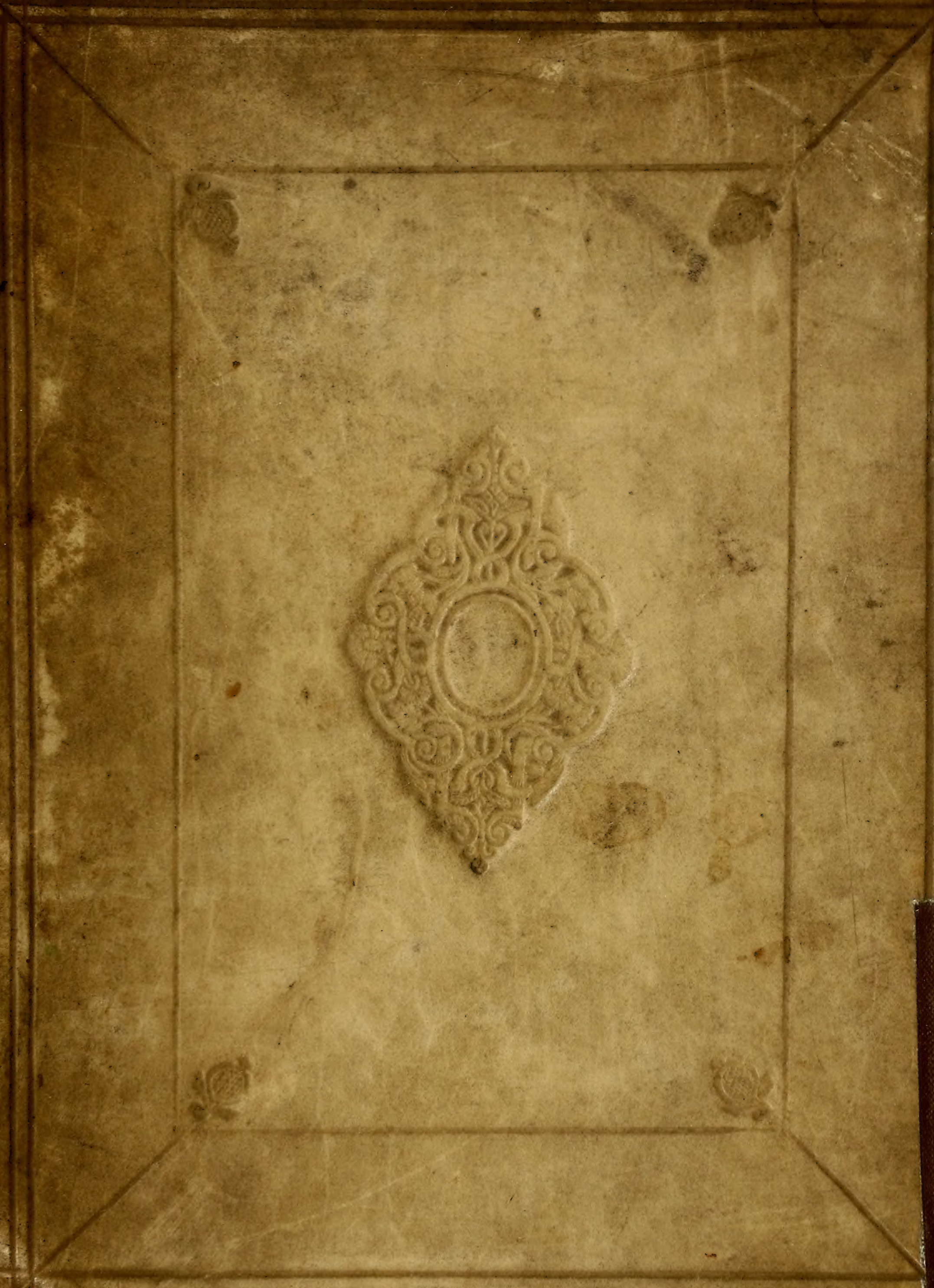

א

page 28, 5379 a.m.

שכינה p 22b
ארץ ישראל 29a.
בהיכלותיו מצפון 29c
ארץ ישראל 30a p.

Abraham ben Mordecai Azulai

1685

2 parts

ספר

חסד לאברהם

ספיר גזרתו׃

מהררי קודש יסורתו׃ עין
לא שזפתו׃ עד אשר אלהי
אברהם היה בעזרתו׃
של האלוף התורני כמוהר"ר משלם זלמן בן
הר"ר אברהם ברך ז"ל מק"ק גוריציאה
מגורש מוילנא מקום מנוחתו׃ תרבכו עבותתכותו
הוציא לאור תעלומה׃ מעין תמלא חכמה

באמשטרדם

בבית ובדפוס המשובח של הבחור נחמד
עמנואל עטיאס בן הגביר יוסף עטיאס

הסכמת הגאונים הגדולים החכמים השלמים מבחר הפנינים דק"ק ספרדים יצ"ו

הסכמת הרב המאור הגדול זקן ויושב בישיבה של מעלת החכם הכולל כמוה"רר יצחק אבואב נר"ו

להודיע לבני עמנו חסד אל כל היום כי כהיום גבר עלינו חסדו והביא לנו איש עברי מארץ מרחקים החכם הנעלה כמוה"רר משלם זלמן בן כהר"ר אברהם ברך ז"ל מק"ק גוריציאה ובידו ספר קטן הכמו' ורב האיכות **חסד לאברהם** שמו כלו מעולף ספירים מלא מרגליות לא יערכנו זהב וזכוכית והנה החכם הנ"ל נער חצנו אסף מעות בחפנו להוציאו לאור לא חס על כיסו לבא עד קיצו לזכות בו את הרבים זכות הרבים תלוי בו ולכן בגזירת עירין פתגמא ששום אדם איש או אשה קטן וגדול לא יוכל להדפיסו להסיג גבולו לא על ידו ולא על ידי אדם מאיזה עם שיהיה כי ישכנו נח"ש ותבא בביתו האלה · וזה עד משך עשרה שנים תחלתם מיום הדפוס · והשומע יגמל טוב ותבא עליו ברכה · נאם החותם פה ק"ק ת"ת שבעיר אמשטרדם לסדר מלא ברכת ה' התמ"ה ליצירה:

הצעיר יצחק אבואב

הסכמת הרב המאור הגדול לבוש בגדי ש"ש בפתחי שערי אורה מעלת החכם הכולל כמהור"ר יעקב שש פורטש נר"ו

ימים רבים של נער היו לאותה שקדמה להם ידיעה בחכמת האמת וקראו בספרי המקובלי' המעולים שם הספר הנחמד הזה **חסד לאברהם** ושמעו שמעו ואותו לא ראו כי היה חתום וכמוס באוצרות יחיד או יחידים בכתיבת יד אשר החשיבו אותו לחפץ נחמד בבית גנזיהם יקר מפנינים וכל חפצים לא ישוו לו · וכמה טרחות טרחו אחרים למצאו ולהביאו לדפוס ומחשבות חרוץ אך למותר עד שנתגלגל זכות זה על ידי החכם הנעלה כמוה"רר משלם זלמן נר"ו ובן כהר"ר אברהם ברך זלה"ה אשר חסד עליון סמכו ותמכו ובהשתדלותו בא לו הסיוע האלהי להביאו לידי גמר ובחנו ובאוכו הרה על אחרים שלא זכו לכך והמציא לו הממציא האמיתי מה שיספיק להוצאת הדפוס · ואפריון נמטייה שמילא חסרון נפשות רבות התאבות לרוות בצמאונם מימי מקור הספר הזה · ובדין הוא שיטול שכרו · ומה יתרון לו בכל עמלו של תורה אם נפשו לא תמלא משכר שטרח · ואם אחרי' ישיגו גבולו וידפיסוהו בתוך זמן מועט פעם שנית והרי הם מאבדים ב' עריסין משפט וצדקה ומזיקים אותו בידים ממש לכן נכון הוא לגזור גזירת נח"ש לכל מי שיפרוץ גדרו זה להדפיסו עד משך עשר שנים · והנני מסכים לדברי הרב המופלג שקדם וכל העובר עליהם ליטרקיה חויא דרבנן דלית ליה אסותא · והשומע לדברי חכמי' ישכון בטח ושאנן · כ"ד החותם פה אמשטרדם בק"ק ספרדים קהלא רבא · לסדר ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה שנת התמ"ה ליצירה יעקב ששפורט"ש סט:

הסכמת שר השירים אשר לשלמה בן דוד די אליו יורה מורה צדק לעדתו מדתו שלמה בשלמותו מעלת החכם הכולל מוהר"ר שלמה די אוליוירה נר"ו ·

מרגלית טובה תלויה בצוארו של **אברהם** ברה כחמה יפה כלבנה וכמים זכים טהורים מזהירים הם מים חיים למוצאיהם ויט אליו **חסד** כי הגיע עד מקום אבני שיש טהור לדרוש מראש ועד סוף במופלא ובמכוסה · נטע אשל בבאר שבע עיינות מים שבעי' בתמרים מתוקי' מדבש הטועמים טוב טעם ודעת · גולות עיליות מעולות מועילות העלה על הברכה העליונה · וכד דמך רבי ונח נפשיה בישיבה עליונה תלאה (למרגליתיה) בגלגל החוזר כגלגל חמה · ותהי אחר גלותה כעה וכדה הורקה מכלי אל כלי ומיד ליד לא תנקה עד שבאה ליד יודע טיבה · ועל טוב יזכר שמו הלא הוא האלוף התורני החכם המעולה כמוהר"ר משלם זלמן בהר"ר אברהם ברך ז"ל מק"ק גוריציאה · יגע ומצא להוציא לאור העולם תעלומות חכמת המחבר · נר"ו יזרח כוכבו רצויה בפני המקום מגלה עמוקות ומעשיו רצוים בעיני אנשים אנשי חיל רבי פעלים · ומה יקר בעיני הרבנים הגאונים הגדולים לתת את שאלתו ולעשות את בקשתו ולמלאות תאותו כדי שלא יטע הוא הכרם ואיש אחר יחללנו ועיניו רואות וכלות הוצאותיו אשר עשה ותקן עד שלא ילקה בלקות השמש אורה זיוה והדרה אשר דעתי הקצרה נשענת על מטה עוז תפארת החכמים השלמים ושבע מושלים על כירי שערי הדפוס לשבת בפתח עינים עיני כל אליו ישברו · ושפתי רננות עליו ישירו:

תתן

שיר השירים אשר לשלמה

תִּתֵּן אֱמֶת אֵל יַעֲקֹב עַמְּךָ
חסד לאברהם אֲדוֹן שָׁמַיִם
נָהָר פְּלָגָיו שִׂמְּחוּ פָנֶיךָ
הָיָה לְיָם גָּדוֹל רְחַב יָדַיִם׃ חסד לאברהם

יוֹרוּ לְיַעֲקֹב מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ
עַל מַעְיָן וָבוֹר וּמִקְוֵה מַיִם
הֵם מֵי מְנוּחוֹת יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ
גַּלֵּי תְּשׁוּאוֹת חֵן שְׁמוֹ הוֹפִיעַ׃

אֵל מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ מְאֹד הִשְׁגִּיחַ הסגחה
עַל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל בְּעֵץ הַדַּעַת לימוד
זֶרַע יְשֻׁרוּן בִּזְבוּל הִצְמִיחַ ישראל
אָרָם עֲלֵי אֶרֶץ וְצִיץ נַטַּעַת׃ אדם

נִתְפָּרְדוּ חוּשָׁיו עֲלֵי הַשִּׂיחַ מות
רוּחוֹ בְּהִלּוֹ נֵר תְּהִי נוֹשַׁעַת כשמה
חִקּוּר זְרוֹנוֹת לֵב בְּלֵב נִתְּקוּ חיקור
מֵי מַעֲיָנוֹת נִמְלְצוּ נִמְתָּקוּ׃

מוּסַר שְׁלוֹמוֹ שָׂם בְּסוֹף הַסֵּפֶר
יִרְאַת יְיָ הִיא תְּחִלַּת חֵשֶׁק
לַחְקוֹר בְּחָכְמָה בָּהּ בְּאִמְרֵי שֶׁפֶר
תּוֹרָה וּמִצְוֹת תַּעֲנוּג כָּל עֵשֶׂק׃ ברכת

אַב רָם וּמִדּוֹת מַעֲלוֹתָיו אֵפֶר אברהם
רָאשֵׁי פְּרָקָיו הֵם חֲנִיכֵי נֶשֶׁק
הִשְׁקָה פְּנֵי תֵבֵל מְנַת אַפַּיִם
עַל הַבְּרֵיכָה שִׁקְתוֹת הַמַּיִם׃

אלה דברי הצעיר שלמה די אוליוירה יצ"ו

התנצלות המגיה הוד זה מדבר שבח המחבר

מעין מבית ה׳ יצא והשקה את נחל השותים
במזרקי יין המשמח אלהים ואנשים
בשמחת תורה אור להאיר ל **עין כל**

חסד ה׳ מלאה הארץ ומלואה תבל וכל נאנאי׳ כמותה
ואיכותה איך ומה רב טוב ה׳ לעולם דברו נכב
במכב השלמות לא יחסר ולא יעדף בעדיפא בקמייתא ולא
בבתרייתא וליכא לשנוי בשינוי מן המשנה· לחוד מן ברייתא
איכהו דתכו וחלפו בחליפות וכבא למו מכל המקבלין דין מדין
של מעלה· ושיכויא דא למעליותא ולגריעותא בתוספת
ונרעון כסף אשר נכסף לחסות בצל קורת רוח הזמן עובר
לשחר בשחרית מערב ערבים אשר ערב לו הערב והמועיל
לבלתי הועיל· והואיל באר אופני ההשגחה העליונה·
בתבונה משנה עתים ומחליף את הזמנים ומסדר סדר
המשנה שונה הליכות עולם עובר עד עולם הנכחי· מונה
במספר נבאם· הלא תקרא נביונה כל מאן די נבי וחמיד
ורגיג ולעי באורייתא ולמנדע גלותא דשכינתא די אמנא
עמנא· קום התהלך בארש ארשת שפתי נדיק הקבור בחברון
הוא פעלת חסד אדני **אברהם**

מעין מי נפתוח לפתוח בפותחת טהורה
והפיז לה כסף נבחר לשון צריק יבחן
אבן בחן פנת יקרת לקראת **עין הקורא**

חסד ואמת לנוזרי בריתו ברית מלך מלכו של עולם
ומלואה תבל תבלין יש בו לטבל בקנה יערת
דבש ונופת נופים· אמרותיו נרופי׳ כסף נרוף בעליל לארץ
מזוקק שבעתים· יקים בקימה שים בה סידור הדר הוא לכל
חסידי עליון רבותינו בעלי התלמוד· לאמר לכו המים מי
הברכה העליונה לדעת משוט בארץ ולהתהלך בה בהליכות
עולם ומלואו מלא ברכת ה׳ ים ודרום מזרח וצפון· לישרים
נאוה תהלה· וישים תהלה ותפלה בטופלי שקר רופאי אלל
חזו שוא ומדוחים שגו ברואה ראיה מהימנא· ומניה וביה
תסתיי׳ שמעתת׳ לשמוע משבח טוב מעלת התורה ודקדוקים
ופרטיה ואותיותיה אותות ומופתים בשמים ועל הארץ
תאיר אור נוגה· ומי האיר ממזרח נדק הלא אלהים
נשא את **אברהם**

מעין ונחל יעלה על׳ שפתו שפת אמת תכון
לעט סופר ספירי אמרי נועם בצרק מפיו
יצאו משרים הנה כסה את **עין הארץ**

חסד יסובבנו יבוננו בינה ודעת עליון על כל הגוים
אשר ינר וברא בחסד עולם יבנה בנין אב אחד
לכלנו אל אחד בראו ברנונו הפשוט· ופשט אל הארץ הנגב
לתת נחלה נחלת נבי נבאות גוים לבני ישראל עם קרובו·
ויתשם ה׳ מעל אדמתם עם כל זה לא זזה ידו העליונה· על
התחתונה לפקדה בפקידה בעלמא די ברא· כי רעותיה
ורחמי רחם משכיל אל דל עם עני ואביון להושיעם מכל
נרותם· לא שר משרים של מעלה· מטה ידו בנידון לדון
מינה ובה לא ימשול בבגדו בה· כי אם אחרת יקח לו ליתן
שארה כסותה ועונתה של אומתו הנכב עליה עד יערה
ממרום רוח אפינו משיח ה׳ בעת יאמר לבית יעקב
אשר פדה את **אברהם**

מעין החתום חותם תכנית מלא חכמה וכלילא
יאי אמירה נעימ׳ ינעם למוכיחי׳ דברים
נכוחים ושומע לו ישכן בטח ברר **עין יעקב**

חסד ואמת נפגשו נדק ושלום נשקו מנשיקות פיהו
פיהו ממלל רברבן בפיו שלמות ידבר ובקרבו
ישים אור בו· מאור עינים ישמח לב הקורא· בהרים מעלת
האדם אשר נשמה באפו· כי במה נחשב הוא מפאת החומר·
והצורה נרורה מנרור החיים· וחייו תלוים לו מנגד להיות
נגיד על כל הברואים מפאת יסודותיו מהררי קודש ובקדוש
ישרא׳ יתהלל בהשכל וידוע אותו· וכאשר הרע אויב בקודש
וכעור ממעון קדשו כי את קודש ה׳ חלל ובא אל אל נכר אשר
בקרבו ישים ארבו· אך נפשע מקרית עוז יורשו ה׳ עץ
החיים להחזיק במעוזו ויורש עוז מבטחו נדקות ועוז עדיו
יבא להיות ה׳ עוזו ומעוזו ומנוסו ביום נרה ויהיה
בעוזרו אלהי **אברהם**

מעין ובאר מקוה מים חיים ונוזלי׳ מן לבנון תזל
כטל להורות את בני יהודה קושית הדין
בעמק השו׳ הוא עמק המלך **עין משפט**

התנצלות המגיה הוד זה מדבר שבח המחבר

חסד ה' אל יראיו וסודו יורנו אורחות משפט לעשוקים ביד עושקיהם ואין להם מנחם להתנחם באהל שאולה · אם יקוה איש להיות שאול ביתו בדי שאול יורד אל ירכתי בור רק אין בו מים אבל נחשי' ועקרבים יש · בא יבאו גדודים יגודנו יכודנו למדחפות כדחף מכיתו ומהוכו הון מהבל הבלא דקדים לחבטא בחיבוט הקבר · וכי הוא ידע שמו יחלצהו ויפלטהו מעומק דין גרמא דאסורי בור אחד מהרבה אבות נזיקין חב המזיק בתשלומי ארבעה וחמשה דינים ויותר נפשה · הנה בשוד הגלגול מחילות מחלות לב השומע · ישמע עוד הוד סוד הנשמה והשעיפיה פוריה פרי צדיק עץ חיים תאוה נפש המתאוה בכח המחזיק והמוסף במשיחה שמן משחת קודש נמלך קדוש וטהור · וסוד עיבור החדש והישן מפני חדש · הוציא יקר רוח איש תבונה ויכן שם **אברהם**

מעין הישועה הושיע לו ימינו נאדרי בכח גברא רבה ורב חסדא הסדאין מיליה · ורב הונא הון ואושר שמור לבעלי התעודה הרועים בשושנים ב · **עין גנים**

חסד אל · כספר תהלת הלת אור נוגה בהלו נרו נר אלהים · נשמת כל חי תפאר ותרומם בראות שמי' לרום וארץ לעומק שם משטרו עלי ארץ מלכותו המקרה במים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה ארץ לא עבר בה איש שר ושופט ומנהיג להנהיגה בלתי ה' בדד ינחנה ואין עמו אל נכר הארץ כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם שרים אלופים שרים מאת החיצונים מחוץ לגבול · אור מקלטו קולט ושואף שפע תבואתו נתנו אל ש' אנשי סגולתו ואומתו · ומשם יפרד פורש נפש ורוח כל בשר איש · יהודי היה בשושן בין החוחים מחכי קץ הפלאות מהפלא עליון כי שרשו נטוע על פלגי מים העליונים מקום אבני שיש טהור ומאור עליון תראה עלה ראש הפסגה ושא עיניך וראה איך צדק משמים נשקף וישקף **אברהם**

מעין ישיתהו גם ברכו' יעטה מורה נבוכי' בארש' שפתיו דוברת כי גבר גברא בכולה איש שהכל בו אשכול הכופר בכרמי **עין גדי**

חסד ואמת יקדמו פניו המאירות להורות את בני יהודה קשת וחצי אמריו למטרה לחץ יפלח כבדם של המתפלספים סלף בוגדים ישדם כי בא שודד על מלון קנה קן שם לחסך · ולכל תכלית הוא חוקר חקר אלה הממציא יש מאין · בחכמה תמצא איך יצא מהצורה חומר · וכמין חומר דורש בדרושת הים אשר יהיה הענן ומסך מבדיל בין קודש לחול אשר על שפת ים התלמוד מלא על כל גדותיו גדודי החיצונים מחוץ למחנה שכינה שוכני ערפל חתלתם ומגורתם · יביאם אלהים למשפט לשפוט בהם יושבי תבל הולכי אחר ההבל והתוהו · וכו הוא מונה מספר כבא' לכלם בשם · יקרא הקורא ויתן עדיו ויצדקו ויאמר תתן אמת ליעקב **חסד לאברהם**

הברכה אחת היא · לך אביא תשורה מאת איש אלהי' קדוש יאמר לו כל הכתוב במשנה תורת חכם ישכיל פיהו פי צדיק יהגה חכמה ודעת יראת ה' היא אוצרו אשר אצרה תורה במלאכ' מחשבת לחשוב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח אשר באפלה ידחו נדחי עולם עובר · ושב אל אלהי אבותיו ויחזיק במעוזו עז כנמר וגבור כארי ידיו ורגליו לא אמונה אמן · כן יעשה מעשה רב להושיע לו ימינו ימין ה' רוממה כי הבא לטהר פותחין לו פתחי עולם ישא ויבא ויט שכמו לסבול סבלות מצרים · ישפוט בצדק הולך תמים ופועל בשם ומלכות שמים · לקבל עליו עול תורה · הנה הוא יורה דרך עץ החיי' לשמור משמרת ועבודת משא ומתן אדם ירחיב לו ויתן לו

ברכת אברהם

אמר הצעיר עד פה דברתי בשיחי במר רוחי רוח נכאה תיבש גרם המעלות מלמעלות על גפי מרומי קריאת שמע להשמיע לאוזן שומעת עט לטעת נטעי נעמנים פרי מגדים ממגד תבואות שמש היוצא על הארש ארשת שפתים · כי הנני רוכב בין המשפתים · נולה ונודד כצפור מן קנו קן קולמוס הלב הוא לשון הזהב והאדרת · ממני נעדרת · בהעדר הקודש להויה בהיותי שאנן ושקט על משמרת התורה · והעבודה כי תוסיף נדחה ממני בלכתי מדחי אל דחי מדחיית הזמן · הולך וסוער בסערת תימן · בלתי נאמן · ונאמן עלי הדיין באשר משפטו · פעלו שפעולתו אמת וצדק לפני יהלוך ואשי' לדרך פעמי לעיר גדולה לאלהים ק"ק אמשטרדם זה לי שנתים ימים מתעסק בקדשים שמידתן

התנצלות המגיה

שהודתו בצפון לישרים · כאשר תהלה לאל עליון גומר עלי שזכני להגיה ספר הנותן אמרי שפר גדול הכמות ורב האיכות אשר

עין ישראל אליו יתחברון בחברות נרות **מאירות עינים** · ב' **כתנות אור** ומשמחי לב ב' **חידושי אגדות** ולהאי שמעתתא בעיא צלותא ובעותא למרן דבשמיא יהא

בסעדיה כל זמן · ועדן עדנים · לאיש רך בשנים · ואב לחכמים · נזר הזמן · ה"ה שארי הרב המאור הגדול החכם השלם

כמהו"רר יצחק מאיר פרנקל בן הגאון כמוה"רר יונה זצ"ל אשר העיר ה' רוחו רוח חכמים בוחר שימני ומגיה נשתיים אותה

פעולה היא עולה למעלה למשכיל על דבר טוב · ויפה שעה אחת קודם לרוחתי ולשועתי אשר שעה ה' ברחמיו אל אנחתי

ומחשבתי זה כמה שנים אשר חלפו עם עניות אנה אשר אניתי לתקן אשר עויתי ופשעתי על דת אשר פשפשתי ומצאתי און לי

ואבא היום אל העין ואומר ה' אלהים הקרה נא לפני היום ועשה **חסד** עם אדני **אברהם** יפוצו מעינותיו חוצה להשקות

את העדרים הסדורים ממסדורי מילי בשלש שלעין טהרין תקיפין דתקיף ליה עלמא בהעלם דבר לגלות שפוני טמוני כל ·

וברוך ה' אשר שמע בקול עבדו אשר הלך חשכים והן נוגה לו וצדק משמים נשקף עלי בזקף קטן אחר טרחא ואתנח ודרגא

תביר · יתיב מנדעי עלי למידע להיות מפיק בהא ולעייל בהא לחמא לחם מן השמים למען אנשאנו לנשיאים ורוח חכמים

ניחא למעבד נייחא לידידי ה' · ובריך רחמנא דיהב לן בני אוריין די הוו בסעדנא בסעד וסמך לעין · פה צדיק לדקות

אהב אחי זעירא והוא רבה האלוף המשכיל כמוה"רר יחיאל מיכל נר"ו אשר עבר מיכל המים וכאשר ישובבנו לחפש אחר העתקת

הספר הקדוש הזה למלאות חסרון שבספרים ממבחר הפנינים והוא אחד והן שני האלוף המעולה כמוה"רר צבי הירש ספירא

בר"ו מק"ק קאליש והוא שפיר דמי בחמדה נכוזה התאוה תאוה לעיני' וגם כי היה כוסף אפס כי תם הכסף ולא נראה ונדחה

מלומר תם ונשלם · אכן לקח לעצמו לבד אחד להיות מן המסדרין דמסדרין להאיר עיני המחכים לחלקם ביעקב ולהפיצם

בישראל יהי משכורתו שלמה מעם אלהי ישראל צדקו לפניו ילך · ואני אנא אני בא בלשון תחנה לפני כל יודעי דת · ודין

יהא שרי לן לאודועי כי הרבה יגעתי והגהתי ספר הקדוש הלזה כי עלה כלו קמשונים מכתבים שונים באשר הורק מכלי אל

כלי ויד קל אדם שלטה בו ופעמי' הרבה קריתי בו וכנגע נראה לי אותו טהרתי ובארתי בתום לבבי עד מקו' שיד בינתי מגעת ·

ואף כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי ובהדי כבשא דרחמנא למה לן תמכתי יסודותי יסוד עולם באהבתה תשגה תמיד ·

ואם המצא תמצא שגיאה יתלה הסרחון בי ולא יתלו בוקי סריקי וידבר על צדיק עתק המחבר זלה"ה:

ולהפקת רצון שוכני סוכה הלכות עולם ושערי אורה · אמרתי זו תורה וזו זכרה · להעלות על שלחן מלכים מלכי

רבנן מרגניתא טבא דלית לה טימי דמנח בקופסי פי' מאמר רז"ל על פסיעותיו של אברהם אבינו מן האלהי

הרב **כמהור"ר חיים ויטל** זצוק"ל להיות מחובר לטהור טהור גברא רבה דעמיה שרי נהורא:

ואתה הקורא כל זה עשיתי בעבור תברך ליוצר המאורות ותברכני נפשך ברכת המוציא והמביא אורה זו לעולם · על

נטילת ידי לפני מי שאמר והיה העולם כי גלוי לפניו שלא לכבודי ולא לכבוד בית אבא נכנסתי גדר לפני מגדרי

כי מכיר אני את מקומי · אך אמרתי ב' **חסד לאברהם** יכופר עון זרע **אברהם ברך** יברכני

האל ברחמיו ויזכני להיות ממצדיקי הרבים ככוכבים · וככב נוגה יאיר עיני במאור תורתו · אחת שאלתי מאת ה' אותה

אבקש לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו היכל שער השמים עם כל הכתוב לחיים בירושלים במהרה בימינו אמן:

כה עתירת אחוז בחבלי בוז הבלי הזמן · ומאלהיו לא אלמן · הצעיר משלם זלמן ·

בן הר"ר אברהם ברך זצ"ל מק"ק גוריציאה אשר הגלה עם הגולה מווינא :

ולאחרונה יהא ברכה מאת ה' וצדקה יחשב לאיש אמוני' הפרנס גביר המעולה כמר **יצחק אייזיק בר פנחס הכהן** יגן

ה' חסדו אשר עמד לימין צדקי וכגבר אזר חלציו ועזרני לגמור את השלל הזה וכהנא מסייע כהנא וכהנא

אתה ה' תשמרהו תחדשו את בניו וזרעו אחריו ושמרו דרך ה' ויזכה לישב בצל אל בצל שדי יתלונן · ויהיה כברוש רענן · אמן:

יזל כמן שחקים צדק יקראהו לרגלו לרגל מלאכתו של ר' מאיר בכתנות אור בהגיה טור את טור פטדה וברקת · הדור האחד המיוחד בהדר ספר

עין ישראל ושם המתקנו יחד סוד ישרים בהדים דגל מחנה בית ישראל · וירא ה' הן צדיק בארץ **משלם** ראיתי אור

גדול צפון וטמון במטמוניו · ונפשו אותה ויעש מעשה רב להושיע ענוי ארץ המחכים · לאור ואין ·

ואומר לבני טוב לא מנעתי עצמי מבית המדרש להיות מאיר לעזור עוזר ועוטר ישראל בתפארה · והנותן ליעף כח וחיל חילו לאורייתא יהא בסעדנא ויט אלינו

חסד לאברהם תתן אמת ליעקב במהור"ר נפתלי הירש רי"א ז"ל חתן המאור הגדול מהור"ר אביגדור וצלה"ה:

להתייחס

להתייחס התכלית עם הקודם לו כיחס הצורה אל החומר · וכמו שהצורה המושכלת תמציא ותכין הדברים הנאותים לך כי כל כח מציאות של הפועל יוציא הצורה ההיא אל הפועל כי לא כל צורה שתזדמן תחול על איזה צורת חומר שיזדמן כן ציור התכלית בלב הפועל יזמין ויכין כל המעשים המתייחסים להגעתו כי לא איזה תכלית שיזדמן יגיע על ידי איזה פועל שיזדמן · והנה הקודם מבואר בעצמו כי לא יחול צורת המרכב על חומר הביצה ולא צורת האפרוח על הטיפה הזרעית כי לא כל צורה תחול על איזה חומר שיזדמן כי כל צורה יש לה ייחוס עם החומר שלה והיינו מאמרם ז"ל כל מעשה בראשית בקומתן נבראו לדעתן נבראו וכו' · יראה כי צורת הסוס אי אפשר שתחול על התמזגות היסודות בחומר האדם ולא צורות המרכב תחול על התמזגות היסודות בחומר הסוס אלא כל צורה וצורה אי אפשר לחול כי אם בחומר הנאות לה ולזה צורת הסוס ברצונו ובדעתו קבל אותו החומר ולא יותר זך ולא יותר עב ואם היה יותר זך או יותר עב לא היה חל עליו צורת הסוס כי אם צורה אחרת יותר מעולה או יותר פחותה :

ואמנם הנמשך גם כן מבואר בעצמו כי לכל תכלית יש מעשים המתייחסים להגעתו כי למתפה מזרם וממטר צריך להכין עצים ואבנים ולבנות בתים ולהסיר הרעבון צריך לזריעה לדישה וטחינה ואפייה וכיוצא בו' · והנה נודע כי תכלית ההצלחה האנושית נתלית בעיון התורה ובעשיית מצותיה והנה העיון בתורה והדרשה לקדמונינו ז"ל היה בדברים המקובלים באיכות המצות איש מפי איש עד הלכה למשה מסיני ועל ידי י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם שאי אפשר לשום למור שלא יהיה באחד מהם ומזה המין היה דרושי הקדמונים ז"ל כנזכר במסכת עדיות בו ביום וכו' כי הדרוש שדרש ר' אלעזר ביום שנתמנה ראש ישיבה היה בדינים המקובלים ולא זולתו · אמנם העיון בתורה ודרושי הזמן לאחרונים ז"ל אשר יצא טבעם בעולם הוא לבאר עניני התורה לפי הקדמות החכמות העיונים בלתי עבריות · הנה סיבת התחדשו' מין העיון הזה הוא מסבת הגלות המר ונמהר והאריכות בהיותינו יושבים באשר היינו יושבים בין אומות ארוס העדינה · בכל עיר ומדינה · חכמיה כהניה שריה בכל חכמה ותושיה דורשי רשומות לשתף דעתם עם הפילוסופי' במקהלות ברחבות תצאן הקריאו' בקריות תקראן לשם לשמוע מפיהן · ובני ישראל באו בתוך הבאים ושמעו אמרם כי נעמו ונתאוו להם להרים דגל להיות חכמיהם שואלים ודורשים בבירת מדרשיהם ונותני' טעם לשבח על התורה ועל הנביאים ככל חכמי הגוים לאמותם כי מפרשי תורתינו הקדמונים לא באו בזה הסיגנון אשר הכל, יכספוהו חכמי הגוים לאומתם כי שמו מגמתם לפרש דקדוקי המלות ופשטי הסיפורים והמצו' ולא פנו למלאות חסרונינו ולנשוא פני תורתינו לעיני בני עמינו לתת להם פאר והדר בפנים ענייני סיפורים מצותיה וחוקותיה · ועל זה האופן עבר העיון בספר התורה בכל חכמי מלכות קשטילי"א ובכל מקומות אשר נפוצו שם אחר גירושם והוא להתחזק ולחקור ולדרוש למעוז שכלם בטעמי הכתובים והוציאו ממיץ לכם במנעמי הסיפורים נהרי נחלי דבש וחמאה והבינו בדרושים התוריים דעת פליאה בהסכמת שני העניינים התורה עם הפילוסופיא · אמנם ראוי לחקור בשני הדעות הנזכר איזה יכשר · ודע שהאמת מכל צד הדרך אשר נלך בה הוא הדרך התורה המקובל ומצותיה אשר בעבורם יקראו עם סגולה מכל העמים ובעבורם יזכה האדם לעולם הבא כי התורה הכרחית לשלימותינו ומשיבת נפש למקום אשר ממנה חוצבה · ולזה כל שבתם וקימת' של החכמי' הקודמי' והראשונים היה בדברים התוריים המקובלים לבד אף על פי שהרבה דברים שביארו כפי העיון ויחייבם השכל על כל זה באמונה לבד בלי חקירה ומופת יזכה האדם לעולם הבא

אמנם ידיעתם במופת אינו הכרחית לישרא' מצד שהוא ישראלי כמו הצורף כסף איננו מחויב אליו מצד שהוא צורף כסף שידע הנושא ר"ל שאיננו הכרחי אליו ידיעת איך יתהוה הכסף בבטן הארץ או איזה מהיסודות גובר עליו והידיעה בזה לא תורה בקיאותו במלאכת הצריפה · אבל הראוי לו מצד מה שהוא צורף הוא שיקח זה המחצב הידוע ויעשה עליו צורה במלאכתו הצורה היותר שלימה באופן היותר שלם לא זולת · כן האיש הישראלי באמונה לבד ישיג שלימותו עם היות אפשר שתתבאר במופת למה יקרא ישראלי · אמנם כשידע האמונה במופת מורה על היותו איש משכיל וחכם מצד שהוא אדם לא מצד שהוא ישראלי · והענין כמו שבעל חכמת הכוכבים אינו מחויב לחקור במלאכתו

על

על טבע הגרם השמים אם הוא הוה או נפסד כן הענין כורה בשוה ולזה החכמים הראשונים היו כל דבריהם במקובלות לבד ולא זולת · והנה האחרונים שיצא להם שם השיגו מה שהשיגו הראשוני' בלבד מהשגתם עצמם וזה כמו משל הננס הרוכב על צוואר הענק באופן שיאות לאמר כי יש יתרון לאחרון על הקדמון· בדברים אשר התרגם יצא מגזע העיון והנסיון יען היותו תמיד הולך ומוסיף חבל לחבל ומשיכה למשיכה עד כי בעזר הראשונים עצמם אשר נלאו סביבות היאור להוציא להם מים לשתות אמור יאמר הכורה אחר כורה אני כרתי ושתיתי· **ובכך** ידעת מה שכתב הרב הגדול הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה ז"ל מה שעשה יהושע ופנחס בענין העיון והסברא הוא מה שעשה רבינא ורב אשי עכ"ל· ולזה האחרונים חדשו להשכיל כל דבריהם התוריים על צד החקירה והמופת השכלי ומזה נראה שהאחרוני' השיגו באופן יותר מחויב ומשובח לאין שיעור מהראשונים וזה מפני שהשלימות אשר תקנה התורה הוא כמו צורה ותכלית לאשר יקנה העיון האנושי·

והענין כמו שהדיבור הוא צורה לרוח החיונית וכאשר תהיה רוח החיונית יותר מעולה ויותר טובה ויותר בריאה אז הצורה השכלית תראה פעולתיה באופן יותר נאות כן הענין בשתי השלימות שהם החקירה והקבלה· והענין הוא כי מי שהוא שלם בשלימות החקירה והעיון אז השגת השלימות האלהי התוריי בו יותר מבואר בלי ספק ולכן מי שהוא שלם בשלימות האנושי השכלי וגם בשלימות אשר תיחדיהו התורה יותר נבחר ויותר שלם ממי שלא יהיה שלם זולתי באחרון· והנה האחרוני' באמת השיגו אל ב' השלימות יחד בחוקרם על הדברים שבאו בתורה ויסכימו הקבלה אל החקירה והוא הדרך היותר משובח ·

והענין דע שהחכמות הם שני מינים אחד חכמה הפנימיית ואחד חכמה החיצוניית והנה מן הראוי שבני ישראל לא יתחכמו אלא מן החכמה הפנימיות הקדושה מפני שהם קרובי' אל הקדושה שהם עשוים בצלם ובדמות אלהי ואלו היו כשרים וראוים היתה החכמה הפנימיית עומדת בהם אלא שפגמו וקלקלו ונתרחקו מן הפנימיית ואל החיצוניית לא באו שאינה שלהם ולזה חשודים הכם חכמים בחכמת החיצוני' מפני שהם חיצונים ובטבעם הם קרובים אליהם מאד יותר מבני אדם הכשרים בחכמת הפנימיית מפני שהפנימית גבוה מאד והחיצונה תחתונה מאד והשרים זכים ורקים אל החכמת החיצוניית ההיא· אמנם בני אדם הם רחוקים מן החכמה העליונה מפני שהיא גבוה מאד ומצד התלבשם בחומר נתרחקו מאד כי נתעלמה מהם מחמרת החומר זולתי לאותם המזככין את עצמן:

ואני הצעיר אברהם כלאא גביר נשא ונעלה כהר"ר מרדכי ז"ל בן לאדני החסיד והעניו נעים זמירות החכם כמהרר אברהם אזולאי זלהה

בסעיפים בחזיונות בתנומות על משכבי ובקומי זכרתי ימים מקדם כאשר הייתי בימי חרפי בחלד עיר מולדתי פאס איע"ע עיר גדולה במעלה ותהלה עיר של יקרים וחכמים אנשי סגולה מיוחדים ואני בקרב חכמים שלימים וכן רבי' יושב בשבת תחכמוני להתחמם כנגד גחלת' בעמלה של תורה באהבה ובחיבה בהוויות דאביי ורבא ומדי לילה ולילה ומדי שבת בשבתו דבר בעתו והואלתי באר פי המדבר· על אוזן שומעת· בחכמה ובדעת· חברים מקשיבים ערבים עלי דברי דודים בדרושים חדשים מקרוב מתוקים מדבש ונופת צופים· ונפתולי אלהים נפתלתי גם יכלתי בהסכמת שני העיוני' הקבלה והעיון ונפתחו לפני חלונים שקופים ואביט מראות עיונים בתורה ונביאים ובקרב שנים חזרתי והוספתי פנים שונים ואמרתי אל לבי זה הדרך ישכון אור להשיג התכלית· ויהי כי הקיפו עלי הימים ראש ולענה מנת כוסם מלא מסך במים אדירים משברי הזמן ים זועף ואני בתוך ההפיכה אשר הפך ה' באפו ובחמתו עיר קברות אבותי ע"ה עיר פאס המהוללת אשר היתה למשל ולשנינה ומרוב שיחי וכעסי ולחצי זה הדחק יצאתי ממחיצתי ודלתי ביתי נקי מנכסי וחמדתי ונדרתי לבא להתגורר בא"י בשינוי מקום המבדיל בין קודש לחול לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי מיום צאתי עד בואי אל המנוחה ואל הנחלה עיר קודש קרית ארבע היא חברון תוב"ב הלא מצער היא ותחי נפשי בחברת הדרת פינת יקרת שבטיה מחזיקי ברך ידי לומדי התורה ויודעיה בנן של קדושי' עמודי עולם עומדים בפרץ תמיד היו למחסה ולחומה על עיר הצבי תוב"ב הוא היה השלם העניו החסיד כמוהר"ר אליעזר ארחא ובעזרו עם העזר האלהי זכיתי וחברתי חיבורי הגדול ספר קרית ארבע ת"ל והוא ביאור על ספר הזוהר· **ויהי** היום בשנת שע"ט בשנת הגמו"ל נהפך לאבל מחולינו כי יד ה' הויה

בגבר..

בדבר גדול מאד ויהרוג מחמדי עין ואמלטה אני וביתי לעיר הקודש ירושלי' תוב"ב וגם שם היה חרון אף ה' וינגף ה' בעמו ובפרט ביתר הפליטה הנמלט ממשברי ים התלאות שואות ותשואות צרה צרורה אשר נמלטו בציון עיר הקודש מן אנשי סגולה תושבי העיר פאס וסביבותיה רובם ככלם באו בחדרי שערי מות וצלמות ולא סדרים כי בער אש ה' ואין מכבה ואמלטה שם אני ובני ביתי אל סביבות עיר חברון תוב"ב ואני יושב משומם קצת ימים כי לא ידעתי לאן אפנה ולאן אנוסה כי היתה יד ה' נטויה בכל הארצות : **אז** אמרתי אל לבי לב רגז לנדור נדר לה' כי מצוה לנדור בעת צרה והיה אם יהיה ה' אלהים עמדי ושמרני מכל צרה ויעשה עמדי חסד לשוב אל ביתי אל חברון תוב"ב והיה לי לאלהי' לחבר יחד שושני סנסני הדרושים אשר הם אחד הנה ואחד הנה אשר אספתי לי זה הימים בחמלת ה' עלי בשקידות העיון ובטרחא יתירה וקצת מהם לקטתי מדברי הקדמונים ז"ל אשר היו מלפני ועליהם הוספתי מדעתי הקלושה על אשר היו לפני ביראת ה' טהורה: **שמע ה' בקולי** ותעצר המגפה מעיר עז"תה אשר ליהודה תוב"ב ואמלטה שמה בי"ט לאב ומצאנו שם מעט רוחה אז אמרתי עת לעשות לה' במועצות ודעת לבא אל שתי הענינים האמונים על חיק האמונה אשר טפחתי ורביתי באתי לחברם ולבררם כל החקירות היקרות והדרושים המיוסדים על מופתים הלמודיים והקדמות החיצונים אותם הצגתי לבדנה ולא יתערב קודש בחול ואם הם הרוב הדרושים היקרים המיוסדים על דברי המקובלים ז"ל ועל דברי הרשב"י זלה"ה ואם הם המעט לקחתי אותם בידי וגם מאלו אשר בררתי צרפתי והשמטתי מהם כל הראיות מתנ"ך ומדרש רז"ל שהדשתי לבא' הדרוש ההוא ואין מדרש בלא חדוש כיד ה' הטובה עלי על כל זה השמטתים כי ראיתי כמה ספרים אחרונים ז"ל המספרים תהלות ה' ועזוזו ואין עוז אלא תורה והמה מושלכי' לפני המעיינים בקצה הערימה ואין דורש ואין פותח אותם והטעם כי כל איש מבין רוצה לדרוש וכפי שכלו יהולל בזה בחרתי לחבר הדרושים בלתי שום ראיה מתנ"ך ודרש רז"ל וכל המעיין יביא להביא ראיה אשר יבחר כפי שכלו ובזה יקובל ממנו תועלת לכל המעיינים ולא ימוש מידם בעתות הפנאי ורחמנא לבא בעי' ואני מכיר ערכי ברלות שכלי וקוצר השגתי שבתי וראיתי כי רם ה' ושפל אנשים החפיצים לקרב אליו כמוני עני אני ברצונו הטוב יראה יביט ממעון

קדשו וחיתה נפשי ואם אינני כדאי ה' לי בעוזרי להריק לי
א ברכה עד בלי די : **וקראתי** להצעה הזאת **אבן השתיה** שעליה הושתת הספר הזה כי לא יכלול כי אם הקדמות והדרושים המקובלים ז"ל ושמתי מגמתי לדבר בדברי הדרושים האמונים המכחישים הפילוסופיא ולזה סדרתי לך על אבן אחת שבעה עינים
א' המעין הראשון קראתיו **עין כל** ונמשכו ממנו כ"ח נהרות לבאר אמונת התורה ואמונת דברי רז"ל ומיני ההשגח' ולהכריח שיש שכינה בתחתוני' ודביקותה בישרא' וסוד גלותה וסוד התלבשותה וירידתה בגלות ונלוה לזה סוד התלבשות המלאכים בירידתם
ב בעולם השפל וכיוצא בו : והמעין השני קראתיו **עין הקורא** ונמשכו ממנו ס"ט נהרות לבאר אמונת התורה ואמונת דברי רז"ל בתנועות הגלגלים ומדת הארץ ולאמרת דבריהם ולהשיג דברי התוכניים ולבאר מעלת התורה והמצוה והתפלה ומעלת העוסק בתור' ובפלפולה וסוד התורה שתתחדש לעתיד וסוד העוסק בתור' בלילות ובחינת העוסקים וקדושת המקום ע"י דברי תורה והרבה דרושים הנלווים לתורה ולמצותיה : והמעין הג' קראתיו
ג **עין הארץ** ונמשכו ממנו כ"ה נהרו' לבאר מעלת א"י וההרים בתוכה : המעין הרביעי קראתיו
ד **עין יעקב** ונמשכו ממנו נ"ט נהרות לבאר מעלות אדם הישראלי והרכבת גופו ורוחו ונשמתו וצלמו ומעלת האומה הישראלית וסוד העבודה והתבודדות וסוד הפגם והתשובה והירא' והוידוי והכנעת והסיגוף והפגם וסילוק הצדיקים וכיוצא בו : המעין
ה החמשי קראתיו **עין משפט** ונמשכו ממנו נ"ב נהרות לבאר השכר והעונש וגן עדן וגיהנם וסוד הגלגול בכלל ובפרט וסוד המיתה והגלות וכיוצא בהם :
ו המעין הששי קראתיו **עין גנים** ונמשכו ממנו ט"ו נהרות לבאר עניני שבעים שרים ושליטתם והנהגת העכ"ום וענין נשמתם בכלל ובפרט וסוד הערב רב ומעלות העכ"ום בגלות השכינ' ושפלות העכו"ם וסוד שליטת והתגברות אומה על אומה וסוד ע' לשון וכיוצא
ז בו : המעין השביעי קראתיו **עין גדי** ונמשכו ממנו כ"ח נהרות לבאר סוד הקליפות וסוד היאך נמשכו ונמצאו סוד כחם וסוד מציאות יצ"ט ויצה"ר וסוד השרים ומציאות' ומהותם וסוד החלק הניתן לקליפ' וסוד השפחה כי תירש גבירתה וסוד מיני הקליפות ומיני השדים למשפחותיהם לגויהם וכל אלו האמונות הנזכרות יכחישו

הפילוסופים

הצעת המחבר אבן שתיה

הפילוסופים ואני אמתתים בדבריהם המקובלי' מתיישבים על שכל המעיין ולא יכחיש כי אם המתעקש׃ **ועוד** שאר נהרי נחלי מעינות שבעה יקוו אל מקום אחד קראתיו **בריכת אברהם**׃ כי ממנו ישקו עדרי חברים צאן קדשים הנכנסים תחת האמונה האלקית לדעת איזה דרך ישרה שיבור לו האדם הנלבב והתבודדותו ותכליתו והתבוננות דרכיו כי זה כל האדם׃ וגם כללתי קצת מה שכתב האלהי הרמ"ק זלה"ה בספר תומר דבורה׃ ודע שכל דרוש הסתום שלא פרשתי למי הם ממה שקבלתי מס' האלהי הרמ"ק זלה"ה או מה שהבנתי מדבריו בביאורו על דברי הרשב"י בזוהר ובתיקונים וכתבתים בסגנון אחר ובלשון מבוארת ויקל ויערב על המעיין׃ **גם** קצת דרושים לקטתי מדברי האלהי האר"י זלה"ה וזכרתים משמו׃ וגם מה שלקטתי מקצת ספרי המקובלים כתבתי מסב"י ר"ל מספר כתיבת יד׃ **ובזה** תשמח נשמת כל חי תברך ברכת המוציא והמביא פעולה זו המעולה ליהודים היתה אורה׃ ועל כן יעזוב איש חן ארץ וחמדותיה לא יחונן והבל היופי מלא דופי כלה גרש יגרש האמה בכריה חכמה חיצוניות בלתי ראויה ודבק באש דתו היפיפיה לשום נפשו בחיים בזה ובבא׃ **ואני** טרם אכלה לדבר וטרם יהיה דברי הראשון קראתי בשם החיבור הנכבד הזה **חסד לאברהם** לשתי סיבות ראשונה לזכור חסדי ה' אשר גמלני ומדבר מלטני׃ שנית להורו' שכל המעיין בספרי זה גומל חסד עמי להיות זוכה ומזכה ואלהים ה' הילי ימצא און לי בכל עמלי לסדר ולחבר מה שיערתי והוא יתן בפי מענה לשון יוריני ינחני בדרך אמת אמן׃

אשירה לה' כי גמל עלי

א זר חכמה ורוב עצומה ותורה נעלמה ואוצר צפונה ונסתרה׃
ב או בספר יפה תורה וצורה ושרשיו מיוסדים עלי דרך ישרה׃
ר או כי הוא עץ יפה ענף ומציל ורב נאורות ואמרתי לפארה׃
ה יורת שתול עלי מים ונהר מוציא פרי מאד מתוק כאורה׃
ם אר גבורה ורום בגדלו ולא דמה ליופי עץ הזמורה׃

א רזים לא עממוהו כגן אל בעדן ניתנה לו הבכורה׃
ז ה עץ נטעוהו חרל האישים ופריו לכל נבון וחכם תשורה׃
ו אם ישא אחר שם עצו ופריו אם גפן ואם זירת נהדרה׃
ל כן ראו לא עץ מאכל הוא כי אם עץ חיים תורה ברורה׃
א כנהו בשם **חסד לאברהם** ופריו הוא דבר שפה ברורה׃
י דר פנימיות ים פנינים העלה יסודו סוד וזוהר מקורו הערה׃
ח תרותר בכל פירוש ופתרון כל טמון וכל סתום לא נעדרה׃
ז כות קדושי רוממי שדי אשר חלקם בחיים בזוהר האורה׃
ק שר בתרים להבריהם וכם שפתי יתר וגם שפרה׃

התנצלות המחבר

אמר המחבר **אברהם** על מה נגברו עלי חסדי ית"ש והוא ברחמיו וברוב חסדיו יחמול עלי בתוך עמו ישראל ויגמור בעדי להצילני מחרון אפו הקשה ויזכני להוליד בנים עוסקים בתורה יראת ה' היא אוצרם לא ימוש ספר התורה מפי זרעי וזרע זרעי יאמר ה' מעתה ועד עולם אמן׃ ואתה מעיין חכם אל יבהלוך רעיונך בראות בספר הנכבד הזה סוד פלוני וסוד פלוני אל ידמה בשכלך שהם סודות עמוקים ונפלאים הם ממך כי לא חברתי לך בזה הספר שום סוד עמוק שיצטרך הקדמות כדי להבין אותם אלא כל משכיל בנקל יוכל להבין מעצמו סוד זה הספר ומה שאין ראוי שיעלים מן המעיין בזה הספר הוא כי הרבה דברים כאמרים בו במקום אחד על כונת מה ובמקום אחר על כונה אחרת כמו שעשה הרמב"ם ז"ל במקומות רבים מספר המורה ובעבור זה ראוי שיזהר המעיין בדרושי הספר איזה מחבר שלא יקפוץ להשיב על דבריו עד שידע אמיתת הענין ויחשוב בו כי לפעמים יפתיע המחבר הקדמה אחת באיזה מקום לפי שהוא כמבוארת בעצמה או שנתבארה במקום אחר או בכונה ממנו להסתיר הענין ויחשוב המעיין שזה טעות מן המחבר וימהר להשיב עליו ויחשב אותו לפתי וסכל אבל ישיב אל לבו כי המחבר ההוא לא היה מקלי הדעת שלא השיג בעומק עיונו מה שיעלה בלב המעיין בתחלת הדעת יותר ראוי לכל אדם לחשוב שכלו והבנתו וירבה להעמיק בדבריו כי המחבר לרוב התבודדותו במחשבתו בדברים העיונים העמוקים ולפעמים יקל בהם בעיניו להאריך בביאורו לדבר מה ובזולת זה׃

מעין ראשון עין כל

ובו כח נהרות:

נהר א

מונה במספר צבא ההשגחות מיום שנברא העולם ועד הירוש עה"ב

כבר נתפרסם לעין כל שאין לעלות בדעת שום מאמין שימצא שום פעולה קטנה או גדולה שיהיה ע"י מקרה חלילה אלא הכל בהשגחה עליונה ולא מהשגחה מבח אצוני' ומכוחות המחודשות בין ממלאכים או מכסאות או מספירות ח"ו אלא הכל בסוד השגחת הא"ס יתעלה היודע טוב ורע ויפעלהו ברצונו הטוב להעניש או להשכיר הכל לפי החשבון לא יוסיף ויפחות נקודה ח"ו אפילו כמלא נימא · ואמנם נמצא ענין ההשגחות נשתנות לעיתים ולזמנים · והעיתים הם אלו · הראשון תכף ומיד בשנברא אדם הראשון היתה שלותו תכלית השלוה · שנית אחר שחטא ונתגרש והיו חיי בני אדם ארוכים ועל כל זה היו בשלוה כדפירשו רבותינו ז"ל · שלישית · ענין אבות ששרתה בהם השכינה והצליחו · רביעית · ירידת הא"ב עם בניו למצרים והיו מצליחים · חמישית · גלות הבני' ועינויים במצרים · ששית גאולתם והצלחתם במדבר ונסים תמונים · שביעית · כניסתם לארץ והצלחת' בכיבוש ארץ ישרא' וכל הדור ההוא · שמינית הכנעת ישרא' באומות כל ימות השופטי' · תשיעית הצלחת ישראל בימי המלכים · העשירית חורבן בית ראשון וגלות ישרא' מעט מעט · האחד עשר גלות ישרא' בבבל והצלחתם שם קצת · השנים עשר גאולתם מבבל ובנין בית שני · השלשה עשר צרתם בימי הבית והרוחתם · הארבעה עשר גלותינו זה פעמי' בצרה ופעמים ברוחה · החמשה עשר הצלחת הגאולה וצרות העתידות · הששה עשר תחיית המתי' · השבעה עשר חורבן העולם · השמונה עשר חידוש העולם · כל אלו ההשגחות כוללות לכל המציאות כלם בכלל יחד מהם חלפו ועברו למו ומה' עתידות וראוי לדעת כמה שיהי' שנויי' אלו והשגחות אלו כל זמן וזמן כפי ענינו · ועוד יש השגחות פרטיות חולפות על האד' כמו שימצא צדיק וטוב לו רשע ורע לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו · ועוד השגחה במינים הפרטיים וכיוצא במינים ממיני הב"ח ימותו ויחיו וכן בצמחים וכן בכמה ענינים פרטים שבעולם אשר כמעט מפליגי' האמונה מן המעיין השכל ומקבעת בלבו שיניח הכל של טבע העולם וביוצא · וקודם שנבאר ענינים אלו נבאר מציאות ההנהגה ושינוייהן לא על סדר מאורעותיהן:

נהר ב

לבאר שאור האין סוף יתברך מאיר ומתפשט על כל דבר

תחלת כל דבר אמונה קבוע לבו שאין ספק שכל מה שנאמר שפע וקיום והויה וחיות כל כיוצא בזה הכל הוא בסוד הארת של האין סוף יתברך בהנאצלים והנבראים והיצורים והנעשים טהורים וטמאים אפי' שנאמר שההנהגה עתה מאור נסתם והספירות ביוכם בגלות הזה וכיוצא אין שום הארה מועטת או מרובה או פעולה קטנה או גדולה שלא תהיה מן הארת האין סוף המתפשטת מלמעלה עד סוף כל המדרגות מפני שאין שום תנועה קלה או גדולה שלא תהיה מהארת הא"ס לכל נמצא וכל חיות הנמצאים אינו אלא מאתו יתעלה והוא מאיר בהם והוא כמשל הבתים הבנוי' מהיכלות וחדרים אלו בתוך אלו · ואלו למעלה מאלו · מהם חשוכים מהם מאירים · מהם אורם רב מהם אורם מועט · ולא יעלה בדעת שום נברא שיש אור בבתי' ההם כי אם מהשמש המאיר לכל מאיר · אמנם מה שיעדר אורם או יוסיף או יגרע או יעדיף או יחשיך הכל תלוי כפי מה שיכוון השמש יכנס אליה' אם רב ואם מעט · ובעת שעבר השמש מכל וכל החשך יכסה ארץ כולם יחד כך הוא סוד ההנהגה וכל מיני הארות שנמצא' במציאות הכל מאיר מצד הא"ס השופע מאורו תמיד במציאות שיהיה מאתו יתעלה והוא המחייה הכל והמהווה הכל ואין שום דבר חוץ ממנו ולא שום נמצא מבלעדי רצונו ולא שום נברא שיברא זולתו מכחו בכוונה ולא במקרה · ברצון ולא בחיוב יותר מכל הנמצאים והאריכות בזה בלי צורך · אמנם הוא מחיה כל הויה ונותן קצבה ושעור ומדה לכל נמצא כמה יהיה שעורו וכמה יהיה דקותו וזכותו ועד כמה יהיה שעור קומתו וכמה ישתלשלו ממנו ויהיה מה שיתפשט ממנו ונותן שיעור ומדה וקצבה אל הנאצלי' והנבראי' והיצורי' והנעשים וכמה יהיה כח פעולתם ונתן להם דרך אשר יגרעו אורם ויעדיף אור' הכל כפי צורך ההשפעה והוא נותן שיעור ומדה לכוכב העפר והאבן והמי' והנאצלים מהם ונתן שיעור ומדה אל קלות האש והרוח והנאצלים · וכמה יהיה מורכבים חלק יסודותם גם אל הצמחים כמה יהיה ימי חיותם וכמה יהיה זמן לחותם וקרירותם ויבשותם הכל במדה וקצבה ושיעור משוער מאתו בחכמתו ועל החיונים קושיים ורעתם ובכל מדרגה ומדרגה כמה יהיה חזקם וכמה יהי' רעתם ופעולתם בחלקי העול' בהתלבשם בו · באש כמה ישרוף · וברוח כמה יפולו · ובמים כמה יטבעו · ובעפר כמה ירקבו · את הכל מדוד ומשוער מאתו יתעלה · ואל הקדושי' כמה כחם יספיקו כמה יהיו מספרם · כמה יהיו רוחניותם · וכמה יהיו חיותם

הכל משוער מאתו יתעלה והכל חי ומתקיים ממנו ונותן מדי יום ביום ושעה בשעה ורגע ברגע קצבתם וקיומם לרעים ולטובים למענישי' ולמשכירי' הכל חיים מאתו הכל משוערים קצב חיותם המושלחי' ממנו לקיומם ולהנהגם · וכן המלאכי' כמה ימי' השגתם וכמה שיעור קומת' וכמה ישאבו חלק חיים מהעליונים · ואל הכסאות כמה יהיה ענינם ומדידתם והשגתם ושפעם וכחם וחיותם ולהגלגלים כמו כן ולא יחויב ממזה לא ריבוי ושינוי ותוספת לכלל הפעולות כאשר יתבאר במקום אחר וזמש"ל:

נהר ג מציאות הנהגה הראשונה · **היא** שיעור הא"ס היינו ההשגחה משתלשל יורד למטה בקודש עד האופנים כשיעור מה שישפע ויאיר האופן בעה"ז למטה וענין זה הוא אור מועט שיעור היותר מועט שאפשר וכאשר שיעור הזה לבד יושפע מלמעלה למטה אז לא יאיר החכמה בבינה ולא הבינה בו' קצות ולא הו' קצות במלאכים ולא המלאכים בכסא ולא הכסא בחיות ולא החיות באופן רק כשיעור מה שישפיע ויאיר האופן בעול' הזה למטה ושיעור וקיום החיות הזה יקרא גלות וחושך ונקר' ונהר יחרב ויבש ויקרא חורבן הבית וכל רעות שבעולם מחמת היובש הגדול של כביעת האור ולא עלה אלא כשיעור ההנהגה הזאת דהיינו מה שיכילו הארת האופני' למטה וענין ההארה הזאת תעדר ותוסיף ותעלה ותרד אל שיעורים רבים כפי בחינת ריבוי האופנים במדריגתם זו אחר זו עד רדת למטה מטה שאין מטה ממנו דהיינו מדריגה האחרונ' שבאופני' · ובהיות ישרא' בגלות השכינה מתלבשת באופן דהיינו שאורה לא יזרח אלא כשיעור הזה בלבד ולא יותן לה אור כ"א מה שיוכל לסבול שיעור הזה לבד וזה נקרא גלות השכינה אשר אין גלות קשה ממנו שהוא העדר היחוד והיינו היובש הנזכר מפני שההארה המועטה כזאת לא תקרא הארה ואין ישרא' שואבין את האור וההשגחה העליונה רק כשיעור הזה ואז ישלטו בהם החיצונים מפני רשעות' אשר התרחקו מבוראם · ודחה אות' ש' פעמים ולא יאיר אור למעלה אלא כדי שיעור הזה · והשכינה היא מתלבשת באופנים להשפיעם ע"י שרש המיתוק אשר יש אל החיצונים ומה שיאיר להם וישפיעם הוא שיעור הארה זו המועטת ואין בכל העולמות חיות יותר מזה כלל ועיקר · אמנם ימשוך שיעור גלות הזה עד רדת מדרגות שו שבאופני' זו אחר זו · לכן הארה זו תחסר ותגרע מעט מעט מדרגה אחר מדרגה וזהו אין לך יום ויום שאין קללתו מרובה מחברו מפני מיעוט הארה זו שהולכת ויורדת מדרגה אחר מדרגה וכפי ירידת' כך יתמעט האור וההשגחה ותכבד הקללה שהם החיצוני' והדין גובר והולך ואנו מתרחקי' מן הקדושה בערך זה · והיודע לשער ולמנות שיעור מהלך זה כמה שיעור קומתו וכמה אנו יורדים מידי יום יום ידע שיעור גלותינו עד כמה וידע זמן הגאולה וזש"ה סוכת דוד הנופלת כי לעולם היא נופלת ויורדת עד שתשכב לעפר וכמש"ה כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו שנופל בענם ויתדבק אז הבטן לעפר ואז קומה עזרתה לנו · וקצב ושיעור מהלך נפילה זו הזמן שנתחייבנו בדיננו אשר נתחייבנו במעשינו עד יקימנו מעפר והיינו בעתה · ואמנם אם נשוב בתשובה ימהר ויחיש ויקימנו והיינו אחישנה · והיינו ירידת הגלות ע"ד זה הנזכר ועניינו · אמנם ענין גלות השכינה תשמע ממה שנבאר וזה מה שרציתי לבאר:

נהר ד מציאות ההנהגה השנית · **היא** השגחת האור הנזכר בשיעור חיות העול' היצירה והיינו השגחת השכינה בימי חול ובימי האבות והיינו שאין יחוד גמור אלא כשיעור מה שיסבול עולם היצירה ותאיר אז החכמ' בבינה והבינ' בו"ק והו"ק במלכות והמלכו' בבריאה · והבריאה ביצירה · שיעור זה בלבד לא פחות ולא יותר דהיינו ההנהגה שבימי החול אפילו בעת שלום וזהו מ"ש בזוהר פרשת נח שער החצר הפנימית סגור ששת ימי המעשה והאור נמשך שיעו' מה שיוכל המלאך לסבול ויתקשרו המדות למעל' שיעור מה שעול' היצירה יכול לסבול וזה יקרא שכינה מתלבשת במט"ט · וזה ענין קישור ההיכלות בסוד בשכמ"לו שהוא סוד מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה · וכפי שיעור אהבה זו תרד כמה מעלות ופעמים שיושפע הדין על ידו · וזה הסוד מחויה למט"ט שיתין פולסי דנורא · והן הנה הגרות שהיו לישרא' בזמן בית ראשון ובית שני כי אפי' כשהיה בית המקדש קיי' היה אפשר להשליט עליהם החיצוני' רצועה בישא כדי לאלקאה בו · ומיד כשובם היה היחוד מתעורר · והענין כי החיצונים נאחזו בההיכלות מבחוץ והיה אם זרע ישראל חוטאים באו בני עמון ועמלק ובני קדם והשחיתו את יבול הארץ כי יש לחיצונים כניסה לשם כדי לעסוק השפע בעון ישראל · אמנם לא יתחייבו בדינם שיתן להם רשות להחריב הבית רק שיכניעו ישרא' וב"ה ישאר על מכונו והנה בזה יש מדרגות פעמים יוכל לקבל השפעה מרובה ופעמים השפעה מועטת מפני שיש בו י' מדריגות ולכך ישראל אפילו בזמן בית המקדש ישתנה פעמים שלום ופעמים מלחמה · פעמים שובע ופעמים רעב · פעמים מגפה וכיוצא · והכל בשת אלו מדריגות : וזמש"ל :

נהר ה מציאות ההנהגה השלישית · היא הנהגת ימי השבת והיינו שהוא שיאיר אור הגנוז בשיעור עולם הבריאה שהוא עשר מדריגות לכסא והוא שהאצילו' נתיחד ונתקשר בשיעו' העליון והגבוה תשפיע למטה אור מתוק ומנוחה וזה היה לישראל בזמן ב"ה קיי' בימי ר"ח ושבתות והיינו שער החצר הפנימית וגו' וביום השבת וביו' החדש יפתח כנזכר בפ' נח והארה זו במעט אינה בנשמות כ"א רוחניות אמנם תעלה ותרד כפי שיעור מדריגת שבה שהם עשר מדריגות בבריאה ועשר שבאצילות · אמנם בהנהגה הזו על ב' פני' הא' היא בזמן שב"ה קיי' בימי השבת ור"ח · הב' הוא לעתיד שהעולם כלו שבת · והענין כי בזמן הבית עם היות שהיה היחוד למעלה גורעת את מעלתו מפני התלבשו בחומר העביה מדריגות הקדושה ולא יכלו לסבול אור המתוק הדק הזה מפני שה' חומריו' יקבלוהו בקל בדקות בסוד נשמתם כתוספ' נשמה לבד ויועיל גם להרבות טובתם אמנם בעולם שכלו שבת ישראל מתפשטים מחומריתם ומסתלקים מאופן ומלאך ושובתים כלם באור המתוק הזה אז היה מנוחה רוחניות ונשמיות איש באחיו ידובקו ולא יפרדו וז"ס עולם ארוך · אמנם עתה מעלים האור ביום השבת מנוחה זו מעט מצד הגוף והחומר · ומעט מצד הנפש · ומעט יותר מצד הרוח · ומעט יותר מצד הנשמה · מפני התלבשם בחומר המסך המבדיל שם אם היות שאינם בגלות · סוף סוף חטא אדה"ר גרם קליפה כוללת אל הנפש ע"י התלבשה בגוף בשר המות הזה העפר העכור הזה · ומה שהיה גוף זך וטהור נתלבש עתה בקליפות עור הנחש והכרה הוא מסך מבדיל · וגם מטעם זה ימעט האור הזה והמנוחה יותר בגלות הזה · ומכאן תלמד המדריגות הטובות כמה יוסיפו ויותירו אחר התפשטות הגוף מעכירתו וגלותו מכל וכל ויתוקן אז העולם שיתעלה ביותר לפיכך כלם מקוים לתחיית המתים · אמנם מזמן שבת בראשית ובנין בית המקד' וגאולת ישראל והקמת השכינה עד תחיית המתים יש מדרגות בעליית יחוד הזה ויש במה בחינות ודוק ותשכח מה שאין הפה יוכל לדבר והאוזן יוכל לשמוע:

נהר ו ענין השכליים הפשוטי' המשתלשלים מדרגה אחר מדרגה הם אבי"ע

ויש להם ב' בחינות · הבחינה הא' הם שכליים בעלי חכמה ובינה יתירה והם משכילי' תמיד בחשק עבודת' שהיא שכלית בלתי גשמיית ותשוקת' גדולה בעבודה שהיא לא יגרע אותם רגע ולא ימנעהו כלל · אמנם היא עבודה קיימת שלא יחסר ולא יעדיף איש איש במדרגתו ועבודתו מן הכתר עליון ועד סוף כל מדרגות הקדושה ולכן הם שואבין השפע בעבודה היא לקיומם וחיות' שלא יחסר לעולם · ובענין זה אין להם חלק עם התחתונים כלל אם ייטיבו ואם ירעו שחק קבוע להם אשר לא ישתנה מפני שאין בהם חטא כלל ומכלל זה הגלגלים שגם הם שוקדים על עבודתם · ותשוקתם גדולה מאד בהיותם מספרים כבוד אל ובמהלכם הם ישבחו והש"י נותן להם שפע קיומם · אמנם יש עוד דברים תלויים בעבודתינו אשר תחסיר ותעדיף והוא כפי שיעור עבודת התחתוני' אם יעבדו כראוי יוסיפו שפע ואור למעלה ויזדככו זיכוך רב ויהיה תוספות זה כעיקר ולא יתייחס בעליונים לא תוספות ולא מגרעת לא שמחה ובכייה וגאולה וגלות וכל הדברים כאלה וכיוצא בהם המתייחסי' בהם והענין זה הוא המכונה בכמה מקומות בערך התחתונים כלומר שאין אותו ענין המיוחס גרעון ותוספות בהם כערך קבלת' בעבודתם אלא בערך מה שנתוסף בהם מצד התחתונים המקבלים תוספתם ומגרעת בחוק מזונות וטרפם ובכלל ענין זה הוא שאין שום יחוד אל הספירות כלל ועיקר מצד מציאתם אלא מה שהוא קבוע אל התחתונים ולהעליונים מצד מציאתם ועבודתם ותשוקתם וקורבתם כנזכר הוא שמגלה האין סוף עליהן והשפעת אורו בהם כי אלו לא ישתתפו התחתונים בעבודתם וייחודם מצד עצמם יש להם קבלה כי אור הא"ס מתפשט בהם ומאירים ולא ימנע מלהאיר הקבלה ההוא אל עולמות אבי"ע · אמנם באשר ישתתף מעשה התחתונים היותם הגונים ועובדים עבודה הראויה אז יבינו השכליים האלו כלם הכנה תכליית לקבל אור האין סוף ויאיר בהם כאמרתו בענין שלא יכלוהו רעיון ויהי' תוספו' ענין זה משובח ונזכר על הקבלה הנזכר שיעור גדול לא ישוער עד שיחשוב קבלתם הקבוע עליהם מאת בוראם לאין בערך תוספות ההוא אשר נתנה המדריגה כלם ביד האדם מהכתר עליון ולמטה להוסיף בהם אורם על ידי הכנתם ומעשה עבודת' וענין זה בשום אופן לא מינה ולא מקלתה ביד שאר הנבראים כי אפילו אם יתקבצו כל מלאכי מרום וכל כנא הכסא וכל הנמצאים כלם בכלל אין להם כח לגרום ענין זה למעלה אם לא התחתונים בעבודתם הגורמים זיווג למעלה · וענין זה הוא דבר פלא ויתבאר במקום אחר שלא נמצא כלל ועיקר זיווג העליון אם לא על ידי מעשה התחתוני' מיום שנברא העולם ועד העולם ולא ימצא אם לא בהטיבם ישראל את מעשיהם ודרכיה' בסוד הגאול' שאז תחזו' הדב' ויתחדש ויתוסף שיעו' כפלא וגם בעת גלות הזה כשאנו עושין עבודה ראויה נעשה הפעל מעט מעט וזהו תבח שיתיחדו הספיר' יחוד קצת ע"י מצותינו:

נהר ז

מורה ענין שפע הקצוב וענין פר' שירה

כאשר יוקבע בשכלך כל ההקדמות הנזכר תמצא שפע קבוע להשכינה ולכל הנמצאי' בין טובים לרעים בערך מעשה העולם וכל היושבים בה קטני' וגדולים בהמות וחיות היער והיסודות ומרכבותיהן כמו הדומם והצומח והחי שאינם מדברים ואינם בכלל עונות · ועל זה רמזו רז"ל באמרם אדם ובהמה תושיע ה' אדם בזכות בהמה וכו' דהיינו שכולם יש להם שרים מופקדים עליהם למעלה ואותן השרים הם ישבחו וישוררו לבוראם ושירה וזמר' עולה ומוסף את האור א"ס עליהן ומחיה אותם וזש"ה הללו את ה' מן השמים וכל המזמור וגו' וזהו נקרא פרק שירה ושיר הזה מתקבץ יחד ועולה ובזה נרמז סוד פרק שירה באומרם שמים מה הם אומרים כו' ארץ מה היא אומרת כו' ההרים מה הם אומרים כו' וכן כל הברואים שבעולם משיר הזה עולה הכל ביחד בכלל מקבץ אותם מטטרון שר העולם מפני שהוא מופקד על השירה להכניסה פנימה ולשאוב אור קיום כל הנמצאי' תחתוני' ולתת לה' קבלת מזונ' ושפעם ובהתעלות שירת המלאכים אל הכסא ושבח הכסא אל הספירות וא"ס ב"ה יתעל' יתקבץ הכל ונעשה שבח ושיר כלול ואז יושפע אור למטה המחייה את כולם · והנה החי המדבר שירו משובח מהכל כאשר הרכבתו משובחת שיש בו כח הדבור וכאשר יתבאר בס"ד ענין אדם ומעלתו במעין עין יעקב לקמן ויש בכחו להוסיף ולחדש הזיווג למעל' כאש' כתבתי לעיל בנהר ו' ולכן אם יש אדם המשובח מכולם הם יטפלו אליו ויהיה הוא מלך ומעלה הוא שירו בראש כל שאר השירות וזמירות וכלם משועבדים תחת ידו · וכאשר יחסר האדם מהם כלם בטלים מאותה מעלה שהיתה ראויה לרדת אלו היה שם אדם · וענין פסק הזה בכללם שאין בהם קנאה אחרי ראותם תועלת המפורסמות רק אדרבה אם יתבטל האד' מהעבודה אזי כלם יחד רוצים לבלעהו להעדר חוקם על ידו כי הוא גרם בניזקין ולזה יהי' לשכינה שתים שה קראותיה בשפע העליון להשפיע לתחתונים ולכן השכינה מחזרת תמיד על אדם כשר והגון מישראל ואף שיהיה רק א' לבד בדור כמו שת חנוך משותלח נח אברהם יצחק ויעקב · וכיוצא ואפילו בדורות האחרונים כל מי שמזכך עצמו השכינ' עמו והי' נוטלת כל שבח תחתוני' ושאר כשרי ישראל ותפלתם ועבודתם ע"י הכשר ההוא ראש הדגל כדי להמשיך תוספת השפע הנז' המשובח ההוא וכאשר אין איש שיהיה ראש הדגל בעבודת הש"י תחזור אז השכינה למעלה ושר העולם הוא מפרנס אז העולם עם כלל העולם והנמצאים בקצבתם ההגונה וראויה עליהם וז"ש בתיקונים השכינה אזלא כל ימוי בגלות ואי אשכחת צדיק בעלמא שריא בגוי' ואי לא אסדרית אל קן כפור שהוא מטטרון שר העולם :

נהר ח

זמני ההנהגה ויתבאר הזמן וההנהגה הראשונה ·

אחר שסדרתי טעמי של ההנהגה ושינוייהם נשוב לבאר ענין ההנהגה לזמניהם · והנה הזמן הראשון הוא משעה שנברא אד"הר קודם חטאו · והנה השגחה וההנהגה אז היה כמו שיהיה ההנהגה אשר אנו מצפים שתהיה לעתיד בעולם שכלו שבת ואז ירד ענין השבת הזה ומנוחתו למטה בגוף ונפש ויתוקן אז העולם מקללתו ויתפשט העולם מהמלבוש הטמא ולא יהי' עוד מיתה בעולם · ויהיה זה ע"י הארת סוד החכמה בבי"נה והבינה בו"ק והו"ק במלכות וענין זה לא היה בשום זמן כי אפי' בבית ראשון שנ' בו ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם מ"מ לא הי' נתקן העולם שהרי היה בהם מיתה וגם שאר קללות בעולם אמנם בזמן העתיד לבא ובזמן אדה"ר היה אור החכמה מאיר באור הבינה ואור החכמה מאיר מן הכתר · והיה האדם נוכח במחשבתו על חומרו והיה מתדבק בגן עדן בסוד עץ החיים ונקשר במלאכי מרום עד הכסא · נוסף זה בזמן התחייה כי בזמן אדה"ר קודם שחטא היה עכ"פ היצה"ר נמצא וגורם הקליפות כי הם החטיאו אל אדה"ר ולעתיד יתבטל מכל וכל ועוד כי בזמן אדה"ר היה מיעוט הירח הנתמעט ביום ד' וגם היה העולם חסר השבת ולעתיד לא יהיה מיעוט הירח ויהיה כולו שבת · ואילולי עמד אדה"ר בשלותו עד בא שבת בעולם והחזיק בעץ החיים בשבת והיה מוליד בנים בליל השבת בודאי שהיה נתקן הכל :

נהר ט

הזמן וההנהגה השנית ·

הוא אחר חטא אד' הראשון והי' ענינו ממנו כענין חורבן הבית וגלות · שכי השי"ן מנם בעונם ואותם מקורות העליונים שנסתמו שוב לא נפתחו מיום שחטא וזהו היה ע"י פתיחת מקורי הכתר אל החכמה וחטאו גרם שנסתם הכתר דהיינו שלא הוכנו ב' מדות אלו שהם חו"ב לקבל מן השרש שבכתר עליון והוריד כל מציאות העול' לתוך הקליפות ושוב לא נתקנו עד לעתי' לבא שיצא העולם מזוהמתו כי אם ישראל שעמדו בהר סיני שאז פסקה זוהמתן מגופן והיו מזומנים לשאר התיקוני' וחזרו וקלקלו את הכל · אמנם עיקר התקון שיש בידנו הוא שיהיה לעתיד · והנה נמשכו הדורות קצת מתקנים וקצת מחריבין כמו בדורות הראשונים ועל כל זה לקורבתם של מקורות האור נשאר להם אריכות הימי' והשנים שהוא מצד האריך אנפי"ן שהם מקורות שנסתמו בחטא אדם הראשון עד אברהם כל הדורות ההם קלקלו והשחתו ולא תקנו

תקנו אלא אדרבה הם גרמו תגבורת קליפות וכל המקורות נסתמו והיה כל העולם מתנהג כהנהגת גלותינו זה ואם היות שהיו אז גם כן צדיקי' בדור ההוא שהיו הולכין ומתקני' עכ"ז לא היה סיפוק במעשיהם לתקן את גרמו העד וסמך א השכינה דהיינו פקידה מועטת שפוקד הקב"ה אל השכינה ומרחם עליה ויעלה ויוסיף השפע במדרגות במקצת ובאופן כך ממש היה הענין אל הצדיקים והרשעים אשר הרשיעות מוסיפין ברשעתם על הצדיקי' שבדורות לא היו סיפוק בידם לתקן את אשר הרשיעו הרשעים רבו כמו רבו:

נהר י הזמן וההנהגה השלישית:

בזמן האבות אחר דור הפלגה כי שוב לא פנמוה הרשעים למעלה כי אין הקב"ה כופה מעתה כי אם באברהם שהוא חלקו ונחלתו וכל הבאים אחריו מזרעו: והאומות כאשר נתמלא סאת' יגזור עליה' האיבוד כמו סדום ועמורה וכיוצא בהם ואין מעשה עכו"ם פוגמין הספירות רק כל חוטא מהם פוגם בשר שלו כמש"ה ואחשוך גם אנכי אותך מחטא לי כנזכר בתיקוני' ובזוהר בהר בר"מ: אמנם האבות התחילו לתקן חטא של אדה"ר כנזכר בדברי רשב"י ע"ה שהוא נתגלגל בג' אבות לתקן ג' עונות ג"ע וש"ד וע"ז שעבר אדם הראשון ושלשתן נתקנו בהאבות: ועוד שם שהיה זוהמת בלבל מטתו של אדה"ר ולכן נצרפו האבות עד שעמד יעקב ובניו מטתו שלמה ושכינה נתגלית בהם קצת ונתראה שיהם וזהו תקון מועט ועכ"ז הספירות נסתמו ולא נפתחו מקורים' כי אם דוקא מקור היצירה כנזכר בזוהר ש"ה ועל כן היה רעב בימי אברהם יצחק ויעקב סתימת השיתין דהיינו הספירות באצילות והתיקונים הספירות היו מתקני' והולכים והאבות הכינו לבנים וחינוך לנשמות ולכך היה ענינם בטלטול לא בגלות שלמה ולא בגאולה רק דרך בינונים כדי לצרף סוד הנשמות הפגומות שפגמו בהדורות עד סוף ימיהם והיתה ההנהגה מתקנה אז קצת על ידי אברהם ואח"כ ביותר ביצחק ועוד יותר ביעקב בסוד תקן הספירות כנז' וההנהג' לעולם מצד האופן או מטטרון ולעולם היה השכינה עם האבות מפני תועלת הנמשך אל העליונים על ידי הצדיקים ולכן רוח הקדש תמיד עמהם והשכינה דבוקה עמהם ומנהגת אותם כנז' בנהר ו' ז' והאבות התחילו לתקן את המדות העליונות דהיינו שהיו מרכבה לו' הספירות וענין סוד זה יתבאר במקום אחר באר היטב: ומחמת תקון המדות היה עולם מתחזק ונתקיים מפני שהיה בתחלה רפוף בלתי קיום עד שעמד אברהם אבינו ע"ה ועשה לו קיום בסוד עמוד החסד המחזיק את העולם ואחר כך בא יצחק אע"ה וקיימו בעמוד ב' ובשבא יעקב אע"ה העמידו על תקונו שלא יחרב עוד מפני רשעת הרשעי' וגרם אז ההנהגה והשגחה בינוני' פרטית המוצלחת בקצת וצריכים לתקן בעיקר ענייניהם בתפלתם מפני פגם הנזכר והם היו מייחדים ומסעדים תמיד השכינה אז כפי יכלתם: (כנזכר בגמ' תפלות אבות תקנום:)

נהר יא הזמן וההנהגה הרביעית:

בירידת יעקב ובניו למצרים עם הצלחתם שם במלכות יוסף הצדיק ואין ספק שירידת יעקב למצרים היתה ירידה של גלות והתחלת השעבוד: אמנם הצדיקים הקדושים שהם בעלי בית עליון שהיא השכינה והם בניה שאין גלות שולט בהם ואין ספק שירדו שם לסוד הגלות כאשר יתבאר: אמנם צדקת יעקב ובניו היו מכניעים כח הקליפות ומאירה השכינה בח"ל עד שלא היה כח בחיצונים לשלוט בהם ולא היו החיצונים שולטין בהם: ולכן כשנכנסו ישראל במצרי' נכנען האם של גיהנם ונחלש כח הגלות ונכנעה אם של החיצוני' ואדרבה הם שלטו במצריים מפני שהדין כך הוא אל השכינה כאשר היא מתלבשת בקליפות אין הקליפה שולטת בה ח"ו ואדרבה היא שולטת עליהם: ולכן כשירדו הצדיקי' אלו למצרים והיו דבוקים בשכינה אדרבה הם שלטו בחיצונים והכניעם יוסף וכל הדור ההוא מפני שזכותם וטהרת' רחוקה מאד מזוהמת הגלות וקרובי' הרבה למדרגת הקודש ולכן לא שלטו בהם המצריים עד שעמדו שם ומתו הצדיקים כולם שהיו דבוקים באצילות והולידו בנים מן הנשמו' ההם המגולגלי' והתחיל אז הגלות לשלוט בהם כאש' יתבאר: והנה לא ירדה אז השכינ' ותיקונה כל ימי השבטים בגלות מפני שלא פרקו מעליהם עול תורה ועמדו שם בשלוה בתורה ובברכה ושונאים מתפרנסי' מתוכית מטוב ברכתם כמש"ה ואכלו את טוב הארץ והספירות היו מתוקנות שם על ידי עסק התורה כמ' רבוא תלמידים שהעמיד יעקב במצרים ולא נסתלק מן העולם עד שהשלים לס' רבוא עוסקי' בתורה כמ"ש לגוי גדול אשימך שם: וכתיב רועה צאן עבדיך ופירש בזוהר רועה לשון רוע' התרועעה הארץ שהיו מכניעי' הטלה של מצרי' והגבירו שם את האור והשביתו את הקליפות ויוסף הוא המשביר בר מצד היותו יסוד שהוא זן ומפרנס לכל ומפרנס המצריים תחת שיעבודו ולכן הצליחו בגלותם בתחלה: ואף אנו עשינו כך וכך היה ראוי לנו ג"כ להגביר הקדושה במקום החיצונים והיינו אז מעברים ומכתתים כח השרים והיינו שולטים עליהם והיינו מפרנסים אותם אלא שהיצ"ר גורם לנו: ולכן הצליחו בתחלה והשכינה לא יגרע משפעה והנשמות מתקנות בהצלח' גדולה כל זמן ההוא:

נהר יב הזמן וההנהגה החמשית·

גלות ושעבוד מצרים לישראל ואין
ספק כי השכינה ירדה עם ישראל לגלות כנזכר בזוהר שמות על פסוק איש וביתו באו ע"ש· וסוד גלותו היה קשה מאד יותר מגלותינו זה מפני שבטלו תורת ה' ופרקו מהם עול תורה ומצות לכן ניתן עליהם עול דרך ארץ כי הקליפות השליטו עליהם המכות והפגעים· והטעם כי עיקר גלות הוא צירוף לנשמות המזוהמות במעשים המגונים ונתגלגלו שם כל הדורות ואלו עסקו בתורה ונטהרו בתוכחת התורה בתשובה מה צורך לגלגולים כי אין גלגול אלא להשלים חסרון התשובה ולכן כשישראל היו עומדים בצדקתם לא היו צריכין לצירוף השלכת הבנים ליאור ולא אל העבודה קשה בחומר ולבנים וכיוצא כי מי שחייב אלף מיתות חוזר ובא וחוזר ובא עד שיצורף ולכן נכנסו תחת גזירות הקשות· אמנם כן אלו היו צדיקים היו נתקנו בתורה ובמ"ע ובתשובה כי תשובה אחת יפה מכמה גלגולים ומיתות· ומאחר שהם פרקו עול תורה ואחזו בגלולי ע"ז לכן לא היו מספיקין לתקן כי אם בסוד הגלגול ניתן הקב"ה בעצמו שהיא השכינ' בתוך השרים ואמר לו הבה נתחכמה פן ירבה כדי לגלגל טהרתם ואלו עשו כאבותם היו מכניעים הקליפות והשביתו אותם והם לא רצו וירדו לתח' רשות של הקליפה וכל הכל והתמוכות מהחיצוני' שהעמיד נבוכד נצר וממנו ואילך היו הכל במצרים ובתחלה מלכו ישראל ושלטו עליהם בצדקת שבטי י"ה והיו ישראל בתוך הקליפות כעין חיה שבלעה אדם מזוין שנוטל חרבו שהיא התורה וחותך מעי של החיה ועושה לו מקום רחב תוך בטנה והחיה חיל בלע ויקאנו ומבטנו יורישנו כנה ישראל המה עתה בגלות' שאין להם שעבוד מצרי' מפני עול התורה שהיא חרב פפיות בידם שחותכים מעיהם ואינה משפלת אותם הקליפה אבל בגלות מצרים בלעה אותם הקליפות בליעה אחר בליעה והשפילם מדריגה אחר מדריגה ולכן נכנסו תוך עמק הקליפות ולא היה סיפוק בידם להספיקם בקדושה כלל ולא היה מזונם אלא ע"י פרעה ושעבדם תחת השעבוד והסבל וזהו שבנו ערי מסכנות לפרעה במקו' העוני והמסכנות את פיתום שהוא ע"י פ"יתסו"ם בלעו ואת רעמסס שהוא ר"ע מס"ם תחלה ולכן נכנסו בעמקי הקליפות ולא יוכלו לעשות בתוך בטנה מאומה אלא היו נבלעים והולכין עד שהקב"ה ברחמיו סיבב וכיתת הצלמים לפניהם ושם נשברו כל השתלשלות המדריגות אשר להם כמ"ש מבכור פרעה גו' עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים בנזכר בזוהר ולכן נגאלו:

נהר יג הזמן וההנהגה הששית·

בהנהגת ישרא' אחר שיצאו ממצרים
כל ימי משה רבינו ע"ה שהנהיגו ישרא' הנהגה גמורה בנסים מפני שה"ה ההנהגה פעמים מן הי"ש ופעמים מן האי"ן שהוא הכתר והחכמה בסוד נסים ונפלאות אשר עיקרם מהמקום נעלם· אמנם היתה הנהגתם מתלבשת ביצירה וזש"ה אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה וכתיב ילך נא אדני בקרבנו בחר בכח קדושתו שתהי' הנהגתו שהאצילות נתלבש בבריאה כי מבלעדי זה לא היה אפשרי כי אין הנהגת אצילו' בלי לבוש של הבריאה כלל ואפילו ביום שבת· וכשחטאו בעגל וקלקלו כעון חטא דאדה"ר ממש שפסקה זוהמתן ואע"פי שחזרה על כל זה לא חזרה להם הזוהמה חזרה גמורה כי סוף סוף טהרתן של ישרא' במקומה עומד' רק שהשליטו עליהן המיתה ומ"מ כח דמרע"ה גדול מאד שלא סבל הנהגת היצירה כ"א ע"י שכינה בהתלבשה בכסא כנזכר· ומטעם זה הנהגתם היתה ע"פ מעשיהם שהיו עושי' ועכ"ז לא היה מתוקן למעלה כי עדין לא נתקנו על ידי המסכת הדורות להתעלה להיות נקשרים למעלה בסוד מקומם הרמתה כמו שהיה בימי שלמה ע"ה כנזכר בזוהר פ' שיר השירים ולכן היו ישראל מתאוננים ומתלוננים פעמים על המים ופעמים על הלחם ופעמים על הבשר והיה הכל בסבת השכינה אשר לא נתקנה ולכן לא היה להם מקדש כ"א משכן בסוד נער מטטרון שהוא מדרגת המשכן הנזכר בזוהר תרומה על הפסוק ויהושע בן נון נער גו'· אמנם קשה מאחר שנדחה מט"ט במ"ש ילך נא אדני גו' א"כ איך היה המשכן שלהם ע"י מלאך זה הנדחה· אמנם נ"ל בבנין המשכן ומדותיו כולו למטה והמלאכים היו כסא אך שם הגדול הנזכר ומתלבשין במשכן ומתגלה עליהם שם אדנ"י בהנהגתו· אמנם הם שוכות בבחינת מט"ט ולא יאיר להם (שם של אדנ"י) השכינה כלל אלא אור של שם אדנ"י במדרגות הנ"ל:

נהר יד הזמן וההנהגה השביעית והשמינית והתשיעית והעשירית·

בהנהגת ישרא' אחר פטירת משה רב"עה וכניסת ישרא' לארץ· הנה זכו ישראל בכניסתן לארץ מצד אחד והוא חוב להן מצד אחר· הנה זכו במה ששברו הקליפות ונכנסו לארץ באויר של הקדושה וטהרה שאין שום קליפה בהכיבוש שכבשו והמעלה זו מעולם לא היה אפי' אל האבות שישבו בה ואמנם זכו לזה שהנהגתם היה בקדושה ע"י מט"ט אשר דחה אותו משה רבע"ה כמ"ש חז"ל על פסוק אני שר צבא ה' עתה באתי בפרש"י ז"ל עתה באתי בימי יהושע אבל לא בימי משרע"ה

והשכינה

והשכינה לא נתקנה כי עדין לא נפתח אור היסוד כלל רק היה גנוז ונעלם כנז' בזוהר ש"ה כתיבת שיר ולכן היה להם כמה ענינים אשר אפילו בימי דהמע"ה היה רעב · ומנהג זה היה מתנהג זמן רב אף שהומלך להם מלך ואפי' מלכות בית דוד עצמו היתה עדין השכינה מתהלכת ומתקנת מעט מעט ולא נתקנה בכלל להפתח המקור הזה רק בימי שלמה הע"ה כאשר יתבאר בס"ד · אמנם בימי דוד המע"ה ושאר זמנים הקודמים היה הנהגתם בשכינה בהיותה מתלבשת במט"ט ומאיר מאור עצמותה ולא מאור ספירות עליונות כי מה שהוא כנגד השפעת ספירות עליונות היסוד נסתם ונעלם ולא היה היסוד מאיר בשכינה אלא באור כאור השכינה · וכן החכמה בבינה והבינה בו"ק וזהו אור הנעלם והסתום מיום שנברא העולם ועד עתה אם היות שנתנה התורה ונפתחו המקורות העליונות זה היה בערך נתינת התורה · אמנם בערך ההנהגה לעולם נסתם ונעלם מפני שלא זכו למדרגה זו כלל כ"א בימי שהמע"ה כאשר יתבאר והנה בבחינת כשרותם היו מצליחים ובבחינת רעתם היו נופלים · אמנם הזמן הזה היה קשה להם מצד קושית סתימת המקורות ולכן היה להם ב' בחינות הקושי האחד התלבשות השכינה במטטרון והשני המקורות העליונים אינם נפתחים מן היסוד למלכות וגם אינם נפתחים בענין אחר וכאלו מעולם לא נפתחים שהוא קושי מאד · אמנם מה שהיו נוצחים היה על ידי שהשביתו הקליפות · וגם חסידותם ומעשיהם הטובים גרם אותו ההנהגה המוצלחת מצד כושר הדורות לפי מעשיהם ואין ענין זה נוגע בדבר זה כי כל ההנהגות הנזכרי' ומה שנזכר עוד יעלו וירדו לפי טובתם ורעתם וכשרותם וזכותם או חטאתם ורעתם כי השכר והעונש הוא ענין לעצמו וכזה בכלל גם הזמן התשיעי והעשירי שהי' הצלחת' בזמן השופטי' שהיו תלוי' גם ברשעתם ובצדקת' אם הוכשרו אותן השופטי' היו מצליחים ואם היו הדורות חוטאין ובפרטות בעון ע"ז נמסרו לקליפות והקליפות גוברין וישראל זורעין ואינם אוכלים כי החיצונים נוטלים את השפע והכל תלוי בהנהגה הנזכר בשליטת החיצונים על ישראל או בהכנעת החיצונים הכל לפי טובתם או רעתם וכן היה אחר כך בימי דוד ושלמה המלך ע"ה · אמנם קודם לכן היו שופטים ואחר כך מדרגת נביאים שמואל ואחר כך מדרגת מלכים כמו שאול אך הכל הוא כההנהגה הנ"ל וזמ"של:

נהר טו

הזמן והנהגה הי"א הי"ב הי"ג הי"ד בזמן בנין בית המקדש וחורבנו · ובזמן גלות בבל ובזמן בנין בית שני · בזמן גרתסבימי הבי' ובזמן גלותינו גלות הארוך הזה ואלו הענינים כבר נתבארו כלם בתוך דרושים הנזכרים ועכ"ז אפרש בהם במקצת · הנה רז"ל פירשו כי בימי שלמה המלך עליו השלום עמדה הלבנה עצמה במילואה כ"ל כדפרישית שלא היה ההנהגה בתיקון השכינה באור העליון עד בנין הבית כי אז נתקנה השכינה עם כל תיקונה כמ"ש ותרב חכמת שלמה והיינו שהאירה מן החכמה ע"י אור הבינה · והבינה האירה בו"ק והו"ק במלכות ומשם נשלמה חכמה תתאה במילואה · ואמנם בית ראשון הוא אור הבינה כנזכ' ועכ"ז חטא אדה"ר במקומו עומד ולא נתקן העולם אז מהחטא של אדה"ר אמנם היה קרוב אל התיקון דהיינו מדרגה א' היותה מאיר אור החכמה מן הכתר וכשחטאו ישראל בעון ירבעם היה אז זמן התיקון שנשלם עון העגל התחיל בחטא ב' עגלים במקום עגל אחד כמש"ה כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים כנזכר בזוהר בלק בינוקא כי סוד עגלי ירבעם ועגל דור המדבר הכל ענין אחד והתחיל אור זה של השכינה להתחשך מעט מעט והתחיל חסרון הלבנה ואור העליון שהאיר נחשך באורו · האמנם לעולם היה אור בבית ראשון אור הבינה וכפי שנוי הבחינות מדין לרחמים היו ישראל עולים ויורדים מצליחים ונוצחים או גולים ונדחים ועת גלותם הנמשך ע' שנה כנגד ירידת אור המדרגות מאור הבינה עד אור המלכות ובגלות' נמשכו כפי הנהג' הדין והגלו' הוא בסוד אופן והי' ההנהג' כהנהגת שפע הספירות ודינם · אמנם מטעם זה היה להם ההנהגה והנבואה והצלחה קצת בצדקת ישראל בגלות בבל עד שהגיע לקצת תיקון ואלו לא ערבו זרעם בזרע גויי הארץ בבנות אל נכר אז היתה ראויה להיות גאולתם בנסים ולא בנסי מצרים רק קרוב אליהם שהרי גאולתם היתה מצד השמיטה אלא שטמאו עצמם בגויי הארץ כנזכ' בזוהר והשכינה האיר' כשיעור אותו האור מה שהאיר' בבנין בית ראשון במציאות' · אמנם היה הבנין בקטרוג מן המקטרגים של החיצונים מפני שהמדה גורמת כך כי המקטרגים תחתיה וסביב לה כמה אויבים ומה גם שלא הוכנו כלם לגאולה מטעם זה ועמד אז הבית מה שעמד קצת בגלות וקטרוג האויבים וקצת בנחת הכל לפי מעשיהם בהנהגת אור השכינה שהוא דין ממוזג לפעמים כך ולפעמים כך וכמה צרות סבבום כל זמן הבית ואח"כ נחשך אור השכינה מכל וכל ונתלבשה באופן וגלתה גלות שלמה אל גלות הזה והתחלה השכינה לירד באור ההנהגה בהיכל נוגה והיכל עצם השמים והיכל לבנת הספיר בסוד האופן וירדה אז השכינה עד התחתונים המדרגות הנזכר שם בהיכלות דפ' פקודי וזמן נפילתה היה

כשיעור

כשיעור משך זמן גלות הזה והנהגה בין זה לזה בהנהגת אור א' פן הנזכר והעולם ניזון בספיקים ובספיקי ספיקים בכח סעד וסמך לתפלתינו כנ"ל וכשישתנה לפעמים מצרה לרוחה בזמן הגלות היה כפי כשרונותם וגם טובתן ולכן זכו לזה בגזירה העליונה לטוב להם: וזמש"ל:

נהר טז

לבאר שיש בכח הצדיק להוסיף עוד בהנהגה:

היה זמן אשר ג' צדיקים שינו בזמן ההנהגה שינוי גדול ומשה נעשה לכל דור ודור אשר אותן הצדיקים משנים ההנהגה ומאירים אור העליון והם יוס"ף מש"ה דו"ד כדאיתא בזוהר בסוד מ"ש צדקתך והענין הוא כי יוסף משה דוד מצד הרכבתם הנהיגו השפע מאור העליון הנהגה גדולה ופתחו אורות המקורות לפי חסידתם ולכן יוסף מצד מעשיו פתח פתח להשכינה אור היסוד ולכן נעשה אדנ"י הארץ ודאי בעלה דמטרוניתא מצד היסוד ולא בעל ממש כי הבעל ממש הוא יעקב או משה שהם בקו האמצעי האמנם יעקב כשמת לא החשיכה אורה מכל וכל אמנם כאשר מת יוסף החשיכה אורה מכל וכל ולכן אנו אומרים צדקתך מחמת צידוק הדין על המקו' הידוע כי יוסף פתח להשכינה מצד כשמתו עם היותה שהיא מצד עצמה היתה מתנהגת בהנהגת התחתונים מצד הגלות היה כח אל יוסף לנהוג אור היסוד וכשמת נסתם ונחתם אותו מקום ואותה בחינה נעלמה ונסתמה ועוד כל ימות העולם לא נפתח כי הצדיק נתעלם וכן מרע"ה עם היות שהשכינה היתה מתנהגת למטה היה מאיר בה אור הדעת ע"י טוב מציאות מרכבתו והיתה שכינה מאירה מאור מצד יוסף עמו וכמש"ה ויקח משה את עצמות יוסף עמו להמשיך אור יחודו ממדריגת מרכבתו אל דעת העליון וכשמת משה רבינו ע"ה נסתם ונעלם המקום ההוא שוב לא נפתח ולכן אנו מצדיקין עליו את הדין: וכן דוד המלך ע"ה בטוב הנהגתו בסוד מרכבתו אל השכינה האיר השכינה וקשטה בסוד קשוטיו האורה נחמדת כל ימי חייו עד שבחר הקדוש ב"ה בתיקוניו ובשיריו ובזמריו יותר מבנין הבית והארת שכינה למעלה באמרו כי טוב יום א' בחצריך מאלף עולות כמשחז"ל ולכן כאשר מת דוד המלך ע"ה נסתם ונעלם המקור ההוא ושוב לא נפתח וחשכו מאורות השכינה ועם היות שנפתחו אח"כ מצד בנו שלמה ע"ה בבנין הבית מ"מ אינו דומה אור לאור ואלו שלשה אורות נפתחו בשבת בשעת מנחה ולכן אנו מצדיקין עליו את הדין במנחה כדי לפתוח קצת המקורות מה דאפשר להאיר למעלה בשעה זו ע"י הזכרת צער העליון להאיר השכינה או ממצא רצון העליון ית' מן המקורות אשר נסתלקו ונעלמו ברצון העליון שהם יוסף שהוא יסוד ומשה הוא הדעת ודוד שהוא המלכות וזהו ע"י מה שאמרנו כי מציאות אלו מצד הרכבתם הוא ענין לעצמו שאינה משתלם בשום תמורה בעולם · ומכאן נלמד שהצדיקים בכל דור ודור הם מתקנים השכינה בקלותם ופותחין לה מקור האצילות כל ימי חייהם לפי מציאות מעשיהם ומה שבארנו בנהרות הקודמים בענין של הנהג' ההוא זהו לפי הכולל אמנם פרטי הצדיקים שבכל דור ודור הם משנים ההנהגה כפי מעשיהם ומחשבותיה' במרכבה עליונה והשכינה תמיד משתנית לטוב בטובת של הצדיק ובשרותו:

נהר יז

הזמן וההנהגה הט"ו והט"ז:

בסוף גלותינו זה קרוב לזמן הקץ יתחזקו צרות לישראל תכלית החיזוק ויצר להם שישנאו בחייהם ויאמרו אל ההרים כסונו ואל הגבעות יאמרו שיפלו עליהם מפני צרות הגדולות שיסובבם מכל צד ופינה ויתרב' הצער עד אשר לא יפנו האבות אל הבנים וכל מי שימצא את עצמו לו שלל גבור ונוכא יקרא והטעם כי השכינה תדין את ביתה ותדין לישראל במסורת הברית כדי לקרבם אל הגאולה ואל הטוב המוכנת לנו ע"י נביאים וטוב השיעור לא יכילוהו רעיון באופן שלא יזכר עוד גאולת מצרים ונסיי' ההם לפני גאולת ישראל ונסים ונפלאות שיהיה לנו כמש"ה ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את ישראל ממצרים כ"א חי ה' אשר העלה את ישראל מכל הארצות ויהיו אז הנסים וגילוי השכינה אל ישראל בהפלא ופלא ויאמרו כולם אשר זהו יום שקוינו לו שנאמר זה קוינו לו ממש מורה באצבע על גילוי השכינה ולכן מי ומי הזוכים לזה באותן הימים יראה הרבה צרות וכל זה לצרף ולזכך את ישראל כפי הראוי והדין וכל אחד ואחד יצטער כפי חיובו ויקבל הצרות עליו בסבר פנים יפות ויתן את שכמו לסבול כדי שיצטרף ויזכה לקבל הטוב והוא הענין כאשר הגיע את ביטול הקליפות מן העולם וכל עוד שישראל מקצתם הם רשעים אז הקליפה נאחזים בהם וא"כ היאך אפשר שיתבטלו החיצונים · והרשעים עדיין ברשעתם והש"י הוא בעל דין ישר ואמונה ואין עול עמו ולכן יצטרפו בצירוף אחר צירוף עד שישראל יהיו אז ככסף נקי טהור ומזוקק והנהגה הזו יהיה בתכלית קושי הדין כי הקליפות יגבו חלקם כל מה שאפש' להם ובימים ההם ובעת ההיא יהיו מלחמות רבות גוי בגוי וחרב איש ברעהו וישראל יהיו ביניהם בצער גדול כי כל אחד ואחד רוצה לבזוז רחלה זאת ולאכול את בשרה והש"ית ירחם עליהם בזכות שלשה אבות הקדושים ויצרפו ויתלבנו מתוך גודל הצרות ודין זה

ומתוך

ומתוך כך יכלה הקב"ה זרע עמלק מן העולם וימחה שמו מתחת השמים ואח"כ יתחיל בדין של עשו הרשע עד אשר לא יהיה לו שום תקומה וכבר התחילו ישראל לצאת מתוך צרתם מעט מעט ואח"כ יתחיל הקדוש ברוך הוא בדין א"ה ויצטערו ישראל בצער גדול כמש"ה ביחזקאל כי רוצה הקדוש ברוך הו' לנער את ארץ ישראל וירושלים כאשר ינער אדם את טליתו וינער כל עובדי ע"ז וגם ע"ז בעצמה שבירושלים וגופם הטמאים הנקברים סביבות הקודש וכל המקומות המטונפי' שבו ובעת ההיא יצאו כל קיבוץ עם ה' אל המדבר ויהיו שם ברעב מ"ה ימים ואז יצרפו ויתלבנו ויתראה אליהם אליהו הנביא ז"ל ויתגלה עליהם משיח בעיניהם גדולים משה רבינו עליו השלום יתגלה להם עם בני דור המדבר והשכינ' יתגלה אליהן ויתקנו הדגלים בהשכינה וירד בית המקדש בנוי למטה ויבואו ישראל לירושלים הבנויה והשכינה עמהם במו צאתם מארץ מצרים וירבו אז הנסים ויגדלו אשר אין הפה יוכל לדבר והשכל לשער רבוי נסים ונפלאות שיהיו לישראל ויפתחו את מקורי החכמה וזאת תהיה ההנהגה בגאולה בס"ד:

נהר יח

ההנהגה הי"ז והי"ח:

בזמן הקץ הימין יהיה ההנהגה באור החכמה שמאירה בבינה מאמר הכתר ולכן הנסים יתגברו על הטבע תגבור' גאולה מאד ויצליחו ישראל אז בהצלחה גדולה יותר מהצלחת' שבימי שהמע"ה שהיה מאיר הבינה מאור החכמה כנז' אמנם אור זה הוא אור כח החכמה מן הכתר כי כבר התחיל העולם להתתקן אחרי זה · אמנם לא יש תיקון גמור ויתעכב עיכוב זמן מה שיתבטלו הסיבוכים ובזמן ההוא אין תשובה מועלת כלל מפני כי התשובה הוא מן הבינ' וכיון שאור של הבינה אינה מגעת רק אור החכמה בימי המשיח ולכן אין בהם תשובה כלל ולא יתקבלו אז הרשעים אלא יאבדו וימותו · אמנם בסוד הגלגול ימותו ויחיו בני אדם עד תשלום הת' שנה שיכלה הגלגול מן העולם ויהיה תחיית המתים אז ויצרפו ויתלבנו המתים אז ויקומו ויחיו אמנם יש בסוד זה דברי' רבים שיתבארו במקום אחר בס"ד והעיקר שבכאן הוא רק לבאר סוד ההנהגה שיהי' בזמן ההוא אור החכמה מאיר בבינ' ובני אד' יחכמו בתכלית החכמה וישיגו סוד' התורה ויזדככו אז ויצדקו בצדקת גדולו' וישיגו מדרגה רבה בנבוא' ויהיה להם ידיעה בסודות התור' מה שלא יוכל לשער ויוסיפו תוספות אורות מעת לעת וזמן זה ימשך עד תשלום אלף הששי זה אשר אנו בו ואח"כ ישוב בהנהגה אל עולם העליון ויחודש אז העולם אחר אלף הששי ויהיה מאיר אור הצדיק עד מאד במעלה שלא ישוער והאדם יהיה במעלה שלא יכילוהו רעיון וימשך בזה העולם עד זמן הרצון העליון:

נהר יט

מונה לשבת מעלת א"י לע"ל וענין ע' שרים ופ' שירה

הנה בנהרו' הקודמים בארנו כמה בחינות בהנהגה דרך כלל והם רבות מאד · אמנם המוכן לקבל כל ההנהגות אלו שהיא ארץ התחתונ' הזאת וכל אשר בה תשכול כל מיני חכמה לפי מצב ההנהגה המעוטה ועניי' היא ההנהגה לגלותינו זה תשכיל ותמצא כל פירות העולם מאושים כחושים ויבשים ואם ההנהגה גדולה תמצא אז פירות העולם בשבח וגדול' ומעל' ע"ד שאמרז"ל עדשים כדינרי' זהב וחטה ככליות השור ואשכלות הענבים כמו עגלים וכיוצא בזה מאמרז"ל בפירות א"י והדין עמהם כי א"י אינה כנגד שר כלל אלא שהיא מכוונ' כנגד פתח היכל לבנת הספיר שלא ע"י אמצעי' שר כלל וע"כ הברכ' מצויי' בה בלתי מצומצמת ויבואו המצאי' המתברכים מטבע המציאות והנהגת העולם מפני היושר והכשרון המעשה שבעולם שלמטה המעורר הברכות למעלה והם משופעים בהשפעים הטבעיים ויצאו ומתפשטים יותר מן המציאות הנהוג לפי כשרון מעשה האדם ויאמרו שזה הדבר מתמי' גובר הטבע על מנהגם והענין בהיפך כי הטבע גובר מהחכמה עליונה כמש"ה כולם בחכמה עשית ויש בכלי זה לסבול הרבה ברכות אמנם נתמעט מציאותו מחמת עון התחתונים שגורמים הצמצום בבריות ומיעוט טבע של הנמצאים בהמציאות וכן פי' בגמרא גררום כדי להראות לדורות הבאים כמה החטא גורם ר"ל כי טבע המציאות של הכלי המחזיק להיות עדשים לדינרי זהב וחטים ככליות השור ויותר מזה · אמנם החטא גרם שצמצם הכלי את עצמו ואינו נותן כדי ברכתו כי הכלי נתרקן והוא ע"ד שאמרז"ל על לעתיד שתוציא גלוסקאות יהי כנז' ר"ל כי תשבח בקיעי' לגדל פירותיו ולתקנן חלב כליות חטה בלי מוץ ותבן וסובין ומורסין כי אלה הם חטא מאדם הראשון ויהיה שיעורו כמו פירות המתגדל באילן כמו פת אפוי בגודליו ובתיקון יפה המתוקן אז ביותר ממה שהוא עכשיו ומכוס' בכמה מיני נפה מן הטעם שפירשנו וזה הורא' כי כלי התחתון זה אין זה טבעו אלא כיצוף קומתו ושיעורו הרבה יותר מזה שלפנינו והנה החטא של אדם הראשון מיעטה טעם הפירות ועו' החטא של בני אדם מן הדורות שאחריו גרמו עו' יותר מיעוט אחר מיעוט עד הפחיתות הזה שאנו בו כעת וכאשר ישוב לימי עלומיו ולברכתו האדם בהכרח הוא שישוב לטעמו

ולגופיו ולסודו ואז ההנהגה עליונה הנזכר' יכריח כל אחד ואחד ברכה במאכלים ובנבראים ובנוצרי' ובנעשים על הארץ יריקו והארץ תתן יבולה משוער אל הברכה נשפעת וכפי שיעור הברכה כך נמצאו המעדנים ופירות וצמחי האדמה וכל המציאות כולם ולכן לא יסופק בדברי רז"ל דבר ממה שעתיד להיות ולא ממה שעבר כלל · ואמנם אחשוב שלא יסבול ברכה התכליתית אלא מפני הברכה שבא"י ואמנם שאר עולם אינה שותה אלא מתמצית דא"י ויהיה ג"כ בשבח ומעלה אבל לא כמו א"י וע"כ אמרו רז"ל המעלה ההיא דוקא לא"י כמ"ש רז"ל עתידה א"י להוציא כלי מילת ולא ניתנה מעלה זו לח"ל מפני שח"ל אינה כלי מחזיק ברכה ההיא · אמנם כן בברכת של ארץ ישראל יתברכו גם שאר הארצות והנה מעלת א"י הוא שהוא ת' פרסה על ת' פרסה והוא כולו נגד פתח היכל לבנת הספיר כמ"ש במעין עין הארץ בס"ד ושאר הארצות יש להם שרים סביב לא"י והם שואבים שפע הקדושה ומשפיעים לחוץ כמ"ש אשר כל שר ושר שואב חלק השפעתו ממקום שפעתו להחיות עם רב שתחת ממשלתו איש איש אשר המה עושים ומשמרים את תפקידם צורת הנברא והטבע ושיעורו ופעולתו ולא תשתנה שום נברא ממציאתו ע"י משטרו (כ"א שירו) וזהו כלל של סוד פרק שירה הנזכר וזהו השגחה הראשונה אשר הקדוש ברוך הוא משגיח על הנמצא' כמשרז"ל שהקדוש ברוך הוא יושב וזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים. והכל הוא בהשגחה גמורה בהשפעה ע"י השוטרים המופקדים עליהם שהם צורות אל השפע לקבל ממציא' ההשגח' מכל מין ומין שיהי' מפני השגח' הנ"ל והנה אותן השוטרים יש להם ב' בחינות הא' הם שוטרים הממונים בא"י שהם קדושים המופקדים על כל מיני המציא' כולם ולכן אמרו רז"ל בנוסח ברכתם על הארץ ופירותיה כי הם קדושים ופעולת' בקדוש' והב' הם השוטרי' הממונים שבחוצה לארץ שהם הכוכבים והמזלות שאינם פועלים כלל בא"י כנזכר בפ' תרומה למיגני קיימא רקיעי' בארעא דישראל ואינם משתמשים רק בעין כל טבעיי' המשתמר כפי מציאותו : אמנם כן בח"ל הם פועלים פעולות כל כוכב וכוכב בכל מיני ממיני הדשאים והצמחים והאילנות וכיוצא וגם יש מיני כוכבים הממונים על כסף וזהב אבל בא"י אין הכוכבים על שום דבר כ"א מלאכים הקדושים הנזכרים ואותן המלאכים שואבים מן ההנהגה עליונה כפי בחינתם : אמנ' הכוכבי' והמזלו' והרקיעי' לא יוכלו לשאוב עד שישתלשלו במה מדריגות ויותן בדרך הקליפות לשר מחוז ההוא שהוא ישפיע שפע ההוא . דרך כוכבים אל עבר ארצו ונחלתו ושפעו נגד גבולו בלבד וכאשר יעבור הזמן שכוכב ההוא יעבור דרך ארצו לא ישפיע דרך בו כ"א דרך הכוכ' אשר נגד גבולו ומפני שהכוכבים ההם הם כלים למעשים ידועים לכן יש שר ימצא בארצו צמח פלוני ולא ימצא שם צמח פלוני האחר מפני שאין כוכב ההוא עובר דרך ארצו וכיוצא בזה ענינים אחרי' הנמצאים במחוזות · אמנם א"י לא תחסר כל בה מפני שאינ' תלויה בכוכבים כ"א המלאכים וכנא השמים בשלימות ולכן הם בארץ שיעור תמונה שלימה ולכן ימצא הכל בארץ לא תחסר כל בה כי כשם שנקודות המרכז כולל העגולה בכללי כך הא"י היא נקודת המרכז של העול' כולו והמלאכי' מופקדים על כל נשמות הן הצמחים ושאר פרטי הדברים וכיוצא בזה · דרך כלל א"י שואב מן הקדושה וח"ל שואבת מן החיצונים ע"י התפשטות השבעים שרים כמ"ש בס"ד :

נהר כ

להכהיח כי השכינה בתחתונים :

ונאמר כי לאדם יש ג' חלקים הא' הוא הנפש מצד המלכות והב' הוא רוח מצד הת"ת והג' הוא הנשמה מצד הבינה וחכמה ועולה עד הכתר ואין האדם זוכ' מיד לשלשתן אלא אם זכה נותנים לו נפש זכה יותר נותנים לו רוח זכה עוד יותר נותנין לו נשמה · אמנם נפש דבוקה עמו הן אם יחטא הן אם לא יחטא ולכן ישראל שהם כללות המציאות בערך זה נפש הכוללת לכל ישראל היא המלכות עצמה ולכן אינה חסרה מהם לעולם וזש"ה זאת אשיב על לבי ע"כ אוחיל לו וזהו נחמתן של ישראל בגלות בזאת ודאי ולכן הם מצפים לישועה ואף שהם חוטאים מ"מ היא גולה עמהם וזש"ה בן כסיל תוגת אמו ודאי שהיא נפרדת מלמעל' וע"י זה היא גולה · ואמנם ענין של מדה זו תלויי' אם מאיר' או חשיכה כענין הנפש עם הגוף ממש אם זוכה הנפש במ"ט ובעסק התורה היא מאירה כך היא הארה זו מאירה במ"ט שלנו ואנחנו ישראל כגוף אליה שלא יפרד הגוף מן הנפש אמנם אם זוכה אדם יותר זוכה למשוך אליו הרוח כך כל ישראל אם זוכים יותר מושכים עליהם קדושה מסוד שלשה ספירות סוד האריך והזעיר ונוקביה :

נהר כא

בירידת השכינה והנשמה בזה העולם השפל :

ידוע הוא כי אין האדם כסדר הנמצאים בהשתלשלות ר"ל שאינו במקום הראוי לו כפי השתלשלות המדריגות מה שלא קרה כן לכל הנמצאים כי כולם נמצאו במקום הראוי להם כי סדר המדריגות בסוד השתלשלותם מעילה לעלול כן מתחייב הי' נשמת האדם מתחת כסא הכבוד ורוחו בעולם המלאכים ונפשו במקום הראוי לו · אמנם כן לסיבה ידוע להש"ית

נתגרשה

נתגרשה ממקום בריאתה וממקום עילותי' הראוי. וירדה חלקיה אל מקום השפל במדרגת כולם והיא מגורשת ממקו' מנוחתה וזמש"רז"ל כי השכינ' היא במאסר בגוף וסדרו אנשי כנסת הגדולה בתפלת אלהי נשמה. ואתה משמרה בקרבי כי הש"י משמרה תוך המאסר הזה כי אינה מקומה והיא חוץ למקומה כנזכר ודבר זה יגרום לו מעט השפע' והשגחה והמשל בזה כאשר רצון הבורא יתברך להעניש מלאך על ענין ידוע כמו שדרשו רז"ל בפסוק ובמלאכיו ישים תהלה ומבלי ספק הוא כאשר יגורש ממקום הראוי לו לפי סדר השתלשלו' הוא לו גלות וזהו ענין סמא"ל שהיה תחלה קודש והורידו הקדוש ברוך הוא מקדושתו ונכרת ממקומו ואין לו מקומו הראוי רק שנכרת ונדחה ממקומו כנודע ודבר זה פשוט הוא ומזה נקיש אל הנר"ן שהם תמיד מגורשים ממקום הראוי להם וכמה מגיע להם צער לפי שהם נכרתים ממקום מנוחתם אל העדר הזה התחתון עד שמטעם זה אמר רז"ל נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא להיות חוץ ממקום מנוחתה הנזכר נוסף היות דבר זה להוי"ה זו ר"ל שהיות הנשמה דומה מה שלא עשה כן הקדוש ברוך הוא לכל שאר הנמצאים והנה בזה נמצא ממש ש' חלק האצילות דבר פלא לא יכילוהו רעיון והוא מוכרח מצד עצמו וזהו היות השכינה נמצאת במקדש כמש"ה וכבוד ה' מלא את המשכן וכבר נתבאר בזוהר כמה עולמות שברחה השכינה להיות למטה לשכון במשכן ואין ספק שאינה בכמה עולמות ממש והיא מתגרשת משם לרדת למטה השכינה לצמצם עצמה בין בדי ארון על כנפי הכרובים וכמו שמצינו אל הנשמות כן הענין אצל השכינה שנתגרשה וירדה ממקומה לדור בתחתונים חוץ למקומה אמנם כן שאין ענייניהם שוה לגמרי והוא כי השכינ' קודם היותה בגלות היה אפשר לעלות למקומ' ונשאר העולם ריקן בתחלה בחטא אדם הראשון שנסתלקה השכינ' למעלה משא"כ לנשמה שבע"כ היא במאסר הגוף עד הגעת זמן הקצוב אליה שתצא ממאסרה אמנם יש עת שלא חזרה השכינה כלל והיא במאסר עה"ז והוא מיום שירדה על הי"ב שבטים והלכה עמהם למצרי' שוב לא עלתה למעלה למקומ' וכן כשגלתה עם ישראל לבבל וכמש"ה ובפשעכם שלחה אמכם וכן היא גולה עמנו בגלות זה כי שוב לא נסתלקה השכינה ממש. והנה להיות ענין הזה לב' בחינות אלו ר"ל לנשמות ולשכינה הוכרח למשוך עליה' שפעם וחיותם הפוך סדר המדריגות כדי למלאות חסרונם וזה ע"י הנשמות שיעשה כל הדברים שאפשר למשוך השכינה עליהם כדי ליקח את שפעם וזה תיקון למדה התורה לבני ישראל בסדר עשיית המצות והתורה והעבודה בזמנים הידועים להיות ענין ההוא סיבה למשוך השכינה אלינו להיות חיותינו על ידה ולא מצד השכינה בלבד אלא גם שאר מדריגות שעליה כי עיקר השכינה לייחדה עם המדריגות שעליה כי חיות הנשמה מן השכינה נקשרה עם המדריגו' העליונות וכן ג"כ השכינה השתלשל' להמשיך אליה כל מדריגות עליונות להשלים ענינה אחר שהיא מגורשת מסדר השתלשלותה ומכ"ש כי היות הדבר צריך אל החיות והשפע להיות נקשר העלול מן העילה תמיד ע"כ צריך שהתעוררות העולם הזה לא יחסר ולא יעדר לעולם כ"א יעדרו אפילו שעה א' יחזור עולם לתוהו ובוהו וכל עלה תעלה למקומה הרמתה ותשאר השכינה ח"ו בלי יחוד ויעדר מהנשמות שפעם וחיותם ואמנ' הטעם לענינים האלו ר"ל לנשמות ולשכינה היות לכאורה משפטם יוצא ממרכז הצדק שגורשו ממנוחתם וזה הוא כדי שיהיו כל העולמות שוים העולם התחתון כמו העולם העליון כדי שיהיה עולם התחתון נמצא לפני אלהים לעולם וזה ע"י שירדו למטה הנשמות וגם השכינה שהם ישתדלו בקישור העולמות אשר אצולים עמהם ואז ישב העולם לפני אלהים ואנחנו בהיותינו למטה נדבקים בה' כמש"ה ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום למטה: וזמש"ל

נהר כב בסוד התדבקות השכינה עם ישראל:

הענין הוא כי נשמתן של ישראל אין ענינם אל השכינה לבד כי מפני שהם זכרים ואצילות נשמתם מן הזכר ועיקרי' מן הת"ת ודבקותם הראוי הוא שם והשכינה רודפת אחריהן מפני שהיא רודפת אחר הת"ת והייחוד אי אפשר להשיג כ"א באמצעית ישראל ע"כ היא מתדבקת בנשמת ישרא' ובמעשיה' כי הם מיין נוקבין כדי לעוררה מאחר שהנשמות נאצלי' ממנה וא"כ לפי זה הת"ת בעצם שוכן על ישראל בהיותם ראוים והגונים ובמקרה השכינה נדבק בת"ת וזמ"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ר"ל ועשו לי מקדש כדי שהשכינ' תשר' בו ושכנתי הת"ת בתוכם של ישראל בסוד נשמה והשכינה במשכן כדי להדבק תמיד עם ישראל:

נהר כג בסוד גלות השכינה עם ישרא':

תחלה ראוי לדעת בביאור מלת שכינה ובאור כי מה שתאיר ותשכון עם ישראל בתחתונים מהארות האלק' הטהור והקדוש זהו שנקרא שכינה ובאור מלה זו הוא מלשון השוכן אתם כי בחינתו לשכון בתחתונים ולכן נקראת שכינ' ובאור מלת גלות נאמר בטלטול הן שהוא באונס כמו גלות ישראל על אדמתן או שהוא ברצון שהוא

בענין שהאדם עצמו גולה ממקו' למקו' וזהו ביאור מלת גלות׃ והנה באלהות לא יוצדק לא גלות ולא נער ולא טלטול ממקום למקום כי מלא כל הארץ כבודו׃ וכדי להבין זה צריך אתה לדעת איך שנקשר דבר רוחני עם הגשמי עם שנאמ' כי בהם הוא משכן השכינה ואם ישוב המעיין שמשכנה הוא בסוד כנ"ן דישראל ויהיה משכנה בנשמה ולעולם הוא אינו בגשמי זה אינו כי היה ראוי שיהיה משכן השכינה בכל מקום ולא במקום ידוע שהוא המקדש האמת כי הסיבה למשכנה במקד' הוא ישראל היותם ראוים לזה אבל עכ"ז לא נאמ' שהם כסא אל השכינה דא"כ בית המקד' למה ולכן אמר כי הבה"מ ממש היא משכנה והוא ע"ד זה כי שמן הרוחניים יצא הגשמיים כן באותו דרך ממש הוא משכן אליו והוא בדרך עילה ועלול כי השכינה דאצילות כמנא הכסא ומהכסא כמנאו השרפים ומהשרפים כמנאו החיות ומהחיות כמנאו האופני' ומהאופנים כמנא העה"ז השפל וא"כ השכינה תשכון כדרך זה כענס תתלבש בכסא והכסא יתלבש וישכון בשרפים והשרפים יתלבשו וישכנו באופנים והאופני' יתלבשו וישכנו בזה העול' ועה"ז הוא הכנת הקדש ורמזותיו וצורתיו ותכונתיו שיהיה משכן לדברים הדקים והרוחניים וישכון שם השכינה על ישראל ודע כי כמו שהאמת הוא שהמלאך נמצא במקומות רבים ברוחניותו כמו כן הכה"ן הם הויות דקות ובהיותם מתלבשים בגשמיי' יגיע להם מקרה הגשם כמו שקרה למלאכים אצל אא"ע וכן נעלה הדברים יותר כי האמת שלא יוצדק את גזירה זאת בהשכינה להיות שהשכינה היא בכל מקום׃ הן אמת כי על דרך פרטי היתה מתלבשת במשכן ובהיות ישראל נוסעים ממקום למקום והארון היה נוסע עמה' אותו הרוחניו' הנמצא שם היה מתלבש במלאכי' והמלאכים במקדש דהיינו הלבוש הנזכר שקרה לו מקרה הגשם כי תסע ממקום למקום כי בעלות המשכן אין קדושת השכינה שם במקום ואין בכל יצא כיון שנסע הארון והשכינ' ממקומו וכל זה הוא רק בשביל ישראל וחיבת' והנ' לא נתרחק היות נמצא ממש גלות המקום כי בהיות ישראל בארצם היתה השכינה ממש עמהם תוך המקדש בסדר המדרגה והלכה עמהם בגלות וא"ת היאך נאמין זה והוא היפך הרוחני׃ הנה אם יקשה לך דבר זה א"כ יקשה גם לנו איך היה משכנה בגשמי וכאשר נתרץ ענין זה כן יתורץ ג"כ זה וכדפרישית וכמו כן גלות השכינה ע"ד הרוחני ונאמין כי להיות השכינ' תחתונים הוא צורך גבוה מפני היות חסרון מעשה תחתוני' הסיבה להוריד השפע הנ"ל לפיכך הוצרך קישור העולמות להיות עה"ז כנ"ל וכאשר ישראל בגלותם ובלתי עושים כפי הראוי תורתם ומצותם ועבודתם הנה יעשה רושם למעלה לחסרון השפע ומה גם בהעדר עבוד' המקד' שהוא דבר גדול למעלה וענין זה יגרו' העדר האור מן השכינ' שיעור לא יושג ויסועד אפי' למעלה וא"כ יצדק ג"כ גלות השכינה על העדר האור מן השכינ' כי כיון שבהיות השכינ' גולה גורם דבר זה׃

נהר כד בסוד גלות השכינה בג' גליות ושמירתה אל ישראל׃

כבר ידעת כי השכינה מקבלת שפע ואור הראוי לה ולחיילותיה אשר הם הנמצאים כלם העליונים ותחתונים והיא המחייה את כלם על ידי השפע שבא להם ע"י להחיותם ולקיומם ושפע זה לא יחסר לה לעולם אע"פ שלא יהיה נשמת הצדיקים בעולם כי בהכרח צריך לקיום העולם כמ"ש לעיל והעד על זה קודם זריחת אור אברהם אע"ה בעולם שהיה העולם ניזון אפילו לא היו צדיקים בדורות השכינה משפעת השפע המוטבע לה לפרנס את כל הנמצאים׃ אמנם אחר היות נשמות הקדושי' בעולם והיו ישראל על אדמתן מקיימין כל התורה אז לא לעצמן לבד יגרמו הטובה והארה אלא גם את כל הנמצאים כולם שבעים משפעם וטובתם יותר מלפני קודם שהי' הנשמות בעולם׃ אמנם בהיות הנשמות חוטאים ופוגמים ח"ו ונפקדים הם לרעה למעלה אז ימשוך רעה אל הנשמות ולכל הנמצאים וזהו בא' מב' בחינות או שלא חטאו כ"כ אז ג"כ לא יחסר ש' הנמצאי' רק תוספת השפע שניתוסף להם מצד שלמות הנשמות ההם קוד' שפגמו׃ אמנם השפע המוטבע להם לא יחסר ואז לא יהי' גלות ש' השכינה רק יהיה גלות ישראל על פשעם׃ ובחינת הב' הוא אם פגמו כל כך עד שלחוזק הפגם יסתלק השפע מכל בחינותיה וחיילותיה מכל וכל והנה ג' גליות שהם במציאות זה קשה מזה הא' הוא גלות מצרים שאז הנשמות הקדושים שהם ע' נפש דישראל לא פגמו כלל ח"ו ואדרבה השכינה ירדה עמהם לתיקון העולם וגלות' היה כעין יסורין של אהבה בסוד תקון העולם כנזכר בספר הפרדס שער השערים׃ ואז השכינה עמהם בגלות ובלי ספק היא מצטערת והטובה הנמשך להנמצאים אינו בשלמות אחר שהיא בצער עם ישראל אבל עכ"ז השפע היה נשפע לכל הנמצאים׃ והב' גלות בבל ואז פגמו הנשמות ודאי׃ אמנם פגם ההוא לא גרם רק גליות לעצמן ושאר הנמצאים הי' להם שפעם עם היות שלא היה להם כל השפע בשלמות מפני הפגם שגרמו שיותר רע הוא היות הנשמות פגומות יותר ממה שלא היה כלל והשכינה שם עמהם בגלות לשמרם והיא עצמה אינה בגלות שהוא השפע הניתן לה לקיומה ולקיום כל הנמצאי כולם׃ והג' הוא גלות הזה

שבכר

וכבר פגמו הנשמות עד שהשכינה גלתה ונסתלק ממנה
השפע בכל הבחינות · וזהו גלות השכינה שהתלטיי ולא
רת לבד שתצטער מצרות ישראל אלא צרת עצמה שנוגע
מדת השכינה כביכול וזהו לא היה בגלות בבל כ"א בגלו'
האחרון זה כמ"ש בתיקונים בפסוק ונהר יחרב ויבש על ענין
ופגע הנזכר לשכינה ופירוש יחרב בית ראשון כי יחרב מלשון
זרבו שמי' שאינה יבישו' כ"א נגיבות ומ"מ נשאר קצת לחו' ·
יבש הוא שנתייבש מכל וכל כי נסתם צינורות השפע מכל
כל · וא"ת כיון שנסתם השפע בכלל א"כ מה יתן ומה יוסיף
העוסק בתורה וכמ"ש או אם יפגום ח"ו וי"ל כי העושה מצוה
בעת הזאת הוא עושה סמך אל השכינה ומוסף לה שפע קצת
כמו זיעה בעלמא ועכ"ז יש לו שכר טוב בעמלו וע"ז נאמר
שנו את משום גו' כי הוא עושה לה סמך ואדרבה שכרו יותר
גדול והמשל ע"ז בת מלך בהיות' יושב' בהיכל אביה המלך וא'
מעבדיה יעשה לה איזה עבודה ודאי תשלום לו שכר אבל לא
שכר כ"כ כמו שאם תהי' חוץ להיכל המלך בדוחק בגלות
ואם העבד יתן או אפילו דבר קל כמו עשב לח להבריא נפשה
הוא חשוב בעיניה מכל אילי נביות אשר היה בשעת הממשל' ·
ודע כי עיקר כוונת הרשב"י ע"ה בחיבור הזוהר היה לה
להיות השכינה בגלות באפס שפע באין תומך ובאין עוזר לה
ורצה לעשות לה סמך ליחדה בבעלה יחוד מועט ע"י החיבור
הזוהר במה שהי' הוא וחביריו עוסקים בסודות התורה שזהו
גורם לייחוד קב"ה ושכינתיה ע"י הסוד שהוא סוד ר"ז
בגימטריא או"ר וגם ע"י החיבור הוא יהי' ביטול הקליפות
וקלות הגלות והסבתת הקטרוגי' אשר החיצונים ליהטים
בכל עת ובכל שעה כנגד מדת הקדושי' והשמות הקדושים הם
בסוד השכינה וכנגד בני ישראל הניתנים בגלות בין א"ה
הנקרא חיוון כישון אריות ודובין האוכלין את העב"א שהם
ישראל והעוסק בתורה נקרא קלע וחרב ורומח והם בחינות
סודות כדי להכילם מרעתם על ידי חיבור זה כנזכ' וספר זה
עתיד להתגלות בימי מלכא משיחא כדי ליתן סעדא לשכינה
הנו' והנה כל אותן שיזכו אליו יזכו לגאולה כי העבודה זו
המועטת בזמן הזה הוא יותר חשוב מכל אילי נביות שהיה
בזמן שהי' בית המקדש קיים וכן עד"ז הוא הפגם ח"ו מי
שפוגם עכשיו בשעת גלות המר הזה שגורם שגם מיעוט
השפע נחסר ואז כביכול בכעס ודין וקללה מן הסיבות ח"ו
ע"י זה תתהפך לדין חזק ותקיף וזהו טעם צרת התכופות
זו לזו בגלות המר הזה מה שלא הי' כן בכל שאר הגליות וזהו
הבחינה הב' כי ביותר נקל הוא נלקה עתה בדין בהיות בגלו'
ממה שהיתה בגלות בבל כנזכר כי בגלות בבל לא היתה

השכינה עמהם בגלות רק כדי לשמרם בלבד ולכן היה לה
השפעה בכל יום אבל עתה שנסתלק השפע מכל וכל ונקרא
סוכת דוד הנופלת שמשמעותה כי לעולם ח"ו נופלת מטעם
כי נסתם השפע ואינו שופע למטה זולת מה שאנו אוכלין
הספיחים וספיחי ספיחים וכן תמיד מאותו שפע שהיה נזרע
בה קודם עת הגלות ולכן העולם חוזר לאחור וז"ש נופלת
שמשמעותי' בכל יום הי' נופלת כי אין לך יום ויו' שאין קללתו
מרובה מחבירו וכל עוד שהולך השפע מתמעט חוזקו כענין
הספיחים שיש להם חיזוק וספיחי ספיחי הם יותר מועט וכל
עוד שהולך הוא מתמעט · ונבאר עתה מה ענין הספיחים
השמורים לישראל בגלות הענין הוא כי אויר ארץ העמים
שנח"ל הוא מטמא וסודו הוא להיות אברהם אבינו ע"ה כל
מציאות האויר של כל הקליפות · ובזה יובן נסיון ברדתו
למצרים וגם נסיון יעקב אבינו ע"ה ברדתו לח"ל לחרן אמרו
בזוהר כי האבות נכנסו בשלום ויצאו בשלום וזהו כי להיות
אויר ארץ העמים מטמא בלי ספק יש להם חוזק הקליפה לכל
דבר שבעולם אם להחטיאם באויר הטמא שהם מובלעים
בתוכו ויתבטל הם כחם לשמור התורה והמצוה ואם להיותם
נמסרים הם ביד הקליפות ושכיחא הזיקא ומן הראוי שיהיו
בסכנות גוף ונפש וזהו שבח אברהם אע"ה שירד למצרים
עיקר מקום הקליפו' והכניעם שם ולא ביטל עבודת השמים
וכן יעקב אבינו ע"ה כשירד לחרן ולכן כשירד יעקב למצרים
פחד שמא ישתקע שם באותן הקליפות ושם ישראל לא יזכר
עוד כי לא ידע אם דורות הנמשכי' ממנו יוכלו לעמוד בנסיון
ושמ' ישתכח מהם לשמור דרך ה' צדקה ומשפט והש"י הבטיחו
על זה ואמר לו אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה
והסוד הוא כי אויר א"י הוא טהור המוכן לקדושה ולעבודת
הש"י שאין הקליפות שולטות בא"י והיצ"הר אינו גובר שם רק
במה שיש לאדם בטבעו או מה שירצה הוא להגבירו עליו ולכן
השכינה משכנה באויר א"י ואוירה טהור מצד הטהרה מוכן
לתורה ולמצות ולמעשים טובים ולשון אויר אור י' שוכן בה
בסוד חכמה זעירה כמאמר"זל אוירא דא"י מחכים · ומה עשה
הש"י שלא עמהם השכינה בגלות כדי לשמרם ב' שמירות הא'
הוא שלא ישתקעו בתוך הקליפות כי מלאך ה' חונה סביב
ליראיו ויחלצ' מצד הקליפה כשרוצה להגביר עליה' להחטיא'
וכמעט קדוש שוכן אתם בתוך טומאתם · הב' הוא לשמירת
הגוף כדי שלא יאונה להם כל און והיזק כמש"ה כי ה' אלהיך
מתהלך בקרב מחניך · ואויר ח"ל מתקדש ומטעם זה אמר
הכתוב דרשו בשלום העיר כי בשלומה יהיה לכם שלום כי
הנכינה גילה להם סוד זה שהשכינה עמהם בגלות ואויר קדוש

שוכן

שוכן אתם בתוך טומאתם והמלך והמלכה גולים עם בניהם והם מתייחדים בתוכם וז"ה כי בשלומה יהיה לכם שלום שהוא היסוד והייחוד וז"ש שהשכינה גולה עם ישראל והיא איכה בגלות כי אם לשמור בניה כדי שלא יתקעו בין הא"ה ולא יוזקו בח"ל במקום דשכיחא היזקא מפני האויר הטמא ובהיות השכינה שם אויר מטהר בח"ל · ואין לתמוה על כך כי הרי ישראל קודם שנכנסו לארץ כאשר יצאו ממצרי' והלכו במדבר נחש שרף ועקרב וצמאון איך הקריבו קרבן והיו בתוך ענני כבוד אלא שבעננים היה להם אויר קדוש ואויר של א"י הלך עמהם כמו שנבאר בס"ד במקומו :

נהר כה

לבאר איך תרד השכינה בגלות·

דע כי העולם הוא ככדורי וכן הודו חכמי ישראל וג"כ הפלוסופי' א"ה וסוד כדור הזה עולה עד סוף כל המדריגות גשמיים וכל ענייני גשמי' הם מערכת הגוים והם בלתי טהורות ולכן אמר הכתוב אל דרך הגוים אל תלמדו · ודע כי ברקיע הם ב' פעולות האחד הוא גשמיי והוא להאיר על הארץ ובזו מותר להשתמש בהם ובכחם והוא השמש להאיר וירח למועדים · אמנם יש להם פעולות ב' והוא הכח והרוחניים שלהם ונחלק לשנים הא' מעצמם והב' ע"י שליח הא' מותרת והב' אסורה · הא' מעצמה שהיא מותרת הוא סוד כח של הכוכבי' לגדל צמחי האדמה והמתכו' והפירות דקיץ וחורף וחנו מותרות לישרא' מפני שהיות מעשה בראשית הוא ותפעול פעולתם כפי רצון המנהיג · אמנם בא"י אין בהם כח כלל והכל תלוים בעבודת הש"י כנזכר בזוהר למינני קיימי רקיעים בא"י אמנם בח"ל פעולתם הוא בפרטות כא.מו' מן הטעם שנבאר בס"ד · והפעולה הב' ע"י שליח אסורה הוא על ידי עשיית קטרת והגברת הקליפות והמסכת במערכת הטומאה וקסם ונחש דבור ומעש' ויפעלם או בא"י מפני שהבחירה ניתן ביד האדם וכמ"ש ר"זל שהם נקראים כשפים שמכחישים פמליא של מעלה וזה היה חטא אדה"ר ופעולות דורות הרעים אחריו שעבדו ע"ז והקטירו קטרת ומרכיבים כוחות החיצונים בכוחות הכוכבים ומדרגותיהם חוץ מגלגל התשיעי הוא למעלה גם כן הם עומדים וכדור גלגל התשיעי מתחלק אל ע' חלקים אבל לא לחלקים שוים כי אם חלקים שחלוקים ברצון ית"ש · ועל כל חלק וחלק מן ע' חלקי' עומד שר אחד מן ע' שרים של האומות וכנגד אותו חלק הוא מחזיק בכל רקיע ובכל הכדור עד רדת על הארץ התחתונה ובתוך אותו חלק מן הארץ שוכן אומתו · ע"ד משל כת' פרסה של מצרים תופס שר שלו למעלה כנגדו בד וכך מעלית ברוחב ובאורך על הגלגל הט' וכן הוא מעמד שר של מצרי' וכן הוא באדום ועמון ומואב וכמ"ש ולבני לוט נתתי את ער ירושה וכן לעשו נתתי את הר שעיר · ולמעלה ברקיע הם יונקים בעברם כנגד חלק הארץ ההוא מן השר הממונה לאותו הגבול כאלו שבעברו בארץ עמון הוא משר בני עמון ובעברו ארץ מואב הוא משר של מואב ובעברו בארץ אדום הוא משר של אדום ולכן אם יגזור חרב על אדום לא יגזור על מואב מפני שהשר שלו שולט בו וברצון הבורא ית' גם בכח הכוכבי' אז מגבירים המכשפים ע"ד שבארנו שהוא נקרא כשפים על שם שמכחישין פמליא של מעלה במעשה הורדת כח החיצונים ובזה הדרך בכל חלקי הארץ · והשרים אלו הם אינם טהורים כי אם טמאים והם נאחזים בחיצונים עד הגיע הדבר בכל מדריגות חיצונים עד סוף הקליפות · אמנם הת' פרסה של ארץ ישרא' אין בו שר ולא חיצוני כלל אלא שיש בגבולה סביב קליפה קדושה עב וקשה אשר צדה שמבחוץ טמאה וצדה שבפנים טהורה כמה לערך אילן שמגדל קליפות האגוז וכל בעלי הקליפות הם גדר מעכבת שלא יכנסו החיצוני' לגבול א"י כלל אפי' בזמן חרבנה כנזכר והוא פתח משוך עד היכל לבנת הספיר כדי שלא ישלטו בא"י שום שר והחיצונים רק אם ישלטוהו בכישוף ע"י רשעים ועברות וע"ז כי אין זה רק מצד הבחירה רעה לרשעי ישראל שיוכלו לעשות כרצונם אבל לא שישלוט הקליפה ח"ו כמ"ש לא גושמה ביום זעם במי המים הטמאים מי המים המאררים של מי המבול שהם הקליפות הנכנסים לא"י אבל לא שנגשמו בא"י כי אין כחם שם ובעת חורבן ב"ה פרץ הש"ית גדר הקליפה ומסך מבדיל ונכנסו החיצוני' וחרב ב"ה וחזרו להם ונסתם הפרצה כדאיתא בזוהר ועד"ז הוא סוד השכינה בא"י כי ימשוך אור רוחניים אויר א"י הטהור שאין אוירה מן החיצונים כמו אויר דח"ל אלא אוירה כנגד פתח לבנת הספיר הפתוח עליה ומוריד אויר הטהור המחכים ודאי בסוד השכינה הנקר' חכמה וענין זה תלוי בקדושת הארץ · וז"ש בזוהר פ' לך לך שעמד אברה' אבינו ע"ה על שליטת ארץ הקדושה ולא היה יכול לרדת לעומקא רק שפטו באסטרגולין שלו על שרי המקומות וירד לעומקן ואברהם לא השיג עד שאמר לו' הש"י אל הארץ אשר אראך שפניך ותשיג מי הוא על שליטת הארץ וכן השיג אח"כ בנבואה אבל נשאר לנו לבאר דהא אילנא דמות' שלטה בלילה אפילו בא"י ח"ו ובעת נדה וכן בשעת הדבר ב"מ וכיוצא כמ"ש הכתוב ערום ראה רעה ונסתר · והנה ענין זה יהיה כי לצד צפון של מחיצות הללוים נקב אחד שהוא פתח אחד לצד הקליפות וזה הנקב הוא סמוך כנגד פתח היכל לבנת הספיר ודרך אותו נקב הוא התפשטות הקליפה בא"י בלילה אשר אין

יתן רשות להתפשט אבל לא כולה וז"ש הלילה ונקב זה נקר'
וקבא דתהומא רבה ודרך אותו נקב הוא כניסת כל הרשעים
ניהנם וכל הנדחה ממקום הקדוש ידחה דרך אותו נקב ועל
ותו נקב התפלל דוד המע"ה באמרו ואל תאטר עלי באר פיה
י אם ידחה איזה רשע דרך אותו נקב ונסתם פיו עליו והוא
ירד לגיהנם לבין הקליפות נוח לו שלא נברא והוא כמשך
הם והם שולטי' עליו עד יתרצה כשכיר יומו ולנקב זה נאמר
ארץ נכרי' גם נאמר עליו אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס
ל יתמוכו בו וזהו גיהנם הרוחני היורד מדרגה אחר מדרגה
ד למטה ואותו נקב הוא נסתם ביו' ונפתח בלילה עד חצות
אותו פתח הוא התפשטות החיצונים הבאים בלילה ולא
י"ס אלא אותן הידועים לשלוט בלילה וכמ"ש במקומו ולכן
לילה נוטה עשן המערכה אל צד צפון למזון החיצונים בסוד
פסו' בבקר יאכל עד ולערב יאכל שלל · ועל אותו נקב אמר
כתוב מצפון תפתח הרעה והנה בשעת חורבן ב"ה נפתח
פרצה מרובה מאותו נקב וכל הגוים פרצו פירצה בעו"ה
כל סביבותינו ואח"כ סתם השי"ת פרצה הגדולה ונשארת
מות שהיתה בראשונה וזש"ה וזה שער השמים כי פתח היכל
בנת הספירים בו מדרגות רבים כעין גלדי בצלים והנקודה
אמצעית היא בית קדשי הקדשי' ואח"כ סובבי' אותו עזרות
לשכות ואח"כ הר הבית ואח"כ סובב ירושלם ואחר כך סובב
א"י ואח"כ סובב ח"ל משכן השרים · ובא"י יתפשט ותשרבב
השכינה דרך ת' פרסה אלו ותשכון קדושתה בא"י מדריגה
קדושה ובירושלם מדריגה קדושה יותר ובהר הבית קדושה
יותר שכן יש עשר קדושות כנודע בדברי רז"ל בסוד בחינת
ארץ ישראל וז"ש שהשכינה שוכנת בתחתונים ואינה מתלבשת
בחיצונים כלל: ועתה יוכל המעיין לשפוט בשכלו כי מאחר
ישראל ידעו בבירור עניינים על מתכונתם כאשר בא נבוכד
נאצר ונכנס דרך צפון הנזכר והגלה את ישראל והחרש
והמסגר בבלה מה היה כונת ישראל בתוכם שמתחלה היו על
אדמת ארץ טהורה והשכינה שרויה עליה' ועכשיו הם בגלות
בארץ טמאה בעומקי הקליפות וכמה וכמ' נתיאשו מן הרחמי'
בחשבם כי הם נטבעים בבור תחתונים ותאטר עליהם באר
פיה וכמה חרדה היה עליהם עד שכמעט נדחו מן האמת עד
שהנבי' הוצרך לבשרם ואני בתוך הגולה עמהם על נהר כבר
ואל ידאגו ויתייאשו ח"ו מן הרחמי' לומר איה יעלה תפלותינו
ואיה יתקשר הבל פה תורתינו ונתבשרו ע"י הנביא כי נפתחו
השמים כמ"ש ואראה מראות אלהים וממש פתח הקב"ה כל
הרקיעים וא"ל דעו לכם שממש כמו שאני הייתי בא"י כן
יצאתי עמכם לח"ל ומקבל אני את תפלותיכם ומצותיכם

ומ"ט וכן אני מקבל לצאת בגלות עמכם ורקיעים עליכם
ממש כאותן של א"י ופסחו או כה' והתנחמו מאבלם · האמנם
דרך רדתה הוא כי תצא ניצוץ השכינה עם כל חיילותיה
ומרכבותיה רק ניצוץ לבד כי עיקר השכינה היא בא"י אמנם
דרך פרצה תפרוץ פרץ ותצא לארבע רוחות השמים במקום
שנפוצו שם ישרא' · וא"ת אם כן נתבלבל הכל ח"ו לכן נבאר
שדרך פרצה זו אינה כפרצת החיצונים להכנסת לארץ כי
אותו פרצה היתה בלבול מעלת הפנימיים וחרבן ב"ה כבר
נסתמו כנזכר בזוהר אמנם פרצה זו שפרצה השכינה היא
ממש כדרך פתח ההיכל לבנת הספיר לרדת לעולם התחון
לא"י כן ממש פרץ הקדושה בהקליפות ונתלבשה בלבושים
וירדה לעילם ולבבל ולכל המקומות כמ"ש שולחתי בבלה
ואפילו אם איש אחד פרטי עובד בגלות השכינה עמו כמ"ש
אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך גו' ודקדק אומרו
משם יקבצך כי השכינה עמך · אמנם הפרצה יהיה כמו שיש
מחוזות וגבול לפרצה זו שהם ת' פרסה דא"י והאויר דהיינו
השכינה והת"ת תתלבש בסוד היכלות וחיילות הרוחניים
שאינה מצד עצמם בעלי המקום אמנם המקים תיוחס מצד
שאנו בכל מקום או תשכון השכינה במקום זולת מקום
הנ"ל הנה השכינה תתפשט ותשרבב דרך אלכסון לתוך
אותו השר שבח"ל ולאותו הגבול תעשה לה מהלך ושביל
ותתפשט שם כמ"ש נפתחו השמים שהיה נגדם בגולה
ואראה מראות אלהים להשכינה שירדה וזהו דרך ירידתה ·
וא"ת א"כ לפי דרש זה א"י וח"ל בימי הגולה שוין ואין זכות
עתה בא"י ואין שם תועלת ח"ו ויותר מבח"ל כבר פירשו רז"ל
ואמרו אינה דומה לפליטתה בחיק אמה וכו' ונבאר עתה איך
תעמוד שם השכינה ובזה יתוקן הכל והענין הוא כי השכינה
בא"י היא בלי אמצעי כלל שתתלבש בה רק כדפרישית בסוד
פתח היכל לבנת הספיר קדושה זו מתלבשת בקדושה זו
פנימי לזו שוכן בא"י ממש ובקודש הקדשים שוכן מדרגה
עשירי בלי לבוש ובעזרות גם כן מדריגת הקדושה בלי לבוש
ממש שוכני באויר הטהור · אמנם בח"ל חלילה שתרד כך
השכינה ולכן נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן
ואיך תתפשט השכינה שיסכו ממנו ח"ו הקליפות אלא הענין
הוא כי הנכונית תתפשט עד מקום ישראל האמנם מתלבש
בלבושו הקדושים בתוך החיצונים כדרך שמתלבש משך
רוחב גבול א"י אשר אותן מחיצות הם רוח סערה ענן גדול
ואש מתלקחת ונוגה בגבוליה סביב לה ומתוכה כעין החשמל
ולכן כל א"י ראוי לבואה ולאויר טהור אשר מתכנס לתוכה
ונוגה לה נוגה ח"ל סובב ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לה

רוח סערה והרי הנבי' שבא"י לא הוצרך לעבור דרך הקליפו' אלא מיד נוגה לו ונופה בחשמל כמ"ש ישעיה הנבי' בשנת מות המלך עוזיהו ואראה את ה' וגו' שראה נקודה שאמצעית יושב על כסא רם ונשא וגו': אמנם כן בח"ל יש בין ישראל לאביהם שבשמים אותן מחיצות שהזכיר יחזקאל הנבי' וארא והנה רוח סערה וגו' דהיינו השכינה היא מתלבשת בנוגה כעין שמות החשמל סובב לו קליפ' שהי' קליפו' הנוגה ועליה אש מתלקחת ועליה ענן גדול ועליה רוח סערה· והנה מי שמת בא"י פולטתו בחיק אמו בתוך נוגה ואם הנשמה היא רעה ח"ו תתגרש משם ואם הנשמה היא טובה תתקבל היא שם במקורה בשכינה אבל נשמת הרשעים צריכין להתנער משם· ואמנם בח"ל הוא בהפך הדברים כי נשמת הרשעים נשארים בחוץ מאליהם ואם הוא נשמת צדיק נפתח שם להם פתח ויקרעו קליפות חשך ענן וערפל שהם שלשה קליפות ויכנסו ש' השכינה וזהו הענין שאינו נזכר בשום נבואת הנבי' ענין הקליפות אלו הסובבים ש' השכינה זולת בנבואת אליהו הנביא ז"ל הנזכר בחורב כמ"ש והנה רוח רעש אש וגו' ג' קליפות ואחר כך קול דממה דקה שהוא המוח· וכן יחזקאל הנביא ע"ה נזכרם על שהי' בח"ל· אמנם שאר הנביאים שהיו בא"י היו רואים ושומעי' מיד את הקול מן השכינה וזהו שאנו אומרים שהשכינה מתלבשת בהשר ההוא שישראל יושבים בארצו וכדפרישית במקום אחר ובעוד שהשכינה מתלבשת עם שרי קליפות החיצונים להשפיע מתוכם כמ"ש שמוני נוטרה את הכרמי' כרמי שלי ר"ל הכרמים שהם השרים כרמי שלי הוא א"י ושם קדוש לא נטרתי כי אין יחוד בכלל· ומאחר שהשכינה נפרדת מן הספירות כולם הם בלתי שלימות כי אין אור הא"ס מתגלה בהם תוספות אור יותר מכדי היותם כי אין כתר משפיע אורו כי אם בהיותו חו"ב שהם הנשא אלו בייחודים והם אינם מתייחדים כי אם בייחוד הת"ת והמלכות והיא נפרדת מכל יחודים וזווגתם ואין בה אורות כלל ע"י אותו יחוד שלה אמנם ימשוך אליה על ידי תפלותינו ומצותינו ומ"ט סעד וסמך ועזר מעט כדאית' בזוהר בחוקותי וזהו יהיה ענין כנזכר אפילו ליושבי א"י שהם בחיק אמותם ובסדר הנכון ש' המדריגות כי אף שחרב בי' המקדש לא שלטו הקליפות בא"י עד תשלום החורבן ואח"כ נסעו והגוים הללו היושבים בא"י מיום החורבן והלאה אינם דוחים את השכינה בחורבנה ממנה אלא תמיד היא עומדת בכותל מערבי כי מעשה הגוי' וחטאתם אינם פוגמי' רק חלול השם הוא שישרא' בגלות' אבדו לאתרייהו וקדוש' השכינה עמהם וכביכו"ל היא שוכבת עמנו ומנשקת את עפר משכנה כדאית' בזוהר איכה:

נהר כו לבאר גלות השכינה וקץ הימין·

הענין כי השכינה ינהג להם לישרא' בחיצוני' בשרים שהם גולי' תחת רשותם ואז השכינה תנהג אותם ע"י השרי' הללו ותכנס בתוך השר וישים כסאו שם כמ"ש ושמתי את כסאי בעילם ונותן השפע אל השר ההוא ישפיע לארצו ויתן מזון לכל אשר תחת ממשלתו ורשותו וזהו גלות השכינה על היות השכינה מתפשטת שם· כנזכר והנה ימינו של הקדוש ברוך הוא שהוא החסד בגלות מפני שעיקר ההנהגה היה בימין וכיון שהשכינה היא בגלות כנזכר הוכרח להיות הגלות הימין וה"א קצת רפואה אל השכינה להחליש כח החיצונים שלא ישלטו כ"כ מפני שדרך הימין להעביר החיצונים ולבערם מכל וכל ועכשיו אינו מבטלם מפני שהם שולטים מצד ההנהגה הדין הזה בגלות ועל כל זה מחלשת אותם קצת ולהיות שאינה מבטלת כחם מכל וכל וגם היות משועבדים אל השכינה לתמכה על כן נקרא גלות הימין ועוד יתייחס לה גלות הימין מפני ששבועת הגאולה בה כמ"ש נשבע ה' בימינו וכל זמן שאין הגאולה הרי הענין הגלות נוגע בסוד ימין כי אין קיום העליונים מגיעים בימין עד שימשוך עליהם הגאולה לאחר הגלות כנזכר בתיקונים:

נהר כז בענין המלאכים והנשמות בעולם הזה ובעולם הבא:

הנה הרוחניי המתמיד אין עצמותו יכול לעמוד ולהתקיים עצמותו ומסיבתו שא כאשר יתאחז בענין גם יותר ממנו וזהו כי המלאכים העומדים בהווייתם מפני שהם משתלשלים מעילה לעילול מאחד לאחד עד אשר יתאחזו בעילולם כמו שלשלת הזה עד הגיע מציאותם אל האחדות ותקועים הם זו בזו עד תכלית מדריגתם להיותם קבועים בעלולם במסובב דבוקה עד התכלית ומפני זה זו מלאכים חדשים לבקרי' אין להם סוף השתלשלות אלא יוצאים ואינם נאחזים בדבר ולכן מיד הם חוזרים ונבלעים אל נרתיקן מפני שלא נתאחזו כלל בדבר והנה הנשמה יש לה הדבר הדומה לאלו ולאלו כיצד היא נאחזת בגוף למטה וגם יש לה דבר מלמעלה שהיא נאחזת בו לעמוד שהרי הגוף אינו במציאות נשמה אלא לבוש לכן מתפשטת לבסוף מן הגוף ואינה עומדת בו אלא חוזרת לנרתיקן ונכללת שם למעלה וז"ש הנשמה שהיא עולה ונשארת למעלה בתוך שבתה ולכן כשתבא היא לעול' אז היא תהיה מחודשת כמו אותן המתחדש' בכל יום וז"ש בזוהר בראשית בפסוק חדשים לבקרים רבה אמונתיך הכדרש על חדוש הנשמה שבכל יום ויום· וכזה יתורץ הקשיא לזה בצאתה מן הגוף היא הולכת ערומה בכל לילה

לילה לפני קונה ובשעת פטירתה ביציאתה מן הגוף היא צריכה להתלבש בלבושי' לפני המקום לפי עמידתה ומקומה למעלה ואינה יכולה לעמוד ערומה רק שתתלבש בעולם התחתון בלבוש הנפש ובג"ע שלמטה בלבוש הרוח ובגן עדן העליון תתלבש בנפש רוחניית מיוחד היותר נאה והידוע לה אלא זהו הענין כי הנשמה בהיותה בגוף · הגוף היא לבושה ואותו הלבוש תפשיט בכל לילה ולילה ונשאר' ערומה ותחזור אל הנרתיקה ונבלעת בשרשה לצורך גבוה · אמנם כשאתה מן העולם אלו היתה בפשוטו תחזור לנרתיקה ואלו תחזור שם לא תצא עוד כי אינה מתחדש לבקרים רק מפני הגוף שהוא מקום אחיזתה שהוא עומד ומצפה אליה בחזרתה ולכן כשהיא נכנסת לפני המקום אינה מתבטלת מהויתה רק נשארת שם לצורך גבוה אל יחוד העליון כדאיתא בזוהר · אמנם אחר פטירתה היא נשארת למעלה לעד שהרי על מה תצא ותחזור ואין לה אז מלבוש בעולם הזה לפיכך הוצרכה להתלבש לה לבוש מעשה המצוות כדי שתהיה נאחזת בלבוש ההוא ולא תשאר בשרשה אלא יהיה לה קיום כציור הגוף ההוא אשר היתה בו בעה"ז:

נהר כח

לבאר התלבשות המלאכים בירידת' בעה"ז ואיך שהם נרגשי' בעין:

ונאמר כי בענין השדים יש כת מהחוקרים שהכחישו ענינם לגמרי וזו היא הכת הכוזבת · אמנם יש עוד כת אחרת המאמינים כי יש מציאת השדים ואומרים שהם מורכבים משני יסודות יסוד אש ורוח והרמב"ן ז"ל האריך בפרשת אחרי מות בזה עיקרם נפש פשוטה ובואם דרך יסוד א"ש ואוי"ר לרדת אל העול' התחתון יתלבשו בגוף מורכב מיסוד אש ורוח והוא לבוש דק נראה לעין הזך החפץ בכך וכשהסתלקם מן העה"ז יתפרדו אז חלק ב' יסודות ההם לשרשם ונפש הפשוטות שרש להם הרוחניי' תעלה למקומה והאש הרוחניי' שבתוך הלבוש ההוא הגשמי הוא אש שורף המכמכם תוך אותו לבוש שיגיע בעל ד' יסודות ולא תשרוף מפני המסך ההוא שהם ב' יסודות שבו והנה בהפרידו מן הגוף ההוא והלבוש ההוא לא נאמר כי מת המלאך וחזר לעולמו כמו שיוצרך לומר גבי האדם מפני שאין קורבה למלאך עם הלבוש ההוא ולא דבקו בו רק כקורבת האדם אל חלוקו ועוד שהוא ממנו כי יתפשט ממנו בלי צער ואדרבה ההתלבשות בו הוא צער גדול אליו · האמנם לפ"ז ראוי שנא' הגוף ההוא לא יהיה בעל ממשות נתפס בידי גשמי להרגיש וכן שמעתי מפי רבינו ומורינו · ואף שהם יפעלו איזה פעולה גשמית הנראית לעין רואה זה הוא יהיה פועל בלי פגישת גשם הגשמית הנעלמת ונראה לעין הגשמי כאלו יפעלוהו הגוף ואינו וכענין זה היו כמה וכמה מעשיות בתלמוד שיורו על פעולת המלאכים בגשמי כמו אבן דר"ח בן דוסא ואחרים דוגמתה ואינו כן הענין בשדים שממש הם פועלים הגשם רק שהוא בזריזות ובקלות והטעם לזה מפני שהם ממש גשמיי' וגשם זה מוצאים מגשם אחר בכח הסולד' וע"כ מתי' השדים כמו האל' כי בהפרד החיוני מהם שבגופם זה נשאר הגוף ההוא מורכב מג' יסודות כמו שנשאר גוף האדם מורכב מד' יסודות אמנם המלאכים הם מורכבים לשעה קלה לבד ולכן אין אותו הגוף המתלבש בו קשור לו כדי שיורגל בו רק לעין הרואות בלבד והנה הדרך הזה מצאתי בעיני על כי החקירה · אמנם לדרך הזוהר ראוי לאחוז דרך אחרת בזה הענין והוא כמה שנדקדק במה שדרשו רז"ל בפרשת בלק כי כל הנשמות בהכנסה לג"ע יתלבשו שם באויר הג"ע לבוש כדמות היותם בעולם הזה אבל הוא לבוש זך ורצונו להבין ולהשכיל את זה על אופניו ומשם נקים לעינינו ונאמר כי כל דבר רוחני ודק לא נמצא כי אם בשרשיו במקומו ושם לא יצטרך אל לבוש כלל אבל הדברים שהם חוץ ממקום הראוי להם בלי ספק שיצטרכו ללבוש ונרתיק שיתלבש בו דבר הנז' ולכן הנשמה היותה חצובה ממקום קדוש מלמעלה למטה הנה במקומ' אין לה לבוש וגם אינה מתלבש מפני שאין במינו חוצץ ואדרבה שם הלבוש הרוח ערומה נקר' אבל בהתפשטות נפש ההוא חוץ מן מקום הטבעה אז הדבר הגשמי ההיא עולה ממקומה למקום הדקות נקרא ערום ויצטרך אל לבוש וזה"ס וידעו כי ערומים המה כי מקודם לכן היה מעין אויר ג"ע ולא הוצרכו ללבוש ואחר שנתעכבו ונתגשמו חוץ ממקומם נקראו ערומים וכמש"ה ויבא משה בתוך הענן · והנה הלבוש אין ספק שצריך שיהיו מעין המקום המתלבש בו אם הגשמיי נעלה אל הרוחניי אז יתלבש קצת ברוחניי ואם הרוחניי ירד אל מקום הגשמיי הנה שם מתלבש מאויר העולם ההוא כדי שתתכס' בו מפני שטבעה הוא יותר דק מן הג"ע והלבוש יהי' דבר מתייחס מעין ייחוס אויר ההוא קרוב אני לומר שיהיה כעין שורש אל ד' יסודות אלו דהיינו מצד החסד יסוד המים ומצד הגבורה יסוד האש ומצד הת"ת יסוד האויר ומצד המלכות יסוד העפר והם יסודם רוחניי יתקיימו ויתמזגו ויתלבשו ממנו הצדיקים ויש לזה קצת גילוי בזוהר והנה האויר שבו יהיה התלבשות הנשמות ר"ל אויר ג"ע הרוחניי העליון הוא דק מאד מאור המלכות בסוד ותלבש אסתר מלכות שהוא מלכות וכן פירש שם בזוהר · והנה לדרך הזה בירדת המלאכים בעולם השפל לאיזה סיבות

מהסיבה יתלבשו בהכרח שלא יהיו ערומים וצריכין ללבוש זכרתיק ויהי' מעין עה"ז שהוא בו שהוא גשמי אמנם יתלבשו בד' יסודות דק' שהם הנו' המעמיד הד' יסודות אלו והכח הזה ישתעבד אליהם להיות לבוש ומרכבה אליהם להתגלם ולהתגשם ברגע כהם לצורך הדבר הנרצה בו לשליחותם ולהיות שאינם ממש אליהם לבוש חומריי לכן לא יתראו אף בהתלבשם אלא לנרצה לשולחם וכן הוא ג"כ לחוש השמעי שהוא כעין קול הנשמע לאחד ושאר העומדים שם אינם שומעין דבר מפני שכח המעמיד הד' יסודות יקח הקול ההוא וימסור אותו באוזן הנרצה לבד וזהו טעם אל הקולות הנשמעים מן כל התורה והתפיל' אשר יתהוו מענין לענין וממציאות למציאו' אחר ולא יובן הקול ההוא להסתכל בו ולא ישמעו כי אם המלאכי' הממונים על הדבר ההוא:

מעין שני עין הקורא

ובו סט נהרות

נהר א בסוד האמונה:

עם היות כל עיקרי עניני התורה הם צורך האמונה וכל שלא יאמין אפי' בשום אות א' מאותיו' התורה נקרא מכחיש וכופר וה"ה בתורה שבע"פ שהמכחיש יקרא כופר זולתו אם נחלקו רז"ל בענין מן הענינים שיוכל לתפוס הלכה כמו פלוני אם לא נפסק ההלכ' בתלמוד וע"כ בענייני' שאין הלכה לא מדרשים והענייניס תלויים בתורה ונחלקו רז"ל במדרש זה אומר בכה וזה אומר בכה ויתקרב לשכל האדם ענין מאותו הענייניס בדעת אחד מאותן החולקים ונוטה כדעת אחד מהם זהו לא יקרא כופר המשל בזה שנחלקו רז"ל בענין איוב י"א הי' וי"א לא היה י"א ישראל היה וי"א גוי היה ויהיה הבחירה ביד האדם לתפוס בדעת אחד מדעות הללו בתנאי גם שיש בו להכריח דעות מן הסברא לא יעלה בדעתו שיש בו להכריח מן הסברא בעלמא בלי סמך כלל או שלא יכריח מכח דעת פלוסופיים וכיוצא:

נהר ב במציאות העולם ארכו ורחבו:

כפי מה שפירשו ז"ל במעשה בראשי' אורך העולם מהלך ת"ק שנה ורחבו מהלך ת"ק שנה ועוביו ת"ק שנה ידעתי שאם אתה בקי בדברי החוקרים במדת העולם כנודע בספרי התכונה יקשה לך. מאד בדבריהם שאמרו מדת העולם הוא ת"ק שנה מפני שאתה רואה בחוש הראות שמוכחש זה בהכחשה גמורה שהרי ההולכי דרכים השוכבים דרך ים סוף מן המערב עד המזרח והולכין נגד קו השוה וסובבים כל הדרום ורואים הקוטב הדרומי ונעלם אז מעיניהם הקוטב הצפוני ובאי' אל המזרח ונעלם מעיניה' אז הקוטב הדרומי וחוזרים אל קוטב הצפוני וזהו הכחשה גמורה שהרי מהלך מכל זה הוא בג' או בד' חדשים דרך ים או דרך יבשה ג"כ אם ירצה האדם מהלך זה בזמן מועט וא"כ היאך אפשר שהעול' יהיה מהלך ת"ק שנה והטבעיי' הכריחו והחקירו שמהלך העולם כלו הוא כ"ד אלף מיל סביבו ועתה אכריח מדברי רז"ל שדבריהם אמת ואתקן לך כל זה בס"ד וראשונה צריך שתשכיל כי השמים שהם כלל הגלגלים כולם תשעה אשר מנו התוכניים והשבעה רקיעים שמנו חכמים הראשון הוא לבד כלל הכוכבים והמזלות והחמה והלבנה וכל מה שחשבו התוכניי' וכן פי' בפי' עוביו ת"ק שנה ומן הארץ עד צד מצדו מן הרקיע ת"ק שנה ונמצא מהלכי כוכבים כלם גדולים וקטנים עוביו ת"ק שנה נמצא מכלל הנאמר שהם רחוקים ממזרח למערב או מצפון לדרום העול' עוביו ת"ק שנה לכל צד דהיינו אלף ות"ק ועוביו של הרקיע שהם חמה ולבנה כוכבים ומזלות ת"ק נמצא מקצה הרקיע זה עד קצהו ב' אלפים ות"ק שנה כזה

מפני שהם משערים הארץ עד הרקיע ת"ק ועוביו ת"ק הם אלף וכן לכל צד וצד ועובי הארץ ת"ק הרי שכל אלפים ות"ק שנה ונמצא נקודת הארץ אל

בחוטם

באותה המדה כאשר תשיר עובי הרקיע מכל צד שהוא אלף שנה ושני אוירים שבין הארץ לרקיע מכל צד הוא אלף והארץ עצמה היא ת"ק נמצא הארץ היא ת"ק מן האלפיים ות"ק שהיא חמישית ובזה כפל טעותם בכל מכל כל כי הם חשבו שהשיגו מדת הארץ ודכו מדת הרקיע ושיעור חמה ולבנה לפי אותו המדה וטעו בזה כי אין הארץ כמו שחשבו שחציו ממש תוך המים וחצי' חוץ למים ודכו העולם כפי אותו החלק שמדדו כן אמנם הארץ איכה חוץ למים החצי אלא היא כמעט כולה תוך המים ועדות לזה כי אות' ההולכים בדרומי של עולם איכם הולכי' על קנה הארץ שעדיין יש בניהם לבין דרומו של עולם נישין בתוך הים הרבה מאד עד שאינם מתרחקים לאותו צד א"כ תראה בדעתך שאין מן הארץ חוץ חוץ למים אלא חלק מעט וצורתה כזה והרי זה חלק לבד חוץ למים וכן פירשו רז"ל כי יש אוקינוס שליש של עולם ור"ל מה שהיה מגולה תחלה מן הארץ נטבע אותו שליש עוד בתוך המי' ואחר היות זה אני אומר לך עוד בענין אחר כי מדותם שהם חשבו היות המים בסביבו של עולם ואינו שא המי' מצד א' והארץ מצד א' וכמש"ה יקוו המים אל מקום אח' ותראה היבשה הרי כי המים היו מקומם ידוע סביב הארץ מרכז העולם והארץ מרכז המים כזה

ועברו המי' מצד אחד ונקוו חוץ להמרכז וצד המים נוטים להארץ כמש"ה כונס ככד מי הים ונשארה הארץ במרכז

האמיתי והמים חוץ להמרכז ואותו הצד שהם מהלכים ע"ג הארץ ופני המים הקרובים לארץ הם במרכז. האמיתי אבל בצד

המים שלמטה מן הארץ חוץ מן המרכז יותר עוד חוץ מן המרכז הראוי להיות למים מפני כי המים להם הוא מרכז בפני עצמו ונאספו עוד מים על מים ונתגלה הארץ במרכז הרי המי' ממש חוץ למרכז האמיתי מפני שהמרכז שלהם הי' מרכז הארץ הרי שלשתן על מרכזה א' ובמאמר יקוו יצאו המי' מצד מרכז לצד מטה ונקוו ונעש' להם כניסה ואסיפה והרי הם חוץ מן המרכז וע"כ אין הארץ נכנסת אלא המים רוצים לכנס למקומם לארץ שהוא חוץ למקומם כזה

ואין בני האדם הולכים לצד המים רק סביב על אותן אשר שוכחין על פני הארץ ואפילו מזה נשאר להם ריחוק כמה ניסין בתוך המים כנזכר והם בקשו לזה טענות וטעו בכמה ענינים. אשר בחוש נראה טעותם ועת' בזה נוסף עוד לבאר סוד נעלם מעיניה' גילהו רבי אלעזר הגדול בפרקיו ובו תלוי עיקר טענתם במדה זו המבואר ובזה

תדע כי הארץ היתה תחלה עגולה כמו תפוח אמנם הקב"ה כדי לתת קצת נחמה אל המים היוצאים לטבעם חוץ למרכז שלהם כדפי' עשה עוד ענין אחד שעשה צד דפנות ארץ העליונה שתהיה הר ולצד הארץ מטה שתהיה בקעה עמוקה כדי שיהיו המים שוקעי' תוך בקעה הזאת כדי שיהיו נתוכי' בארץ כמין קערה וזו מדת הארץ על דמיון הזה והרי מדה הראשונה היתה עגולה כתפוח כזה

ואח"כ כשנקוו המים עשה אותו הבקעה מצד מטה והר מצד מעלה והדרים דרים בצד ההר והמים בצד הבקעה וז"ש המאמר בפרקי ר"א תחלה היתה מישור כבקעה והיה המים מכסים על פני כל הארץ וכשיצא הדיבור מפי הקב"ה שיקוו המים עלו

מקצת הארץ הרים וגבעות ונתפזרו על פני כל הארץ ונתגלגלו המים ונקוו לעמקים כמש"ה ולמקוה המים קרא ימים ר"ל במקום שקוו המים קרא ימים כי מלת ים הוא לשון עמוק אשר המים נתונים בו כמש"ה כמים לים מכסים ועוד נאמר בזה שצריך שיהיה הנבכוני' הזה אשר לארץ מאד מעלה מרכז קטן מאוד לערך ארץ הנבלעת תוך המים ולזה כשהי' באים למדת הארץ ע"פ שיעור הזה מדידה קצרה מאד לפי שחלקים השוה אלו ישער הארץ כל מציאותיה לפי מרכזה המעט השוה ידונו בה שיעור כ"ב אלף מיל אמנם שיעור האמיתי איננה אלא מרכז הארץ גדול מאד כזה

ותצייר ב' עגולים אחד גדולה נעלמת והקטנה נגלוי' וכל המשער מדת הגדולה שבתוך המים לפי שיעור הקטנה אינה משער שיעור האמיתי דיוצא חוץ מן השיטה וזהו שיעור כל הציור יחד המי' והארץ המכוסה והארץ הנגלת ובזה נ"ל שלא נשאר שום ספק שיהיה בדברי רז"ל אלא כלם נכונים למבין והכסילים במדותם בחושך יתהלכו ושיעור מה שאינו נראה בנראה אבל רז"ל שיערוהו שיעור אמיתית ונכונות והמסתפק בדבריהם חלילה כענש וראוי למי שאינו מבין לחשוב בהשכל ולא בהקבלה וגם התוכנים עצמם העידו שכל דבריהם אינם כ"א ע"צ השערה ואם ימצא דרך אחרת בים אזי יחזור מדבריהם לדרך אחרת הלא תרא' שכרו [illegible]פרעו' אשר חידש תכונה אחרת ורוב העולם שבו לסב[illegible]ק שלא הספיק להשלים את כל החכמה בדבריו וכן אין [illegible] החכמים דברי התוכניים נוחים לפלוסופיי' מהם ובהם עצמם והבן:

נהר ג

לבאר משארז"ל כי העולם מהלך ת"ק שנה: היינו משטח הארץ עד הרקיע דהיינו כמי כל העובי ג' יסודות אויר ואם מהלך ת"ק שנה אמנם מהלך ב' יסודות ארץ ומים מהלך ת"ק שנה ות"ק של אויר הם כפליים מת"ק שנה של עפר ומים מפני שהם ת"ק שנה מכל צד א"כ לפ"ז הדרך תשער שהמים הן הרבה מאד מן הארץ כי כן הוא הדרך שכל עוד שמתרחב מחבירו כל מה

שיקיף האחד את חבירו גדול מחבירו ויסוד האויר המקיפין את המים הוא יותר גדול מן המים שמקיפין העפר והמים שמקיפין העפר הם יותר גדול מן הישוב ואין בני אד' הולכים אלא סביב לישוב או על שטח הארץ קרוב מאד עוד מוצאי' כיסין תוך הים ואם יותר מדאי יפליגו יפגעו בים אוקיינוס כמשארז"ל בענין זה כי שיעור הארץ לערך המים הוא מעט מעט ועד"ז אמרו רז"ל כל העול' עומד על סנפיריו של לויתן וכו' לת הרמז עמוק ונסתר הוא בענין זה כפשוטו ג"כ שהרי לויתן הוא דג במים וכל העולם בערכו עומד בסנפיריו שהוא רבוץ בטיט קרקעות הים וסנפיריו באותו טיט כשארו אבריו בים עצמו ומאד רבוי המים על הארץ הוא כדג קטן בתוך המים וזו משארז"ל כל העולם עומד על סנפיריו א' של לויתן והלויתן שוכן תוך המים התחתונים כדג קטן ומים התחתוני' עומדים על מי בראשי' כמעיין קטן על שפת הים ומי בראשית עומדים על מימי אוקיינוס כמעיין קטן על שפת הים ומימי אוקיינוס עומדים על מי בוכים כמעיין קטן על שפת הים כזה הצורה

והנה בזולת זה הוא נסתר ועמוק מאד על כל זה הפשוט במקומו עומד כי יש ממש במציאות המים אלו בחינות אלו שהם ארץ לויתן מים תחתונים מי בראשית מי אוקיינוס מים בוכים כביור הנזכר והנה מים בוכים הם העליונים כי הרקיע ממש הפריד בין מים למים אשר אלו העליונים ואלו התחתונים כמש"ה יהי רקיע בתוך המים ותחתיהן מי אוקיינוס שהם המים הבולעין כל אותן המים הנכנסין לים אמנ' הנראין על שטח המציאו' הם מים בוכים שהם מגלגל העליון ע"פ המים ומימי אוקיינוס שלמטה מהן ועוד מי בראשית למטה מהן והנה אלו מי הבוכים ומי אוקיינוס איכה נקרא' מי בראשית מפני שמי בראשית נקרא אותן שהיו קודם על פני כל הארץ שנכבשן הש"י תחת המים הטבעיי' שם והם טבועי' תחת ים אוקיינוס כמו שפי' בב"ר ומים התחתונים הם המים הקרובים לארץ ממש הנוגעים על שטח הארץ אלו הם טבע מים אחרים מפני שהם מתהווי' מן הארץ ומתהפכים לארץ ממש וטבעם ניכר יותר מכולם עד שהם דבוקים בארץ והם ד' מיני מימות הם הא' מים התחתונים המשותפים ביסוד העפר הדבוקים בו ולכן הם כמו השמרים היורדים למטה מהכל ומי בראשית עליהם הם המים שהם מכד' אחד ארץ על ארץ ונער בהם הקב"ה וכבשן תחת מי אוקיינוס וז"ל בב"ר רבי יודה בשם ר"ל ור' ברכי' בשם ר"ש אמר כל העולם באלו מים במים ואתה אומר אל מקום אחד אתמהא משל לעשר נודות נפוחו' מונחת בטרקלין בנרך המלך למקומן מהו עושה מתירן ומוציא את רוחן ומסלקין בזוית אח' כך הקב"ה דרך כל מימי בראשית וסלקן לים אוקיינוס הה"ד הן יעבור במים ויבשו ודורך על במתי ים עכ"ל והקושיא שהקשה רבי יהודה הוא כדפירשנו בקושיות התוכניי' כי הארץ לא עלתה למעלה במרכזה והמים לא עלו מן המרכז הניתן להם וא"כ מים האלו איך נכנסו באין מקום וז"ש לו כל העולם כלו מים במים ואתה אומר אל מקום אחד אתמהא איך הוא מקום זה והמים לא יצאו ממרכזו · ופירש שהמים הם חיים והם נפוחים כי יש להם דקות בתוך עבוים ועתה המיתם הקב"ה והסיר את רוחניותם בענין שיכולים להיות כבושים במקום מועט ומים אלו הם מתים כי הרוח שהיה בהם הנפוחים יצא מהם ומתים והיה המים המתים למטה מהמים שהם מי אוקיינוס וזה שאמ' דרך הקב"ה על מי בראשי' וסלקן לים אוקיינוס ושם נטבעו תחתם בענין שהם ד' מיני מים כי העליונ' שעל מי אוקיינוס הם מי בוכים מפני שהם אותן שנפרדו מן העליוני' דהיינו שטח המי' התחתונים הדבוקי' בעליוני' שיותר שבהם מתיחדי' עם העליוני' והבן:

נהר ד

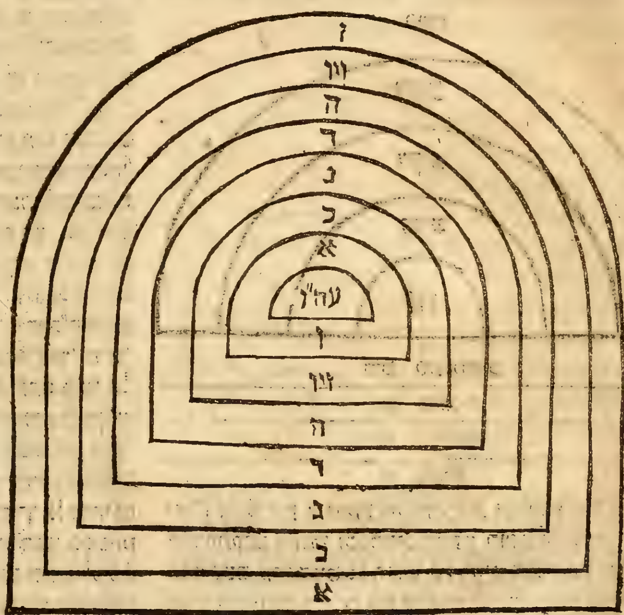
בענין רקיע · יש לרז"ל ב' סברות האח' הדעת שזכרנו לעיל שהסכימו דעת פלסופיים בהם עם דעת התוכניי' שהמציאות כולו הוא כמו גלדי בצלים זה תוך זה וגם זה דעת הזוהר וכל ז' הארצות כבנין של האבן · אמנם יש דעת אחרת האומרים הארץ היא רקוע והיא מנע על מנע ולמעלה מונח הרקיע ככיפה לכד וזש"ה ואגודתו על ארץ יסדה היינו אגודת הרקיע מיוסדת על פני הארץ וכנפי הרקיע נוגעים על המים ולכן יהיה הציור ע"ד אחרת כזה ·

ועד"ז הז' ארצות זו למטה מזו ותהומות זה למטה מזה וכל אחד מתפשט מחברו וכל תהום תחתון הוא גבול מן העליון מפני שהם מתחשבים כל תהום עד רקיע העליון ולכן יהיה המים העליונים נוגעים עם מים התחתונים כיפת הרקיע וכן פרש"י בגמרא · אמנם הנראה שיצדק כדברי חכמינו ז"ל והמשכיל עם שכל הוא שהם ממש כגלדי בצלים דהיינו שהארצות הם בבנין הארץ והארץ היא מוקפת מכל צדדין ויש בארץ הזאת בבטנה כל הז' הארצות זה בתוך זה והגדולה בכמות ביותר היא הארץ העליונה שהיא כיפה העליונה על הז' ארצות · האמנם קשה לזה על הארץ השלישית שהרי ספרו בה בבריתא של מעשה בראשית שיש בה ז' מדורין בכל מדור ומדור מהלך ב' מאות שנה בגובה ובעוביו וזה אי אפשר לדרך זה שהרי כל מציאות העולם הוא ת"ק שנה וו' פעמים אורך ב' מאות שנה וגובה ב' מאות שנה בארץ הב' מהז' ויהיו כולם בבטן הארץ וזהו מן הנמנע בלי ספק · ועוד קשה

לסברת

לסברת האומרים כי הרקיע סביב לכל לפי זה תוכל לשאול מה שלמטה ומה למעלה שאין מטה אלא נקודות הארץ ובנקודות הארץ אין חשש אם תשאל מה למטה ותדרוש עד שתגיע לגופא טוס ויהיה שיעורו כמו גרגיר חרדל ואם היינו אומרים כאותה דעה אפשר להיות משום שהארץ זו העליונה דהיינו עול' זה שהוא תחת הא' רקיע מהלך ת"ק שנה · אמנם הב' שכנגד הרקיע הב' מהלך יותר מפני שהוא כנגד העה"ז באויר ועובי הרקיע שהוא אלפים ות"ק כנ"ל וכן הג' כזה

(הציור שנו' ארצות כ"ל להפך א' ב' ג' וכו' כי המצייר טעה)
במנא כל הארצות כל זמן שיורדות הם מתרחבים עד שיהיה כל ארץ וארץ נוספת על אותן שלמעלה ממנו כנגד אויר ועוביו של רקיע עד שיהיה חוץ לרקיע הראשון קצותיה מב' צדדין וכן הב' והג' אמנם מקצתה תחת כל הז' רקיעים והז' ארצות והארץ שלמטה ממנה קצתה בבריעות למטה מהארץ הזאת וקצתה בשבח יותר ממנה שהיא למטה מן הרקיע הב' ואינה תחת הרקיע הא' ויוסיפו הארצות עד שתמצא השביעי גרועה תחת השתי הארצות. וקצותיה קודש מקודש תחת רקיע הז' גלגל ערבות וזה צדק מאד מצד אחד · ויש קצת מאמרים המתיישבים על דרך זה וקצתם אינם מתיישבים

עד"ז ועד"ז יהיו המים התחתוני' או הארץ הזאת אשר אנחנו בה שהם מתפשטים עד מים העליונים עד עובי הרקיע ולכן יצדק היות הלויתן באותן המים כמו דג קטן והארץ היא על סנפיריו מספיקים במי' כמו שיעור הארץ והאויר שסביבה לבין הרקיע ועובי הרקיע ואויר קצת שבין רקיע א' לרקיע ב' כי המים מעל לרקיע ולויתן כדג קטן כשיעור הרב הזה מכל כדלין והוא ממש תחת הרקיע כמו טיט הנעשה בארץ ולפי זה ניחא שאין שואלין מה למטה כי ממש לכל מטה יש מקום שאין שואלין בו מה למטה ממנו · אמנם קשה מאד שהרי נראית בחוש להפך זה שהרי אנו רואי' העגלה סובבת בדרום על צדו וכן העקרב בצפון סובב על צדו וכל זמן שאדם מתקרב לצד צפון צד ההוא עולה לנו כח ראשו והגלגל מקיף סביבו וגלגלי' הכוכבים מהלכי' סביבו וזה אי אפשר אם לא כדעת התוכניים שהגלגל הוא כדור שלם והולך גם כן תחת הארץ · וענין ז' ארצות לפי הנרא' בזוהר בכמה מקומות ובפרט בפרשת ויצא ר"י ור"ל הוי אזלי באורחא וכו' יתבי גבי רקיע כו' סליק לון חד בר תווסי אמ' ר"י מאן את א"ל מאנשי ארקא אנא א"ל ותמן אית בר נשא אמר ליה זרעין וחצדין ואכלין ומינייהו כחיזא אחרא וסליקנא לגבייכו למינדע מנייהו מרשתי' בארעא דאתון בה כו' עד שאמר ודאי קב"ה בעי לאתערע לן במילי וכו' · הרי מפורש שם שאין אותן העומדים שם גשמי' כמונו בעה"ז שאלו היה גשמי כמונו בעה"ז כמו שאין לנו רשות לרדת שם אליהם כן לא יהיה רשות להם לעלות אלינו והרי זה עלה וירד מתוך עובי הארץ דרך עובי ב' הארצות שהרי ארקא היא למטה וידוע כי ענינה הוא כמו שדים וכיוצא בהם כמו שכתבתי בס"ד ואם כן לפי זה אותן ארצות הם מדור לאלו בריות המשונות בגופן ובבנייניהם והמים שלהם הם מעין קצת דקות יסודתם: והנה לר"ש בפ' בראשית שמותם של הז' ארצות ע"ז הסדר וז"ל ואיכון ארץ אדמה ארקא נשיה תבל צרה חלד · אמנם בבריתא דמעשה בראשית חולקים קצת ואומרים כזה הסדר ארץ אדמה חרבה יבשה ארקא תבל חלד ועוד לדעת הרשב"י ע"ה יש בני אדם בכל הארצות ובבריתא לא הנזכר דיורין מבני אדם אלא בשית לחוד וז"ל

פס"ה

שה"ה מיני בריות יש בתבל יש מהם שראשו דומה לארי וגופו לאדם ויש מהם שראשו דומה לשור וגופו לאדם ויש שגופו לשור או לארי וראשו כאדם ויש מהם שיש להם ב' ראשים וד' ידים וגוף אחד וכרס אחד וב' רגלים וכשיושבים הם דומים לב' בני אדם ועושין מריבה זה עם זה ואומרים זה לזה אתה אכלת יותר ממני ושתית יותר ממני ע"כ לשונו · והנה לדעת הרשב"י ע"ה נמצאו בני אדם במדורות אלו ואמר כד נפק אדם מגינתא דעדן ואתרך מתמן אתרמי להאי אתר דאיקרי ארץ דאיהו אתר חשיך דלית תמן כלום ולא משמש כלום והטעם מפני שמן רוב שפלותה למטה אין דרך להאיר לה שום אור בשום מציאות ורוב הארצות מאירות מאור השמש ולאותו הדעת הנזכר שהארצות כיפות זו על גב זו כיון שיתישב ענין זה שהם ממש מאירות מאור החמה ומאור הלבנה אמנם לאותו הדעת שהם עגולות כמו גלדי בצלים קשה היכן יכנוס להם האורה · ואפשר לומר זה בב' דרכים אחד יובן מתוך דברינו לקמן דהיינו כי יש קרע לה או ענין מה שדרך שם יכנוס להם אור ההוא ויהנו ממש מאלו המאורות שלנו · והב' הוא שיש להם אור שברא הקב"ה להאיר שם ליושבי הארצות ההם אמנם ארץ זו שתחתונה מכלם אין בה שום אור מפני שאינה מיושבת משום בריה ואינה אלא להעניש בה אל החוטאים כדרך שירד שם אדה"ר לאחר שחטא ומרוב דוחק לא הוליד בה שום תולדה אלא שהיה מצטער ונטרף שם וז"ש בזוה"ר לא משמש כלום וידעתי שיפלא מהמעיין ויתבהל על ענין זה וכאשר יתבאר שחשב הקב"ה לבלתי ידח ממנו נדח וברא גיהנם לרשעים לתקנתם וברא גם אלו הארצות בסוד הגלגול שיתגלגלו בהם הרשעים וישכנו בז' ארצות האלו עד שישובו לקדמותם ומארץ הזו שבכאן יעלו הנשמות למעלה לשכון בעליוני' או תרד למטה אל הארצות התחתוני' וילבישם בתוהו הוא כמ"ש יעלו בתהו ויאבדו וזה כמש"ה מי יודע רוח האדם העולה למעלה ורוח בהמה יורדת למט' וזהו סוד מטה ממש למטה מארץ הזאת להתגלגל כפי בחינות ועונש בז' הארצות והאדם יתן אל לבו בחייו ודע כי יש בני אדם בארץ זו העליונה כמו בני אדם בארץ התחתונה ממש מפני שארץ עליונה כלולה מן הכל ע"כ נקרא תב"ל על שם שכלולה מכל:

נהר ה לבאר מעלת התורה והמצוה והתפלה והקרבן צריך להקדים ב' הקדמות הא' דע כי טבע המציאות כולו בכלל ברא הקב"ה בהכון ולא בהכרח והמציא ההויות שלימות מה שיכולין שאת ואם ירדו משלימותם הוא מסבת עצמם כי בסבת הכנותם שפעו והוויותו נמצא בהם ואם ימנע אורו ושפעו מהם הוא להעדר הכנתם כי מדרכו יתעלה לעולם להטיב ולהמציא ההויות בשלימות הטוב האפשרי וא"כ הייחודים וקישור העולמות גורמים היותר טוב שנמצא בהם וכאשר ימנעו הייחודים מהם הם ח"ו בעצמם וגרמו שיגיע סילוק שפעם מהם וז"ש בכמה מקומות בזוהר שהוא ית' מקור אור שלא יעדר ולא יוסג לעולם ולא יפסוק שפעו ואורו לעול' מפני שהנ' להטי' לעולם וההויות הבלתי מוכנות הם בלתי מקבלות והנה חלקי העולמות הם אבי"ע · אמנם כן עולם האצילות מקבל אור הא"ס ממש בלי מסך ולבוש כמשל הנשמה שמתפשטת בכל הגוף וכל הי' ספירות הם מלבוש אליו והוא נשמה להם משא"כ בשאר עולמות שיונקים אורם ע"י מסך ומלבוש כמו ענין הלבוש לגוף והגוף אל הנשמה · והנה עולם הב' הוא עולם הכסא שהם ג"כ י"ס ואלו לבוש לאלו ואלו יקבלו אור הא"ס ע"י אמצעית ספירות דאצילות · ועולם הג' הוא עולם המלאכים ואלו יקבלו אור הא"ס ע"י האמצעות ב' המסכים ההם עולם האצילות ועולם הכסא ועולם ה"ד הגשמיות הוא לבוש לעולם המלאכים ויקבלו למטה שפע אור א"ס באמצעי ג' המסכים מג' עולמות הנ"ל והקדמה הב' צריך לדעת כי כל הנמצאות בעולם השפל הזה יתחלקו לג' חלקים ב' חלקים מהם כוללים ג' עולמות בי"ע וחלק א' מהם כולל כל אבי"ע והנה חלק הא' הוא הנמצאים אשר בהם ימצאו דברים רבים וצורות חלוקות אלו מאלו משא"כ בדומם שישתנה צורתו אל אשר ירצה האדם רצוני בזה באמרי צורתו הוא הכוונה ברבוע ואורך ורוחב כיוצא אשר לא ישמור הדומם הצורה כלל אמנם הצומח ישמור צורתו באיברין עד שהם משפחות משפחות לבד והנה הם כוללים את עולם הטבעי' מצד גשם המורכב מד' יסודות והרכבת' מסבוב הגלגלים כאשר ביארו הטבעיי' והם ג"כ כלולים מעולם המלאכי' כמש"ה אם תשים משטרו בארץ ואחז"ל אין לך כל עשב מלמטה שאין לו שוטר למעלה והרי כח המלאך הוא ניתן בו וגם הטבעיי' הודו בזה שמפני שראו שהם פועלים בסגולה מצד המלאכים וז"ש איסור כלאי הכרם וכלאי זרעים הגזורים לגזירת כחות העליונים וכלולים הם גם מכסא הכבוד וכחו ניתן בהם · וכחם זה בעניני קרבן והקטורת שנעשה בהם קשר כל העולמות ואם אינם מתקשרים בעליונים לא היו מתייחדים כלל כאשר יתבאר עוד לקמן בס"ד · אמנם אינם כלולות מן הספירות דאצילות להיות שאין הספירות נקשרת על ידם אם לא ע"י הכוונה כמ"ש בס"ד · ומה שאמרנו כלולות אין הכוונה שיהיה בהם הוא נפש אלא הכוונה כי עניינה בעשיית המצוה

המצוה זה עולה עד הכסא ומציאותם מתאחד ע"י תנועות או העסק במצוה ושרשם שהוא הרוחניי המופקד עליהם משתרש ומתעלה עד הכסא אמנם משם ולמעלה אין להם יחוס ואין להם יחוד אלא בדברים אחרים יתלוו אליהם כדי להשלים חסרונם וזהו כוונתינו באמרינו מורכבים וכללות הג' עולמות׃ וכן החלק הב' שהם הבהמות הם מורכבים ג"כ מג' חלקי בי"ע כי הם כוללים עם מציאות גופם המורכב מד' יסודו' והם מורכבים מן המלאכים וד' חיות המרכבה יוכיחו וז"ש איסור כלאי בהמה שלא לערבב כחות שהם מן הכסא מן הטעם שאמרנו ואינם מורכבין מהספירו' האצילו' ג"כ מטעם שאמרנו מקודם׃ והחלק הג' שכולל כל אבי"ע הוא האדם בפרט הצדיקים מבני ישראל שיכללו הנמצאים כולם במציאות גופם עד שנעשה צורתם ותכונת' בסוד צלם אלקים ויכלול עוד בו ג"כ סוד נר"ן דאצילות ודע עתה כי קרבן להיותו נעשה בגוף מין החי הוא הנרצה אם מצמח האדמה הנה הוא בעת קטרת צמח הוא כמו סמים אשר לקטורת חומר הגשמי העולה עשן הוא קושר כל מדריגות העשיי' ואח"כ מציאתם ברוחניי' אשר להם קושר כל בחינות עולם המלאכים כי כמו שע"י חומר הסמים יקשור כל בחינות העשיי' עולם השפל כן ע"י רוחניותם בסוד אשר תשים משטרו בארץ הוא קושר כל מערכ' המלאכים וכן ע"י מציאת' שים בכסא הכבוד הוא קושר כל מרכבות הכסא אמנם כן הספירות לא יקשרו אם לא ע"י כוונת האדם דהיינו מעשה הכהן וכוונתו להשלים חסרון הסמים ואין ספק שאם יפלו הסמים מאליהם באש לא יקשרו כלל וכן אם יעשה הכהן בלי כוונה לא יועילו אמנם ע"י הכוונה יקשור הספירות ועל ידי שעולה קשר הספירות יעלה ג"כ קשר שאר מערכת כדפי' וכן הוא ע"י ב"ח כי הבהמה רמוזה אל החיות וע"י גופה יקשור מעשה בראשית דעשיי' וע"י הרוחניו' שבו יקשור המלאכים בחיות וע"י רוחניות' יותר יקשור בכסא וע"י הכהן בכוונתו יקשור בהספירות כמ"ש ונמצא מעשה הקרבן בעת עלייתו יקשור ויתייחד קדושות כל הד' עולמות אבי"ע וכולם נהנים ממעשה הקרבן וכן בתפלה כמ"ש בזוהר פקודי שבתפלה תתקשר ותתייחד ההיכלות זה בזה ותעלה אותם כי הוא ממש ענין של הקרבן וכמאמרז"ל תפילו' כנגד תמידין תקנו׃ אמנם כן שאר המצו' אשר יעשה האדם לא יקשור ולא יתייחד שום מערכה מאלו המערכות בעלותה ולא יהנו בהם רק בקישור ספירות זה יגרום להיות השפע נשפע בכל המדריגו' כנ"ז לפיכך הצדיק אשר יעסק במצותיו לא יצטרך לכוין לא למלאכים ולא לכסא כי לא יתאחזו ולא יתקשרו בעשיית המצוה ולא יהנו מנגה המלאכים וכל שאר דברים מהמצוה אמנם יהנו מנגה הספירות העליונות כי יתקשרו ויתייחדו במצוה ההיא וכל קשר הספירות אינו אלא ע"י המצות לבד ואין ספק כי בעליית רצון המצוה לפני קונו אח"כ בעת הורד' השפע אין ספק שישפיע בעולמות כולם ויתברכו אמנם כן לא נתיחדו ולא נתקשרו המלאכים והחיות בעשיית המצות רק הספירות לבדן׃ ודע כי אם היתה מערכת הנזכרים כלם נקשרים במעשה הקרבן כנזכר מ"מ אין הקליפות בכלל מפני כי אין להם בדברים המותרים חלק לחיצוני' כלל אם לא בבריות טמאות שהם חלקם ולכן בהקריב קרבן אין להם שום קשר כ"א ח"ו יהיה שם קשר ויחוד להקליפה כמנהא הכל פסול כי קשר הקליפות חלילה יגרמו פירוד בהקדושה כמש"ה לא יגורך רע ואז"ל לא יגור במגורך רע ודע כי כוונת הכהן בעבודתו בפיסול ח"ו גורם לקשור עם הקליפו' מפני שאין הקשר בידם אם לא שיכניסוהו בידים כענין כי אין הקליפה כשאר המערכת אשר הם נקשרות מעצמם אפי' בלא כוונה אבל הם ממש כמו הספירות להבדיל וכמו שהספירות תלויות בכוונת הכהן ורצונו׃ כן הקליפות אם יכוון בה יתקשר ואם לא יכוין בה לא יקשרם והטעם לזה כמו שכתבתי כי כמו שאין לספירות חלק בחי או בצומח ההוא כן אין חלק לקליפות ענין זה תלוי בכוונת הכהן ובבחירתו והסיבה לזה להיות כי מערכת הקליפה היא נגד הרע בפני עצמה ואינה בכלל שלשלת שאר מערכת הנז' והוא כי עולם השפל הזה הוא בית קיבול או למלאכים או להקליפות ושניה' יחד לא שייכי ביחד רק כאשר אדם יסגור פתח ההיכל לבנת הספיר אז ויפתח הנוקבא דתהומא רבא שבגלו ויתפשטו אז החיצונים ויגרמו מה שיגרמו וזהו ענין המבול ודבר ומגפה ב"מ וכיוצא ואם אדם יסגור נוקבא דתהומא רבה אז יפתח פתח היכל לבנת הספיר ותתפשט הקדושה אז בעה"ז וימנע אז הקליפה וז"ש יום וסוד לילה כי ביום נסתם פתח דתה"ר ואז תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבצון יצא אז סוד אדם העליון לפעלו הוא נגד הקדושה ובלילה נסתם פתח היכל לבנת הספיר ונפתח פתח דתה"ר ואז תרמוש בו כל חיתו יער ויתפשטו החיצונים בעולם וטועמים טעם מיתה כמ"ש בזוהר בכמה מקומות וענין זה הוא ממש אותן העבירות שאדם עובר ביום ובאמת שהעה"ז הוא כלי מוכן לקבל הקדוש' מטעם זה ע"י היות הקרבן ותורה ומצות ומ"ט קושר כל המדריגות הקדושות אמנם כשירצה האדם יוכל להשליט הקליפה ח"ו וזהו טעם אחיזת החיצוני' בדברים רבים ובכל אחד הם קדושים ודי למבין ואין להאריך׃

נהר ו לבאר מעלת התורה על המצוה:

דע שיש שבח התעוררות התורה על התעוררות המצוה כמה חלקים והענין כי התעוררות המצו' ישלוטו בו החיצונים וזהו כ"א יעבור האדם עבירה ישקולו המצוה עם העבירה והחיצוני המעורר את העבירה יעשה עיכוב להמצוה ההוא ועילוי' ולא תעלה שם להתייחד ע"י המצוה ודרז"ל עבירה מכבה מצוה דהיינו נר שהיא מלכות הנדלקת ע"י להבת התעוררות המצוה מתכבה שם ח"ו ומעכבת עלייתו וכן הנר שבו דהיינו חיותו נפשו ורוחו מתכבים וזהו מיתתו והטעם מפני שגרם כיבוי אל המלאכים הנז' אבל אם היתה התעוררו' מצד התורה אין עבירה מכבה אורה ואדרבה העבירה מתבטלת ע"י והתעוררות התורה הוא לקיום העולם וכתב האר"י ז"ל שעסק התורה הוא גדול מן התענית:

נהר ז לבאר מעלת העוסק בתורה:

הענין עם היות שהאדם עוסק במצות ויטיב דרכו וגם לבד לא יועילוהו לעה"ב מפני שכל עסק האדם בעולם הנשמות אינו כ"א בתורה ולכן עיקרו שיעסוק בתור' ואז ע"י התורה יזכה לעולם הנשמות שהוא עה"ב ולכן אם לא ידע לעסוק בתורה חייב לגלות וזהו גלגול ופדיון הגלות הוא התורה מפני שאינו ראוי שיהי' בין הצדיקים כאבל ושותק בלי תורה וסוד הענין כי תורה שבכתב ת"ת ושבע"פ מלכות והנשמה מבריאה והרוח מיצירה והנפש מעשיי' ושלשתן אינם חיים ומאירים בעה"ב רק באמצע' ת"ת ומלכות ואין הנר"ן מרויחין ענין זה אלא בעולם השפל ולכן אם לא עסק בתורה צריך להתגלגל ללמוד תורה אמנם כשיתגלגל עבור זה יתגלגלו הנר"ן יחד ואין קשר השלשלת ניתר ח"ו משא"כ בשאר המתגלגלין לסיבת עון שלא הצליחו במעשיהם כמש"ה הן כל אלה יפעל אל פעמיים שלש עם גבר בפעם האחד מתחדשת הנפש בנפש חדש והראשון נכרתת ובגלגול הב' ברוח חדש ורוח הקודם עם נפש הקודמות נכרתים ובגלגול הג' הנשמה מתחדש ברוח ונפש חדשים וזהו טורח גדול כנז' בתיקונים וז"ס ג' גליות שגלו ישרא' ואינם נגאלין כ"א בזכות התורה כדי להיות גאולה שלימה:

נהר ח לבאר מעלת העוסק בתורה:

הענין כי העוסק בתור' ובפרט ברזין דחכמתא אשר זה יתעלה על כל ובפרט כל העוסקים בהם נדבקים בעץ החיים דהיינו ת"ת בכולם השכינה עמהם מפני כי דרך השכינה להדבק עם הת"ת וכיון שרואה מי שעוסק בתורה ודבוק בעץ החיים מיד היא קופצת עליו כדי להדבק עם הת"ת זולתי העוסקים שלא לשמה לקטגוריא ח"ו שאין יחוד השכינה עמהם ונוח להם שלא נבראו האמנם מי שעוסק בתורה לשם עושר מתוך שלא לשמה בא לשמה דהיינו שהקליפה אינה קשה כ"כ ואפשר שיכנס ל הקדושה:

נהר ט לבאר מעלת פלפול התורה:

הענין כי כמו שיש בחטה מזון הגוף וצריך טורח בדישה ובטחינה ובהרקדה פעם אחר פעם כדי להבדיל הקליפה מן הסולת שהוא הקדושה כמש"ה ועשירית האיפה סולת כן בהלכה נשמה דנשמתא היא מתלבש' בקליפה שהם ד' קליפות וצריך לטחינה והרקדה כדי שיהנה הנפש' מאותו לחם. וז"ש רז"ל משנה מדה ומקבלים עליה שכר תלמוד מדה שאין למעלה ממנה והענין כי המשנה מאכל לנשמה כמאכל הסובין ומורסן עם קמח מעורב שאינה נהנה ממנה כראוי ולפעמי' מזיק קצת הסובין לגוף כן המשנה ממש בלי פירוק הקושיות אמנם התלמוד הוא מאכל לחם סולת נקיי' בלי קושיי' כלל בהבדל סולת הנקי מן הסובן והמורסן ונהנית הנשמה מזה כראוי ולכן צריך לטחון מילי דאורייתא הטיב:

נהר י לבאר מעלת שרש התורה:

דע שסוד התורה נרמז בספירו' האותיו' מן הבינה ולמטה והנקודות מן אור החכמה והטעמי' מאור הכתר בתוך האותיות והנקודות והרי אלו הם ראשי ההנהגה בספירות שהם כח"ב והתורה המחוברת מזה מגדת לנו רצון הא"ס שהוא גזירות מאמר ממ"ה הנאמ' לנו מן הא"ס י"ת ב"ה שאומר לישראל תעשו כך וכך ואתם משתעשעי' לפני כך וכך ולא תעשו כך וכך שלא תגרמו הרחק שעשוע והפסק וז"ס התורה ממש רצון הא"ס מתגלה לנו כדי להראות שעשועיו וזהו מהות התורה ממש שעשועו אלא שלמעלה אין התורה כמו שנמסרה לנו ממרע"ה למטה שהרי למעל' כל סוד החתו' נחתם בשעה קלה כלומר בבת אחת הוא כל החותם יחד ומשתעשעי' יחד באחד אמנם כן נחנו בני אדם קבלנו התור' במצות והמצוה ניתנה לנו והנמסר לנו היא קצה חוטי שלהבת של התורה עליונה והמשל בזה התורה ראשו תקוע למעלה את פני הפנימיות הראשונים המאירים מא"ס ומשתלשלים בהספירות ומגיעים בספירה האחרונה שהוא המלכות דהיינו התורה שבע"פ הניתנה לנו וזש"ה ה' קנני ראשית דרכו וגו' ועתה בנים שמעו לי דהיינו אותן הנאחזים בקצות חוטי' אלו וזש"ה כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו והנה כי סגולות התורה דבוקה מה שנאחז בידינו עם מה שנאחז בקצה העליון ולכן יש בכח מעשינו לנענע הספירות

להכינם ולהשתעשע כפי מה שאנו מתעוררי' בקצוות חוטין האלו שבידינו במעשה התורה והמצוה לעבדה ולשמרה ולכן לא היתה נבראת כשאר הברואים ח"ו שאלמלא כך לא היה בנו כח לעורר הספירות למעלה אלא המתעסק בה הוא כמתעסק בשאר ענינים הנשארים אבל היות התורה נתונה שלא כדרך השתלשלות אלא בדילוג שדלגה התורה מאצילות אלינו ממש וז"ש לשון נתינת התורה המורגל בפי רז"ל וכן הכתובים מרמזים התורה בלשון מתנה ראה נתתי לכם כו' וממתנה נחליאל וכיוצא באלו וכלל שכל הכתובים המורים על התורה בלשון מתנה הוא מטעם זה שבנתינתה ממש היה ענין התורה מלמעלה ולא כדרך הטבע והכוונה בנתינה להיות עבודתינו היותר מוכרחת שהיא עבודת היחוד ממש ובנו למטה תלוי התעוררות עליון אשר אנחנו מעוררים ומייחדים יחוד עליון:

נהר יא

באותיות התורה ומספרם ולבוש התורה הגשמיי'

רבים חשבו היות אותיות תורה הקדושה הסכמיות והסימנים מונחים לחלקי מוצאי תנועת כלי הדיבור כאותיות שאר הלשונות שהם הסכמיים שהונח בהם והיתה מפי מרע"ה בעצת דורו ברוח כוונה ולפ"ז לא יהיה עיקר התורה מבראשית עד סופה עם אותיותיה אלא גילוי כוונת המדבר בלבד אמנם אחר היות הווית רצון הכותב לא ישאר בספר ההוא תועלת כלל ולכן לפ"ז אם יטריח האדם כמה שנים ללמוד דברי ספר ולא יבינהו ולא יזכרהו לתשות כחו כאמר שח"ו איבד זמנו לריק ואין שכר בעמלו· אין הדברים כן אלא תדע שיש באותיות הקודש רוחניו' פנימי' וחיות העולם וכן הם מתייחסי' בצורת' הגשמיית לפנימיות נשמתן כי כל אות ואות נרמז בצורתה לרוחניות ידוע ולבחינות ידועות מבחינות ספירות עליונות ולכל אות יש נורה רוחניו' ואור נכבד אצול מעצם הספירות משתלשל ממדריגה למדריגה בדרך השתלשלות הספירות עד שיגיע ויתלבש אור ההוא באות ההוא מאותיות התורה בשפתיו אזי בהקרא יעבור הרוחניו' ההוא המתייחס לו למעלה עד כי מהבל פיו תהיינה נורות קדושות עליונות ומתקשרות בשרשן בעצם האצילות ולא זו בלבד אלא אף בכתיבתם רוחניות העליון שורה עליהם וז"ש קדושת הס"ת ומ"ם וסמ"ך שבלוחות שבנס היו עומדים וסוד פריחת האותיות כנזכר בשבירת הלוחות וכיוצא· אמנם יש הפרש בין אותיות הנכתבים לבין האותיות הקבועים בעל פה כי הנכתבים הם כדמיון גוף והקבוע בפה הם רוחניות להם· גם הקבועים בפה הם כדמיון הגוף בערך אותיות המחשבת בלב המשכיל הישראלי וענין זה יהי' בערך האותיות כל אחד בפני עצמה· אמנם כאשר יתחברו כאחד נתונה בתיבות אזי לפי שיעור התיבה ומספר אותיותיה כן יהיה שיעור רוחניותיה ואח"כ יתוסף וירכיב עליהם רוחניות של כלל כולם ולא מפני זה יחסר כח שיש לכל אות ואות בפני עצמו אלא שמכח חיבורם יתהווה מציאות יפה ונבחר יותר מכל אות לבדו מפני זה שכשיזכור האדם תיבה מן התיבות ינוע כח האותיות המצטרפים בה ומסבת תנועות כוחות ההם והכאתם זה בזה ע"י כלי הנשמה זולת מה שיתערבו הם בשרשם עליון לפעול פעולה ההוא עוד יתהווה ממנה מהבל פיו רוחניות ומציאות חדש יהיה כמו מלאך שיעלה ויתקש' בשרשו עד שימהר לעשו' פעולתו בזריזות וז"ש הזכרת השמות וכוונת התפלה ולהבין היטב ענין זה דע שענין התיבות והאותיות הוא ממש כענין מציאות אלו המרקחת שהפשוט לא יפעול כמו המורכב מהם כי מהרכבתם יעשה מהם דבר מציאות חדש· כך ממש הוא בענין האותיות כי אות אחד לעצמו הוא ענין פשוט אבל כשתחבר לאות אחרת אזי נולד הויה חדשה מבין שניהם ויעשה הויה מחודשת ויקבלה צירוף ורוחניות ורמז כח יותר ממה שיקבל אות הפשוט ולכן יעשו אותיות הרכבות ורמוזי' וצרופים וענינים כאשר יתרבו כפי רבוים כך תתרבה האורות מפני שרבוי האותיות שיתקבצו שם יעשו מציאות חדש ויתרבו האורות שבו ויעשו מציאות וענינים חדשים וזהו הכלל כפי ריבוי האותיות שבתיבה כן יורה צירופים וענינים מחודשים וכפי מספר שיתרבה באות יורה מספרם וקיבוץ אותיות וכפי ריבוי התיבות שבפסוק כן יתרבה האורה ורמיזתה וז"ש התורה שעתיד הקב"ה לחדש אל ישראל כי התיבות מצטרפים על דרך משל לישועתך קויתי ה' לישועתך ה' קויתי גו' וכמ"ש הרשב"י ע"ה בצירופי מלת בראשית בכמה סודות המתחדשים בעולם ובערך זה תבין בכל התורה כולה וזהו חידושי התורה שיחדש הש"י לעתיד כי התורה במקומה עומדת אלא שבתחילה נצטרף בצירוף זה הגשמי לצורך עולם הגשמי הזה ולעתיד כאשר יתפשטו בני אדם מן הגוף זה גשמי ויתעלה ויזכה ל' סוד הגוף שהיה לאד"הר קודם שחטא ישכילו אז בסוד התורה בהגלות הנעלם ההוא וכשיתעלה עוד יותר אחר אלף הששי (כ"א אחר השביעי) אזי יתעלה וישכיל עוד יותר סוד התורה במציאות הנעלם ויוכל כל אדם להשכיל בנפלאות התורה וצירופים נסתרי' עד שישכיל כמה מציאות שבעול' וסודות נעלמות בתורה בעת ההיא ויתגלה אז לדורשיה והכלל הוא כי התורה נתלבשה בלבוש הגשמי כמו האדם ממש וכמו שלעתיד יעלה האדם מלבוש הגשמי ללבוש

ללבוש דק כך תתעלה התורה מלבוש הגשמי שלה ותהי מושגת ברוחניית ממציאות למציאות והנה הלבוש הזה יהיה עד זמן של התחיה ואח"כ יהיו זכים ואינם חוזרים לעפרם וישכילו בלבוש הפנימי והלבוש הזה לאותן שיעמדו מכופה ויתעלה בשנת השמיטה לעילוי גדול ואז התורה תתעלה וכמו שבני אדם יתפשטו מן הגשם כן התורה תתפשט מן הגשמי ופניה הנעלמים יהיה מאירים והצדיקים יתעסקו בה ולעולם התורה אחד היא מה שהיתה מקודם ולעולם תעמוד ואינה משתנית ח"ו וישכילו בני אדם כפי כחם ומציאותם בעת ההיא · והנה עם מה שנתבאר תמצא שבכל זמן שיקרא אדם בתורה אע"פי שלא מבין אותם על בוריים או ישכחם מ"מ לבסוף אין יגיעתו לריק ח"ו ולא איבד ממנו ונאמן הוא בעל מלאכתו שישלם לו שכר פעולתו אמנם מ"מ אינה דומה הקורא בתורה ואינו מכוון בה למי שקורא בתורה ומכוון בה כי בודאי על ידי ההשכלה מושך בהשכלתו רוחניות האותיות בשלימות ובדקות עד שיתייחסו בערך נשמה אל הרוחניית הנמשך למי שאינו מכוון · וכן יש הפרש בין הרוחניו' הנמשך למי שלומד דרך פשט כמו שלומד של הרוחניות מבחינות הסוד הנמשך מהם ומבין בהם הנעלם יותר שהוא סוד צירוף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ בגלגול המלבוש כנזכר בס"י אשר יכולת לברוא בהם עולמות ולעתיד יהיו הצדיקים משיגים מדריגה הזו לצרף אותיות שם הוי"ה וזולתו מן שאר השמות ומזה נמשך ידיעת פעולת השמות · ואם ימצא אדם ממנו איזה דבר אזי ימצא מרורות פתנים בדובשו כי אפשר לו להרכיב טוב ברע או לפחות לבלבל יכועי קודש ח"ו ויחלל בו ועכ"ז רשאי אדם להשתדל אחר ידיעתם כדי לדעת גדולת הש"ית ושיהיה בן עה"ב אם ישי' כוונתו להשיג סודות התורה וצירופה אבל לא שיכוון לעשות מעשה · ומצאתי בספר כתיבת יד קדמון וז"ל דע כי מספר האותיות אל"ף בי"ת עם אותיות מנצפ"ך וכל אות ואות ומילואן ומילוי דמילואן יעלה יחד לס' רבוא כמספר בני ישראל ודע שאותיות התורה בס"ת אינם עולים יותר מל"א רבוא · וסוד הענין הוא כי לאחר שהוקם המשכן צוה הקדוש ב"ה למשה שימנה אותיות התורה שהם חיילותיו של הת"ת כי תורה שבכתב הוא הת"ת וכן צוה לו שימנה ג"כ כמה המה בני ישראל שהם חיילי המלבוש ומשה במנין זה לא מנאם כי אם באותיות ומצאן שוין וכשידע שאותיות התורה הוים ס' רבוא ידע שישראל היו ג"כ ס' רבוא ובעבור שנמנה באותיות התורה לא שלט בהן עין הרע במנין הזה · ופירוש התורה בס' רבוא אין הכונה לאותיות הס"ת כי אותיותיה אינם יותר מל"א רבוא אלא הכונה הוא לחשבון האותיות האלפ"א בי"ת עם האותיות מנצפ"ך אשר כל אות ואות נכתוב במילוי ומילוי דמילוי על דרך זה א' אל"ף אל"ף למ"ד פ"א ואלו הי"ב אותיות הם מילוי אות האל"ף ודע כי חשבון אות פ"א אריכא הוא ח' מאות ואות פ"א כפופה שמוני' וכשתמנה חשבון כל הי"ב אותיות הרי ח"י מאות וי"ח ואז תדע כמה עולה חשבון אל"ף לבדה ועל זה תמנה כל שאר אותיות עכ"ל ודו"ק:

נהר יב

לבאר סוד התורה שיתגלה לעתיד וסוד מלבוש התורה וסודותיה וסוד הנתינה וסוד הקרושה שנמשלה לאגוז:

הענין הוא כי הקדושה מלובשת בעשרה לבושים שהם י' קליפות חיצונים והם מתדמים אל הקדושה כמו הקוף בפני האדם וכנודע היות הקדושה י' מדריגות ונכללו בד' אותיות שם הוי"ה דהיינו סוד חגת"ם שהם ד' הנהגות חסד גבורה ת"ת מלכות וכללות כולם בין החיצונים נכללים בד' והם עו"ן משחי"ת א"ף וחמ"ה ואו כנגדיים מיכאל גבריאל רפאל אוריאל שבמרכבה הקדושה ולהיות שבטבע האגוז היות בה ד' קליפות פנימיים בסוד ד' ראשי הקדושה כנזכר ועליהם ד' קליפות כנודע לכן הקליפה הקשה בקליפתה אנו מכנים באגוז כמש"ה אל גינת אגוז ירדתי גו' והארבע קליפות הנזכר אין מהותם וענינם שוה כמו שאין ענין רמז הקדושה הנגדיו' שוה ולזה זו קשה מזו וזו מזו והאגוז בטבעה יוכיח אשר הקליפה הראשונה שבה היא רכה וקלה ביותר שהיא דקה אמנם כן הד' והיא האויר הריקן שבין הג' קליפות אל המוח שהוא חשוך וארוך עד שכינו בזוהר אליה סוד גלות זה המר והארוך · האמנם ביחוס הענין בקושי של הקליפות גילה לנו הכתוב והוא אמר והוא רחום ברחמיו יכפר עון ויבטלו כמו ואיש חכם יכפרנה והיינו שיבטלה מכל וכל וכן גם כן ולא ישחית לא אמר שיבטל כח החיצונים הנקרא משחית מכל וכל אלא שלא יפעל בה הרי שכח החיצונים זו יותר קשה מכח עו"ן אמנם הקליפה הג' שהי' א"ף אמ' והרבה להשיב אפו שהכונה שהיא קשה הרבה וצריך להרבות בשבח וכולי האי ואולי · וקליפה ד' שהיא חימה קשה מכולם שבה נאמר ולא יעיר כל חמתו מפני שהי' קשה מאד ואם ח"ו תתעורר לא היה העולם יכול לסובלה · ומרע"ה כנא ב' הראשונים עון ומשחית כמו שאמר הכתוב סלח נא לעון העם הזה גו' ואחר כך בהשחתה נאמר למה יאמרו מצרים גו' אבל באף וחמה שהם קשי' נאמר כי יגורתי מפני האף וחמה אשר לרוב קושיותם פחד מהם מרע"ה ולכן בסוד באי העולם התחתונים מתלבשים בחומר בסוד אדה"ר משועבדים ומלובשי' בד' קליפות הנזכרי' בעור

כנחש ממש והם שולטים בעולם הקללות דהיינו ל"ט קללות כנודע כי העולם משועבד לד' קליפות האלו והעולם המשועבד לד' קליפות האלו אינו יוצא מן קללתו עד לעתיד שיתבטלו הקליפות ולכן נורה חכמה השקות היות אלקותו מתפשט ע' התחתוני' וגם תורתו מתלבשת בד' קליפות האלו שאם לא תתלבש התורה בלבושים אלו אזי אין בנביאות האדם להורידה לעולם התחתון כי העולם משוקע בעמקי הקליפה ואיך ירד הדבר הרוחניי' למטה שלא תתלבש בד' לבושים אלו על כן הוכרח התורה להיות מלובשת בד' קליפות או וכמו שהאדם משוקע ומלובש בהם וכשהנשמה שובר ומכתת את הקליפות לעלות מטיט היון לאור הבהיר שהיה בו קודם חטאו וזהו תכלית העבודה להדבק באלקות הפשוט ולהתפשט מן המלבושים המלוכלכים האלו כן ראוי אל האדם לעשות ע' התורה להפשיטה מן המלבושים הגסים ולשבור הקליפות ולהבין עמקי רוחניותיה הנעלמות ועל ידי ענין זה הוא סילוק הנשמה והנה האדם יוכל לשבור בקלות הקליפה הא' שהיא נוחה לכבוש ולשבר שהיא קליפת עו"ן · אמנם הקליפה הב' לא יוכל מפני שהיא קשה ומכ"ש הקליפה הג' וד' שלא יוכל לשברה ולכן בתורה כשישבור הא' ישכילנה בשכל האח' ודרך האח' אמנם יתרבה ויתוסיף חלק ההשכלה זאת עד אין תכלית מפני שיפשטו התור' בלי ספק מכל קליפ' הנוכ' וידקדק ההלכה על אמיתית ולא יוסג לתכלית רק אח' הנגלות כמש"ה הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו גו' ואמרו רז"ל שלא יהיה הלכה ברורה במקום אחד אבל סוף סוף קודם לכן לא היתה הפלאה זו · אמנם הקליפה הב' קשה לשבר ואין בנמצא מי שיפשיט את התורה מקליפתה כ"כ מפני שהיא קשה יותר מכ"ש הקליפה הג' והד' שאין דרך לשברה רק אחר שיצא העולם משעבוד הקללות וישבר הקדוש ב"ה הקליפות ויבטלם מכל וכל כי אז יושכל התורה בלי מלבוש חיצוני וז"ש התורה שעתיד הקב"ה לחדש כי אין התורה ח"ו מתחדש רק שישתברו כל הקליפות ונשיג אז התורה בבחינה היותר הפנימי אשר להשגה ההיא ולמתיקותיה ולנעימותיה אין תכלית:

הג"ה ל"ט קללות הם עשרה לחוה וי' לאדם וי' לנחש וט' לארץ שהם נגד ד' קליפות ע"כ

נהר יג בענין חדושי התורה והעיון:

העניין שהתורה היא מתלבשת למטה בלבוש זה אשר נתלבשה ויש בתורה אורות גדולות והם סודותיה ויש כמה וכמה סודות אשר עדין נעלמים כי לא נתגלו עדין בעולם ועל כן התורה מתעלמת ואין אורה מתפשט וכאשר יש למטה בעולם הזה בני אדם המחדשים סודות התורה בזה הם גורמים שאותו ענין סוד התורה הנרמז בה למעל' מתגלה ומתפשט ומתגדל למעלה באצילות וגורם חדוש לכל התורה כולה וגורם ע' ענף ההוא להתפשט כנזכר וגורם עוד יחוד למעלה ולהיות אור זרוע לצדיק ודי למבין:

נהר יד בענין המחדש בדברי תורה:

העניין הוא כל מה שהאדם מחדש בתורה אינו מעצמו מה שהוא מחדש כי אין מי שיוכל לחדש דבר בתורה כי מי יוכל לשנות חותם המלך לחדש בדבר· אמנם כן התורה הוא סוד הדע"ת מן הכת"ר אל החכמה ומן החכמה אל הבינה ולכן נקרא התורה ראשית כנודע והאדם המשפיע בד"ת ומכוין בהם גורם הוא להמשיך ר"ז אור עליון בסוד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שהוא ר"ז אור לצדיק וכהמשיך אור הזה הוא לוקח אותו אור דרך היכל הרצון ע"י מלאך רזיא"ל הפותח דלתות שערי סודות ומוסיף אור זה לעולם ופועל בו סודות התורה וז"ם מעלת הרשב"י עליו השלו' וזהו הטעם שחדושי התורה חוזרין ועולין למעלה וגורמים לנטוע שמים וליסוד ארץ כנזכר בזוהר בראשית·

ודע כי סודות התורה ועניניהם הם ענפים המסתעפים ממדת העליון המושל כי בתורה יש פרשיות ובכל פרשה יש רוחניות מקובצים מחלקים רבים כמו הפסוקים המקובצים יחד ונעשה מהם פרשה א' וכן מקורבות התבות נעשה פסוק אחד ומקיבוץ האותיות נעשה תיבה אח' וא"כ נמצא שאותיות הם ענפי' דקים וחוטי שלהבת המתפשטים מן התיבה שהיא רוחניות והתיבה היא ענף גדול ממנו ישקו כל הענפי' הדקי' והאותיות יונקי' מן התיבה והתיבה יונק מן הפסוק והפסוק יונק מן הפרשה והפרשיו' יונקי' מעצם התורה והכל רוחניות ואצילות מתאצל זה מזה וכולם בספירות ומפני שיש בכל ספירה וספירה כמה בחינות וענינים ומציאותם ויניקתם לכן יעלה המשכיל בשכלו מפני עוצם רבויים וחלוק בחינתם לכן יחשבו בכל תיבה ותיבה כמה פשטים וכמה פירושים עליהם כפי בחינתם למעלה בהספירות ומכל שכן שיש כמה וכמה דרכים ופירושים על כל פסוק ופסוק ומכ"ש על כל פרשה ופ' עד היות סודות בתורה לאין תכלית והם עמוקים ונעלמים ואיש תבונות ידלה בסוד נשמתו והטעם כי הנשמה והתורה יחד הם נאצלים ממקום אחד וכולם נאצלים משרשי העליונות כי בהתפשט אצילותם יתחלקו הנשמות לכל אחד והתורה לכל אחד כי הנשמה היא מעצם הבינה והתורה היא מה שנשפע מהבינה ולמטה בת"ת עד שנמצא הנשמה היא

עיקר

יקר והתורה היא תולדות הנשמה וענף אליה ולכן הנשמה נתלבש ותרכב על התורה ובהיות אדם מחזיר נשמתו אל גילותו ומשם ישפיע וימשוך שפע דרך הצינורות הנה ישיג זו מעלת התורה וסודותיה הפנימיים כי הוא קושר ומייחד נשמתו במקורה במקום התורה ולכן ישיג משם כל הדברים הסתומים ונעלמים בה ובודאי ישפיעם ויגלם למטה בסוד המשכה שהיא דרך מציאות נשמתו ממציאות למציאות מענין לענין עד רדת כל המדריגות וזה סוד יכולת האדם ואפשרותו לחדש בתורה מה שלא שמע ולא נתגלה בעולם
ועיין שם בנהר כ"א בס"ד:

נהר טו במעלת הקם בחצות הלילה:

לתקן המלכות שהיא מדת לילה והיא סוד השכינה והרי אלו הם מדת הלילה חושך והשינה מיתה וכאשר יהפוך האדם הלילות לימים ממש משים חושך לאור ומתקן אותו בתקון זה וכאשר האדם אינו נותן שינה לעיניו ממש היא מתעוררת משנתיה דין המיתה ונקשרה בעץ החיים ובפרט בזוהר בראשית נראה שעל ידי התורה והברכות שהאדם מברך כשקם בחצות הלילה ואילך שהוא קושר המלכות בבינה וזש"ה מי זאת עולה מן המדבר על ידי הדבור עולה שנא' זאת תורת עולה וגו':

נהר טז בעסק התורה בהתחלת הלילה·

הנה כל העסק בתורה שהאדם עוסק בתחלת הלילה עד החצי הי' מסובבת כי כמו שהנשמה היא מסתכנת אם כשרה תעלה ואם נטמאת היא תדחה כמו שאמר הכתוב מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו והנה מה שיקרא האדם בתורה תחלת הלילה הוא סילוק הנשמה הטהור' ממנו כענין בני אדם שהם נפש ורוח בלי נשמה והוא אפילו שהוא צדיק כמו דוד המע"ה שלא היה ישן שינת הסוס נשמתו מסתלקת למעלה להתייחד בהשכינה כנזכר בזוהר ולכן אין התורה כלולה בתחלת הלילה מפני שהנשמה אינה עם הגוף ועיקר התחכמות האד' הוא בהנשמה ועל כל זה מי שעסק בתורה ובמצו' וכמ"ש עולי' למעלה דרך רוחו לנשמתו אשר שם כשהנשמה אינה נדחית גם תורה זו אינה נדחית· ובהנשמתו מ"ו נדחית או תורתו ג"כ נדחית ואינה מתייחדת למעלה כיון שאינה נקי כפים ובר לבב כמש"ה מי יעלה בהר ה' ומי יקום וגו'· אמנם מחצות ואילך הנשמה שלוחה לאדם מלמעלה אם כשרה ואם רעה מ"מ מתפשטת ובאה אל הגוף והקם בחצות לילה אז היא נטהרת ונתקדשת כנזכ' בזוהר פרשת לך לך:

נהר יז בבחינת העוסקים בתורה:

בבחינת הים הגדול בעצמו ורחב ידים בחינות פירושים דרכים שבה שהם אחוזות בסודות ובחינות בה הם ד' זה גדול מזה: האחד הם כללות עם ה' העוסקים בה ותלמודם בתורה תמיד ומתגדלים בה והם קטני ישראל שכל חיותם בה כדגי' שבים והם מינים ממינים משונים כל א' וא' כפי שיעורו ועליהם אמר הפסוק שם רמש ואין מספר· הב' אם אחד שגדל בתורה ועסק בה אותן העוסקי' בה מרחיבין בה יותר וזהו חיות קטנות עם גדולות רב עם תלמידיו הנושאים ונותנים בתורה לעמק ביותר ומרחיבין ביותר ואו הן סוד הנשמות בהם יתגלה סוד ספירה זו הנקרא לויתן כאשר נבאר בס"ד· הג' סוד לויתן וז"ש השעשוע שהקב"ה משתעשע בעסק התורה בסודות וזמ"ש רז"ל עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא וסוד מחול זו שיתקבצו כל הנשמות יחד אל יחוד העליון בענין שיהיה עסק התורה בסוד המתגלה לעתיד· והד' הם בני אדם שאינם בקיאין והם כאניות שהולכים על הים שהוא כני הנגליים ואינם יורדים לעומקה והם הולכים לבטח בלי פחד במעט המושג להם מן התורה: עוד יש בעסקי תורה ארבע בחינות זו ע"ג זו הא' אותן שאין בהם כח לפלפל רק לזמנים מה שקבלו מרבן שזהו גדר חכם ולא נבון ואלו הן כמו בעלי אומנות העומדי' לפני האומן הגדול שהוא מתקן להם וחותך ומכאן ומכאן והם תופרי' בעצת האומן הגדול ואו המשתדלי' בתורה לשמה הם אמנם אין בכחם להוסיף או להקשות או לפרק כי הם בעלי אומנות לגבה שאין מוסיפין כלל· הב' אותן שידעו לפלפל והם ג' בחינות הא' דפסקין אבנין דהיינו שלוקחין המשנה בדין פסוק א' והדין דין אמת שאין צריך אוקימתא אחריתי אבל יש בו קושיות והם מקשים והורסים ואח"כ מתקנים אותו ומתרצי' הקושיא ואם היות לענין הדין לא נפקא לן מידי עכ"ז גדול כחם מפני שהראשונים פסקו פסקים שאינם שלימים לבנות מהם בנין נאה שא בנו אבנים סתם אמנם אלו בונים אבנים שלימים הלכות שלימות אחר סתירתן ובניינן בתיקונם שהם הקושיות שהם פסולת המחוסר שלימות והמסתת מוסתת האבן על שלמותו אלו הם בונים היכל נאה ובנין מתוקן כי הם מסתתין כל פסולת וקליפה כי הקושיות אל הפסק הם קליפות ע"ד אור העליון אמנם הראשונים הלומדים בלי פירוק קושיות הם בוני' בנין אבנים שאינם שלימות שאינם יכולין לבנות רק בנין חומות החיצונים מפני שיש בהם קליפות· אמנם כן אלו אשר הם מתקנים באבנים שלמות עושים למעלה כביכול להקב"ה

כמה בניני' והדרי' משכיות חמודים לדירא מלכ' ומטרוניתא בבנין הגון ממש ותוכה היחוד לת"ת ומלכו"ת · והג' הם שמתקרבי' יותר שהקודמים מתקנים בית דירה ואלו מתקנים בגופה דמטרוניתא בלבושים דלה והם העוסקים במשנה וצריך לתקן אותה בתני הכי או חסורי ויתורא או בהכי קאמר או בכ"ע וסותר המשנה לחלקים ואחר שחותכין חוזרין ותופרין ואלו הם פנימיות ביותר כי אמנותו יותר גדול מן הקודמי' משום שהם מעמידי' הלכתא לתקונא מה שמתחלה לא היתה בתיקונא · והם מתקני' אותה בתכשיטין וגורמים לתקן תכשיטי מלכות בלבושא לייחדא אל הת"ת ויש פנימי' ללבושים אלו עצם המלך והמלכה שהוא עוד למעלה יותר עליונה מן הקודמים שהם תקונא בגופה כי אלו הנזכרי' אין להם כח לחדש משנה או הלכה מכח דרש הכתובים והם אותן שאמוראים העוסקי' בפ' המשנה · אמנם מדריגה הד' הם אותם המחדשים חידושי הלכות מדרש כתובים התורה בענין של התנאים העוסקים במשנה על חידושי ההלכה ודורשים אותה כפי מה שנמסר להם מן המדות שהתורה נדרשת בהם ואלו הם מעלתם גדולה מן הקודמים שאינם מתעסקים בלבוש כי אם בעצם הגוף כפי מה שמחייב התורה שימצא דבר זה וההלכה הזאת כך וכך ואלו מעלתם גדולה יותר מן הקודמים · אמנם אלו צריך שיסכים הקב"ה עמהם בדין כדי שיאירו ההלכה כפי רוצה וכענין של נצחוני בני וכיוצא וכל זה נרמז בתיקונים וע"ז יש בחינות בעסק התורה והעבודה משובחת מכולם היא אותם שהם דוחים מעליהם שכר המצות בעולם הזה ואינם רוצים לא בעניות ויסורין על התורה ועוסקין בה לשם שמים לשם קב"ה ושכינתיה לבד · עוד יש ד' בחינות בענין עסק התורה · הא' היא קרובה לזו אותם שמחזיקי' ידיהם ועל זו נאמר עץ חיים היא למחזיקים בה כמ"ש רז"ל · הבחינה הב' היא אותן העוסקים בה לשם שכר בעול' הזה ובעה"ב דהיינו קרן ופירות · הג' היא אותן שאינו שמים על לבם שכר בעה"ב כלל אלא בשביל שכר כדי שיהי' כבוד בעה"ז שיקר' חכם ורבי וכדי שישבחוהו ויכבדוהו בני אדם ויהיה לו להשיב נפשו · הד' אותן שאינם מחזיקין ידן ללומדי תורה רק מתעסקין ליתן פחד להתגבר לע"ז · (נראה שר"ל אותן שלומדים לחכמים העובדי ע"ז להתגבר עליהם כמ"ש רז"ל ודע מה שתשיב לאפיקורס:)

נהר יח לבאר כללות של כל הנשמות מישראל הם ס' רבוא ·

התורה היא שרש הנשמות של ישראל ולכן יש כנגדם ס' רבוא פירושים בתורה כפי כל אחד מן הפירושים אשר משם נתהוה שרש נשמה אחד מישראל · ולעתיד לבא כל אחד וא' יקרא וידע כל התורה כפי הפירוש המגיע לשרשו אשר על ידו נברא וכן הוא בג"ע · אמנם יש נשמה אשר כוללת כמה וכמה פירושים והנה נשמת משה רבינו ע"ה היתה כוללת כל הס"ר נשמות מישראל וע"כ היה יודע כל הס' רבוא פירושים ובלילה בעת השינה כשיוצאה לעלות הוא קורא שם אותו פירו' המגיע לשרשו והכל הוא לפי מעשיו ודע כי האר"י ז"ל היה רואה במצח אדם הפסוק והפירוש השייך בו כפי נשמתו והיה מבאר לו כי בזה תתעלה נשמתו למעלה לאין קץ ויתגלה לו דברים זרים והחומר לא ירגיש בזה ודע כי ס"ר פירושים הם כפי הפשט כנגדם יש גם כן ס' רבו' באגדה וכמו כן ס' רבוא בקבלה וכיוצא בזה בכל חלקי התורה ואין לך נשמה שאינה כלולה מכולם:

נהר יט בסוד המגיד וסוד הנבואה:

דע כי מן העסק שהאדם עוסק בתורה ובמצות מזה נבראו מלאכים קדושים וזהו שפי ערך עסק התורה כי אם תהיה הלימוד לשמה אז יהיה ג"כ המלאך הנברא ממנו קדוש יותר ונאמן ג"כ בדבריו ואם יהיה הלימוד בחסרון ושיבוש וטעות ח"ו אזי כפי מה שחסר מאותו מצוה כן יחסר אור המלאך ההוא והענין כי בהיות האדם צדיק וחסיד ועוסק בתורה ומתפלל בכונה הנה בודאי שאין שום דבר שאין לו ממש כי אפילו הקול היוצא מן הכאת המטה וכיוצא בו אינה לבטלה כנזכר בזוהר שלח לך · אמנם הכל לפי המעשה ולפי בחינות הנשמות ודע כי גדול כח המלאך הנעשה מן התורה יותר מאותם הנעשים מן המצוה וזה סוד המלאכים המגידים לאדם ומודיעים להם עתידות וסודות הנסתרים הלא המה הנעשים מתורה ומצות של האדם ויש אנשים שאינם מתגלים להם כל עיקר ויש שמתגלים להם במקצת ויש מגידים אמתיים שהם אותן הנעשים מתורה ומצות שנעשו בשלמות בלי חסרון ויש מגידים שהם משקרים קצת והענין כי אף על פי שהוא מלאך קדוש מכל מקום הוא בלול מטוב ורע לפי בחינת המעשה והמצוה שעשה קצת בשלימות וקצת בחסרון · ודע כי יש מגידים שהם מעולם העשיה שהם נבראים ע"י מצות מעשיות בלי כונה ויש מהן מן עולם היצירה הנבראים ע"י עסק התורה ויש מגידי' שהם מן העולם הבריאה הנבראים על ידי כונה טובה ומחשבת התורה והמצוה ובכל עולם ועולם מאלו יש כמה וכמה חלקים משוני' זה מזה כנודע ואין להאריך בזה · והסימן למי שראוי להאמין בו ובדבריו הוא כאשר יהיה אמיתי בדבריו כולם וכל דבריו יהיו לש"ש ולא יבטל אפילו אות אחת ושיהא לבאר רזי התורה:

בתורה וסודותיה לזה ודאי כפי דבריו ועניינו וידיעתו יוכל האדם להכיר מעלתו ׃ ודע שסוד הנבואה הוא קול שלוח מלמעלה לדבר עם הנביא ההוא וכן רוח הקדש באופן זה וזה הקול הרוחני אי אפשר לבדו להתגשם ולכנס באזני הנביא ההוא אם לא שיתלבש תחלה באותו קול הגשמיי שיצא מתחלה מפי האדם ההוא בעסקו בתורה ובתפלה ומתלבש בו הקול העליון ובא לאוזן הנביא ההוא ושומע אותו ויש מי שמתלבש בקול צדיק זולתו ונכנס באוזן הנביא וזהו מצד שהוא שרש נשמתו או שעשה איזה מצוה כפי גדר של הצדיק ההוא ולכן בא הארתו ושורה עליו הנבואה והצדיק הזה או שיהיה מן הראשונים שקדמו עליו הרבה או מאותן שבזמנו בו יתלבש הקול העליון ׃ ויש בנבואות כמה מדריגות זו למעלה מזו והענין כי יש באדם בחינות קול ודבור והבל וקול הוא גדול מדבור ודבור הוא גדול מהבל והנה זה קול או דבור והבל אשר כבר נעשה ממנו מלאכים ורוחות קדושי' הם הקול שאנו אומרים עליו שהוא קול עליון של נבואתו וזה הקול הנזכר בא עתה ומתערב בזה הקול של עכשיו של זה האדם היוצא ממנו בעת ששורה עליו הנבואה וזש"ה רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני כי הרוחניית הזה הראשונה שורה עתה על לשונו ויוצא ממנו בחינו' קול או דבור מגרונו ומדברי' והאדם שומע אותו ויש בזה בחינת רבים או שקול הראשון העבר שלו מתלבש בקולו של עתה וזאת המעלה היא היותר גדולה שבמדריגות הנבואה והיא מדריגת משה רבינו ע"ה כי היו ב' קולות הראשון והאחרון שניהם היו שלו ולא הוצרך כלל לאחרים ואחר זה יש מדריגה אחרת שהיא מדריגת שמואל הנביא ע"ה והוא שהיה הקול שלו הראשון מתלבש בדבור של עתה ושניהם שלו ׃ ויש שקול עבר מתלבש בהבל של עתה או הדבור שעבר מתלבש בקולו של עתה או הבל מתלבש בקול או הבל בהבל או הבל בדבור וכן שאר הבחינות אשר המשכיל הוא יבין מעצמו וכן על דרך זה ממש בקול ובהבל ובדבור של הצדיקים עם הקול והדבור שלו עתה ואלו הם המדריגות שאר כל הנביאים ׃ אמנם ההפרש שבין נבואה לרוח הקודש הוא זה כי הנבואה הוא מקול או דבור שעבר יהיה משלו או מזולתו ׃ אמנם דוד המלך ע"ה היה ראש לכל המדברים ברוח הקדש כי היה מתלבש הבל שלו הראשון ממש בהבל של עכשיו במדריגות רוח הקודש כמו מדריגת מרע"ה בנבואתו ׃ אמנם שארי בעלי רוח הקדש שהיו מהבל של צדיקים אחרים ויש בהם מדריגות כנזכר וגם כן יתחלפו מדריגות הנבואה ובעלי רוח הקדש כפי מקום אחיזתם בת"ת ומלכות ודי בזה ואין להאריך מהאר"י ז"ל ׃

נהר כ

לבאר קדושת המקום ע"י דברי תורה ׃

הענין כי כל המקומות שעוסקים בד"ת אותו מקום מקבל קדושה בלי ספק ומתקדש והבתי כנסיות ובתי מדרשות וכן שאר דברים שהם תשמישי קדושה והנה בהיות הצדיק עוסק בד"ת במקום ידוע אותו המקום מתקדש על ידו ואותה הקדושה נאצלת מנשמתו ממש ומה גם בהיות אותה קדושה בסוד התורה המחודשת על ידו כי אותן חידושים פועלים למעלה קדושה יותר גדולה כי מהם נעשים שמים חדשים וארץ חדשה כנזכר בזוהר בראשית וא"כ ראוי שימצא שם מציאות קדושה כי הקדושה אחוזה במציאות נשמתו ׃ ובהיות הצדיק נזכר בקדושתו בזמנים ידועים אז יפקוד נשמתו אז בכל המקומות אלו שנתקדשו על ידו כי כל כך יש יכולת במציאות ניצוץ נשמתו שם שהוא בא לחדש אורו מידי זמן לזמן כנזכר ומה גם בהיותו עוסק בסודות התורה מנא קדושה לקדושה ומאירה זו בזו ולא ירחיק ממנו כי הקדושה הזאת שנתוספה על ידי אלו יעורר קדושה הקודמת ואותה הקדושה היא תעורר נשמת הצדיק הנאסף ואז מאירה וסלקא ההוא רוחא לעילא כנזכ' בזוהר פ' פקודי ע"ש ׃ וממש אותה האורה ואותם הדברים שחידש שם אז יוסיף הענין קדושה על קדושה ונשמת הצדיק ירון שם דהא קיימא לן כי שפתותיו דובבות בקבר ונשמתו מתעוררת ורצתה אל מקום חידושה ומוצאה שם אלו הצדיקים העוסקים שיעוררהו והיינו מה שנזכר בפ' פנחס מהזוהר וזמש"ל ׃

נהר כא

לבאר שכל נשמה ונשמה יש לה חלק בתורה ׃

והענין כי התורה ונשמתן של ישראל ענין אחד הוא ובחינותיהן שוה והעד על זה כי התורה בת"ת ובה סוד ישראל שהם ס' רבוא ובכל נשמה ונשמה יש לה בחינה ידוע בתורה שאי אפשר שתתגלה על ידי זולתו אלא אותה הנשמה תגלה אותם הסודות ובעוד שאותם הנשמות לא גילה אותם הסודות אין הקב"ה מגלה אותם לצדיקים כלל זולתו למשה רבינו ע"ה שאפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בתורה נאמר למשה אלא שלא ניתן לו רשות לגלותו כלל וזהו בכל ביתי נאמן הוא והיינו דאמר ליה הקב"ה למשרע"ה אליעזר בני כך אמר עקיבא בני כך אומר ר"ל דהיינו אותה הנשמה ראוי לגלות לה כך וכך בתורה ׃ אמנם אל שאר הצדיקים שאינן במדרגות משרע"ה ודאי אין הקב"ה מגלה להם סודות שעדין לא גילה לאותו הצדיק אלא אותם שגילה כבר ואומר אותם בשם אומרו והנה לפעמים ישאלו שאלה מהם בגן עדן ועדין לא גילה אותו הצדיק ואומר הקב"ה פלוני מוכיח כמו שנגלינו ׃

שמבינו בזוהר פר' פנחס הא בר יוחאי לימא מפני שהיה חלק נשמתו וזה הענין הוא תועלת המלכות · והענין כי בהיות ישראל עוסקים בתורה ומגלי' סודותיה למטה בכח נשמתם המלכות מקבלת אותו הסוד ומתקשטת בו והת"ת משפיע והוא מתייחד בה בקישוטיה אליה ואם היה הת"ת מגלה אותו הסוד קוד' שיחדשו הצדיק בלי ספק היה אז השכינ' מתקשטת מלמעלה בלתי התעוררות התחתון ואז השכינה בבושת פנים נוטלת השפע · אמנם כאשר יתגלה הסוד ע"י הצדיק למטה אז תתקשט בו השכינה ותשאל השפע בלי בושת כלל ואדרבה תאמר לפניו ראה בן שילדתי וגדלתי לך שחידש בתורה חדוש זה וקישט קישוטין אלו וזמש"ל:

נהר כב

לבאר סוד ירידת נשמות הצדיקי' ממקום מנוחתם להתחבר עם הצדיקים העוסקים בתורה בעולם הזה:

הענין הוא כי הנשמה היא מבינה והתורה מת"ת ונמצאת התורה לבוש של הנשמה ובעת היות הצדיקי' עוסקים בעולם הזה בתורה אותם הקולות מתהוים מהם אותיות רוחניות ומשתלשלים ממטה למעלה בסוד אבי"ע ממדריגה למדריגה עד עלייתם לג"ע מקום הקב"ה עם הנשמות כאומרו חברים מקשיבי' לקולך השמיעני ובשמוע הצדיקי' ענין זה מתלבשים בסוד אותיות התורה שהתחתונים עוסקים ומה גם אם הוא דבר שהם עסקו בו בהיותם בחיים ובעולם מדריגות עליות הקולות יורדים למטה ומזדווגין עמהם והטעם כי סוד הייחוד לקב"ה בשלימות הוא על ידי נשמות עולם זה ועולם העליון כנזכר בזוהר תרומה ולזה הצדיקים שהם בעולם העליון יורדי' לעולם התחתון להשתתף עם הצדיקים שהם למטה כדי שיהיה הייחוד שלם וזהו סוד מלאכי' המוני מעלה שהם נשמות הצדיקים עם עמך ישראל קבוצי מטה שהם התחתונים כדפירש בתיקונים וזמש"ל:

נהר כג

לבאר ענין דברי תורה:

הענין הוא כי האדם הוא כללות העולם שהאדם הוא עולם והעולם הוא האדם כנזכר בספר יצירה ואם כן ילמוד סתום מן המפורש כדרך שאדם קיומו בסוד הבל זה היוצא ובא כן העולם יש בו סוד הבל רוחניי דק השורה בו שעל ידו חיותו וקיומו והיינו מסך שכינה למטה והאלהות הנמצא בתחתונים וכמו שבאדם הבל נכנס והבל יוצא כן העולם בסוד חיותו הבל נכנס דהיינו הרוחניות העליון והבל יוצא והיינו אומרו הבל הבלי' אמ' קהלת ופירוש הפסוק הבל מאותם ההבלים העליון שהם חיות לעולם שהוא מתקיים בהבל הבלים בהבל אח' היורד ונמשך מאותם ההבלים העליונים והענין כי על ידי ניצוץ הנשמה האחוז בחבלי אבי"ע מתאחד מציאות במציאות ומתמלא שם ומאי דיוקני בתוך האצילות וע"י הבל הניצוץ הזה המתנוצץ עולה קול התורה ובקע רקיעי' בחוזקה כי יתהווה מאותם המלוי אותיות וקלין ואז אין כח במקטרגין לעקלו ולעכבו אמנם בהיות מגמגם בתורה אז האותיות מתהוות באויר כי הן חולשות וזמש"ל:

נהר כד

בענין הבל התינוקות:

הענין כי העולם נברא בסוד כ"ב אותיות ואותיות אלו כחלש כוחם ומתמוטטת מפני מעשה התחתונים ולזה צריך להחזיקו ולהעמידו ולחדשו הא כיצד הבל זה של תינוקות הוא כלול מאותיות התורה עולה ומתהווה ממנו רוחניות מצורף מאותיות והמלאכים נוטלים אותו ומעלים אותו אל סוד הייחוד העליון ואפילו שיהיו האותיות בלי צירוף כגון שקורין א' ב' ג' ד' אתעביד מיניה רוחא חדא והיינו אות ממש בהוצאתו מפיו וסלקא ההוא רוחא לעילא כנזכר בזוהר פקודי בהיכל שני וזמש"ל:

נהר כה

לבאר מדריגות התורה וירידתה:

הענין כי השכינה יורדת בעונו' בסוד הגלות מדריגה אחר מדריגה וישראל יורדים ונופלים וע"כ נק' סוכת דוד הנפלת אשר משנפלה שלעולם נופלת מדריגה אחר מדריגה כל זמן ימי הגלות ולכן מיום שחרב בית המקדש אין לך יום ויום שאין קללתו מרובה משל חבירו וכן התורה יורדת ממדריגה למדריגה ממשנה לברייתא ומברייתא לאמוראים והוראתם ומשם אל מדריגת רבנן סבוראי ומשם אל מדריגת מפרשים ומשם למדריגת הפוסקים עד אשר נתמעטה הידיעה וירדה אל תכלית השפלות ונפלה סוכה הזו אין לה עוד מעמד עד דמטו רגלין ברגלין כנזכר בזוהר פקודי ואז יתקיים קומה עזרתה לנו ונמצא כי סוד המשנה והברייתא ותלמוד ורבנן סבוראי והגאונים בהלכות והמפרשים ופוסקים הכל הם סוד עליון בסוד אור התורה היורדת מלמעלה מנקודות היכל קודש הקדשי' ויורדות מדריגה אחר מדריגה ואשרי מי שעומד להם בפרץ לישראל בסוד תורתו להחזיק אורו שלא תכבה ח"ו אור התורה כי בזה הוא כמי שמקיים סוכת דוד הנופלת ועושה לה סעד וסמך:

נהר כו

לבאר חילוקי חידושי תורה:

דע כי חידושי התורה יתחלקו לב' חלקים הא' בחידוש פירוש הפסוקים וכיוצא בזה אשר תיבת פסוקים יורה לענין הזה ובחינה זו היא במדריגות מלכות כי

תורה שבכתב היא סוד ת"ת ופירוש התורה' היא סוד מלכות לכן חלק זה הוא במלכות הנזכר בזוהר מילי דאורייתא וחלק הב' הוא חידוש שאינו כפשוטו הפסק אלא הוא בסוד דרושים כענין חידוש שיתחדש בהקדמת חכמה וזהו נקר' בזוהר מילי דחכמתא · וענין זה יתעלה על ענין הקודם הרבה כי ענין זה סלקא לרישא דצדיקים והנה דברי הזוהר הם פירוש הכתובים והם דברי תיקונים שהם מילין דחכמתא:

נהר כז לבאר מהות התורה ומהות הקליפו' ומספרם: **והענין** כי התורה הוא עצם האצילות רוחניות עליון מתפשט אל התחתונים והיא השגה אלהית וא"א להיות מושג לתחתונים זולת ע"י נבואה מפני שאינה השגה מושגת בכח הדעת של הגשמי ואין התחלה מהשכל הנפשיי' כענין הטבעיי' שהתחלותיו מן החוש המושג אבל התורה אלקית התחלותי' מן הנבואה ואם ח"ו יכחיש המכחיש הנבואה אזי יכחיש ג"כ הד"ת ולכן היתה הראיה הראשונה לישראל מהקב"ה על התור' השגת הנבוא' כולם אפילו קטנים שבמעי אימן כנודע ואצילות הזה המתפשט הוא מן הספירות הידוע שהוא ת"ת ומקורה מן החכמה העליונה המתפשט דרך הבינה ולכן יוכלל מן החכמ' ובינה מה שלא יושג ומתפשט דרך הספירות עד שתרד לתחתונים בסוד התלבשות מדריגה והנה הדברים הרוחניי' בהתגשמות יחוייבו במצות שיהיו קצת רוחניות וקצת יהיה גשמיות ומצד הגשם התורה שלמטה יתגשמו במצות ומצד רוחניות של מעלה יהיה רוחניותו וכשידקדק המעיין בדבר זה ישיג כי תורה הזאת היא רוחניות ולה מציאו' בעל' רוחניו' בעול' של אצילו' מציאו' נסתר לא יושג שא בסוד נשמת אצילו' ונשמ' שבאצילו' יתחלק כי הנשמ' שהיא מן הבינ' תשיג ד"א דק והרוח שבת"ת תשיג דרך אחר דק אבל לא כהשגת הנשמ' הקוד' שמן הבינה והנפש שהיא מן מלכות תשיג ג"כ כה דרך דק אבל לא כדרכים הקודמים לנשמה ורוח הנשמה תודע להרוח מהותה ידוע הרוחניות הנעלמת והרוח יודיע אל הנפש והוא ע"ד שהבינה משפעת אל הת"ת והת"ת למלכות ואצילות הבינה נעלם ודק מאצילות הרוח שבת"ת והת"ת נעלם ודק מאצילות המלכות כנודע וג' דרכים אלו הם ג"כ בבי"ע אשר מתמן נשמתן ורוחין ונפשין ואחר כל זה נתלבש' התורה בסוד ד' קליפות המשל כשאומרה התורה לא תלבש שעטנז נודע כי אם לא נתלבש אדם הראשון בסוד עור הנחש ובחומר העכור הזה לא היתה התורה מתלבש באיסור לא תלבש שעטנז כי מה לבוש שעטנז שייך בנשמה הרוחניות שמלובשת בלבוש רוחניות אמנם היה ענין המצות ופי' קודם חטא אדם הראשון כזה לא תלבש שעטנז שט"ן ע"ז מנ"ר ונתפ"שים · שיה הכונ' לאדם הראשון שלא יתלבש ויחליף לבוש אור שהו אל לבוש עור הנחש דהיינו הקליפות הנקראים שט"ן ע"ז ועו' בלי ספק שהו צרה וצוקה ותופשים באדם ומושכים אותו לגיהנם ומי גרם לו שיעשה צירוף שעטנז צמר ופשתים על שנתלבש בעור הנחש כנזכר ועד"ז לשאר המצות שהם הגשמיות ועד"ז תבין איך שלעתיד תזדכך ותתעלה התורה ותתפשט לעתיד לבא מן הגשמיות הזה שהו' עכשיו בו שיעור לא נדעהו מה שיהיו אחר התחיי' מפני שאנו מלובשים בחומר וכמו שלא נוכל לדעת מהות גופינו איך שהיה קודם חטא אד' הראשון או איך שיהיה לאחר התחיי' רק רמז מעט נוכל לדע' כמי שרואה אור מבין סדק המחט ודע כי קליפה הראשונ' היא הנעלמת ומסתתרת התורה שהבירור נביאינו וחכמינו שברור ואין לנו ספק במעש' המצות ובדיניהם ובכל התלמוד ולא ישתנה מן התורה דבר לעתיד ואפילו בדברי המפרשים ואם יבא משה רבינו ע"ה ואליהו הנביא ז"ל עם משיח צדקינו לא יחדשו לנו דבר במעשה המצות רק שיפרשו לנו את הספיקות כמו התיק"ו שבתלמוד בענין שלא ישאר בהתורה קליפה הראשונה של האגוז כלל · אמנם הקליפה הב' שהיא קשה כאבן לא היו יכולין לשברה מכל וכל ולכן אין אנו משיגין מסודות הקבלה כי אם דבר מעט מהרבה שישיג ולא נוכל לדבר בקבלה מבלי להתעורר בה סוד הגשמיות:

אמנם יש דרך אחר אשר כל מציאותו נעלם כענין ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום שפי' בזוהר שבדרכי הקבל' היא מתפשטים המלבוש הפשוט אל הרוחניי' ואינו אלא ע"ד משל לדבר הדק ביותר כדי שישיגוהו שכל המעיין ולעתיד תשתבר קליפה זאת מכל וכל ויתברר לנו מציאות התורה בסודות בלי אמצעי ויתעלה השכל ונשכיל אז הדבר אשר לא לא נוכל לשער עתה מפני שלא ידענו מהו:

נהר כח בענין עסק התורה בלי הבנות ופלפול: **דע** שאם תהיה עוסק כל ימיך בתורה בלי להשכיל בה רק שתקרא כה הנה בזה אתה אוכל החטה עם הסובין שלו והמוח עם הקליפה כי הקושית דהלכתא הם סוד הקליפות ואתה מחויב להקשות ולשבר הקליפו' ולהוציא המוח ולתרץ ולדקדק המלה ולהבין נעלמה ועל המדקדק כה נאמר יעשה למחכי לו כנזכר בזוהר ולהיות העוסק כך בתורה בלי הבנה כל מה שאפשר בידו הוא מערב קודש בחול וחול בקודש ועליו נאמר ודלא מוסיף יסיף והוא חייב מיתה כיון שבידו לפלפל בתורה ואינו עוסק בזה הוא מחזיק הקליפות ומעמידן והענין דע כי התורה

הוא עצם האצילות המתפשט והיא היתה המנאה אלקי' שבה ידבק האדם בהאלקי' ולהזדכך הנשמה לאור החיים האמתיי' דהיינו הדבוקים באלקי' בעה"ז ובעה"ב וז"ש הכתוב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום אפילו בעולם הזה ומכ"ש בעולם הבא והדבקות בו צריך שיהיה בלי מסך מבדיל בינך ובין תורתך וכיון שתעיין בתורתו והי' רחוק' מידיעתך ונעלמת ממך ע"י קושיות שהם הקליפות המכסים את התור' ומעלימים אותה מעין שכלך והרי הקליפו' הם מחיצות ברזל בינך לבינו ולכן אם חשק האהבה בלבך שקועה להדבק בו צריך שתתפשט אחר הקושי' לשבר אותם ולבטלם ולדבקו בתורה הנעלמת בתוך אותן קליפות והעושה כך הרי הוא דבוק בתכלית הדיבוק וזהו התבודדות הגדולה אשר מקרב אותך להש"י בלי מסך ומבדיל בינך לבינו ואף אם אתה עושה כך אם תפריש מחשבתך מן התורה ומן העיון שבה הרי אתה באותה שעה חשוב כא' משאר בני אדם בענין התדבקות בהש"י מפני שאין דבקותך עמו אלא כל זמן שאתה מחשב בתורתו אמנם כשתפריד מחשבותך מן התורה הרי מיד הקליפות מזומנות להמציא בינך ובין קונך פירוד ולכן אסרו רז"ל לת"ח לעמוד במקום המטונף כדי שלא י[...]ר מחשבתו כי המחשבה בתורה אסור שם וכדפירש במעש[...]ורה ודיני' הרהור בבית הכסא יהיה בחשבו בשפלות ובזיון גופו שיהיה באלו אומרים לו שהעון גורם לו להצטרך לדברים הגשמיי' והרי עתה בעת ההוא שקוע בתכלית בזיון בהגוף ואיך תתגאה ובזה הוא ממש יכניע את הקליפות ויתדבק בקדושה ובאלקו' ולא יהיו החיצוני' מפרידין בינו ובין הדביקות ומכ"ש שצריך האדם בהיותו נכנס לקדושה לדבר בעיון התורה לחשוב שעונותיו גורמים לו ח"ו כמה מכשולי' בקושיו' וצריך שיתחזק האדם כנגדם לבטלם כדי שלא יהיו מפרידין בינו לבין קונו ע"ד שפי' בתיקונים שכאשר יראה האדם הקושיות מתחזקות לפניו בהלכה ישכיל שהם הקליפות המבדילות בינו לבין קונו וצריך לידע כי עונותיו גורמים לו ויתחזק בתשובה ובעסק מצוה וצדקה ויתמיד בעיון ואז ישכיל והנה בהיות האדם חוזר ועוסק בדבר וחוזר עליו ומעיין הרבה פעמים בו זהו סיבת שבירות הקליפות מפני שהתורה היא בסוד הבל פה שבאדם ממש אותיות הקבועות בל"ד' בפה הם מתגלמות באויר ועולות הם בסוד אבי"ע ממציאות למציאות וע"י עליי' זו שהיא עולה להדבק בשרשה אז אין ספק שאותן האותיו' הם עולות ובוקעות את האויר ופותחין פתח למעל' ומדבקין לבעל העוסק באלקי' ומשפיע בו הבנה וישכיל אשר בתחלה לא היה בכחו להשכיל:

נהר כט

לבאר חלקי התורה:

הענין כי יש ב' חלקים בתורה האחד סוד האצילות דהיינו ממלכות למעלה והב' סוד בי"ע והנה סוד התורה שממלכות ולמעלה אין כח לאדם להוסיף בה דבר אם לא בסוד הנבואות המתחדשת ע"י הנביא המגלי' סודותיה ואין תלוי ע"פ הרוב אלא על פי הקבלה העליונה ומשגיחין בבת קול דהיינו המלכות בסודותיה דהתמן תליא מלתא ואין לאדם רשות לעשות מדעתו דבר מה שהוא היפך הקבלה אם לא ע"י נביא וע"פ בת קול כגון הרשב"י ע"ה וחביריו שהיו מיורדי המרכבה ומשיגים ענינים נסתרים בסוד"ת אמנם התורה שמצד ג' עולמות בי"ע זה נמסר להתחתונים דמתמן מיימינים ומשמאלים ושם בבריאה הוא סוד לשכת הגזית כי שם הוא סוד ע' סנהדרין שלמעלה ושם תלוי הכל ע"פ הרוב ולכן בזה חלק התורה דבי"ע כתיב כי יפלא ממך דבר למשפט וכשיסתפק לנו דין מן הדיני' יתקבצו אז כל חכמי ישראל וידונו ע"פ הרוב משום שבו תליא מלתא ואין משגיחין בבת קול כ"א בתור' דאצילות אשר שם הגזירו' כולם אינם על פי הרוב אלא כולם בגזירות הקדוש ברוך הוא ועוד יש חילוק אחר והוא כי התורה דבי"ע אין בכחה לבטל קושיות כלל והטעם כי הקושיא היא סוד הקליפה הקשה ויש להקליפה כח לעלות בכל הג' עולמות בי"ע ומה גם בסוד הגלות כנאמר בתלמוד תיק"ו שהוא משום שאין כח לתרץ את הקושיות ולפשוט האבעיות ונאמר קשיא לפלוני קשיא עם היות דברים' דברי אלקים חיים מ"מ נתחזק' שם הקליפ' ואין כח לבטלה כלל אמנם מצד בת מלך שהיא אורייתא דאצילות כאמר שם אני ה' הוא שמי גו' אין בה קושיא ולא תיק"ו וכלל על שיש בה לבטל הקליפות:

נהר ל

לבאר סוד הלימוד:

המקרא נחלקת לג' חלקים תורה נביאים כתובים ואח"כ המשנ' ובריית' ותוספת' שהיא תור' שבעל פה ואח"כ ספר תורת כהני' שיש בו קע"ב פרקים בסוד עק"ב תיבות שיש בי' הדברות ומי שזוכה ועוסק בספר זה יתברך בעקב ברכות כמנין פרקיו ונחשב לו כאלו קיים כל הי' דברות והש"ית שומר אותו בכל עת ובכל מקום אחר כך מדריגה הג' והוא תלמוד ירושלמי והבבלי והמדרשי' והאגדות ואח"כ המדריגות הד' הקבלה במעשה בראשית ומעש' מרכב' ושיעור הקומה וכסא הכבוד ודע כי כל ת"ח הדורש באגדה יש לו כח למחול כל עונותיו של ישרא' ואם מוסיף ואומר קדיש על האגדה נמחלי' לו כל עונותיו ואפילו נחתם עליו גזר דין לרעה הקדוש ברוך הוא מוחל לו ומכפר עונותיו וכן השומע

דרוש

ירוש מפי חכם בחכמת הקבלה הנקרא אגדה כמחלו לו כל זכותיו ודע כי שם יהו"ד דאלפי"ן המשיג מדריג' שהוא מקר' זכה לנפש שכלולה משש קצוות שהיא אות ה"א מלא והזוכה מקרא ולמשנה זוכה להשגת הנפש ורוח הנפש כלולה מן ניצוצות הנז' ורוח כלול מי"ב ניצוצית כמנין וא"ו מלא הרומז לת"ת ובין כלם הם כ"ה ניצוצו' והזוכ' למקרא ולמשנ' ולתלמו' זכה להשגת נר"ן הנפש כלולה מ"ו ניצוצית הנזכר והרוח כלול מי"ב ניצוצות והנשמה מ"ו ניצוצות שהיא ה"א ראשונה הרמוזה בבינה · והמשיג מדריגת הדל"ת שהוא שלימות חכמ' האמת זוכה לנשמה כלולה מן ניצוצין כמנין יו"ד מלא הרומז אל החכמ' ובין כולם הם מ"ה ניצוצין כמנין אד"ם בסוד מ"ה אדם ותדעהו ומטעם זה נקרא אד"ם:

נהר לא

לבאר מעלת המתחבר לחכמים ועובדי השי"ת:

הענין לפי מה שיתקרב האדם אל העובדים כן הוא מתדבק בסוד החיי' הנכחיי' כ"א יתדבק במארי דמקר' הנה יתדבק בסוד ספירו' ה' אחרונה המתלבשת באופנים ואם יתדבק בבעלי משנה הנה יתדבק בסוד חיים נכחיים וכל אחד יתדבקו בחיות שביצירה ו' ואם יתדבק במארי התלמוד יתדבק בנשמה ה' ראשונה אשר מתלבש' בשרפים שהם בעולם הכסא ואמרו ז"ל לעולם ימכור אדם מה שיש לו וישא בת ת"ח מפני שמצוה זו אין לה שיעור כי הוא הכלי להתדבק בה ולהתקרב אליו ולכך אין לה שיעור וא"כ כל הון ביתו לאין נגדו כי שם יתדבק ומקיים מצות ובו תדבקון ממש עד"ז הנזכר ונודע כי א"א להדבק בשכינה אם לא באמצעי הרוח ולא ברוח אם לא באמצעי' הנפש לכן אמרו רז"ל לא מצא בת ת"ח ישא בת מלמדי תינוקות שהם מארי מקרא וכן בת גבאי צדקה שיש בו בחינות הנפש והענין שירדוף עד שידבוק כפי הכנתם כל מה דאפשר מטעם שלא ימשוך להאדם חיים נכחיים אלא מצד הדביקות בהשי"ת כמש"ה ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום כי לפי מה שיתדבק האדם כן יזכה לחיים נכחיי' והענין כי האדם הוא בעל בחירה ורצון אם ייטב מעשיו ויהי' ממארי מקרא יזכה לנפש והרי חיים המתלבשים בו ממדריג' האופנים ואם יזכה עוד להיות ממארי המשנה יעלה למדריג' הרוח והחיים ממדריגות הכסא שביצירה ואם יזכה להיות ממארי התלמוד יזכה לנשמה דבריאה וחיים המתלבשים בו הם ממדריגות השרפים וכשיזכה עוד להיות ממארי קבלה בסתרי תורה יזכה לנר"ן דאצילות וחיים ממדריגו' האצילו' ויתדבק ביו"ד של שם וכל זה בתנאי שיהיו מעשיו מרובים מחכמתו · וכמש"ה ואתם הדבקים גו' מאשר הנמצאים כולם ועל ידיכם כל העולמות מתדבקים בהיותכם דבוקים בה' אלהיכם יתפשטו בכל חלק וחלק שבכם וזש"ה כולכם ר"ל כל חלקיכם בגוף ונפש ונשמה כנזכר:

נהר לב

במעלות המחזיק ידי ת"ח:

הענין כי הת"ח אינו נק' כן המשמש לאביו שלא ע"מ לקבל פרס שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ומה גם סיטרא דאצילות שלא יתגשם כלל ולכן אין לו בעולם הגשמי כלום ומה עושה עם הארץ עושה עצמו תיק ולבוש להת"ח במה שמאכילהו ומשקיהו והטעם דלית ליה מדיליה כלום מדה כנגד מדה שהוא צדיק ביסוד דלית ליה מגרמי' כלום וביום השבת אין מבשלין כלום כי מאכל יום השבת הוא רוחניו' ולא גשמיי' ואין עושין בה צורך אוכל נפש והטעם כי תוספות הנשמה שיש לשאר בני אדם בשבת יש לת"ח בימי החול והטעם לפי שהוא נעשה כשבת בזמן שהיה לו נשמה יתירה ובאותו שיום בתורה שעשה בחול נשתתף בו נשמה יתירה דשבת כנזכ' בזוהר תרומה קל"ו בא"פ שלעול' לת"ח יש לו נשמה יתירה וביום השבת יש לו כפליים ואם עם הארץ סביל ליה בממוניה להאכילו ולכל צרכיו ביום השבת ומושיע לו מאכל יפה גם ביום חול וכסות נקיי' ביום חול ואחר כך לקבל בדבריו לאתכסנא בפקודין כפום רעותא בזכותו יושיע לו מן מלאך מות שלא ישחוט בסכין פגום ומן הגיהנם כי הצדיקים מתים ע"י סכין בדוק שהוא מסיטרא דקדושא ולכן הם נקרבין לקרבן ע"ג המזבח למעלה בסוד ואשי ישראל מהרה באהבה תקבל ברצון:

נהר לג

לבאר סוד קבלת פני רבו וסוד ראיית הרגל וראיית ס"ת וסוד ראיית א"י:

ראוי לדעת מהו מעל' הרואה א"י מרחוק אע"פ שלא נכנס בו כי מצינו שאמר הכתוב אם יראה איש באנשים האלה את הארץ גו' ונראה כי בראיי' היא המעלה גם למשה רבינו ע"ה נאמר לו סמוך למיתתו שיראה את הארץ כמש"ה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ וגומ' וכתיב ויראהו ה' את כל הארץ גו' והענין יובן כמ"ש בזוהר בפסוק ויוסף ישית ידו על עיניך כי העינים הם מבוא לכל המדומות אל השכל תחלה יצייר בשכלו את הדבר ההוא בדעתו ובשכלו והנה הצורה ההוא הוא מהדברים הפחותים אז יגנס השכל ויורידוהו ממעלתו וזהו האיסור להסתכל בנשים ובעריות שאף אם לא ידמה בשכל לעבור עבירה סוף סוף יצייר בשכלו צורה ההיא ויהדר כמה שאינו ראוי אף אם לא יפעול פעולה רעה והטעם כי הצורה הנמצאת מצוייר בשכלו יפגום הנפש או יתקנה אם יהיה צורה טוב' וימצא כוח

במה דברים טובים בענין העבוד' וכאשר יצייר האדם בדעתו צורה הקדושה שהיא שיראה בדעתו ישלים שכלו וז"ש ר' אבא בפרשת משפטים שהיתה צורת ר"ש מצויירת לפניו והי' משיג ע"י זה השגה גדולה וז"ש והיו עיניך רואות את מוריך וכן אל תפנו אל האלילים כי אסור להסתכל בע"ז כי הצורה ההיא פוגם השכל וז"ש אסור להסתכל בפני רשע ולא זו בלבד אלא שגם היות צורת אדם נכבד מצויירת בשכלו הוא ישיג מעלה גדולה ונפלאה וז"ש שארז"ל חייב להקביל פני רבו ברגל כי יצטייר עצמו בצורת שכל רבו וזש"ה חי ה' אשר עמדתי לפניו דהיינו שעמד בפני אליהו רבו ועמדתו לפניו גם שיצטייר את צורתו בדע' ושכל אלי' שהוא משמש לפני קונו מרוב דביקותו בנבואה ובמלא עומד לפני ה' וכיוצא בזה רבים: וזש"ה יראה כל זכורך את פני האדון ה' כי יצייר הזכ' צורתו ומציאתו בהשכינה שעומדת שם ואף אם היות כי השגחת השם הוא בכל מקום עכ"ז לא יתבודד האדם לחקוק צורתו בהשכינה כמו בהיותו מתראה במקום הקדש וזש"ה ולא יראה פני ריק' וכה"ג טובא באורייתא והנה בהיות איש רואה את אוהבו בלי ספק יקנה בנפשו שמחה גדולה ויחוקקו צורתם זה בזה וזה בזה מרוב אהבתם: ויקנו בדעתם צורתם וירבה שמחתם ואהבתם והיפך בהיפך כשונא וזש"ה לא יגורך רע וכן מי בקש זאת מידכם רמוס חצירי כי יעוררו השנאה בלי ספק: וכמש"ה אם יראה איש באנשים האלה את הארץ גו' כי אחרי שהם סיפרו בגנות הארץ ושנאוה אין ראוי שתהיה צורתם חקוקה בה כדי שלא יזכו בנועם דקות הרוחניות וכן מטעם זה לא יוחקק צורתה בהם ועוד כיון שהם שונאים לא יוחקק צורתם כדי שלא יעוררו שנאה במקום אהבה: אמנם משה רבינו ע"ה בו לא היה הדבר כן אלא ויראהו ה' את כל הארץ גו' ופי' בזוהר בראשית כי מה טעם ראה כל זה כי א"א כלל שיעקר להשיג בענין הראות הגשמיי' כל זה ופירש שהראהו הקדוש ברוך הוא באור הראשון הגנוז משעת ימי בראשית שבו יכולין לראות מסוף העולם ועד סופו ועתה בהקדמות אלו יובן עוד מה שמראין פני כתב הס"ת אל העם אשר ענין זה נעשה גם בבית המקדש של מעלה כנזכר שם בפרש' בלק בזוהר ע"ש:

נהר לד

לבאר מעסק הנשמות שבג"ע:

הענין כי הנשמות שבג"ע מביאי' המשנה של מעלה שהם מילות קצרות כמו משנה ואחר כך מאריכים עם ביאורים כמו התלמוד וזהו משא ומתן שלהם ומי שבודד שכלו בהשכלת ענינים אלו בעולם הזה בלימודו אזי ישכיל יותר בעולם הבא ויהי' ראש ישיבה לכמה וכמה שלא השלימו כמיתו וזהו טעם ריש מתיבתא דקאמר בזוהר:

נהר לה

לבאר סוד חכם עדיף מנביא:

הענין שהנביאים נביאות שלהם הוא מן ספירות התחתונים שהם נצח והוד ונודע שבהיות נביא בנביאותו כל כחותיו וחושיו מתבטלים ואין יכולת בו להשיג במראה הנבואה רק אותו ענין הנפקד עליו מלמעלה אמנם כן דעתו או בלתי מכוון לשאלות וקושיות להקשות זה למה או זה למה אלא כפי חפץ האלקים השופע או עליו בנבואתו והבחירה המקרית ניטלה ממנו עד שכמעט אין בו דעת באותו שעה רק להבין ענין ההוא אמנם לא יחקרהו ואינו כן החכם היודע שמבין שחוקר הדבר בבחינת הדעת שבו והטעם לזה להיות ענין החכם על הנביא תוספות מעל' להיות הנבואה משני מדות התחתונים כ"ה הנזכר והחכם השיג מן החכמה שלמעלה בסוד התבונה וחכמה ודעת במלא שהידיעה בחכמה הוא מעל' יותר גדולה מן הידיע' שבהנבוא' וא"כ השג' שישיג האדם באלקו' הוא יותר נבחרת בבחינות מן ההשגה שישיג האדם הנביא עם היות שהנביא יסתכל וישיג עין בעין וזש"ה ולבי ראה הרבה חכמה ודעת והוא מפני מזימות החכם הוא מבחירתו שבידו שיוכל להבין להתחקר בחכמתו אבל לא כן הנביא כי תתבטל בשעת נבואתו כח בחירתו: ועוד טעם אחר כי נשמת מר"ע אשר מעלתו רמה מעל כל הנביאי' נשמתו משתתפת בנשמת הצדיקים החכמי' המלובשים בגוף עצמו בעולם הזה התחתון ושפע חכמתו מתפשט בהם כניצוץ השמש המתפשט בכוכבים ובכחו של משה עליו השלום הם משיגים ומחדשים בתורה:

נהר לו

בסוד שארז"ל כי כל אחד מישראל יש לו חלק בתורה ובמעל' מרע"ה

אחר אשר נודע לנו כי הקליפות הם המבדילין בין האדם ובין התורה דהיינו ממש בין האדם ובין אלקים ראוי שנאמר כי דבוק היותר במלא שבעולם היותר משכיל שבעולם וא"כ לפ"ז משה רבינו עליו השלום שנתדבק יותר באלקים הוא שהשיג בתורה יותר מכל באי עולם וכמו שהוא רב לישראל בכלל ולכל הנביאים כן ראוי שנאמר שמה שחידש הוא בתור' הוא מה שאנחנו מחדשים בה ואין בה דבר שיתחדש במציאות שלא ידע הוא בטוב השכלתו כמשארז"ל אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר הכל למשה רבינו עליו השלו' האמנם נאמ' למשה רבינו עליו השלום בכל ביתי נאמן הוא שאם היה רוצה מרע"ה לגלות לנו המרכבה כמה וכמה יותר ביכולתו היה מתחדש לנו מיחזקאל הנביא אמנם הקדוש ברוך הוא גילה למשה רבינו עליו השלום וא"ל דע שנביא א' יעמוד לישראל

לישראל ממשפחת פלוני וזאת תהיה כונתו וכוונתו ומכוון ובשפעך יתנבא כך וכך ולא ניתן רשות למשה רבינו ע"ה לגלות סוד ההוא עד שעמד יחזקאל וגילה לנו הקדוש ב"ה ע"י ועד"ז לכל התורה הוא מה שנתחדש בהן מן הפירושים והדינים ופרוק הקושיות מפני שיש עת לכל חפץ וכענין שיר השירים שנתגלה ע"י שלמה המלך ע"ה כבנין בית המקדש וכיוצא בזה ייחוד לפ"ז וסוד זה הוא כמה שנודע כי התורה והנשמות והזמן הם הספירות המגולגלות למעלה כענין א' יחום להם כי הזמן הוא סוד גלגול הספירות ביו' ספירה פלוני' בלילה ספירה פלוני' ובשבת ספירה פלוני' וזמן שהיה מיום שנברא העולם בסוד גלגול שמות הספירות אינו סוד הזמן שמתגלגל עכשיו מכאן ואילך אלא לכל זמן בחינה מחודשת כי סדר הזמני' אין לו תכלי' ועד"ז יש בסוד התורה שאפילו יעמדו כל צדיקי עולם בעולם הזה וכל הצדיקים שבעולם הבא מיום שנולד אדם הראשון ועד עתה לעולם הם מוסיפין ידיעה על ידיעה ומשיגים יותר ויותר ועדיין ישיגו וילכו וישיגו השגה אחר השגה עד אין תכלית כי אין לו סוף וזש"ה רחבה מצותיך מאד ולכן סוד הנשמות אין תכלית לגלגולם ולעולם הם נובעים ומתחדשים כל אחד ואחד מביא סוד חלק בתורה מפני שכל נשמה ונשמה אצול' מבחינ' ידוע' ובחינה אין לה סוף ובהיות שהצדיקים עוסקים בתורה ולומדים זה לזה חלק תורתו פלוני חידש כך ופלוני חידש כך ממש נכללים בחינות עליונות זו בזו ואור הנשמה זו בזו וזהו שלימות העליון שאין למעלה הימנו והוא האחדות וקשר ההיכלות בהספירות וז"ש מאחז"ל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם כי מאיר ממש אותה בחינה שמגלה סוד זה בענין שיתגלה בה המקור ומוסיף בתורה ובאחדות ונודע שלא ימצא בענף מה שלא נמצא בהשרש ואחר שכן הוא יקשה למה לא נתגל' אור זה ע"י השרש שהו' משה רבינו עליו השלו' ונתגלה ע"י הענף אלא שיש יחוס לאותו אור להתגלות ע"י הענף ההוא ולא יתגלה ע"י זולתו כי כמו שכל הסודו' כלולות בת"ת אשר בו כלל עצם התורה ומתפשטים ממנו בסוד הענפים ונתגלים ע"י עסק פלוני ופלוני כך התורה בסוד הנשמות נשמת משה רבינו עליו השלום כוללת הכל ומתגלי' הכל ע"י נשמת פלוני ענף פלוני והכל נתגלה למשה רבינו עליו השלום שהוא שרש בחינות עליונות ובהיות נמצא נשמה פלוני התלויה בסוד הגלגול בזמן פלוני יתגלה סוד פלוני והכל נתגלה ע"י שרש שהוא משה רבינו ע"ה והת"ת והזמן נתינת התורה שאז נמצא בחינות זמן גילוי התורה והזמן נתינת התורה והת"ת מתפשטות ומתגלה כולה וא"כ נתבא' שאין דבר מתחדש בתורה שלא היה הכל מקודם נתגלה על ידי משה רבינו עליו השלום

נהר לז בביאור סוד השפעת נשמת מ"ה: **הענין** כי אפילו בזמן הזה נשמת משה רבינו עליו השלום מתפשט פנימי' לשאר הנשמו' ומאירה בהם ומשפיע' סוד התור' ועם היות שהוא נתעלם ומתלבש בסוד הגלות הוא מאיר בנשמ' החיי' בסוד תיותו ואור תורתו שמתפשט ומסתעף מכל הנשמות והענין כי מלכות משה רבינו עליו השלום על ישראל היה דוגמת הנשמה שבגוף וכמו שהנשמה מלך בגוף ומתפשטת בכל האיברים ולא יתנועע שום אבר בלי כחה כן הענין שנשמת ישראל שהם כלם גוף אחד וכמו שאור הירח הוא אור השמש כן אור התור' המאיר בת"ח אפילו בדורות הללו הוא אור תורת משה רבינו עליו השלום ולכן אנו קוראים אותו רבינו אמנם השפע ואור זה נמשך ממשה רבינו ע"ה לת"ח אינו כירח וככבים כי ממש הירח וכוכבים הם מאור השמש אמנם ע"י אמצעי' רבים והוא כדמיון אילן היונק הלחות ע"י השרשים שמשה רבינו ע"ה האיר בדור המדבר ושופע מן האור ההוא בבניהם ובבנים אחריהם וכן דור אחר דור עד הגיע האור ההוא אל כל הנמצאים בחיים היותם עד עתה:

נהר לח לבאר סוד עשיית המצות בזמן הגלות: **כי** עתה בגלות אין אור מצות ישראל כראוי אבל בעת הגאולה יאירו המצות כמש"ה שישו אתה כל המתאבלי' עליה ממש כל המצות כולם האור הנמצא בהם והמתאבל למעלה בעשייתם עכשיו הוא משוך עד זמן הגאולה בב"א:

נהר לט בבחינת בני אדם בעשיית המצות **הענין** כי בני אדם יבחנו בענין התורה לג' בחינות האחד הוא העוסק בתורה ומעמיק בה ויודע מקורות הדין בלתי סמך לדעת אחרים וזהו בסוד האצילות ונשמתו מהאצילות ונקרא בן ולא עבד כי מפני יודעו התורה הוא עוסק בה לשמה שלא על מנת לקבל פרס הב' כמי שאינו יודע בתורה אמנם נסמך על פסק ומעשה שדורשים ומורים להם החכמים וזהו אומרים נעשה ונשמע והם בסוד עבדים ובסוד פני לבנה המקבלים מהחמה הג' כמי שהוא עם הארץ מכל וכל והוא עבד מביש והוא מגויי הארץ ונשמתו מן החיצונים וג' מדרגות אלו הם סוד האצילות ובריאה ועשיה הוא בחיצונים: ודע שהתפלה והמצוה שהיא עם עסק התורה היא מיוחדת שאין למעלה הימנו מפני שעסק התורה מכפר עון ובזולת זה שמזהיר האדם מן

העון

העון ואינו בא לידי חטא ע"ד שמלמדו דרך הענוה ועוד שהו' מכוין באותה תפלה ומצוה ומעיין בה ואין עשייתו כגופים מתים בלי נשמה וזמש"ל:

נהר מ
לבאר כי יתחלפו המצות כפי חילוף עושיהם · **הענין** כי כמו שהשגת אדם בתורה לשיעוריהן כי כל אחד ואחד משיג כפי דקות נשמתו ויש שאין משיג כל כך מפני שאין נשמתו במדריגה ההיא כן סוד מעשה המצות תעלה עוד שהמצוה או תרד כפי ענין דקות או עוביות המקיים המצוה והמשל מצות תפילין ימצא כסא בגוף הצדיק ומרכבה להקב"ה בסוד תפלה של ראש ומרכבה לשכינה בסוד תפלה של יד · אמנם עם הארץ מכניעין בסוד תפילין היצר הרע אבל לא יוכלו לעשות כסא ומרכבה לשכינה כנזכר בזוהר פרשת פנחס כן כיוצא בו לשאר מצות וזמש"ל:

נהר מא
לבאר סוד הברכות והשפעתן: **הענין** כי הנשמה היא כעשית סולם לעלות הברכות ממטה למעלה בבחינת אבי"ע וכן היא סולם להוריד הברכות מלמעלה למטה דרך אבי"ע ולכן בכל מקום שהברכות הם למטה הם כסא וכסים לברכות עליונות אם באצילות בבחינת נשמה דאצילות וממנו לכל הבחינות אם בבריאה בנשמה אם ביצירה ברוח ואם בעשייה בנפש דעשייה אם בגשמי בגופו לעולם הוא כסא וכסים לאותם הברכות שגורם להשפיע וממנו יושפע אל כל שארי המקבלים. ואין הברכות גורמין אליו בשום מקום אלא בסוד האצילות שהברכות נמשכות ממקום שאינו מושג ואחר כך משם דרך סוד נשמתו הנזכ' ובבחינת מה שנשפע לנשמה ורוח ונפש קיטוטין ומלבושים לעולם הבא ומה שנשפע בגוף הוא אוכל פירות בעה"ז וזמש"ל:

נהר מב
לבאר פגם ההנהגה בלי ברכה ופגם העובד עבודה זרה:

כבר נודע כי כל נמצא בעולם נמצא מתהוה כל פרטיו עליו ועליו איבריו ופרקיו בכח אותיות הנזכר בספר יצירה והכל נמצא ונתהוה בל"ב נתיבות חכמה בעשר אמירן בסוד הכתר וא"ס באחדות גמור פועל על ידי החכמה וע"י הבינה וע"י הת"ת וע"י מלכות וכן משתלשלי' ההויות למטה ואפילו עשב קטן בחינת עליו ושרשו וקלחו וזרעו פרחו וציצו וגודלו ואורכו ורחבו ריבועו ועגולו הכל תלוי ברמז העליון כפי כח אחיזתו במלאכו ומלאכו בשרשו ושרשו בספירה וספירה באין סוף והנהנה מן הנבראים בברכותיו בהיותו גורם ממש סוד הקרבן שמתפשט השפע ההוא ממטה למעלה כי בריאותו היה מלמעלה למטה אך בהנאת האדם עם הברכה ממנו הוא עולה ממטה למעלה בסוד התערבות האור אבל כשהאדם מחזיק כוחו על ידי הברכה באכילה עולה זה עד אין סוף הנקשר בספירותיו בנחת רוח לעבודת הצדיק הזה והרשע הנהנה בלא ברכה מעל שהי' העשב או הירק או הפרי וכיוצא קדוש נאחז באלהות מלמעלה למטה וזה כרת אותו והוציא מקדושה לטומאה שאינו עולה למעלה אלא בלא ברכה ויורד למטה אל החיצונים וק"ו בן בנו של ק"ו אם ממש נוטל עץ או אילן או פרי אם מקריבו לע"ז שהרי מה שקידם בקדושת השפע העליונה והוא דבוק בבור' מפני שע"י קשר השתלשלות מעילה לעלול אין לך דבר נפרד ממנו ואותו נוקב ויורד דרך השתלשלים עד שפל מכל הבריאה ההיא אם חי אם צומח אם דומם ולזה ראה גם ראה העושה ע"ז מאילן או מפרי או מעץ או מבעלי חיים כמה יחטא שהרי קיומו דבק במקיים הכל והוא עושה עבוד' זרה והיה ראוי שיסתלק ממנו המקיים ויתבטל הויותו ברגע והא"ס אינו מפריד יחודו מן הנברא' שאלמלא רוחו ונשמתו אליו יאסף יגוע הכל כאחד ולא ישאר שום מציאות אם כן החוטא חטא זה הוא גדול מה שאין הפה יוכל לדבר וזש"ה לא תעשון אתי אלהי כסף וגו' כי אחדותו ורמז ספירותיו אחוזות במציאות הנברא' והכסף רמז לחסד וזהב רמז לגבורה והעושה ע"ז מהם כביכו"ל ממש פושע ברמז עליון ופוגם באותם המדות וז"ש אתי אלהי כסף מפני שאם אתה עושה אלהי כסף אני בחברתיך עושה אותו כי אתי דבק בו כביכול אותי הוא מחטי' והיינו אתי אתי ממש כנזכר ודע שבזוהר פרשת פקודי אמרו כי הנהנה בלא ברכה גרע ברכאין והענין הוא כי כשאדם מברך הוא גורם להמשיך הברכות ממקו"ר עליון אל הת"ת והמלכות וזה נהנה מן הברכה העליונה וגורע בריה מן הבריות ממה שהוא אוכל אותה וגורע כח העליון השורה וניתן בכל הבריות הנמצאות שבעולם הן הצומח הן הדומם וכיוצא שמו של הקדוש ב"ה מתגדל בהתרבות הבריות וכאשר יאכל אותם ויכלה אותם וישרפם לע"ז מגרע הכח ההוא מן העולם והמלאך או כח הממונה עליו הוא בטל וריקן לזה צריך להמשיך ברכו' קודם אכילתו והוא מרבה שפע העליון כנגד מה שהיה ממעט אותה בריה באכילתו והשר הממונה על מה שאכל מתמלא משפע זה כדי לגדל הבריה פעם שנית ומי שנהנה בלא ברכה גוזל אביו ת"ת ואמו מלכות מכח שני פנים האחד שאוכל הבריות שרוחניתם שרה בה והמלאך מופקד עליה: הב' שהיה ראוי לו להמשיך ברכה וגרע חק ברכה מלמעלה. ולזה חבר הוא לאיש משחית וגומר כנזכר בזוהר פקודי · ולזה כל מעשה

העכו"ם

העכו"ם הנותן להם מן השדה אינה אחוזה בהקדושה מפני שהם עצמם נפרדים ורחוקי' ממנו יתברך כאומרו אשר חלק ה' אלהיך לכל העמים וגו' ולזה כל מעשה העכו"ם צריכים טבילה וכן כמה ענינים שלהם ודגן שלהם פטור מן המעשר כתבן שלכו שהוא חלק החיצוני וכן עיסתם פטורה מן החלה שאין קדושה מתפשטת אליהם כלל ולא אור עליון מעורב בהם ולכך דוקא ישראל הם הפוגמין למעלה והם בכלל לא תעשון אתי וגו' ולא עכו"ם שאין להם חלק בהקדושה כלל לא הם ולא קנייניהם וענין זה יתתקן בסוד כי אז אהפוך אל העמים וגו' והיינו יתגדל ויתקדש שאז יתגדל ויתפשט בכל הנמצאים כולם וזמש"ל:

נהר מג

העניין בסוד קבלת תפלת הצדיקים · כי כל מצוה ומצוה שיעשה האד' יגרום לייחד למעלה אבר ידוע והיכל ידוע מאותו אבר עליון ויהיה סגולת שכרה ענין אח' מה שלא יגרום ע"י עשית מצוה אחרת לזה כשיעשה אדם בעולם הגשמי מצוה אחת על ידי אבר ידוע כמו התפילין בראש על ידי מחשבתו פועל באצילות באבר ראש בסוד הנשמה וע"י הדבור פועל בעולם הבריאה סוד כסא הכבוד בשם ידוע דוקא כמו שהתפילין כורס שם אהי"ה ועל ידי המעשה הגשמי עושה ופועל בעולם היצירה דהיינו סוד המלאכים התלוים בשם אהי"ה כי אין כל המלאכי' יונקים יחד מייחוד אותה מצוה · אמנם יתיחדו ויונקים המלאכים התלויים בשם אהי"ה שהם רומזים בסוד הראש ושכר המצות למטה יהיו כיוצא בה והענין שאם יהיה אדם אחד זוהר במצוה ידוע יתלוו אליו מלאכים הידועים לאותה מצוה לשומרו ואם יהיה כוחם בסוד המטר וירד איש ההוא לפני התיבה בשנת בצורת כ"מ יזדקקו אליו לקבל תפלתו למעלה ויענה במהירות מה שלא יעשה זולתו ואף אם יהיה חסיד יותר ממנו ואף אם יהיה לו סגולה לענין זה לא יהיה לו סגולה לענין תפלה אחרת מפני שאין מהירות וזריזות במצוה התלויה באותו אבר שבו תלוי ענין תשובת קבלת תפלתו והיינו סוד איתמחי גברא אתמחי קמיע וזה מה שנראה לי:

נהר מד

לבאר מיני תפלות ועיון הכונה:

התפלה שהיא עבודה שבלב היא בשני מיני אדם האחד הוא סוד המשכת השפע למלכות להשפיע והעובד על דרך זה אין כונתו בתפלתו וברכותיו אל הדברים הגשמיים רק אל מזון השכינה וקישוטיה ועל זה נאמר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס ותפלה כזו אינה מתקבלת ע"י מטטרון שהוא עבד מפני שמטטרון הוא שר להנהגה הגשמית התחתונה וקבלת השפע הבא אל עולם התחתון הגשמי ותפלה זו שאין בה חלק גשמי אינו כעבד אלא כבן המשמש לאביו שלא ע"מ לקבל פרס ולזה אינה מתקבלת על ידי מטטרון אלא ע"י היסוד · אמנם מה שפירשו רז"ל שיהיה האדם בג' ראשונות כעבד המסדר שבחו לפני רבו וכו' היינו בבחינת האדם שהוא כעבד בתפלותיו כנזכר ע"מ לקבל פרס דהיינו הכונה הגשמיית ולכך שכר שכיר נקרא התפלה שהיא והשכיר הוא מטטרון שהוא שכיר להנהגת התחתונים ושכרו הוא התפלה להשפיע ההנהגה התחתונה ולפיכך הוא מקבל אותה תפלה כנזכר · אמנם ענין הכונה בתפלה דע להיות אדם חלק אלוה ממעל אחוז בשרשרות הקדושה ע"י השתלשלות נשמתו ממדריגה למדרג' הנה שלשלת הנזכר תהי' סולם שבו תעל' התעוררות מעשיו עד שתחייב' הספירות העליונו' על ידו וזה ימשוך שפע הרב' אל הספירות מהראשונה אל האחרונה ומהם אל המדריגות התחתונות עד שיגיע ויחול עליו דרך הסולם הנזכר וכפי שיעור התעוררות והכשר המעשה כך יהיה התרחבו' הגלוי' והארת השפע העליון וכן כפי מקום אחיזת הנשמה כן תהי' מדריגות הגלוי והארת השפעה ועם כל זה לא תהיה מדריגת האור הנשפע על ידי אחד כמדריגו' האור אשר יהי' נשפע ע"י זולתו וכן לא יהיה הפגם הנעשה ע"י אחד כפגם הנעשה ע"י זולתו וכן לא יוכל לתקן זה פגומו של זה ואין תקנה לפגום אלא ע"י עצמו שיחזור בתשובה או יתגלגל ועם זה יתבאר טעם מאמר רז"ל שהאל יתברך מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה דכתיב וסביביו נשערה מאד והענין כשימנע הצדיק מעשות אחד מן המצות ימעט גדולות שפע האור הראוי להיות נשפע על ידו אם היה עושה אותה מה שלא היה החסרון כ"כ אם היה נמנע ממנו אחד מן הריקים שאפילו היה עושה אותה לא היה נשפע על ידו כ"כ אור ושפע וכן לא יהיה דומה הפגם שעושה הצדיק על פי מדרגות מעל' מקו' אחיזת נשמתו לפגם שיעשה אחד משאר העם שמדרגתו מטה מטה וזולת סיבת מדרגות אחיזת הנשמות יש הבדל רב בין מעשה בעלי חכמה לעם הארץ כי החכם בטוב כוונתו כאשר יכוון במעלת הסולם תתעלה נשמתו בהתעוררותו ממדרגה למדרגה ומסיבה לסיבה ומעילה לעילה עד שתגיע ותראה לפני קונה ותדבק במקורה במקור החיים ואז ישפיע עליה שפע רב ויהיה הוא מקום ומושב ומכון להשפע וממנו יתחלק לכל העולם כנזכר בזוהר פרשת תרומה עד שתדבק בו השכינה כי אחר שהשפע בא על ידו נמצא שהוא מקום הגילוי הגדול במקו' צדיק יסוד עולם ולכן תדבק בו השכינ'

ולא

ולא ידמה המכוון בפשוטי הדברים למכוון בתפלתו ע"ד הסוד כי כפי מקום עליית המחשבה כן תהיה ההשפעה כנז' בזוהר פרשת חקת שמי שאינו מכוין בתפלתו ע"ד הסוד לא יכנס לראות פני השכינה ואפילו שישנה. אותה תהיה השגי' כמו שמשיג למי שעומד אחורי כתיפיו כי הוא בסתר פניו ועל ידי שליח מבחוץ ולהבין תכלית עיקר הכוונה כי צריך המכוון להמשיך הרוחניות ממדרגות עליונות אל האותיות שהוא מזכיר כדי שיוכלו לעלות האותיות ההם עד המדרגה העליונה לעורר לעשות שאלתו והכוונה כי פי האדם אינו דבר רק הוא אבל הוא רוחניות מתהווה ממנו ואל הרוחניות ההוא צריך להמשיך כח מלמעלה להפריח שאלתו ולעלות אותיותיו עד המדרגה הנרצת לו וזה עיקר הכונה להמשיך כח עליון כדי שבכח ההוא יעלו האותיות למעלה ויתהווה במקום רומו של עולם וימהרו בקשתו אמנם בכלל התפלה צריך שיכוון שהקול בת"ת והדיבור במלכות שהם (ידוד אדני) ויכוין שיהיו מתייחדים יחד קול בדיבור אז רומז אל שם (יאהדונהי) שהוא רומז אל יחוד שניהם ועוד יכוון כי הקול ודיבור כלולים מאש ומים ואויר שעל ידי שלשתם שהם סוד חג"ת יהיה הייחוד נגמר כנודע שהקול יוצא מורכב מאש ומים עוד ראוי לכון בכל תפלה ותפל' למד' השולטת בזמנה לפי חילוף העיתים או שחרית או מנחה או ערבית ובבחינת אותה המדה תהיה כל כוונותינו לפי ענייננו ושעתנו עוד ראוי לכוין בדבריו ומילותיו בשמות ובכינויים של הספירות ר"ל שיכוון בשמות ההוי"ה הרומזי' לעצם הספירו' אל הרוחניות הפנימי הנעשה לבוש אל העצמות המתפשט מא"ס המיוחד בתכלית הייחוד שאין לנו דבר שנוכל להגבילו ולא לרמוז אליו רק בהוי"ה ההיא המיוחדת בנקודו' ההם ואז ילך לבטח דרכו ואין לנו לגלות בזה הספר יותר וכבר כללנו פרטיות הכונה בתפלות בספר בפני עצמו וקראנוהו ספר כנף רננים בס"ד: וזמש"ל

נהר מה לבאר סוד נפילת אפים:

דע כי מספר ימי השנה שהם ימי ענינו ר"ל ימי נפילת אפים שאותן הימים משמש מרכבה בינונית שהיא מרכבות מטטרון הם רכ"ב ימים כי מטטרון הוא רכב ומרכבה לשכינה בעולם היצירה וזהו סוד על נסר כפר וגו' רכ"ב ימים על הסדר הזה ה' ימים בתשרי וכ"ד בחשון הרי כ"ט וכ' בכסלו הרי מ"ט וכ"ג בטבת הרי ע"ב וכ"ג בשבט הרי צ"ה כ"ב לאדר הרי קי"ז ניסן אין שולטנותא במטטרון. אייר כ"ג הרי ק"מ סיון י"א הרי קנ"א תמוז כ"ד הרי קע"ה אב כ"ג קצ"ח אלול כ"ד הרי רכ"ב נמצא באלו הימי' רכב משמש מטטרון עם חיות הקודש ועם ד' מחנות ועם ט' גלגלים ונשארו קל"ב ימים שהם אסורים בנפילת אפים ואלו הימים משמש כסא בריאה ואותיות קל"ב הם אותיות קב"ל שהם אותיות קבלה שאין מוסרין סודות המרכב' אלא למארי קבלה מסכ"ו:

נהר מו לבאר בסוד סימני קטורת הסמים:

דע כי קריאת פיטום הקטורת יש בו סגול' להבריח כל סנקליטי המלך וכן אמרו רז"ל על פסוק זאת תורת העולה וגו'. אמנם טעם היות סימני הקטורת י"א סימנים לא פחות ולא יותר ללמדינו שבכל ציבור שיש ביניהם רשע אחד של יוציאוהו מביניה' ולא יעכבוהו מלהתפלל עמהם ואל יעלה בדעתם שיפסידו בהשתתף תפלת רשע עמהם ואדרבה יגיע להם תועלת ולא הפסד כי כשיעיינו למעלה ערך תפלתם לפי ערך תפלת רשע יראו יותר חשובי' ממה שהם בלתי רשע עמהם וגם הרשע ירויח בהתחבר תפלתו עמהם חוזרת להיות חשובה וזה כשיהיו י' צדיקים וא' רשע נחשבים כולם לצדיקים כל הי"א נחשבים לצדיקים אך אין כח בט' צדיקים לבטל פסול תפלת רשע אחד ואם היו שני רשעים בתוך הציבור צריך שיהיו עשרים צדיקים כדי לבטל ב' רשעים ולזה היה בקטורת עשרה סמנים טובים לבטל רוח החלבנה שריחו רע והנה האחד מהם צרי והב' לבונה ר"ת צ"ל והג' ציפורן והד' חלבנה שר"ת צ"ח ופירוש צח לבן שרומז למדת החסד וע"ש שישראל מתכסים תחת כל החסד ע"י סוד הגלות בשעת הכעס להחליש כח הסנקליטין של מלך ולהבריחו והה' מור והו' קציעה והז' נרד והח' כרכו' שראשי תיבות מקנ"ך וישראל הם מקנה של הקדוש ברוך הוא שנאמר ואתם צאני צאן מרעיתי והט' קושט והי' קלופה והי"א קנמון ר"ת ק' ק' ק' לרמוז לקדוש קדוש קדוש ה' צבאות ולרמוז שישראל הם מקנה ה' הנקר' קדוש מתכסי' בצל מדת החסד הנק' צ"ח ע"י סוד הדעת להנצל מהסנקליטין של מלך והד' סימנים הראשונים היו מביאין מכל אחד ע"ע מנה ודפ' ע' עולה ר"ף לרמוז שהם סנקליטין של מלך שצורתו עגל ונקרא פ"ר על שם רפו ידיו והד' סימנים אחרי' בכל אחד ואחד מביאים י"ו מנה עול' ס"ד שהם ר"ת "סיעתא דשמיא" וכשתחבר מנין ס"ד עם ר"ף יעלה שמ"ד לרמוז שהסנקליטין של מלך שמו השמ"ד וכונת' לעשו' שמד כדכתי' ויאמר להשמידם לולא משה וגומר והקושט י"ב לרמוז אל הי"ב שבטים הם זרעו של יעקב הנקרא אמת שתרגומו קשוט וכשתחב' מנין י"ב לשמ"ד יעלו שנ"ו לשון שינוי לרמוז שנהפך כעס המלך לרצון והקלופה ג' לרמוז לשלשה אבות לרמוז

שנתפשטו

שנתפשטו ג' קליפות המסבבים לישראל וכרתו כדכתיב כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם סבוני גם סבבוני וגומר וכשתחשוב ג' עם הכ"ו יעלה שט"ן לרמוז לשטן שנהפך וכקר' הכ"ט ר"ל שנטה למות בסוד ריח הקטורת קנמון ט' לרמוז שהשלטת ענין ריח הקטורת גורם טובה לישראל וכשתחבר מנין ט' עם הכ"ט יעלה שם ח"ס הוא בגימטריא חיי"ם וה"ם רומז לשלשה אבות בסוד שי"ן של שבת ר"ל שבזכות ג' אבות ישראל ניצולין בשעת הכעס ע"י סוד ריח הקטורת: מספר כתיבת יד:

נהר מז בסוד הקרבן והגלגול עיין בענין משפט נהר י"ז: **והענין** נודע כי הבהמה הנקרבת על גבי המזבח ע"י החלב והדם קושר ומייחד המדות העליונות ולזה כדי שתחול עליו הקדושה העליונה צריך שלא יהא פגום בעל מום כי בלי ספק מום הוא פגם דבק בעצמות הדבר מורה שליטת הקליפה עליו ומבריח הקדושה ממנו שאי אפשר לשתי צרות להיות' יחד שלא תברח זה מפני זה כי בלי ספק קדושה בורחת משם ולכך צריך כלי שלם להשרות בו הקדושה כדי לייחד בו המדות העליונות וזולת טעם זה יש עוד טעם נוסף בסוד הגלגול כי ימצא סודו גם בבהמה והיינו רשעים שחייבין מיתה יתלבשו בשור או שה וזובחין אותו ונחשב לו מיתה והריגה עד ירצה עונו ותסתלק וצרות ה' דרכיו תתלבש בבהמה כשירה להקריב על גבי המזבח ואז בסוד עשן המערכה היא מסתלקת אחר שקבלה עונשה בשחיטה בסכין כשר על ידי מיכאל הכהן שר הגדול העומד ומקריב נשמתן של ישראל וזהו סוד גדול בקרבנות לתקן רשעי ישראל שהרהרו בתשוב' ומיום שנחרב בית המקדש נתקנים ע"י מיתת הקטנים ואם היתה נפש רשע בלתי טהור והגון להקריב על גבי המזבח היה מתלבש בה ועושה שם מום במקום קבוע כדי שלא תתקרב על גבי המזבח ולא תכנס בקודש אלא היה שוחט אותה בחול בסכין בדוק והיתה מתטהרת ומתלבשת בתוך תיקון המצות עד שתתקן ואחר כך תעלה בשחיטה כשרה אבל לא למזבח ולזה ע"ה אסור לאכול בשר כי אינו מטהר והוא עצמו עתיד להתגלגל ויש מתגלגל בבהמה חיה ועוף טהורים ונעשים נבילה בסכין פגומה או כנמצאים טריפה וזה קשה גלגולו מן הקודם ויש שמתגלגל בשאר מיני בהמה טמאה או בכלב וזה קשה בגלגולו מאד עד שכמעט אין לו תקנה ויש מתגלגל בעכו"ם וזה קשה כמעט מקודם ויש מתגלגל בעבד ישראל וזה יותר טוב מהקודם ויש מתגלגל באשה וזה יותר טוב מהקודם ועכ"ז היא ירידה ממעלה הראשונה ועל ג' אלו אנו מברכים שלא עשאני גוי"י עב"ד אש"ה ובבהמה כולי האי לא מברכינן: אמנם סוד הגלגולים האלה אינם לנשמה ח"ו אלא לנפש לבד והמלאך הממונה על זה הוא שר הנפשות והוא מלמד זכות על נפשות בני ישראל לטהרם כדפירש בתיקונים במצות שילוח הקן והוא נפש כוללת כל הנפשות של ישראל אפילו הנשרות והוא מתאוה לבלתי ידח ממנו נדח ועל סוד זה נאמר בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר להשלי' סוד הנפש הזאת המתאווה שלימות הנפשות כלם וכבר הרחבנו הביאור בזה בענין משפט בס"ד וזמש"ל:

נהר מח בסוד מוספי ציבור וסוד מנחה ששלח יעקב לעשו: **דע** שמקנה הצאן ששלח יעקב לעשו היו ד' מאות וארבעים לא פחות ולא יותר בכוונה גמורה בחשבון ת"ם בבחינת הטהר' ובחינת הטומא' שהיו בעלי מומין וזהו מ"ת ולכן חברו הכתו' עם הטמאים והיינו שכתב הגמלים בין מקנה הבקר והצאן וכתב מקנה הבקר בין הגמלים והאתונות להודיענו כמו שהגמלים והאתונות פסולים לקרבן כי היו בעלי מומין ולכן כתב בפסוק ראשון של הדורון כל סופי תיבות שמסיימין במ"ם והם עזים מאתיים ותישים עשרים רחלים מאתיים ואילים עשרים בלי שום מלה אחרת מפסיק בינים' להודיענו שכל הבהמות ששלח לדורון היו כולן בעלי מומין ודע שכל החשבון של הבהמות הטהורות ששלח לדורון הם ד' מאות ותשעים כמנין של"ת בבחינת מינים טהורים ושק"ן בבחי' בעלי מומין והנה מספר עזי"ם גימטריא קכ"ז כשנותיה של שרה וברחלים רמז לו ג"כ שתעמוד לו זכות של רחל אשתו וג"כ מן הבק"ר שתעמוד לו זכות רבקה אמו וחשבון הגמלים והאתונות היו ס' בגימטריא הטמא"ה ובגימטריא יטמ"א וכשתחברם הטמאות עם הטהורות יעלה כת"ק לראשו של עשו ולפי ששלח הדורון תחלה לעזאל קודם שיפרוש המעשר לקרבן אפילו שהיו בעלי מומין לכך נתחייבו בניו להקריב בכל שנה תק"ן בהמות למוספין מהם לנ' שבתות קל"ב לי"ב ראשי חדשים י"א לכל ראש חודש ע"ו ל"ז ימי פסח י"א בעצרת למוסף וי"א על מנחת הביכורים בין כלם של"א עשר לראש השנה עשר לכיפורים יעלו של"א ע' פרים ל"ז ימי סוכה י"ד אלים ל"ז ימי סוכה יעלו פ"ד כ"ח כבשים ל"ז ימי סוכה יעלו קפ"ב ז' שעירים לז' ימי סוכה יעלו קפ"ט ועשר לשמיני עצרת יעלו קכ"ט עם הכ"א יעלה תק"ן וזמש"ל מספר כתיבת יד:

נהר מט סוד השבת ונפש יתירה וסעודת שבת: **דע** שיש אדם שאינו זוכה

אלא לנפש בלבד ויש אדם שזוכה לנפש ולרוח ויש מי שזוכה גם לנשמה מי שזוכה לשלשתן בחול זוכה ביתרון של שלשתן בשבת ומי שלא זכה בחול אלא לנפש אינו זוכה בשבת אלא לנפש יתירה ומפני כי לא רבים יחכמו לפחות כולי עלמא זכו לנפש יתירה. וידוע שהנפש יתירה היא ברתא דמלכא ומקורה ממלכות דבריאה. ובבואה בע"ש באין עמה שלשה מלאכים מעולם היצירה אחד ממחנה מיכאל שהוא כנגד מדת חסד אברהם. ואחד ממחנה גבריאל שהוא כנגד מדת גבורה פחד יצחק. ואחד שהוא ממחנה אוריאל כנגד ת"ת ישראל. ומטעם זה נקרא יום שביעי שבת כלומר שי"ן רומז לג' אבות והכונה על ג' מלאכים הנזכרים הבאים ללות את הנפש יתירה הנקראת ב"ת ולכך צריך לבקש ערב שבת אחר ג' בדי הדס שהם רומזי' לג' אבות והכונה לג' בדי הדס לג' מלאכי' הנזכרי' הבאים ללות את הנפש יתירה וכראות הנפש יתירה הג' מלאכים הנזכרים מצאו מקום לחול עליו אז ממתינים לה עד מוצאי שבת ללותה אזי היא נהנה ושמחה ובליל מוצאי שבת בשעת הבדלה כשמברכין על אותם ג' בדי הדס הנזכ' אזי הנפש יתירה יוצאה באותה ריח ומיד אותן ג' מלאכים השורים על האדם הולכין עמה ומלוין אותה עד מקומה והנפש יתירה בשעת הליכתה מברכת לבעל הבית בשביל נחת רוח שקבלה. ומי שלא זימן הג' בדי הדס מערב שבת כשבאין הג' מלאכי' ללות הנפש ואינ' מוצאי' מקום לחנותם אזי הולכים להם והנפש נשארת לבדה ובליל מוצאי שבת כשמברכין על ההדס שוטה אותה מלאך מסיטרא דשמאלא השורה עליו מתלוה עם הנפש ומתנערת ממנו והולכות לה לבדה בעצבון ומקללת לבעל הבית על שלא טרח בשבילה לזמן הג' בדי הדס לחול עליהם הג' מלאכים הנזכרי' ללותה. אמנם שרש הנשמה יתירה הענין הוא כאשר עלה משה להר סיני לקבל התורה נתנו לו אלף חלקים אורה שהוא סוד אלף רבתי דאדם שת אנוש וכשעשו ישראל העגל נאבדו ממנו בעון ישראל ולא נשאר לו חלק אחד לבד מכל האלף חלקים ולכך אלף דויקרא זעירא ולפי שמשה לא חטא כשאבד ממנו רק בעון ישראל היה זה ולכן הקדוש ב"ה השלים לו משל ישראל והם הקשורות והכתרי' שהם עדים של ישראל שהתנצלו מהם בחורב ונטלם משה אח"כ להשלים מה שחסר לו בעבורם. אמנם בכל ערב שבת בלילה חוזר משה לקבל אותם האלף חלקים אורה שאבד ולוקחם בסוד תוספות שבת ואז הוא מחזיר הכתרים של ישראל להם ומאלו הכתרים יורשים ישראל תוספות השבת בכל ע"ש וזהו סוד ישמח משה במתנת חלקו כי ביום שבת נותנים למשה במתנה אותו החלק שניטל ממנו והוא שמח במה שחוזר לו והכונה לומר שניתנה לו את חלקו הוא שמח בחלקו ואינו מתאוה לחלקים של ישראל ואז זוכה הוא ליתן לישראל את חלקם ולא תאמר מאחר שחטאו ישראל וכבר אני זכיתי בחלקם אני אקח הכל אלא הוא שמח בחלקו לבד ומחזיר להם חלקם והטעם כי עבד נאמן קראת לו. וביאר מה היא מתנת חלקו שזכר ואמר כי הוא אותו כליל ת"ת אשר בראשו נתת בעמדו לפניך על הר סיני ונאבד ממנו בירדתו מן ההר ושני לוחות אבנים הוריד בידו לבד אמנם הכליל ת"ת ניטל ממנו וזהו מתנת חלקו שלוקח עתה ביום השבת. ודע כי נפש יתירה שעת ביאתה היא בעת הכנסת שבת וצריכה למצוא הבית מתוקנת לשבת שלחן ערוך ונר דלוק ובעל הבית מקושט ומלובש בבגדי שבת ואם יש יכולת בידו לטבול הרי זה משובח ואם לאו ירחוץ ידיו ורגליו במים חמים ואז נכנסו בשמחה בגוף האדם ובשחרית בעת שיאמר שליח צבור נשמת כל חי אזי זמן ביאת הנשמה ובתפלת המנחה בעת שש"ץ אומר ואני תפלתי אזי זמן ביאת הרוח ובמוצאי שבת כשמבדילין באתה חונן אזי חוזרות הרוח למקומה ובשעת סדר קדושה זמן הליכות הנשמה למקומה. אמנם לדעת האר"י זלה"ה כתב שאלהי הרמ"ז זלה"ה וז"ל והנה באומרך בואי כלה בקבלת שבת אז תכוון שתקבל תוספות הנפש ובברכו תכוון לקבל הרוח ובאומרו פורס סוכת שלום תכוון לקבל הנשמה וכל אלו הם בסוד הלילה שהיא המלכות ואחר כך בבקר תכוון בברכו לקבל נפש ובסמיכת גאולה לתפלה לקבל רוח ובמוסף באים מקום כבודו לקבל נשמה ושלשתם מן הת"ת מדת יום עכ"ל. וצריך לערוך השלחן בשני' עשר ככרות בלילה ובשחרית ובסעודה שלישית ויסדר הלחם שתים מערכות פשוטים לאורך ששה לדרום וששה לצפון שש המערכת ושיהיה השלחן בצפון והמנורה בדרום ואורך השלחן ממזרח למערב.

האמנם המקובל האלה"י האר"י זלה"ה כתב וז"ל צריך שתסדרם שיהיו י"ב לחמים ששה מצד ימין בשלחן וששה מצד שמאל והששה של ימין יהיו שלשה על גבי שלשה וכן בצד שמאל והשלשה עצמם יהיו כעין סגו"ל וזה סדרן כזה

* * *

* *

* *

תמצא כי בצד ימינך הם ד' לחמים ב' על גבי ב' וכן בצד שמאלך הם ד' ב' על גבי ב' ובאמצעותם הם ד' לחמין אחרים שהם מפסיקין בנתיים שהם ב' לחמין מצד ימין אצל אותן הד' שלימים וב' אחרים מצד שמאל אצל אותם הד' אשר שם ובשתרצה לעשות המוציא תקח אלו האמצעים השניים העליונים ותצרפם ותחברם בשתי ידיך ויהיו אלו השני לחמין זו דבוק לזו ושני הפנים שלהן יהיו פונים זה מצד אחד

וזה מצד אחד ואז יהיה כיכר כאלו הוא לחם אחד ובו שתי פנים וזהו סוד לחם הפנים ותבצע בציעה אחת ותקחנה לך ותבצע בציעה שנית שיעור כביצה ותתן לאשתך ואחר כך תבצע בציעות אחרות אם תרצה לתת לאחרים עכ"ל · וצריך שיהיה השלחן בצפון והמנורה בדרום ואורך השלחן ממזרח למערב וצריך שיהיה אורך השלחן י"ב טפחים ורחבו ששה וגובהו לא פחות מתשע ולא יותר על עשר ושישב בעל הבית אחוריו לצפון ופניו כנגד פני הנרות ובשעת המוציא יקח ב' ככרות מצד ימינו אחד מכל מערכה ולא יניחם זו על גבי זו אלא שתיהם מעומד תחתית כנגד תחתית כדי שיהיה פנים של ככר אחד לפניו ובפנים של ככר השני אל מול פני המנורה שלפניו זכר ללחם הפנים פנים לכאן ולכאן ואם אין לו יכולת להניח י"ב ככרות אין לו רשות להניח יותר מארבעה ויערכם שתים זו על גבי זו מצד ימינו ושתים זו על גב זו מצד שמאלו ובשעת המוציא יטול שתים הימנים ויבצע כנזכר וכשאין לו ד' לא יניח ג' אלא שתים ולא פחות שאין ראוי לברך המוציא בשבת וי"ט שלא על שתי ככרות ולא יניחם זו על גב זו שלא אחד מימינו ואחד משמאלו. ויזהר שיניח הככר שבצד ימינו אל פני הנרות כדי שיברך עליו המוציא ולא על השמאלי: ודע שצריך לתקן סעודה למוצאי שבת אחר ההבדלה וצריך לערוך שלחן יפה שצריך לכבד נפש יתירה בהליכתה כמו בביאתה. ומי שלא סעד במוצאי שבת כאלו לא קיים מצות סעודה ג' ועוד שממנה נהנה העצם שנקרא לוז כנודע · מסכ"י · ויתר כונת הסעודות של שבת הארכתי בהם בספר מעשה חושב בס"ד:

נהר נ

בסוד איסור המלאכות בשבת והתירם בחול: הענין כי בששת הימים אין שליטת מדת המלכות בעולם התחתון שאין אור האצילות מתפשט למטה אלא סוד מלאך מטטרו"ן והיינו ימי החול וא"כ עולם זה וכל אשר בו כולם מאירי' בימי החול ומתלבשי' באורות מטטרו"ן וכאשר האדם יפעל מעשהו ומלאכתו המשל בזה אם יחרוש בפרה ובכליה ובקרקע הנחרשה הוא הכל בסוד מטטרו"ן ומותר לפעול בו: אמנם ביום השבת מפני שלמעלה בת' העליונה נתפשט בה סוד אור נשמה יתירה המתפשט ענפיה למטה עד שכל הנמצא התחתון מאיר באור המלכות והנוגע בכלי המחרישה ובפרה ובקרקע נשתמש באור עליון ממלכות ופוגם בכל מעשה שיעשה שהרי היא שבת מלכתא שביתה ודאי ואין לה נגיעה במעשה ולפוגמה בחרישה כי הקרקע זה היא ממש מלכות כיון ששליטתה מתפשט בתחתונים:

נהר נא

דרוש למילה: יש לשאול אחר שישראל הם קדושים חלק ה' עמו מי נתן בהם טומאת ערלה שהיא מסיטרא דסמאל והוא מדרגות הטומאה היותר גדולה והא ראיה שרז"ל המשילוה לטומאת מת אבי אבות הטומאה כדאיתא בריש מדרש ילקוט פר' וירא ופר' נשא רבה פר' י"ב וז"ל ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וגומר מאי זה הדבר על המילה אמר להם וגומר משל לחנווני אחד שהיה לו אוהב והיה לו טומאה בתוך ביתו וכולי וכן איתא בפרקי ר' אליעזר פ' ט' שפורש מן הערלה כפורש מן הקבר · עוד שם כל הנוגע בערל כאלו נוגע במת ואם כן מהיכי קאתי' טומאה זו לישראל וי"ל דע כי התחלת התעוררו' התשמיש איננה אלא מצד יצר הרע לתענוג העולם ואפילו החסידים שאי אפשר שאין בו איזה צד לכונת תענוגי העולם כדאיתא בויקרא רבה כי תזריע עמוד ג' ז"ל הן בעון חוללתי רבי אחא אמר אפילו אם יהיה חסיד מן החסידים א"א שלא יהיה לו צד אחד מעון אמר דוד לפני הקב"ה כלום נתכוון אבא ישי אלא להנאת עצמו וכו' עד כי אבי ואמי עזבוני וגו' וא"כ אם ישי שהוא מד' שמתו בעטיו של נחש כדאיתא בפ"ק דבתרא דף י"ז ושבת דף כ"ה נאמר עליו ברוח הקדש הן בעון חוללתי ק"ו לשאר בני אדם הרי מוכח שאין בו שום תשמיש שאין צד אחד מעון ומאותו הצד נבראה הערלה: מסכ"י:

אמנם סוד מילה ופריעה הענין שהדין נותן שהאור העליון תתפשט בכל העולמות ואור הגנוז תתגלה ותאיר · אמנם הקב"ה העלים אור שכינתו והצפין טובו מפני חטא אד"הר והרשעים הנמשכים ממנו בענין ששורת הדין נתגבר ונעשה מסך מבדיל מעלים הקדושה והיינו החיצונים שנתן לשמור את דרך עץ החיים כדכתיב וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים והנה אלו הם שתי ערלות האחד להט החרב שהיא ערלה הנכרתת ע"י חרב כדכתיב עשה לך חרבות צורים · הב' הכרובים היא כנפי ערלה שנית הנקלפת מכאן ומכאן שהיא שני כרובים סוככים בכנפיהם על הכפורת ואינו אין כורתים זאת אלא פורשים ומסלקין כנפיה ופותחין דלתיה מכאן ומכאן לגלות את טוב הצפון ודרך עץ החיים ועל זה נאמר ונמלתם את בשר ערלתכם ממש בשר ערלה שם שהוא יתרון שהרי תוך הבשר בפנים נורות האבר מתעלם ואין בכל האברים כדמות זה שאם תחתוך באחד מאברים איזה חתיכה תחסר הצורה וזה כשתמול תתעלה ותתגלה צורת האבר הורה כי ענין זה נוסף על הצורה האמיתית אך שעון גרם שנבראים בך והיינו לשון ערלתכם כי הבשר והמום

הנוסף הוא בהיכתם שהרי דרך עץ החיים היה נגלה ואדם בחטאו הוסיף בשר ערלה והעלים דרך עץ החיי׳ וסתמו ולזה בשר ערלתכם דייקי׳ והנה חטא האדם הראשון היה בשליחות ידים כי בידים לקח ובפה אכל גם זאת המכוה בידים כימולים ובפה מוצצים לתקן חטא זה כי אדם משוך בערלתו היה והיינו בשר ערלתכם ומלתם כדרך שגרמתם בשר ערלתכם ממש כאותו הדרך תמולו אותו וזמש״ל:

נהר נב במעלות מצות המילה׳

דע שהאדם לא יקרא בשם אדם רק על ידי מצות מילה ופריעה ובלעדה יקרא שד ולא אדם והענין לפי שמתנאי האדם כדי שיקרא בשם האדם צריך שיהיה בצלם אלהי׳ באומר כי בצלם אלקים עשה את האדם והנה ראוי לדעת מהות הצלם מה ענייננו ואומ׳ דע שיש לאדם נפש רוח נשמה שעל ידם משתמרת רוחו ונפשו ונשמתו מהחיצונים כי אין לך מקום רק בכל העולם שאין בו שמה שדים ומזיקין׳ אמנם ע״י הלבוש שורה לנפש ורוח ונשמה כנזכר משתמרות מן החיצוני׳ כנזכר וזש״ה אך בצלם יתהלך איש כי לא יוכל לילך ולבקוע באויר בתוך המזיקין וחיצונים המלאים אותו אלא על ידי הצלם שהוא המלבוש אלהי כמו שיתבאר בעזרת הא־ל והנה המלבוש הזה הוא משותף בין לישראל ובין לעכו״ם בין לשדים כי כולם מעשה ידיו יתברך ולכן האדם בכלל אית ליה מזלא שהוא סוד המלבוש הנזכר אך הבהמה לית לה הך מזלא׳ והנה כאשר הנשמה תטמא על ידי מעשיה אז מסתלק זה המלבש ויתאחזו בו החיצונים שיעור החטא ההוא בין רב למעט וכאש׳ ירבה לפשוע יסתלק מכל וכל וזהו אומרו וידעו כי ערומים המה וזהו סוד כי ביום אכלך ממנו מות תמות כי אותו החטא יגרום שיסתלקו הלבושים הנזכרים מכל וכל ובזה יוכלו החיצונים להתאחז בנפש ורוח ונשמה וזהו סוד המיתה וזהו סוד מאמרם ז״ל רשעי׳ בחייהם קרוים מתי׳ כי ע״י חטאם כבר הלכו הצללים והלבושים מסתלקים ונשארים ערומי׳ עד גמר סילוקם ואין ניתן רשות עדין למי שיטול הנשמה רק עד הגיע זמן גמר סילוקם מן העולם וזהו אומרו עד שיפוח היום ונסו הצללים והנה הצלם ההוא מלבוש לנשמה והענין הוא כי הנשמה היא מבינה כאומרו ונשמת שדי תבינם לשון בינה ולזה אהי״ה במילוי יודי״ן בגמטריא צלם׳ אמנם הרוח והנפש הם מת״ת ומלכות ולזה המלבוש שלהם הם אהי״ה דאלפי״ן מלבוש לרוח שהוא בגימטריא בצ״ל אהי״ה׳ ומלבוש הנפש מאהי״ה דההי״ן שהוא בגימטריא בצ״ל א״ל כי א״ל הוא אה״יה עם הד׳ אותיות׳ והנה גם השדים הם מעשיו יתברך ולפי שהם רוחות בלי גופות כנודע לזה אין להם כי אם אהי״ה דיודי״ן ודאלפי״ן שהם דכורין כי הגוף הוא מן המלכות כנודע ולזה אהי״ה דיודי״ן ודאלפי״ן בגימטריא שד׳ אמנם העכו״ם אין להם נשמה שהנשמה נקנית על ידי החוקים והתורה וזה שאמר הכתוב ושמרתם ועשיתם אותם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ואפשר שירצה לומר הענין הוא כי ע״י חוקי התורה יקנה האדם שלימות הנשמה והענין שעל ידי מעשה וכונה ודבור יקנה האדם ג׳ הלבושים לג׳ חלקי הנפשות כנזכר וזה שעל ידי המעשה תושלם הנפש וע״י הדבור יושלם הרוח וע״י הכונה בתורה ובמצותיה תושלם הנשמה׳ ודע שכל אחד מנפש רוח ונשמה נחלקת לנפש לרוח לנשמה וכן המעשה יחליק למשפטי׳ מצות וחוקי׳ וכן הדבור יחלק לדבר בפשט ובמדרש ובקבלה וכן הכונה גם כן או יכוין לפי הפשט או יכוין לפי המדרש או יכוין כפי הסוד ובזה יושלמו כל חלקי כל א׳ מנפש ורוח ונשמה וק״ל׳ ודע שכדי להשיג נשמה דאצילות שלא תושג רק ליחידי סגולה כמו להרשב״י ע״ה וכיוצא בו׳ אמנם לנשמה סתם הנה כל ישראל כולם יחד זוכים לכך בעשותם החוקים וז״ש ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים ר״ל שיזכו לנשמה שהיא נמשכת מהבינה לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ר״ל כי כל הגוי הגדול כולם יחד יזכו למדרגת הנשמה וזהו ע״י מקום הבינה וזאת המעלה לא נמצא רק בישראל וזהו רק דאכין ורקין מיעוטין הם והענין כי ז׳ מצות בני נח אין בהם חוקים רק משפטים ומצות ולזה אי אפשר שיקנו שום נשמה וז״ש רז״ל אדם אתם אתם קרוים אדם ולא אומות העולם קרוים אדם והענין הוא כנזכר כי צלם אלהי יושלם בהיות כל חלקיו יחד שהם נפש רוח ונשמה ולזה לא ימצא אלא בישראל ולזה אתם קרוים דוקא אתם׳ והנה בנפש ורוח יש אחיזה לחיצונים קצת והטעם כי שורש הדינים יניקתם מן הת״ת ומלכות שהם סוד הרוח והנפש׳ אמנם מן הבינה ולמעלה אין להם אחיזה כלל׳ ובזה יובן הטעם למה הלבושים של נפש רוח נשמה הם בסוד אהי״ה כנזכ׳ והוא לפי שהם אהי״ה הוא סוד הבינה שממנה בורחים החיצונים ולזה כל עוד שיש לו אחיזה בערלה וטומאה באדם אי אפשר שיחול עליו הנשמה ולזה א״א שיקרא בשם ישראל ולזה נהגו שלא יקרא לו שם רק אחר המילה שמאחר שכבר נסתלקה הערלה והטומאה אז ודאי תחול עליו סוד הנשמה ר״ל נשמה של הנפש ובזה יקרא בשם אדם ישראלי שמשוך

ורחוכן וכיוצ' א"כ נתבאר שנק' ישראל ע"י מצו' מילה וזמש"ל :

נהר נג
בסוד הצדקה ובסוד מחצית השקל בכל שנה ופריון הבן :

הענין מה שהוצרך הכתוב לכתוב במה' מכרו את יוסף בעשרים כסף להודיענו כמה נהנו ממנו כדי שנוכל לתקן מה שעיוותו והעשרים כסף הם עשרים דינרי כסף וכל דינר ו' מעין וכל מעה ד' איסרן שהם בין כולם כ"ד איסרן וכל ד' דינרן כסף הוא שקל הקודש נמצא כל עשרים דינרי כסף הם חמשה שקלים ולפיכך נצטווינו בתורה לפדיון הבן ליתן ה' שקלים גם מחויב כל אחד ואחד ליתן כופר פדיון נפשו מחצי' השקל בכל שנה ושנה לקרבנות ציבור ואפילו בזמן שאין בית המקדש חייב כל בר ישראל ליתן אותם לעניים שתורתן אומנתם ודע כי הצדקה שנותן אדם מדעתו ומרצונו בלב שלם יש בה סגולה להצילו מדינו של גיהנם אמנם הצדקה שאדם נותן דרך גאוה להתכבד בה או דרך בושה שאם לא יתן יתביישו מאחרים שיתנו יש בו כח להצילו ממיתה משונה אבל אין בו כח להצילו מדינה של גיהנם כי מיתה משונה הוא עד זמן מועט אבל צער גיהנם זה צער רוחני ולא די שמצלת ממיתה משונה אלא אפילו ממיתה בידי שמים מהשב"י וזמש"ל :

נהר נד
בסוד הניסים : **דע** שהדבקות אור העליון לא יושג אלא מצד החשק והאהבה שהיא מעלה נפשית ובזה תגבר נפש על החומר ידבק האדם בקונו וכל העולם תחת רגליו והוא מרומם על כל ופועל בעולם כרצונו מפני שהוא מקור שפע העליון וסיבתו אל סיבת העולם דהיינו היותר גובר על המלאכים הממונים על ענייני עולם וכולם כבושים תחת ידו לעשות רצונו כענין מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק והיינו שיחליף המלאכים ונתן כח השמן בחומץ וזה דבר קרוב מאד לטעם נכון אל הניסים כיוצא בצדיקים האלו שאין ערוד ממית אלא החטא ממית שהוא השר שעליו והקליפה השופעת עליו ובהסתלקו אור העליון ממנו נשאר כקש ותבן לפני בני אדם וזהו טעם וגר זאב עם כבש וגו' ועל מאורת צפעוני וגומר וזמש"ל :

נהר נה
בסוד המן והבאר וענני כבוד : **הענין** כי לא היו ענייני הבאר המן והעננים שהם מזון וענני כבוד לבד אלא היו בסוד תקותם הבאר מן המלכות ושפע קדושתם מקדש הגוף ומכין הנפש לעסוק במצות התורה · וכן המן לחם מן השמים מן הת"ת שהוא מזכך הגוף ומכינו ומטהר הרוח לשכון בחדרי התורה ועסקה יומם ולילה ולכן העננים מצד החסד מצד הבינה שכן חסידים קדושים היתה לנקות הגוף ולהלבישו רוח קדשה לטהר הנשמה ולהבינה בתורות הסודות הנעלמים בענין שהם ג' בחינות האחד נפש כנגדה הבאר וכנגד' מצות מעשיות הב' רוח וכנגדו המן וכנגדם התורה והתפלה · הג' הנשמ' וכנגדה העננים וכנגדה סודות התורה וזמש"ל :

נהר נו
בסוד יציאת מצרים : **דע** שמסורת הקבלה בידינו מרז"ל שנבראו נ' היכלות של טהרה בעולם היצירה בהיכל אהבה העומדים שם מחנה מיכאל הנקרא אופנים וכנגדן נבראו חמשים היכלות הטומאה בעולם היכל התמורות הנקרא עולמו של סמא"ל שהוא ממליך עליהם ואל יקשה בעיני המעיין אומרו עולמו של סמאל כי מגדול' העבד גדול' האדון נודעת לכל יודעי דת כמו שכתב הרשב"י ע"ה כי סמאל עבדא דמטטר"ון וכן מטטרון עצמו עבדא דקדוש ברוך הוא וידוע שאין האדם נידון בב"ד של מעלה אלא מבן עשרי' שנה ולמעלה ומי שנכנס ביו' אחד של שנת עשרים ואחד אם יבחר בטוב וימאס ברע וישתדל לעסוק בתורה ובמצות אזי בלילה הראשונה כשישן על מטתו אזי מיכא"ל שר הגדול שולח מלאך אחד מגדולי מחנותיו כפי הראוי לו להוליך נפשו ולהכניסה בפתח שער היכל הראשון מהנ' היכלות של טהרה ומכניסה לפנים עד כדי שיעור זכות נפשו ועל דרך זה בכל לילה ולילה מכניסין נפשו יותר בפנים כפי שיעור השתדלותו בתורה ובמצות ואם זכה להיכל הנ' הרי נעשה בן חורין מסמא"ל ושוב אין לו פחד ממנו אבל כל זמן שלא זכה להכנס להיכל החמשים אף ע"פ שנכנס בהיכל מ"ט עדיין יש כח באדם בבחירתו להתגבר עליו יצר הרע להיות תוהה מן הראשונות להוציאו מן המ"ט היכלות הטהרה ולהכניסו בהיכלו' הטומא' וכן מי שביו' ראשון של שנת כ"א התחיל למאוס בטוב ולבחור ברע ועזב אורחות יושר ללכת בדרכי חושך אזי כשהו' ישן על מטתו שולח סמא"ל אחד מגדולי מחנותיו כפי מדרגות נפש החוטא להוליכם בהיכלות הטומאה ומכנים אותו בפנים מפתח שער ההיכל הראשון כפי שיעור חטאיו ופשעיו ואם הרבה לפשוע אזי מכניסין אותו יותר עד שנכנס להיכל החמשים ושוב אין לו תקנה עולמית ועליו נאמר מעוות לא יוכל לתקן ועל זה התנאי נבראו היכלות הטומא' והטהר' אבל כל זמן שלא נכנס להיכל החמשים של טומאה אף על פי שנכנס בהיכל המ"ט עדיין יש לו כח בבחירתו להיות תוהה על הראשונים לשבר דלתי נחושת ולגדע בריחי ברזל ולצאת ממ"ט היכלות הטומאה ולכנוס בהיכלות הטהרה וזה סוד מרז"ל יש קונה עולמו בשעה אחת וסוד הענין הוא כי היותר

רשע בישראל אף על פי שירבה להרשיע א"א לכנוס בהיכל החמשי' של הטומאה עד שיפשיע וירשע ארבע מאו' יום רצופי' זה אחר זה ודע שיש מסורת קבלה ביד רז"ל שישראל נתלכלכו כל כך בשיקוצי מצרים עד שבערב פסח נכנסו בהיכל מ"ט שאם ח"ו היו מתעכבים יותר היו נכנסין בהיכל נ' ושוב לא היה להם תקנה עולמית וזהו סוד אלו לא הוציא הקדוש ב"ה את אבותינו משם עדין אנו ובנינו ובני בנינו היינו משועבדי' לפרעה במצרים ולכן נכתב נ' פעמים יציאת מצרים בתור' מספר נתיבת יד:

אמנם טעם שנשתעבדו ישראל במצרי' הוא שגלוי לפניו יתברך שעתידין ישראל להשתעבד בד' מלכיו' וכדי שלא יתייאשו מתשועת ה' גם הם גם האומו' המשעבדים בהם ויאמרו השר שלהם אמיץ וחזק ואי אפשר להוציאם משם לכן גזרה חכמתו' להשתעבד במצרים שהיא שניה של ארץ ישראל ואין מושלים בה שאר רה"ב ושמא"ל שכל השרים של ע' אומות הם תחת ממשלתם ואם הם לא יוכלו לעמוד כנגד ישראל כל שכן שאר האומו' והשרים וסוד זה רמז בפסוק הך הכפתור וירעשו הסיפים ולפי שמצרים שהם תחת סמא"ל ורה"ב מצד ריבוי טומאתם מכל הארצות כל עבד המשתעבד בה אינו יוצא לעולם לחירות ובעבור שידע יוסף זה הסוד לכן הקדים רפואה למכה ומל את מצרי' שלא ישתעבדו תחת ערלים: אמנם סיבת גלות מצרי' כתב אלהי האר"י זלה"ה שענין הוא אותו הדור היו מאותן הניצוצות של קרי שהוציא אדם הראשון באותן הק"ל שנים והם היו הק"ל שנה סוד דור המבול שהיו ג"כ משחיתים את זרעם על הארץ להיותם באים משורש ההוא עד שנימוחו וזהו סוד וירא ה' כי רבה רעת האד"ם בארץ פיר' רעת אדם ממש כי סוד הקרי נקרא רע"ה והמוציאו נקרא רע כנזכר בזוהר על לא יגורך רע נמצא כי דור המבול הם רעת אדם הראשון ממש וזהו סוד אמחה את האדם ואחר כך נתגלגלו בדור הפלגה ועליהם כתיב לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם ממש בנוי דאדם קדמאה עצמו שהיו בניו ממש רק שהיו מצד הקרי מדכורא לחודיה וגם הם חטאו אח"כ הוצרכו לתקן כי כולם נשמות קדושות ועצומות רק שאחזו החיצונים בהם והם המקלקלים אותם אמנם אחרי שיתצרפו ויזדככו יהיו נשמות קדושות אחר תום מהם שלאת טומאתם והענין הוא שכבר נודע שאין החיצונים אוחזים רק בנשמות היותר קדושים שהם חיותם והנה גלות מצרים כל ענינו לא היה רק לצורך הנשמות ההם ולכן באו באותו השעבוד וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים כנגד הלבנים והחומר שהיו עושין דור הפלגה כאשר יתבאר בענין יעקב נהר כ"ב בס"ד ודע ג"כ שגלות מצרים הוא לפי שביום שחלק הקדוש ברוך הוא האומות לשרים בדור הפלגה פרצו בני אדם פירצה גדולה בעצמ' ונכנסו כולם בסוד הבה נבנה לנו עיר וגו' ונכנסו תחת' ממשל החיצוני' מפני שראו החיצוניות להם מעמד ומצב להיות מותרים בע"ז ובג"ע ובכל אשר יפנו ירשיעו כרצונם ואין קפידה והשליטו עליהם סמא"ל ולילית ועם היות שהיה להם נשמה מן הקודש הסכי' הקדוש ברוך הוא על ידן והשליט עליהם שרים והכונה שהם היו רוצים להיות תחת ממשלת החיצוניות ובאחדות וכבר ידעת שהאחדות הוא לקדושה ודאי לזה הפילם ה' תחת החיצונים כי הפירוד הוא מיוחס לחיצונים והפילם תחת ע' חלקים כמספר ענפי הקליפה ועכ"ז ממשלת אלהי עליהם אמנם מתנהגים על ידי השרים:

אמנם נשאר לאל יתברך חלק קטן והוא אברהם מתחתיהם לבד ונשארו לו נשמות קדושות שהמשיך לעולם מיום שנברא העולם ועד עתה שהיו פגומו' ומטונפות גם נתערבו בהם סיגים שמקודם מחמת חטאם ולזה הבדיל והעמיד י"ב נשיאים מישמעאל סיגי הימין ועוד הוליד אברהם מקטורה כמה משפחות כולם סיגי הכסף כגון הבדיל והעופרת ובין זה לזה חטאו כמה משפחות בע"ז והרשיעו יותר מדאי והכיף ים אוקיינוס עליהם והכיב תחת יד השרים מקום סיגי הכסף הזה ונצרפו עוד ביצחק והיה מוציא סיגי הזהב והעמיד עשו ואלופיו ושליט עליהם שר שני לאדום וכן מלוט עמון ומואב ואברהם נקרא אב המון גוים ודאי שכל המון גוים שנולדו בט' דורות נצרפו על ידו ויתלבנו בזרעו בסוד גלות מצרים ושם יתבררו ויתלבנו כל הנשמות: וזה מה שנראה לי:

נהר נז סוד נפלא מענין השבתת חמץ ואכילת מצה: אחר שיצאו ישראל ממצרים ואילך מה עשה הקדוש ב"ה חישב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וזכה לישראל בכל שנה ושנה שיעשו ימי פסח בהשבת' חמץ ובאכילת מצה וסוד הענין הוא כי היותר רשע שבישראל אף על פי שירב' להרשיע ולפשוע א"א לכנוס בהיכל החמשים של טומאה עד שירשיע ויפשיע ארבע מאות יום רצופים זו אחר זו ובכל שנה ושנה שלשים יום קודם פסח הקב"ה עשה להם לישראל משא פנים ברוב חסדיו ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטומאה מעט מעט שיעור חלק אחד משלשים בכל לילה באופן שבליל ביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח היכל החיצון מהחמשים שיעור חלק ה' משלשים

משלשים משיעור הכמות שהיו נכנסין ליל שלשים ואח' קודש הפסח ובליל פסח אינן נכנסין כלל ועיקר וכול' פטורין ובני חורין וגזירת חכמתו יתברך להיות חירות נפשותם בשלשים יום מעט מעט שלא ירגיש שמאל כל כך נער ולא יקטרג
מספר כתיבת יד:

נהר נח בסוד הדלקת נר חנוכה:

דע כי בנרות חנוכה יש תנאים שאחד באיזה כלי ראוי לנר חנוכה דע שט"ו מיני כלים ראוים לנר חנוכה להדלקה וכל הקודם קודם מהם משובח משום זה אלי ואנוהו· הא' כלי זהב· הב' כלי כסף· ג' נחושת קלל דומה לזהב· ד' נחושת אדום· ה' של ברזל· ו' של בדיל· ז' עופרת וכלי זכוכית· י' כלי עצם· י"א כלי חרס מצופה מאבר· י"ב כלי חרס בלתי מצופה· וצריך שיהיה חדש· י"ג קליפות רימון· י"ד קליפות אגוז הנדי· ט"ו קליפות האלון ואלו קליפות צריך לעשותם כלי כמו כף מאזנים או שראוי למוד בהם פלפל וכיוצא אבל קליפת בצלים ובצים וכיוצא אינם ראויים להדלקה וכל הט"ו כלים הנזכרי' שאינו יכולין לעמוד מאליו בלא סמיכה אינה ראוין לנר חנוכה ודע ששיעור השמן הנמצא טהור וחתום בב"המ בחותם של כהן גדול ומונח על השמן היה בו שע"ח דרה"ם והיו נותנין בכל לילה בכל נר ונר משקל ז' דרא"ם חסר רביעי שזה שיעור מספיק לשעה וחצי שהוא שמינית הלילה ונעשה בו נס שהיה מדליק והולך כל הלילה ושיעור הזמן הדלקת נר חנוכ' אמרו רז"ל שהוא חצי שעה ולא יספיק לכל נר ב' דרא"ם ורביעי והענין שחצי לוג שהוא ג' בצים וכל ביצה י"ח דרה"ם ויעלו נ"ד דרה"ם לכל נר וזה השיעור היה מדליק כל נר כל הלילה וכשתחשוב ז' פעמים נ"ד ל"ז נרות יעלו לשיעור שע"ח וחלקו אותו השמן לח' לילות והיו נותנין בכל לילה בכל נר משקל ז' דרא"ם חסר רביעי כנז'· מסכ"י וזמש"ל:

נהר נט בסוד המקוה:

דע כי מסורת קבלה היא בידינו מחכמי האמת שארבע מאות כיתות הטומא' שורה על הטומא' וכדי להעביר אותן הכיתות של רוח הטומאה צריך ארבעים סאה מים וכל סאה מחזקת קמ"ד ביצים וכל הארבעים סאה עולים חמשת אלפים ותש"ם ביצים ושיעור משקל ביצה ירושלמית היא י"ב דינרין וביצה בבלית י"ב דינרין חסיר שליש דינר ועם היות שהאדם הוא מורכב מד' יסודות אין טהרתו אלא במי' והטע' מפני שהטומאה הוא רוח כאומרו ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ והרוח אין בטבעו לכנס בתוך המים וכשהטומאה נכנס בתוך המים נשלך ממנו אותו רוח הטומא' ולכן הצריכו רז"ל לטמא לכנס במי' כל גופו שאפילו אם נשאר ראש שיער אחד חוץ למים לא נטהר שמשם נאחזת כל הטומאה וחוזרת ושורה על הגוף וע"ד הסוד מים רומזים למדת החסד ושם הוא סוד הטהרה מהפגם כאומרו בחסד ואמת יכופר עון ומימי החסד ממדת החכמה נשפעים ואות יו"ד רמז לחכמה וצורת אות יו"ד הוא גולם אטום כדמות ביצה ואות יו"ד עולה קמ"ד כזה כי ששה צירופים של היו"ד עולים ק"ך וי"ח אותיות של ששה צירופים עם הששה תיבות הוא כ"ד: ק"ך עם כ"ד הוא קמ"ד והיינו סוד הסא' קמ"ד ביצי' נמצא שהסא' כדמות לאות יו"ד לומר כל סאה וסאה יש בשיעורה להעביר עשר כיתות הטומאה ובהתחברות הארבעים סאים יסירו מעליו כל הת' כיתות הטומאה והיינו סוד ארבע מאות איש עמו הנזכר בזוהר ודע כי בעשרה מקומות יש שער בגוף כנגד י' כיתות הטומאה שער הראש רומז לראשונה· שער שעל הלחי הימין לב'· שער לחי השמאלי רומז לג'· וזה רומז לג' העליונו' שלשתן שקולין כאחת ושל בית השחי הימין רומז לרביעי' שהוא זרוע ימין· ושל השחי השמאל רומז לה'· ושיער שעל הגרון ועל הלב רומז לו' שהוא גוף האילן ושער שבירך ימין רומז לז'· ושבשמאל רומז לח'· ושסביב הצדיק רומז לט'· ושל אחוריו רומז לעשירי ועשר מקומות אלו הם כמו כסא לעשר כוחות הטומאה לחול עליהם אם יטמא ודע כי שיעור המקוה הם חמשת אלפים ושבע מאות וששים ביצי' וסוד הענין הוא כי לסוף ה' אלפי' ושבע מאות וששים ליצירה יתקיים הפסוק ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ויתקיים מקרא דכתיב והשבתי חיה רעה מן הארץ דהיינו כוחות הטומאה כנזכר בזוהר וסוד הענין הוא כי תחיית המתים עתיד להיות ג' פעמים בג' זמנים הראשונה היא תחיית המתים דארץ ישראל· והב' היא תחיית המתים דח"ל· והג' הוא תחיית המתים ע' אומות ולכל העולם והוא זמן יו' הדין הגדול וזהו התחייה הג' זמנה היא לסוף ה' אלפי' ושבע מאות וששים ליצירה· מסכ"י וזמש"ל:

נהר ס בשיעור המדות והמשקלות:

דע ככל ככר הוא ששים מנה חוץ מככר הקודש שהוא כפל שהוא מאה ועשרים מנה והמנה הוא משקלו כ"ה משקלי הקודש והשקל משקלו ד' דינרין נמצא פי' מילת מנה ר"ל מאה דינרין וכן כשאמרו רז"ל מאתים דינרין והדינר משקלו ו' מעין והמעה ד' איסרין והאיסר משקלו ד' שעורות וכסף שוה פרוטה הוא משקל חצי שעורה נמצא שהפרוטה הוא אחת משמונה באיסר והאיסר הוא אחת משש עשר משקל הדרה"ם והמעה היא רביעית הדרה"ם ומשקלה

י"ו שעורים והדינר משקלו דרה"ם וחצי וכמו כן הזוזים כל זוז דרה"ם וחצי אלא שאם הוא זוז צורי הוא כולו כסף ואם זוז מדינה אינו אלא שמינית כסף ושבעה חלקים נחושת וכשאומרים זוזי דאורייתא הוא זוזי צורי וזוזי דרבנן הם זוזי מדינה וח' זוזים מדרבנן הם שויים זוז אחד דאורייתא וכל זוז וכל דינר משקלו דרה"ם וחצי שהוא המוטקא"ל המורגל בפי כל העולם ומשקלו ו' דרה"ם שהוא ד' מיטקא"ל כמנא מחצית השקל שהוא בקע לגולגולת משקלו ג' דרה"ם שהם ב' מיטקא"ל והמנה משקלה מאה וחמשים דרה"ם שהם מאה מיטק"אלים ומשקלם ג' אוקיו"ת מאוקי"ות דמש"ק והמאתים ר"ל מאתים זוז שהם מאתים מיטקא"לים שהם חצי שקל רוטו"ל דמשק ודע כי מוהר הבתולות שהם חמשים כסף שהם חמשים שקלים שקל הקודש וכל שקל משקלו ד' זוזים כמנא שהחמשים שקלים הם מאתים זוז שמשקלם חצי משקל דמשק וזהו פרעון קנס הבתולים של האונס והמפתה אבל המנה שתקנו רז"ל לאלמנה הם מאה זוזים דרבנן אף על פי שמשקלם כמאה זוזים דאוריית' עכ"ז שויים אינו שוה כי כל המאה זוז דרבנן אינם שויים אלא י"ב זוז וחצי דאורייתא וכן המאתיים שתקנו לבתולה הם מאתים זוז דרבנן שהם שויים כ"ה זוזים דאוריית' והככר ס' מנה וכל מנה ג' אוקיו"ת מאוקי"ות דמשק · וכמנא הככר ט"ו משקלות דמשק כמנא ככר הקודש שהוא כפול משקלו שלשים משקלי דמשק שהם עולים י"ח אלף דרה"ם ·

אמנם שיעור המדות דע כי חומר הכתוב במקרא וכור האמור במשנה וגרווא הנזכר בתלמוד שלשתן מדה אח' שהיא מדת עשר איפות ומדת האיפה הכתובה בתורה ומדת הבת הכתובה במקרא שתיהן מדה אחת והיא מדה מחזקת ג' סאין והסאה מדתה ו' קבין ומדת הקב ד' לוגין ומדת הלוג ו' ביצים ומדת הביצה ו' גרוגרות ומדת הגרוגרות שתי משורו' ומשורה שתי קורט"בין והקורטב הוא ב' לוקטי"ן מחזיק מים משקל הדינר ושיעור כמות חלל הקרטוב אצבע על אצבע ברום ב' חומשי אצבע ושיעור המשורה האמורה בתורה הוא כלי המחזיק מים מחצית השקל ושיעור כמות חלל המשורה אצבע על אצבע ברום חומש אצבע ואצבע ומשקל הלוג ק"ה דרה"ם שהוא משקל ע"ב דינרין שהם משקל י"ח שקלי ושיעור כמות חלל הלוג הוא ג' גודלים על ג' גדולים ברום ד' גדולי' וארבע חומשי גודל כמנא רביעית הלוג הוא שיעור ביצה וחצי והוא כלי המחזיק מים או יין משקל כ"ד דרה"ם שהם ח"י דינרין ושיעור כמות חלל הכלי המחזיק רביעית הלוג אצבעיים אל אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע ושיעור זה הוא שיעור לנטילת ידים ושיעור יין לקידוש ולברכת המזון ולד' כוסות של פסח ולקידושין ולשבע ברכות ולהבדלה וזה שיעור דם הנפש ושיעור הקב הוא כלי המחזיק תל"ב דרה"ם שהוא משקל רפ"ח דינרין שמשקלו ע"ב משקלי קודש ושיעור כמות חלל הקב טפח על טפח ברום טפחיים וחצי שלשה רביעית גודל וכלי שחללו ג' טפחים על ג' טפחים ברום ג' טפחים מחזיק ארבעה אלף וש"ך דרה"ם וזהו שיעור עשרה קבין כי הקב ד' לוגין והלוג ו' ביצים וכל ביצה י"ח דרה"ם ושמה פעמי' י"ח יעלו ק"ח וד"פ ק"ח יעלו תל"ב שהוא שיעור הקב ועשרה פעמים תל"ב הם ארבעת אלפים וש"ך ושיעור הסאה הוא כלי המחזיק מים שני אלפים ותקנ"ב דרה"ם שהם משקל אלף ושבע מאות ושמונ' עשר דינרן שהם משקל תל"ב שקלי הקודש וכל שקל הוא משקל שלישית הביצה מביצה ירושלמית וכל משקל הביצה הנזכר בחיבור זה סתם הוא ביצה ירושלמית וכתם ביצה ירושלמית י"ח דרה"ם וביצ' בבלית י"ח דרה"ם וחצי כמנא שיעור תל"ב שקלי' הוא קמ"ד ביצים וד"פ קמ"ד המה אלפים ותע"ס וזהו שיעור טהרת המקוה כנזכר לעיל ושיעור כמות חלל הסאה טפחים על טפחים ברום ד' טפחים ושמינית גודל וחצי שמינית ושיעור האיפה כלי מחזיק תל"ב ביצים והעומר עשירית האיפה חלק התל"ב ביצים לעשרה חלקים ויעלה כל חלק מ"ג ביצי' וחומש ביצה וזהו שיעור החל' ושיעור משקל מדות החלה כלי מחזיק תשע"ז דרה"ם וחצי שהוא משקל תקי"ח דינרן וחצי ושיעור כמות חלל מדת העומר שהוא שיעור חלה גודלים על ששה גודלים ברום טפחיים וחצי ששית גודל ושיעור מדת הכור ג' אמות על ג' אמות ברום ז' אמות חסר תשיעית גודל ודע כי משקל רביעית הלוג הם כ"ו דרה"ם שהוא שיעור חצי אוקי"א הנוהגת היום בכפ"ת כמנא משקל הלוג שלם שתי אוקיות כפ"ת והקב משקלו שמונה אוקי"ות כפ"ת שהם שני שלישי משקל רוטול כפ"ת והתרקב שהו' מדת ג' קבין והיא היא מד' ההין ומשקלה שתי משקלות כפ"ת והאיפה משקלה שתים עשרה משקל כפ"ת והעומר שהוא עשירית האיפה הנקרא עשרון בתורה משקלו שבע מאות ושבעי' ושבעה דרה"ם וחצי וכל השיעורין וכל המשקולות שאמרנו הם בלח ר"ל במיני משקין אבל ביבש כגון קמח וסולת וכיוצא בו כל מדה ומדה חסר משיעורו שליש והראיה לזה מים שעשה שלמה דכתיב אלפים בת יכיל וכתיב שלשת אלפים בת יכיל ואמרו רז"ל אלפים ביבש וג' אלפים בלח כמנא שכל שיעור מדת הלח מחזיק מקמח או סולת נקייה תקי"ח דרה"ם וחצי והלתך ס' משקלי כפ"ת והכור משקלו ק"כ משקלי כפ"ת ושיעור משקל מימי המקוה מאה וששים משקל כפ"ת שהם מאה ושבעים ושתים·

ושתים משקלי דמשק ותשעה אוקיות וחצי וחמשה דרה"ם
בשיעור ביצה ירושלמי׳ אמנם בשיעור בבלית הם מאה ושש׳
ושמונה רטו"לם דמש"ק לא פחות ולא יותר וזהו מדת הלח׃
וזה שיעור מכין קמ"ח הוא מנין השעות שיש בשבעה ימים
נקיים׳ אמנם ביבש הם שיעור משקל קי"ב וסימנך נח"ל
יב"ק וענין המדות תמצאם בפ׳ המוכר את הספינה בבבא
בתרא דף פ"ט וענין כמות רביעית הלוג והמקוה בפסחים
דף ק"ט ודע כי כלי ששיעו׳ חללו אצבע על אצבע ברום אצבע
מחזיק שני דרה"ם וחצי בלח וזהו שיעור כלי נרות חנוכה
כאשר נתבאר לעיל וכלי ששיעור חללו אצבעיים על אצבעים
מחזיק משקל עשרים דרה"ם בלח וזהו שיעור בית תפילין של
ראש וכל שיש שיעור חללו אצבעיים על אצבעיים ברום
אצבעיי׳ וחצי אצבע וחומש אצבע מחזיק בשיעור כ"ז דראמי"ן
במנין אותיות אלפ"א בית"א והוא משקל י"ט דינרין בלח
במנין ח"י וזהו שיעור רביעית הנזכר בתלמוד והוא רביעית
הלוג וסימנך זית ז"ך שהוא י"ח דינרין במנין ח"י וסוד ענין
הוא כי נפש הבהמית אף על פי שהיא רוחניות בעבור היותה
משמרים ועכירות נפש המשכלת אחר הנכנסה בגוף האדם
מתהפכת לדם והדם הוא גשמי ומשקלו כ"ז דרא"ם בנמצוא
לא פחות ולא יותר בין זכר ובין נקיבה בין קטן ובין גדול
ובעבור שפדיון הנפש אין מוצא ממדת הדין אלא ממדת החס׳
כדכתי׳ בחסד ואמת יכופר עון כי קו הדין אומר נפש החוטא׳
היא תמות והכסף רומז למדת החסד ולכן אין פדיון הנפש
אלא בכסף ר"ל שיתן משקל כ"ז דראמי"ן כסף כמשקל דם
הנפש וכל דרה"ם ודרה"ם משקלו י"ו איסרן וכ"ז פעמים י"ו
יעלו תל"ב וכל איסר משקלו גרגיר זרע חרובין בינוני ובזה
השיעור מתמעט מדם הנפש ביום התענית כאשר יתבאר
בס"ד בענין יעקב נהר מ"ד מסכ"י׃

נהר סא

בסוד תנוך ואוזן ובהן יד ורגל ובסוד סימני׳ שמסר יעקב לרחל׳

דע שיש ג׳ שדים גדולים המעוררים את האדם לרדוף
אחר תאות גופניות על משכבו׳ על תנוך אוזן הימנית והוא
הגדול׳ והבינוני על בהן יד הימנית׳ והקטן על בהן רגל
הימנית ועל ידי נתינת הכהן מדם האשם על ג׳ מקומות אלו
מסתלקין מעליו טומאת מת שהוא רוח הטומאה מסטרא
דשמאלא׳ וכן צריך ליתן מדם התרנגול הנשחט לכפרה
בערב יום הכפורים על תנוך אוזן המכפר הימנית ועל בהן
ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית ובזה מסתלקים מעליו
השדים המעוררים אותו לרדוף אחר תאות גופנית והם הם
המעוררים הם הם המקטרגים וכשהסתלקם מעליו ניצול
מתובע ומקטרג ואין שום ב"ד יכול לדון מבלי תובע׳ וכן
הענין בסוד התשמיש כשהתעוררות בא מהזכר אותו תשמיש
אינו לשם שמים כי אם לשם תענוג ואע"פ שאי אפשר שיהיה
התחלת התשמיש שלא יהיה לשם תענוג מכל זה נולדה
הערלה כנזכר לעיל אבל הזוכה לאשה כשרה שכל תשמיש
ותשמיש בא על ידי התעוררתה ועל ידי שאוחזת בידה
בתנוך אוזן בעלה הימיני ובהן ידו הימיני ובהן רגלו
הימיני בזמן שכוונתה לעורר תאותו צריכה שתתכוון לזה
בשעה שמחזקת באלו הסימנים שיסתלקו מעליו הג׳ שדים
המעוררי׳ התאוה שלא לשם שמים וכאשר יתכוון הוא לקיים
מצות עונה לבד ולא לשום תענוג כלל אז אפשר לאותו עובר
שנולד מהול ממעי אמו׳ ואלו הסימנים שמסר יעקב לרחל
ואמנם האשה צריכה להתחיל מבהן רגלו שהוא סימן
התחתון ואחר כך מבהן ידו שהוא אמצעי ואח"כ מתנוך אוזן
הימנית של בעלה שהוא העליון ובדרך זה מסרן יעקב לרחל
מסכ"י וזמש"ל׃

נהר סב

בסוד ביקור חולים והכנסת אורחים׳

ענין ביקור חולים
הוא כי האדם בהיותו כבד בחליו מורה באותו החולה היות
כח החיצוני שולט עליו כענין אומרו באיוב הנו בידך וכל שום
חולה שבעולם הוא רוח הטומאה שהיא מתלבשת בדין על
האדם והיינו שפירשו רז"ל וחלאים רעים ונאמנים ופירשו
חכמינו ז"ל נאמנים לשלוחיהם והיינו אותו הכח הנתון עליו
להחליאו ואותו הדין יתקע בו עד שיקבל מארי דחובא דיליה
והיינו ממש אותה הנשמה במקומה העליון נשפע עליה דין
ומחין לה פולסא דנורא׳ וכשהאדם בא לבקר אותו מכר
עליו ומבקש עליו רחמים הנה מוסף על אותה נשמה שפע
מכל הכתר והיינו ממש רופא חולים ומרפא הנשמה ומייחד
הת"ת והמלכו׳ עם הבינה ששם מציאת הנפש והרוח והנשמה
המלובשים בדין החולה ובהיות מבקר אותו גורם גילוי
הספירות העליונות על החולה שהוא השכינה מראשותיו של
חולה והוא מבקש עליו רחמים ומיקל חוליו׳ וענין הכנסת
אורחים וחלקיו הם רבי׳ ראשונה הכנסתם לביתו אין ספק
שהאורחים הם ת"ת ויסוד והם הולכי דרכים שהדרך הוא
יסוד כנודע ושכינה רודפת אחר הולכי דרכים כשיש ביניהם
תורה שהיא ת"ת כדפרש׳ בזוהר בפסוק צדק לפניו יהלך
וישם לדרך פעמיו׳ והטעם שכיון שיש ביניהם דברי תורה
שהיא מתייחדת שם ששם מקומה להתיחד שם עמו שהיא
ודאי בפרשת אורחין ובפרשת דרכים כענין רחל׳ ובהיות
האדם מכניסם לתוך ביתו הנה הוא עושה מלון ואכסניא של

הש"ת ואל היסוד בבית שהיא השכינה וביתו משכן של השכינה וכמצא מכניס אורחים לבית שעל ידי הבית הם מתיחדים שאין זיווג בדרך ומה גם אם הם עוסקים בתורה ואם נותן להם אחר כך אכילה ושתיה שהוא בסוד אכלו רעים שתו ושכרו דודים כדפירש בזוהר פרש' ויקרא גורם יחוד למעלה שנותן אכילה ושתיה אל האורחים ואח"כ מלוה אותם גורם להם יותר מן הכל כי גדולה לויה מכל דבר שבעולם והטעם כי בעל הבית שהשכינה עמו בהיותו מלוה את האורחים גורם לשכינה שהיא שמירה על הדרך ודאי שכל שפע הש"ת היא שומרת אותו ועוד שהיא בפתח כניסת הדרך שהיא וא"ו והיא שומרת שם ובהיותו מלוה אותו גורם לשכינה שתלך עמהם ובמה שהשכינה רודפת אחר היחוד והוא אות וא"ו שבשם והיא רודפת אחר הוא"ו שהם אותיות שבזכר והם עם בעל בית זה שהוא במקום הש"ת שהיא הה' אחרונה של שם הוי"ה וזהו לוי"ה שהוא אותיות משם הוי"ה עמה מימינם ומשמאלם ומאמצע ובהיות זה עושה לוי"ה גורם שהשכינה תלך עמו שהיא שמירת הדרך כדפרישית ולכך גדול מצות לויה מכל מה שעושים עם האורחים וזמש"ל:

נהר סג

דע כי בסוד ברכת כהנים ז' מיני אושר נבראו בעולם ואלו הן חכמה בנים חיים חן עושר ממשלה שלום: וכולם רמוזים בברכת כהנים וכן שנינו בספ' יצירה פ"ד שלא נבראו בעולם יותר מן ז' מיני אושר הנזכרים ולכך צריך הכהן המברך שיכוון בכל אלו ז' מיני אושר על הסדר במלת יברכך צריך לכוון שהאל ית' ישפיע חכמה על כל ישרא' כמו שכתב הקנה ז"ל שאין ברכה אלא חכמה שנאמר ויברך אלהים את שלמה וכתיב וה' נתן חכמה לשלמה וגם כן בספ' הבהיר אין חכמה אלא ברכה: ובמלת וישמרך צריך לכוון לבנים שהאל ית' יתן בנים לישראל שאין לך שמירה לאדם שלא ימחה שמו מישראל אלא בבנים ובבנים נשמר מכל רע: ובמלת יאר צריך לכוון שהשם ית' יוסיף לישרא' חיים טובים על בריאותו כי מי שהוא חי ובריא יש לו מאור פנים: ובמלת ויחנך צריך לכוון שהשם ית' יברך את ישראל בנשיאות חן: ובמלת ישא ה' פניו אליך צריך לכוון שהאל ית' יברך את ישראל בעושר ובממשלה דהא בהא תליא שאין ממשלה אלא בעושר ואין עבדות אלא בעניות כאומר וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך: והענין שהעולם השפל וגן עדן התחתון נבראו בעול' דהיינו עולם השפל נברא לעכו"ם וגן עדן לישראל וכמו שאין עכו"ם עתידין ליהנות מג"ע עליון כן לא היה ראוי לישראל ליהנות מזה העולם השפל רק שיהיו משועבדים ועניים ומיוסרים ונבזים בפני האומות כמצא שכל העושר והממשלה שנהנין ישרא' בעולם הזה הוא שלא כדין ואין לך משוא פנים גדול מזה: ובמלת וישם לך שלום צריך לכוון שהאל יתברך יברך לישראל בברכת שלום כמשמעו וזמש"ל מסכ"י:

נהר סד

לבאר ענין הזיווג׳ להיות המצוה העקרית בכל המצות שהוא פריה ורביה עד שהיא קודמת לכל המצות שבתורה שהיא הראשונה במצות התורה שהיא בספר בראשית כדכתיב ויברך אלהים אותם ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ עד שענין המעשה הזה היה רצון הבורא גם לעופות ולדגים כדכתיב בהם ויברך אותם אלהים לאמר פרו ורבו ומלאו את הארץ והעוף ירב בארץ וכן בפרשת נח כדכתיב כל החיה אשר אתך מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל רמש הרומש על הארץ היצא אתך ושרצו בארץ פרו ורבו על הארץ עד שבא האזהרה שלא לסרס אפילו כלב כדכתיב ובארצכם לא תעשו עד שאפי' הגוים מצווים על זה כדפירשו בגמרא דיבמות פ' הערל כי בנים שהוליד בגיותו מספיקים לו אם נתגיירו עמו כדפירש הרמב"ם ועוד במי שחציו עבד וחציו בן חורין אמרו במסכת קידושין תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא בת חורין אינו יכול וכו' להיות יושב בטל אי אפשר הא כתיב לא תוהו בראה אלא לשבת יצרה הרי ענין זה כולל לישראל לגרים ולעבדים ולגוים לחיה ולבהמה ולדגים ולעופות בין טמאים ובין טהורים עד שמפני היות ענין זה עיקר באדם נמצא הקישוי אפילו לתינוקות בן יומן והטעם לענין זה פירוש בזוהר ובפקודין כי אין שכינה מתפשטת בענפיה בתחתונים אלא על ידי התפשטות נשמות עליונות למטה ומטעם זה צריך האדם לפרות ולרבות כדי להמשיך נשמות עליונות בתחתונים וע"י מציאות הנשמות למטה יתנוצץ אור גבוה בתחתונים ושכינה בתחתונים צורך גבוה כי בהיות שכינה למטה מתקנת עצמה במעשה התחתונים יתנוצץ אור הספירה בה ובהיות אור הספירה מתנוצץ במלכות אור אין סוף מתנוצץ בספירה ובמלכות ובמרכבות תחתוני' כנודע שאין אור אין סוף מתפשט באורו אלא בדבר שלם ואין הש"ת שלם של א"כ נקשר עם המלכות ואין המלכות מתקשטת להתייחד אלא בהיותה דרה ושוכנת בתחתונים שהיא מתקשטת על ידי מעשיהם ונודע שהמצות יורו על מציאות יחוד העליון וגם מצוה זו מורה על היחוד והקישוט והם רמ"ח כנגד רמ"ח איברים עליונים ונודע כי ביסוד כלולים כל הבחינות העליונות כולם נמצא לפי זה במצות פריה ורביה כלול בחינות שאר כל המצות וזולת זה

גורם

גורם ענין נוסף מה שלא יגרום שאר מעשה המצות כדפריש' כי שכינה בתחתונים תלויה במצוה זו ותלוי קשר העולמות בסיבת הכל כדפרי' ואף שאר הבריות בטבע המוטבע בהם על ידי השר הממונה עליהם אין להם דרך מעשה הטוב רק קיום מינם בטבע ועל זה בא המצוה שלא להרס אפילו כלב כי מורה ח"ו על יבשות המקור העליון משפע הראוי לשר הממונה על אותו המין והנה הנמנע מענין זה עונשו גדול והוא פחות מבהמה טמאה והנחשים אפילו מהחיצונים והוא ממש כענין הקליפה קשה שאינו עושה פירות והכנים עצמו שם ולכך מבטלה ונוח לו שלא נברא לפיכך אין לגוף ההוא פדיון כלל ועיקר וגם שאר המצות כולם לא יועילוהו אם לא יזכה לבנות בנין העולם מפני שכל המצות אינם מאירות אלא מתוך מצוה זו מפני שחיותם תלוי בבחינה הכוללת זאת כדפרישית וזמש"ל:

נהר סה לבאר ענין הזיווג ·

בענין הזיוג נפל טעות גדול בדעת ההמון עם באומרם היות הזיוג כפי כחו ואונו ובזה יש מהם שנטו אחר השבע והממון ויש שנתנו עיניהם ביופי ויש שנתנו עיניהם במשפחה היותם בעלי זרוע ואין ספק שכל הדברים האלה בלתי הגונים וקרוב אצלי לומר היות הדבר הזה מתנהג על שתי דרכים · אם נאמר שרוב בני דורינו זה בלתי הגונים ואין מי שיטול בת זוגו והכל לפי המקרה כענין הפסו' וארבתם בכרמי' · והענין פן יקדמנו אחר ברחמים או שנאמר שימצא גם עתה נשמות הגונות והקב"ה מוריש זה כדי שישא זאת ומעשיר זאת כדי שתנשא לזה וגורם הדברים כענין שיהיה מחשבת בני אדם הרעה והבלתי הנוגה מסכמת עם גזירת חכמתו יתברך · ואולם הדברי' הקשים אשר יקשו בזה הוא מה שאמרו רז"ל בענין בת ת"ח ואם הגזרה אמת שאין מזווגין לו לאדם אלא לפי מעשיו או בת זוגו החריכות לישא בת ת"ח שקר ועוד קשה לי מאד וכי כל בני אדם יכולין ליקח בת ת"ח אם כן מה יעשו שאר בנות ישרא' · ומצאתי בזוהר לך לך פירשו בענין זה קצת ואומרו א"ר חייא מאן דאכשרן עובדוי באן אתר יתבע ההוא בת זוגו דיליה א"ל הא תנן לעולם ימכור אדם מה שיש לו וישא בת ת"ח דת"ח פקדונו דמארי אתפקד ביה · והנה השכלת המאמר תלוי בשני דברים האחד מה שאמרו במסכת סוטה כאן בזיוג ראשון כאן בזיוג שני וכן פירוש גם כן בזוה' פרשת לך לך בדרוש הזה אמר הקדוש ברוך הוא מזוג זיווגין ואתימא הא תנאן לית זווגא אלא לפום אורחיה דבר נש הרי איהו ודאי זכי ועובד' מתכשרין זכין לההוא דיליה לאתחברא ביה כמה דכפיק לה וכן ענין זה בהקדמה אח' והוא כי האדם ישיג בת זוגו על אחת משתי פנים ויאבד בת זוגו על אחד משתי פנים הפן האחד הוא כי האדם שיהיה בו נשמה חדשה שלא נתגלגלה כלל ויזכה איש זה במעשיו והשיג בת זוגו טהורה ונקיה שלא נגע בה אדם והיא גם כן חדשה שלא נתגלגלה מעולם וזיוג זה כענין זיווג האבות אברהם ושרה יצחק ורבקה וכיוצא · הפן הב' האדם שנתגלגל וזכה שקוד' גם כן היה ראוי והגון וכמו שנתגלגל הוא נתגלגלה בת זוגו עמו להשלים חלקו עמו כראוי או כפי גזירת חכמתו אל הגלגול כאשר יתבאר במקום אחר והנה זו מגולגלת והוא מגולגל והם מזדווגים ג"כ וזיווגם עולה יפה ועל זה פירש בתיקונים שאמר צדיק שהשעה עומדת לו דהיינו צדיק שבת זוגו עומדת לו ומתגלגלה עמו וממין זה משה רבינו ע"ה עם צפורה ודוד עם בת שבע ורבי חנינא בן דוסא ובת זוגו ורבים כמוהם · ויש ב' פנים שיאבד בת זוגו האחד מי שהוא נתגלגל להשלים עוניו ובת זוגו זכתה ונשלמה כבר והוא לא נמצא בו זכות והכריחה להתגלגל לתועלתו וזהו הצדיק שאין השעה עומדת לו וכן פירש בתיקונים שאמרם אחר שישלים חוקו בעולם הזה תחזיר עמו היא מצפה וממתנת לו ואפשר לפעמי' שבזקנותו תתגלגל כפי כשרון מעשיו וגזרת חכמתו והיינו שאנו רואים כמה שנושאין בתולות נערות בזקנותן וזוכים אז אל השלום ואל קיום הבית ונחת רוח כי מורה שהם בת זוגם · והב' מי שאבד אותה מכל וכל ואין לו בת זוג כלל והם אותם שמתו בלא בנים ונתיבמו נשותיהם והם נטעו בהם ונתגלגלו על ידי אחיהם שהרי אלו נקראו אחרים ואין להם בת זוג כלל אלא דרך חטיפה כדפי' בזוהר בכמה מקומות ובפרט בפרשת משפטים בסבא · ויש בפנים אחרי' שיאבד אדם בת זוגו לזמן מה האח' מי שהרשיע הרבה וקלקל מעשיו שלא יזכה זה אל בת זוגו עד שובו בתשובה שלמה כראוי ויחלק לב' פנים אם שתנתן בת זוגו לאחר ויקח אותה מידו אחר אלמנה וזה לכובד עונו שלא נשמרה בת זוגו אליו וכפי הנראה מן התיקונים שיהיה עון פרטי לזה עון ניאוף בזמן הילדות וכמו שלא שמר טפה ראשונה לבת זוגו כן היא לא נשמרה לו ונתנה לאחר ממש וממין זה דוד עם בת שבע אלא שנשמרה לו שמעולם לא נגע בה אוריה וזה מרוב צדקת דוד בשמירת טיפתו בהתר זכה שלא תנתן לזולתו אם היא מכל שמורה לבעלה עד עת זכותו ויקחיה · שנים אלו הבדל גדול שזו שניתנה לאחר קשה מאד לזווגן מפני שצריך לדחות נפש מפני נפש וקשה לפניו אע"פ שהכל דין ומשפט כדפירש בזוהר והיינו אוריה שנדחה מפני דוד אבל אם לא

כתנה לאחר לא יחוייב שידחה נפש מפני נפש שיכול לישא אותה על נשיו לו לאשה כענין שנשאת בת שבע לדוד על כמה נשים שאדם נושא נשים רבות׃ השנית היא שקלקלה מעשיה ואינו ראוי לו והיא אסורה ביד דחיית אדוכים קשים עד שוכה ממעשים המכוערים ואז תזכה אל בת זוגה אחר דחיית נפש מפני נפש שאי אפשר בענין אחר וב' פנים אלו אפשר שלעולם לא יזכה אם לעולם לא ישובו בתשובה׃ ויש פן אחר קשה מהכל והוא שיאביד האדם בת זוגו לעולם ולעולמי עולמים והיא על שתי דרכים גם כן מפני קלקולה והוא אדם שיגרש את אשתו כי זה ידחה אותה מעמו ואם יהיה מגד ערות דבר שהיא אסורה ונירשה כדין ואז היא מתגרשת ועליה נאמר והלכה והיתה לאיש אחר ודאי בלי ספק אז לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה ועל כזו פירשו בזוהר בשכה שהיה ר' לויטס איש כפר אונו מלעיג אבל אותה שהיא על דרך ב' שנתגרשה מפני רשע מעשיו והיא נדקת אינה יורדת אדרבה אלא נישאת לאחר ואחר עולה עמה וזו אינה מתגרשת מהאחר אלא האחר נדבק בה לתועלתו אם נדקו מעשיו ועל זה אמר הכתוב ושנאה האיש האחרון יש אחרון שונא ויש אחרון שאינו שונא ומטעם זה תקנה התורה מי סוטה שאם תתקלקל לא תגרש אלא תשתה ותמות ותתגלגל ותחזור אל בעלה הראשון ונירושין אינו כן אלא אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שמשם מפריד ד' ופרכופין עד עולם׃ ואחר שהקדמנו הקדמה זו נשכיל המאמרים ז"ל הנזכרים וז"ל במסכת סוטה אמר ר' שמואל בר יצחק כך פתח ר"ל בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו שנאמר כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן קשה לזווגן כקריעת ים סוף שנאמר אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות אל תקרי מוציא אלא כמוציא איני והאמר רבי יהודה אמר רב מ' יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני לא קשיא הא בזיווג ראשון הא בזיווג שני עכ"ל׃ והנה לפיות ענין הסוטה מעשיה מקלקול ערות דבר שמפריד בת זוגו מתבטל מעיקרו ונפש זו מבדלת מבעלה לכך תוכל לתקנו על ידי מי סוטה שאם טהורה היא הרי טהור עם טהורה ואם טמאה היא והוא טמא אין המים בודקין אותו כדפירשו רז"ל ונקה האיש מעון ולכך טמא עם טמאה אבל אם הוא טהור והיא טמאה המים בודקים בנייכה וחוזרת ונבנית פעם ב' והיא באה לידו לסוף או מתה בעונה וזה ממתנת לו הכל כפי גזירת חכמתו יתברך ולכך כי פתח ר"ל בסוטה אמר הכי לתת טעם הענין כדפירש' אין מזווגין

לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו דהיינו טהור עם טהורה או טמא עם טמאה שנאמר וגו' והיינו טעמא דסוטה כדפרישית וקשה לזווגן כקריעת ים סוף והטעם משום דר"ל ור' יוחנן לא אמרו אלא בזיווג שני כדמסיק לקמיה והשתא קס"ד דהכי פירוש כי טעם היות שהנשמות זכרים ונקבות טהורות עם טהורות ותיכונות עם תיכונות על כל זה אחר שהם נפרדים בעולם ברדתם למטה קשה לזווגן כקריעת ים סוף כדמסיק והקשה שהרי גם בערך עולם השפל הם מזדווגות כמה שאמרו מ' יום קודם יצירת הולד דהיינו בעת הזרעת הטפה שהיא שעליה אמרו למעלה ששמו לילה ונותן בה הקב"ה נשמה הראויה לה אם טהורה אם בינונית כפי כונת אב ואם וקידושם בשעת תשמיש מיד אומר הקב"ה בת פלוני לפלוני פירוש אי אפש' להכריז פלונית לפלוני שהרי עדין אין לה גוף ומדרך הזכר להקדים אמנם היא מונחת ביד הקדוש ב"ה אם טהורה הי' ביד ת"ח ששם פקדונות שלו כאמ' כנא' ואם בלתי טהורה היא ביד שאר עמי הארץ ועל שנה זו הקב"ה מכריז בת פלוני לפלוני כלומר אותה הנשמה העתידה לבא ביד פלונית נקבה מזומנת לפלוני זה דהיינו טפה זו שכבר נגזרה עליה ונגלוי לפניו גוף זה והנשמה זו אם כן הרי שהן מזווגין ועומדין ואין לפרש שעל זיווגין שאח"כ קאמר וקודם ענין זה קשה מפני שרצון הבורא עשויה על כל מטבע המביאות אותה שמזדווגין בקל ולמה יכבד ענינם ותירץ שאין פירוש הענין כסלקא דעתין המקשן אלא הכי פירושו שהן שני מיני זיווגין הזיווג הא' הוא הראשון דהיינו שהוא בת פלוני לפלוני בעת שלא נשתנה דינו שלא שינו את מעשיהם ולא נתנה בת זוגו לאחר שזיווג זה קל ואינו כבד ולא קשה אלא עשוי מאליו וזה שאמ' ר"ל אמר ר' יוחנן שקשה לזווגן כקריעת ים סוף היינו במקום שצריך לדחות נפש מפני נפש וכן פירש בזוהר לך לך והיינו זיווג שני שנדחה זה שאח' שאינו בת זוגו מפני זה שהוא בת זוגו ועל כל זה כדין וכמשפט אף על פי כן קשה לפניו כקריעת ים סוף דין במצרים ורחמים בישראל ונידחין המצריים מפני ישראל אף הכי דין לזה ורחמים לזה בענין אחד והיה אפשר שיאריך ימים יותר אלו לא היה נדחה מפני זה כך המצריים עדין לא מלאה סאתם וכן דרשו במדרש בכושרות בכו ושירות בכי לנדחה ושירות לנושא והיינו כמי לפי מעשיו כי כשהטיב מעשיו נתנו לו בת זוגו אף אם היתה ביד אחר ובזה נשלם ביאור המאמר ונשלם הדבור האחד שיעדנו׃

הדבור השני הוא שנשמות זכרים ונקבות כאשר יזדווגו ישתוו בהכרח מוכרח והענין הוא כי בהיות הזכר זוכה אל הנפש ולא אל הרוח ולא אל הנשמה או לא יתנו לו בת זוגו אם

לא שתהיה כמוהו שיש בה נפש לבד שאי אפשר להזדווג נפש בנפש רוח ונשמה וכיוצא אם יחסר לזה הרי אינו במאזנים לעלות והיינו ממש כפי מעשיו וכאשר יהיה באדם נפש רוח ונשמה אז יזכה בת זוגו בשלמות שאז מתיחדים זכר ונקבה נפש בנפ' רוח ברוח נשמה בנשמ' והנה הנקבה אין בקטנותה כשהיא בת ג"כ שני' להוציא עצמה מרשות קונה וברוב הנשים כשרות ואינו כאדם המוציא עצמו מרשות קונו מבן י"ג עד בן י"ח לחופה ולכך רווק שלא טעם טעם חטא משובח ביותר כדפירשו רבותינו ז"ל ולכך נפש הנקבה הי' כפקדון כשהיתה משובחת ביד מי שמוסף אותה מלמעלה בטהרה כי כפי כשרון המעשים כן האדם מוסף מלמעלה נשמה לולד ואותה נשמה טהורה ונקיה שבנקבה אין מי שימסוף אותה בטהרה ויפקוד בידו נקיה וטהורה אלא ת"ח ועוסקים בתורה ובמצות בטהרה ומזדווג עם אשתו בקדושה וע"י כך מוסף אותה הנשמ' וזוכה להיות לו חתן ת"ח והגון ועתה בזה יובן המאמר שהעתקנו למעלה באומרו מאן דאתכשרן עובדיה ונודע שמי שהוא מוכשר במעשים טובים וכשרי' הוא זוכה אל נפש רוח ונשמה אם כן כאן אתר יתבע כי אין הכונה שיקח שם ממש שעדין אפשר שתהיה בת זוגו פקדון ביד אחר או ביד בעל מעשים הגונים רבים כגון גבאי צדקה מלמדי תינוקות כדפי' רז"ל לכך אמר יתבע אם יעלה בידו זה או זה ותירץ הענין תנינן לעולם ימכור אד' וכו' כי פעמי' לסבת הממון כמו שהקדמנו לעיל יחפצו מוהר ומתן הרבה לכך אמר לעול' ימכור מה שיש לו וישא בת ת"ח והטעם פקדונו דמארי' דהיינו אותה הנשמה הנקיה נתונה שם בפקדון כדפרישית שאינה נמסרת אלא ביד ת"ח ודע ג"כ כי כאשר יזדווג אדם עם אשתו לשם מצוה בקדושה ובטהרה ובכונה שלמה לייחד וא"ו בה"א להמשיך נשמה קדושה הנה בודאי ימשיך משך נשמה קדושה ועליונה מתוך נשמות קדושות ומה גם אם קדם על הזיווג תפלה נחמדת ויתפלל ממעשיהם הגופניות גוף מובחר לנשמה ועל ידי היחוד כונת נשמת' הפנימית ימשיכו משך רוחניות עליון שבו יהיו מתלבשי' הנפש והרוח והנשמ' והכונה הזו הנבחרת היא סוד הטפה אשר מעלה אותו המלאך הממונה על ההריון לפני האל יתברך שאינה הטפה הגשמית כענין קרי ונגעי בני אדם ר"ל הרוחות רעות המתעברים מהקרי ופירו' שהעיבור הוא מהתאוה היא שהאדם מתחמם בה ומזריע והנה כאשר תעלה הכונה הנזכר לפני האדון ה' אז כפי הכונה תקבל הנשמה הראוי להתלבש בה ולזה הזהירו רז"ל לעולם ישא אדם בת ת"ח כדי שתהיה נשמתה זכה וברה ותכוון דעתה לשם שמי' וזהו סוד המקדש עצמו בשעת תשמיש ולכן בעילת המעוברת והמניקות אינו נקרא זרע לבטלה כי בטוב כונתו לשם ית' יתיחדו עם העליוני' כשאר מעשה המצו' ואברהם יוכיח שהיה מוליד נשמות לגרים וכענין מה שכתבנו בענין יעקב בנהר י"א וזמש"ל:

נהר סו בסוד עונת מעוברת ומניקה:

הענין כי המוציא זרע לבטלה משפיע בחיצונים הנקרא בטלה והמזריע באשתו אפילו מעוברת ומניקה אינו זרע לבטלה מפני שמקיים מצות עונה כאשר כוו רז"ל ומה גם אל הת"ח מערב שבת לערב שבת היא מצות עונה של ת"ח והטעם שעל ידי הפעולה ההיא בהיותה בקדושה מתייחדים איש ואשתו בלתי ראויה להוליד בגשם יולידו הנשמה וזהו סוד את הנפש אשר עשו בחרן ולהיכא זו אינו זורע לבטלה ומשפיע לחיצונים אלא להוריד ברוחני: וזה מה שנראה לי:

נהר סז בסוד צניעות הזווג:

הענין שכל פעולות העולם הגשמי אם מתגבר בהם התאוה הגשמיית אף אם יהיו לשם שמים או לשם מצוה רוב חלק הפועל ההוא נתן אל החיצונים בעל התאוה ההוא ולהיות עיקר אחיזת אלו החיצונים במעשה הענין הזיווג הזה וראיה מן הנחש וחוה ולכך צריך שלא יהיה עיקר הכונה אל החומר אלא אל השכל והנפש המשכלת וזה כמעט אינו אפשר שרוב התעוררות פועל ההוא אל היצר הפנוס וכיצד יעשה יגביר על עצמו רתת וזיע באומרו רגזו ואל תחטאו וכראות יצר הרע שזה מטהר עצמו ואינו גובר אלא מצד הטהור שבו כדי לפעול לש"ש ואז אין שליטה אל החיצונים והרי שני תנאים אל הפועל ההוא להבדל החיצוני' מעליו הא' התאוה והב' רתת וזיע: עוד ג' והוא הנכשא הנזכר בזוהר בראשית והענין הוא שכל המשתמש במותר לו כדרך המנאפים כענין מגולה מגונה והפקר וכיוצא יגיעוהו חלק האשה המנאפת ויתלבש בו הטומאה וטמא טמא יקרא וכן יבא לו היותו משתמש מטתו במותר לו כדרך מנאפים בדרך גשמי ומפקירים עצמם וביאתם וטיפת זרעם אמנם אלו שהם פנימי בקודש ולא יפקירו עצמם אפילו במותר להם אלא יקדישו עצמם בענין שיתרחק מהתשמיש כדרך אשה המנאפת וזהו כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה את פיה ואמרה לא פעלתי און והענין כי כאשר יתלבש אדם ביצר הרע ואשתו אפילו במותר לו כיון שהוא בענין מכוער מיד האשה המנאפת נזדמנת שם וניזונת מאותו זיווג ואוכלת בו ומחתה את פיה ואומרת מותר הוא ואינו רואה שיש בו חלק בחיצונים ונהנית מנאפו' ממנו וזהו גם כן דרך לכל עניני

המותרים

המותרים ויש בהם חלק להחיצונים והיינו קדש עצמך במות' לך וגו' וכן כל מי שעסקו בתוך העכו"ם בערכאות שלהם מקום קיבוץ נימוסיהם או יכנס בבית תפלתם יתדבקו חלק רע ויחשוב אדם שאין לו בזה טומאה אלא אדרבה מטמאין אותו מעט מעט ולא ידע כי בנפשו הוא והטעם כי הוא מקום מושבם שהיא לילית הרשעה מפני שהיא אימא דערב רב רוכבת על בניה והנכנס בתוכם נכנס לתוך אויר הטמא ולכך יתרחק האדם מליכנות מהם ולא לכנוס למסיבתם ולא לעלות בערכאותיהם רק למורך גדול כי בלי ספק יושב בכנפי לילית הטומאה ומטמאה כנדה במושב' לבד וגם ישיב' עם הארץ טמא קצת כנזכר כל זה בתיקונים וזמש"ל :

נהר סח בביאור שאר כסות של הנשמה :

הענין הוא כמו שלשלימות צרכי הגוף צריך ב' דברים האחד מלבושים והב' מאכלים כן לשלימות הנשמה צריך ב' דברים האחד המצוה והב' עסק התורה וזהו כי הנשמה יש בה רמ"ח איברים רוחניים ושס"ה גידין רוחניי' והיא בתוך הגוף אבר רוחני באבר גשמי ברמ"ח איברים כנגד רמ"ח ניצוצי הנשמה ואם האדם יעבור עבירה בענין להסתכל בדבר האיסור אז נסתמו עין הנשמ' ונתכס' בקליפה ואינו רואה הרוחניות ואינו רואה סודות התורה ושספר לפניו וכן האוזן ושאר דברים שיתחרש און הרוחני ולא ישמע הדברים הרוחניים ומה שמכריז המלאך וכן הפה נאלם ואינו יודע לדבר הדברים הרוחניים וזה מעשה אותו חסיד שהיה שומר איבריו מלחטוא בהם וקטרג עליו השטן ובא לו כדמות אשה יפה עד מאד וסימא את עיניו במסמר של אש שלא יכשל בה מפני שעיניו הגשמיות סיבה לסתום עיניו הרוחניי' של הנשמ' ולזה סימא אותם להציל עיני נשמתו וזהו אומר אל תפנו אל האלילים ובזה אלהי מסכה לא תעשו לכם לעצמכם שלא תחזוק הצלם שעיניכם להם ולא יראו וגו' ודע שהפה הוא יותר ממהר לחטוא משאר איברים וקשה מאד לשומרו וע"ז הזהיר' באמרו משוכבת חיקיך שמור פתחי פיך וגו' שהשיחה היא חלק מהנפש שיוצאות לחוץ ובכל דיבור ודיבור אם היא שיחת מצוה עושה מלאך אחד ואם היא של טומאה נברא מלאך רע ואם היא של בטלה נברא מלאך של בטלה וזהו כי התפלה והקדושה והתורה שאדם מדבר בוקע את הרקיע ועולה למעלה כנזכר בזוהר ואם הוא דבר רע מטמא נשמתו והחלק הדיבור של הקדושה עולה למקום טומאה הדומה אליו ונשאר אותו חלק הקדוש חבוש בבית האסורים וכמה טורח עושה לקונו כביכול עד שמוציאו משם ומתגלגל בריית הפה שהוא יותר קדוש ומעולה מברית התחתון ולזה נקרא נבלות הפה כמו שהנבלה אין לה תיקון כך העון הזה אין לו תיקון כמעט כי אם בתשובה גדולה ולזה אמר שמור פתחי פיך שאין צריך כי אם פתחות הפה לבד וכן אמר להזהיר על השאר וכסות בכל עת יהיו בגדיך לבנים וגומר ירצה יהיה, הגוף שהוא מלבוש ובגד לנשמה מלובש במצות להלבים הנשמה ושמן על ראשך אל יחסר שהיא הנשמה שהיא נר אל יחסר שאם ח"ו יהיה להפך יפגום בנשמה כנזכר ברמ"ח איברים והם מלוכלכים וצריך לכנוס באור גיהנם לישרף המלבוש השחור וללבן הנשמה ולטהרה ולהחזירה למקומה שממנה חוצבה : גם מזון הנפש היא התורה שאם בעולם הזה לא יעסוק האדם בתורה לשמה יומם ולילה לא יש לה מזון בעולם הנשמות אפילו שיש בידה מלבוש שהיא המצות אז בעולם הנשמות יהיה רעב מהמזון העליון בעולם הנשמות והיינו סוד ויצאו העם ולקטו דבר יום ביומו לוקטי' שכרם ומזונם דבר יום ביומו והכפל להודיעך שיש יום בעולם הזה ובעולם הבא ומה שעוסק אדם בעולם הזה ביום אחד כנגדו למעלה יש יום גדול רוחני שאין לו סוף וכל התורה והמצות שעוסק האדם בעולם הזה יום קטן ומוגבל ובעולם הנשמות עולה לאין סוף וזהו דבר יום ביומו ר"ל הדבר שהוא התורה שידבר בה האדם בזה העולם הולך אותו ליומו שהוא היום שלמעלה והכונה שצריך האד' להוליך עמו שיהיה לו מזון לנפשו בג"ע · וזמש"ל :

נהר סט בביאור סוד המצות עשה ולא תעשה וסוד נגעי בתים ונגעי בגדים וסוד נגעי בני אדם :

הענין דע שהאל יתברך בחר את ישראל מכל האומות ולקחם לו לבדו לעם וזכנו שנהיה נבדלים ונפרשים מכל כוחות הטומאה והענין שכל אחד ואחד מכל רמ"ח מצות עשה סגולתה לדבק בשכינה וכל אחד ואחד ממצות לא תעשה אין סגולתה רק להבדילנו ולהפרישנו מכחות הטומאה שלא ישלטו עלינו ולא יגעו בנו ודע כי שס"ה מיני כוחות הטומאה הם ראוי לחול על האדם על ידי מעשים רעים וכנגדן נצטווינו בתורה בשס"ה מצות לא תעשה לא פחות ולא יותר והעובר על זה אחת מהם מכין כסא לחול עליו אחד משס"ה כוחות הטומאה כנגד אותה עבירה ואפילו אחר הכנת הכסא אין רשות לאותו כח הטומאה לחול עליו ש"א עד שיתנו לו רשות וכאשר הש"י נותן רשות לא' משס"ה כוחות הטומאה אין נותן כי אם לכח שכנגד אותה עבירה לבד וכל נגע הנראה בכותל הבית אינ' יוצאות מאליה אלא העבירה בעצמה שעבר בעל הבית היא בעצמה נגע נגראה לבעל אותו נגע והיה ראוי שיצמח בעור

גופו אלא האל יתברך ברחמיו איננו מלקה אלא א"כ התרה בו ב' התראות תחלה בכותל הבית ואם חזר בו מוטב ואם לא חזר מתרה בו התראה שנית ונראה בבגדו ואם לא חזר בו אז מלקהו ונראה הנגע בגופו ולא ניתן כח ורשות להטומאה לחול עליו בענין הנגעים רק על פי הכהן בלבד כנזכר בדברי רבותינו ז"ל מספר כתיבת יד וזה מה שנראה לי:

מעין שלישי עין הארץ

ובו כה נהרות

נהר א בסוד קדמו' מציאות הויו"ת אבי"ע:

דע כי הנה מחידוש העולם עד שאנו בו כהיום הוא ה' אלפים שע"ט שנה · ירצה כי כך פעמים הלך החמה מנקודת מזל טלה ושנה אליו שהוא תקופות גלגל החמה הנחלק לד' חלקים והם י"ב מזלות כל תקופות מד' תקופות השנה הוא שלשה מזלות והנה זמן הזה תלוי בגלגל למנות מעת שנתחדש הגלגל ואילך שהוא משנולד אד' הראשון ומצא עולם מחודש כמוהו ואז הבין מחכמתו חידוש עצמו וקידש הירח והתחיל למנות ימים וחדשים אמנם קודם אל זמן זה לא נמצאו מלאכים קדומים רק בששת ימים עשה ה' את השמים והארץ וכל אשר בם ונמצאו את ההויות אלו הנגלות וכן ג"כ ההויות הנעלמים הקודמים אל העשיי' בזמן ובמעלה והוא שנתחדשו המלאכי' בעולם היצירה כמו חידוש ההויות הנגלות הגשמיות · אמנ' הכסא שהוא עולם הבריא' אם היה נתחדש בזמן חידוש לעול' בעת שנברא גם המלאכי' או אם קדמו בקדימ' העילה על עלולה זה לא נמצא מבואר · אמנם רז"ל אמרו כי כסא הכבוד קדם לעול' כדאית' בפר"א פ"ג ונמצא לפ"ז כי אין עשיית גשמית עלולה מהיצירה שאם כן היה ראוי שקדם היצירה אל העשייה ולא כן הוא אלא מקצת העשיי' קדמה אל היצירה שהרי בשני נבראו המלאכים ובראשון נבראו שמים וארץ וכן נתבאר עוד שם בפר"א שמים מהיכן נבראו מאור לבושו של הקדוש ברוך הוא שנאמ' עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה רצונו בזה שמים מהיכן נבראו כי עם היות שנראה שהיצירה עלה לעשיי' לפי סדר המדריגות שהעשיה היא למטה מהיצירה וצ"ל למה לא נבראו שמים וארץ כי אם מאור לבושו שהוא הבריאה אור מלבוש לאצילתו והיו מותחין והולכין עד שאמ' להם די כי עתה אשר הם עלולים מן הבריאה היה ראוים שיהיו נמתחין כמו שיעו' עלותם · רק שאמר להם די ונמצא אותם בבחינה זו שהוא למטה מהיצירה וארץ מאיזה מקום נבראת לא מצד היצירה כי עדין איננו אלא מן השלג שתחת כסא הכבו' גו' והרי בפירש כי שמים וארץ שנבראו ביום הראשון אין סיבתם היצירה כ"א הכסא שהוא הבריאה ובפרק הז' שם אמר בשני ברא הקדוש ברוך הוא הרקיע והמלאכים גו' ומסיים בו שהוא הרקיע שעל החיות גו' כן פי' הרשב"יע"ה בפרשת בראשית ובתיקונים ג"כ ונמצא שסיבת עה"ז הוא הבריאה וכן הדין נותן כי אין הנהגת היצירה בעולם כ"א בחול ואלו זכה אדם הראשון היה ראוי שיזכה לעולם שכלו שבת ובחול ההנהגה הוא ע"י היצירה ובשבת ע"י אצילות המתלבשת בבריאה ואלו נברא העולם מיצירה הוא משועבד בהכרח להיות סיבתו שהוא היציר' אשר אין קדושת שבת שורה בו אמנם עתה שהוא נמצא בבריאה מן העילה אל העלול עיקר מציאתו הוא מן השבת והשבת משגיח בו וכאשר יצא מהשגחת שבת להשגחת חול שהוא מטטרון עולם היצירה יצא מטבעו הנאות · ועתה אין אנו צריכין לתת קדימה אל העולם מן הכסא כי הכסא בחינות מציאותו הוא מן האצילות וקדם לעולם כל מציאות התפשטותן ארכה כל זמן אשר נתעכב מציאותו היותו מתפשט לא קדימת הזמן כי אין זמן כ"א מיום ראשון ואילך שנברא זמן הגשמי זה אלא זמן מציאות התפשטות כי כאשר התחיל מדריגות הראשונים אל הכסא להתפשט היתה מתפשטת והולכת עד תשלום אותה בחינה והתחיל: אז השניי' וכן עד תשלום לגמרי התפשטות הכסא ומדריגות' ויהיה מציאת קדימה זאת זמן ולא זמן גשמיי' אלא כעין זמן שהגבילו רז"ל לקדימת התורה אל העולם שהוא זמן כזמן שאין זמן וכן הוא הענין הנאצלים והענין כי קדם הא"ס לכל הנאצלים קדימה נפלאה שלא יוצדק בה שום קדימה ונמצא הכתר ברצון של האצילו' ע"ד מחודש שעלה ברצון כל הרצונו' אשר נתפשט וקדם לכל הנאצלים ואחר כך נתפשטו כל שארי הספירות וזה בזה עד אשר נגמר כל התפשטותן:

נהר ב לבאר התלבשות השכינה:

דע כי תחלת כל מציאות אחרי התגברו החיצונים וסילוק השכינה מן החיצונים לסיבת פגם ועון שגרמו הראשונים דור אחר דור ונתחזקה הקליפה ונסתמו פתחי הקדושה ועמדה השכינה בעליונים זולתי מה שנתלבשה בחיצונים לסבת ישראל בגלות מצרים כמש"ה אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה וכאשר נראה למשה רבינו עליו השלו' היה נראה מתוך הסנה מתוך הקוצי' להראות סוד התלבשות לבת אם שהוא בת עין בת מלך מתלבשת בקוצים שאי אפשר בלעדם כך השכינה מתלבשת תוך תחום שרו של מצרים כמו שכתוב בס"ד והנה כאשר ירדה שכינה לישראל בסוד המשכן אז נתחזקה אותה קליפה בדינים ונסתם המעבר ההוא בחוזק תוקף העונות הקודמי' שהם אותן הנשמות שנתגלגלו ונתלבשו בישראל כמ"ש בס"ד במקום אחר והנה נאמר כי הרי אלו נתרחקו בעונו' סתימות פתחי קדושה ואיך תרד להם השכינ' מופשטת ולכן אין ראוי שתרד אלא בהתלבשות בגלות במלבושים כמש"ה וארא והנה רוח סער' בא מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה סביב לה ומתוכה גו' ובתוך אלו הקליפות תתלבש השכינה בררת' עליהם למטה ועי"כ עמדה זכות הראשונים ורחמי השי"ת וזכות אבותינו הקדושים ונפתח הפתח ונשברו כל הקליפו' כולם ונעשה שם פירצה ופתח כדי שתעבור הקדושה דרך החיצונים ותאיר לישראל ותשרה עליהם בלי לבוש החיצוני' כלל או מסך מבדיל מאלו החיצונים ופירצה זו או כפרצה במדבר נוכח מושב בני ישראל והלכה עמהם עד שאמרו כל ארץ ישראל היא ת' פרסה והוא מתחלת גבול ארץ ישראל ועד קצהו שכנגד ארץ ישראל האחד נקרא גבלון והב' נקרא מגדון · ואלו התחומין כל מה שיש בין גבלון ובין מגדון · אין שום מחיצה מן הקליפ' כלל בין פתח היכל לבנ' ספיר לארץ הקדושה זו אלא אותו אויר ירד מיד בלי התלבשו' כלל בארבע קליפות שהם סוד כתרים החיצונים ונכר בהיכ' זו כאמר כי ארץ ישראל הוא קדוש משא"כ ארץ העמים אשר עפר' טמא ואויר טמא והנכנס אליהם הו' קרוב מאד להכשל ולכן כאשר יצאו האבו' אל ח"ל הוצרכו כמה נדרי' כמש"ה אם יהיה אלהים עמדי ושמרני גו' וכן ביוסף הצדיק ויהי ה' את יוסף ואז"ל משל לאדם שהיה נושא כו' והרי אברהם אבינו ע"ה היה נכנס למצרי' כדי לנסותו אם הוא יתדבק בקליפו' אמנ' בכ"י האדם נשמר מהם כי רשות א"י רשות השי"ת הוא ורשות ח"ל הוא רשות חיצונים אויר טמא ולכן צריך שמירה אל הצדיקים

הצדיקים בחוץ לארץ כנ"ל:

נהר ג
שא"י נתונה תחת שער השמים: ר"ל תחת החלון שבאמצ' כיפת השמי' וחלון זה הוא מרובע למעלה צר ולמטה רחב ושיעורו למעל' ת"ק אמה על ת"ק אמה כמו שיעור בית המקדש כי הבה"מ כולו הוא נתון תחת החלון ובאמצע עוביו של החלון דהכיפה הוא כשיעור עיר הקדש ירושלים ושיעור כמות החלון הוא למטה ת' פרסה על ת' פרסה כשיעור כל א"י וכל א"י הוא תחתיו ויורד השפע מלמעלה דרך צינור מלכות הספירה י' מעולם האופנים הוא יורד דרך ישרה עד חלון שכיפה הנזכר ויורד על בה"מ ומשם מתפשט על כל ארץ ישראל וכאשר רבו הפריצים מן אותו ההבל שהי' מדברים לשון הרע ורכילות ונבלות פה גרם העון בעו"ה ונתגשם אותו ההבל ונעשה דמות של גוף ענן עבה והתחיל להסגר מעט מעט שביבות שפתי החלון עד שביום ט' באב נסגר כולו ונפסק השפע ונחרב הבית ותיכף ומיד לאחר שנחרב הבית הקדוש ברוך הוא פתח את החלון והוריד את עול' האופנים ונמצא מלכו' עולם האופנים בתוך החלון כדי שלא יסגר עוד ולעולם פתח זו לא נסתם כי אם דוקא בשעת החורבן כי אז ניתן רשות ש החיצונים לכנוס לארץ ישראל להחריב בית המקדש כנזכר ונתגרשו משם אז מיד ויש כיסוי ופרכת ומסך הבדל סביב לארץ ישרא' אשר שומרים גבולים הללו שלא תתפשט הקליפ' ומגרשים בכל דור ודור מתוכה אף על פי שארץ ישראל חרב ושמם אלו פעולות החיצונים שהם בעלי החורבן עכ"ז הם אינם שולטים בארץ ישראל רק מה שהחריבו ואח"כ נתגרשו ועמדה א"י בחורבן ואין זר בתוכם ודע כי שיעור א"י הוא מהלך ת' פרסה ובעת לא נשאר רק ק' פרסה על ק' פרסה חצי חלק שמיני' וכל מקום דשן ושמן נתקמץ ונתכווץ והוא כדי לרצות שבתותיה כנגד ע' שמיטות שבטלו ולא נשאר ממנה כי אם בשרשין שבה וכמאן דליתא דמי ודע כיי' ארצות אשר הבטיח הקדוש ברוך הוא לתתלזרע אברהם אבינו ע"ה הוא כנגד המלכות המקננת בעשיי' הכלולה מי"ם וביומי משה רבינו ע"ה לא הבטיחם לירש כי אם הז' ארצות של ז' עממים לבד שהם כנגד הז' ספירות: אמנם התחתונים קיני קניזי וקדמוני שהם כנגד ג"ם העליונות לא הבטיחם לפי שבזמן הזה אינם פועלים רק התחתוני' אמנם אחר גאולה האחרונ' אשר אז יפעלו הג' הראשונות העליונים יותן להם כל העשר ודע כי ארץ סיחון ועוג הוא קצת גבול הג"ם העליונות הנז' ועכ"ז נחרוה להם בניגד לפי שעתיד להיותם כנגד ג"ר העליונות ויהיה לעתיד המובחר שבארץ ישראל ואם היות שעדין לא נתקדש מכל יתקדש אח"כ אחר הגאולה ואפשר שלכן נקבר מרע"ה שם כי הוא מסוד הדעת וזמש"ל:

נהר ד
לבאר סוד הסולם וענינו:

דע כי סולם זה הוא אוריו והוא מקיף כל ארץ ישראל כי צורת תחום ארץ ישראל אינו לא ארוך ולא עגול ולא מרובע אלא שהוא כצורת אדם מושכב ארכה על שפרקדן אשר ראשו ברוח מזרח וב' זרועותיו פשוטות אחד לצפון ואחד לדרום וב' ירכותיו פתוחות בהן רגלו אחד לסה הסר שהוא קרן צפונית מערבית וכהן רגל השני אל נחל מצרים שהוא קרן דרומית מערבית ובין שני רגליו נכנס ים הגדול כי הים הוא במערבו דא"י ולכן תמצא שא"י יש רצועות גדולות וקטנים והסולם הנזכר הוא סובב את כל הרצועות ויש לו מדריגות משני צדדיו כלפי פניו הוא מצד ארץ ישראל וכלפי חוץ הוא הצד חוצה לארץ ודע כי כל הדר בחוצה לארץ נמצאים סביבותיו י"א אלפים מלאכים כמש"ה יפול מצדך אלף ורבבה מימינך ועולים במדריגות הסולם מצד חוץ כלפי חוצה לארץ והולכים למקומם וברגע הזו שנכנס אדם בתוך אויר הסול' מיד יורדים דרך מדריגו' הסולם מן כלפי פנים כ"ב אלף מלאכי טהרה כמו חשבון כ"ב אותיות התורה ומלוין אותו כ' אלף מצד האחד וב' אלפים מצד הב' כמ"ד רכב אלהים רבותיים אלפי שנאן שלכל מי שדר בארץ ישראל נמצאים הכ"ב אלף מלאכי טהרה הנ"ל ומי שהורע מזלו לצאת לח"ל כשמתקרב אל הסולם הנזכר מסתלקים ממנו הכ"ב אלף הנזכר ועולים דרך מדריגות של הסולם וחוזרים למקומם ויורדים י"א אלפים מלאכים אשר אותן המלאכים מתלוים עמו לח"ל:

נהר ה
לתרץ ב' קושיו' חזקים ועצומים חא' היצ"ה חוא היאך בא"י והב' מיתרה היאך היא בארץ ישראל: **והנה** לקושיא הראשונה נאמר כי דרך הענין זה הוא בארץ ישראל אשר שליטות החיצונים להטיא אינו תלוי בזה כמו שיש לו שליט' לצאת מתוך חדרו להסטין שהרי הוא יוצא מגבול זה ובא אל הקדש והענין כי לצד צפון דארץ ישראל הוא פתח כנים' אל החיצוני' לכנוס לאויר הטהור זה ובא לפתח שהיכל להיות שם לפתח חטאת רובץ להעלות שם ולכן נגד ההיכלות מבחוץ נאחזים הקליפות מהם קליפות אגוז שהרי ד' מוחין של האגוז הם ד' חיות קדש והקליפות הם נאחזים מבחוץ כי סוד אוירה קדוש' היא משפעת אל החיצונים האלו ובהכרח יש להם מדריגות על מדריגות המשתלשלות משם ויונק על ידם כיש היכלות ערוה מבחוץ אשר נדבקים החיצונים ע"כ לצד צפון זה שפתח

אשר דרך אותן פתח יוצאות מתחומם ונכנסו כמש"ה ויבא גם השטן ובנין זה כמו שליטת החיצונים הם בארץ לכל השליחות שבעולם ופתח הזה העומד לצד צפון נקרא נוקבא דתהומא רבא וכן כל החלק הניתן אל החיצונים כמו עשן המערכה אשר מן האברים המתעכלים כל הלילה הם נוטי' מנום לצד צפונה של ארץ ישראל ודרך אותו נקב הוא יוצא להם בענין כי פתח המדור אשר הקליפות דרים שם נקראת נוקבא דתהומא רבא והמדור בעצמו נקרא תהומא רבא וחלק תהום זה אוחז כל מציאות הז' כתרים והז' היכלות עד החיצונים שהם הרקיעים ממטה למעלה כמו שהוא מצוייר

והנה הרקיעים וכל מעשה בראשית הם כולם כפדור שלם כי אין שם פירצה כלל אלא שהרקיעים סובבים המציאות כולו בלי שום פירצה כלל ועיקר אמנם הקליפות ושליטתן הם אותן שנחרבו ונפוצו נטלו מלכותן חוץ מן הארץ רק כאשר ישתלקו דרך הפתח ודרך נקב זה שליטת' בארץ ישרא' משא"כ בחוצה לארץ אשר שם ממש שליטתם בכמה דרכים והנה דרך הנקב הם יוצאים אותן הקליפות להשטין ולפתות את האדם כדי להמיתו' וניתן להם איזה שליטה כמ"ש בס"ד אמנם הניכנס אינו כן אלא מגרשין את הנשמה שם דרך הנוקבא דתהומא רבא ונידונית שם עד שתעלה דרך נקב אשר לאחרי שליטתם וזהו פי' הנאמר שהוא סוד פתח הזה אשר בצד צפון אל נוכח ההיכלות · אמנם לכנס לארץ ישראל חלק המפתה והמטעה והממית יש להם כמה פתחים שכלם הם לצד צפון בין לגרש המתגרשים חוצה. כגון גוים שמתים

בארץ ישראל מקלעים את הנפש לחוץ ולא שתעלה דרך הרקיעים אלא מיד קרוב לארץ ישראל יש להם נקב וכן התפלות שמתפללין ישראל בחוצה לארץ וכמו כן כל הנשמו' הטהורות שמתים בחוצה לארץ מתגלגלים הם באויר הטמא כמ"ש בס"ד ושם יש כח מלאך דחוצה לארץ העומד לקבל ולהתגלגל בהם ובא עד שמגיע אל אויר זה התחתון שהוא האויר אשר בין הארץ לרקיע התחתון אשר שם ג"כ יש נקב צפוני להכנים ולהוציא אשר הוא להכנים שם עשן המערכה והרשעים ולהביא הצדיקים ותפלות של ישראל שבח"ל וכמו הצורה ממש שציירנו וג"כ יש לה כניסה להתעלות ולפתות בני ארץ ישרא' ביצר הרע רק שאינו דומה חוזק היצר הרע בארץ ישר' כמו בחוצה לארץ כי אין לה כניסה טבעי' רק דרך הנקב של הפתח ושם הוא כל עיקר משכנה וכל שאר קביעותה בחוצה לארץ:

נהר ו

לבאר קבלת אלהותו יתעלה וצריך לשני תנאים האחד הוא הארץ והשני הוא המילה: **והוא** כי השראת שכינתו יתעלה עלינו בשני דברים האחד הוא ע"י התלבשות מדה זו שהוא שוכנת עלינו בחוצה לארץ בלבוש נכרי שהם השרים החיצונים ע"י התפשטות באופנים ולכן העומד בח"ל מקבל אלהותו באופן זה · אמנם בדרך זה נקרא העבודה לאלקים אחרים כמש"ה כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים ואלו הם ישראל העומדים בחוצה לארץ עובדי ע"ז בטהרה הם ואינם מקבלים אלהותו כראוי אחרי שנקראו קצת עובדי ע"ז מפני שהו' משפיע בחוץ והדרך הב' ע"י השרי' הנכרי' כי צריך שלא יהי' בינו לבין אלהותו ית' שום מפסיק כי אם להיות שוכנת דרך מדריגות הקדושה על ישראל היושבים בארץ ישרא' שאינם מלבשת בשרים כי אם ממש דרך פתח היכל לבנת ספיר תתפשט ותשרה את השכינה באויר דארץ ישראל המחכים ומכח חכמה זו היתה חכמת שלמה המלך ע"ה כי ארץ ישראל היא המלכ' מפני שאוירה הוא מסכן אל השכינה והיא אינה שולטת ושוכנת בערלים מפני שאינה מתייחדת בערלים שהם החיצונים וע"כ צריך השוכן בארץ ישראל להיות נימול דאי לאו הכי הוא מטמ' את הארץ ונמצא למד כי קבלתו אלקותו יתעלה תלוי בישיבת ארץ ישרא' וישיבת א"י תלויה במילה וזהו בשלימות זה אבל אם אינו בשלימות עד"ז שזכרנו הוא רק בהתלבשות וע"כ כאשר גלו לבבל השכינה עמהם וכמו כן לעילם ולמדי ולאדום בזכות מצות מילה כמש"ה והייתי לכם לאלהים:

נהר ז לבאר כי תיקון הקדוש' וכל מדרגותיה הוא בישיבת ישראל בארץ ישראל :

ד"ע כי כל חלק וחלק מארץ העמי' ניתן אל אומה המתייחס לחלק ההוא כמ"ש כי לבני לוט נתתי את ער ירושה וכמו כן לעשו נתתי את הר שעיר וכמו שדרשו רז"ל ופירושו הוא אדום וארצו אדום מורה כי ממש יחוס הארץ אל האומה השוכנת בתוכה והטעם כי השר השולט על אותה אומה יש לו יחוס להשפיע בחלק ארץ ההיא וכן הנשמות הטמאו' ההם ג"כ מחלק הקליפות המתייחס על העפר אותו ארץ הטמאה בענין שהם ג' יחוסים יחוס העם · ויחוס הארץ ויחוס השר של נשמתן ושכינתם וכן הענין זה ממש לארץ ישראל ולישרא' שבתוכם בנשמתם ובתורתם ובאלהותם כי ארץ ישראל הוא עפר קודש והעם היושב בה קודש ונשמתם קדושה ותורתם קדושה ואלהיהם קדוש אשר הוא השר לישראל ולא זו בלבד אלא כמו שהתורה ורוב מצותיה אין לה יחוס · עם שאר תורת העמים כך אין יחוס לארץ ישראל עם שאר הארצות שיש בהם תורות וחקים רעי' אשר להעמים האחרים כמ"ש ולא תעשה מכל התועבות האלה גו' הנה התורה וא"י יש להם יחוס יחד וכן ישראל יחוס עם הארץ הקדושה בלי ספק בשביל יחוס נשמת' והראיה מיחזקאל הנבי' שחלק ארץ ישרא' לי"ב שבטי' ויחס כל חלק וחלק בגבול אחד ולפי יחוס השבט כן היה משכנו כפי שהוא כנגדו לגבולו של אצילות של אותו שבט כדי שישפיע עליו וכן המצות הנעשים בא"י הם עולים ומקשטי' כל גבול וגבול בסוד נשמת של כל שבט ושבט בענין כי שלימות הנשמות הם כמו חלקים שבארץ כי הנשמות הם בחלקים בארץ המגיע אליהם אל נגדיי' מציאותם למעלה והענין כי כמו שנקודות ציון היא הנקוד' אשר ממנה הושתת העולם כנודע שהיא הנקודה האמיתית אל השכינה בסוד הי"ב גבולים אשר מתפשטים מנקודה האמצעי וז"ש מדת הארץ הנזכר ביחזקאל והמקדש בתוכה תחת שולי כנפי המוטות אל רוחב הארץ וכמו שהשכינה אינה בשלימות כל עוד שמקום בית המקדש אינו בשלימות על מכונו כן השכינ' ג"כ אינה בשלימות כל זמן שארץ ישראל אינה בשלימות גבוליה שהוא מנחל מצרי' עד הנהר הגדול נהר פרת ושישרא' שוכנים כל אחד וא' בחלקו המגיע לו כפי חלק גבולו האמיתי הנגדיי' לגבולו ולכן לא תמצא שיהיו ישראל בשלימותן כ"א באותו הפעם בסוד אשר כל ישראל יתכנסו בתוכם ויתמלא כולו וזהו השלימות האמיתי שיתוקן אז השכינה אשר היא עומדת על הי"ב בקר וגם יתוקנו אז החיות שהם בעלי י"ב פנים נגדיי' של הי"ב בקר הנזכרים וגם יתוקן כסא הכבוד אשר אינו בשלימות כי אחר אשר השכינה למעלה ממנו וגם החיות למטה ממנו אינם על תיקונם ושלימותם ממילא נשמע שהיא עצמה כביכול אינה על שלימותה ואז יתוקן גם ארץ ישראל עצמה כי תיקון ארץ ישראל היא ע"י שכינה אשר שורה בארץ ע"י החוקים ואחר שהשכינה לא פרתה כראוי בא"י אפילו בימי יהושע כי היו אז ב' שבטים וחצי חוץ לא"י וע"כ הארץ לא היתה בשלימותה עדין וגם עדין בעת היא יתוקנו ישראל מעצמם שיהיו כולם יחד בארץ ישראל אשר אז יהיה כל שלימות השבטים גדול מאד בהיותם כולם כללים כאחד מי"ב שבטים ברוחניותם בנשמתן בכלל בסוד של הצירוף: כדפירש' במקום אחר ואין להאריך וזמש"ל:

נהר ח לבאר כי היחוד העליון נעשה ע"י תפלות ישראל דוקא בארץ ישראל ולא בחוצה לארץ:

הענין הוא כי האדם בתפלתו הוא מרכב לשבת אש ואותו המציאות הוא סוד תיקון המתאוה ונתקן באויר העולם ואינו מסתלק משם עד גמר התפלה אחר עלינו לשבח ותיקון זה מתקשט בסדר נאות ומקושט ואחר כך כולו ביחד מצוייר ומתוקן עולה באויר מרקיע לרקיע עד פתח היכל לבנת הספיר ויכנסו שם כנזכר בזוהר פקודי שהיכל א' עומד שם ברקיע הנזכ' שם עד גמר התפלו' של כל קהלות ישראל ואז באותו הרקיע יתקבצו כל התפלו' של ישראל יחד ויתקשרו אז כול' ויעלו שם ממקומם כמ"ש שם בזוהר אמנם יש לדקדק בעיכוב זה שיתעכבו עד קיבוץ תפלות של ישראל שהוא דוקא בהיות ישראל על אדמתן שאינ' מקדים זריחת השמש בא"י ממקום למקום כ"א בפחות חצי שעה מפני שארץ ישראל הוא מעט הכמ' רק ת' פרסה ולכן אפשר להמתין שם ברקיע הנזכר אמנם עתה ישראל המה נפוצים בארבע פינות עולם אם נאמר שיתעכבו כנזכר נמצ' כי התפלות הם מעוכבים זמן רב אשר יש בעיתות קדימות זריחות מקום מזרח על המערבי שהוא י"ב שעות ונמצא עיכוב התפלה מרובה מאד כי בעת זריחת השמש במערב הוא השקיע במזרח וגם להם תפלת מערב וא"כ היאך יוכל להיות בענין זה וגם נאמר שלא ימתין זה על זה נמצא כי היחוד העליון הוא נעשה כמה פעמים בכל יום כי קהילה זו מייחדים עתה וקהלה זו אחר שעה וכן כיוצא בו שלעולם מיחדים והולכים וכן ע"ד זה יקשה כי הלא המשמרות העליונים הם קבועים לערב ולבקר וא"כ הוא היאך יהיה ענייניהם כי פעמים רבים הוא לאלו יום ולאלו לילה · וכן ע"ז יקשה למנוחת שבת אשר אלו מהם שובתים ואלו מהם עושים מלאכה והיאך יהי' ענין זה ובספר יסוד עולם במאמר

הב' פ' ע"ז הקשה ג"כ ענין זה ונותן תירץ בשם גאוני ארץ ע"ש. אמנם המקובל האלקי מוה"רר משה קורדואורו זצ"ל וז"ל ואני אומר לענין זה כי כל זה נכנס בדרך מה שאחז"ל שהיושבים בחוצה לארץ הם עובדי ע"ז בטהרה ור"ל כדבריה' לזו כי אין ההנהגה העליונה מתנהגת לא בזריחת המזרח ולא בשקיעת המערב וכן לא בצפון ולא בדרום רק א' הנקודה של ארץ ישראל היא המובחר הישוב ופתח היכל לבנת הספיר הוא מכוון כנגדה וזריחות של ארץ ישראל היא בבקר לאשמור' הבקר ושקיעת ארץ ישרא' היא לשליטת הלילה ועל"ז יתנהגו האשמרו' ומספר הימים לא יותירו ולא יעדיפו רק מה שמשווה השמש והירח הגשמי בארץ ישראל ואין לנו לחוש לראיית הירח בחוצה לארץ אף שלא יראו כי העיקר הוא דוקא בא"י כי שם הבית דין קובעים ומקדשים החודש והחגים והמועדי' והזמנים והקדוש ברוך הוא הוא מסכים עמהם אבל בח"ל אינם קובעים ואם קובעים לא קידש כי אין בהם ממש ויום השבת בחוצה לארץ הוא עיקר הכל תלוי בא"י מפני שמנוחת שבת תלויי' בארץ ישראל שמתפשט קדושת שבת דרך פתח היכל זה למטה שהוא בארץ ישראל כנ"ל והקדוש ברוך הוא עשה בחכמתו תנועות הגלגל ובחר במקום המתכוון כנגד מעלה שלא יחסר ולא יעדיף וזהו סוד נקודת א"י ואין תפלו' מעכבת אלו על אלו רק דוקא שם בארץ ישראל ולא בשום מקום זולתו מפני שא"י חשובה לענין היחוד ושם היחוד אינה בעיתות מרובים רק עת ושעה אחת לכולם ובהיות עם ה' שבארץ ישראל כלות תפלתן ותיקונן אז הוא שער היחוד אמנם יתפשט אור היחוד מנקודה האמצעית אל כל בחינות השרים אשר ישראל שוכנים בתוכם ניצוצי השכינה מתפשטי' עליהם בסוד גלות השכינה והתפשטות יחוד הזה הו' על ידי תפילתן של ישראל אשר שוכנים שם שהם אינם מייחדים עיתות היחוד רק השעה המתעותדת בגבול השר שהם משועבדים תחת ידו וזה מאחז"ל שישראל בחוצה לארץ עובדי ע"ז בטהרה הם שאינם מייחדים הזמן העליון כי אם יחוד זמן של שרים החיצונים אמנם בקדושת שבת השכינה מתלבשת בשר הזה הוא ג"כ ע"ד זה קדושת שבת כי יקדים להם מנוחה מה שניצוץ השכינה המתלבשת שם או לפעמים באיזה מקום תתאחר עם היות שאין זה הוא שבת האמיתי' כ"א בא"י בנקודות האמצעי' אשר בה השבית' האמיתית ועל כל זה יתייחס מנוחה להם מניצוץ המתפשט או יתאחר מנוחתה ועד"ז גם בימים טובים הם יתאחרו או יקדימו לפי זריחת השר או שעת הערבה שלו. אמנם עושים מספק ב' ימים יום טוב ונקרא יום טוב של גלות כי הוא בודאי בטעם סוד הגלות וניצוץ שכינה המתפשט בו גרם להיות יום טוב יום שב' ולא עשו כן ביום השבת כי יום השבת הוא יום מוסכם אפילו אל החיצונים ואין להם שום ספק בהם מפני שרואים שאפילו הגיהנם הוא שובת בהם והשרים שובתים או באיחור או בקדימה להזריחת החמה קרובים או רחוקים. אמנם ביום טוב הם אינם מודים ומסתפקים בקדושה וע"כ צריך לנוס מיום ליום והם ב' ימים טובים הא' הוא מדאורייתא שהוא מתלבש ביו' שהוא מדרבנן בהתלבשות אור הקדושה באור של הגולה:

נהר ט לבאר הפרש בין השגחת השי"ת על עמו ישראל כשהם בא"י או בח"ל:

והענין הוא כי בעת שישראל שרוין על אדמתן אשר אז היא שמירתם של ישראל אפילו אל פרט אחד מן הפרטים כי השכינה מתלבשת במדריגות עצמות קדושתה למטה עם ישראל כמש"ה כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך והטעם מפני היות אויר א"י בית קדוש אל השכינה ובגבול שסביב לא"י הקליפה סובבת עליו להגין כדי שלא יכנסו אליה שום רשות מרשויות החיצונים באהל מתוח עליהם שלא יעבור זר הגבול הזה ואהל זה כותליו וגבוליו עולים בכל אויר א"י עד כנגד פתח היכל לבנת הספיר הפתוח תמיד לעולם ולכן נמצא כי באויר א"י שם הוא שער השמים ושם מלאכי אלהים העולים ויורדים ממש מאויר אל ההיכלות ומן ההיכלות לא"י והשכינה נשלחת מלמעלה למטה על בניה ועולה ויורדת וחופפת עליהם כל היום על ידי מסך המבדיל הנזכר מסך זו היא סוד רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת שהם סוד אויר של ח"ל וכן היה במדבר סוד נחש עקרב שרף וצמאון. אמנם קליפה אחד טהורה המגינה על הכל כדי שלא יהנו טמאים מאור הקדושה וזש"ה ונוגה לו סביב שמגינה עליהם על כל סביבה כמו שבארנו וכל ח"ל הוא רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת שהם החיצונים אויר ארץ עמים חיצונים וזה סוד אשר השכינה היא משמרת לישראל בעצמו דוקא בא"י אמנם בח"ל אינו כן חלילה כי אם ברצות הקליפות לשלוט בא"י להחריב' אז השכינה היא מסתלקת מא"י ועולה עד ההיכלות ואחר שנסתם פתח ההיכל ונסגרת אז ניתן רשות לבקוע את חומת ירושלם שהוא מסך נוגה המבדיל ונכנסו אז אומות וקלקלו ושלחו ידיהם בבני ישראל והחריבו את כל המרכבות הגשמיי' וגלו משם מה שגלו ושכינה רודפת אחר בניה לראות איך שתעשה לרדת לח"ל וכענין היותה בא"י אי אפשר מפני שאוירה טמא ולהיות בניה עזובים שם גם כן אי אפשר לה להניחם ועל כן היא בהיכלות בגריעות מרכבות' כמו שאמרו רז"ל

רז"ל כביכול אימעטו כנפי החיות כמו ענין המשל למלכא דאית ליה בריה הנאמר בזוהר ויצא ע"ש מה שלא היה כן העושה עכשיו בענין שבח"ל הכינון שלה והשגחתה מתלבש בשר ההוא אחר שישראל הוא תחת ידו בסוד ומלכותו בכל משלה כיו"ד אותיות הם מתלבשים בד' קליפות לאכפאה לון כדי שלא יכלו להרע לישראל ולא יטמאו בני בניהם כמו שבארנו והוא ממש כענין השמש אשר הוא בשמים וניצוצי אור למטה הם בארץ וכמו כן השכינה כביכול עיקרה היא בשמים רק ניצוצות הם למטה בח"ל עם ישראל וכמ"ש ביחזקאל ואני בתוך הגולה וגו' לא עצמותה ממש ח"ו כי אם ניצוצי אורה וע"כ נפתחו השמים ואראה מראות אלקים מכלל שהוא בשמים כמו שפרשתי והכינון שלה מתלבש בשר האומה כמ"ש שמוני נוטרה את הכרמים בזמן הגליות אשר ישראל הנה בח"ל והם עובדי ע"ז בטהרה כמו שאמר הכתוב כי גרשוני היום וגו':

נהר י לבאר סוד א"י וישיבתה שהם ששה ענינים חלוקים: **האחד** מי שלא ראה אותה ולא נכנס בה כלל. והב' מי שראה אותה בריחוק ראייה לבד. והג' מי שנכנס בה וישב בה ויצא חוצה לה ומת בח"ל. והד' מי שנכנס וישב בה עד יום מותו. והה' מי שנולד בה והיה בה כל ימי חייתו ומת שם. והו' מי שנכנסו עצמותיו בה אחרי מותו. והנה כל חלוקים אלו הם זו על גב זו במעלה ואליהם רמז בדברים עליונים והנה אין ספק כי כל עול' השפל הוא כנגד מלכות ונכללו' בג' בחינות האחד הוא ים. והב' הוא יבשה. והג' הוא א"י. וכל אחת מוקפת מחברותיה. כי הים הוא מקיף כל היבשה. ובחינת הים הוא כנגד הלובן שבעין שהו' כנגד החסד ושאר הארצות הנקר' חוצה לארץ הם כנגד השחרות שבעין אשר כנגדו הוא הגבורה ומשם נמשך היתוך הזהב וסיגיו ולכן אויר ארץ העכו"ם הוא מטמא כנזכר בזוהר. וא"י הוא כנגד קו הירוק המקיף את בת העין שהוא מצד הת"ת הנקרא ישראל ובאמצעי א"י הוא ירושלים שכנגד בת העין שהוא עצם השכינה ושלש גוונים הקודמים הם הסובבים ומקיפין אותו בסוד שב"ת שפירושו ש' ב"ת דהיינו הש' ג' אבות ולא ג' אבות ממש רק ג' מציאות שהם קישוטי המלכות הנקרא ב"ת שהוא ב"ת עי"ן עצם המלכות הנקרא ב"ת עי"ן כי היא בת ומדה אחת מן העשר מדות ונחלקת לעשר שהם סוד אותן עשר קדושות והנה אמרו רז"ל כל מי שדר בח"ל דומה כמי שאין לו אלוה להיות שנשמתו היא אכולה ממקום הקודש וע"פ האמת אין כח בקליפה לשלוט בו מפני כי היא חלק ה' עמו ואינם חלק של השרי' וכנז' כי אין השר שולט בו כלל ועיקר וגם השכינה אינה שורה עליו מפני שהוא תוך מצולת ים של הקליפה המתלבשת באויר הארץ העכו"ם הטמאה אשר מצדה הוא טמא ומטמא ונמצא לפ"ז שאין לו אלוה ואין ספק כי נפש רוח נשמה וגופו מתלבשים הם בקליפה ובטומאה בזולת מה שאין מעשיו הטובים ותורתו הטהורה גורמים לעשות יחוד גמור מפני שמתלבשת היא באויר העכו"ם בארצם הטמא ונוסף לזה כי בעת יציאת ופטירת הנשמה אינה יכולה לעלות בטהרה מפני שהיא מתלבשת בקליפה ההיא זה הוא מה שצריכה אחר כך להתגלגל ממקום למקום עד בואה אל א"י אשר שם שער השמים להכנים הנשמה לג"ע שלמעלה כדפי' רז"ל כי דרך מערת המכפלה כניסת הנשמה לג"ע שלמטה ומשם לג"ע שלמעלה. וכאשר נבחין במעלות א"י על ח"ל נמצא שהם ג' בחינות בזולת מה שיש תחת כל בחינה ובחינה מהם כמה וכמה בחינות: האחד ענין עשיית מצות ותורה בטהרה ובנקיון כל ימי היותו בעולם. והב' בענין פטירת הנפש מן הגוף. והג' בענין תחיית המתים אחר כך. והנה ג' חילוקים אלו לא ישתנו בודאי כי מי שהיה כל ימיו בארץ ישראל נמצאת נשמתו גם בעת בואה לגופו היתה בטהרה ונקיון בלתי נטמאת באויר ארץ העכו"ם והוא מעלה וסיוע גדולה אל העבודה וגם אם בקטנות נכנס אדם בא"י קודם י"ג שנה יזכה ג"כ קצת למדה זו כי אין היצ"ה בא אל הנשמה שבאדם עד היותו בן י"ג שנה כמ"ש רז"ל ולפעמים גם הרוח ולפעמים גם הנפש כנזכר בזוהר וכן כל המצות שעושין הם בטהרה ובנקיות עד צאתו מן העה"ז ונמצא שגדל בשם טוב. אבל העולה בזקנותו לא"י אינו בכלל מדה זו ואינה זוכה כי אל השנים שהם ענין הפטירה והתחייה, כמ"ש לעיל והעולה אחר מיתתו רק בעצמותיו זהו ודאי אינה זוכה כ"א התחייה לבד ולמעלה על פקידת הנפש לעצמות וז"ש הכתוב ועצמותיך יחליץ על היותו בטהרה בא"י. וכאשר נבא לספר במעלתה החלוקי' הם רבים: האחד כי הנשמה לא נטמאת מעולם ולא נתלבשה באויר ארץ העכו"ם כלל ועיקר. והב' מצותיו שעושה כולם היה בתכלית הטוהר ואותו רוחניות המתהווה מן המצוה והתורה לא נתלבש בקליפות הטומאה ההיא. והג' כי השפע הנשפע ע"י התורה והמצוה לא נשפע על השרים מפני שישראל אשר הם בח"ל ועוסקי' במצותיו אפי' בטהרה בודאי הוא שאותן המצות ישפיעו לטובה רק שאותו שפע אי אפשר להיות נשפע עליו אם לא על ידי אותו השר אשר שם בחלק ארצו וזה דבר פשוט והנה כל זמן היות עיקר השכינה בא"י אז הוא מקבל ע"י אותו שר כמ"ש כי גרשוני

היום

היום וגו' לך עבוד אלהים אחרים ממש עובד ומשפיע לאלקי' אחרי' שהם השרי' ממש שעובד ומשפיע בהם כדפרי' : והד' יש עוד בחינה כמה מצות תלוים בארץ ואין ספק כי מפני היות מעלות המצות אלו גדולות עד למאד אשר אין לקיים בח"ל מפני שהם בבח הקדושה וע"כ אין ראוי שיושפע בח"ל ע"ד שאמ' רז"ל שאין מביאין חלה מח"ל לא"י ואם הוא מביאה אוי באם תשרף כמו חמץ בערבי פסחים וכן התרומה והביכורים וכיוצא באלו רבים וזהו בודאי מפני מעלות המצות האלו כנזכר : וה"ה היות תפלות דא"י יהיה רצוים ומקובלת ביותר מפני שאין שם מקטריגין והוא מפני שאין האותיות המתהוות מן הפה מתלבשים באויר החיצון וע"כ הם רצוים ונעשים תכף עטרה וכותרת לראש מלכם משא"כ בח"ל שצריכים הם להתלבש באויר החיצון ויש כמה וכמה החיצונים המקטריגים עליהם עד הכניסם לא"י ואחר כך צריכין טהרה ונקיון כדי שיוכל לעלות למקום גבוה : וכאשר נבאר לספר במעלה השנית נמצא ג' בחינות : האחד כי מי שמת בא"י אינו מת ע"י מלאך המות אלא על ידי מלאך הקדוש אשר מתלבש בגבורה לעשות פעולה היא ואז הוא נשחט בסכין בדוק כמו שיש לבהמה טהורה : והמת בח"ל הוא ע"י מלאך המות סמא"ל שהוא בסכין פגום ונעשה נבלה : והב' הוא כי הנפטר בח"ל בצאת נשמתו מגופו מתלבשת בכחות אויר ארץ העכו"ם משום כן היא נטמאת וצריכה כמה טרחות בודאי עד בואה אל שער השמים אשר שם היא נטהרת בודאי מטומאתה כדי לעלות אחר כך אל מנוחתה : והג' הוא טורח גלגולה עד בואה ממקום דירתה בח"ל עד הגיעה אל א"י ומה גם שהיא צריכה לעבור בגבול שרים רבים עד הגיע לא"י ואז בודאי יאחזו צירים וחבלים וכיוצא בזה וזה שארז"ל אינו דומה למי שקלטתו מחיים או למי שקולטתו לאחר מיתה : וכאשר נבא לספר במעלות החלוקה הג' נמצאים עוד בחינות רבים : הא' טורח גלגול מחילות לפי ענינו ומעשיו : והב' כמו שארז"ל שתחיית המתי' בא"י קודמים לתחיית מתי ח"ל : והג' כי הלא בכל ריש ירחא ושבת' הנפשות פוקדות את הגוף כמ"ש בזוהר וכאם' נקבר בח"ל יוכרח שתטמ' בארץ העכו"ם בבואה לפקוד את הגוף ולא יהיה להם נחת רוח יחד : והנה עתה במה שנודע מעלת הארץ הוא מבואר מעלת היושב בה תמיד לעול' מיום הלידה עד לאחר מיתה וזה הוא שזוכה אל כל המעלות כלם בודאי כנזכר והנכנס בקטנותו יזכה גם כן בהם אבל לא גדולה כל כך כמו שנולד בה מאחר שנולד באויר ארץ העכו"ם הטמא : אמנם מי שבא לא"י בגדלותו וזכה לעסוק במצות של א"י הגם שלא ישיג למעלה הגדולה כנ"ל אולי ישיג מקצתם ויזכה להשיג הב' בחינות לבד כי ב' הראשונות כבר נאבדו ממנו כנודע : ומי שעצמותיו לבד יעלו לא"י לא יזכה כי אם לבחינה אחת שהיא התחייה ופקידת הנפש לבד : ומי שיעל' בעצמותיו אח' מותו יזכה כי עפר ההוא מהמזבח מפני שהאדם נברא ממקום כפרתו : והנה אנו הנבראים בודאי מן אותו עפר מחויבים להביאם אל מקום חצבותם שהוא קדש וכבר נודע כי דינא הכי הוא שעפר א"י היוצא ח"ל דינו כעפר ח"ל ועפר ח"ל בהכנסם לא"י דינו כא"י וזה סוד הגרים ועל כן המתקרב בשרו בעפ' א"י גדלה מעלתו מאד ואם להפך בהפך וז"ש שיעקב אבינו ע"ה זכה להעלות מיד סמוך למיתתו : ואולם נשאר לנו לדעת מהו מעלת הרואה אותה מרחוק אם לא נכנס בה כמש"ה אם יראו איש באנשים האלו וגו' והנראה כי הרואה אותו הוא מעלה גדולה ועוד כי משה רבינו ע"ה למעלתו הגדולה נתן לו הש"י את זה סמוך למיתתו כמש"ה עלה אל הר העברים הזה וראה וגו' וכתיב ויראהו ה' וגו' שזהו מורה מעלה קצת להרואה אותה אף לא נכנס בה במ"ש בזה במעיין עין הקורא נהר ל"ג ע"ש :

נהר יא

לבאר סוד ההבדל של ארץ ישראל וח"ל וההדר בהם : וההבדל של ההנהגת ישראל ועכו"ם : וההבדל שבין נביא למכשף או בעל תשובה והגר :

דע כי הענין הוא להיות שמשכן החיצונים הם למעלה מן הרקיעים להיות ההנהגה הזאת שהוא הנהגת השמים מבולבלים פעמים שהיא תחת השליטה העליונה כך ממש היא הנהגת הגוף וגם זה תמצא אל כל החיי' בין מישרא' ובין מא"ה מפני שהם יסודות מיוסדים מעת בריאת אד"הר ואין בהם לא תוספת ולא מגרעת לשום אדם רק כי בישראל יגבור הקדושה העליונה ויקדש אותם ומה גם מצד הכנת אביו ואמו בעת הזריעה וההולדה ולכן הוא מתלבש בחיים קדושה זו ובמי שאין בו כל אלו יתלבשו בחיצונים : אמנם ישתנו בסוד ב' בחינות בההנהגת הנזכרים כי העכו"ם הוא תחת ממשלת שרים החיצונים ושואב את החיים הנזכר בעת שהחיצוני מתפשטת והישראל שואב בעת שהקדושה מתפשטת בעת שליטת קדושה העליונ' בהנהגת הרקיע והחיצונים אז נכנעים וכמו שסוד הנהגה זו תלויה במעשה האדם אם הם מטיבים במעשיהם יתכנעו הקליפות והחיצונים ותהא הנהגה זו נמסרת אל הקדושה ואם ח"ו מקלקלין מעשיהם נמסרו אל החיצונים כך הוא האדם ממש בהיותו מגביר הקדושה שבו הוא נפש הקדושה ושאר פרטים באשר נבאר יותן אז הנהגה זו אל הקדושה ויתקדש ובהיותו מגביר הטומאה יותן ההנהגה כולה אל החיצונים : ובזה

תוכל

תוכל לדמות בדעתך ב' הענינים מקודם האחד הנהגת א"י והיא הנהגת הנביאים הקדושים שהיו מזככים חומרם והתקינו בעצמם כל חושם והשכלתם להתקדם והיו שולטים במדות נפשיות החומרות. כמו ששלטו בגלגלים ומכניעים אותם לרצונם: והב' היא הנהגת ח"ל אשר הכל נמסרת לשרים והיא חכמת חרטומים ומכשפים ושאר חכמת חיצונים המשעבדים המדות נפשיות שבהם לצורך חכמת ההם כמו בלעם ותלמידיו וכבר נודע כי עתה יש ב' הנהגות תחת אלו הדומים לאלו הא' היושב בא"י ויוצא לח"ל שהוא יוצא מן ההנהגה הקדושה להנהגת השרים וכמו כן ממש בישראל שמשעבד מדות הרעות לנפשו ונותן כחותיו ונפשו משועבד לרצון היצה"ר והוא כענין מי שישלוט היצה"ר והחיצונים בעצמו כדי להתגלגל תחת שליטת השרים כנזכר וזהו למי שהיה בא"י ויוצא לח"ל: והב' הוא בהפך וזה הוא הגר שבא להתגייר או רשע השב בתשובה וכיוצא שהיה בחוץ ויצר הרע שליט במדותיו הנפשיות והוא הכניע היצה"ר ונכנס בקדושה לפנים והשליט על עצמו הקדושה העליונה ושעבד כחותיו אל הקדושה:

נהר יב לבאר חילוק בין נשמות ישראל הדרים בא"י לנשמת ישראל הדרים בחוצה לארץ:

דע כי נשמת ישראל הדרים בח"ל הם מעולם שהלפון עולם של האופנים הנקרא בית יעקב ועבד עבר"י אשר חשבונו הוא שכ"ח כמנין כח"ש וישראל הדרים בא"י באים מי' ספירות של היצירה ונקרא בית ישראל גם נקראי' בני' גם נקראי' בני אל חי: והאדם כי הוא בח"ל יש לו נפש מהאופנים וכשזוכה לכנס לא"י בא אליו נפש מיצירה חדשה ומתלבש תוך נפש הישנה שלו ובלילה הראשונה שישן בא"י יוצאי' ב' הנפשות ועולים למעלה ובחזרה אינה חוזרת כ"א החדשה בלבד ולכן הוא אינו ראוי לעונשים כי הלא היא אינה חוטאה ולכן ארז"ל שנמחלו לו עוונותיו כולם: וכל הדר בא"י נקרא צדיק הגם שהוא אינו צדיק כפי הנראה לעיני' כ"א לא היה צדיק היתה הארץ מקיאו כמש"ה ותקיא הארץ את יושביה וכיון שהארץ אינו מקיאו בהכרח הוא שנקרא צדיק ואף שהוא בחזקת רשע גם דע כי הדר בא"י והולך לדור שם במצרי' נחשב לו לעבירה ועבירה זו גורמתה לו ששר של רהב מושל עליו וכל מי ומי שיקבל עליו לדור בא"י כל ימיו ולא לרדת למצרי' נחשב לו כאלו כל ימיו ממליך היחוד של הקב"ה ודע כי א"י אינה מכפרת על עבירות הנעשים בה כי אם אל השגגות בלבד אבל אותן שבמזיד אינם נמחלין כ"א ביסורין או למי שעובר על פשע והפשעים הנעשים בא"י אין להם סליחה כי אם בתשובה:

נהר יג לבאר סוד ירושלים וגם שאר מקומות אשר בארץ ישראל:

דע כי ירושלי' במספר קטן י"ט גם מלכות במ"ק י"ט ושכם הוא סוד יוסף הרומז ליסוד וכן ניתן שכם אל יוסף שמדתו יסוד: טבריא במ"ק י"ט: הו"ד עם ג' אותיות והכולל הוא מ"ק י"ט: ומשמעות טבר"יה מלשון טבור הארץ כי הארץ רמוזה אל המלכות וטבריה רומז אל הו"ד: גם חב"ר במ"ק י"ב שמקבל כח מן הי"ב מדות: נפ"ת רומז לנצ"ח אשר מ"ק שלו הוא כ"ב כמו נפ"ת עם הכולל: והנה נפ"ת במ"ק כמנין אהי"ה לרמוז שמתנהגים עם הדר בו בי"ג מדות אשר מן הכתר כי אהי"ה הוא בכתר וע"כ הוא אחד מן ערי המקלט להציל נפשות וגם נפת הוא כ"א ועם הכולל הוא כ"ב כנגד כ"ב אותיות התורה לרמוז שנפת הי' מוכנת ומזומנת להשיג בה סוד עומקה של התורה וסודותיה כי אין אויר זך בכל א"י כמו אויר נפת גם נצ"ח גימטריא קמח וז"ש אם אין קמח אין תורה: מרא"ן רומז לת"ת כי תרגום של צאן הוא מרא"י מלשון מרן דבשמיא הרומז לת"ת עד"ז הוא שמה אמר הכתוב ואתם צאני צאן מרעיתי אד' אתם: והנה מרא"ן שהוא מדת הת"ת במ"ק הוא י"ב ועם הכולל הוא י"ג: וכן מדת הת"ת הוא אמת במ"ק ט' ועם ג' אותיות והכולל הוא י"ג לרמוז לי"ג מדות דרחמים כנזכר: ומערת המכפלה שבחברון אשר שם קבורת האבות כבר נודע אשר משם הוא מעבר אל גן עדן התחתון כי עובר לסוחר גימטר' אור"ח לגן גם גי' חצ"ר כמו לסחר לרמוז כי המערה לגן עדן הוא כמו חצר לבית כמ"ש בס"ד במקומו: עבר לסחר גי' תק"ע לרמוז כל מי שהוא דר בחברון הוא בטוח כשיפטור ונקבר שם שנפשו זוכה להעלות לג"ע התחתון בלא עיכוב בעולם מאין שום מוחה בידו בלי שום צער כלל: והנה מלת תק"ע נרמז ב' פעמים בתורה: האחד ויעקב תקע את אהלו בהר וגו': והב' ולבן תקע אהלו בהר הגלע' ספי' כי יעקב תקע את אהלו ר"ל את אשתו ומלת את לרבות עצמו: בהר לרבות מערת המכפלה שהם שני הרים זו על גב זו וב' המערות בהר התחתון וב' מערות בהר העליון ומלת תקע גי' עובר לסוחר ר"ל כי מערת המכפלה הוא המעבר אל הג"ע כנזכר: ולזה כיון יעקב אבינו ע"ה והתפלל להשם יתברך בכל לבו שיזכה להקבר עמה במערת המכפלה הוא ואשתו כי כן נגזר לו מששת ימי בראשית ולכן תקע את אחיו ר"ל שלבן כיון בחכמתו להעתיק את יעקב משם כדי שלא יקבר במערת המכפלה ורצה להרוג אותו ולתקוע את אחיו ר"ל עשו וישמעאל אשר המה יזכו לקבור

שם ולעבור דרך מערת המכפלה אל הגן עדן כי כבר ידע שישמעאל ובניו ובני קטורה נאחזים הם באברהם אבינו ע"ה ועשו ואלופיו הם נאחזים ביצחק אבינו ע"ה ואם חלילה לא היה נקבר שם יעקב אבינו ע"ה במערת המכפלה אז לא היה שום אדם מישראל יוכל לעבור דרך שם לג"ע רק העכו"ם כולם הנתלים בישמעאל ועשו שהיו נכנסין ועוברים דרך שם על ידיהם כי יש להם אחיזה באברהם ויצחק הנקברים שם במערת המכפלה ואל זה כוונו רז"ל באמרם לבן בקש לעקור את הכל כמש"ה ארמי אובד אבי וכמו כן הירע ליעקב עם סמא"ל כמש"ה ותקע כף ירך יעקב והנה כוונתו של סמא"ל היה לעשות בעל מום כדי שלא יקבר שם במער' עם אברהם ויצחק וכדי שיקבר שם עשו וכת זוגו אבל לא עלה בידו כי מיד ריפא אותו האל ית' כמ"ש רז"ל ויבא יעקב שלם שלם בגופו וגו' והאל ית' ברחמיו וברוב חסדיו הפך כוונתו של סמא"ל ותקע ליעקב במקום נאמן להקבר במערה הנזכר כדי להעביר זרעו דרך שם לג"ע וכן צפ"ת גי' הוא תקע לרמוז כי כל הדר בצפת יש לו יתרון על כל שארי ערי א"י והנפטר והנקבר שם בעבור שהוא מקום גבוה ואוירו זך ונקי יותר מכל שארי ערי א"י לכן במהרה שט נפשו ופורח למקום מערת המכפלה כדי לעבור משם לגן עדן תחתון ואין צריך להאריך מזה:

נהר יד לבאר הפגם מי שיוצא מא"י לח"ל:

הענין כי בקליפות יש חמשה מינים וכן שנויים הקליפות המתלבשים בהדרים דחוצה לארץ הם נחלקים אלו ה' מדריגות: והזוכה לדור בארץ ישראל הוא פטור ונקי וכן חורין מכולם: המדריגה האחד הוא הדר בסוריא חוץ לדמשק מן החומה ולפנים אשר שם בית רימון שהוא אחד מן ד' מלכיות של סמא"ל כמ"ש לקמן במעיין עי"ן נגי"ה נהר י"ב ע"ש: אמנם בכל שאר עיירות של סוריא באיזה מקום שיהיה משם יהיה נפשו ממלכות דסנדלפון ועליה מתלבשת קליפה אחד מעולם התמורות ועליה קליפה אחד מעולם סמא"ל ועוד קליפה אחת מעולם רה"ב ולא יותר והמדרגה הב' הוא הדר בח"ל רחוק מסוריא אבל איננו הוא מעבר לים אז נפשו ג"כ ממלכות דסנדלפון ועליה מתלבשת קליפה אחד מעולם התמורות ועליה ב' קליפות ממלכות דסמא"ל וקליפ' אחת מעולם רה"ב והמדרג' הג' הדר בח"ל מעבר לים והלאה נפשו ממלכות דסנדלפון ועליה מתלבשת קליפה אחד מעולם התמורות ועליה מתלבשת ג' קליפות מסמ"אל וקליפה אחת מעולם רה"ב: והמדרגה הד' הדר בכל אחד מארבע מלכיות דסמ"אל נפשו ממלכות דסנדלפון ועליה מתלבשת קליפה אחד מעולם התמורות וד' קליפות מסמ"אל ועליה קליפה אחת דרה"ב: והמדרגה הה' הדר במצרים נפשו מעולם דסנדלפון ועליה מתלבשת קליפה אחד מעולם התמורות ועליה ארבע קליפו' מסמאל ועוד ד' קליפות מעולם רה"ב אשר מתלבשי' בו והענין הוא כי ג' עולמות הטומאה הם והם תמור"ות וסמא"ל ורה"ב הנקרא קיא וקליפה סמ"אל נקרא צואה כמש"ה צ"א תאמר לו וביחד כולם נקרא קי צואה בלי מקום והקליפה נקרא דוה מלשון זיבה ודם נידה: דע כי היוצא מארץ ישראל לדור דירת קבע לסורי' תכף כשיוצא רק ד' אמות שם בחוצה לארץ נפש שמעולם היצירה יוצאת ממנו ונכנס בו נפש מעולם של סנדלפון ומתלבש עליה קליפה אחד דתמורות וקליפה אחד דסמא"ל וקליפה אחד דרה"ב והעיקר שבכולם הוא סמאל המושל בכל חוצה לארץ: והיוצא מארץ ישראל לדור בח"ל אבל לא מעבר לים לאותו אד' נחלף לו נפשו המושכלת שהיא מיצירה וניתן לו נפש אחת מעשיי' במקומו: כי נפשו איננה מתחלפת בכל אלו שינויים כולם ומתלבשות עליה קליפה אחד דתמורות ואחר עליית' שני קליפות דסמא"ל ואחד רה"ב והיוצא מארץ ישראל לחוצה לארץ שמעבר לים שהוא בכל שמואל של עולם יתלבש בו אותה נפש מהעשיי' כנזכר ועליה מתלבשת קליפה אחד דתמורות וד' קליפות דסמא"ל וארבע קליפות רה"ב והיוצא מארץ ישראל לדור במצרים אזי מתלבש בו נפש דעשיי' וקליפה אחד דתמורות וד' קליפות דסמא"ל וד' קליפות של עולם דרה"ב: והיוצא מארץ ישראל לדור מד' מלכיות דסמא"ל כנ"ש אזי מתלבש בו נפשו דעשיי' קליפה א' דתמורות וד' קליפות דסמא"ל וקליפה אחד רה"ב: ודע כי היוצא מארץ ישראל לחוצה לארץ ע"ד לחזור במהרה באופן שהניח אשתו ובני ביתו שם בארץ ישרא' בן אדם כזה תתפשט ממנו נפשו דיצירה אמנם גם מתלבש נפש אחרת דעשיי' ולכן חייב לשמר הרגלים והמועדים בחוצה לארץ כמו בזמן שהיה בארץ ישראל הואיל ודעתו וכוונתו לחזור וכל זה הוא לטובתו כי אם לא היה מתפשט עליו נפש העשיי' וכאשר הקליפה מתלבשים על נפש היצירה אז תיכף ומיד היתה נפשו דיצירה מקבלת טומאה מבחוץ ולכן מה עשה הקב"ה המרח' והמטיב התלבש נפש דעשיי' אל היציר' קוד' שיתלבשו הקליפות כדי שלא יטמאוהו והקליפות יתלבשו בו כפי ערך המקום הנ"ל וכל זה מיירי מי שנולד בארץ ישראל אבל מי שנולד בחוצה לארץ ובא לדור שם בארץ ישראל דרך קבע אז תיכף כשיגיע סמוך אל הסולם מפשיטין ממנו כל הקליפות ואינו נכנס בארץ ישראל כ"א בנפשו דעשייה ונכנס בו נפש

דעשייה

דעשייה והיא לו כמו סכין בנדן שלו וכאשר אחר כך יוצא לחוץ לארץ לדור שם דירת קבע נשארת נפש החדשה שמן היצירה בארץ ישראל ואינו עולה עמו רק נפש הישנה דעשיי' ומתלבשת בקליפות עד"ז שנתבאר בה' שינויים שיש במקומו הנ"ל ודע כי העולה מח"ל לא"י לדור שם דירת עראי תכף כשמגיע לסולם מצד חוץ מתפשטין מעליו כל הקליפות ואינו נכנס בארץ ישראל כ"א בנפש העשייה אבל לא יתנו לו נפש דיצירה מאחר שאין כונתו בא"י לדור דירת קבע וע"כ חייב לשמור הרגלים והמועדים כנז' בח"ל:

נהר טו במעלות מיתת א"י וח"ל:

נאמר כי הם ד' מדרגות דרך כלל האחד המשובח' אשר בארץ ישראל והב' שאר יושבי ארץ ישראל . והג' מן המשובחים שבחוצה לארץ . והד' משאר יושבי ח"ל וכלם הם דוקא בעם ה' ישראל הקדושים . המעל' האחד המשובח של ארץ ישראל לא יודבק בהן לשון מיתה כי אם בשיתוף השם שהיא הגויעה והוא כמשל אל איש השוכב על ערשו בבית ולא יוכל עוד לצאת ולבא כן איש המשובח ההוא אף בשרו ישכון לבטח כענין של רבי אליעזר ברבי שמעון זכ"ל אשר עמד שנים רבים קיים בלא קבורה בעלייתו כדאי' בגמרא דב"מ וכענין רבי אחאי בר' יאשיה וכמה יחידים בדורות ראשונים . כמוהם ובכללם תוספות מעלת האבות וכל זה מפני שקדשו עצמם בעריות אפילו בהרהור והם כאלו אינם מתים וקרובים אל המעלה הזו היתה מעל' הקדושים שמתו בחוצ' לאר' כמו יעקב אבינו עליו השלו' ולכן לא מנע מלצוות לבניו על עליית גופו לא"י כי ידע שאין אל החיצוני' שום תביע' עליו כי לא נהנה מהם וכן הי' ג"כ קדוש רבינו הקדוש אשר בשעת פטירתו זקף עשר אצבעותיו למעלה ואמר שלא נהנה כמ"ש רז"ל וכן הוא משה רבינו ע"ה שהתעסק הקדוש ברוך הוא כביכול בכבודו ובעצמו עמו בקבורתו וכן היה ג"כ מיתת אהרן ומרים כי היה הכל מעלה זאת מפני קדושתם כי אלו אינם חייבין בכליון הגוף שיהיה עפר כי ברח מהם עון של אדם הראשון וטיהרו עצמם כל ופסרי מהם ונעשו מרכבה העליונה וגופם קיים ולא מתו כי אם מעלת גויעה ונקראים ישיני עפר . והמעלה הב' היתי שאר בני אדם בארץ ישראל אינם חייבים אל הקליפות ומה שניזונות ממעדני העול' מפני שלא אכלו מדלהון כלום ובני א"י מזונותיהם ופירותיהם תחת יד הקדוש ברוך הוא רשותו הם ולכן כאשר יבואו הקליפות לשאול אכילת' ישיבון הם וכי מדלכון אכלנו ושתינו שלא משל הקדוש ברוך הוא אכלנו ושתינו . אמנם נתחייבו בכליון של הגוף עפר מחמת עון אדם הראשון שלא נתרחקו ממנו ונכנסו בעונש כי עפר אתה ואל עפר תשוב אבל מיד גופו כלה ונשמתו מקודשת ומטעם זה הם מטמאין במגע ובמשא מצד קליפה הראשונה שפגם אדם הראשון ונדבק בהם המיתה . והמעלה הג' הוא מיתי ח"ל שאם היותם כשרים ונטהרו מכל עון יש לקליפה עליהם תביעה שניזונו ונתפרנסו במזונות של הנ"ל מלחם רע עין הטמא ונתעדנו מהם ויש אל החיצונים כדי ליקח את שלהם מידם וכאשר הם נכנסין לארץ ישראל אחר המיתה קודם אכילת הבשר טמא נכנס' הקליפה אחריהם עד שיפרע מהם ויענישם אז בעונש כליון הגוף ומעלה הד' הוא טומאה נוספות על טומאה שהיא טומאת נבלה הנשחט בסכין פגום ע"י סמא"ל המיתות הטמאה שבח"ל שעושה בשר נבלה אשר כל החיצונים שולטים בו ומשא"כ במיתי א"י מעם ה' הקדושי' אשר בישראל שהוא כמי ששוחט בהמה כשרה ע"י שוחט כשר בסכין בדוק וכשר כי הסכין הוא קליפה טהורה הגורם המו' המפריד הנפש מהגוף ע"י מלאך קדוש וטהור אמנם אינם נטהרים לגמרי מן הקליפו' של עון אדם הראשון ופגמו כנז':

נהר טז במעלות השינה בארץ ישראל:

דע כי השינה הוא אחד מששים במיתה וכמו שמיתת חוצה לארץ הוא ע"י מלאך הקדוש כך שינה זו ע"י הקליפות החיצוני' בח"ל . ובארץ ישרא' ע"י מלאך הקדוש כי אין הקליפות נכנסין שם כמ"ש בזוהר פרש' תרומ' וכמו שהמיתה היא אל מנוחת הנשמה כדי שתעלה לג"ע כך השינה היא מנוחה אל הנשמה שתתדבק בקדושה ותיזונת מאד מן המיתוק העליון וכמו שהרשעים בעונם במיתתם נשמתם נכרתת ונדחת מן הקדושה כן ממש הם בחייהם וע"כ הרשעים בחייה' קרוים מתים רק שיש בין מיתה למית' הפרש גדול כי במיתה האמיתית שולטת החיצונים בנשמה כדי להענישה כפי רעתה אמנם בחיי הגוף יש להם שמירה כדי שלא ישלטו בהם רק להעיד עליהם וזהו טעם ק"ש שעל המטה כדי להרחיקם מלהתאחר בעת עליתה למעלה:

נהר יז במיני מיתה שבחוצה לארץ ובא"י:

הענין כי הם שלשה מינים בסוד המיתה האחד היא כענין שחיטה בסכין פגום שהיא נבלה שהם אותן המתים על ידי מלאך המות שהוא סמא"ל שהוא בסכין ב' פגימות שהוא אוגרות ומסוכסכת . אמנם המתים בא"י הם בסכין בדוק ע"י מלאך קדוש וטהור בחרב של הקדו' ברוך הוא והם עמי הארץ הנשחטים כבהמות ע"י סכין כשר ושחיטה כשרה ועל ידי נער המיתה הם מתכפרים בסוד הכתוב וכפר אדמתו עמו . אמנם מיתתם על ידי מלאך

קדוש וטהור שעולה ונוטל רשות ויורד ונוטל ממנו הנשמה בענין עולה ויורד כמו נחש אבל לא נחש ממש וכל זה בארץ ישראל משא"כ בח"ל אשר מיתתם ע"י מלאך המות שהוא סמא"ל שהוא נחש ממש. אמנם ת"ח העוסקים בתורת ה' שהיא עץ חיים א"כ להמיתו ע"י שום אחד מן הפנימיות הנזכ' שהם ב' מיני פנימיות כנ"ל והא' כשר כנזכר שהיא רק על ידי אסיפה כדגי הים אשר השכינה מתגלת עליהם עם סיעת כל הצדיקים שבגן עדן והוא בעצמו נגוע מהגשמיי' והחומר והוא נאסף אל עמו ע"י השכינה ואותו האסיפה לכבוד ה' היא מתרת אותו ומצלת אותו מן הגיהנם וענין אסיפה כדגי הים הוא ים של תורה כי אם יפסקו מן הים שהוא פסוק פומיה מגרסא מיד מתים כמו שארז"ל בדוד המע"ה ורבה בר נחמני וכיוצא בהם כמ"ש במסכת מ"ק:

נהר יח
בסוד המיתה בא"י ובחוצה לארץ:

הנה דע כי יש שני מלאכים ממונים על המיתה האחד ממונה על אותן שמתו בחוצה לארץ שהוא מלאך המות סמא"ל. והב' הוא ע"י ממונה גבריאל המלאך לאותן שמתו בארץ ישראל. ולכל אחד ואחד יש לו חיילות רבות ונקראים מלאכי מות. והב' ממונים הנזכר הם נקראים עבדים למטטרון כי הקדו' ברוך הו' מודיע למטטרון ומצוה לעבדו סמא"ל ליטול את הנפשו' הנגזרי' למיתה באותו יום בחוצה לארץ. וגם הוא מצוה לעבדו גבריאל ליטול את הנפשות הנגזרות למיתה באותו יום בארץ ישראל ואלו כל הממונים מעולם הם אינם נוטלים בעצמם שום נשמה רק שולחים אחד מחיילותיו כאשר יש מלאך אחד לכל נפש ונפש שבעולם ומדריגות כל מלאך ההוא כפי הראוי למדריגות אותו נפש שהולך ליטול ואחר שהמלאך נוטל את הנפש נותן אותו נפש להמלאך הממונ' שלחו. ותכף אחר אותו השליחו' נתבטל אותו מלאך מן העולם כי לא נברא רק ליטול אותו הנפש לבד כמשארז"ל על פסוק כאשר תעשנה הדבורים ר"ל כמו שחיות הדבורה תלוי בעוקץ שלה הנשארת בבשר אדם ולכן היא מתה מיד בעוקצה ועכ"ז הם שמחים במיתת' רק כדי לצער את הבני אדם כן הוא הענין לכל מלאך ומלאך המות יש לו שמחה גדולה בנטילת הנפש בחושבו שמעלה גדולה ניתן לו שנוטל נפש מזרע עם קדוש:

נהר יט
בסוד קבורת ח"ל וארץ ישראל:

הנה כבר נודע כי ארץ העליונה נקרא ארץ החיים ולכן קבורת ארץ ישראל סוד נשמתו עולה אל ארץ החיים העליונה אמנם הנקבר בחוצה לארץ הוא סוד חוצה לארץ העליונה שהוא בסוד עולם מטטרון והם נקראי' מתי חוצה לארץ ואינם חיים כי סוד חיים העליונים אינם נמשכים לחוצה לארץ העליונה כי חיים העליונים הוא סוד הת"ת הנקרא עץ חיים שהוא סוד של התורה הנקרא נובלות חכמה שלמעלה אשר עליה נאמר והחכמה תחיה את בעליה ומשם נמשך עד אשר תגיע אל ארץ החיים שהיא מלכו' ואינה מתפשטת שם לחוצה כדי שלא יהנו מהם הרשעים שבחוצה לארץ שם סביב רשעים יתהלכון ולכן מתי חוצה לארץ אינם חיים כלומר אינם מקבלים מאותן חיים הנצחיים הנשפעים והכונה כי הם אינם חיים בהיותם מתי' בח"ל עד עת התחיי' ועלייתם בארץ ישראל:

נהר כ
באיסור הלנת המת בא"י ובח"ל:

הנה דע כי אסור להלין את המת בארץ ישראל על גבי קרקע כי גורם לטמא את ארץ הקדושה כמש"ה ולא תטמא את אדמתך והענין הוא כי אין רשות לרוח הטומאה ולסטרא אחרא דשמאלא לכנוס ביום לארץ ישראל כי אם בלילה ואפילו בלילה אין להם רשות לילך כ"א רק באותו זמן שלן המת ע"ג קרקע. אבל בזמן שאין מת לן ע"ג קרקע אין רשות אל רוח הטומאה לכנס שם בא"י אפילו דריסת פרסה רגל אחד. וביום אין להם רשות כלל ועיקר ואפילו אם יהיו מתים רבים על גב הארץ ולכן אסור להלין את המת:

נהר כא
בסוד המן ופירות א"י:

הנה יש להקשות למה בארץ ישראל יגרע ממנו המן הרוחניי וי"ל כי הטעם לזה הוא כי במדבר כל הדברים שבו מן החיצונים והטמאים הגדלים בארץ העמים שהם ממשלת השרים על כן אין פירותיהם כדאי לקבל את רוחניותים של הקדוש' כי אין גוף טמא נעשה כלי לקבל רוחניות הקדושה ואם היתה הקדושה ההיא בפירותיהם ובמזונותיהם היה הכל ניתן על ידי השרי' חלילה וזה אינו ענין כלל. וע"כ נתן להם הקדוש ברוך הוא מן השמים המן אשר אין בו חלק של השרים כלל אמנם פירות א"י הם ע"י הקדושה ואותן הרוחניי' שהיה ראוי אל המן נתלבש בפירות הקדושים ההם וע"כ לא הי' מן בארץ ישראל כ"א במדבר:

נהר כב
בסוד הדר בא"י בביאת המשיח:

דע כי מסורת קבלה יש בידינו כי באותו יום שיבא מלך המשיח עם קיבוץ גליות לארץ ישראל ימצא שם בא"י שבעת אלפי' מבני ישרא'. ובאותו היום יחיו המתים שבארץ ישראל וגם באותו יום יסתלקו החומות מירושלים ויבנה אותם באבנים טובים ומרגליות ויחזרו אז המתים

המתים שבארץ ישראל בעת חיותם אל בריה חדשה רוחני' וכן הז' אלפים אשר נמצאים חיים בעת ההיא שמה ג"כ יהיו בריה חדשה כולם גוף רוחניות כמו גוף אדם הראשון קודם שחטא והגוף של חנוך ומשה רבינו ע"ה ואליהו ויפטטו כולם באויר ויעופפו כנשרים וכל זה יהיה לעיני אנשי קיבוץ גליות וכאשר יראו אותן האנשים כאשר אחיהם נעשו בריות חדשו' ופורחים באויר ללכת לדור בג"ע ללמוד תורה מפי הקב"ה אז יקבצו יחד בני קיבוץ גליות ויקחו דאגה בלבבם ויהי' להם דאבון נפש ויתרעמו אז על מלך המשיח ויאמרו הלא אנחנו עם בני ישראל כמוהם ומאין זכו להיות הם רוחניות בגוף ונפש משא"כ אנחנו ולמה נגרע וישיב להם המשיח הלא כבר נודע ומפורסם מדותיו של הקדוש ברוך הוא שהם הכל מדה כנגד מדה אותן שהיו בח"ל אחר יגיעת רבות השתדלו לבא לארץ ישראל כדי לזכות אל נפש טהורה ולא חשו לגופם ולממונם ובאו בים וביבשה ולא חשו להיות נטבעים בים או להיות נגזל ביבשה ולהיותם שבוי' ביד אדונים קשים ובעבור עיקר רוחם ונשמתם עשו זאת ע"כ חזרו להיות רוחניי' מדה כנגד מדה אבל אתם שהיה בידכם לבא לארץ ישראל כמוה' ואתם נתרשלתם בעבור חמדת הממון וחששתם לאיבוד גופיכם ומאודיכם והם עשיתם עיקר ורוחכם ונפשותיכם עשיתם טפל לכן נשארתם אתם ג"כ גשמיי' מרוח' ולחמדת ממון שחמדתם הנה הש"י יתן אליכם ממון בלי שיעור כי כל כסף וזהב אבנים טובים ומרגליות הנטבעים בכל ים מן הימים הנה אותו הים מושבע להביא הכל אל ים יפו כי כל מה שנטבע משעת ימי בראשית עד זמן שלמה המלך ע"ה הכל הקיא ים יפו אל שלמה המלך ע"ה ומשם נתעשר ומן אותו עת שמת שלמה המלך ע"ה עד עתה שהוא זמן קיבוץ גליות הכל יבא לעתיד לבא אל ים יפו והוא יקיא אותה אל היבשה ומלך המשיח יחלק לכל צדיק וצדיק לפי חלקו הראוי לו כמש"ה כי שפע ימים ינקו וגם כל המטמונים שתחת לארץ עתידה הארץ שתעשה מחילות מחילות כדי שיתגלגלו שמה כל אוצרות המלכיות ולהביא' אותם לארץ ישראל כדי לחלק אותם אל אנשי קיבוץ גליות לכל אחד ואחד כפי חלקו הראוי לו וישבעו בממון רב וכל זה יהיה לאותן שהקפידו על ממונם וגופם ונשארו גשמיים שבעים בממון רב אבל אותן שלא חשו לגופם ולממונם כנזכר רק חשו לרוחם ולנפשם בלבד עושה עמהם הש"ית כמה טובות לעשותם ברי' חדשה כנז' ולהוליך אותם אל הג"ע התחתון:

נהר כג
בסוד תחיית המתים בא"י:

מסורת קבלה היא בידינו שתחיי' המתים יהיה בא"י מ' שנה קודם התחייה אשר בחוצה לארץ אמנם כל מי שנפטר בחוצה לארץ ויש לו ממשפחתו קרוב שם בארץ ישראל שהוא חייב באבילתו הן איש או או אשה יש כח ביד קרוב ההוא אשר בארץ ישראל להחיותן אותן שבח"ל וזה סוד נרמז במס' תמיד בשחט שארז"ל עתידים שצדיקים שחיו מתים שנאמר כה אמר ה' עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו וכתיב ושמת משענתי על פני הנער ומה שתולה כח התחיי' בזקנה ולא בצדקה הענין הוא כדי לרמוז כל סדר בא"י נקרא צדיק כמ"ש ועמך כלם צדיקי' וכו' וכמש"ה ע"כ אמר זקנים ולא צדיקים אמנם סגולה זו דתחיי' אינה תלוי בזקנ' רק צדיק שיהיו בן תור' שהם נקראי' זקנים כמש"ה והדרת פני זקן ושארז"ל זקן זה קנה חכמה שהוא תורה:

נהר כד
לבאר סוד משה רבינו ע"ה שלא נקבר בארץ ישראל לא הוא ולא עצמותיו ויוסף נקברו עצמותיו בלא גופו בארץ ישראל ויעקב אבינו ע"ה נקבר גופו: **הטעם** הוא שיוסף לא נקבר גופו רק עצמותיו בארץ ישראל ע"ד אותו טיפת זרע שיצא' ממנו בענין פוטיפרע אף מאחר שלא נגמר המעש' נקבר בארץ ישראל אמנם משה רבינו ע"ה אף שלא יצא ממנו טיפת זרע עכ"ז לקח אשה כושית לכן גם עצמותיו לא נקברו בארץ ישראל כי ארץ ישראל נקרא אשה יראת ה' אבל יעקב אבינו עליו השלום לפי שבא אליו תמנע פלגש עשו ובקשה ממנו שישאנה ולא רצה זכה שנקבר בא"י וזהו מדברי מהר"ר קלונימוס זצ"ל ה"ה:

נהר כה
בבאור מעלת הצדיק בארץ ישראל בין בחייו ובין במותו:

רע כי כמו כאשר הצדיק שהיותו בחיים היותו בא"י יגיע ממנו תועלת לעולם יותר ממה שמגיע לעולם בהיותו בח"ל כמו כן פטירת הצדיק בהיותו בארץ ישראל יגיע מזה היזק יותר לעולם מן המגיע אם היה נפטר בח"ל והענין הוא כי ארץ ישראל הוא לב העולם כי שם שער השמים כנזכר וכמו שמן הלב הוא מקור החיו' יתחלק ויתפשט החיות לכל אברי הגוף כן בהיכלות א"י אשר הצדיקים יושבי' שם משם יתפשט הבריאות לכל העולם בכללו כי בריאות א"י היא בצדיקים שהם מושכים לה השפע והנה אין דרך השפע להתפשט בכל בכל העולם רק בארץ ישרא' ולא זולתו וזהו מארז"ל מתמצי' של ארץ ישראל שותה וניזון כל העולם כולו כי א"י הוא כמו לב המחזיק חיותו לכל הגוף וכמ"ש הרופאים כי הכלול והזך שבדם הוא מזון הלב ואח"כ השמות כיזון מן היותר זך הנשאר

ואחר כך ניזון הכבד ואח"כ ניזונים כל שאר האברים כפי מדרגת' וכמו כן יתעכב מזון הנפש כנזכר בדרז"ל שמתמני' א"י הוא שותה וניזון הכל אמנם בזמן של החורבן אשר נפסק מהנה השפע בעו"ה הנה האברים כולם הולכים ודלים מחמת חסרון השפע ומחמת שאין הלב בשלימות בריאתו שאין לו מזון ונדמה דבר זה ממש ליום התענית. וע"כ מחורבן הבית ואילך אין לך יום שאין קללתו מרובה והולכי' ודלים מחסרון השפע וכמו שבתענית שנפסק מזון הלב הוא ניזון משאר אברים בראותם כי נחלש הלב ולפחדם ממיתת הלב שלא ימותו וגם הם ע"כ הם נותנין לו מדם האברי' ממה שנמצא בהם כדי לחזק הלב שלא יגרע כחו ונתמעט חלבם ודמם כן ג"כ בעת החורבן מתמכית ח"ל שותה ארץ ישראל כי אין לארץ ישראל קיום ועמידה רק מחוצה לארץ כהיום הזה והנה הצדיקים יושבים בארץ ישראל ע"י אמצעים השפע יורד למעלה והוא כי אחר שהשפע רוחניי' א"א שירד למטה לארץ גשמי כי אם ע"י הצדיקים שהם חלק אלה ממעל ובהשגת תורתם ומעשיהם הטובים מורידים את השפע הפך טבעו ויעזור להם טהרת המקום כמו שעשה פתילה הטוב' עם שמן הזך שהוא נושא האור כי בהם נאחז אור רוחניות כי אין בטבעו שירד למטה כי אם ע"י הצדיקי' וכבר ארז"ל כי אין עול' פחות מל"ו צדיקי' שיהיו כאברה' אבינו ע"ה לעול' ולמדו מפסוק היה יהיה לגוי גדול ועצום שבמנין יהיה צדיקי' יהיו תמיד בעולם כמוהו והנה כאשר הדור זכאי יהיו רובם בארץ ישראל הקדושה והכוונה לזה כמ"ש כי קיום העולם הם הצדיקים המקיימים את התורה והמצו' בקדושה ובטהר' ומושכים את השפע למטה בארץ ובהיותם רובם בארץ ישרא' שמה ימשיכו שפע רב טהור ונקי ואז מיעוטים שיהיו בחוצה לארץ יוכלו אחר כך להמשיך לשם מה שכבר נמשך וירד לארץ ישראל. אמנם בהיותם המיעוטים בארץ ישראל לא יוכלו להמשיך משער שמים כ"א מעט כי כפי גודל הפתילה ועוביו תהיה או השלהבת נאחזת בה וע"כ אף אם יהיו רובם בחוצה לארץ לא יועילו כי הם לא יוכלו להמשיך כ"א השפע שכבר ירד בארץ על ידי המיעוטים שבה. אורכה באופן אחר והוא כי הצדיקים בהיותם בארץ ישראל יוכלו להגין על כל המקומות והוא על כי שארץ ישראל הוא הלב כמ"ש והוא הנותן חיות וקיום לכל האברים אמנם הצדיקים שבחוצה לארץ לא יועילו רק על מקומם לבד כי הוא כמו חיות אבר פרטי מפרטי הגוף ואבריו ולא יועיל לזולתו וכן הם בעת סילוקם אמנם הצדיקים שבארץ ישראל כמו שהם בזמן חייהם כן הם במיתתם מועילים לכל העולם ולא לאנשי מקומם בלבד כמש"ה ותמת שרה בקרית ארבע וגם באר כנען ויש להעיר ולהקשות באמרו תחלה סימן פרטי וזו בקרית ארבע ואחר כך אמר סימן כללי זה שהוא ארץ כנע' הכולל דרך כלל כל ארץ ישראל. אמנם יתישב במה שכתבתי כי הכוונה הוא לרמוז על מעלת אמנו שרה ע"ה שזכותה הועילה לאנשי מקומה ולכל גבול אנשי ארץ ישראל שהוא ארץ כנען ובעת סלוקה מתה אל כלם יחד ונסתלק מהם התועלת הנזכר:

מעין רביעי עין יעקב

ובו נט נהרות

נהר א בסוד אשר האדם הוא עולם קטן:

הענין הוא כי כל העולם כלו בכללו הוא כמציאת האדם ממש דומה בדומה וכמו שיש לאדם גוף כן יש לעולם גוף שהוא חלק הגשמי העכור הנרא' לעיני' אשר אין האדם משיג מן עולם הזה כ"א חלק הגשמיי' הזה והוא כמו שאינו רואה בחבירו רק חלק הגשמי שבו וכמו שיש באדם יצר הרע שהוא מקליפות הטומאה כן העולם הזה הגשמי מתלבש בתוכו אויר הטמא שבו משכן החיצוני' ובחלק זה הוא כניסת כל המכשפים שהם מזככים ראייתם משיגים לראיית השדים לפעמים פתאום ובני האד' שירצו שישיגו אותם יסלקו מראות העולם הגשמיי' ויועילו לראו' חלק אויר זה ולא יראו מעולם הגשמיי' כלל חפצי שיגאו מן הגשם ונכנסים בחלק השני הזה וכמו שיש באדם על היצר הרע נפש טוב וקדוש כן יש לעולם הזה חלק לבוש קדוש שהוא סוד נפש דעשיי' משכן נפשות דצדיקי' הנקר' חצר מות שנתפשט שמואל מן חלק הגשמי ונכנס בחלק זה וכן מעשה דר' אלעאי וכיוצא וכמו שיש לאד' חלק נשמה כן יש לעול' הזה התלבשות חלק נשמה והנה חלק הנפש שבארץ ישראל הוא יפה מחלק שבחוצה לארץ וזהו טעם שבמיתת א"י הם משובחים ממית' חוצה לארץ כנזכר בענין הארץ וע"ש והענין כי שמלכות אשר

הנפש

הנפש דבוק בה בחינות רבות אליה ובחינות המתלבשים שבה סוד עיקר היחוד אשר שם מתגלה אור הת"ת הוא מתגלה בארץ ישראל אמנם שאר בחינותיה שהם נפש לשאר מציאות העולם אין הת"ת מגלה שם אותו בעצם וכתב האר"י ז"ל כי האדם בצלם אלהים שבו כל העליונים תלוים ונאחזי' בשיעו' קומתו גם כל הנבראים התחתונים נאחזים בשיעור קומתו של אדם התחתון וע"י מתברכים כלם :

נהר ב

בסוד ד' יסודות אשר הם מרכבה אל הקדושה ולהקליפות : **הענין**

שהבחירה לאדם שיהיה מרכב' ליצר טוב או ליצר הרע ולכן יש בגוף של האדם אברים ידועים שהם מרכבה לכל בחינה ובחינה מבחינות הקליפה הד' יסודות שבאבר ההוא שהם שוכן הקליפה ההוא ומתפשט שם בכל הגוף והענין כי בגוף של האדם הם ד' יסודות מי"ם א"ש עפ"ר רו"ח והם מרכבה אל ארבע מלאכי' שהם ד' החיו' מיכאל גבריאל רפאל אוריאל שמולטי' בגוף האדם באיברים ידועים ולהם ארבע מדות שהם לבנה אדומה ירוקה שחורה שיש בארבע אברים ומהם מתפשטים בכל הגוף והם הלבנה בריאה והאדומה בכבד והירוקה במרה ושחורה בטחול והם מרכבה לארבע קליפות שהם העון בלבנה מים ומשחית באדומה רוח ואף במרה ירוקה וחימה בשחורה עפר והם ממש נגדיים למלאכים הד' הנזכרים והענין כי באברי' הנזכרים יש בהם שיפעלו להרע או להטיב להרע כגון לקרר עצמו בעצלות לעשות המצוה ולחמם עצמו לשמוח בעבירה ולכעוס כנגד אהבי השם ולהראות עצבות בדברי הקדושה אז שולטים עליו אף וחימה עון משחית אמנם אם ירחיק האד' עצמו מעבירות ויראה רחמנות ורכות הלב לעניים ולאביונים לגמול חסד ויחמם עצמו עליהם ויחמם לדברי הקדושה לעשות בזריזות המצוה לשמרה ויתקוטט באויבי ה' ויכעוס עליהם וכן יזרוק מרה בתלמידים כדי ללמדם ספר וידאג תמיד על עוונותיו ויבכה עליהם ועל מדת הדין הקש' אז מעבר מעליו עון ומשחית אף וחימה וישלוט עליו ארבע חיות הקדש שהם מיכאל גבריאל רפאל אוריאל וכן משם ולמעלה עד מקום האצילות:

נהר ג

במעלת האדם על כל הנבראים : **הענין** הוא זה שהאדם חביב הוא יותר מכל הנבראים כי נברא בצלם אלהים ירצה בזה כי סוד שעור קומה שלו דומה ממש לשיעור קומה העליונה כדפי' וכמש"ה כי בצלם אלהים עשה את האדם ובומר שכל העליונים הם תלוים ונאחזים בשיעור קומת אדם התחתון ועל ידו כולם מתברכים ולכן כל אדם שאומר פרק שירה בכל יום ויודע לכוין בכל אלו הנבראים התחתוני' איך הם רמוזים בו הוא גורם השפע לכל הנבראים התלוים בו וזה שאמרו רז"ל שגדולה מעלת האומר פרק שירה בכל יום שזוכה למעלה גדולה : ונוסף לזה כי כל העולמות כולם לא נבראו אלא בשביל האדם ולא מבעיא עולמות הללו הגשמיים אלא אפילו הרוחניי' שהם השרפים והאופנים וחיות הקודש כלם לא נבראו כ"א לסייעת האד' שהוא כאשר עבד עבודתו ועשה תפלתו אז הם משועבדים לקבל התפלות והקולות והדיבורים אשר לו בתפלתו ולהעלותו למעלה עד מקום הספירות כדי לגרום יחוד עליון וכדאי' בתקוני' בסוד כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר הוא קול של ק"ש ודבור של תפלה:

נהר ד

בתועלת ירידת הנשמה בזה העולם: **אשר** הקשו הקדמוני' במהות הנשמה מה תועלת יש לה בירדתה אל הגוף מפני שהיא קרובה אל ההפסד אשר היתה בחומר ויצר הרע הטמא שולט בגוף והיא רחוקה מאד מן השכר אחר באתה מחומר הזה ואשרי מי שזוכה למסור נשמתו לקונו בטהרה כמו שנתנין לו בתחלה וכשתעלה לו תעלה יותר מהמקום שחצבה ממנו וגם כן מה כונת בריאת הנשמה ומה תועלת לה לבא בזה העולם : והתשובה לזה כי הנשמה למעלה בהיותה קודם רדתה היא עבורה במוכר ידוע אל הנשמות אשר עדיין לא באו אל העולם ואין הנשמה נהנה שם מהסתכלות באור חיי עליון יתברך אלא היא בת מלך צנועה ויש לה מאכל קבוע מאת אביה המלך יתברך אמנם פני השכינה איננה רואה מיום הולדה מפני שהיא אז ערומה ממצות ומעו"ט כי אי אפש' לראות את פני המלך ית' אם לא בלבוש מעש' מצות ותורה והחילוק אשר מן בואה אל העולם הזה לקודם ביאתה מעלה רבה כגבוה שמים מן הארץ וז"ש בזוהר פרשת פקודי ובההוא לבושא דלבש ההוא ענין לבושי המצות כנזכר שוה אתהני וחמי בו אספקלריא כו' והענין כי על ידי שירדה לזה העולם הגשמיי' ויוכלל בה רוח ונפש תוך הגוף ויעשה בו מצות ומ"ט ואז כשתסתלק אח"כ מעולם הזה תתלבש בהם בעולם הבא ונמצא כלולה מכל עולמות ונקראת אז לראות פני מלך ית' למעלה ולמלאה לא היתה כלולה מכל עולמות כנזכר אז לא היתה כדאי לראות למעלה כמש"ה אך צדיקים יודו לשמך גו' בעול' הזה שהן אותן שישבו ישרים את פניך בעול' הבא כנזכר ועיקר הטעם הוא כי הנשמות הוא מכנא שהוא הבינה והרוח מהת"ת הנקרא מלאך בהתלבשו ביצירה והנפש הוא מן המלכות הנקרא אופן המתלבשת בעשי' ונמצא כ"א

לא תרד לעולם הזה אזי לא תתקש' הנפש אשר עיקר' בעול' העשיי' בהרוח שהוא ביצירה והרוח בנשמה והוא פירוד למעלה כי אין בינה מאירה בת"ת ואין ת"ת מאיר במלכות כי מעשה הענפים יפעלו ויעשו את השרשים: אמנם ע"י דתה בעולם הזה תתקשר הנשמה ברוח ורוח בנפש ויאירו זה בזה ושלשתן בגוף וכן יתקשרו כדומ' לזה באצילות הבינה ות"ת ומלכות וע"י זה יזכה להנות לעה"ב להיות כעין יחוד כמ"ש לחזות בנוע' ה' ולבקר בהיכלו:

נהר ה במציאות גופו של האדם מכח האותיות והד' יסודות:

דע כי הענין הוא כי הד' יסודות הם מורכבים בעולם והם דצח"ם מפני שנברא העולם מכח ד' אותיות השם (יהוה) וכבר נודע שמסוד ד' אותיות אלו באים הד' הנהגות. שאחד הוא הדומם שהיא ה' אחרונה אשר יושבת ודוממת. בסוד נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וגומר וגם נאלמתי כרחל לפני גוזזה ונקרא למעלה סוד ארץ ואבן. ולכן בא ממנה היסוד הנקרא דומם. והב' הוא צומח ובא מן וי"ו שבשם הנקרא באצילות עץ וכל מיני צמחים יתלו בה כי הם חיים וצומחים מכח השפעתו וע"כ ביום השלישי שרומז לת"ת שהוא אות וי"ו נבראו בו מיני צמחים כנודע. והג' הוא החי שהוא הה' ראשונה מן השם שהוא בינה שהוא סוד אם כל חי שהוא סוד בהמה וחיה וכדומה. לזה כל מיני בעלי חיים שבעולם הן בארץ ובימים כי אל כלם מתפשט החיי' מצד אם כל חי והיא נקרא' אלהים חיים. והד' הוא המדבר שהוא יו"ד מן השם שהוא האדם הנברא מצד החכמה הנקרא אד"ם על שכן יש השם במילוי כמנין אד"ם וזהו היו"ד שהוא חכמה שהדיבור יוצא ממנה כי הדיבור הוא בחכמה כי שם זה הוא סוד הדבור מן החי"ך מ"ה ודאי והשכל הוא ממנו שהוא מקור השכליים שהם ל"ב נתיבות החכמה אשר משם נשפע השכל אל האדם והנה ד' הדברים האלו מורכבים כולם הם באדם בסוד ד' אותיות השם דהיינו מן ה' אחרונה בא הגיבול של האדם ודמות של הדומם. ובחינות צמיחות האדם וגדלו הוא מסוד וי"ו שבשם והחיות והתנועה של האדם בא מסוד ה"א ראשונה שבשם שהיא הבינה. והשכל הדבור והחכמה בא מסוד יו"ד שבשם שהיא חכמה שממנה בא לו השכל והחכמה נמצא האדם כלול מכל ד' אותיות השם ולכן הוא מושלם יותר מכל הבריות שבעולם כי שאר הנבראים חסירים הם כי אין נכלל בהם כל ד' אותיות השם אבל האדם נכלל בכלל השם כולו יש לו גיבול בגופו שהוא מצד עצמו דומם. ויש לו צומח ויש לו חיות ותנועה שהוא בחינ' יותר על הצומח שיש בו ג"כ חיות אבל אינו מתנועע ממקום למקום. ויש לו שכל דברניי וזהו מעלת אדם על כל הנבראים. ונודע שכל מי שאינו אוחז בכלל השם כולו אזי אפילו במקצתו לא יזכה לאחוז. והטעם שאין השם מתפרד ומתחלק ולכן אין שאר כל הנבראים נאחזים בהשם ממש על שאינו כוללים כל השם רק במקצת שאותיות הם נאחזים אבל האדם אוחז בכל ד' אותיות השם נאחז בהשם ממש וזהו מעלתו על כל שאר הנבראים וגוף של אדם זה נבנה בכמה ענינים כי הוא אינו גוף פשוט רק שהוא מורכב ולכן ברא הש"י תחלה הד' יסודו' שהם אש ורוח מים עפר שהם הן כדמות אבנים לכל הברואי' הגשמיי' ומהם נבנה כל בנין הן גוף או צומח או חי או מדבר כי אלו הד' יסודות התחלתם מן הכתר אמנם כן אינם מתהוות שם בגילוי והם מתפשטים מתציאות בעלם למציאו' יותר מתגלה עד בואם אל ספירה חסד מים. גבורה אש. ת"ת רוח. מלכות עפר. והנה יסודות אלו הם ראשונים לכל הנמצאי' והם בד' מדות אלו באצילות ואח"כ מהם יתפשטו לעול' הבריאה ואח"כ לעולם היצירה. ואחר כך לעול' העשיי' עד שעשה הגשמי' הזה. אמנם למעלה יתחיל מציאות הנעלם מן הכתר עליון ושם הם במציאות אין ובחכמה הם קצת במציאות יש גמור ושם יש מציאות מעט בתחלה אך ורק בהעלם גדול עד בואם למקומ' במלכות שבאצילות ומשם אל שאר עולמות עד שנתהוו הד' יסודות עפריות הגשמיות שבעול' הזה ואח"כ התחלו להתקרב אלו באו בענין שהם נקשרי' ומתייחדי' בהתאחד' אלו באלו וכול' נקשרים במים וכן ברוח וכן באש וכן בעפר. אמנם סדרם בעול' התחתון הם אש למעלה והטע' כי אש הוא גבור' וצריך אל הגבורה להתעלה למעלה כדי של יאבד העול' כרגע כי אלו היתה הגבורה מתפשטת אל התחתוני' היו ספו תמו כרגע ח"ו ואח"כ אין הגבורה רק אל העליוני' אבל התחתוני' אינם מתקיימי' כ"א בחסד וזהו הסיבה והטעם שיסוד האש הוא עולה על שאר היסודות עד לשטח קערות גלגל הלבנה להראות כי עיקר הגבורה לשרת אל העליונים והחסד תתפשט למטה לקיום התחתוני' דהיינו שהחסד נקשר בארץ שהוא הימין הפשוטה לקבל ארץ העליונה בין שתי הזרועות דהיינו רוח בין אש העליוני' ובין מים התחתוני' מפני שיש סוד חסד למעלה משאר היסודו' ולכן מים מעל השמי' כמש"ה כי גדול מעל שמים חסדך ועתה מן ד' יסודות אלו יהיה כל מציאות ההויות ונבנו מהם בהתקשרות כלם יחד ולא ימצא בהם חלק נפרד מחבירו אלא מקושרי' לעול' ארבעתן של הד' יסודות כי אין שום הויה באיז' מציאו' או חלק ממנה אשר אין ארבעתן

ארבעתן מתקשרות יחד ומתאחדות וזהו סוד של כל הנמצאי' למטה והעליוני' גם הם מורכבי' מהם רק שהם בסוד ד' יסודות רוחניות כי לכל נמצא יש ד' יסודות רק כי היסודות למעלה הם יותר דקים וכן כל מקום ומקום כפי ענינו כן היסודות שם ומזה תדע שלא בלבד בתחתוני' נמצא הארבע יסודות אפילו גם בעליונים וכן בחיצונים כולם הם מארבע סודות ומקודם למעלה באצילות בחג"תם שהם שרשי כל היסודות להתייסד כל מה שיתהווה בעולמות כל אחד לפי ענינו ותכונתו:

נהר ו לבאר בריאת גוף ונשמה:

דע כי אין גוף או נפש רוח ונשמה אשר לא נבראו ע"י כ"ב אותיות התורה וכל אחד מהם יש לה כ"ב אותיות התורה והם בפנים של האדם ועור האדם סוכך עליהם דוגמא מסך הרקיע׃ ואמנם הצדיקים יש בנפשם להאיר מתוך העור שבפניו ולחוץ ולעבור האותיו' דרך העור ההתגלות לעין הזוכה לראות מן האותיות הפנימיות וזהו הענין שהיו הראשונים רואים כתובים העברות במצח האדם וגם עתה הצדיקים רואים אותיות ההם:

נהר ז בענין אדם הראשון ובריאתו:

דע כי בעת בריאת אד"הר היה בג"ע׃ ואמנם כן שאר העולם לא נברא לחנם אלא שהיה אד"הר יוצא מן ג"ע אל העולם לצורך תשמיש הגוף וכל צרכו והיה הג"ע של אד"הר כמו בית המקדש או בית הכנסת להתפלל בו וכמו בית המדרש לעסוק שם בתורה ולקיים המצות ולהתנבאות גם בשם ה' ושאר עולם היה שייך לכל רכושיו וחיותו הגשמי' רק שלא האריך אד"הר בשלותו ונתגרש משם:

נהר ח לבאר סוד חיי אדם:

הענין הוא דע כי לפי כשרון מעשה האדם כן תלוים סוד חייו כי נפש האדם היא כמסכת לו מבחינה דקה שבין החיצונים לקדושה והיא קליפות האגוז שאוכלת עם האגוז ולכן לפעמים תדבק בקדושה ותטהר ולפעמים תדבק קליפה ההיא בחיצונים ותטמא עצמה בחיצונים וזהו בהכרעת ובבחירת האדם אם לא מתנהג ביושר אז תדבק נפשו בטומאה ויבא למיתה התמידיית וזהו הכרת׃ ואם האדם יזכה בטוב מעשיו ישא עליו נפש יותר זכה ופנימי מן הראשונו' ואם יזכה עוד יותר נותני' ומשפיעין לו רוח שהיא קדושה אחרת והוא כפי שיעור דקות המלאך בקרוב ואם יזכה עוד יותר נותני' לו בחינת נשמה וכן יעלה מבחינה ש' בחינ' בכל עולם ועולם עד שיזכה ש' עולם אצילות לקבל משם הנר"ן׃ הרי כי תוספת החיים והשלום בכשרון המעשה ר"ל חיי הנפש אבל לא חיי הגוף׃ והענין כי האור הא"ס הוא שופע ומשתלשל במדריגות עד הגיע אל אפס החיי' שהוא המות והוא כי אור הא"ס שאינו מתפשט בחיצונים שהם המות כי במות אין חיים כלל׃ ולהיות ענין זה כך כאשר יעלו המצות וכשרון המעשה מבני אדם למעלה מן המצות הגשמיות כי כל המצות המעשיות אע"פ שהם גשמיות מכל מקום יש להם חיות כי כמו שהגוף פועל גוף המצוה כן החיים אשר באדם פועלים בהחיים וחיים האלו הם מצוה כפי שיעור חיות אדם אם אדם רשע נפשו נכרתת וחיות הא"ס מתפשט מנפשו מעט מעט מפני קרובתו של אפס החיי' שהוא המות כדפרישית׃ הנה מצותו יהיה בה מעט אור החיות וחיות מועט עד שכמעט אינו עולה למעלה לעולם שכר האמיתי ופוסקים לו שכרו למטה בעה"ז כמש"ה ומשלם לשונאיו אל פניו וגו'׃ ואם נפש אדם טובה ואור האין סוף שופע בו כראוי ומאיר בו ומכ"ש אם יש בו רוח ומכ"ש אם יש בו נשמה ומכ"ש אם זכה לנר"ן באצילו' אשר אז חיות המצות שעושי' יהיה גדול בתכלית האפשרי וכאשר מעשה מצות הוא בא למעלה ויתעטר בה בספירה ההיא בסוד נשמת הצדיק הזה הנה ספירה היא נכללת בחיים תתאין והם ממש אור הא"ס השופע בנשמה וכל זה הוא על ידי כשרון המעשה של תורה והמצוה הנפעלת על ידו:

נהר ט ברוח החיוני שבאדם:

דע כי רוח החיוני הוא נאצל מן השמים מסיבוב הגלגלים דהיינו הגוף והרכבתו הוא מן ד' יסודות והחיות שבו הוא מן החיים שבשמים כי כמו אשר ש' היסודות הם גופם מתים והרכבתם ש' באלו באמצעי' סבוב הגלגלים ואחר כך יופח החיים תוך היסודות מכח חיות השמים וגם חיות הזה הוא מורכב מד' יסודות רוחניו' ויתעלה המציאות זה על זה ועל יסודות האלו יש מציאות שני והוא חיות האדם שהוא כעין חיות המנהיג את העולם והד' יסודות שבו הוא סיוע כח נברא בשמים מתפשט על הארץ אשר ממנו נאצל על כל בעלי חיים חיותם והמשובח ממנו נאצל אל האדם מפני מעלת גופו מבנייני בצלם ובדמות׃ אמנם סוד רוח חיוני' זה שבאדם הוא דבר רוכב על אלו האיברים ופועל בסוד ה' חושים שהם הראייה והשמיעה והטעם והריח המיוסדים בראש והמישוש שהוא המיוסד בכל הגוף:

נהר י לבאר ענין המות וצורתו וכחותיו:

דע כי אות האל"ף הוא כדמות מות וצורת א' י למעלה כמו תפוח וכן למטה ווי"ן שבאמצע כמו דמות שני תפוחים דבוקי' ואדוקים זה בזה באופן שצריך

שיהיה

שיהי' כור' ן שבאות א עבה מב' צדדין ודקה וחדה באמצע כצורת מוח וכל אלו הד' מוחין כל אחד ואחד ממונה ומוכן לפעולתו · האחד על המחשבה · והב' על הזכירה : והג' על הדמיון · והד' על שפע הזרעיית · וכל א' מאלו ד' מוחין יש לה ד' זויות לד' רוחות לד' מיני מחשבות · כשאדם חושב בדברי תורה אזי אותה מחשבה באה מרוח דרומי · וכשחושב בספרים החיצונים אותה מחשבה באה מרוח צפונית · וכשחושב בדבר מצוה אותה מחשבה באה מרוח מזרחי · וכשחושב בדבר עבירה אותה מחשבה באה מרוח מערבי · וכן במוח הממונה על הזכירה רוח הדרומי הוא לזכור בד"ת : הצפוני לזכור בספרים החיצונים · והמזרחי לזכור בדבר מצוה · והמערבי לזכור בדבר עבירה · וכן במוח הממונה על הדמיון · צד הדרומי הוא לדמות ולצייר ציורי חכמת התורה · והצפוני הוא לצייר חכמת התכונה וההנדסה · והמזרחי לצייר כלים ובניני' של מצוה כגון בנין בית הכנסת ובית המדרש וכוי של תפילין וס"ת וציצית וסוכה וכיוצא בזה והמערבי לצייר כלים ובנינים של ע"ז ובניני הרשות וכיוצא · וכן המוח הממונה על הזרעים לו ד' רוחות · רוח דרומי ומזרחי באים טיפות הזכרים דהיינו מהדרומי טפות של ז' חדשים ומזרחי טיפת ט' חדשים · ומהמערבי טפות של נקבות מז' חדשים · ומהצפונית באים טפות הנקבות מט' חדשים :

נהר יא בענין יצירת הולד והצלם :

דע כאשר האדם פוקד את אשתו ומתעברת אז המלאך גבריאל שולח אחד משלוחיו ליטול את הטיפה ולכל טיפה וטיפה שולח לו מלאך הראוי לו והענין כי תחת גבריאל יש י' מחנות כנגד עשרה יוחסין שבישראל ושאמרו רז"ל מלאך הממונה על הריון לילה שמו כי לילה במ"ק י"ב גם גבריאל במ"ק י"ב כנגד י"ב שבטי ישראל כי אין גבריאל מזומן רק לישראל ולא לא"ה והקב"ה שולח מלאך א' הממונה על הנשמות ומביא משם נפש א' והקב"ה אומר לנפש שתכנוס בטיפה זו כי הטפה עתיד להיות בנין גופך ומצוה גם כן על מלאך הממונה על אוצר הצלמים להוליך שם אותה הנפש כדי שיבחר לו צלם כרצונו ארוך או קצר שלם או בעל מום חלש או גבור יפה או מכוער וכיוצא ואומר לה דע כי בעולם שאתה הולך ה"א נקרא חיי שעה ואחר זמן שתחייה נקרא חיי עולם וכל מי שהוא ארוך מבני דורו הוא יהיה לעתיד יותר קצר משאר בני אדם אחר התחיי' וכן בעני ועשיר חלש וגבור יפה ומכוער וכל כיוצא בזה · והבחירה נתונה בידו ויש מי שבוחר במוקדם ויש מי שבוחר במאוחר שהוא זמן ארוך ויש מי שאין בדעתו לבחור רק בבינוני שבמוקדם ושבמאוחר ולפי זה אין שום אדם יוכל להתרעם על הש"י למה חבירו יפה ממנו והוא מכוער יותר וכן כל כיוצא בזה כי הכל תלוי בבחירתו וז"ש רז"ל וכל צבאם מלמד שכל מעשה בראשית בצביונם ובקומתן נבראו כי אמר הקב"ה לשר הממונה על הבהמות טמאות ולנפש' רצונכ' להבראות על מנת שתהיו משועבדים תחת הבני אדם לרכיבה ולמשא ואמרו הן וכן אמר לשר בהמות טהורות ולנפשם רצונכם להבראות על מנת שתהיו מזומנים לשחיטת בני האדם ולאכילתן ואמרו הן · והנה אם לבעלי חיים שלא נבראו אלא לצביונם נאמר כך לבני אדם על אחת כמה וכמה · וכשמורידין הנפש מן האור העליון לעולם השפל החשך הזה ממדריגה אחר מדריגה כדי שתוכל לסבול תחלה מטיילין אותן בגנות ופרדסי' ואחר כך בשדות ובכרמים ואחר כך מכניסים אותה לעיר ומשם למבואות ואחר כך לחצר ואחר כך לבית ומשם מכניסין אותה במעי אשה בנקבי חוטמא דהיינו הזכר נכנס בנקב הימנית והנקבה בנקב השמאלית ומפני שאינה ברצונה לרדת כי לא הורגלה בכך לכן מורידין אותה בעל כרחה לטובתה וזה שאמרו רז"ל על כרחך אתה נוצר וכו' · ודע כי הכל תלוי בבחירת האדם הן חלש או גבור עשיר או עני ארוך או קצר יפה או מכוער בזוי או נכבד חריף או תם אמנם זכר או נקבה חכם או טפש זה אינו תלויה בבחירתה כי ענין זכר או נקבה דבר הכרחי הוא כי נפש הזכר אי אפשר להתלבש בגוף ההוא של נקבה וכן בהפך כנזכר בזוהר פ' וילך דכל רוחין דנפקין מלעילא כולהון דכר ונוקבא נפקין ובתר כן מתפרשין וכו' ולא שייך בנפש לבחור להתלבש בזכר בעה"ז כדי שיתלבש אחר כך בנוקבא בעה"ב כי נפש הזכר אי אפשר להתלבש בגוף הנקב' וכן הענין בטפש או חכם כי אין שום אדם מואס בחכמה ובוחר בטפשות כי מי שהוא חכם בעה"ז בודאי שלא יתהפך אחר שתחייה להיות טפש · וכאשר דרשו רז"ל על פסוק ומרוה גם הוא יורה כל הזוכה להיות מורה הוראה בישראל בעה"ז יזכה גם כן להיות מורה הוראה בעולם הבא אמנם גזירת טפש וחכם אע"פ שאינו בבחירתו מ"מ נגזר מפי הש"י כפי מעשה אביו ואמו שאם יהיה הויות הטיפה על ידי אכילה גסה ובתחלת הלילה קודם עיכול האכילה לא יתלבש בה נפש חכמה · ודע כי אחר היות היחוד של איש ואשה אחר חצות ואכילה דק' אז יתלבש בה נפש חכמה · ואחר שבחרה לה הנפש צלם כרצונה ומתלבשת בתוכו ויורדת לעולם השפל פושטת מעליה אותו הצלם ונכנס' ערומה במעי האשה ואותו הצלם עולה ועומד על ראש המעוברת עד שתלד ואחר

כך

כך עומד על ראש הילד וז"ש בכוונה דכוונה יש אל אדם כל סביב כל הגוף. וכשאדם מזדווג עם אשתו כשיכוונו שניהם לטובה ולשם מצוה אז יצא ולד צדיק גמור באור מקיף ופנימי והפך בהפך. אמנם אם האב כיוון לטובה והאם לרעה אזי יהיה לו אור מקיף טוב והפנימי רע ובהמשך יבקש המקיף הפנימי ויעשהו טוב כמוהו וכשהוא להפך יבקש המקיף הרע הטוב הפנימי ויהיה רשע לפי שהמקיף הוא כולל את הפנימי בתוכו ומהפכו אל מה שהוא רוצה. והנה אם תראה אדם שהוא קל כנשר ורץ כצבי בכל מעשיו והוא מהיר במלאכתו זהו גורם אליו תגבורת כח האב. וכשהוא כבד ועצל אז גבר עליו כח האם והכל הוא לפי מה שהוא. אם האב כוון לטובה אז הבן יהיה מהיר במלאכת שמים ויהיה גדול בתורה מאד ואם יהיה כונתו בהבלי עול' יהיה מהיר במלאכת הבלי עולם וז"ש עשהאל קל ברגליו שארז"ל שהיה רץ על ראשי שבלים ולא היו נשברים והוא כפשוטו אבל זהו מכונת האב ולא מכונת האם כלל ולכן נתגדל בו אור המקיף עד קצה האחרון וכל כחות הקלות הנמשך מאור המקיף מוליך את האדם ומגיעה בקלות ולכן תמצא איזה קטנים שאינם זזים ממקומם ויש שאינם יכולים להיות שקטים אפילו רגע אחד והכל נמשך לפי מה שדברנו:

נהר יב לבאר סוד עם ישראל ומדריגתו :

דע כי יש ששה מדריגות וסדורם ממטה למעלה. האחד מי שאין בידו לא תורה ולא דרך ארץ שהוא אומנות. ואם אין לו אומנות הוא מזומן ללסטם את הבריות כי אין לו במה להתפרנס והם נמשלין לצאן מצד שאין להם מלאכה ולכת הזו קרא הכתוב בני נבל. מדריגה הב' מי שאין בו תורה אבל יש לו אומנות ולכת הזו קר' הכתו' בקר מצד שיש להם החרישה והדישה ואוכלים מדישתם כמ"ש הכתוב לא תחסו' שור בדישו כן כת זאת ממש ונקראי' בכתוב בלי שם בעבור שאין בהם תורה אין בהם אות משם (הוי"ה) ולזה אין זקוק לשלוח לו מלאך לשמרו. המדריגה הג' מי שיש בו תורה רק שלא נתעסק כי אם במקרא לבד ואחר שיש בו מקרא יש לו נפש המשכלת רק בשביל שלא למד המשנה נקרא בור וקרקע כי התורה שבכתב נמשלת לשדה והמשנה לצמחי' הצומחי' ממנה והשד' שאין לה צמח נקר' שד' בור ולכן מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה נקרא קרקע בור וכת זו הואיל שיש בידו מקרא זקוק בו אות (ה') אחרונה משם (הוי"ה) לשלוח לו מלאך לשמרו. והמדריגה הד' הוא מי שיש בידו משנה ותלמוד עם המקרא אבל אין בידו אגדה וסתרי תורה וכת זו נקרא עם הארץ דאורייתא כמ"ש בזוהר בפ' ויקרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ וגו' ולכת זו יש נפש משכלת ממדת המלכות וגם יש לו רוח שכלי' ממדת הת"ת ונזקקים לו אז ב' אותיות אחרות משם (הוי"ה) לשלוח לו ב' מלאכי' לשמרו כמ"ש כי מלאכיו יצוה לך וגו'. המדריגה הה' מי שיש בידו משנה מקרא תלמוד ואגדה וסתרי תורה וספר יצירה ועדין אינו שלם בחכמה כי לא העמיק בה כראוי וזה נקרא חכם ונבון אבל אינו נקרא משכיל וכל השם רובו ככולו זקוק לו לשמרו שנאמר ה' שומרך ה' צלך וגומר. המדריגה הו' הוא מי שהוא שלם בכל הדברי' הנזכר בתכלית השלימות בכל אותיות (הוי"ה) זקוקים לו לשמרו לעולם שנאמר ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם. וכל ג' מדריגות העליונו' עשן קרבנם דהיינו העשן היוצא מתוטמם ביום התענית שמתמעט מדמם וחלבם הוא נקר' קרבן לה':

נהר יג לבאר סגולות המיוחדת לכל שבט ושבט.

דע כי י"ב סגולות נבראו בעולם. וכל אחד ניתן לשבט אחד ואלו הן. האחד הוא סגולת הדבור הוא ליהודה שהיה לו היתרון בכח הדבור על כל האדם. הב' הוא סגולת ההרהור והעיון בתורה הוא ליששכר שהי' בזה יתרון על כל האדם. הג' סגולת ההליכה בין בים ובין ביבשה הוא אל זבולון אשר בזה היה לו יתרון עכ"ה. הד' סגול' הראי' הוא ש' ראובן אשר בז' הי' לו יתרון עכ"ה. הה' סגולת השמיעה ש' שמעון אשר בזה הי' לו יתרון עכ"ה. הו' הוא סגולת המעשה ש' גד אשר בזה היה לו יתרון עכ"ה. הז' סגולת התשמיש הוא ש' אפרים אשר בזה היה לו יתרון עכ"ה. הח' סגול' האורי' והתומי' ש' לוי שהי' לו יתרון בזה עכ"ה. הט' סגולת השינה הוא אל בנימן אשר בזה היה לו יתרון עכ"ה. הי"ד סגולת הכעס אל דן אשר בזה היה לו יתרון עכ"ה. הי"א הוא סגולת ריצת הרגלים ש' נפתלי אשר בזה היה לו יתרון עכ"ה. הי"ב סגולת שחוק ורצון ושמן הטוב אל אשר אשר בזה היה לו יתרון עכ"ה: (נ"א סגולת הריח ש' מנשה וכו'. סגולת החכמה לאשר וכו'. סגול' שחוק ורצון טוב לנפתלי וכו'): (וזו הנוסחא לא נזכר לוי):

נהר יד לבאר תנאי השלימות.

דע כי כל המעלות כלם לא יקנו אל האדם כ"א על ידי ג' ענינים. וכאשר יהיה כל השלשה כלם יחד אזי יהיה הטוב הגמור. וכאשר יהיה רק ב' או אחד לבד אז הוא תקון אבל לא תקון גמור. ואלו הן ירושת אבותיו הזרע והולדה אשר היה כונתם לטובה ולשם שמים ובזה משכו לו נשמה טובה אמנם זה בלבד לא יועיל אם לא יעשה גם הוא בעצמו מעשים טובים וגורם להמשיך אליו אותו נשמה

הקדושה שהקדישוהו אבותיו ואם הוא בעצמו לא יעשה מעשי' טובים אז הוא גורם רעה לעצמו כי פגם הירושה טובה שהורישוהו: והשלישי הוא אחר עומדו על הטובה באותו מדה להשתל' בה ורוצה לקיי' אלו הנשמה טובה שהורישוהו אבותיו ושלא לאבדה הנה הוא צריך להחזיקה במוסר החזק מפני שכל אלו העניני' הם בנקל לאבד ח"ו והא ראי' מירבעם ואלישע אחר אשר היה להם מתחלה נשמות קדושים ונאבדו מהם כנודע: ואם ירגיל אדם בשני ענינים אלו בלבד ר"ל שהוא בעצמו עושה הטוב הגור' להמשיך עליו מלמעלה נשמה קדושה וגם הוא מחזיק תמיד בצדקתו באופן שלא יאבד הנשמה ההיא אז יהיה לו בחינת הטוב בכלל אע"פ שלא היה לו בחינה זו ר"ל ירושה מאבותיו רק שיהיה לו בטורח גדול כמו שהיה לר' עקיבא בן יוסף שלא היה לו זכות אבות ומ"מ זכה למעלה נשמה קדושה נפלאה מצד מעשיו ושמירתו לבד וכן כמה אחרים:

נהר טו בסוד העבודה ודביקות בהשכינה כביכול:

דע כי ענין של משכן השכינה היא תלויה בעבודת הטוב של אדם למטה וכל זמן שעבודה קיים וקבוע על האדם אז גם נשמתו קבוע ודבוקה בו והשכינה קבוע בנשמתו לפי שאין השכינה שורה ושוכנת וקובעת על הגוף כי אם על ידי הנשמה והנשמה אינו שורה בגוף אם לא ע"י העבודה הראויה ולכן אין הנשמה מתחזקת באדם כי אם בשעת עבודה ותפלה: והנה כל מי שעושה מציאות עבודתו עיקר ושאר עניניו טפל אז נשמתו קבוע בו מאחר שהוא קבוע בעבודה ותפלה גם כן ואינו חסר תמיד מעבודת השם ית' רק במה שהוא מוכרח לעשות לגופו מחמת חומרו כדי לקיימו לעבודת יתברך: אמנם מי שאינו עושה עבודת שמים עיקר רק עראי ועושה עבודת גופו עיקר אז הנשמה אינה קבוע בגוף ולכן גם השכינה אינה קבוע עליו ואם כן נקטינן מזה כי כפי שיעור העבודה ומעשים טובים כך הוא שיעור הנשמה באדם וכפי שיעור הנשמה באדם כך יהי' משכן השכינה גם כן: והטעם לזה כי השכינה והנשמה הם עם כל הנמצאים וכל הענינים כי הנשמות הם באדם בסוד ג' עולמות בי"ע והשכינה גם כן שורה בבי"ע וכל הנשמות כלם הם כמו בתולות ההולכת אחריה של השכינה והם מתנהגות בגוף האדם כפי מנהגו של הגוף בעבודת שמים ומעשים טובים:

נהר טז לבאר מיני העבודה לשמה:

דע כי העבודה והיראה להקדוש ב"ה שלא לשמה הוא עבודת המתרחק מן החטא כדי שלא יחסר לו חייו וחיי אוהביו ושלא יתמעטו נכסיו וכיוצא בזה כי הוא ודאי שלא לשמה: ואמנם יש אחר שלא לשמה שהוא קרוב להיות לשמה והוא אשר נשמר מן החטאים מפני יראת עונש עולם הבא וכריתות נפשו חלילה אבל לא מחמת עניני העולם הזה: ואמנם יש יותר ענין שלא לשמה עוד פנימי מזה כי הוא נשמר מלחטוא מפני יראת העונש שיבא לידו שאר חטאים כמו שאמ' רז"ל שכר עבירה עבירה ושבא לטמא פותחין לו ולכן נזהר מלפרוץ אפילו פרצה קטנה מיראת שלא יפתח לפניו ח"ו שער גדול מן החיצונים וזהו טוב מאד כי במעט מעט ישיג אל התורה: ועוד יש יותר פנימי מזה והוא כשיבא אל האדם דבר האיסור יתרחק ממנו בהיותו מכוין ומדקדק שבמעשיו התחתונים תלוים עולמות העליוני' הדקים בסוד הספירות ודע כי כמו שמכניע יצרו שהוא ענף של הטומא' כן הוא גורם למעלה להכניע טומאה סטרא אחרא דשמאלא שהוא ענף של טומאה לפני היצר טוב שהוא מסטרא דימינא שהוא ענף של קדושה: והענין כי כל מצות עשה הם בחסד וכל מצות לא תעשה הם בגבורה וראוי לאד' להשמר מאד שלא להעביר ח"ו על מצות לא תעשה כדי שלא יפגום ח"ו בגבורה ובבחינתו כדי שלא ירבה טומא' ליניק משם ח"ו וכשאינו עובר על מצות ל"ת גורם ששערי הגבורה הם ננעלים ואין החיצונים יכולין ליניק משם כי שס"ה שערים הם בגבורה: וכאשר האד' פורץ גדר א' ח"ו באיזה שער משערי הגבורה הנה בזה עושה פרצה אחד אל החיצונים שיוכלו להתאחז בדין הפנימי ח"ו: וכאשר האד' עושה איזה מצוה ממצות עשה הוא גורם לפתוח לו שער אחד משערי חסד ואותו אור החסד מאיר בספירות ממש כי כל מעשיו הולכים אחר כונות טובות כנזכר: ואם האדם אינו עובד לשמה רק שלא לשמה שהוא על מנת לקבל פרס אז אינו יוכל להמשיך אור למעלה בספירו' כדי ליחד שם רק הוא למטה בסוד עולם היצירה שהוא עולם מטטרו"ן שהוא סוד עבד המקבל פרס מרבו מסוד שכינה דאצילות הגורם הייחוד ומשם הוא מקבל שכרו:

נהר יז לבאר פגם האדם ומעלתו:

דע כי השכינה שוכנת בתחתונים ואין לה שום כסא כי אם באדם בסוד הנר"ן ואם יעלה על דעת ביטול מין האנושי ממציאות התחתון אזי יסתלק השכינה חלילה מן העה"ז ויתבטל כל העולם כולו כמש"ה וכל שיח השדה טרם יצמח ואדם אין לעבוד וגו' והנה הכסא האמיתי הוא האדם הכשר אשר מעשיו הגונים כמש"ה ויעל אלהים מעל אברהם ודרשו רז"ל האבות הם הם המרכבה וענין זה לא נמצא כי אם באדם: ואם לא נהג האדם כשורה אפילו באבר

אחד

אחד מאבריו לבד אז אותו אבר פגום ואז לא יהיה האדם ההוא כסא אל השכינה כי נפגם אחד מאיבריו ובאותו אבר הפגום שרוי השפחה בישא והקדושה מסתלקת ממנו לשני סיבות האחד מחמת חסרון אבר ההוא כי אין כסא מחזיק לשכינה השוכנת בתחתונים אם לא יהיה בעל רמ"ח אברים והנה כסא זה חסר אבר אחד. וסב' כי השכינה והשפחה בישא הם צרות זו לזו וכיון ששפחה בישא שרוי באדם מכח סיבת פגם ההוא ע"כ מסתלקת השכינה משם ואח"כ שרויה השפחה בישא על כל רמ"ח אברים שיש לו וזה הוא פגם אל השכינה שנתגרשה מהאדם כי האדם הוא כסא שלה ולכך נברא והוא פגם כשהיא נסלקה ונתגרשה ואין לו תקנה אם לא בהטהר גופו מכל וכל ושב ורפא לו מן הפגם ההו' שבאותו אבר כי כל האומר כשר בכל התורה חוץ ממצוה פלוני נקרא משומד למצוה אחת מטעם הנזכר:

נהר יח לבאר חלק הדבור וסגולתו.

הענין כי כל הדבור שיהיה בו הן תפלה הן תורה או סודאה עושה רושם וכן הדבור הרע ולכל דבור ודבור יש מלאך בפני עצמו. והנה הדבור הטוב כולו עלייתו בסוד רוחניות אותיות הקבועות בפה בה' מוצאות ומעלה הכל זה בסוד הנפש באדם כל זה בעולם השפל. והנה עד סוף מדרגה זו עלתה הנפש ורוח ונשמה. ובהגיע אל עולם המלאכים דהיינו לבנת הספיר עוזבה הנפש ועלתה הרוח ונשמה ונשמה לנשמה שאי אפשר הענייה לעלות יותר נשאר נפש מציאות האותיות שם ועלתה הרוח ונשמה ונשמה לנשמה ונכנס מהיכל אל היכל עד הגיע אל היכל קודש הקדשים ושם עוזב רוח האותיות שא"א לעלות יותר ונכנסת הנשמה ונשמה לנשמה עד הכסא ושם עוזבה נשמה בכסא דאי אפשר לעלות יותר ונכנס' באצילות נשמת האותיו' באצילות עד הייחוד העליון וירד בתשובה אם ראויה עליה מדריגה אחר מדריגה תשובת האצילות מתלבשת בנשמת אצילות פוגעת בנשמת תשובת נשמה דכסא הכבוד ושתי תשובות נזדווגת מתלבשת ויורדות עד תשובת הרוח עד ההיכלות יורדות בתשובת הנפש עד מעשה בראשית. ובאור זה נתעטר האיש החסיד הנזכר זה. ודרך זה גם כן אל המצות אל הקרבן ואל כל אשר יהיה עולה דרך מדריגת הסולם בעלייה ובירידה ובדבור הטוב. וזהו ענין שמים חדשים הנעשים מחדושי התורה כנזכר בזוהר בראשית ובפ' קדושים כי על ידי עסק התורה אותן האותיות המתהוות ומצטרפות בפיו יתהוו משם רוחניות וענין נחמד. וזהו ענין שתפלה שאבתרי"אל מקבל וקושר קשרים לרבו. ולזה כאשר לא תהיה למצוה כונה הרי היא כגוף בלא נשמה וכפי שיעור הכונה כן יגדל רוחניות המצות ותעלה מעלה מעלה ולכן אמרו רז"ל מצות צריכות כונה אם כיון שלא לצאת לא יצא.

אמנם עליית הדבור הרע אינו עולה דרך הסולם אלא מדרגה אחד שהיא עולם העשייה ואח"כ יוצא קליפה ממקומה לקראתו ופוגע בו ונוטלו ואינו מעלהו דרך פתח לבנת הספי' שהרי החטא והעון אינו ע"י רוח ונשמה שהרי כתיב נפש כי תחטא ולכך מאחורי היכלות עולה עד כנגד היכל זכות מבחוץ במדור שההיכל בתוכו שאין לו עלייה אלא כנגד היכל שלישי במדור שלו ומשם קובע בהיכל הרבע ששם הדין וכבר הכניסו העדים ועיני ה' במשכנות העדות על הדבר ודנין בו ונוטל גזרותו ויורד בגזרה על התיכונים דרך נוקבא דתהומא רבה ושם מתייחדים בחיצונים ואוי לו לאותה הפעולה רעה. ואם הדבור רע והוא טוב דהיינו כמו הוידוי עולה דרך העלייה הטוב שפי' לעיל במעלת הסולם ויורד בירידה הנזכר לדבור הרע מפני שמוריד הפגם העליון למטה להשליך בתוך הקליפות הכל וזהו ותשליך במצולות ים כל חטאתם ומפני שהאדם חוטא בכ"ב אותיות שהם כ"ב אורות עליונות לפעמים נפגמות וזהו סוד אלפ"א בית"א דאשי"ה שהם כ"ב פעמי' טוב להתוודות בכולם להמשיך הפגם מהם למטה בקליפות. והכל דרך אחד וזמש"ל:

נהר יט לבאר כי הנשמות הם מעורבים טוב ורע.

הענין כי הנשמות הם מעורבים טוב ורע ולפעמים החלק הטוב של האדם ניתן אל רשע אחד ולכן רשעים שעושי' קצת מצות נתקנם ובשאר הם רשעים גמורים וכן להפך כי יש צדיקים גמורים אמנם יש בהם קצת עבירות שאינם יכולין להפרד מהם ונכשל במה שלא יכשל עם הארץ אלא חלק הרע שבו מתאווה אל אותה הבחינה ואל העבירה ההיא וזה כפי תערובת בחינתו וקצת הטוב של הצדיק נתערב ברשע וקצת הרע של הרשע נתערב בצדיק ולזה האדם צריך להיותו מזכה לרשע שעל ידי שיזכה הרשע יתערב הטוב. שברשע ויתן אל הצדיק והרע של הצדיק ניתן להרשע וזה שע"י שיזכה לחייבא יתערב הטוב שבאותו רשע עם הצדיק כי עוסק בו ומתחבר עמו ואז הטוב שברשע ניתן אל הצדיק והרע של הצדיק ניתן אל הרשע ואז נכרין וזש"ה אם רעב שונאך מפני קצת טובה שבו האכילהו לחם לחמה של תורה ומימיה של תור'. כי על ידי זה נמצא כי גחלים אתה חותה על ראשו בסוד ונשא השעיר עליו את כל עונותם וה' ישלם לך ר"ל שישלם לך הטובה שהיתה חסר ועל ידי זה אתה נשלם. ובזה תבין ענין צדיק גמור ורשע גמור ובינוני

ושקול במעשיו הכל כפי חלק ניצוצי הטובה שבאדם וכפי ניצוצי רעה שבו : וזמש"ל מהאר"י ז"ל :

נהר כ

לבאר קלקול חטא אדה"ר ותיקוניו · דע כי ארבע דברים הם כלולים בבריאת אדה"ר והם דצח"ם והאדם המדבר ניתקן בתקון העולמו' והחי שאינו מדבר נתקן על ידי מה שקרא להם אדם הראשון שמות ולכן נאסר אכילת בשר לאדה"ר כי כבר נתקן החי ולא הותר כ"א בדומם ובצומח שעדין לא נתקנו ולאחר שקלקלו כל הב"ח את דרכם בדור המבול ונח נשאר צדיק על כן הותר לו כל בשר הב"ח כדי לתקן אותם בתיקונם הראשון והנה בזמן שבית המקדש היה קיים היו כל ד' חלקים נתקנו כי האדם נתקנו ע"י הוידוי שעל הקרבן · והב"ח נתקנו ע"י הקרבן עצמו · והצומח נתקן ע"י עצי המערכה וכן על ידי המנחות הבאים מן הצומח כמו יין ושמן · והדומם נתקן על ידי המלח כמ"ש לקמן בס"ד :

נהר כא

לבאר תקון אדה"ר בשאר צדיקים הבאים · דע כי בביאת כל צדיק וצדיק נשתלם אדה"ר ממה שנגרע בתחלה על ידי חטאו כי כל צדיק וצדיק הוא אבר אחד מאבריו כי כל הנשמות הבאים לעולם הם בסוד הנשמות שנשארו מאדה"ר עצמו וגם באים הנשמות שנשרו מאדה"ר אחר החטא · ודע לאחר ביאת המשיח יתוקנו אז כל הפגמות של אד הראשון ויהיה אז שלם האיבריו ונשמתו כמו בתחלה הן מה שנשרו הן מה שנשארו בו כולם יחזרו אליו ויהיה כמו בתחלה ויתקן :

נהר כב

לבאר סוד אכילה ושתיה וריח : הנה דרך ההנאות בדברים העליונים אל הנכנים הם ג' : האחד הוא האור · הב' ריח · הג' אכילה ושתיה · דע ההנאות אל בני אדם בג' עולמות בעה"ז באכילה ושתי' · בג"ע של מטה בריח בבוסמין דגנת' · בעולם הנשמות בזיו השכינה · והטעם כי עולם הנשמות כסא הכבוד יונקים ונהנים לכך הנאתם בעין הבינה שנאמר בה העה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה וגו' · ובג"ע התחתון שהם שואפין מהת"ת נהנין בריחין דגנתא דעדן · ובעה"ז שהם ניזונים מן המלכות הוא באכילה ושתיה · והנה ג' אלו הנהני' כל אח' דרך פתח בפני עצמו האור יכנס דרך העינים ימין ושמאל חכמה ובינה · והריח דרך החוטם שהוא בסוד וא"ו ת"ת · והאכילה והשתיה דרך הפה מלכות · ובימים קדמונים כל כונתם לשם שמים היה מביאין את המוגמר ומברכין עליו לקשר עולם זה עם עולם הנפשות להיות גם מהריח בסוד הת"ת דרך החוטם · והאור דהיינו מנורה בסוד העינים · והאכילה והשתיה בפה דהיינו במלכות כנז' ובהיותם מתייחדים יחדיו בכונה בעונג שבת היו קושרים כל העולמות ולכן כרת שבת מצוה כל כך · אמנם הוית קיום העולם בריח או באור אינו עתה אלא בעולם הנפשות או בעה"ב כנזכר אם לא לאותם שהקב"ה הטעימן מעין עולם הבא כגון ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו דהיינו שנהנו מזיו השכינה או אותם שנכנסו לג"ע כדאיתא בעובדא דיבוקא בעובדא דר' אלעאי והיינו שזכו אל מעין אותם העולמות בחייהם אמנם בעה"ז אינו שא שפע הנשפע לכל הנמצאת התחתונים שהוא אכילה ושתיה כנזכר ומה שהוא גשמי לבני אדם הוא מושל למדות עליונות כי התחתונים תלוים בעליונים וזה מה שרציתי לבאר :

נהר כג

לבאר אותם החכמים שנכנסו לגן עדן או שפגעו בכמה מקומות בחלקי הוכות מושבי הנפשות מה היה בעה"ז עליהם וכן שמואל דנחית לחצר מות וכן הנז' בפ' בראשית ר' חייא חמי לר"ש וביוצא באלו מה היה ענין העולם עליהם ואנה הלכו · כבר פירשתי במקום אחר כי העה"ז הנקרא חצר מות והוא מושב הנפשות והיינו אחר שהנפש יושב בקבר ויש לנפש הזה פנימיות והוא רוח דיכירה המתפשט בעשייה והרוח הזה דק מהנפש כענין דקות הנפש אל הגוף והוא משכן לרוחות דצדקיא והוא הנקרא ג"ע התחתון ויש לו חלק דבק בנפש הזה והוא גן עדן הארץ שפי' רז"ל · וענין הנפשות בהכנסם אל מדור הנפשות הנקרא חצר מות שהוא מקום שנכנס שמואל וכן נכנס רבי חייא וכיוצא הוי עובדא אינו משתמשו' מגשמיות העה"ז ולא ממקריו כלל ואין הגשם להם ונהנים מדקות הארץ ומדקות השמים הנה נפשם הדקה שדרך אותו דקו' הוא בית יד להקשר במשפיע ועל דרך זה הם הרוחות דקות בתוך דקות ומחנות נפשות עוסקות בתורה ונחות במנוחות שאננות ואינם משיגים הרוחות בג"ע אלא דוקא בשבתות ובחדשים ועל דרך זה הוא הגופים אשר לנו של הנפשות ההם זולתי זכי הראות וחסידי העליון היו יודעין להדבק נפש של נפש ונכנסים בעה"ז ההוא ויוצאי' ומתפשטים מעולם העכור הזה וא"א להשיג גם שניהם יחד שיהיו רואים ענייני העה"ז הגשמי ורואים הנפשות אם לא שינתן רשות מלמעלה אל הנפש להגלם ולבא אל העה"ז או להפך שיצא האדם חי מן העולם הגשמי הזה ויכנס אל הרוחני ההוא ושניהם כאחד ב' עולמות יחד א"א שא או יבינו בגשם או יבינו בנפש · ואותם החכמים שהיו משיגים העולמות ההם כענין עובדא דבעלי קנין ועובדא דר' אלעאי כולם היו מתפשטים

מעניני

מעניני העה"ז ונכנסין בדקותו ולא היו רואין מחלקי העה"ז לא רקיע ולא ארץ כלל ולא היו צריכין ללכת רק מעט חוץ ליסוב רק להכין הטבע אל המראה והיה נראה להם כאלו נכנסים במערות תחת הקרקע ועד"ז עובדא דיועזר בזוהר היורד במערה הכל לפי דמיון עד שנכנס הדעת אל הראוי להשיג במעלה ההיא להכנס אל אויר ג"ע וזמש"ל:

נהר כד

לבאר ענין הדבקות רוחא ברוחא: **הנה** המאמר של רוחות הוא בזוהר פרשת אחרי מות וז"ל תווהנא אי אית מאן דידע לאודעא וכו' ע"ש והכונה כי אפילו שילך האדם ויבכה על קברות הצדיקים לא מפני זה תתעבר הנפש כלל כי הנפש אינו בקבר חלילה וז"ס נפשות הצדיקים שהיו פוגעים ברבי שמעון בן יוחאי וברבי אלעזר בנו ושאר החברים בסוד זכות נשמתם ודבר זה לא נמסר לכל אדם. ועם היות ענין זה גשמיי אינו כמו שיחשוב השומע שיהיה ענין הזה בבית הקברות או בבתי כנסיות ובתי מדרשות או במדבריו' כאשר יעלה בדעת המוני עם. אמנם בענין זה תשיג ותמצא בסוד הלבוש הקודם אל האדם ושאר מציאות העולם קודם שחטא אד"הר בסוד כתונת אור. ואחר שחטא ונתגשם בגופו כמות שהוא עכשיו כמש"ה כי עפר אתה ואל עפר תשוב. והלבוש הזה ומציאות העולם רק בזה הם נוחלים בסוד נפש ולא נמסר דבר זה כ"א לזכי השכל המגבירים נפש הרוחניות על הגשם ובזה הם מבטלים כח הגוף ואז יעבור מהם המסך ופתח עולם הגשמי הזה ונכנס אל עולם הנפשות וישיגו לפי שיעור זכותם הן לשומעם הן לראותן ממש כמו הרשב"י ע"ה וחביריו כמ"ש בשאר מקומות באורך וכמו רבי חייא שראה את רשב"י אחר מותו כנזכר בזוהר פר' בראשית וכמו עובדא דר"פ במדרש רות ופרשת בלק בעובדא דר"ע וכיוצא בזה רבים וז"ס קשר הנפש ולא נמסר אלא למי שעומד בעול' הזה ויוכל לקשור את נפשו בהיותו בגשם עם נפש של הצדיק והוא בהיותו שופך נפשו ממש על הצדיק ההוא ונדבק נפש בנפש ומדבר עם נפש הצדיק ומודיע לו כל דבר ודבר. והנפש יעורר את שאר הנפשות וענין זה נתאמת אצלינו שהיו מעשיות כזה בזמנינו אלו וגם העידו לי מגידי אמת אשר ראו ענין זה מהאר"י ז"ל ה"ה ומתלמידיו החבירי' ז"ל ה"ה:

נהר כה

בענין התדבקות הצדיקים והתשטחות על קברי הצדיקים: **לאתדבקא** רוחא ברוחא ונפש בנפש כדי להזדכך ויזכך רב ולהתקדש בקדושה נפלאה ולהתענג בעונג עלום כדי לחזות בנועם ה' לדעת איזה דרך ישכון אור בכל מעשיו ויודיעוהו דברי' אמתיי' ולא יחטא אל השערה ובלבד שיתכוונו בקדושה ובטהרה ובענוה וביראת חטא ויעשי' השם הנכבד והנורא תמיד לנגדו לייחד המדות בדחילו ורחימו לחבר ו' עם ה' ע"י ב' אותיות הראשונות י"ה והנה אין ספק שידמה שאף אלו כי בפטירת הצדיקי' עם היות' שוכני עפר להיות' בטילי' מן העבודה והיחוד חלילה שהקדוש ברוך הוא משתעשע עם הרוחות של צדיקים בגן עדן כמ"ש בזוהר. ולא עוד אלא שגם הם מזדווגים תמיד בגן עדן ומוסיפין כח בכל יום ויו' ומאירים אור באצילות עד אין ערך בכל יו' מוסף על חבירו ואחר פטירתם המה מייחדי' כאשר כבר עשו ג"כ בחייה' וגם הם מתפללין על החיי' כמו שמצינו באבות שעול' שהיו מתפללין בראשי חדשי' ואלולי תפלת המתים לא היו מתקיימי' החיי' ואחרי אשר הקדמנו לך שהם עובדי' ומייחדי' תמיד בסוד נר"ן למעלה בעול' העליון לכן כאשר יתייחד האדם הייחוד יכוין כל יחוד מהגיע אליו מנפש לנפש ומרוח לרוח ומנשמה לנשמה ויכוין להדבק הנר"ן של הצדיק ההוא בעת הייחוד ואז בלי ספק תתדבק נפשו בנפשו וכן רוחו ברוחו ונשמתו בנשמתו ויזכה לדעת לכל אשר ישאל ממנו ולענין זה צריך כונה גדולה שיפנה לבו מכל מחשבה ויפשוט גופו ונשמתו פן יתחייב ח"ו בנפשו ודע אם יזכה אד' לנר"ן ולנשמה לנשמה הנה כול' יתדבקו בצדיק ההוא וישיג אז השגה עצומה עד להפליא ואם לא זכה רק לנר"ן לבד או לנפש ורוח לבד תתמעט אז השגתו לפי ערכו ולפי גודל חסידתו ודביקותו. גם דע כי אף על פי שכתוב בזוהר כי נפש הצדיק בקבר ורוחו בגן עדן ונשמתו בכסא הכבוד כל זה הוא למי שלא זכה אלא לנר"ן של בי"ע אבל מי שזכ' לנר"ן דאצילות אין ספק שנפשו תעלה אל המלכות ורוחו לת"ת ונשמתו לבינה כי כל אחד הולך לשרשיו:

נהר כו

בידיעת העתידות אל הצדיקים: **הטעם** הוא כי הנשמה מצד עצמו' היא ראויה לדעת כל מה שיהיה במציאות ואל תתמה מזה אל הנשמה כי הלא אפילו השדים יודעים הנעשה בקצוי ארץ על שהם קצת רוחניות ולכן כשאלו' מהם עתידות ומה שאינ' צודקים במקצת דבריה' הוא מחמת שהם מכזבי' ומתלוננים בבני אד' מפני שהם מצד הכזב והחיצוני' וכמו שהאד' הגשמיי יודע מה שבכלל גופו כולו כאחד מפני שאין אצלו מונע וכן הנשמה הרוחניות היא שופעת ממקורה הרוחניו' עליון והוא כענין שכל עליון המשפי' על כל ויודע כל פרטי הנמצאות בין קבועות ובין מקריות בידיעת השכל מה שמקרה אל גוף האד' וע"כ

ועי"כ הנשמה הדבוקה ברוחניות השכליי המשפיע על יודע כל פרטי הנמצאי' כולם וראוי היה לכל הנשמות להשיג השגה גדולה רק מפני שהם מתלבשי' בחומריי' יהיה חומר הזה מסך מבדיל מחשיך עיני שכלה ולא ישכיל אלא לכח הגוף שהוא בית משכנה · והצדיקי' אשר נשמתם בלתי מתלבש בחומר רק שנשתנה נשמתם לרוחני' השואבת משרש רוחניות עליון · והשדי' שואבי' מהרוחניות שבעשיי' אשר משם הויות' ויודעי' ברגע כל המציאות והמלאכי' הם שואבי' מהרוחניות שביציר' אשר משם הויתם ושרשם ויודעים כל מה שהוא למטה ועי"כ הרשב"י ע"ה ור"א בנו וכיוצא מן הקדושים דוגמתם היו יודעין כל המציאות כולם עם עיני הנשמה הטהורה שלהם מפני כי נשמת' דבוקה ברוחניות עליון ויהיה כל העולם גוף ונשמה דבוקה בשכיל המנהיג את הכל ויודע את הכל:

נהר כז לבאר ענין חמור של ר' פנחס ב"י:

דע כי ענין תמוה הוא מאד וכי הבהמה היא בת עונשין. כנראה מן הזוהר שהיו מענשין אות' על שעמדה במקום בלתי טהור וכן שאר עניינים הנזכר בזוהר · ואמנם מזה יתבאר סוד הגלגול כי לעון הכרת תכרת הנפש ההיא. עונה בה מלבישים בה את הנפש בחיה או בבהמה לפעמים בטהורה ולפעמים בטמאה וכן בעוף ובכל שחי והכל הוא לפי החטא ותתלבש שם עד שיתרצה עוונו ולפעמים לא יפסוק זה אלא יגזור עליה מיתות. עכמה אם יושר בעיני הקדוש ברוך הוא תהיה בהמה לקרבן · ואם לאו תהיה לאכילת האדם · ואם לאו תהיה נבלה לכלבים · ואם לאו תהיה בגמל ובחמור · או אם במיתה קשה אפילו בחזיר ובכלב הכל לפי הענין שחטא וז"ש כח של חמור של ר' פנחס בן יאיר שזכה שמה להטהר קצת ומענשים נפש ההיא בראוי לה והנה נפש המתלבש תוך הבהמה ישיג ויראה כמו החסידים מפני שאין קשרה בחומר הבהמה כמו קשר הנפש בגוף האדם וז"ש גילגול ועיבור מה שהוא בבן אדם הוא דרך גלגול ומה שהוא בבהמה הוא דרך עיבור ויש לה פירוד קצת מן החומר ושם מצטערות צער גדול לאדם אשר לא ישוער · · אמנם האר"י ז"ל הה"ה כתב וז"ל הנה אדם הראשון היה מברר בו בחינת הנשמות עד שחטא וחזרו לרדת · וגם כאשר קרא שמות לכל הבהמות והחיות לא מצינו שקרא שמות להדומם והצומח והענין כי אדם הראשון בירר והעלה כל בחינ' הבהמות ותיקונם וזהו טעם קריאת השמות · אך לדומם ולצומח לא תיקן כלם ולכן נאסר באכילת בשר ולא הותר לו רק ירק עשב בלבד לפי שכוונת אכילה לברר כל הקדושה שיש בפנותו כ"א דומם או צומח כפי מה שהוא ואז נתברר וניתקן על ידי אכילה ולפי שכבר בירר אדם הראשון ע"כ נאסר באכ' להם כי כבר נתקנו מה שהיה מספיק להם ועם היות כאשר אכל אדם הראשון מעץ הדעת חטאו עמו כל הבהמות ואכלו ממנו ונתקלקלו עכ"ז על ידי הקרבן שהקריב אדם הראשון היה בירור גמור כפי מה שראוי למדריגותם לגמרי אך לאחר שחטא אדם הראשון חזרו אז אל עומקי הקליפות וצריכים אנו לבררם כדי להעלות ניצוצי הקדושה אל המקום והנה אחר כך בדור המבול בעון בהמה וחיה ועוף שנתקלקלו ונזקקו לשאינן מינן ע"כ משם ואילך הות' אכילו' בשר לנח ולבניו כדי לתקנם ובזמן שב"ה היה קיים נתקן הכל ע"י מה שהיה מקריבים הקרבן על גב המזבח כי האדם ניתקן על ידי הוידוי בשעת ההקרבה והבהמה עצמה ניתקן בסוד קרבן עצמו · והצומח היה ניתקן על ידי עצי המערכה והדומ' ע"י המלח כמש"ה על כל קרבנך תקריב מלח · אמנם שאין בנו כח לבררם בבירור גמור כמו אדם הראשון או בזמן שבית המקדש היה קיים ועם היות שאנו רואים כי כך הוא הענין כי חוזרות אותה בהמה להיות חלק אבר מן האדם בעצמו אך יותר מעולה היו הבהמו' של ששת ימי בראשית מן האדם אשר עתה אף על פי שנעשים חלק האדם ממש וז"ש חמורו של רבי פנחס בן יאיר כי הוא היה במדריגת בהמות של ו' ימי בראשית וע"כ אפילו האמוראים היו אומרים אנו כחמורים ולא כחמור של רבי פנחס בן יאיר כי אותו החמור לא ניתקן על ידי אכילת אדם הראשון רק שנתקן על ידי המשך הזמן וגם נתקן על ידי רבי פנחס בן יאיר שלא על ידי אכילה עד שעלה למדריגה ההיא · ואמנם אין כח ש הבירור רק הת"ח וע"כ אמרו רז"ל ע"ה אסור לאכול בשר כי אדרבה יסתלק ממנו אותו מעט קדושה אשרבו וימשוך אחר בהמה כי אין כח בעם הארץ להתברר · אמנם כשארו עדין מששת ימי בראשית מציאות בהמות בהררי אלף אשר אותן בהמות לא יכלו אז להתברר לגמור כמו שאר בהמות רק שנשארו בבחינה מה שאנו מבררים עתה על ידי האכילה וע"כ אותן הבהמות מזומנים לאכילת הצדיקים לעתיד לבא שעל ידי האכילה ההיא יתבררו לגמרי וכל זה הוא בירור הבהמות לעצמן · אך יש עוד בחינה אחרת והיא נעשות מעצמם המגולגלים בבהמות או בדומ' או בצומח לפי רשעת' וע"כ תהיה כוונת האדם באכילתו לברר הקדושה שבאכילה ההיא כמ"ש בספר מעשה חושב:

נהר כח בענין התבודדות הצדיקים בדרכים ומדבריות:

צריך לדעת ענין גירושי הצדיקים כמו רבי שמעון בן יוחאי ע"ה וחבירו

וחביריו אשר רוב דבריהם היה בדרכים ואין ספק שלא היה
הדבר הזה במקרה כ"א בכונה אשר כל משאם ומתנם בתורה
היה תמיד בדרכי' והענין הוא כי אחר החורבן בה"מ נתגרש'
השכינה מהיכל מלכו של עולם ואין לה יחוד עמה היא אזלת
ומתנודדת מדוך לדוך ומאתר לאתר כמ"ש בתיקונים שאמר
גם דין לעבד להיות כרכו ונגזר על כתי הצדיקים להיות
זריכין והעוסקים בפשוטי הלכות ותלמוד אין להם כח להיו'
נודדים עמה ממש ונעשו אפרוחים שאינם יכולין לפרוח
אחר האם · אמנם כן הצדיקים שהם מארי קבלה יש להם
כח להיות נודדים מאתר לאתר ומדוך לדוך ע"כ הרשב"י
וחביריו ע"ה שהיו עוסקים בחכמה הקבלה היו נטרדים
ממקום למקום והיו מגורשים מבתיהם כדי להיות מרכבה
למלכות בסוד גלות' ועל ידי זה הנידנוד והגירוש היו זוכים
לזה שהשכינה היתה סוככת עליהם וענין זה לאו דוקא אל
הצדיקים שהם בחייהם אמנם הוא גם כן לנשמות הצדיקים
והם למעלה במנוחה כמ"ש בתיקונים אשר גם הנשמות
אזלין ומתדבקין בק"בה ושכינתי' ורב המנונא סבא הוא מכול'
והיה דרכו לשתגל' ולהתלבש בסוד לבוש הנפש הנראה לזכי
הדור בשבילו בסוד מראות גילוי הענים והיה תמיד נשלח אל
החבירים בשליחות מלמעלה:

נהר כט

לבאר מעלת הצדיקים:

דע כי כל העולמות יחד העליוני' תחתונים וכל מה שכללו המים העליונים והתחתונים הוא
יכון א' מזיווג א' וטיפה אח' מורכבת ממים זכרים ונקבות
כן הוא ממש גם בנשמת הצדיק ונקבתו שהם מזיווג אחד
נמצא שהם שקולים ולכן אין שלימות הצדיק כ"א בנקבתו
שהוא זכר ונקבה:

נהר ל

במעלת הצדיק יותר מן המלאך:

להבין הדבר צריך לדעת כי כל
הנמצאות בשמים ובארץ נאצלות ממקום גבוה ולכך אסור
לספר בגנות כל דבר והענין הוא כי למעלה המה שרשי
ארבע יסודות והם · גדולה יסוד המים · גבורה סוד האש ·
ת"ת יסוד הרוח · ומלכות יסוד העפר · והמה מיוחדים
יחוד אמיתי והיסודות העליונים והדקות האלו נשתלשלו
ממקומן מדרגה אחר מדרגה מעילה לעלול · מאצילה
לבריאה · ומבריאה ליצירה · ומיצירה לעשיי' ובכל אחד מד'
מדרגות או בעצמן המה מדריגת אבי"ע כי באצילות יש אבי"ע
כלם המה אצילו' ובבריאה יש אבי"ע וכלם בריאה וכן לכל
המדרגו' ומשל לצורף הכסף שיבדיל את העפר ההוא שצורפין
הכסף לד' מיני כסף שיהיה נקי לגמרי כי בפעם ראשונה יהי'
נקי אבל יהיה בו סיגים וכן בשניה יהיה סיגים אבל לא
כראשונה וכן בכל הד' פעמים כל פעם ופעם יהיה נקי יותר
כי לא ימלט שלא יהיה בכל פעם איזה תערובות דומה לשאר
מינים וכן הוא ענין מדריגות אבי"ע ועשיה שבאצילות דק
מאצילות שבבריאה ועשייה שבבריאה דק מאצילות שביצירה
ועשייה שביצירה דק מאצילות שבעשייה ועל ידי השתלשלות
ארבע יסודות ארבע מדריגות אלו נשתלשלו כל העולמות
מספירה לכסאות ומכסאות להיכלות ומהיכלות לקליפות
ומקליפות לרקיעים ומזלות ומהם אל אלו היסודות העבים
והגסים אשר לעינינו נמצא כי כל האצילות שורש לבריאה
והבריאה אל היצירה · והיצירה אל העשייה ונמצא שהעולם
הזה שואב מן הקליפות שבהם נכללים שבעים שרים
החיצונים הממונים בין המזלות ובין המלאכים הקדושים
והשרים הנזכרים שואבים מן המלאכים הקדושים שהם
במדרגות ההיכלות שביציר' וההיכלות שואבים מן הכסאות
והכסאות מן הספירות והספירות מן עצמות האין סוף
המתפשט ומאיר אותם נמצא לפ"ז כי ארבע יסודות עצמם
שברקיעים עם היותם ספריים הם ארבע יסודות עצמם
שביצירה וכן עד העליונים · אמנם מפני השתלשלות
נתעבו כי כפי רחקם ממקור' כן נתגלמו ונתעבו ולפי זה אין
דבר בעולם שלא יושפע עליו מלמעלה שפע ואור אך שהשפע
ההוא כפי רדתו מהאחורים הם פנים אל שאר המדריגות
התחתונות כן יתגלם ויתעבה ויתגשם ממדרגה למדרגה
עד שלא תמצא בעולם הזה דבר שלא יהיה בו רוחניות כפי
ערך חומרו וכפי ערך רחקו ממקומו · והנה כאשר תעלה
חומר מהחומריים העבים אל מציאות הדקות תזכך החומר
שעליו הנה יאיר בו שיעור חומר המעולה ההוא משל לעששי'
הדולקו' באמצע הבירה גדולה שהדברי' העומדים במקצועת
הבירה לא יאירו כאותם הסמוכים אל העששית ואם יקרבו
אותם אל העששית כל אשר יוסיף להקריבם אליה יוסיפו
להאיר יותר ועל דרך זה תהיה נפש הצמחים כי כאשר
נתקבצו הארבע יסודות ויתערבו על ידי המזריע זרע למינו
יצטייר החומר ההוא ויתהוה ממנו העשב או האילן כי על ידי
שנצטיירו היסודות ההם בצורה יותר נכבדת על הראשונה
במדרגה עליונה נתקרבו אל אור עליון ואז מה שהיותו קודם
תחת המלאכים הממונים על היסודות יצאו מרשותם וחזרו
לשאוב משפע ואור יותר עליון על ידי המלאך הממונה על
העשב ההוא כאומרו אין לך עשב ועשב בארץ שאין לו מלאך
מלמעלה מכה בו ואומר לו גדל וענין ההכאה תהיה הכונה
אל האדם והשכלה אור עליון בעשב ההוא על ידי המלאך
ההוא

ההוא אשר הוא בדמיון ניצוץ של אור הנעלם בסוד היצירה ועולם המלאכים ולזה המלאך יהיה מאיר בעשב ע"י הכוכב המיוחד לו כי הכוכבים הם בעולם העשיי' והם שמשים ועבדים לכוחות היצירה ולזה ייחסו גידול הצמחים למלאך ופעמים לכוכב והכל לכוונה אחת עולה וכן על דרך זה יהיה נפש בעלי חיים כי כאשר יתקבץ הד' יסודו' ויצטיירו בצורות הבעלי חיים על ידי ש' נטייתו היסודות ההם בצורה היותר נכבדת על הראשונה במדרגה העליונה נקרבת אל אור עליון ואז מה שהיה קודם תחת המלאכים הממונים על הצמחים יצא מרשותם וחוזר להיות מושפע מאור יותר עליון על ידי מלאך הממונה על בעל חי ההוא ואותו מלאך השופע בו יהיה נפש אליה ולא תהיה בו רוח ונשמה אחרת אלא הנפש החיוני' ועל האמת לא תהי' בו נפש כל עיקר כי במות הבעל חי ובהפסדו יתפרדו יסודותיו ותתרחק מאור עליון שקנה בצורתו ולא תמצא לו רוח ונשמה שתעלה או שתרד כי לא הי' אלא כדמיון הזבוב הפורח באויר הבהיר כי בהיותו ומתקרב אל השמש יאיר בה האור והאור ההו' יקרא חיותו ובהתרחקו אל ירכתי הבית יכבה האור מעלי' מפני ריחוק' וזו היא מיתתו ולא תשאר לו נפש שתחזור למעלה אל מקורה וז"ש ונפש הבהמות היורדת למטה לאר' כלו' שתחזור לעיקר יסודה יסוד העפר ונשאר כאש' הית' בתחלה. ועל דרך זה היא צורו' האד' הנבר' ע"י צירופי אלפא ביתא דספר יציר' כי לא תהיה בו רוח ונשמה אלא חיות בעלמא כחיות הבהמה והרכבתה עם היות שהוא מעולה מחיות הבהמה זה יהיה מפני תכונת צורתו שהיא משובחת מצורת הבהמ' וקרובה יותר אל מקור העליון לא שתהיה בו רוח ונשמה ולזה כאשר יגווע ויאסף לא יהיה ענין אלא שישובו חלקי גופו אל היסודות כמיתה הבהמית שיתפרדו חלקיה וישוב הארץ אל העפר כשהיה ולכן אין בהריגת הבהמה ולא בהריגת אדם כזה שום איסור והקפדה כי לא יש בהם הפסד רוח ונשמה כי אם החזר' חלקי היסודו' אל מקורם וכן על דרך זה יהיה חיות אדם כי כאשר יתקבצו ארבע יסודות על ידי כח טיפת הזרע ויצטיירו צורות אדם על ידי שנצטיירו הארבע יסודות ההם בצורה מעולה ונכבד' כאשר הוא מתקרב אל אור העליון במאד מאד ותחזור להיות השפע והאור מרום המדרגות ואותו אור יהיה בו לנפש חי ועל ידי חיות הזה יתלבש בו אחר כך רוח ונשמה עליונה ומפני כך אסור להפסיד צורתו וכן על דרך זה תהיה תכונת המלאך כי כאשר יתקבצו חלקי הארבע יסודות הספיריים אשר למעלה בהיכלות מדריגות היצירה ויצטיירו בצורה רוחניות יותר נכבדת ומעולה יותר מן האדם הנה על ידי שיצטיירו הצורה הנכבד' ההיא יתקרב אל אור ושפע יותר עליון מאותו שהיה שואב מקודם ואותו האור יהיה חיותו ונשמתו ולא יגלום לו דבר אחר בו והנה עם מה שנתבאר בבחינת היסודות תהיה מעלת המלאך גדול' ממעלת האדם כי האדם יהיה מקובץ ממרכבת חלקי היסודות הגשמיים והחשוכים והמלאכים הם מקובצים ממרכבת חלקי היסודות הדקים והרוחנים המזהירים עד שמפני זה תהיה תכונת המלאך יותר מעולה מתכונת האדם אמנם בבחינת המלאך לא תהיה פנייתו אלא אור סתם כדרך שאר מעברי האור השופע אל כל הנמצאות והאדם לא כך הוא אלא מלבד האור המאיר ע"י קיבוץ חלקי יסודותיו יתלבשו בו רוח ונשמ' עליונ' וטהורה חלק אלוה ממעל כמנה כפי זאת הבחינה מעלת האדם גדולה ממעלת המלאך כי כאשר יגבר האדם נשמתו על חלקו וחומרו יאיר ויזהיר ויתוסף בו אור עליון מלמעלה מרום המעלות משובח ומעולה יותר מאור השפע המאיר על המלאך מפני כי נשמת האדם כלולה היא מנבי"ע ולא יצטרך לקבל על ידי אחד מהמדריגות אלא על ידי עצמ' תאיר ותקבל משפע מקור נשמתו ולא עוד אלא שאף המלאכים ושאר העולמות ישאבו שפע ואור ברכה על ידי הצדיק שעל ידי האדם יתעלו כל הדברים לאור באור החיים ולשאוב שפע ואור מאור השכינה ולזה כל זמן שהצדיק יהיה שומר נשמתו האצולה או הברואה עליו לא יהיה תחת שולטנות המלאכים מפני שמדריגות נשמתם תהיה למעלה מהם וממנו יהיה מקור השפע להם עד שיש בידו לשנות המערכות והטבעיים אמנם כאשר יטה האדם עצמו מדרכי התורה נסתלקה ממנו הנשמה ואור העליון ואז יהיה תחת שולטנות המלאכים בעלי היצירה וידונו ויענישו ויכריזו ועם מה שביארנו יש להסתפק מה הרויחו חנוך ואליהו במה שחזרו להיות מלאכי' כי כפי מה שזכרנו ירדו מגדולתם וממעלת' שאם היו במעל' הצדיקים היו למעלה למעלה מעולם היצירה מקום המלאכי' וי"ל כי נשמת חנוך עלתה אל מקום הנשמות אשר בסוד ג"ע עליון כשאר כל הצדיקים ולא גרע ממעלת' כלום אלא שרוחו שהיה לו לעמוד בגן עדן שלמטה כשאר כל רוחות הצדיקים העומדים שם שלא יעלו יותר הוא זכה חנוך לעלות רוחו ולהיות מלאך ושר הפנים להיות בריכה לקבל השפע היורד מהכסא ולהשפיע ולחלקו על ידו לכל שאר המלאכים ולכל העולמות התחתונים ועוד הוסיפו כי גופו הגשמי מתש הוא נהפך ללפידי אש כנזכר בפ' היכלות מה שאין כן בשאר הצדיקים גופם כלה בעפר ורוחם מתלבש בלבוש אחר כדמו' גופו ובאותו לבוש ישתמש בג"ע של מטה וחנוך גופו ורוחו

נהפך

נהפך למלאך רוחני ועלה למעלה להיות מלאך קיים לעד ונשמתו עלתה למעלה אל מקומה ובענין זה ג"כ באליהו שלא היה עניינו כשל חנוך ממש כי חנוך רוחו ועפר החומרי באחד עלו למעלה כי נהפך גופו ללפידי אש כנזכר. אמנם אליהו נתפשט רוחו מגופו ונתלבש בלבוש אחר ועלה למעל' וגופו הראשון נשאר גנוז בסערה וכשהוא יורד למטה לעשות שליחות הוא מתלבש בו ובו הוא מתראה לבני אדם כנזכר בזוהר פרש' ויקהל בפסוק מי עלה שמים וירד ואחר שנתבארו מעלת חנוך ואליהו משאר צדיקים כנזכר הנה יש להסתפק למה לא זכו האבות העולם אליה וי"ל שמעלת האבות היתה' יותר גדולה ממלאכים והיא מעלת המרכבה כי נשמת' היתה מרכבה ונעשית היכל לשכינ' שבה נתלבשה השכינה עם עצם מעצמי הספירות עד שנעשה בריכה ומקור לשפע המשתלשל מהספירה ההיא עד שעל ידם ישאבו ויקבלו מהשפע ההוא כל המלאכים וכל העולמות התחתונים עד שנשמתן נעשה צינור אל השתלשלות השפע השופע מן השכינ' לכל העולמו' וכל זמן שהשכינה תמצא צדיק זכאי בזה הארץ לא תתלבש במטטרו"ן באופן שנראה שהוא יותר רבוי ממרכבת מטטרו"ן ומעלה זו ימצא לזוכה בה בין בעודו בחיים ובין לאחר מיתה והוא מעלה שאין למעלה הימנו והיא מעלת האבות כמבואר עתה בענין זה ד' בחינות בחינה האחד היא קטנה מכולם היא בחינת המלאכים שהם צינורות שאור העליון מתלבש בהם ומאיר דרך הספירות ממקורו. בחינה ב' היא גדולה מהראשונ' היא בחינות הצדיקים שהם צינורו' אור העליון עם הת"ת מתפשט בהם שהנשמות הם עצמם הת"ת המתפשט. בחינה הג' היא בחינ' חנוך ואליהו כנזכר' בחינה ד' היא בחינת האבות וכיוצא בהם אותם שהיו מרכב' אל הספירה על דרך הנזכר וזמש"ל:

נהר לא

לבאר דמיון עם הארץ ות"ח:

הענין הוא שיש בני אדם שהם כלי חרש שהם בעונות מגבירים יסוד העפר ומטמאים באויר מתוכם שהיצר הרע שבתוכם מטמאים מאוירם והם קלים לקבל טומאה והיינו עם הארץ. ויש שאינם מקבלים אלא מבחוץ והם תלמידי חכמים שקרבם קדוש לגבוה וחוטאים קצת ותשובתם תקנתם אמנם בעם הארץ נאמר אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד ושבירתן דהיינו מיתתן טהרתן וכתב האריז"ל ה"ה דע כי יש תרי"ג ניצוצות וכלם הם תלמידי חכמים ויש אחר כך כמה וכמה שהם עמי הארץ דוגמת האילן שמוציא פירות וסביבות הם כמה עלים וענפים וזמש"ל:

נהר לב

לבאר סוד נשמת ת"ח ועם הארץ וסוד גלגול נשמ' משרע"ה בגלות

הענין שהרשב"י ע"ה נכנס לעולם הנפשות אל הזכוך ההוא בחסידות וגם עסק בתורה עם נפש רעיא מהימנא וחיבר גם ספר רעיא מהימנא לצורך הדור כנזכר בתיקונים וגם עתה ר"מ בהיותו מתבונן בס' רבוא ממש נשמתו סובלת צער קדושי בני ישראל שאינו יכולים לפרות ולרבות בתורתם בהתבוננות נשמתו בת"ח מפני צער עניני הגלו' והיינו והוא מחולל מפשעינו וגו' מפני שע"י חטאו של ת"ח הקב"ה גוזר עליהם גזירות עוני בגלות נמצאת נשמת משרע"ה מצטערת כנגד עונם עונינו ופשעינו. והנה כשירי ישראל הם מקום גלגולו ועיבורו והתבוננותו אמנם שאר עמי הארץ הקשים והעזים הם ניצוצות חיצונים שפוזרה לילית הרשעה בישראל וגם הם עזי פנים בעלי זרוע המצערים ת"ח ועמדו כנגדם ואל זה רמז על משרע"ה ויתן את רשעים קברו ר"ל שהוא מתבונן בצדיקים והצדיקים הם בין שאר רשעים עזי פנים שבדור כאלו משה רבינו ע"ה קבור בין הרשעים וזה מה שרציתי לבאר:

נהר לג

לבאר שהאדם בחיים הוא נטוע ובמיתה עקור וענין זיווג.

הענין שהאדם כל עוד שלא יהיה נטוע בעפר הזה לא יעשה פירות כי הקב"ה ברא אילן ששרשיו נטועים בטיט הזה וענפיו יעשו פירות למעלה היינו סוד דיוקנאות אשר לו בספירות העליונות כדי ליחד שם במעשיו והיינו מעשיו פירו' בספירות ויחודם הגורמים האורות ושאר ענינים. והענין הוא שכל עוד שלא יהיה נטוע בעפר הזה לא יעשה פירות אף אם יעשה כל טובות שבעולם אין אותם הטובות יעשו פירות אלא דוקא בהיותו נטוע בעפר הזה ולזה הנשמות בין קודם התלבשם בעפר בין אות' שהיו בעפר ונסתלקו כולם עובדים עבודה תמיד בג"ע אמנם לא יהי' להם שכר טוב הזה אדרבה אותו הטוב הוא גמול מעשה ידיהם ומה שעשו בעה"ז ואין להם שכר כי אם על מה שעסקו בעולם הזה. והטעם כי כל השכר ההוא על טעם היצה"ר המפתה אותו בעול' הזה ואינו שומע לו ועוד כי היות אדם בגוף עפר ד' יסודות חומריות עפריות אז יכלול הוא כל המדריגות כלם מלמעלה למטה לפי שכל המדרגות כלולים באדם כסדרן עד מדרגה התחתונה והנה לא יכלול האד' כל המדרגות כלם מלמעלה למטה אלא בהיותו נטוע בעפר הזה והנה הוא אילן ששרשיו נטוע בטיט הזה וענפיו יעשו פירות בספירות והנה נטיעתו בעפר הוא בסוד ד"ו פרצופין דהיינו כאשר יקח האדם אשתו

וזהו השתלשלתו האמיתי ופירותיו מצליחין והוא עושה יחוד ולכך טוב לאדם ליקח אשה בהיותו בן י"ג שנים שאז פירותיו מצליחין ומיד הם שלימות הפירות וכל מי שאין לו אשה כמעט אין לו שורש והנטיעה הזו עושה פירות שאינם הגונים ושלימים ומבושלים אלא הם נובלות כל זמן שלא הגיע לזכר ונקבה לא השליך מינו לעשות פירות וענין זה פירשתי בפרשת ויקרא:

נהר לך
לבאר מה שאמרו רז"ל המורה חטא בנשמה קודם בואה לעולם:

ענין זה המורה חטא בנשמה קודם בואה לעולם כדפירש בזוהר אחרי מות ובזוהר שיר השירים הוא מן הדברים שכיון שאין שם יצה"ר היאך יבדק שם חטא ועון ומה גם התרחקות מאת פני השכינה והיותם נמשכים אחר הקליפה הסובבים סביב גן עדן באומרו סביב רשעים יתהלכון והיינו ממש כל חטאינו בעה"ז השפל כי יעזוב איש אביו ואמו הקדושים ודבק באשת זנונים: וי"ל כי כל הנשמות אחר אצילותם אינם יורדי' תכף לעולם התחתון עד היותם לפני הקב"ה עומדות ועוסקות בתורה ולומדות לפי שיעורן בעולם ההוא ואינם רשאים לרדת לעולם זה השפל עד שינתן להם רשות מלפני בוראם ואלו הנשמות נוטות אחר החיצונים היינו שמורדות בקונם ורוצות לבא קודם שעתן ודוחקין את השעה והיינו שאותם השורדים החיצונים מבקשים להטעותה לומר שימשיכוה למטה ויאכילו אותה מעץ הדעת טוב ורע דהיינו שתמשך אחר הקליפות וענייני החומר והעולם הזה הגשמי והיא תתאוה לזה וכל עונה שם הוא דחיקת השע' לבא לעולם הזה הגשמי קודם בישולם קודם גמר תנאם וקבב עבודתם ותורתם למעלה ובבואם מנהגם למעלה כן מנהגם למטה ולכן אינם באים אלא על ידי מעשה זנות וביוצא מפני שהם בתוך הקליפות ואין להם מקום לתת לנשמה אלא בחלקם במקום הרשע ממזרים או בני נדה שיש בו כח הטומאה ואלו דוחקים לרעה והיינו ברשות הבורא להשפיע שם נשמה כענין ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם דהיינו עור הנחש גוף זה העכור הטמ' כנז' וזמש"ל:

נהר לה
לבאר סוד הפגם · **הענין** כמו שיש מטעמי' טובים שעשה יעקב לאביו כן יש מטעמים רעים אשר שנא ה' שעשה עשו לאביו והיינו העבירות והמעשים המקולקלי' שעושים למטה ואינם עולים דרך הכחות הטוחנות והממס והאסטומכה שהם כחות קדושים ואמנם יש כחות אחרים שהם סמא"ל וחייליו שהם מבשלים ומכינים ונהנין מהמעשים רעים ונקשרים על ידם והיינו אומרו בוידוי טפלנו שקר ומרמה דהיינו מרמה לילי"ת ושקר סמא"ל והם נטפלין ונקשרים על ידי מעשה הרע שנעשה למטה ואחר כך הם עושים עשן לעינים העליונים והיינו מורת רוח ליצחק ולרבקה וכתיב ותכהין עיניו מראות הפך ריח ניחוח או שמה מורת רוח מטעמי' מרים המעוררים מרירות לרוח ומרירות זה הוא סוד הדין הקשה המעורר להשפיע להתחתונים החיצונים ולפעול הדין עולה ונוטל רשות יורד ונוטל נשמה והיינו אומרו הן עלה עשן באפי אש יוקדת כל היום המעוררים סוד ויחר אף ה' והיינו ממש הפך נחת רוח וכמו שבכל ימין הקדושה מתעורר הטוב ויורד ומתגשם עד התחתונים ורב טוב בנים ועושר וקנין ודעת וחכמה וחיים וכבוד וכל מאורעות הטוב כן ממש לשמאל מעורר הדין ויורד ומתגשם עד אשר נעשים חלאים רעים ומכאובים ומאורעות רעות ומקריים קשים ומרים וממות סוף דבר זה לעומת זה וזה תמורת זה· והנה לבאר ענין זה יותר דע כי כאשר יחטא האד' ויטבע בבור זוהמת מעשיו אז תכרת ותאבד הנפש שלו אמנם רוחו ונשמתו לעולם לא יאבדו ולא יכרתו מכל וכל· אמנם גם הנשמה נפגמת ונטמאת אמנם ענין טומאתה היא לפי שהנשמה בהיותה מתאצלת כפי המעלות אשר ירדה כך תשאיר נורתה ומציאותה במקום מסעותיה מדרגה אחר מדרגה עד הגיע אל הגוף אשר בעה"ז עד שתהיה שלשלותה המשתלשלת סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ולזה עם היות שהנשמה תסתלק מהגוף החוטא על כל זה תתמשכנה אל הנשמה דרך שלשלת השתלשלותה ותתפגם בהכרח· והפגם יהיה כאשר מכל המדרגות מושכות שפע בקדוש' כן תהיינה המדרגות מושכות הטומאה מכל הטומאה וכמו שהמקדש עצמו ומיישר דרכיו מושך שפע קדושה מלמעלה על נשמתו כן המעוות עצמו ומטמא דרכיו מלמטה מטמא נשמתו מלמעלה עד שמדבק בקליפות וכפי ערך העונות כך שיעור הטומאה ומשם ישפע אל הגוף למטה והטומאה ההיא תהיה הכתם והפגם שבנשמה ולא יוסר ממנה אלא ע"י התשובה כמו שיתבאר כי כאשר ישוב ויכניע עצמו עד כדי מה שנדבק בקליפה ישבר הקליפות שנכנס בהם ותחזור נשמתו למקום קדוש· אמנם ענין פגמה למעלה הוא להיות הנשמה מציאותה מלמעלה כנזכר לזה על ידי פעולותיה יהיה הפגם למעלה ושיעור הפגם כפי שיעור החטא וכפי שיעור הטומאה שימשיך עליו כן הפגם למעלה כי ישלוט הקליפה במקום המזון שעבר עליה כי המזונות תלויות במדות וכאשר יעביר על אחת מהם ישליט על אותו המקום שהמזון תלויה בו כח הקליפה מכל מציאות

נשמתו

נשמתו עליונה שבמקום כי על ידי שימשיך על עצמו הקליפה למטה ימשיך אותה גם למעלה ואין הכונה שהקליפה נכנס אל מקום הקדושה ח"ו אלא שהיא אז קובעת דין ואומרת זאת הנשמה משלי ויוכרח שתתפגם הנשמה ההיא ומקומה העליון ותכנס בקליפות · ואין הכוונה שתהיה נכרתת ממקומה ונכנסת בקליפות ח"ו אלא שתהיה יונקת מצד השמאל כדי להשפיע להקליפה ע"י ניכור נשמתה ועל ידה תהיה נשפע למקום אחיזת נשמתו ולכל מדריגות הקדושה שהיא נכללת מהם ממדריגות הניכור השמאלי ותשפיע המר ההוא הנמשך ממנו ואין פגם גדול מזה כי יזקוק מדרגות הקדושה לינק משמאל ולהשפיעה לקליפה ע"י ניכור נשמתו וכמו שישפיע האדם במעשיו הטובים שפע לעולם שיאור מאור השפע ההוא חלקו להתלבש בו וממנו יתהוה לבוש נקי של הנשמ' כן השפע המר שישפיע החוטא לקליפות ישאיר לו חלקו וממנו יתהוה לבוש טמא לאותה נשמ' להתלבש בו בעת שתסתלק מן העול' ולזה יובן ענין ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי כי מאחר שהרשע נמצא בתוך הקליפות כנזכר הנה כשהוא עוסק בתורה הוא משפיע אל הקליפות בהכרח והקליפה תובעת ואומרת תפלתו של פלוני משלנו הוא ונוטלת השפע הבא מחמתו וזהו סוד ושפחה כי תירש גבירתה אבל על ידי כח התשובה יתקן הכל כשהיה בראשונה ויותר כי יכניע וישבר כח הקליפה ויחזור ויקח כל השפע שנטלו מחמתו ויעלה לריח ניחוח לה' ויחשבו לו כל העונות לזכיות כמו שיתבאר בסייעתא דשמיא וזמש"ל :

נהר לו לבאר איך הפגם והעון מצד הדפק · **הענין** הוא כי סוד הדפק הוא סוד התפשטות החיות הא"ס ב"ה בתוך ז"א והתלבשותו בסוד החכמה בסוד כלם בחכמה עשית · והענין כי כח החיוני שדופק בתוך הוורידין הוא רוח האין סוף והדפק בעצמו הוא חכמה שהוא הכלי אל החיות הא"ס ולפי שאין מתפשט בכל הגוף כי אם אחוריים ולזה נקרא דפק שהוא אחוריים של ע"ב שהוא קפ"ד · ודע כי כפי מה שיש עבירה או עון כן נחסר האור משם אמנם יודע העון והפג' כפי התורה היותר גוברת הדפק כשהוא הפגם וזה פ"ד תוסף רוחם יגועון · והענין הוא שיש עשרה מיני דפקות כנזכר בתיקוני' והם ציר"י הסגו"ל וכו' והנה כשתשים ידך בדפק לפעמים תראה שדופק נקודה אחת ואח"כ נקודה שנית בנגדה וזהו סוד ציר"י ולפעמים זו למעלה מזו ונקרא שב"א ולפעמים הראשונה ארוכה והשנייה נקודה לבד וזו היא קמ"ץ וכן כיוצ' בזה וזה מורה כפי מציאות החיות הנמשך לו אז מאיזה בחינה שבחכמה כי אם נקודה דפיקתה בקמ"ץ אז הוא מורה על התגברות בחינת הכתר שבחכמה וכן כיוצא בזה בכל הנקודות ולפעמים הם שני נקודין יחד שו"א וציר"י וכיוצא · ודע כי בזה יודע החטא והפגם של האדם כי כשתהיה הדפיקה בקמ"ץ זה יורה שחטא בכתר ולכן מתגבר הכתר ומראה כחו כדי שלא יסתלק כי כאשר תהי' הבחינה אחד גוברת יורה על חסרון אותה בחינה הנזכר ולפעמים זה מורה בהפך על שעשה מצוה בבחינה ההיא ואין אתנו יודע עד מה מהאר"י זלה"ה :

נהר לז לבאר סוד הוידוי · **הענין** הוא כי החוטא פוגם למעלה פגם הדין והחשך והפגם הזה הוא נאחז במקום העון כפי המדה שפגם החוטא וכפי שיעור עונו · והמתודה חטאתו וחטאת כל ישראל גורם לטהר המדות העליונות ולנקותם מאותו הפגם וחלק פגם ההוא יורד שפע ידוע מלמעלה ומעבירו ומטהרו והיינו נושא עון ועובר על פשע והוא מימי הטהרה לרחוץ צואת הפגם והיינו אמרו אם רחץ ה' את צואת בנות ציון ואת דמי ירושלם ידיח מקרבה ונומר · ואותן השופכין הם מזון וחלק הניתן לחיצונים ולזה צריך להתודות בתפלתו בברכת שומע תפלה ויכוין לעורר המים הטהורים העליונים וירחץ כל פגם עון שבמדות העליונות וישפיע למטה וידיח לחוץ ויטהר כל הפגם ולזה הוידוי באותיות אלפ"א בית"א לטהר כל כ"ב אותיות התורה שפגומים וזהו שאמר בזוהר פ' פקודי היכל ז' ומההוא צואה חולקא דסטרא אחרא שנבדל לה להתפרנס ממנה הוא כל אינון חובין וחטאין דאודי עלייהו ונטל לון לחלקו מפני שהם חלק שמרים לפרנסתו כאומרו תשליך במצולות ים שהם החיצונים כל חטאתם · ואומר אני כי אחר שהאדם מתודה ואומר בסוף ואתה צדיק על כל הבא עלי והרי קיבל יסורין והצדיק עליו דין שמי' · ויש עבירות שהתשובה תולה ויסורין ממרקין וזה בהיות השעיר נושא את עונותם אל ארץ גזרה היינו שאומרי' תפרע ממנו בכך וכך יסורי' והם שמחים בכח הדין הנשפע עליהם ליסרו כדי רשעתו בב"ד העליון ואם לא התודה לא שעבד עצמו של הב"ד העליון ולא גזר עליו עונש שאין יסורין לכפרה אלא עם הוידוי כענין הבא לטהר מסייעין אותו הוא בוידוי ותשובה מסייעין אותו ביסורין ומקרבין אותו וזמש"ל :

נהר לח בסוד הוידוי · **דע** כי החטא משל לחבל של שני חוטין · והעון משל לחבל של שמונ' חוטין · והפשע משל לחבל של עשרים חוטין בסוד בוש"ה וחרפ"ה וכלימ"ה · ודע כי הכפרה לחטא' מחילה לעונות · סליחה לפשעים · וסדר הוידוי כך הוא

מתבייש אני מחטאי ונחפר מעונותי ונכלם אנא השם כפר לחטאתי ומחול לעונותי וסלח לכל פשעי שחטאתי ושעויתי ושפשעתי אני ובני ביתי עם חטאות ועונות ופשעים שחטאו ושעוו ושפשעו עמך ישראל. ודע שמי שעבר עבירה אחת בשנה ג' פעמים זו אחר זו נעשה עון וצריכה מחילה וכן מי שעבר במזיד שהוא עון צריך מחילה ואם עבר אותה שלשה פעמים צריכה סליחה שהיא פשע כשם מושאל וזה מה שרציתי לבאר. משכ"י:

נהר לט

בסוד התשובה: בענין מצות תשובה היא עולה על כל המצות מפני שכל תרי"ג מצות הם בסוד שש קצות דהיינו ת"ר י"ב כל אחד ואחד כלולה מעשר ועשר מעשר עולה ת"ר מהם עשה מצד החסד ומהם לא תעשה מצד הדין וי"ב הם ו' קצוות מלמעלה למטה ושש מלמטה למעלה והיא הנקודה הכוללת כלם המתקנת כלם הנקודה האמצעית היא מצות התשובה שיש לה זמן והיא בכל זמן יש לה זמן מר"ה עד יום הכפורי' דהיינו עשרת ימי תשובה נקודה אחד שהיא י' בתוך כל ימי השנה ועם העשרה עולים שס"ה והיא בכל זמן שהנקודה האמצעית מאירה בכל הימים ומצאת עם כלם. אמנם דרשו ה' בהמצאו דהיינו גילוי עצם הנקודה ומראה כחותיה הוא דוקא ביום הכפורים הקדוש. וימי החול אשר לו ז' ימים מר"ה ועד יום הכפורים כולו חולו של מועד התשובה. והנה הצדיקים פועלים המצות עשה בקום עשה ומאירים אותם ומתקרבים אליהם ומתקני' אותם. ומצות לא תעשה בהתרחקם מהם בענין שאינם מאירים אותם הכוחות אלא משברים אותם ומכנים דינם בהתרחקם מהם ונחשך אורם של הדינים אבל מי שבא מעשה לידו ועמד בנסיון הרי כבש הדין ההוא וכללו בכלל הימין והגביר הימין והעשה על לא תעשה ויש יותר חשוב מזה הוא החוטא השב מאהבה שהרי מתודה ומתחרט ובוכה ושב אל ה' בכל לבבו ומגביר התשובה שהיא הנקודה הטבעית על כל אותן הענפים הרי העונות נעשים לו זכיות מפני שבהיותו מגביר אור התשובה על אותו מקום הפגום מאירה ומזכך אותה והיינו משבית אותה ונעשה כמו הצדיק הנזכר אלא מתקנה ומאירה מהתשובה ולזה זדונות נעשה לו כזכיות ממש יזכך אור נקודת התשובה באותם המאורות השמאלית שחטא בהם ולזה אין לך אור חשוב מהספירות מאור הנקודה האמצעית שהיא תוספת מסוד ר"ה בסוד המלכות והגבורה ועולה ונקשרת עד יום הכפורי' סוד הבינה שעולה ונקשרת עד הכתר ולזה מקו' שבעלי תשובה עומדים סוד מקומם הנקודה האמצעית המקשרת תשובה התחתונה מלכות בתשובה עליונה בינה הנזכר ואין הצדיקים גמורים יכולין לעמוד שם כנזכר וזמש"ל:

נהר מ

בסוד התשובה: יש להקשות קושיא עצומה איך הרשע שהלך כל ימיו אחרי שרירות לבו ולבסוף נתחרט ואמר חטאתי ונגמר שיהיו נמחלים לו כל עונותיו בדיבור חטאתי ונגמר יש לומר כי כל שעה שהישראלי חוטא ועובר על מאמר יוצרו הקדו' ברוך הוא נתמלא כעס וחימה ושמא"ל שמח והכל לפי שיעור החטא ומדריגת החוטא וכשהישראל מתחרט על מעשיו ואומר חטאתי שמא"ל מצטער לרוב והקדוש ברוך הוא שמח שמחה גדולה כי הדאגה שמתקבל שמא"ל בעת החרטה ההוא כפלי כפלים מהשמחה ששמח בשעת העבירה והשמחה ששמח הקדוש ברוך הוא בשע' החרטה כפלי כפלים מהכעס שכעס הקדוש ברוך הוא בשעת העבירה בעבור שנחשב לפני המקו' החוטא בשעת החטא כאלו השווה שמא"ל למקום. ובשעת החרטה כאלו הפילו עד תהום רבה וזה כאשר תהיה דוקא החרטה בלב שלם וזמש"ל משכ"י:

נהר מא

בסוד התשובה: דע כי האדם כלול מכל העולמות ואף על פי שלא זכה רק אל הנפש העשיי' עכ"ז הוא מוכן לקבל את כלם. ודע כי הנפש מרמ"ח איברים ושס"ה גידין וזה כלל גדול וכשהוא חוטא הוא פוגם כפי האיברים שחטא בו מן הרמ"ח ושס"ה מן הנפש עצמה והנה כשיש לו נפש דיצירה או בריאה או אצילות כפי מעלת נפשו כן גם כן פנימיות חטאו ולכן חטא אדם הראשון פגם למעלה מאד כי כפי גודל נשמתו שהיא כוללת כל העולמות וכן כל צדיק וחסיד כפי גודל מעלתו כן תוקף יצרו. ודע כי מי שיש לו נפש דעשייה פגם בעשיי' וכן כששב בתשובה מתקן העשייה. ודע כי כל הפגמים הם בשם וזהו סוד האנשים הפושעים בי כי יו"ד של שם הוא סוד האצילות. וה"א ראשונה סוד הבריאה. וי"ו סוד היצירה. ה"א אחרונה סוד העשייה וכפי גודל העבירה שיעבור כן הפגם שמוריד השכינה בתוך הקליפות וזהו סוד השכינה בגלות. ודע כי אם חטא במצות עשה ופגם בעשיי' ועשה תשובה השיב המלכות למקומה עם הת"ת וזהו תשוב ה' וגם אם חטא במצות לא תעשה אז פגם ביצירה ות"ת והפריד הת"ת מבינה באופן שירדה הקדושה עד ג' אמצעית הקליפה ולכן כשעשה תשובה תשוב ה' ה' תתאי במלכות עד ה' עלאה בינה ואז יעלה גם כן הת"ת עמו. באופן שלפעמים יהיה החטא בבריאה אם עבר בחייבי כריתות ויש פירוד ותרד התשובה שהיא הבינה למלכות ואזי יחזור מלכו'

ות"ת

ות"ת כי הבינה על ידי ירידתה גורמת חיבורם וזהו תשוב ה' גם כן באופן רביעי כי חטא גם כן בחכמה והפריד בינה וכן הכתר אם עבר חילול השם פגם באצילות וגרם במקום הנכחיים ואז תשובה היא תשוב ה' עלאה בינה אל הכתר ואז גם החכמה יעלה עמה: ודע כי העובר להכעיס שיודע את רבו ומכוין למרוד בו גורם שהקליפות יקחו כל השפע כי זה נקרא פשע אותיות שפ"ע אך עון שהוא כמו אוכל נבלות לתאבון גורם שהקליפות יקחו השפע ולא כולו כי מאחר שהם לוקחים אז מידם בא אלינו השפע בסוד הגלות ודע מי שלא רצה לדבר פשט במקרא פגם בת"ת דעשיי' ומי שלא רצה לדבר במשנה פגם ביצירה בת"ת שבו ומי שלא רצה לדבר במדרש התורה פגם בת"ת דבריאה ומי שלא רצה לדבר בסוד התורה פגם בת"ת דאצילות וסימנך פרד"ס ומי שזוכה לירד לעומק כלם זוכה לסוף המעלות, וזה עם שרציתי לבאר מהרי"א ז"לה"ה:

נהר מב

בסוד לבישת השק: דע כי הלובש שק ומתפלל לפניו יתברך ושואל ממנו שאלתו קורעין לו גזר דינו ומבטלין כל גזר דין שבעולם בכח סגולת לבישת השק ואין תפלתו חוזרת ריקם וכדי לאמת זה דע כי שק עולה ארבע מאות וזהו סוד ארבע מאות מיתות הטומאה שנבראו בעולם ולזה וירא יעקב מאד וגומר ולא נעלם מיעקב לבישת השק שהוא חוץ מגופו לשק"ו של עשו שהוא עורו וזהו סוד השקיפ' ר"ל הש"ק יפ"ה וזמש"ל:

נהר מג

בסוד היראה ומעלתה:

הענין דע שבעוד שאין באדם יראת ה' שולטים עליו הקליפות וכל מה שישמור הוא עבודה אל החוץ להשלים ולתגמול והרי לא נכנס כלל בכל עניניו בקדושה אמנ' כאשר יהיה ירא כראוי יהיה שורה עליו השכינ' כדי שיהיה כל שאר עבודתיו להקדוש ברוך הוא אם כן ראוי שיראת ה' יהיה ראשית לכנוס אדם לכל הקדושה שאין עבוד' בפנים אלא היראה הקודמת לו והיא פתח כניסה לכל וז"ש בזוהר בראשית בפיקודין מאן דנטיר יראת ה' נטיר כולא שהרי הכל הוא בתוך הקדוש' לא נטיר יראה לא נטיר פיקודין שכלם חוץ לחיצונים כנזכר והנה המצוה הזאת כוללת כל התורה כלה כדכתיב אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת וכו' ופי' באומרו אם לא תשמור אלו מצות לא תעשה לעשות אלו מצות עשה והיינו את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את השם וגומר ונודע כי שס"ה מצות לא תעשה במלכות ורמ"ח מצות עשה בת"ת וזה פשוט ולכך ביאר הכתוב ואמר את כל דברי התורה הזא"ת הרי היא המלכות בספר הז"ה הוא ת"ת וקיומם יהיה ליראה את השם יאהדונה"י שהוא נכבד מצד כבוד ודט' והנורא מצד הת"ת והיינו את ה' אלהיך ת"ת ומלכות כנודע בענין שהיראה לפ"ז יכלול הייחוד הנזכר וענין יראה עצמה נאמר כי הוא אינו יראת העונש כי זה נקרא יראת הרע וזהו בחיצונים בהקליפות כדפי' בפרשת בראשית אמנם יהיה היראה לבלתי הכעיס אדם את קונו ויאמר אוי לי איך אחטא ונמצא אכעוס את קוני ומהפך מידותיו מרחמים לדין ולא יכבד בעיני עונשי המגיע לי מזה כנגד כבידת הכעס אשר הכעסתיו כי רבה היא מאד ואם יודע יותר יאמר איך אכנס פנימה אל הקודש בחטאתי ונמצאתי מפגל בקדשים ומכניס צלם בהיכל וזה יהיה רע הרבה מאד לפני בוראי לא אעשה זאת ואם ידע יותר יאמר אוי לי כי תלויים ייחוד עליונים ותחתונים ויחוד המדות העליונות ואבטל חס ושלום יחודם לא אעשה זאת וכל אלו הבחינות נקראו יראת חטא שפי' רז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו וכל בחינות אלו הם בערך לא תעשה אמנם בערך מצות עשה הוא להיות אדם ירא ומצטער איך אעשה ליחד המדות האלו כדי שלא יהיה קצף הדין גובר צריך אני להיות עושה מצוה כדי שעל ידי אותה מצוה יתמיד יחודם ולא תמצא המלכות לבדה ואפחד שמא יפגע הדין במועט הכאן נאן קדשים ויהיה פרצה גדולה בהקדושה מרוב הדין ולזה צריך שלא יגביר הדין על התפלה והתורה והמצות להיות היחוד מתמיד וזהו סוד רבי אלעזר ב"ר צדוק שהיה מתענה על ירושלים ורבי אלעזר המודעי שהיה מתענה על ביתר וזהו גם כן אומרו רבי שמעון בן יוחאי עליו השלו' כל יומא אצטערנא דלא יוקיד עלמא בדינוי דלדק כדפי' שם בפ' ויש נספה בלא משפט כאשר אין משפט בצדק וזה היה מעלת אברהם כאומר כי ירא אלהים אתה וזה רצה בסוד העקידה לעקוד הדין להיות התורה היא תמיד נקשרת בימין וביחוד וזהו ויראת מאלקיך וזמש"ל:

נהר מד

בסוד להסיר הגאוה:

תכוין בשם הוי"ה במילוי ההי"ן כי גאוה בגימטריא ט"ו וגם מילוי של שם י"ה בההי"ן כזה יו"ד ה"ה אותיות המילוי וד"ה והם בגימטרי' גאוה והענין שהקליפות אין להם אחיז' אלא בו' קצוות שהם ו"ה מן הוי"ה כנודע על ידי גאות אדם מתגאים ג"כ הקליפו' ח"ו ויונקים מן ב' אותיות הראשונות י"ה ותכוון להחזירם אל השם יתברך שהוא בעל הגאוה וזמש"ל מהרי"א זלה"ה:

נהר מה

בסוד תענית ארבעי' יום רצופים ובלתי רצופים וסוד השינה וס'

השיתין

ארז"ל השיתין נשמין של דוד המלך עליו השלום
שישן בלילה טועם אחד מששים בטעם מיתה ודע כי חצי
הלילה הנשמה הולכת לטייל והרוח הולך לתת דין אם עסק
בתורה והנפש הולכת לתת חשבון על קיום המצות ואינו
נשאר בגוף כי אם נפש הבהמית הולך ממנה אחד מס' ואותו
אינו יוצא כולו עד שישן יותר משיתין נשמי אבל אם ישן ס'
נשמי או פחות אינו טועם כלל טעם מיתה באותו שינה כי
עוד שאינו יוצא חלק אחד מס' ויותר הוא בטל בס' ודע כי
שיעור חלק אחד מס' הוא חלק אחד מג' אלפים ות"ר מהנפש
שיוצא בכל נשימה ונשימה כי השיתין נשמי הם חלק אחד מס'
מהנפש וס' פעמים ס' עולים ג' אלפים ות"ר ודע כי שיעור
דם הנפש הוא רביעית הלוג שהוא ביצה וחצי ביצה ירושלמית
ומשקל הרביעית ארבע סלעים וחצי שהם משקל י"ח דינרין
כמנין ח"י ולכן נקרא בעל ח"י כל זמן שלא השלים נפשו וכל
דינר משקלו דרה"ם וחצי והוא הנקרא מוטקא"לי בזמנינו זה
נמצא שח"י דינרין משקלם כ"ז דרה"ם כמנין ז"ך א' תיות
התורה וכל דינר ודינר משקלו ו' מעין ו' פעמים י"ח עולה
ק"ח וכל מעה משקלה ד' איסרן נמצא כי כל דם הנפש משקלו
תל"ב איסרן שהוא כמנין תב"ל וכל איסר משקלו ד' שעורות
שהם אלף תשכ"ח והנפש נערכת בערך כסף שנאמר בערכך
נפשות כסף וכסף שהוא משקלו ל"ו שעורה שוה ב' פרוטות
נמצא ב' פעמים אלף תשכ"ח עולים ג' אלפים תנ"ו פרוטות
יש במשקל רביעית כסף • ודע כשהאדם ישן עד שיתין נשמי
יצא מהנפש בכל נשימה ונשימה חלק אחד מג' אלפים ות"ר
מהנפש נמצא כל חלק וחלק הוא פחות מפרוטה ולכן אינו
מרגיש ומצטער שאם היה יוצא בכל נשימה כשיעור פרוטה
שלימה היה מרגיש ומצטער וזהו סוד הפרוטה שיש בה ממשו'
ופחות משיעור פרוטה אין בו ממשות לא בצדקה ולא בגניבה
ולא בגזל ולא בקידושין ולכן הישן פחות משיתין נשמי אינה
שינה בעבור שלא יצא חלק אחד מששים מהנפש בשלימות
וכשישן יותר משיתין נשמי הוא שינה וטועם טעם מיתה
ונפקא מיניה שאפילו הוא ישן כל הלילה וכל היום אינו יוצא
ממנו אלא חלק אחד מששים שיוצא משיתין נשמי קדמאי שאם
היה יוצא יותר חלק אחד מס' היה ישן שינת עולם • ודע כי
סוד התשובה שצריך האדם להתענות ארבעים יום רצופין
זה אחר זה הענין הוא כי כשאדם מתענה כ"ד שעות מתמעט
מאותו התענית מדם הנפש חלק אחד מתל"ב שהוא שיעור
איסור והמתענה ג' ימים רצופים לילה ויום שהם ע"ב שעות
כמנין חס"ד מתמעטים ממנו מדם נפשו שלשה איסרין כאלו
נתענה ארבעים יום רצופי' ויותר והיינו שהיה משתבח ההוא

גברא מרבנן שהיה מתענה מ' יום ולא הוו ידעי מאי קאמר
רבנן ודע שהמקבל עליו להתענות ארבעים יום שהוא סוד
התשובה צריך שיהיו אותם ארבעים יום רצופים זה אחר זה
שלא יפסיק בנתיים לא חודש ולא שבת אלא יתענה אף בהם
ולכן צריך להזהר שלא יהא בתוך הארבעים יום אחד מג' ימי'
שאסור להתענות בהם והמתענה בהם מפסיד ואינו מרויח
שהסניגור נעשה לו קטיגור ואלו הן הג' ימים הנזכרים יום
מתן תורה שהוא ו' לסיון וערב יום הכיפורים ויום פורים
אבל שאר כל ימות השנה בחגים ובמועדים ובשבתות וראשי
חדשים אינו חייב להפסיק ואם הפסיק חוזר ומונה והימים
הראשונים יפלו • בסוד התשובה הוא צריך להתענות מ' יום
רצופין זה אחר זה בלי שום הפסק יום בנתיים כדי שיכניע
את היצר הרע שמחטיאו ולמעט ממנו ארבעים יום זה אחר
זה איסור אחד ואף על פי שבסעודה בלילה חוזר ומשלים
אותה מעט ולכן המתענה ג' ימים רצופים זה לזה לילה ויום
הוא יותר חשוב לפי שמתמעט בכל יום איסור אחד ואינו
ממלאו באופן שבסוף ג' ימים מיעט מדם הנפש ג' איסרן
משא"כ במתענה ארבעים יום ואוכל בלילה או אפילו אלף
יום לפי שבלילה ממלא חסרונו אבל עכ"ז המתענה ארבעים
יום בלי הפסק מועיל לו לכפרה כמו תענית שלשה ימים
לילה ויום לפי שמכה ומכניע יצרו הרע וממעט ממנו איסור
מדם הנפש בכל יום תמיד ארבעים יום זה אחר זה מבלי תת
לו יום מנוחה בנתיים • ודע שהמתענה ז' ימים לילה ויום
אפשר להתקיי' ואם התענה יותר אי אפשר להתקיים הואיל
ובכל יום התענית כ"ד שעות מתמעט איסור אחד נמצא
שבז' ימים מתמעטים ז' איסרן והם קרוב לחלק אחד מ"ס
מהתל"ב איסרן שיש בנפש ולכן יכול להתקיים וכשמתענה
יותר מז' ימים ה' שעות או יותר אי אפשר להתקיים בשום
אופן כי כבר יצא ממנו חלק א' מששים וכבר אמרנו שכשיוצא
ממנו חלק אחד מששים ועוד כל שהוא אי אפשר להתקיים
כי ז' פעמים ס' עולה ת"ך נשארו מתל"ב איסרן י"ב איסר
וכל איסר ח' פרוטו' וי"ב פעמי' ח' עולים צ"ו נמצא שהפרוט'
וחצי הוא חלק אחד מששים מהצ"ו פרוטות הנשארות עשירי'
הפרוטה הוא אחד מששים נמצא ט"ו איסרן ופרוטה וחצי
וחצי עשירית הפרוטה הוא חלק אחד מהס' מהתל"ב איסרן
של דם הנפש וכל פרוטה מתמעטת כג' שעות בין ותדע :
ודע כי הרוצה לחזור בתשובה ואינו יכול להתענות ארבעים
יום או ג' ימים לילה ויום יכול לפדותם בארבעים איסרי
כסף מזוקק לצדקה וכן מי שהיה בדעת להתענות יום אחד
בתענית איסור אחד של כסף מזוקק לצדקה יכול לפדותו

ובלבד

ובלבד שלא יהיה תענית ציבור · והואיל וכונת העינוי הוא כדי לשבר את הגוף ולהכניע יצר הרע ולמעט ממנו שיעור איסור מדם הנפש כנזכר לכן חייב אדם להזהר שלא יאכל ליל כניסת התענית יותר מכדי הרגלו שאם ירבה בסעודה בעבור התענית לא יועיל לו אותו התענית שהרי אותו מותר שמור לו ליום תעניתו מהכ"י:

ומשארז"ל הא כי רבא מרבנן דיתיב בתעניתא כלבא ליכול שירותא הייני מי שלא חטא מימיו אינו צריך תענית כי עסק התור' גדול מן התעני' כי מי שלא חטא יותר טוב לו ללמוד לעסוק בתור' שבזה יביא שפע לנפשו ממקום גבוה מאד מן החכמה כנזכר בזוהר בשלח אמנם מי שחטא ראוי להתענות כדי לתקן אותו המקו' עם היות שלא יוכל להמשיך לנפשו מזון רק ממקום התחתון כי על ידי אותו התיקון יוכל לעלות למעלה · ודע שהתעני' הוא דומה לקרבן והענין כי האכילה עם היות שהאדם מכוון בה כראוי היא מעלה גדולה עד מאד על כל זה הארתה היא מתתא לעילא כדמיון תחלת הקרבן · אמנם התענית הוא היום ענין הקרבן מעילא לתתא והענין הוא שהקרבן תחלתו עולה מתתא לעילא ועולה העשן וריח ניחוח מעשי' ליצירה וגומר עד א"ס כנודע · כנזכר בפ' ד' וכן הוא סוד האכילה של אדם שעולה הנאו' האכילה ההיא ואותה הכוונה טובה מתתא לעילא כי מן הכבד עולים ללב ומן הלב אל המוח שהוא יותר עליון שבאדם אמנם היום הקרבן הוא שאחר שעלה ריח ניחוח למעלה אז יורד השפע רב וגדול מעילא לתתא מן המוח העליון עד סוף המדרגות וזהו סוד התענית כי ביום התענית אין האכילה עולה ממטה למעלה רק דרכה המוח שולח מזון מעילא לתתא אל כל האיברים ואותו מזון הרוחני שהוא חלקו של מוח משם הוא מחלק אח"כ מזון ומוריד לכל האיברים ומשם ניזונים ביום התעני' וזו היא הכונה שצריך שיכוון המתענה · אמנם טעם התענית ב' וה' כתב האר"י זלה"ה שהטעם הוא כי בהם שולטים גבורה והוד שהם הדינים והמתענה צריך לכוון שתף ולמתק גבורה בחסד והוד בנצח ולקרוא בימים אלו סדר קדשים כאלו הקריב קרבן בזמן שבית המקדש קיים וישמור מלשון הרע ורכילות וכיוצא בהן וזמש"ל:

נהר מו
לבאר מי הוא נקרא צדיק:

דע שמדריגת הצדיק אינו אלא בשמירת מצות ברית מילה בטהרה ויש בזה ב' בחינות האחד העליונה שבא לידי נסיון כיוסף הצדיק וזהו נקרא צדיק גמור מי שלא בא לידו נסיון אף על פי ששמר בריתו נקרא צדיק שאינו גמור ומקומו במדת צדק בחסרון יו"ד של מדת צדיק כי אותיות צדק בחסרון יו"ד ודע כי מי שאינו צדיק אינו ראוי להקבר בארון ואם נקבר בארון מדקדקים עמו עד כחוט השערה ואם לא היה נקבר בארון אין נפרעין ממנו אלא מן העבירות החמורות לבד ולזה לא נמצא בתורה מי שנקבר בארון אלא יוסף שנקרא צדיק ובא לידי נסיון וזה מה שרציתי לבאר מספר כתיבת יד:

נהר מז
במעלת הנקרא בנים וענין ישראל שאינם תחת השר:

הענין כי השגחת הא-ל ית' נמשכת עד הכסא כבוד ומשם יפרד והיה לארבע ראשי' מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל רפא"ל והיינו בעוד שאין שכינה מתלבשת בהם אמנם כשהשכינה מתלבש' בהם אז ארבעתם יחד היה אחד בסוד הקשר והייחוד וכל ענס ההשגחה אחת ונמשך יחוד הקשר הזה וההשגחה הזאת המיוחדת עד היכל לבנת הספיר שאין לו אלא פתח אחד תתחלק ההשגחה לע' שרים ע' חלקים להם ציורות שבהם תתלבש ההשגחה להנהיגם וביום הנועד לדון כל העולם יתוועדו כולם וישגחו על כל ההשגחה הכוללת ויכתב בהם כדי צורך כל אחד ואחד כאומרו ויבואו בני אלהים וגו' וכתיב ועל המדינות בו יאמר וגומר והמדינות הם השרים כי העול' הגשמי נחלק אליהם והשר פועל כל הענין כפי השפע הנחלק אליו וכיון שההשגחה המתלבש בו כי לא בידו להטיב אמנם ישראל בזה אינם שוים אל כל אומה ולשון אחר אשר נבחר אברהם לחלקו יתברך וכל זרעו הקדושי' הם מסורים תחת היכל לבנת הספיר שהיא ההשגח' פרטיות לעולם שכל השגחת הקדוש ברוך הוא נקשרות עם ישראל בא"י שהיא נגדיית לפתח היכל לבנת הספיר כאומר והיו עיני ולבי שם כל הימים · ובהיות ישראל בארץ ישראל הרי הם נקשרים עם ההשגחה הנזכר' בלתי נחלקת לחלקים כלל בענין שאינם תחת השר ולא שליח · אמנם בהיות ישראל גולים בעת הזאת לבין העכ"ום והשרים הנה עיקר השכינה בארץ ישראל ועיקר ההשגחה בה שמעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי · אמנם ניצוצות שכינה מתלבשת עם ישראל בתוך השר שישראל נתונים תחת ידו כאומרו ואני בתוך הגולה ממש ירדה שכינה עמהם ונטתה פתח היכל לבנת הספיר להתלבש כל כח ההשגחה בשר כשדים וכן למדי ולכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם ולזה ישראל העומדים בחוצ' לארץ עובדי ע"ז בטהרה הן שהם משפיעים לשר ההוא כשהם מתפללים על הברכה ואין ספק שלא יושפע עליהם שפע אלא על ידי השר ההוא שהם תחת ידו ולכן נצטוו התפללו על שלום

שלום העיר כי בשלומה יהיה לכם שלום וכן אמר דוד כי גרשוני מהסתפח וגומר אחר שגמר בלבו לצאת לחוצה לארץ והוצרך ליחד ולהשפיע בעל כרחו יהיה ע"י שר ההו' החיצוני והיינו עבודת אלהים אחרים ודע שמעולם לא נשלמה שכינ' בארץ ישראל מפני ראובן וגד וחצי שבט מנשה שנשארו חוצ' והסברה נכון שכינה חוצה עמהם והיינו סוד מראה המזבח שבנו ולא כן לעתיד שי"ב שבטים כלם מיוחדים בארץ ישרא' כנודע וממשיכין עליהם שכינה בה.ד נשמתם שהיא בסוד היכל לבנת הספיר ולפנים מכל האופנים נפשין ומכל החיות רוחין · ומכל הכסא נשמתין · והם עובדים עבודת התור' שבסגולה על ידי נפש רוח ונשמ' לקשור ההשגחה יחד להאיר' עליהם · והנה בישראל יש חלקים יש עובד וזוכה לנפש בלבד וזה יזכה אל ההשגחה עליו בבחינת עולם האופנים לבד דמתמן נפשין ויש עובד עבודה ומדבק בתורה ובמצות בחשק גדול ומתרחק מיצר הרע יותר שיעו' רב כי כפי ריחוק האדם מיצר הרע הרע שהם הקליפות וקורבתו אל התורה ואל העבודה כן יגדל מעלתו ויזכה אל נשמה דכסא כבוד ויזכה אל ההשגחה עליו יותר פרטית ויקרא עבד ישתבח בו בוראו כאומרו לי בני ישראל עבדים עבדי הם וגומר · והנה [..]ים במדריגות בנים שהם שלמים בעבודה יותר ויותר מעבדים והטעם שהעבד יעבוד את רבו על מנת לקבל פרס והיינו שבהיותו מתפלל לקונו או נוטל לולבו ומקרב זבחו ומכוין כל כונתו כפי הדברים היוצאים מפיו אם יאמר ברך עלינו ה' אלהינו את השנה הזאת וכן רפאינו ה' ונרפא ומכוין הרי כל כונתו לתועלת עצמו להשפיע רב טוב לעולם וכל מה שיוסיף ויאמץ בכונתו בתפלתו יוסיף להיות קובע פרס רב מרבו הברכה והרפואה והחיים והשלום כאמרנו זכרנו לחיים ומכוין וכן בכונת נענוע בלולבו לעצור טללים רעים ומכוין הרי לעולם נוטל פרס מרבו · אמנם הבן שהוא האיש אשר חננו קונו לכנס בפנימיות החכמה הנסתרת וידע וישכיל באומרו ברך עלינו וכן רפאינו הכונה להמשיך הברכה והשפע לספירות כנודע במקומו הנה זה עובד הקדו' ברוך הוא ושכינתיה כבן המשמש את אביו ואת אמו עבודה שלימה מאהבה בלי לקוות ממנו שום תועלת ולא פרס והטע' כי הבן נשמתו מאצילות עצם הספיר' ולזה יקראו בנים ממש מיוחדא דקב"ה ושכינתיה אמנם הקודמים יקראו עבדים בני אמה העבריה כי הכסא והחיה והאופן שמשם סוד נשמתם ורוחם ונפשם והעבד ואמה אל אצילות משועבדים של תשמיש האצילות להשפיע והיינו אומרו דוד המלך עליו השלום אני עבדיך בן אמתיך מטטר"ון וסנדלפ"ון · אמנם הבנים שהם מכל האצילו' הם עצם הספיר' מזווגא דקב"הו יקרא בנים כאומר הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועי' על כן המו מעי לו שהם המעיי"ם פנימיות והענין כי מי שהוא במדרגת בנים כנזכר וזכו לנשמה דאצילות בסוד בינה והם מדרגות הגדולה במדריגות בנים זה יזכה לעורר בסוד נשמתו הפקידה התמידית שלא תפסיק כענין הרשב"י וחביריו שהיו תורתם אומנתם ומעולם לא פסק גירסא מפומייהו וזהו כי זכו לנשמה דאצילות מבינה שהוא סוד התעוררות הבינה עם החכמה שהוא תמידי למען יזמרך כבוד ולא ידום · אמנם מי שלא זכה אלא לרוח נפש דאצילות הנה התעוררותם בעבודה בלתי תמידי כי אם לעיתים ובעת ההיא ישכון עליהם סוד השכינה השוכנת בתחתונים כפי בחינתם ודע שדרך המקבל התועלת לרדוף אחר המועילו אמנם הנותן התועלת אין דרכו לרדוף אחר המקבל התועלת ולכן מי שיזכה אל נפש דעשיי' לא ירדוף אחר ייחוד' ולא יתדבק בהם רק האופנים מפני חסרון מעשיהם מפני ההשגחה המתלבש' באופנים והם יגרמו השפע בחסרון מעשיהם וזכו אל רוח היצירה הנה בטוב בעשיה' יגרמו להמשיך השפע ולכן ירדוף אחריהם לתועלת הנמשך אליו מהם ואם יטיבו עוד ויזכו אל נשמה דבריאה הנה ירדוף ויתדבק אליהם סוד הכסא למעל' הנמשך לו מהם ואם יזכו עוד אל נפש ורוח דאצילות הנה ירדוף אחריהם ת"ת ומלכות לתועלת הנמשך אליהם מייחודם על ידו וזהו טעם הכנע הטבע ופעולות הניסים וקבלת תפלת הצדיקים כפי תועלתם כנז' וזמש"ל:

נהר מח בסוד השתעברות אשה לאיש:

דע שספר שיר השירים מדבר בענין חתן וכלה החתן רומז לשכינה והכלה לישראל וידוע כי כל מדותיו יתברך מדה כנגד מדה וכפי המדה שמתנהג עם הקדוש ברוך הוא אשתו מתנהגת עמו וזהו מאמרז"ל זכו עזר לא זכה כנגדו שמורדת בו כמו שהוא מורד בקונו וזה הסוד לא שייך דוקא אלא לצדיקים ולזה כל בן תורה שאי אשתו נשמעת לו אין ראוי להתרעם עליה כי איהו דאפסיד אנפשיה אמנם הרשעים דרך טבע הוא שנשמעת להם שמתייראות מהם ודע כי אין ראוי שתשב הנקיבה בימי בעלה אלא בשמאל אמנם הכלה בשעת החופה בזמן שאומרי הז' ברכות באותה שעה צריך דוקא שהכלה תהיה נצבת בימין החתן דכתיב נצבה שגל לימינך וידוע שזה המזמור נהגו כל העולם לאומרו לחתנים והטעם לזה הוא סוד גדו סגולי שאם החתן נזהר לשום רגלו הימיני על רגל הכלה השמאלית בשעת שבע ברכו' אותו השמת רגל מסוגל שיפלוו

עליה

עליה כל ימיו ותהיה משועבדת ונשמעת לכל דבריו ואם הכלה נזהרת ושמה רגלה השמאלית על רגל החתן הימנית תשלוט היא עליו כל ימיה · ודע שהיה מעשה ששם החתן רגל הימיני על רגלה השמאלית בשעת שבע ברכות כדי שישלוט הוא עליה וכשספרה הכלה לאביה הדברים לימד לה והזהירה שבשעת זיווג הראשון שתשאל מהחתן שתביא לה קיתון אחד של מים ועל ידי זה גרמה שתשלוט היא כל ימיה עליו והוא דבר מסוגל לבטל השמת רגל החתן ותשלוט היא וסוד ככה שגל לימינך עצה טובה קול"ן שיזהיר החתן לשו' רגלו הימיני על רגלה של הכלה השמאלי' כדי שתהיה נשמעת לדבריו ותתנהג הבית על פי האיש ולא על פי האשה שאין ראוי לבית שתתנהג על פי האשה שהאשה מסיטרא דשמאלא וכאלו מתנהגת על פי מדת הדין הקשה ולא יחסר חולי לאותו בית ועניות גם כן ודבר אחר ואשרי הבית המתנהגת על פי האיש שכל בית שמתנהג על פי האיש כאלו מתנהג על פי מדת הרחמים ודע כי ג' מיני גבורות הם באדם הראשונה הכובש בגבורתו מדינות רבות שנית גדולה מזו הכובש את אשתו · שלישית גבורה גדולה מזו הכובש את יצרו · ודע שיש ד' מיני זיווג המין האחד והוא המשובח שבזמן שהזכר בא מתורת החסד וזכה בבת זוגו מתורת חסד והוא שהאיש בעל שכל וגם אשתו יש לה שכל אנושי ומכרת שבעלה עיקר והיא טפל ונשמעת לדבריו · המין הב' בזמן שהאיש מתורת החסד ולא זכה בבת זוגו ולקח אשה ממדת הגבורה הנקרא מדת הנקבה ודעתה קלה · המין הג' האיש בא מצד הגבורה ואשתו מצד החסד הוא יש לו דעת נשים לפי שבא ממד' הגבורה והיא יש לה דעת אנושי לפי שבאה ממדת שהוא זכר ולפיכך הוא נשמע לדבריה והיא אינה נשמעת לדבריו · המין הד' שהאיש והאשה שניהם הגבורה ושניהם דעתם קלה שגם האיש לו דעת נשים ולעולם יש בניהם קטטה לפי שהאשה היא עיקר והאיש טפל אחר שניהם באים מגבורה שהיא מדת הנקבה ולזה הנקבה עיקר והאיש טפל משכ"י:

נהר מט

בענין איוב ודינה:

דע שדינה בת יעקב נולדה בשנת תשעים ליעקב ויוסף אחיה בשנת צ"א וכשהיתה דינה בת שבע שנים נתעברה משכם בן חמור וילדה את אסנת כשהיתה בת שמונה שנים וכשהית' בת תשעה נשאת לשמעון אחיה וילדה את שאול בן הכנענית וכשהיתה דינה בת ארבעים ירדה למצרים ויוסף היה בן ל"ט שנים וכשמת יעקב היה יוסף בן נ"ו שנה ודינה בת נ"ז ולאחר כ' שנים אחר פטיר' יעקב נשאת דינה לאיוב והיא היתה בת ע"ט שנה והוא היה בן י"א שנים נמצא כשהיתה דינה בת מ"א נולד איוב ואותה שנה היתה שנת שירדו למצרים ודע שאברהם ונחור היו אחים ויצחק בן אברהם ועוץ בכורו של נחור היו שני בני אחי' ודינה בת יעקב בנו של יצחק נשאת לאיוב בן בנו של עוץ ומה שכתוב איש אחד היה בארץ עוץ דע שעוץ בכורו של נחור בנה עיר אחד על שפת ים טבריה לעצמו וקרא שם העיר על שמו וזאת העיר קראה המתרגם ארמינייא והיא קונשטנטינ' הראשונה ואיוב נולד בארץ עוץ היא ארמיניא הנקרא קושטנטינא ובשנה שני' שירדה דינה מצרים נולד איוב וכשהיה איוב זה בן י"ח שנים היה נביא וחסיד מחסידי א"ה ונשא את דינה קרובותו ודינה גם כן היתה נביאה ויודעת שהיתה קרובה וגם היתה יודעת שנולד מהול ולזה נקרא תם ולכן נתרצתה ליכנס לאיוב ועכ"ז אם היה יעקב קיים לא היתה נשאת לאיוב אף על גב שהיה נביא וחסיד ונולד מהול על כל זה עדין נקרא ערל אחר שלא הוציא טיפת דם לשם ברית כי גם בלעם נולד מהול ונקרא ערל ודינה ילדה שבע בנים וג' בנות ואיוב עשיר היה וגדול הדור והנה היה לו שבע אלפי צאן לפרנסת בניו ושלשת אלפי גמלים לפרנסת בנותיו ואלף בקר לפרנסתו ות"ק אתונות לאשתו שיתפרנסו כל א' מהפירות והקרן ישאר לעולם קיים ועמד בעושר והכבוד עד סוף שבעים שנותיו ולסוף ע' שנותיו נפטר יוסף הצדיק וכל זמן שהיה יוסף קיים היה מגן וצינה לכל הי"ב שבטים ולא היה השטן יכול לקטרג וכשנפטר יוסף אותם הי"ב חודש הראשונים אחר פטירתו שהיה משתדל לעלות לג"ע עליון כדרז"ל כל י"ב חודש נשמתו של אדם עולה ויורדת ולבסוף י"ב חודש עולה ואינה יורדת וסוד הענין כי הנשמה לאחר שהורגלה בעולם השפל אחר פטירתה אינה יכולה לפרוש באויר ולעלות לגן עדן וכמו שהאפרוח ציפורים לאחר שיצאו מקליפתן אינן יכולין לפרוח באויר אלא מתחילין להרגיל עצמן מעט מעט ובכל יום מוסיפין כח לפרוח יותר עד שלבסוף י"ב חודש יכולה לפרוח עד גן עדן וכשנפטר יוסף והיתה נשמתו משתדלת לפרוח באויר ולעלות לגן עדן כנז' ולפיכך לא היה מגין על ישראל ומצא המקטרג מקום לקטרג על ישראל וה' ברחמיו על ישראל גירה הקטיגור על איוב להציל את ישראל כדרז"ל משל לרועה וכו' ועוד בעבור שי"ת רצה לנסו' את איוב שיוכל לעמוד בנסיון וביסורין כאברה' ולא עמד בהם אלא בעט ביסורין ולא נתייסר אלא י"ב חודש שעלתה נשמתו של יוסף בגן עדן והתפלל על ישראל והגין מהם ואילך על ישראל · ובעבור שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה ואפילו הכלבים כדפי' רז"ל על פסוק

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו לכך כתיב בתורה לכלב תשליכון אותו ולפי שאיוב לא מל לשם גירות ולא הטיף טפת דם ברית לזה נקרא ערל ואין לו חלק לעולם הבא לזה ניתן לו שכרו בעולם הזה וכפל כל אשר היה לו משנה כשכרו וניתוסף לו חיים עוד ק"ס שנה כאומר ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה וכתיב ויחי איוב אחר זאת מאה וארבעים שנה מכלל ששניו הראשונים היו שבעים זולת שנת היסורין שלא נכנסה במנין אלא מאתים ועשר של ימי הטובה ששנת של יסורין הם ימי הרעה ואינה נכנסת במנין ובשנה השניה לצאת ישראל ממצרים בשנת המרגלים מת איוב וידוע שמושב ישראל במצרים היו מאתים ועשר שנים ואיוב נולד לשנה השנית שירדו ישראל למצרים ומת בשנה שניה שיצאו וזמש"ל מספר כתיבת יד:

נהר נ

לבאר פגם העולם בסילוק הצדיקי' ב"מ:

הנה סוד אור עליון המתפשט בעול' הזה התחתון הוא על ידי יחוד הגוף והנפש והוא משל אל אור הבהיר הבא ומאיר דרך החלונות וחרכים עד הגיע אל ספיר העומד למטה ועל ידי היות הספיר שואב מאור הנזכר האור שופע ומאיר דרך חלונות הנזכר ואם ידעך בהירו' הספיר ויחשוך אורו ישארו כל החלונות כאישון לילה ואפילה וזהו סוד קשר העולמות כלם מהיחוד הנעלם הבורא עד היחוד הנגל' הנברא שהוא אדם אבן ספיר והאור שפעו הוא אור הבהיר שמאיר עליו ועל ידי ב' הקצוות כאלו קשר כל העולמות וחיותם כי הבורא משגיח באדם והשגחתו היא עוברת ומחיה כל העולמות והיינו בסוד הנשמה שבו אשר בה הוא מאיר ונעשה גזרת ספיר ויהלום ולכן פרישת הנפש מהגוף קשה כי הוא סילוק שכינה כמעט וזהו אחד מטעמי הקריעה על האד' כשר והבכי והספד עליו ולכך ממש בענין המות שהוא ח"ו סילוק החיות מהעולמות כן הוא סילוק הצדיק וזמש"ל:

נהר נא

בסוד וישת יוסף את ידו וגו':

הענין כי שהאדם כולל כל הצורות הגשמיות מחשביות מצוירות ופתח כניסתם בו הוא העינים כי העינים יראו צורות הגשמיות וימסרום דרך ציורות ידועות לשכל והנה נמצא ע"י העינים פתוחים בשכל הגשמי מסתכל צורות הגשמיות ולכך מצוה לסגור העינים בשעת התפלה לסלק דעתו מהצורות הגשמיות כולם ליחד המחשבה בצורות השכליות ועתה שהאדם מסתלק מסתלקים ממנו מה שהוא פתח כניסת הצורות דהיינו האחיזה שיש לאדם בעה"ז והסוגר מורה שישאר אחריו זמן רב ויורש החלק ההוא: והענין כי היה נהנה מעניני הגשמיות לעבודת קונו ונשמתו שמחה בעבודת המצות הגשמיות ובהסתלק האדם בלי ספק יאבד מכאן והלאה תועלת הנמשך לנשמה בעולם הזה הגשמי וכאשר ישאר לו בן ראוי וכשר והגון עוסק בעולם הזה במצות מעמידי' אב למעלה באור מצות הבן ועל ידו נהנה וזהו ויוסף ישית את ידו וגו' לרמוז כי יוסף יורש אותו הענין וממצותיו נהנה יעקב וזמש"ל:

נהר נב

לבאר מציאות ההרגש למתים וסוד התכריכין של פשתן:

במסכת ברכות ובזוהר נמצא שיש קשר אל הנשמה עם הגוף אחר שנסתלקה ואפי' אחר ששלטה הרקב בעצמות ימצא הקשר הזה בעצם הקטן שהוא כשאור שבעיסה בתחיית הגוף והנראה שהעצם הזה הוא עצם הקטן שהוא תחת המוח בו בפנימיות הגלגולת ואינו דבק אל עצם אחר והוא קטן כשעורה אמנם אינו כמציאות השעורה אל הוא עגול וקרוב אל המרובע ובו חוטי דם בדמות עכבים מסובכין אלו באלו ובאותן ורידין מיוסדים חמשה חושים ובמעט כל הגוף כולו וחיותו בענין החמשה חושיים בנויים על זה והוא חוש המשותף מכלם ולכך ממנו נבנה כל הגוף · ובכל מקום שימצא עצם זה אין לו ביטול עולמות וימצא קשר הנשמה עם הגוף שאם תסתלק ישאר קשר ובנין ורושם כי זו בחינת הקדושה ועל זה נאמר והשמותי את מקדשיכם אף על פי ששוממין בקדושתן הם עומדים ועיין במסכת שבועות פ"ב · ונוסיף עוד שבריאת אדם לא היה למיתה אלא להיותו הויה קיימת אל חטא אדם גרם המיתה וההעדר ועל כל זה אינו תמידי אלא מעותד אל התחייה כמו שהעידה התורה בכמה מקומות לכך השעדו אשר יעדר חיים מן הגוף אינו העדר החלטי אל קנת · אמנם בעצם הזה נשאר הקשר החזק והאמיץ עד שקשר זה יחזיר הדבר אל קדמותו שהוא סוד התחייה · והנה אלו החמשה חושיים להם בחינה גשמיית מתלבשת בגוף ובחינת עצמם והנה בחינתם בגוף יסתלק במיתת האדם אמנם בחינתם מצד עצמם הוא יש העומד ואינו אבד במיתת הגוף וגם תמי' קרבים אל העצם הנזכר ואין להם ביטול לעולם ולזה אי המיתה מבטלת החושיי' וענין ר' אליעזר יוכיח וכן הוא אומר דובב שפתי ישנים ומעשה דר' אחאי בר יאשיה שהגוף ממ' מדבר ושומע · אמנם ענין המיתה הפרד הקשר שיש לחמשי' חושיים שהם קשורים בדרך אחת במזון החיים · וכן מדרי' זה יוכיח ענין לבוש המתים כי כמו שנכנסים לקבר כן ממ' מתלבש בכח ההוא בקבר הרוחניות בלבוש הגשמי שמולי' והיינו סוד הכח המעמיד הגשמיותו שאין דבר גשמי מעלו

או

או מלאכתיי שאין בו כח מלמעלה ושעטנ"ז יוכיח שפוגם בכח הטמא השורה עליו על הנפש וכן אותו הכח שהלבושים הגס מלבוש הנפש הגשמיות אף אם ירקבו התכריכין וזה טעם רבי גמליאל שאומר שלא אהיה כחתן בין האבילים ולא כאבל בין החתנים וכן המחלקת הנזכר במסכת ברכות בההוא עובדא וכן העידו אנשי המתעסקי' שקוברי' אחרי' אצלם כרז"ל כפי מה שהלבושים בשעת מיתתן נראים כך אם נאים נראים נאים ואם כעורים נראים כעורים ודברי אלו אמתיים:

ומצאתי בסה"י וז"ל דע שיש סוד גדול בלבישת בגדי פשתן כי הוא תועלת לחיים ולמתים ולגדולים ולקטנים שכל נפטר שמתלבש בבגדי פשתן לבן אפי' נפטר בח"ל כל קטיגור נעשה סניגור והרוצה לחקור ולדרוש ולבדוק ולנסות מופת סגולת לבישת בגדי פשתן בלא לבוש אחר ואפילו תינוק שאביו מוחזק שמתו לו בנים הרבה ע"י הלילית או רוח רעה או כל רוחני מסטרא דשמאלא תינוק זה בטוח מכל אלו היזקות בסגולת לבישת בגדים אלו: ודע שסגולות בגדי פשתן הנזכרים דוקא שמלובש בגדי פשתן לבדו ולא מין אחר עמו אפילו חוט אחד פוסל בו: ופרעה מלך מצרים השיג בחכמתו סגולת הבגדים ולכן היה מלובש כולו בגדי פשתן לבן ובהם היה מתנאה בפני חכמיו וגדוליו ואומר להם שהוא אלוה והמופת שכל חכמיו וחרטומיו לא היו יכולין לשלוט ברוב כישופיהם והם לא ידעו שהדבר תלוי בסגולת הבגדים: וגם יוסף השיג זה הסוד ברוח הקדש וידע שהלובש בגדי פשתן לבן אינו שולט בו לא עין הרע ולא רוח רעה ולא שום מיני כישוף כלל הדברים שניצול מכל דבר רוחני חוץ מרשות הבורא שאין דבר עומד לפניו אבל שולטין עליו כל מיני נזק טבעיות וגשמיות כגון מים ואש קור וחום ואבן ומיני ברזל וכל מיני מקרה ופגע רע כי לא יש מסוכן בעולם כמו כהן גדול ביום הכפורים שהיה נכנס לפני ולפנים במקום שאין רשות לשום מלאך ושרף לכנוס לשם כמ"ש רז"ל בירושלמי מאי וכל אדם לא יבא אל תוך אהל מועד אפילו מי שיאמר עליו ודמות פניהם דמות פני אדם שהם חיות המרכבה: וכדי שלא יקנאו עליו קנאה ותחרות לקטרג עליו לכך צוה האל ית' שבכל מכותיו עשה טובה שיכנס הכהן דוקא בבגדי פשתן לבן שהם מסוגלים שהקטיגור נעשה סניגור: ויוסף השיג הסוד הזה שנזכר ולזה פרעה הרשע לרוב דאגת לבו כראות את יוסף לבוש בגדי שש לזה שם רביד הזהב על צווארו כדי לבטל סגולת לבישת הבגדים וזה שאמר הכתוב וישם רביד הזהב: ויוסף לא חשש לענין הרביד לפי שעה כדי להראות לפרעה שלא השיג הסוד אמנם כשהלך לביתו הפשיט רביד הזהב מעליו וכל זה כדי להעלים מפרעה הרשע הענין וזמש"ל:

נהר נג לבאר אימתי תתלבש הנשמה בלבוש רוחני:

הענין יקשה על מה שאמר בזוהר כי כל זמן שהגוף קיי' בקבר אין הנשמה והרוח נכנסים למנוחתם א"כ יעקב וכל מלכי בית דוד הנחנטי' וכן הצדיקים שאין רקב שולט בבשרם כגון ר' אחאי בר יאשיה וכיוצא מי שאין בו קנאה אם כן ח"ו יצא שכרו בהפסדו שהרי לעולם אין מתלבשת בלבוש המלכות ח"ו: אמנם י"ל כי כאשר הגוף ההוא אינו ראוי והגון מפני רוע מעללי הקנאה והמעשים המכוערים וכיוצא אז צריך לדון ולשפוט על רוע מעלליו בלי ספק ואי אפשר להתלבש הרוח ברוח הקדושה העליונה אלא עד ירקב מעלליו המכוערים וכן רוחו סובל צער זה שהוא ערום וכל שכן אם יעמוד נידון בגיהנם והיינו הנזכר בזוהר אמנם איש אשר מעשיו הגונים וישרים מתקרב בזריזות ואם הוא צדיק גמור ועשה גופו לרצון קונו יזכה ללבוש ההוא אף בחיים כמו מרדכי ואסתר וכל שכן שיזכו מיד אחר המות ולא יעכבם הגוף כלל ומטעם זה לא עכב לר' אליעזר בר' שמעון כל אותם השנים שעמד בלא קבורה וכיוצא וזמש"ל:

נהר נד לבאר חטא אדם הראשון ותיקוניו:

הענין שאדם הראשון באותן ק"ל שנים שהוליד שדים מטפת הקרי שהם ניצוצות קדושה ונתלבשו בתוך קליפות ומה גם שהם עליונות שהטיפות שיוצאות על ידי הזכר לבד הם יותר מעולות: והנה היה בהכרח לתקנם וזה צריך כמה גלגולים עד תום כל חלאתם ודע כי אלו הנשמות ר"ל ניצוצות הקרי היו מגולגלים בדור המבול ולכך היו כ"כ מורידים מרוב הקליפה שבהם וגם היו משחית' דרכם על הארץ בסוד כי השחית כל בשר וזהו אמחה את האד' אשר בראתי כי הם בני אדם ממש יציר כפיו יתברך וזהו אומרו כל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. פירוש כי להיותם מסוד נגעי בני אדם היו גם הם רשעים ממקום שבאו: ואחר כך נתגלגלו פעם שנית באנשי דור הפלגה וגם הם חטאו פעם שנית אשר בנו בני האדם ר"ל בנוי דאדם קדמאה בנוי ממש שהוליד אותם בק"ל שנים: ואחר כך נתגלגלו פעם שלישית באנשי סדום וגם הם חטאו וזש"ה ואנשי סדום רעים וחטאים לה' כמו שאמר לא יגורך רע ר"ל מאותו שכבר חטאו ואחר שהרעו ג' פעמי' בג' גלגולים וראה שלא הצליחו אז נטעם פעם ד' במצרי' והן הן שישראל במצרים וזהו הטעם לגלות מצרים כי הלא הם היו דור המבול ולכן גזר פרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו כנגד שנענשו שנימוחו בימי המבול גם גזר עליהם להיות בעבודה קשה

בחומר ובלבנים כנגד גלגולם בדור הפלגה שהיו עושים לבנים וחומר לבנות המגדל וגם ערב רב היו מאותו גלגול רק שלא נתקנו עדין ולזה נקראו עמו של משה כי שחת עמך וגו' כי כלם הם מסוד הדעת שמשם יצא משה רבינו ע"ה כי הנשמות היוצאות ע"י טפת קרי הם יותר עליונות מן הבאות זכר ונקבה שהם באות משורש הדעת וכלם היו ניצוצות משה רבינו ע"ה שנמשכו בקליפות ואז נתקנו במצרים על ידי משה והוצרך להעלותם מן הארץ ההיא ולזכותם על ידו כי הוא מוכרח לתקן שורשו · ולזה יוכבד אם משה היתה גלגול חוה ואולי גם עמרם הוא גלגול אדם ולכן מת בעטיו של נחש והוא פירש מן חוה אשתו יוכבד ק"ל שנים כדי שבאותם ק"ל שנים ימשכו אותם נגעי בני אדם קדמאה ויבואו לעולם ואחר שבלו כלם מלבא לעולם אז חזר עם אשתו והוליד למשרע"ה לתקן אותם בניצוצות שלו דוגמת שת שנולד אחרי שחזר אדם עם אשתו חוה · ושת הוא גלגול משה וראה איך כל דרכי השי"ת מכוונת ביושר · ודע כי ג' מיני קרי היה לאדם · הא' קודם שנולד קין היה בתחל' מוציא שכבת זרע לבטלה וכשבא על חוה להוליד קין והבל היה מזריע זרע לבטל' וברגע שהוא בא על חוה ונתערבו הטיפין וג"כ אחר שנולד קין היה מוציא שכבת זרע לבטלה כל הק"ל שנים וכנגד ג' בחינות אלו הם ג' גלגולים שנזכרים דור המבול ודור הפלגה ואנשי סדום · ודע כי אדם הראשון היה חשוד על הגזל לזה נחתם גזר דין של המבול על הגזל · גם אדה"ר כופר בעיקר היה וכנגדם היה דור הפלגה עובדי עבודה זרה · גם אדה"ר נכשל על הדינים וכנגדם אנשי סדום כופרים בדינים דיינים רעים שעמדו · והנה כשעמדו ישראל על הר סיני פסקה זוהמתן ולכך צריך לתקן תחלה ג' פגמים אלו · אמנם כנגד דור הפלגה שכפרו בעיקר לכן שבת ודינים במרה אפקוד כי המודה בשבת כאלו מודה בכל התורה כולה וכן להפך וכן המודה בע"ז ככופר בכל התורה כולה וכן להפך ולכן נתנה להם תחלה שבת והדינים לכפר עון ע"ז כאומר רז"ל כל המקיים שבת כהלכתה אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו וכנגד אנשי סדום שכפרו בדינים לכן נתנה פרשת הדינים של ואתה תחזה קודם מתן תורה והיה נמחל להם העון של סדום · וכנגד דור המבול מענין הגזל נאמר בפרש' משפטים והתחיל בעבד עברי שנמכר על גנבתו ועל גזילתו ובזה נמחל להם העון ופסקה זוהמתן והוא טעם דנשנית התורה של הדינים ג' פעמים במרה ובפרשת יתרו ואתה תחזה ובפרשת משפטים וזמש"ל מהאר"י זלה"ה:

נהר נה

לבאר פגם אדה"ר בעת שחטא ·

דע כי אדה"ר היה לו נפש ורוח ונשמה מבי"ע ועליהם נפש ורוח ונשמה מאצילות המלכות ת"ת ובינה ושם זיהרא עילאה ובעת שחטא ועדין לא נולד קין אז נסתלקו ממנו סוד נר"ן של האצילות וזהו המיתה שנאמרה והיינו אומר כי ביום אכלך ממנו מות תמות וגו' · ודע כי חנוך נטל סוד הנשמה דאדה"ר דזיהרא עילאה דאצילות לכן היה מלאך בשמים ונקרא שרו של עולם לפי שהוא מן האצילות עצמו והוא שולט על כל העולמות · ודע כי אליהו ז"ל נטל סוד רוח מאצילות של אדה"ר לכן זכה גם הוא להיות מלאך ולא מת · אמנם הנפש דאדם דאצילות נטלוהו קין והבל כדי לתקן אותה שיוכלו לתקן הפגם אחר שנתערבו טוב ברע ורע בטוב · ודע כי חלק הנשמה של אדה"ר נמשכה אחר כך ביוסף הצדיק ולפי' היופי של אדה"ר בא לו ליוסף מאותו זיהרא עילאה של אדם הראשון ויוסף זכה לאותה הנשמה באותו לילה שנגמר שעבודו כדי לעלות למלוכה ולזה למד שבעים לשון לפי שזכה לאותה הנשמה שהיא של מטטרו"ן הממונה על שבעים אומות ויודע לשון כלם וזמש"ל מהאר"י זלה"ה:

נהר נו

לבאר סוד אליהו ופנחס ונשמתם ·

דע כשחטא אדם הראשון נשרו אבריו ר"ל כי כל אותם חלקי הנשמות הכלולים בו קודם החטא נסתלקו כלם ונשרו ממנו אל עמקי הקליפות זה בכה וזה בכה · אמנם חנוך נטל החלק הראוי לו מנר"ן דבי"ע וגם נטל חלק הנשמה דאצילות דאה"ר כנ"ל · אמנם חלק הנפש דאצילות נשאר באדה"ר פורח עליו ולא נסתלק וכאשר הוליד קין והבל אז נטל קין והבל אותו נפש דאצילות עם כל השאר המגיע להם מחלק בי"ע · ודע כי הנפש הזו נשאר מקיף ופנימי · והנה נדב ואביהו הבאים משורש קין הנה הם לקחו סוד אור מקיף של נפש דאצילות · ואמנם אליהו שהוא נטל אחר כך זה וגם הפנימי וגו' · ודע כי פנחס בא מב' ניצוצות האחד משורש יוסף שפטפט ביצרו · וניצוץ השני מיתרו שפיטם עגלים לע"ז · וסוד כי להיות יוסף סוד היסוד אשר כל הנשמות וחסדים וגבורות מתערבים ובאים שם לכן יש מציאות להתערב משורש אחר עם הנשמ' של יוסף ואין תימה בזה · ודע כי חלק יתרו היה מנפש פנימי דאצילו' הרי שהיה פנחס כלול משניהם והנה אחר כך כאשר מתו נדב ואביהו בסבת החטא אז נתערבו בפנחס מחמת אותו חלק שלו שהיה מיתרו שהוא קין · ודע כי הנשמה הבאה מעת ההולדה אף על פי שתהיה מעורבת יחד מכמה ניצוצין כמו זו של פנחס

שבאה

שבאה ממנו' פוטיא"ל מב' טיפין כי פוטיא"ל לשון טיפי' ולא הוצרכ' למי שמחבר אותם יחד · אך הנשמה הבאה אחר הלידה כמו נשמת נדב ואביהו שבאו בפנחס אחר שנולד הנה או צריכין נשמה אחרת שתבא מלמעלה שתחברם יחד ולא תהיה אותה נשמה מגולגלת רק ביאה ראשונה שתבוא לעולם וזו הנשמה היא נקרא אליהו התשבי מתושבי הגלעד והוא משורש גד וזו באה מחדש לחבר את נשמות נדב ואביהו עם פנחס · ודע כי לחבר גם כן הנשמה החדשה עם אותם הנשמות הישנות באה נשמה חדשה אחרת והיא משורש בנימן וז"ש אליהו אני מבני בניה של רחל הרי כאן ד' נשמות · אחד פנחס עצמו · ב' נדב ואביהו · ג' אליהו התשבי · ד' אליהו משבט בנימן · וזהו סוד אליהו בארבע ואף על פי שהם כלולות מאחרות כי פנחס כלול משני טיפין כנזכר וכן של נדב ואביהו תרי פלגא דגופא אין אנו קוראין אלא הכללות מה שהיה נקרא נשמה אחת · ודע כי כאשר חטא אליהו ז"ל בשלא רצה לילך אצל יפתח להתיר לו נדר נתו כמ"ש רז"ל אז נסתלקו ממנו נדב ואביהו ולא נשאר לו רק טיפת יוסף לבדו וטיפת יתרו יצאתה ממנו · ולהיות כי עיקר החטא כי הלא נדב ואביהו היו מושאלים שם כנזכר וכן שני מציאות אליהו משבט גד ובנימן גם כן היו מושאלים שם גם טיפת יוסף היותה רחוקה מהחטא טיפת יתרו כי הוא טיפת קין שהיה ביתרו שהי' מפטם עגלים לע"ז ומצדו עיקר החטא וכאשר נסתלקו נפש טיפת יתרו שהיתה בו עקרית נתגלגל בחיאל בית האלי · ודע כי כאשר נפלו כל העם על פניהם ואמרו ה' הוא האלהים אז נמחל עון נדב ואביהו ונתקנו ונסתלקו להם ונפרדו בבחירתו של המערה · ודע כי נשמת אליהו התשבי כאשר עלתה לשמים שוב לא ירדה והיא משבט גד ונשמת נדב ואביהו נמסר לאלישע ונשמת של חלק אליהו מבנימן הוא שנתחבר אח"כ עם אליהו התשבי שלמעלה וזהו אליהו דבנימן הוא העולה ויורד ומדבר עם החכמים ועושה הניסים · ודע כי אותה הטיפה של יתרו שנתנה לחיאל ומת אחר כך נטלה אליהו עמו ואותו הטיפה של יוסף נכ"ל היא אשר נתנה אליהו ליונה בן אמיתי והוא עתיד להיות משיח בן אפרים במהרה בימינו אמן · וזה מה שרציתי לבאר מהאר"י זלה"ה:

נהר נז

לבאר שאנו גומלים עם הצדיקי' רעה תחת טובה:

הענין כי הצדיקים הם גומלים עמנו חסד שהם דרך ותעלה וצינור להורדת מי השפע לגדל פרי הצלחותינו הגשמיות והרוחניות והענין שאין להורדת השפע מי הבריכה העליונ' כי אם ע"י התעלות הרחבים והחזקים · וכמו שבהעדר המים אי אפשר לגדל הזרעים כך אי אפשר בהעדר התעלה וקלקולה גידולם כל כך · והנה לא לבד שאין אנו גומלי' להם טובה חלק עבודתם עמנו אלא בשלא יהיה להם צער גדול הזה בעת סילוקם קודם זמנם במיתות משונות כי בעונותינו ירא ושלם לחרפה וזהו שאמר דניאל כי בעונותינו ובעונות אבותינו ירושלים ועמך לחרפה שהם הצדיקים הנקרא שם ה' עליהם לחרפה וגומר · כי בהיות הצינורות רחבים וחזקים הוא בהכרח ימשכו המים להשקות הכרם ונטיעותיו וכראות בעל הכרם שקוה לעשות ענבים ויעש באושים הנה ישבר הצינורות לבל ישקה שורש פורה ראש ולענה וזהו סוד סילוק הצדיקים בעון הדור וזש"ה רב אוכל ניר ראשים ויש נספה בלא משפט ירצה רוב אוכל ומזון יהיה לעולם ע"י ניר והכונת הצדיקי' שהם ראשי העדה ויש מהראשים הנזכר נספה בלא משפט ירצה בלי היות לו משפט מות רק בעון הדור וזמש"ל:

נהר נח

לבאר סוד חיי דוד וסוד הסוכה:

דע שמדת דוד היא המלכות הנקרא מלכות בית דוד והיא השכינה ההולכת עם ישראל בגלות ונקרא סוכת דוד כאומר ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת וכמו שאין השכינה יורדת למטה מעשרה כך הסוכה שאינה גבוה עשרה אינה נקרא' סוכה וכן דוד הרומז במדת השכינה והסוכה כנזכר והיה ראוי שיחיה כה אלף ות"ר ימים כחשבון האיסרין של עשרה טפחים כמו שיתבאר והענין דע שכל כלי שחללו טפח על טפח ברום טפח מחזיק ק"ס דרה"ם בלא שהטפח הוא ד' גודלי' וכל האצבעות הנזכר הם בגודל וטפח על טפח ברום טפח הם ס"ד גודלים וכל שיעור גודל מחזיק ב' דרה"ם והכי נמצא כל שיעור ס"ד גודלי' ק"ס דרה"ם בסוד שם המפורש שם בן ד' הנקרא ע"ץ שהוא בגימטריא ק"ס שבו נמתקו מי מרה כאומר ויורהו ה' עץ וזהו סוד שנקרא שם בן ד' שם המפורש על שם מדת הטפח שהוא ד' גודלים כנזכר שאין לומר שנקרא שם בן ד' להיותו מד' אותיות שהרי שם אדנ"י ושם אהי"ה כל אחד מהם ג"כ בן ד' אותיות ולא נקראו שם בן ארבע אמנם הוא סוד ידוע למקובלים ואפשר הוא כנזכר · נמצא כי כל שיעור טפח מחזיק ק"ס דרה"ם וכל דרה"ם י"ו איסרין נמצא כל סכום האיסרין של ק"ס דרה"ם הם ב' אלפים ותק"ס איסרין ושיעור כ' טפחים הם חמשת אלפים וק"כ איסרין נמצא שיעור עשר' טפחים כ"ה אלפי' ות"ר איסרין וזהו סוד הנה טפחות נתתי ימי שראה דוד ברוח הקודש ששיעור מדת ימיו כ"ה אלף ות"ר ימים לא פחות ולא יותר כחשבון האיסרין של עשרה טפחים כשיעור גובה הסוכה שהיא סוד השכינה

וכמו

וכמו שאין השכינה יורדת למטה מעשרה טפחים כן דוד ברומז השכינה לא היה ראוי להפקד מן העולם פחות עד שיחיה כ"ה אלף ות' ימים כנזכר וידוע סוד מאמרם ז"ל שראשי תיבות אד"ם אדם דוד משיח ולפי שנקנס מיתה על אדם כאמור כי ביום אכלך ממנו מות תמות ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה כדרז"ל ואדם לא חי אלא תתק"ל שנה וחסר לו ע' שנים לתשלום אלף ונתנם אדם לדוד שהוא גלגול שני לאדם ומיתת דוד הוא מיתה תניינא לאדם ונתקיים בו ג"כ כי ביום אכלך ממנו מות תמות: גלגול ג' ה"א משיח בסוד אד' דוד משיח והמשיח הוא מנחם בן חזקיהו שנולד בחורבן בית ראשון ביום ט' באב בשנת ג' אלפים של"ח ליצירה משי"ח בגימטריא חש"ן שהוא חשן לישראל ונח"ש לעכו"ם ולזה נקרא דוד משיחא שאין לומר שנקר' כך שנמשח בשמן המשחה שהרי הרבה נמשחו בשמן המשחה והרי אהרן נמשח ואין אנו אומרים רק אהרן כהנא ולא אהרן משיחא אמנם הכונה הוא שנקרא דוד משיחא הוא שדוד הוא המשיח שעתיד לגאל את ישראל בע"ה ונחזור לענייננו שהאמת הוא שהיה דוד ראוי שיחיה כ"ה אלף ות"ר יום כנזכר אמנם דוד לא חי אלא ע' שנה וחצי יום יותר בשבת השתדלותו בתורה ביום הפטירה· וידוע שימות השנה הם שס"ה יום ורביעי וכשתצטרף שס"ה יום ורביעי לע' פעמים ר"ל אותן ע' שנה שחי' דוד יעלה כ"ה אלף תקס"ז ימים ומחצה ועם החצי יום שחי יותר על ע' שנה בשבת עסקו בתורה כנזכר אז נשלמו כ"ה אלף תקס"ח ימים שלימים וסימנך כ"ה תיקון ח"י ר"ל שכ"ה תיקון חי עולמים שיחיה דוד כחשבון כ"ה תיקון חי באופן שימי דוד היו כ"ה אלף ותקס"ח ימים חסר ל"ב ימים לתשלום כ"ה אל"ף ות"ר שהוא כחשבון איסורי עשר' טפחים כנזכר וזהו סוד ב"ל כמותו פעמי ר"ל כמנין ב"ל כמותו פעמי שנפטר קודם זמנו ל"ב יו' ואולי אפשר שנתמעטו ע' שנה ול"ב יום לאד' בשביל דוד שהיה גלגול שני ולא חי אדם רק תתק"ל שנה חסר ל"ג יום דע' שנה ויום אחד בשביל דוד שהיה גלגול ב'· ול"ב יום למנחם בן חזקיהו שהוא גלגול ג' כדאי' באיכה רבתי מספר כתיבת יד:

נהר נט

בענין תחיית המתים:

הנה ענין תחיית המתים הוא סוד הנשמות שהם בסוד המיתה ודאי בפירודא מן גופא כי כמו שעיקר שכינה בתחתונים להתפשט ולקשור אצילות בנפ' אה ובריאה ביצירה ויצירה בעשיי' ועשיי' בחיי הגלגלים והגלגלים ביסודות הגשמי ועניין זה הוא שלימות המציאות ובאשר לא יתפשט סוד המציאות הזה ולא יתקשר אין העולם על שלימותו שלא נאצל ונברא ונעשה ונוצר אלא על סוף הקשר הזה כך הנשמה דאצילות נקשרת בנשמה דבריאה ודבריאה ברוח דיצירה ורוח בנפש דעשיי' ונפש דעשיי' בחיי הגלגלים שהוא חיות האדם והחיות ביסודות שהוא הגוף וזהו כל שלימות האדם להיותו תמונה שורה בתוכו א"ס בתמונת כל המציאות כולו וכל זמן שאין הענין כן יאמר גדר המיתה בכל המציאו' כי הנשמה במית' והכנע בהכנע והרוח והגוף והנפש כלם במיתה ומי גרם המיתה זאת סוד החיצוני שהוא מחבת הברזל שנתן בין העולם הזה והעשייה והבדל המדריגות כי כל זמן שיש קדושים ואין החיצוני מבדיל כל האור מתפשט מרום המעלות ועד נקודת הארץ ולא תאמר שיתקשרו המדריגות אלו קנתם בזולת קנתם שא"א כלל אלא דוקא כלם כאחד נקשרים וזהו טעם המיתה של הגוף ממש שהנשמה והנפש והרוח נפרדו כל אחד ואחד ליסודו מפני שאחר שאינם מתקשרים שני חלקים התחתונים שהם חיי הגלגלים והארבע יסודות יתפרדו החלקים ויפרד הגוף מן החיים האלו הוא על ידי מלאך המות והיינו סוד מלאך המות שנכנס הקליפה לעולם הזה ויתפשט בו והוא מחבת הברזל מפריד החיים העליונים ונשאר העולם במיתה וח"ו אין קשר לאצילות עם הבריאה ולא הבריאה עם היצירה ולא היצירה עם העשייה מפני שאין העשיי' בעולם השפל מפני המיתה שבו נפרדו חיי הגלגלים מן היסודות ועניין זה ממש הוא המיתה באדם שנכנס החיצוני בין החיים הם חיים הגוף ובין היסודות ויפרידם ופרידתם ממש גורם פרידת נשמה מרוח ורוח מנפש והרי כל חלק וחל' נסתלק ורפואת' ממש להחיות' היינו טל עליון שהוא מג' ראשונו' מרפא ומתקן כל פירוד ופגם שיש בכל הספירו' התחתוני' ומשם יתוקנו כל העולמו' כך ממש סוד התחיי' שיושפע טל מרים' דמלכא למלכו' שנה ויתתקנו כל מדרגו' המציאות ואין תחיית המתים אלא מצד טל תור' או המחזיקי' בה כנזכר וזה מה שרציתי לבאר:

מעין חמישי עין משפט

ובו נב נהרות

נהר א מענין שבעה דינים העוברים על האדם:

בזוהר פר' נשא שבעה מיני דינים עוברים על האדם ואלו הן · **הראשון** הוא דין הקש' בעת פרידת נפש מהגוף שהו' דין ראשון בשיתוף הגוף והנפש והוא לסיבת העונות שהוא חוטא בהם בגוף ונפש יחד בחיים כך בעוד שכל חלקיו יחד מקבל עונשו וזה העונש קשה מאד וקצר שבשעה כמעט זמן כדי ענג העברה שעה קלה ונקרא זה אל החלקים כלם יחד ואם לא שעה זו אין לו שעה אחרת · **השני** הוא מעת היותו יוצא מביתו עד שמוליכין אותו לקברו מכריזין על מעשיו כמה כרוזין עליו לפי מעשיו ומביישין אותו על מעשיו ומענישין אותו ומכריזין על כל עבירה ועבירה עונש פלוני על עבירה פלונית וכל עבירה ועביר' גוב' שם חלקו וזה חלק עונשו כנגד מה שחטא בעולם הזה ממש · **השלישי** בכניסתו לקברו ממש שם פתח הכניס' מעולם זה אל עולם אחר לכך שם בעל חוב בא וגבה חובו ובמקום אחר נראה מהזוהר ששם מענישין אותו על בנים זרים הנולדים מטיפי זרע לבטלה והקריין · **הרביעי** דין הקבר והיינו חיבוט הקבר ששם מרכיבין הנפש בגוף כמו בזמן היותו בעולם הזה ושם נידון על כל המעשה שעשה בשיתוף ושניהם יחד נפרעין בשיתוף · **החמשי** דין גיהנם לבדו שכבר נח הגוף והנפש לעצמה נטהרת ומתלבנת בגיהנ' · **הששי** דין הגוף הנרקב בקבר בגוש רימה ותולעה והנפש מתאבלת וקשה רימה לבשר המת כמחט בבשר החי וזה לכל אחד ואחד כפני עצמו · **השביעי** גלות אחר שיצא מגיהנם ולא נתן לה מנוחה בגן עדן ונעה ונדה עד עת קצבת הדבר לפי עונשה עד ירצה עונה עד כאן:

והנה הדין הראשון בפריד' הנפש מהגוף חז"ל פירשו יש ממנו קשה · ויש ממנו קל כמשחל בניתא מחלבא והענין הוא שהמיתה היא על ידי מלאך המות שיהיה לו רשות להעניש האדם כשיעור מה שנדבק בעבירה ולזה יהיה ענין הסכנה לאדם קודם מיתתו כדי שיהיה נידון מיד על פי מעשיו ושם מלאך המות כדי שיהיה נוכה את שלו על פי הרשות שמרשין אותו שינכה בענין שמיתה כך וכך שיעור צער כפי מה שנהנה האדם מיצר הרע וכפי בחינת אותו שפתתהו כך יבא לנכו' חובו בסוד הקרב הזה ופיותיה כמנין העבירות וכך יתדלדלה ויתחזקה ויעבירנה על האדם ויגבה חובו בעת פריד' נפש מהגו' ושנינו בפ"ק דחיבוט הקבר וז"ל:

כיצד אדם מת באין עליו ד' מלאכים אחד ממלאכי השרת ואחד ממלאכי המות ואחד סופר ואח' ממונה עמו ואומר לו קום הגיע קצך והוא אומר להם עדיין לא הגיע קיצי מיד פותח את עינו ורוא' מלאך ארכו מסוף העולם ועד סופו מכף רגלו ועד קדקדו מלא עינים לבושו אש כסותו אש כולו אש וסכין בידו וטיפה של מרה תלוי' בו ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות ואינו מת עד שרוא' הקדוש ברוך הוא בעצמו שנאמר כי לא יראני אדם וחי בחייהם אינם רואים אבל במיתתם רואים שנאמר לפניו יכרעו כל יורדי עפר מיד מעיד על עצמו כל מה שעשה בעולם הזה והוא מעיד והקב"ה חותם אם צדיק הוא מוסר נפשו לבעליו ואם רשע גמור הוא מקשה ערפו ומגביר יצרו מכאן ארז"ל אפילו בשעת פטירתו של אדם רשע יצרו מתגבר עליו ראב"י אמר כשם שמקשה ערפו בעול' הזה כך מקשה לו בשעה שעומד על הדין שנאמר רשע יראה וכעס וגומר בשעת פטירתו של צדיק מהו אומר צדיק אבד בצדקו וגומ' ובשעת פטירתו של רשע מהו אומר ובליעל כקוץ וגו' (ע"כ פ"א · עוד שנינו בפ' ד') אמר רבי יוסי בא וראה כמה בין הבהמה ואדם בהמה אין יסורין סובלת בעולם רק שוחטין אותה ומפשיטין אותה ואין עליה דין אבל אדם כמה יסורין סובל בעה"ז ולאחר מיתה אם צדיק גמור הוא פוטרין אותו מן הדין ואם רשע גמור הוא דנין אותו בדינין חמורין : אמרו בשעה שנפטר אדם מן העולם לא די שנבהל ממלאך המות שכולו מלא עינים וחרבו שלופה בידו אלא שואל לו כלום עסקת בתורה וגמילות חסדים והמלכת לקונך שחרית וערבית והמלכת את חבירך בנחת רוח אם יש בו דברים הללו זורק אותה טיפה לתוך פיו ויוצאת נשמתו בלא צער כמשוך נימא מחלבא ואם אין בו דברים הללו יוצאת נשמתו מגופו כגרירת קוצים מן הצמר וכשבא מלאך המות אצלו אומר לו צדיק קונך שלחני אליך מיה מתהנן לו ואומר לו שעה זו א"א לעברה אלא ששמעתי מאחורי הפרגוד שהקדוש ברוך הוא מתקן לך מדור בגן עדן עד כאן פ"ר:

וטעם אלו המלאכים פשוט שהוא כדי לכתוב טובה ורעה לכך הם ד' כנגד ד' אותיות של שם וכנגד המרכבה הטוב מן הימין לכתוב זכיות והרע מן השמאל לכתוב חובות ואחד סופר ואחד ממונה כנגד הת"ת ומלכות והוא אומר עדין לא הגיע זו השעה כי הוא מקשה את לבו ורשע אינו חוזר בתשובה ומלאך המות יש לו שליטה בכל המכאות וככלם הוא מחטיא ויש לו עינים להשגיח ולדעת שיעור החטא כמה להעניש ברצון היוצר בדקדוק לבושו וכסותו בדין אש וקודם זה הוא בא אליו להחטיאו בכמה פיתויים בכל עניני העולם עתה מראה הדין בכלם: ואינו מת עד שרואה וגומר שאין מענישין אותו עד שיראה לקונו ויכין למי חטא ומה גרם בחטאו ויצדיק עליו את הדין הוא מעיד על החטא והקב"ה חותם על העונש וזהו פתקא שביד מלאך המות להענישו כדי רשעתו אם צדיק הוא מוסר עצמו למיתה ומקבל בסבר פנים יפות ונדבקת בקדושה: רשע מקשה ויוצאת בחזקה ואינו נדבקת בשכינה לדעת ת"ק ביצר הרע לדעת ראב"י אינו מצד יצר הרע אלא מצד עונשו והוא מדה שנותנין בו שיעשה כך וז"ש כשם וגומר בשעת פטירתו וגומר זה שלא בבחירה כדי שיענש וראב"י ס"ל בבחירה או בספק סוף דבר איכא ביניהו או בבחירה או מרצון ולא מסתיימא או אפשר כולו בבחירה ות"ק שעת פטירה וראב"י קאמ' שעת העמדה בדין: בשעת פטירתו של צדיק מהו אומר הצדיק אבד בשעת אבידתו הוא צדיק והוא נח מיד שנאמ' יבא שלום ובשעת פטירתו של רשע הוא ממש רשע בשעת פטירה ובליעל כקוץ בעת יציאת נשמה הוא כקוץ דהיינו כפיטורי בפי ושט כאמר מן הקוצים: בהמה כמה יסורין וגומר ירכה אינו סובלת יסורין לא על מזונה ולא על מלבוש ולא בחלאים רק בשחיטה ואחר כך בהפשטה גם כשמפשיטין אותה אחר מיתה אינו סובלת דבר נמצאו כל דיניה רק שחיטה או מיתה והאדם סובל בחיים כמה יסורין כנודע ואחר המות נכנס בחשבון אפילו הצדיק והרשע אחר החשבון נכנס בדינים קשים לא די שנכשל והיה ראוי להספיק לו על עונשו על חשבונו עם קונו והו' ימסר ויחיש מעשיהו אלא שמתעכב עמו בדברי' והנה נענש באותו הבהלה בהתעכב: וכתורה ת"ת במילות חסדים חסד: המלכת את קונך היינו מצד המלכות בגבורה ובחסד והמלכת את חבירך לשון ענה מצד המלכות ואפילו שיש בו דברים הללו אינו ניצל מן המות אלא זורק וגו' ואם אין בו הרי עונש לעת יציאת נפש לבד מתקנן לו שירפה ממנו ומשיב מלאך המו' שעה זו אי אפש' לעברה אבל עתיד שהוא נכנס אל מקום המנוחה וזמש"ל:

נהר ב

בדין חיבוט הקבר שנינו בפ' חיבוט הקבר פ' שני:

שאלו את רבי אליעזר כיצד דין הקבר א"ל בזמן שאדם נפטר מן העולם בא לו מלאך המות ויושב על קברו ומכה אותו בידו ואומר לו קום הגידה לי שמך אמר לו גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאיני יודע מה שמי מיד מכניס רוחו ונשמתו בגופו ומעמידו ומחייבו בדין אריב"ל חיצי' ושלשלאות של ברזל בידו פעם אחד איבריו מתפרקין: פעם שני עצמותיו מתפרקין: ובאין מלאכי השרת ומלקטין אותן ומעמידין אותן ומכה אותו: פעם ג' ומבקשין ממנו דין ודנין אותו בכל מדה ומדה יום א' ויום ב' כך דנין אותו ומכהו מב' עיניו מפני שלא ראה ואמר ומאזניו מה שלא שמע ואמר ומשפתיו מפני שהוציא בשפתיו דבר תפלות ומלשונו מפני שהעיד עדות שקר ומרגלו מפני שהקדים ברגלו לדבר עבירה מכאן ארז"ל כל המקדים רגליו לדבר עבירה מקדימין לו מלאך המות וכל המלשין על חבירו מיתתו באסכרה ע"כ:

ואומר ויושב על קברו כדי להאהיל עליו אהל לעשות מחיצה בינו ובין שאר המתים ושם מגביל לו מקום שיזקיק צרכי דינו כי אין הדבר תלוי אלא במקום לכך מלאך עושה לו מקום והיינו יושב על קברו ואין העפר שעליו מעלין ולא מורידין שיסכא כל זה והטעם שהיסודות אלו אם היותם מוגשמים סובלים כל הנשפע עליהם ומכה אותו בידו דרך לעג ובזיון ועוד על ידי הכאה זו ניתן לו כח הדיבור ומחזיר נפשו אליו וכן דקדק אחר כך שאמר ומכניס רוחו ונשמתו ונפשו לא נזכר מפני שהיא עמו בקב' ובהכא' זו מכניס' בו: קום הגידה לי שמך מפני שפנקס עונותיו כתובים בידו וכתובים ע"ש פלוני ולזה כדי שיצדיק הדין עליו אומר קום הגידה לי שמך כדי שתראה פתקא שבידי שהיא כתובה על שמך מרשו' עליון ונגזר דינו על האדם ובראו וצווהו על המכות והנהגה כולה על ידו ובשליחותו בא לשאול על שמו לדעת הגזרה לכך משיבו גלוי וידוע לפני שאמר והיה העולם שאיני יודע מה שמי והיינו ושם רשעים ירקב: והענין שהשם הוא נוגע אל האדם מקיבוץ חלקיו וכאשר השם הטוב מורה על טובתו ושם רע מורה על קיבוץ אותן החלקים לרעה והעד בגמרא עובדא דכידור והצדיקים ז"ל אותה הבחינה הידוע שהיא שם עומדת קיימת מציאות קיבוץ חלקיו לברכ' להתברך למעלה כענין ועצמותיך יחליץ גם חלק השם המורה על קיבוץ חלקיו יתקיים להתברך

והרשע

ופרשו חלקיו כפרדין שאין לו שובע כאחוות ולא חליצת עצמות ולא שאר חלקים אלא ירקב כענין שאומר רקב עצמות כך יאחז בשאר חלקים ובשם קבורה ולזה אינו יודע שמו שאינו נאחז בו אותם אותיות הקדושות כי פרחו ממנו ונפרדו ואחוזים רקבון ולא ישאר בו חלק בהם מיד מכנים רוחו ונשמתו בגוף כדי שיתקבצו חלקיו יחד לדין כענין שחטא יחד ועל ידי כך יזכור שמו אחר שחוזרת הנשמה אליו ואפשר שזה שמו הוא מעשיו ולבושו שהשם מורה על הפעול' והלבוש בנזכר במעין זה בהר ו' והוא אומר שאינו יודע שמו שהוא כאבן דומם ופוטר עצמו מהדין על ידי טענה זו ולזה מחזיר רוחו ונשמתו כאותו משל הסיגר והסומא כארז"ל ואז הוא מעמידו ומחייבו בדין שהוא מודה על פשעיו ועל עונשו ועל גזירה הכתובה עליו לכולהו פירושא · הני אש ושלהבות הלקותו מפני שהאש שולט בנשמה והכאב בגוף הנשמה כוות והגוף מתפרק ושניה' יחד טועמין טעם מיתה וריסוק איברים וזהו עונש שהרתיח איבריו לעבירה ותאלם איבריו מפני שחמם בשרו ועצמותיו מפני שהרגיל איבריו ואפשר שאיברי' לנגד הנפש ונפשו עליו תאבל עצמותיו לנגד הרוח פעם שלישית לנגד הנשמה שקלקל שלשתם ואלו השלשה הכאות כוללת על הכל אחר כך מבקשין ממנו דין למדת עונש הגזל ודינו והוא משבעל דינו עומד כנגדו (נ"א והוא יושב על דינו) ואחר כך דנין אותו בכל מדה שחטא ועבר מענישין אותו במכות וריסוק וכיתות איברים והיינו שני ימים שעדיין הגוף קיים וחזק ואחר שכלה הגוף ונופל דנין אותו בדרך אחרת שיבא כל בעל דין ויקח את שלו מידו העניים יבואו שהרשו שהחטיאו ויקחו את שלו וכן כל כח וכח המחטיא אותו יבא אל הקבר ויגבה חלקו שמשם השטן המחטיא הוא הבא שם ליטול חלק האבר שהרויח בהיותו מפתה אותו מכאן אמרו לחביריו בחייו ולקדוש ברוך הוא (נ"א ולקברו) לאחר מותו:

נהר ג

עוד בענין חיבוט הקבר שנינו שם פרק ג':

אמר רבי משום רבי אליעזר קשה יום הדין שהקב"ה דן את האדם בקבר יותר מדין של גיהנם · דין של גיהנם מעשרים שנה ומעלה אבל דין קבר אפילו הצדיקים נידונין בו אפילו גמולי חלב אפילו יונקי שדים נידונין בו אבל אמרו רז"ל הדר בא"י ומת בערב שבת אינו רואה דין הקבר ומה יעשה וינצל מדין קבר יהי' אוהב צדקות ואוהב תוכחות ואוהב גמילות חסדים ומכניס אורחים לתוך ביתו ויתפלל תפלתו בכונה אפילו מת בח"ל אינו רואה שנאמ' ויאמר קראתי מצרה לי אל ה' וגו' · בן עזאי אומר שלשה דינים הם ושלשתם לפני הקב"ה הם ר"ע אומר וכו' שלשתם לפני הקב"ה הם והלא דין קבר דנין אותו ודין גיהנם לבדו דנין אותו ודין שמים לפני הקב"ה אם אין עליו דין פוטרין אותו מיד ואם לאו דנין אותו דין ארוך ע"כ:

קשה יום דין שהקב"ה דן וכו' פי' מה שאנו רואין שדין זה אפילו על הקטנים יצא לנו מזה שבמיתת הקבר קשה מאד מן הגבורה הקשה שהרי אינו פוטרת שום אדם כל שכן שלא ישאר חלק ולא יותר דבר · ויום הדין דקאמר כל מציאות דינו קאמר אפילו מה שמלאכי חבלה דנין אותו: ובשמביא אינו מביא מן הכד הזה שזה אינו בקטנים אלא מפני שבכלל דין קבר נכנס דין בשר רמה ותולעה שהיא שוה לכל לכך מביא ממנו ראיה לשאר הדינים וכן דייק לישניה דקאמר ברישא קשה יום הדין שהקב"ה דן את האדם בקבר מורה על כל מציאות הדין שהאדם נידון כלל ופרט ואח"כ אמר אבל דין קבר סתם אפילו הצדיקים וגו' וזה הדין אינו אלא דין רקב בשר שאינו יכול ממנו אלא מעט מזעיר · אמנם קשה מאי גמולי מחלב ומאי יונקי שדים ואפילו נפלים ממש ואפשר שענין נפשו עליו תאבל לא שייך בנפלים שלא הוחזקה להם נפש ודי להם במיתה עצמה שמתו: ומה שאמר דין גיהנם מעשרים שנה ולמעלה בזוהר מהסוא עובדא דפ' בלק נראה שתינוקות יש להם דין גיהנם שאמר שם שהיו הכרובים תופסים בו ואפשר לפרש שהתפיסה היתה שלא יכנוס עד שיהיה נדון דין קבר · אמנם האמת הוא שיש ב' מיני גיהנם והעליון הוא גיהנם נשמה והוא קשה מאד כאשר יתבאר ועל זה אמר שאין נדון בו אלא מכ' שנה ולמעלה מפני שהוא נדון בדין עליון ואין דנים שם אלא מבן כ' ולמעלה · אמנם יש גיהנם אל הרוח ואל הנפש ויש לו גבול והאדם נדון בו אפילו קטן לפי שכלו ושניו כאשר יתבאר בס"ד · הדר בא"י ומת בערב שבת אפשר דאו או קאמר או האי או האי כל אחד מהם מספקת וזה הפירוש אינו דא"כ בטלת דין קבר בא"י מכל וכל וזה אינו לא דוקא בארץ ישראל מפני קדושתה וילוה לענין זה קדושת היום כשיהיו שניהם יחד כביכול כיון שקידש היום בא"י אין כח לחיצונים · אמנם אם לא קידש היום או שהוא בח"ל החיצונות מתגברת ושולטות ודנה את האדם בחיובו · וא"ת ואם מת בערב שבת ובא"י סוף סוף מעשיו הרעי' במה יתוקנו אם נאמר שזכות א"י מעכב מיני' מה נאמר בערב שבת שאינו בזכות אם לא שנאמר שהקב"ה גרם לו שימות כדי שיהיה ניצול מפני שאינו חייב · ועדין קשה אם זה פטור א"כ אפילו

לא ימות יהיה ניצול · וי"ל כאותו מעשה דאיתא בזוהר מאותו תינוק שתפסוהו הכרובים ונכנס לגן עדן שלא מן הדין וקאמר התם אפילו הכי לא אתפס אלא בנערא הגי כאשר אבאר לקמן בס"ד · הנה מה שמשכיח מכל אחד מתקן מכל קל יותר בענין שאין ויתור כלל אלא דרכים קלים ברחמים ע"י זכות · ומה יעשה ויכלל מפני שאין צדיק וגו' לכך יתקן שבעה מדות מכל הת"ת אוהב צדקות שכן הת"ת אוהב צדק עליון וצדק תחתון · מכל הגבורה אוהב תוכחות · מכל החסד אוהב גמילות חסדים לא שיעשה לבד אלא שיאהב לעשות ויעשו אחרים ויעשה מאהבה · ומכניס אורחים נצח והוד אורחי' כיסוד שהוא אורח לתוך ביתו מלכות · ויתפלל וגו' כנגד היסוד עם המלכות בת"ת שזהו כונת התפלה שנא' קראתי וגו' קרא עסקי בדין בקבר בטן שאול וקאמר אלו העניים וקאמר תוכחות בהתעטף עלי נפשי ביסורין וגו' · וקאמר תפלה תבא אליך תפלתי · וקאמר גמילות חסדים בהפך חסדם יעזובו מכלל לאו אתה שומע הן · וקאמר אוהב צדקות בקול תודה אזבחה לך · וקאמר הכנסת אורחים אשר נדרתי דהיינו לויתן לצדיקים אכסנאים ברכתי ישכוהו בין כנענים ושאר הכתובים מפרשי' דין חיבוט הקבר מפני שהדג הוא הקבר ויוכה הגוף כנ' בזוהר וכמו שנתבאר לקמן בנהר בפני עצמו בס"ד · ג' דינים כדמפרש ר' עקיבא דין קבר ודין גיהנם לנפש או לרוח ודין שמי' לנשמה בהיכלות שהוא דין ארוך כאשר יתבאר בס"ד וזמש"ל :

נהר ד

עוד בענין חיבוט הקבר שנינו שם פרק ד' :

בשעת הדין אומר הקב"ה לאדם טורח גדול היה לי עליך משיצרתיך במעי אמך ולא היית נפל וכשיצאת לאויר העולם תקנתי לך מזונות והצלתיך מן היסורין כלום עסקת בתורה ועשית גמילות חסד לפני אם יש בו כל הדברים הללו פוטרין אותו מן הדין מיד ואם לאו מוסרין אותו לחמשה מלאכי חבלה כנגד חמשה חומשי תורה אחד מונה ואחד מכה כדרך שמונה ומכה בב"ד · השלישי מוציא אור מגופו ככבשן שהאור יוצא מתוכו · הד' מביא עשבים רעים ומרים והמוצים מן ההרים שאם גזל את חברו אומר דקדק בשיניך לפי שאכלת גזל בשיניך · הה' מכה את אביו ואת אמו ואומר להם מפני מה לא הדרכתם את בניכם ללמוד תורה ומעשי' טובים כדי שיעשה מצות ומעשים טובים ויפריש ממעשים הרעים ומיד כותבין לו רשות להכות אביו ואמו ואם קרא ולא קיים מלקין אותו בפניהם עד כאן :

פירוש בשעת הדין אומר לו הקב"ה טענה לחייבו כדינו ממש והוא טורח גדול היה לי שמא תאמר שלא עשית עבודה מפני טורח כבר הקדמתיך בטורח זה אני וזהו אומר טורח גדול היה לי עליך · והנה כשהקב"ה בורא צדיק אינו טורח לפניו אמנם כשהוא בורא רשע מקטרגת מדת הדין ועושה לפנים משורת הדין ועושה לאדם ב' ענינים האחד הוא עסק בריאותו ולהצילו מכל המקטרגים כדפרישית · הב' אחר היצירה לגמול לו חסד והיינו אומר משיצרתיך וגומ' וכשיצא לאויר העולם וגו' גמלתיך חסד והזמנתי לך מזון היה לך לעשות שניהם כנגד היצירה שיצרתיך היה לך לעסוק בתורה שהעוסק בתורה הוא בונה עולמות כנזכר · וכנגד המזון שגמלתיך חסד היה לך לעשות גמילות חסדים ומפני שדרך אלו לעשותם אותם לשם איזה סיבה לזה אמר לפני ירבה לשמי · ועוד לפני שאני גמלתיך ואתה לא גמלתני אם כן הרבה העזות פניך לפני · וטעם לשני ענינים אלו מפני שעל שניהם העולם עומד תורה ועבודה וגמילות חסדים בטלה העבודה נשארו השנים והם סוד הת"ת תורה והחסד כמשמעו להגביר ימין על השמאל להמתיק הגבורה בין שני מדות אלו · אם יש בו דברים הללו פוטרין אותו נראה שאפי' יהיה חוטא בדברים אחרים וזה דוחק שיקח הקב"ה שחד על מצות וי"ל שדין זה הוא דין הקבר יכול להנצל · אמנם עדין לפניו דין רמה ותולעה שינקה עונותיו על ידם אמנם כשיש בו שנים אלו אין דין קבר שולט בו ואפשר שמי שיש לו שנים או אין חטא בא על ידו · מוסרין אותו לחמשה מלאכי חבלה כדי לגבות ממנו ג' ענינים אחד ביטול תורה מכל הת"ת · הב גמילות חסדים מכל החסד · הג' בשאר עונות מכל הגבורה כנגד חמשה חומשי תורה מפני שראשית מדון הוא התורה וכמו שהם חמשה קדושות כך הם בהפך חמשה חיצונים ומהכ אצילות חמשה כוחות אלו לדון יחד נגדיים כמו שהדיינים אחד מכה מגבורה ואחד מונה שלא להוסיף מכל החסד ואחד מכל הגוף האמצעי מוציא אור מגופו ככבשן שהאור יוצא ממנו כך מהאדם עצמו יוצא האור להתלהב בו ופירש זה הראו לאלה"י הרמ"ק בחלום · אמנם הלשון מורה שהמלאך מוציאו אותו מגופו אל האדם ככבשן וגו' · הד' מביא עשבים וגומר נראה שאם לא גזל אינו עושה ואינו אלא על ידי אותם הכאות גופו נתחלש וזה מחזיקו בהם כדי שיוכל לסבול כל הכאות והשריפה ואם גזל אומר לו דק דק וכעס אגב אורחים בזה וזה מכל המדה אחרונה שעל נצח והוד שמצדה מרי' וחמוצים מרים מן הימין וחמוצים מן השמאל או בהפך · החמשי מכה את אביו ואת אמו היינו מכל היסוד שהולידוהו והיינו נגד ג'

עליונות

ליונות ואומר להם מפני מה לא הדרכתם וגו' שיעשה מצות ומעשים טובים מצד הת"ת והמלכות ויפרוש ממעשים רעים שמא"ל ולילית החיצונים · מיד נותנין לו רשות מפני שהולידו בן כזה אם כן הולידו אות מן החוץ וראוי להכותם ויראה נותנין הד' או הכ"ד עליון אל החמישי רשות שיכה ם את אביו ואת אמו עם היות שנפטרו זה כמה שנים ובאו דינים נותנין לו רשות שיכה אותם ודינ' מתחדש על רשעת בן וזה נראה לי עיקר · זה הוא שלא הדריכוהו לא בתורה א במעשים טובים אבל אם הדריכוהו בתורה ולא קיים לא ה אותם אלא יכה הבן בפניהם והם מצטערים בצערו · פי זה למדנו ממה שקדם בחיבוט הקב' בהכאות אש ואכילת ברים מרים וחמוצים ג' מיני דינים הכאות כמספר לאוין עבר · האש כמו שהרתיח עצמו בעבירה · האכילה כנגד האכילת גזל ושאינו שלו וכיוצא וזמ"ש ל:

נהר ה בדיני חיבוט הקבר ·

דרך כלל הרי לך חיבוט על פי הכתובים · הראשון ותשליכני מצולה בלבב ימים הרי מביאין לו כל מימות בעולם ומשליכין אותו לתוך אותם הימים המים המאררים והיינו ותשליכני מצולה במצולה לא נאמר אלא מצולה בה מצאות חיצונים שהם נקרא מצולות ים וזה מצולה אחד מהם שנכנסת האדם בקרירות על שנתעצל ונתקרר מן המצוה · שני ונהר יסובבני והוא נחל גפרית הסובב אותו ויוצא ומשלהבת אותו והנהר ההוא ילהט סביבו ויסבבהו כנחש כרוך כך יסובבהו וילהטהו מסביב האש ההוא שאינו נתלה בנים אלא יסובב גופו כנזכר · השלישי כל משבריך וגליך עלי עברו הייני המלאכים המכים אותו ושוברים גופו כנזכר ומנתחין אותו אברים אברים והיינו משבריך וגליך הם שלשלאות של ברזל משולהבות באש שבהם מכים אותו עד שנשבר · הרביעי ואני אמרתי נגרשתי חשך ואפילה מגודח השורה עליו עד שיאפיל כאפילת מצרים ואז אור העולם חשך בעדו ארץ עיפתה כמו אופל שרוי עליו · החמישי אפפוני מים עד נפש משקין אותו מי ראש ולענה עד שמחזירין נשמתו אליו כדי לסבול עונשו וצערו פעם אחר פעם והיינו עד נפש · הששי תהום יסובבני דהיינו המות שטועם פעם אחר פעם תהו"ם אותיות המות מת מצער המכות וחוזר וחי וחוזר ומת בענין שתהום המות יסובבהו פעמים רבות · השביעי סוף חבוש לראשי מפני שהרכין ראשו לעבירה יבא מלאך חבלה נקרא סו"ף ויחבוש ראשו כנגד מה שהיה חבוש ראשו ומיפה עצמו וגבה ראשו והרים ראש העבירות · השמיני לקצבי הרים ירדתי מעמיקים קברו עד קצבי הרים ומגביהין אותו ומשליכין אותו עולה ויורד והיינו קצבי הרים תחתיות הרי' שנופל בו קצבי הרים שהוא מרום ונופל · התשיעי הארץ בריחיה כדפירשו בתיקונים שממש הקבר דוחק כתליה זה עם זה והוא באמצע עד שנובע הדם מבין פרקיו ואלו השנים באמת חיבוט הקבר חבוט דמו וגופו מתחבט בקרקע הקבר ועוד הקבר בין שני קצוות כתליו כמכבש כך כובש זה עם זה · העשירי שחת מליאים קוצים ודרקנים ומשליכים אותו לתוכו והיינו ותעל משחת חיי שהוא שחת מלא קוצים וכל נחשים ועקרבים נושכים אותו בקברו וכיון שנשלמו עשרה דינים אלו ותעל משחת חיי וגו' · והרוצה להשכיל כתיב בהתעטף וגו' שהם עשרה מצות כדפי' בתיקונים והם גם כן כמספרם · שלשה תוכחות · שלשה אורחות · שלשה צדקות · תפלה אחד · הם עשר לתיקוניו וזה מה שנראה לי:

נהר ו בסוד חבוט הקבר וסבתו ·

דע כי עונש חיבוט הקבר אינו בא אלא בשביל השמחה שאדם שמח בזמן שאינו ראוי ואין השמחה אלא בבשר ויין וכל הימים המותרים בנפילת אפים אינם ימי שמחה ולכן אסור בהם אכילת בשר ושתיית יין וזה רמוז בפסוק חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי ר"ל בשמחה שאתם שמחים בימים האסורים בשמחה והיינו המועדים שלכם שנאה נפשי · אמנם כל הימים האסורים בעשיית מלאכה ובנפילת אפים נקראים ימי שמחה ומותר לשמוח בהם ולאכול בשר ולשתות יין בהם ובזמן הגלו' שהמקדש בחורבנו ואין שמחה למעלה לא היה ראוי לשמוח למטה דיו לעבד להיות כרבו · אמנם על ידי אכילת ביצה קודם כל דבר זכר לחורבן יהיה מותר באכילת בשר ולשתות יין בימי' האסורים בנפילת אפים לבד · והימים האסורי' בנפילת אפי' נחלקים לג' חלקים האחד מהם יש לו רשות לאכול בשר ולשתות יין ואינו לא מצוה ולא חובה · ויש מהם ימים שהוא מצוה לאכול בהם בשר ולשתות יין והם חובה עליו והם יום שבועות ויום ערב יום הכפורים ויום פורים או הג' הם חובה גמורה עליו מוטל האדם לשמוח בהם באכילת בשר ובשתיית יין ולשמוח בהם יותר מדאי ולהרבות בהם בשר ויין · ושאר ימות השנה כל יום שיש בו מוסף מצוה עליו לשמוח בהם בבשר ויין · וכל יום שאין בו מוסף אין מצוה עליו לשמוח בהם בבשר ויין רק רשות · ודע כי ימות השנה נחלקים לשני חלקים יש מהם ימי עצבות ויש מהם ימי שמחה הימים ששולטין בהם סטרא דשמאלא עולם שמאל נקרא ימי עצבות ומותרים בנפילת אפים · והימים שאין שולטין סטרא דשמאלא אלא סטרא

דימיכא ר"ל עולם היצירה נקרא ימי שמחה ואסורים בנפילת אפים · וכזמן החורבן אסורים בשמחה בבשר ויין אם לא על ידי אכילת ביצה קודם הבשר ויין זכר לחורבן כאומר אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני וגו' · אמנם בימים המותרים בנפילת אפים אפי' על ידי אכילת ביצה זכר לחורבן אסורים באכילת בשר ובשתיית יין ואם לקח בשר ויין לשם שבת או שהם מותר של שבת מותרים ואם לא לקחם לשם שבת או שלא היה מותר של שבת והכלם בימים המותרים בנפילת אפים נענש עליהם בחיבוט הקבר ע"כ לשון מסכ"י ·

אמנם אלה"י האר"י זלה"ה כתב שסיבת חיבוט הקבר הוא · דע כי כל נשמות כלולות היו באדם הראשון קודם החטא כמו שביארנו במקום אחר וכאשר חטא נפלו ממנו ונפרדו אל הקליפות וזהו סוד נשירת איבריו שאחז"ל · והנה אין כל הנשמות שוות כמו שאין הפנמים שוים כי האברים אשר נמצא יותר באותו החטא שחטא אד"הר הם נפלו יותר אל תוך הקליפות מן נשמות אחרות שלא היתה ידם במעל כל כך כיון נשמה שרבתה באותו החטא יותר מן האחרות וכפי בחינתם נפלו אל הקליפות נמצא כי אין נשמה שאין לה בחינת קליפה אחד המיוחסת על פי מדרגתו וכפי מדרגות חטאו בחטא אדם הראשון זו הקליפה מלבשתו ומלפפתו תמיד כל ימיו ונעשה לו לבוש וזהו סוד כי אם עונותיכם היו מבדילין וגו' כי הם מלבישים את הנשמה מכל צדדיה ואין הארה העליונה יכולה למשוך בה וזהו סוד הזוהמא שהטיל נחש בחוה ועל אדם ועל זרעו אחריו ואין מי שיכלל ממנו · אמנם אינם שוים לה כנזכר אמנם אין מי שלא יהיה בה קצת אחיזה אפילו אותם הד' שלא היה בהם חטא ועל כל זה מתו בעטיו של נחש כנזכר · והענין כי אותה זוהמא והקליפה שנדבקה בו אי אפשר להסירה מן האדם רק אחר המות שעל ידי הקבורה שמתנער הבשר בעפר נפרדת ממנו אפילו היה צדיק גמור על כל זה תמות בעטיו של נחש כדי להפריד אותה הקליפה שנדבקה בו מזוהמת נחש בימי אדם כנזכר · ודע כי כל קליפה וקליפה בפני עצמה יש לה שם המורה כל בחינה ובחינה כמו שבקדושה כתיב אשר שם שמות בארץ כי גם את זה לעומת זה עשה אלהים ולזה כל אחד מישראל לבד השם שיש לו שקורין אותו אביו ואמו שהוא נרשם למעלה בכסא הכבוד כי הדבר אינו במקרה כי האל יתברך מזמין אותו השם בפי אביו ואמו ולכן רבי מאיר בדק בשמא ואותו השם הוא שם נשמת אדם בקדושה ומלבד זה השם יש לו שם אחר של אותה הקליפה הדביקה עמה כנזכר וזהו סוד יצר הרע שבאדם כי הוא סוד אותה הקליפה המכסכת מזוהמת הנחש הדביקה בנשמתו · וענין חיבוט הקבר ענינו לתקן כל זה אחר מיתת האדם ונקבר בארץ אז תכף ומיד באים ארבעה מלאכים והם משפילים קרקע הקבר ומעמיקים אותו בארץ כגובה קומת האד' כנזכ' במדרש ומחזירין באדם נשמתו כדרך שהיה בחיים כי אותה הקליפה היא קשורה עם הנשמה והגוף ולזה מחברים אותה יחד ואז אוחזים אותה המלאכים באותו אדם כל אחד מן הקצה שלו ומנערים אות וחובטין אותו במקלות של ברזל כמו שמנער אדם כסותו וחובטו להסיר ממנה העפר הדבוק עד שנעקרת ממנו אותו הקליפה לגמרי · והנה הצדיקים אשר זכו ועשו מצות וסבלו יסורין ועסקו בתורה המתשת כחו של אדם כענין הנזכר כשיבא זמן חבוט הקבר אין צריך לו רק דבר מועט להפרידה כי אי אפשר להפרידה לגמרי בחיים ולזה אין איש ניצול מחיבוט הקבר · אמנם אין כלם שוים בה רק כפי חוזק קישורה ודבוקתה באדם כך יהיה תוקף החיבוט כל אחד כפי מדרגתו · אמנם מי שנקבר ביום ו' אחר ה' שעות ביום אינ רואה חיבוט הקבר כי קדושת שבת מפרידה ממנו בלתי צער וכן האדם בהיותו בחיים אם יוכל לידע שם אותה קליפה ואיך היא תיקונה היה יכול לתקן אותם המלבושי' ואז היתה נפרדת ממנו אפילו בחיים ולא יצטרך לחיבוט הקבר כלל באופן שהכל תלוים בידיעת שם הקליפה ולזה הרשעי' שלא השתדלו בחיים להפרידה מהם לזה יכבד עליהם הצער ועו שם אותה הקליפה שואלין אותם ואינם יודעים אותה וזה שאמרו רז"ל הרשעים אינם יודעים שמותם בגיהנם ומכיר אותם להגיד שמם ואינם יודעים וגו':

נהר ז

בדין גיהנם גרסינן בברייתא דמעשה בראשית וז"ל למעלה מ יבשה תהום · ולמעלה מן תהום בוהו · למעלה מ בוהו ים · למעלה מן ים מים · למעלה מן מים ארקא ועל ארקא שאול ואבדון ובאר השחת וטיט היון ושער מות ושערי צלמות וגיהנם · ורשעים בהם ומלאכ חבלה ממונים עליהם · ושם חשך עוביו כחומה שד עיר ודינהם של רשעים מתוקנים שם קשה ומרה שנא ורשעים בחשך ידמו ·

מדור העליון שאול גובהו מהלך שלש מאות שנה · ורחבו מהלך שלש מאות שנה · ועוביו מהלך שלש מאות שנה ·

מדור השני באר שחת גובהו מהלך שלש מאות שנה · ורחבו מהלך שלש מאות שנה · ועוביו מהלך שלש מאות שנה ·

מדור השלישי טיט היון גובהו מהלך שלש מאות שנה · ורחבו מהלך שלש

מאות

מאות שנה · ועוביו מהלך שלש מאות שנה:

מדור הרביעי שערי מות גובהו שלש מאות שנה · ורחבו שלש מאות שנה · ועוביו שלש מאות שלש שנה ·

מדור החמישי אבדון גובהו שלש מאות שנה · ורחבו שלש מאות שנה · ועוביו שלש מאות שנה ·

מדור הששי שערי צלמות גובהו שלש מאות שנה · ורחבו שלש מאות שנה · ועוביו שלש מאות שנה ·

מדור השביעי גיהנם גובהו שלש מאות שנה · ורחבו שלש מאות שנה · ועוביו שלש מאות שנה · נמצא הילוכה של גיהנם ששה אלפים ושלש מאות שנה והאש של גיהנם וגו' ·

הנה המעיין כאשר תראה דברי הברייתא הזאת יתמה היאך אפשר זה כלל שהרי אם נאמר שהעולם כדורייא וכלה ת"ק שנה היאך בכנין ת"ק יסבול מציאות שיש בו שבעה מדורין גובה כל אחד שלש מאות שכללם אלפיים ומאה דהיינו כמה פעמים כמוהו וזה תמיה גדולה ואם נאמר שהעולם כיפה והכיפה התחתונה הזאת מדתה כך גם זה לא יסבלוהו השכל שהרי מדת כל כיפות הרקיעים יחד גם על הארץ ולפי הדעת הזה יהיה הכיפה הזאת כולה יוצאות מתחת רוב כיפות הרקיעים שהרי הכיפה הזאת מצד עצמה יותר מכיפת הרקיע הראשון שמדתו חמש מאות שנה הארץ וחמש מאות שני אוירין הם אלף וחמש מאות אם לא שנאמר שכל ארץ וארץ מתפשטת לצדדין עד כנגד הרקיע · וכזה יתיישב הענין קצת כאשר ציירנו לך בעין הקורא נהר ד' · אמנם יש עוד לדקדק דאמר גובה ורחבו ועוביו בשלמא גובה יתיישב או עוביו מפני שהעובי יקרא גובה או הרוחב בעצמו · אמנם שיהיה כרוחב ענין אח' וגובה ענין א' ועובי ענין אח' היאך אפשר להתיישב · ובלי ספק המדורין האלו הם זה למעלה מזה ולכך אמר העליון ולא אמר הראשון מפני שהוא עליון ושני למטה ממנו וגו' ושביעי למטה מכלם · ואי אפשר לצייר שיהיה הכיפין זה בתוך זה שאם כן יהיו זה גדולה מזו שהיאך אפשר כיפה על כיפה במדה שוה בהכרח העליונה גדולה מן התחתונה שכך דרך העגולים שאתה מצייר זה בתוך זה אפילו שיהיו הכיפין זה על זה · לכך צריך לומר בהכרח שהם מרובעים זה למטה מזה מדרגות שבעה מדורין לפי זה יהיה צורתה כזה למעלה · ועתה שמע אל דברי ואעירך הקושיא חזקה וכי יצוייר שגיהנם עם היות שהוא למטה מארץ הגשמיי יהיה גשם כמציאות הגשם זה דוחק גדול והלא מדורין אלו בתוכם מלאכי חבלה הם רוחניים בלי ספק אם כן נראה לומר שזה הגיהנם דומה ממש כענין רוחניות גן עדן ארציי ואינו ממש בגשם שהרי פירשו רז"ל בענין גן עדן ואמרו בתענית פרק קמא תנו רבנן ארץ מצרים היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה והיא אחד מס' בכוש וכוש אחד מס' בעולם ועולם אחד מס' בגן וגן אחד מס' בעדן ועדן אחד מששים בגיהנם · נמצא כל העולם כלו ככיסוי קדרה לגיהנם וגיהנם אין לה שיעור ויש אומרים עדן אין לה שיעור ע"כ · הרי בפירו' שכמו שמציאות גן עדן ענין גשמי והוא רוחניי דק והוא בעולם ואין העולם כדאי הוא לו אלא שמפני רוחניותו המעט מחזיק את המרובה כדרך שהמקום סובל המרכבה כך הגיהנם בארקא ומדתה כמדת הראויה לה לפי התפשטות הארצות מלמטה מזו · הרוחניותו סובלת המדה הזאת והנפשו' הנכנסו' בו מוכאות כשיעור המדה הזאת כדרך הצדיקי' המוכאים בג"ע כשיעור והמדה ההיא ואמר ששיעור שבעה מדורין שיש בו לכלם מדה וקצבה אחד דהיינו מרובע ארכו כרחבו ועוביו הוא המתייחס עם הרוחב דהיינו אורך וגובה השניהם בענין שהוא מרובע מכל פיאותיו מדה שלש מאות על שלש מאות על רום ג' מאות נמצא הילוכה של גיהנם ששת אלפים ושלש מאות מספר הזה הורה שפירש הברייתא הוא שהמדורין כלם שוים ומה שאמר שהראשונה מהלך ש' ורחבו ועוביו מהלך ש' ואחר כך השני כמוהו נמצא כל אחד תשע מאות והם ששת אלפים ושלש מאות שנה וזמש"ל:

מדור ראשון
מדור שני
מדור שלישי
מדור רביעי
מדור חמישי
מדור ששי
מדור שביעי

נהר ח גרסינן התם ואש של גיהנם חזק הוא אחד מששים מן האש שבשערי צלמות והאש שבצלמות חזק הוא אחד מס' מן האש שבשערי מות והאש' שבשערי מות חזק הוא אחד מס' מן האש שבטיט היון והאש שבטיט היון חזק הוא אחד מס' מן האש שבבאר שחת והאש שבבאר שחת חזק הוא אחד מס' מן האש שבאבדון והאש שבאבדון חזק הוא אחד מס' מן האש שבשאול והשאול חצי' אש וחצי' ברד והרשעי' שבתוכה כשיוצאין מתוך האש לוחץ אותם ברד וכשיוצאין מן הברד לוחץ אותם ודולקן האש והמלאכים שממונים עליהם משמרים את נשמתם בגופן שנאמר כי

תולעתם

תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה וגו' עכ"ל:

הענין הוא כל זמן שהוא מעמיק מגדיל אשו מפני שהם מדריגות מתחזקות זו מזו ושרית אותם הכוחות הם בארקא ואין ספק שיש בארקא מקום פנוי קצת לדירת הבריות שיש בה· אמנם הברייתא הזאת נראה דלא סבירא לה שיש בני אדם בשום ארץ כי אם בתבל לבד כדמסיק ורבי שמעון בן יוחאי סבירא ליה שיש בכל הארצות אלו בני אדם בזולת הרשעים הנידונים בגיהנם ומלאכים אלא שיש ממש שוכנים בארצות כדרך ששוכנים בארץ הזאת והנה לכולהו פירושו ענין זה אינו בעל מקום אלא הוא רוחני קצת דר בגשמי כדרך שהוא גן עדן למעלה וגן עדן בארץ רוחני דר בגשמי וענין ז' מדורין שבו הוא כנגד ז' מדריגות הטומאה וכל מדרגה ומדרגה רוגזה חזקה משל חבירתה כשהיא פנימית מפני מדת השרשית היא מדת החול שממנה מתפשט מדת גיהנם ולזה יהיה סוד מהלכו בעוביו וגובהו וארכו שלש מאות מפני שהוא נמשך מסוד הנקודה שהיא נחלקת בשלשה על שלשה שהם ט' שיעור ומדה העליונה וזה דומה לסוד עליון שנעשה גם את זה לעומת זה· אמנם למעלה בקודש יש נקודה אמצעית המשלמת עשרה וכאן חסר ואינה אלא רחמים ואין מדה זו בגיהנם והוא ז' מדריגות קדושות גם את זה לעומת זה ואלו הם ז' מדריגות חיצונים וכל אחד מחזקת כעס יותר מחבירו כמלא הנהגת מדותיו בט' ב'ז בה' בג' הכל רמז עליון ודורך גבוה לתיקון ההויות העליונו' שם הנפשות לטהרם מזוהמתם והם כלי זעמו של הקב"ה זעום ה' יפול שם· והנה הגוף נידון בקבר בדין קבר כאשר נתבאר לעיל אמנם הנפש היא הנידונות בדין גיהנם אדרבי וכן הרוח יש לו גיהנם ודע שנפש אדם ממש נעשה כעין שד וכמו שיש לשדים מבוא בארצות האלו כן היא הנפש הנידונית מכניסין אותה לארקה מקום גיהנם ועוררים שם ממקום למקום והרוח הוא רוחני יותר ויש לו גיהנם לעצמו דהיינו עוד הרוחניות הזה כנזכר שהוא בארקא ובזה יתיישב לך מה שתמצא בכמה עובדא שפגעו בנפשות הנידונו כדאי' במדרש הנעלם פרשת אחרי מות מענין הקנב אביו של רבי שמעון הפקולי שהיה מלקט קוצים כדי לשרוף אותו וענין זה נראה שהוא דין הנפש המתגלגלות לעין הרואה ודינה דינים גשמיי' והכי איתא נמי בספר החסידים מעשה באחד שראה במדבר לאור הלבנה וגומר היינו בגיהנם הארציי הגשמי אם שתחת הארץ ויש לו פיות גשמיות ושערים גשמיים בארץ הזאת כדפי' רז"ל אמנם יש ארץ עד היום ששער גיהנם פתוח עליו וקולם בים יהוה ועשנם כעשן הכבשן ומשם לפעם תדשן נפשו למרחוק ומתרחקים משם בני אדם וזהו מקום הגיהנם הגשמי· אמנם יש רוחני הגשמי הזה לנפש והרוחני הנזכר לרוח· ויש עליון לנשמה והכל במספר במפקד לצורך האדם הזה וקשר הארצות עם העולמות העליונים וארקא זו נקשר' עם החיצונים והיינו סוד גיהנם משתלשל ממדרגה על מדרגה למעלה סוד החיצונים בדקות ונקשרת המדרגות עד שמגיעות ממציאות אל מציאות אל הארצות אלו כאשר נבאר בס"ד וזמש"ל:

נהר ט

גרסינן התם ז' גיהנם ברא הקב"ה וכל גיהנם וגיהנם יש בו ז' מדורין וכל מדור ומדור יש בו ז' נהרות של אש וז' נהרות של ברד וכל אחד ואחד רוחב אלף אמה ועמקו אלף אמה וארכו ג' מאות אמה וכל אחד ואחד מושכין ויוצאין זה אחר זה וכל רשע ורשע עוברים בהם ונשרפים במקומם וא' מלאכי חבלה ממונים עליהם חוזרים ומחיים אותם ומעמידין על רגליהם ומודיעין להם כל מעשיהם שהם רעים וכל מעשיהם ודרכיהם שהם מקולקלים ואומרים להם אף עכשיו עברו לפנינו בנהרי אש ובנהרי ברד ובנהרי הלפידים ובנהרי שלג על שעברתם על דברי תורה ומצות שנתן לכם בסיני ואתם לא יראתם מאש של גיהנם ומן דינה של אבדון בואו ותנו חשבון על מעשיכם ולא עוד אלא שבכל מדור ומדור יש בו ז' אלפים סדקים כל סדק וסדק יש בו שבע אלפים עקרבי' וכל עקרב ועקרב יש בו שלש מאות חליות וכל חוליא וחוליא יש בה שבע אלפים כדי מריה תלויה בו ומושכין ויוצאין ממנה ז' נהרות של סם המות ואדם הנוגע בה מיד נבקע וכל אבר ואבר שבו מיד נופל מתוך גופו וכריסו נבקעת ונופלו על פניו ומלאכי חבלה עומדים ונוטלים כל אבר ומחיית אותם ומעמידים אותם על רגליהם ונפרעין מהן וגומר עכ"ל:

פירוש שבע מדורות הם ז' גיהנם הנ"ל וכל גיהנם יש בו ז' מדורין הם פרטיים במדור ונודע שהאדם חוטא בז' מדריגות יצר הרע כאשר נתבאר בזוהר ולכך הם שבע מיני גיהנם ובאותו יצר הרע עצמו בכל אחד מהז' יש בו ז' בחינות שהאדם נטמא בו לכך יש בכל גיהנם ז' מדורין שכפי מה שנמשך אחר יצר הרע כן יכנס לאותו מדור וכפי מה שהמדור מולא כאד' וזוהמת יצר הרע כך שולט בו לכך נכנס במדור המתייחס ליצר הרע חלק יצר הרע שנמשך אחריו ועל זה הדרך יש יצר הרע של זריזות לטומאה בעבורה ולזה הם נהרות אש נגד חומה של עבירה ויש יצר

הרע

הרע של עצלות שאדם מתעצל מן התורה והמצות ולזה הם
נהרות כרך כנגד מה שנתקרר מהמצות שהם חובה על האדם
ועוד יש בה בחינות רבות מאד בענין זה מפני שבני אדם
חלוקין במדותם לכך דינם חלוקין לכמה בחינות חורין
רבים וסדקים ועקרבים הכל משבע אל שבע לכך נפרעין
ממנו ולזה כל עקרב ועקרב ממונ' על מעשהו ולזה כשהרש'
נכנס ונדון דינו ביד מלאכי חבלה מוליכין אותו אל חדר
המיוחד הצריך ואל סדק הצריך ואל העקרב הצריך ולפעמים
שחטא פעמים הרבה ממיתין אותו ומחיי' אותו כדי שיטעום
שיעור העונש פעמים שטעם העבירה ולפעמים שעבר
עבירות הרבה מוליכין אותו מחור אל חור או מסדק אל סדק
או מעקרב לעקרב כפי ריבוי חטאיו והכל במספר ובמפקד
מלמעלה והכל צריך ואין דבר לבטלה והכל לטהרתו של אד'
לטובתו שאין לך מזוהם נכנס לבית המלך אלא אחר כלות
ימי מרועו אחר טהרתו וזמש"ל :

נהר י לבאר סוד גיהנם ויצר הרע :

הענין כי שכר העבירה עבירה עצמה
בינד יצר הרע הוא גיהנם דאיהו ממונה על גיהנם והענין
כי יצר הרע יש בו כוחות רבות כח לפתות על ע"ז וכל כוחות
אלו הם כח זה איננו כזה וכן יש בו אוצרות אש זה משונה מזה
בכ"ל להענים במספר כוחותיו כי אותם הכוחות שבו הם הם
המפתים הם הם המעניטים הם גיהנם שהכל אחד ולזה
כאשר יתפתה האדם אחר יצר הרע הרי הגביר כח גיהנם
ונכנס בקליפות להתענש על ידו וכל אותם הכוחות דבוקים
בהיותו חוטא בהם ודבקות אותם הקליפות עמו הוא רושם
חטאו כאשר הוא שבו מחטיא והנא מכריז עליו פלוני חטא
זה ולפי הם שס"ה כוחות הגיהנם להעניש והם שס"ה רשמי'
לרשום החוטא כנזכר והיינו סוד אומרו בפרשת ויצא שהראה
לאדם כאשה יפה והיינו לפתותו ועולה ומשטין היינו הרוש'
המרגיז ויורד ונוטל נשמה ומענים בגיהנם כנזכר וענין
הרושם והכרוז הוא אומרו חקוקין על עצמותיו אחר שכלה
הבשר ונשאר רושם עד קבלת עונשו ובענין החטא והפגם
בעשייתו כן ממש תיקונו בתשובתו והוא טהרה היותר נכונה
שבכל טהרת העונות ומיני טהרה הם ג' האחד תשובה
ויסורין וכיוצא הב' מיתה וגיהנם הג' גלגול וכל אחד קשה
מחבירו היותר טובה שבכלם התשובה ממש כמו שהגבירו
במעשיו כן מבטל כחו במעשיו מדה כנגד מדה וממש מכבה
אש הנבער בעבודתו : ויש עון פגם גורם בנפש וניתקן
בגיהנ' ויש עון פוגם בספיר' וניתקן בגלגול ויש שצריך תיקון
בגלגול ובגיהנם · אמנם בתשובה מניח הכל ומתקן הכל ·

וסוד אש גיהנם הוא כי הקין' שהם מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל
רפא"ל וכל חיילי הקדושות שתחת ממשלתן הם יונקין הדין
ואש הגבורה מלמעלה וקיומם באש שהם מן האש ומזונם אש
ומתמציתם דהיינו השמרים הדין הנשפע לחיצונים נעשה
נהר דינור שהם כוחות הדין נשתלשלים אלו מאלו עד
יתקרב אל הסתר פנים מקום שאינם קדושים שאין אור
הקדושה שופע שיהם ואלו הם יצר הרע וגיהנם · והצדיקים
הם טובלים בנהר לא בסוף שאול ותחתית וכיוצא אלא בסוף
כניסתם לקודש עוברים דרך שם לטבילה הנזכר ואינם
מצטערים אלא כשיעור הנאתם מן הגשמיים והיינו אומרו
גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע · אמנם הרשעים מפני
דבקותם ברשע ועול וחמס אין בנפשם אחר כלותה שם כח
אפילו להתגלגל שהיא מבטל' שם מכל וכל והיינו אומר שהוא
נעשה אפר וזהו אם לא עשה תשובה בעולם הזה · אמנם
אם עשה תשובה דרך אחרת לו והוא כי ממש האש הזה
השורף נפש בגיהנם הנזכר הוא ממש היה יורד ושורף איברי
הקרבן הנתנים על המזבח תמור' החוטא ויצר הרע שהגביר
בעבירה ואש גיהנם שהלהיב בעבירה היה נשרף שם ומתבטל
באש גבוה ושם יתבטל הקטיגור שברא והמשחית שיצר בעונו
המזומן לו בגיהנם לשורפו על העבירה ההיא שם היה נשרף
ומתבטל בסוד תשובתו ושריפות איברי חטאתו או אשמו
וזה מה שרציתי לבאר :

נהר יא בסוד גיהנם והגלות :

הענין כי העון גורם פגם בנשמה כנזכר
והפגם הוא שימשוך מהקליפה אליה רוח טומאה והיא
נטמאת ונפגמת ברוח הטומאה ההיא והחזיר הנשמה לתוך
אשו של גיהנם מקור הרוח הטומאה הנשפע עליו כל דבר
אל שרשו אשו של גיהנ' מעכל רוח הטמא ומחזירו אליו ונפרד
מהנשמה והנשמה נשארת טהורה ונקיה לחזור אל שרשה
שממנה חוצבה והיינו העופרת החוזר אל יסוד העפר הטמא
שמשם שרשה וכן ענין הגלות ישראל כי כמו שהם נמשכו
אחרי הקליפות ונטמאו בעולם הזה כן הקדוש ברוך הוא
מגלה אותם לטהרם בסוד הגלות שעל ידי הגלות כללות
האומה נטהרת ונצרפת בסוד הגלות והטומאה הנדבקת
בהם בעון חילול התורה בארץ ישראל מתעכל ומתבטל
מעט מעט ובעת הגאולה יתבררו ויתלבנו בענין שיהיו
טהורים ככסף הצרוף וזמש"ל :

נהר יב בביאור סוד הגלות :

הענין אחר שהדרך להשגת תכלית האדם
בבריאותו הוא בהיות חומרו וכל כוחותיו נשמעים אל השכל
ולעבוד

ולעבוד עבודתו ולא ימרה פיו כי בזה הדרך ינהג השלימות והתכלית וזה נחייב כי זאת התכונה נקנית לעם הישראלי בכללו בהיותם בגלות וזה שהגלו' הוא מחליש החומר באופן היותר שלם שבפנים והענין שקיום החומר ר"ל הגברת כחותיו הוא ממציא לאדם הדברים המחזיקי' הנפש החיונית כגון הכבוד והשררה והנצחון כי בזו התחזק והתגבר הרוח החיוני וכחותיו והנה הגלות מקנה הפך אלו הדברים כי הוא מקנה לישראל הקלון תחת הכבוד ובזה נחלש הכח החיוני׃ וגם הדברים המחזיקים בנפש הצומחת הם בהיות לאדם זרע דגן תירוש ויצהר לרוב והנה הגלו' ישראל בעירו' ובחוסר כל וזהו כונת אומרו יתברך תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב וגומר ועבדת את אויביך וגומר ירצה מה שאמרנו והנה ישראל סבת חטאתם הוא בהמצא להם המחזיקים נפש החיונית והם השמח' וטוב לבב שהשמח' היא המפרה והמרבה נפש החיונית והיא נמשכת מן הכבוד והניצוח וג"כ היו להם דברים המחזיקים הנפש הצומחת והו' אומרו מרוב כל ובזה בטו אחר החומר ולא עבדו את ה' ובאמור כי הגלות היה להם הפך זה מדה כנגד מדה פי' יהיה להם דברים המחלישים נפש הצומחת והיינו אומר ועבדת את אויביך וגומר ברעב ובצמא וגומר וגם כן המחלישים נפש החיונית והוא ההכנעה והשפלות והיינו אומרו ונתן עול ברזל וגומר וזה שארז"ל יפה עניותא לישראל כוורדא סומקא לסוסיא חיורא וגומר והכונה מה שאמרנו כי בגלות יחלשו כח החומר ויגבר השכל ומש"ל׃

נהר יג לבאר טעם לעונש הנשמה והרוח׃

אין ספק שהנשמה אינה חוטאה מצד עצמה אלא מצד הגוף א"כ היאך יאמירו על הרוח יותר מן הגוף שתהיה נטרדת על עונשה ממקום מנוחתה כנזכר בזוה' תרומה והיה ראוי כיון שהגוף שבת ויכפה מעונשו שגם הרוח תשוב אל אלהים אשר נתנה והטעם כאמר שאף גיהנם אינו שורף ולא מתלהב היצר הרע בריבוי או במעט אמנם יתעכב האש הזה כל זמן שסיבתו קיים דהיינו הגוף הנלהב באש היצר הרע לעביר' אבל אחר שהבשר כלה אין כח בגיהנ' להלהב שהרי מה שהשפיע הבשר הוא כבר כלה מפני שכבר כלה הבשר והענין שכל מין נתפס במינו והאדם מורכב מב' מינים האחד הוא אלהי הקדוש דהיינו רוח אלהים אשר בקרבו׃ והמין השני הוא טמא ומטונף והוא החומר שבו הוא משכן הנחש ואין הנחש נכנס אל הרוח אלא מפאת הגוף ושם מטעהו לרדוף אחר הנאותיו ודרך שהנחש תופס בו להחטיאו הוא הדרך שתופס בו להענישו וכל זמן שהבשר הזה קיים יש מבוא אל השטן כאן ונכנס אל הרוח דרך הבשר כילה הבשר אינו שולט בו עוד שאין לו דרך שם לבא ולזה אחר שכילה הבשר נשאר עתה הרוח אל גזירת מעשיו אם יענש אם יכנס אם ידחה׃ והנה השכר יחלק עתה לג' חלקים יש צדיק שמעשיו טובים ונענש על מיעוט עוניו ושבל עונשו ונשמתו בגן עדן של מטה והגיע עונת הנשמה לעלות והרוח יוצא מגיהנם נקי וטהור אחרי הורידם אותם ומיד צדיקים יוצאים לקראתו אותם שהם בני גילו ומקבלים רוחו אל גן עדן התחתון שהמה מיני שמחות וכן מקבלים נשמתו כשהיא עתה נעלה מגן עדן של מטה לגן עדן של מעלה ועדיין טובלת היא בנהר דינור מחלאת הגוף ויש צדיק שבזולת עונש גיהנם מעכישין אותה שידחה מגן עדן כך ימים או כך שעות ויש רשע שנתחייב כליה ואין לו טובה אלא שרוחו נשרף ונעשה אפר תחת רגלי צדיקים והכונה שאינו זוכה למדרגת קדושה אלא מדרגת אפר שאינו עושה פירות דהיינו הקליפה דקה תחת כפות רגלי הצדיקים ודאי שהיא קליפה חיצוני והם נקשרה ואינו נקשרת ואפילו במדרגות אפר יש בחי' זה אל הרוח כי הנפש היא נכרתת מכל וכל ומש"ל׃

נהר יד לבאר סוד הכרת והגלגול וסוד הגיהנם׃

הענין כי כל הענייני' הנמשכים מן הספירות העליונות כולם מושרשים בספי' לא במציאותם למטה אלא בבחינת רוחניותם ודקותם למעלה ולזה כל זיווג וזיווג כאשר יעורר אור הספירה להוליד הנשמה הנה מציאותם מושרש בספיר' העליונות בחכמה הם במחשבה ר"ל ההויות מחשבות רוחניות ובבינה הם במעשה כי משם סוד אצילות נשמה להתפשט למטה תתפשט עד סוד זכר ונקבה כמבואר במקו' אחר ועתה כאשר הנשמה תתנהג בהנהגה רעה דהיינו שתדבק בחיצונים ותטמא עצמה מיד הספיר' העליונה נפגמת מפני שכאשר הנשמה תדבק ברע ישלוט הרע שנדבק בה ויתשרש ברוחניות העליון ויעורר משם סוד חושך ופגם וסילוק אור החיים משם והרי הספי' פגומות בחושך זה ושחרות זה שהוא סילוק ההשגחה העליונ' וחיי הספירה אור המתלבש בהם וכיון שהחשיך שם מיד הדינים שם וכיון שהדיני' שם מיד החיצונים שם שכל אחיזת' אינו אלא בגבורות וזהו הפגם הנזכר תמיד בכל מקום ובכל זמן שהנשמה נפגמת שאינו זוכה אל הקודש דהיינו שתהיה נבדלת מן החיצונים ונכנסת אל הקדושה הפג' הזה בספיר' לכן היתה עצה העליונה לתקן הענין זה על ידי שפע הדינין בהם על האדם ואלו הדינים יושפע על האדם בגיהנ' ויהיה נידון לא מפני זה יתוקן פגם הספיר' מכל וכל מפני

שהפגם

שהפגם לא יתוקן אלא על ידי שתתלבש הנשמה אל הגוף שם יאכל פרי מעשיו והדינים ההם והוא מעכב ומתקן הספיר' על ידי ב' ענינים האחד על ידי הדינים הנשפעים עליו בעוני בקברות שהיה במיעוט בנים עד ירצה עוונו והוא מתנהג בחסידות ומתוך שלא קיים התורה בעושר מקיימה בעוני ובזה ירצה הספירות העליונות ויתקנם ולזה יהיה סוד טורח הגלגולים מפני שהוא נוגע בכבוד גבוה ותיקון עליון זה דרך כלל למציאות הפגם אמנם דרך פרט הספירו' הנפגמות ממש התגלגל עם הנשמה לפי מה שיהיה בחי' האד' נשמתו או שהוא מבינה או מן החכמה ויתגלגל גלגול ראשון חסד או שני בגבורה או שלישי בת"ת כך ממש תתפשט ותתגלגל החכמה או הבינה של הספירות האלו להשפיע שם סוד הפגם ההוא ולתקן המעוות לבסם המר בספירה ההיא כדי שתהיה כתקנת הפגם ההוא בספירה אחרת · המשל בזה היה גלגולו בחסד ופגם שם ונתגלגל בגבורה הנה החסד ירד אל הגבורה ושם תתגלגל וישפיע הפגם אשר בה עד תוקן ענייניה שם זה כלל מציאות הגלגול וטעמו כנזכר בתיקונים והמפתח לכל כי כפי שיעור מקום חציבת נשמה אצילות מן הספיר' העליונות כך שיעור הפגם שפוגם מפני שהפגם תלוי בהפרשת שם הנשמה כנזכר וזמש"ל:

נהר מו לבאר מהות כרת הנפש:

הנה הנפש שהיא נכרתת היא כאילן הנטוע בארץ השואבת לחות הארץ והוא רענן והיינו דכתיב שתולים בבית ה' והנכרתת אינה שואבת חיים מן החיים העליונים אלא היא חיה מכח השפע הנחלק לחוץ ממקום בחינת עמידתה ושם היא נשפעת כח מזון גשמי או רוחני לפי מציאותה והרי היא מצטמקת ורע לה שאינה חיה מאור פני מלך חיים שהמזון ההוא שנשפע לה אינה מקיים אותה ומכחכחה כי מזון המסוגל לה משורש קיומה נסתלק מלת כרת ממש מורה על זה כנטיעה שנכרתה מן האילן זיותה ממש והנה הכרת בשני גוונים או כרת החלטי או כרת זמני הכרת הזמני בב' גוונים או שנדחה לזמן עד שנטעת במקום אחר או עד שתחזור במקומה ממש · והענין כי לפעמים יתגלגל אדם במציאות אחד ולא הצליח עוקרים אותו מן הבחינה ההיא ונטעת בבחינה אחרת לראות שמא תצליח ובין עקירה לנטיע' ממש דומה לאילן שהוא נטוע בארץ שדה נטיעות ויונקת מלחות הארץ ולא הצליח בפירות עוקרין אותה מהארץ ההיא ונוטעין אותה במקום אחר ובין עקירה לשתילתה אינו יונק לחות הארץ ומצטמק ורע לו כך הוא ממש ענין הנטיעות לנפש ורוח ונשמה בעוד שהם נטועות בבחינת נטיעתם הם יונקים ממקום נטיעתם מארץ העליונה שפעם ומזונם וקיומם · אמנם בהיותם נעקרים משם עד שיתנטעו במקום אחר מצטמקות ומענות ברעב וזהו הכרת הזמני שהוא בשינוי מקום · אמנם אותו שהוא לזמן עד ירצה ימים כך וכך חוץ מגן עדן וכיוצא הרי זה כרת זמני אבל נטעת במקומה ממש לא בשינוי זה קל מן הראשון מפני שהנטיעות בארץ אחרת שינוי מקומות גרם לה שינוי המזון עד שירגיל עצמה במקום ההוא וישנה טבעה אל הבחינה ההיא וצער וסיגוף זה קשה לה מאד · אמנם הנטעת אחר כך במקומה ממש חוזרת אל טבעה ואל מזגה וי' מזונה וזה נוח לה ומן המשל הזה משל הנטיעות יוכל האד' לדעת צער הנשמה או הרוח או הנפש הנכרתת כמה וכמה היא צערה בין נטיעה לנטיעה והנכרתת לעולם כמה קשה מאד עד אין קץ רחמנא לצלן ויש עבירות מחייבות כרת בעולם הזה לבד והוא מפני שהפגם מגיע אל בחינות סילוק השפע מן התחתונים וכאשר הפגם מגיע למעלה בסוד הרוחניות נכרת מן הרוחניות לפי שיעור הפגם ההוא כך שיעור כרת אשר לו ולפעמים יעשה תיקון שתקן למעלה ולא יכרת הנפש ויכרת הגוף מפני שלא תיקן למטה וכן פי' בתיקונים שאם פגם ונתחייב כרת למעלה ולמטה ותקן בסוד הקרבן למעלה ונשאר לו פגם הגשמי התחתון נהרג עליו ונכרת וקבל עונשו ולמעלה נתקן וזמש"ל: וכתב האלה"י הארי"י זלה"ה כי לא נזכר כרת רק בנפש לבדה להיותה מעולם העשיי' בקליפות ולכן יש בה כרת אבל ברוח ונשמה שהם מבריאה יצירה בהכרח הוא שיתוקנו כי אין שם תגבורת קליפות כמו בנפש דעשיי' ובודאי הוא שיבואו להתיקון ואין הפרש רק כי יש מתתקנים מהרה או אחר כמה גלגולים עכ"ל:

נהר מז לבאר סוד גיהנם והגלגול ומיניו ·

הענין שהנפש משתלחת בגלות ראשון גלגול אחד ובגלגול השני אין נפש משתלחת שכבר פסקה הזוהמא והרוח לבד משלחין: ובגלגול השלישי משלחין לנשמה לבדה · והענין שיש חטא ועון ופשע על החטאים הנפש מתגלגלת · על העונות הרוח מתגלגל · על הפשעים נשמה מתגלגלת · והיינו ובפשעכם שולחה אמכם · פשע יגיע למעלה שפגם באם עליונה · ודע כי לא כל הנשמות יתגלגלו ולא כל הנשמות יכנסו לגן עדן אלא הענין יש נשמה שפגם עונה יתוקן בהכנסו בגיהנם ואז יכנס לגן עדן · ויש נשמה שיכנס בגיהנם ויצטרך אחר כך לכנוס אל הגוף בגלגול ולא תכנס אל גן עדן אלא יש חבר ידוע ובאות:

אבר הוא מקום כל אותם העתידים להתגלגל ולזה המגולגל שהוא מתגלגל לקיום המצות. וכיוצא להטיב אל הדורות האו הם נשמות בג"ע ומתנוצצת בגוף למטה ומתגלגלות. אמנם העסק כאן אותם הנשמות אשר לא זכו בגן עדן והם באותו אבר מזומנים עד בא עת פקודתם. והטעם שיש בידה פגם שאין גיהנם מצרפו אלא צירופו בגלגול על ידי עוני וחלש ונפש וכיוצא מן הגזירות הקודמות אל הנשמה קודם בואה שעל זה רמזו רז"ל טיפה זו מה תהא עליה וגו'. והטעם שאין טהרתם בגיהנם הוא מפני שסוד צירוף גיהנם הוא כענין מה שעתה נבאר כי הנשמה שיעור קומה והפג' בה יהיה כענין הבשר המת המאוס בחי שהרופא גורדו ומעמידו על בשר החי והנה הם הזה והבשר המאוס הזה שהוא פגם הנשמה אין גרידתה מן הנשמה אלא על ידי גיהנם וכפי שיעור שנהנה מן העבירה יהיה שיעור עמידתה באש גיהנם עד שהם ינכה בעל חוב לגבות את חובו וכאשר תצא הנשמה מגיהנם תצא כלה מלאה פצעים וחבורות מהבשר המאוס שנטל ממנה ונשאר מקום הפגם גומא דרך משל. והנה כאשר תשאר הנשמה ברמ"ח אברים שבגופה שלא קיימת תכנס לגן עדן ושם יזריח הקדוש ב"ה אור שמש עליון דהיינו אור הת"ת מצד הכתר ומשם תתרפא הנשמה בגן עדן תחתון ואפילו בשעת רפואתה סובלת שם צער בתוך ג"ע כנזכר בעובדא בההוא ינוקא. ויהיה המשל בזה ממש אל נגעי בני אדם ואל מחץ מכותם שגיהנם הוא גרידת המאוס והבאוש בלבד וגן עדן הוא רפואת המכות והחבורות. והנה נודע שבגשמי אין חסרון אבר מעלה ארוכה כלל כיצד אם יחסר יד או רגל או זרוע או עין או לשון או נחיר אין לו תקנה ברפואה ולזה הנשמה שיגרום בה חסרון כגון שנדלה אשמתו עד לשמי' עד שנפגם האבר ההוא שיעור שאין לו תקנה אלא לעקור האבר ההוא מחמת שהוא מאוס או באוש או ב' אברים או ג' היאך אפשר לתקן בגיהנ' שהרי יחסר האבר ההוא מכל וכל והשמש לא ירפא מחוסרי אברי' כלל. ולזה יצטרך שיקבל עונש גיהנם ולא יגמור שם שלא יצא באבריו ולגמור תיקוניו יתגלגל בעול' הזה ואז תתוקן הנשמה בכל אבריה וזה טעם הגלגול של העבירה מפני שאין גיהנם מתקן אותה וזהו שאמרנו שאין כל עבירה מתתקנת בגיהנם אלא שיש עבירות שתיקונם בגלגול נוסף על עונש גיהנם. ולהתגלגל מכל זוהמתה מיד בלי גיהנם ג"כ יראה שיגבור הרע מאד שלא נידונית בגיהנם שיקל הרע ומתגלגלת להוסיף הטוב ולהתרפאות ביסורין ותוכחת אל עון וכן נזכר בתיקונים אמר רבנן לאתרפאה ממכאבו דאית לה בגלגולה וזמש"ל:

נהר יז

לבאר סוד מיני הגלגולים וסוד העגל י... הענין

כי ארבע בחינות יש בעולם השפל והם דומם וצומח ובעל חי והאדם והם זה למעלה מזה ודע כי גם הדומם יש בו חיות ורוחניות שאם לא כן לא היה העפר מוציא זרעים אם לא יהיה בו חיות. אמנם חיות הצומח הוא למעלה הימנו וחיות הבעל חי למעל' מהם כנודע וחיות האדם למעלה מהם כנודע. והענין הוא אחר שהנשמה היא קדושה ועשתה פעולות הבעלי חי כמו הבהמה והלכה אחר האכילה והשתי' והמשגל לזה כשימות זה האדם יחזור ויכנס נשמתו בב"ח ואם היה יותר רע יורידו אות בצומח ואם היה יותר רע יורידו אותו בדומם. ואדם אחר שיש לו קורבה עם נשמתו מתקן אותו ומוציא אותו מהמצרים האלו אם מהצומח אם מהב"ח שהוא אסור שמה וזהו הטעם האסור והמותר כי כאשר יגיע הזמן הקצוב ונתקן אותו הנפש אז תהיה מותרת לאכילה ואם עדין לא נתקנה אסור לאכול משחיטתה כי יתילד בה סימני טרפה ונקרא טרפה כי עדין היא מובלעת בתוכה שאין יכול לצאת כמו שטרף הבלוע בפי החיה ולזה אנו שוחטין את הבהמה בסכין כשר בלא פגימה כדי שלא ירגיש המות שכל דיני השחיטה וחמשה דברים המפסידין אותה הם מסודרין בסוד גדול שעל ידי הדינים אלו והסכין בדוק יהיה ראוי לקרבה לאכילת אדם להדמות לבשר אדם כי כל מה שיעבור על האד' בעת יציאת נפשו יעבור גם עליה כמו שנבאר. והענין הוא שמלאך המות שוחט אותו אם הוא צדיק וכשר שוחט אותו בסכין בדוק ואם הוא רשע שוחט אותו בסכין פגום שיעשה אותו נבלה וזה אומרו יחיו מתיך נבלתי יקומון וגו' מתיך הם המתים בשחיטה יפה הם הצדיקים יחיו אמנם הרשעי' הם נבלתי יקומון לבד בלי רוח כדי שיראו בטובת הצדיקים ובו יקבלו עונשם. אמנם הצדיקים הגמורים שהם כמו אבו העולם אפילו שחיטה בסכין בדוק אינו מטריח להם יתבר אלא כדגים הנבראים בים שאמרה התורה שאסיפתן זו היא שחיטתן מה שאין כן ברשעים. וכמו שיש לאדם חיבוט הקבר שחובטין אותו במקלות של אש ויעשו אבריו חתיכות כדי לנער הזוהמא כך הבהמה אחר עונש השחיטה מפשיט את עורה על ידי חביטות ונעירות ואח"כ חותכין את בשר אברים אברי' ואחר כך מולחין אותה ה טב כדי להסיר ממ זוהמת הטומאה שהוא הדם כי הדם הוא הנפש והנה החוטאת היא תמות. וכמו שהאדם אחר כל עונשים א מוליכים אותו לגיהנ' של שלג ג' חדשי' ושם חדשים לגיהנ של אש כך הבהמה אחר שחותכין את בשרה מרחיצין אות

כמה

הם פעמים במים ואחר כך מבשלים באש ואח"כ היא ראויה לאכילת אדם להדמות לחלק נשמתו וזה שאמר הכתוב כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך פירוש שכאשר תאוה נפשך להמשיכה אליך אותה הנשמה שמה אז תאכל בשר ולזה אמרו רז"ל עם הארץ אסור לאכול בשר לפי שאינו יודע לתקן ולפיכך קודם דור המבול שעדין היה קלקולו של אדם לא נתקן כלל לכך נאסרו בבשר ואם הנשמה תהיה יותר רעה ומעשיה תרד ותתגלגל בצומח וכאשר יאכל אותו אדם יחזרו ויתקנו אותם הניצוצות : אמנם אם עדין לא נתקן יכנס בן של ערלה כי עדין אסור אותו הניצוץ ולא נתקן עדין זה אסור לאכול ממנו · וכמו שנפש האדם עוברת בגיהנם כמה עונשין כך יעבור על זה הניצוץ בצומח כי כמה טורח יש לדגן עד שיהיה ראוי לאכילת אדם כי תחלה היא קצירה והיא כמו המיתה שחותכין אותה ואחר כך הדישה והברירה והטחינה והרקידה והלישה ואחר כך האפייה שהיא בתנור שהוא כמו גיהנם של אש שצריך אפייה בתנור עד שיקרא לחם שעל ידי עונש התנור שהוא כמו גיהנם של אש יהיה ראוי להוציא ממנו חלה שהיא אכילה מעולה לכהנים ועל ידי התנור יעלה לנר"ן שהיא מעלה רמה וכן גם כן ע"י בכורים ותרומות ומעשרות ולקט שכחה ופאה והחלה המוציא ואחריו ד' ברכות שעל ידי אלו המצות יתוקן הניצוץ לעלות להדבק בנשמת אדם · והנה שבזרעים ובדגן העניים להם חלק והכהנים והלוים כל א' מהם יקח חלקו וכל אחד יתקן חלקו כנזכר · ובזה יובן פסוק כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם ר"ל על הגשמיות של לחם אלא ברוחניותו שהוא הניצוצות הקדושות שהוא מוצא פי ה' כאומר ויפח באפיו נשמת חיים וז"ש כי תצור אל עיר ימים רבים וגו' שאל יתב' יבר עם מלאך המות שהולך ומסטין לאדם למעלה וז"ש כי תצור אל עיר שהוא האדם להלחם בטענותיו ותראה בעץ ש בתוכו מגולגל שום רוח לא תשחית את עצה כי האדם ן השדה לבא מפניך במצור ר"ל אותו העץ הוא ממש האדם א מפניך במצור שבסיבתך שאתה רודף אותו להזיקו הוא נכנס במצור שהוא לשמור עצמו ממך · והענין שהרוח הולך נוכד בתוך כף הקלע בורח מן השטן ומכניס עצמו בדומם בצומח המקום הגזור עליו והראוי לו ואז כשנכנס בגוף אינו יכול להזיק לו · וגם כן תבין הפסוק אסף אסיפם וגו' ג"כ פסוק ואספת דגנך וגו' באכילת הצומח ואכלת ושבעת וגו' שהיא שביעת הנפש מן הנאבד ממנו תאסוף הניצוצות המובלעים בתוכו שהם דגנך וגו' דגנך ממש · ונתתי עשב שדך לבהמתך ואחר כך ואכלת ושבעת שהיא שביעת הנפש

מן הנאבד ממנו השמרו לכם אם לא תשמרו דברי תורה וסרתם וגו' ועצר את השמים וגו' שישאר העולם יבש והארץ לא תתן את יבולה ויהיו הניצוצות מובלעים בתוכה וזהו ואבדתם מהרה כי זו היא האיבוד שלהם וז"ש רז"ל גדול יום הגשמי' כקיבוץ גליות כמו שיתבאר לקמן בע"ה · ואם תהי' הנשמה יותר רעה יורידו אותה לדומם והאדם שיש לו קרבה עם נשמתו מתקן אותה ומוציא אותה מהמצרים האלו כי היותר קשה שבגלגולים הוא גלגול אבן דומם יבש שלא יצא ממנו שום תועלת וזה שאמ' אבן מקיר תזעק לצאת את רוחה ממקומו וכמו נבל שנאמר וימת לבו ויהי לאבן שבא בגלגול נבל שהיא נשמת בלעם ולזה יוכיחום ויעבירום בכיו עשו את העגל כמו שיתבאר לקמן בס"ד · ודע כי אין שום נברא בעולם שאינו מן בירור הז' המלכים כי המובחר ממנו באצילות והיותר גרוע הוברר בבריאה והיותר גרוע ביצירה והיותר גרוע בעשייה והיותר גרוע בקליפות · והנה יש ד' בחינות בעשייה הנזכר הדומם והצומח והחי והמדבר · האדם הוא המובחר בכלם ואם יוכשרו מעשיו הוא עולה ממדרגת אדם עד המלאך כי זה הוא סדר הבירור כי הצדיקי' על ידי אכילתם מתקנים ומבררין כל הדברים שהם פסולת ועכירות והם מתתקנים מבחינת הדומם עד בחינת האדם גמור · אמנם הרשעים להפך זה כי אדרבה חלק האדם מורידין אותו עד בחינת הדומם · ויש רשעים שגורמים על ידי עונם כשימותו יתגלגלו בבעלי חיים שאינם מדברים כי כל כך הם מכוערים ונבזים כמותם · ויש רשעים שעל ידי עונם מתגלגלין בצומח · ויש רשעים שמתגלגלין בדומם שבארנו למעלה · ודע שהמגולגלים בבחינות הנזכר הם עומדים שם בגלגול זמן קצוב שנגזר עליהם עד ימרק החטא שגורם לו זה הגלגול וככלות זמנו עולה עד למדרגה אחרת ומתגלגל בבעלי חיים עד זמן קצוב ואחר כך יתגלגל באדם · ודע כי אופן גלגול באדם הוא בא' משני פנים הא' או דוגמת אלו הרוחות שאנו רואים שנכנסים בגופי בני אדם ומדברים שם בתוכם ומספרים כל הקורות אותם כנודע רחמנא לצלן או הוא באופן אחר כי הם מתעברים באדם בסוד עיבור ומתדבקי' בו בהסתר גדול · וכאשר האדם יהיה צדיק ויעשה מעשים טובים גם המגולגל ההוא יזדכך ויתתקן שם על ידו · ואם ח"ו יחטא האד' ההוא או גורם רעה לעצמו ואותו עיבור מסייע לדחותו לדרך רע כי כמו שהנשמות הצדיקי' מתעברי' באדם על ידי זכיותיו וגם מסייעים את האדם לדרך טובה · גם האדם החוטא גורם שידבק בו נפש רשע ומסייע לדרך רע ודע שמי שמתגלגל בדומם אין לו זמן לעלות להתגלגל

בצומח רק בזמן ידוע בד' חדשים אמצעים של השנה שהם אב אלול תשרי חשון ואם השלים הזמן הקצוב להם בד' חדשים הנזכרים הוא עולה ומתגלגל בצומח ואם לאו אינו עולה עד ד' חדשים אמצעים של שנה הבאה וכן המתגלגל בצומח זמן עלייתו להתגלגל בבעלי חיים הוא בד' חדשים ראשונים של השנה והם ניסן אייר סיון תמוז ואם לאו אינו עולה עד ארבע חדשים הראשוני' של שנה הבאה · וכן המתגלגל בבעלי חיים זמן עלייתו להתגלגל באדם המדבר הוא בד' חדשי' אחרונים של שנה והם כסליו טבת שבט אדר ואם לאו אינו עולה עד ד' חדשים אחרונים של שנה הבאה · וכבר ידעת כי ערב רב הם עשו את העגל וראשי הערב רב יניוס וימברוס שני בניו של בלעם הרשע והם אשר לקחו עצה ואשר השליכו טס של זהב וגו' · וצריך לידע מה כונת בני בלעם בעשותם את העגל הזה ומה הנאה להם בזה · אמנם הענין הוא כי הלא כבר נודע אצלנו כי בלעם הוא פסולת הזוהמ' שיצאה מדעת שהוא שורש משה וזה שאמר ויודע דעת עליון · גם ערב רב הם ג"כ סוד הפסולת של הדעת כי כן ער"ב ר"ב בגימטריא דע"ת אך אינם כ"כ זוהמה כמו בלעם · ודע כי לבן ובלעם ובעור ובניו של בלעם הם משורש אחד כי לבן הוליד בעור ואחר כך נתגלגל לבן בבלעם וכלם היו מכשפים גדולים ועע"ז · ודע כי נשמת בעור אביו של בלעם היה מתגלגל בצומח והיה תמיד באותו הגלגול ולא היה יכול לצאת משם ולכן בני בניו הם' יניוס וימברוס רצו להעלותו וכן כל הערב רב רצו בזה כי קרובים הם אליו ולכן נמצאו באותו מעשה הרע ההוא וראו כי אי אפשר להוציאו משם כי אם על ידי שיחטיאו את ישראל וע"י קטרוג זה תתגבר הקליפה ותוכל להוציא את בעור אביהם משם וגו' ולכן השליכו לאש טס של זהב כתוב בו עלי שור כדי שעל ידו יעלה גם כן נשמת בעור אביהם המגולגל בצומח ויתגלגל בב"ח שהוא השור ההוא הנעשה על ידי כשפיהם ויעלה מדרגה גדולה עד שיעשה אלוה עליהם ואז יצא העגל וצווח ואמר אנכי ה' אלהיך שהיה בו כח בעור הרשע ושם רשעי' ירקב שנתון תוך העגל ההוא על ידי כשפים והרשע ההוא היה אומר אלה אלהיך ישראל וזה שאמרו רז"ל שהאכילוהו עשבים כמש"ה בתבנית שור אוכל עשב פירוש כיון שהוא היה מגולגל תוך עשבים שהם צומח לכן היה אוכל עשבים להעתיק משם נשמתו המגולגלת שם ועל ידי אכילתו אותם יחזרו אברי מאברי השור והנה ענין זה היה בחדש תמוז כי אז הוא חדש אחרון מן הד' חדשים שבו נשלמו המגולגלי' בצומח להתגלגל בב"ח כנ"ל · ודע כי לפעמים מתגלגל האדם מדומם לאדם כיצד

הרי שהיה מגולגל במעט עפר ונפל אותו עפר תוך תבשיל ואכלו האד' הנה אז מתגלגל בו ועולה כל אלו המדרגות ביחד והנה אפשר גם כן להתגלגל במלח ונקרא צומח ולכן אמרו רז"ל הנוטל מלח מן המחבת חייב משום קוצר ואין קצירה אלא בצומח · ויש מגולגלים במים ולפעמים יתגלגל האדם מצומח לאדם כגון העשבים ויאכלם האדם ויש כמה מיני גלגולים · והנה הצדיקים בעת אכילה מתקנות אותם המגולגלים ואם האוכל אותם יהיה אדם רשע אפשר שיפגום אותם ע"י מעשיו ואפשר שהמגולגלים יזיקו אותו ויענישו אותו ויחטיאוהו רחמנא לצלן מכל פגעים רעים שפוגעים שאין לך רגע שאין בהם כמה מקרים לאדם בעת אכילתו ובעת שתייתו · אמנם הצדיק לא די שאין המגולגלי' מזיקים אותו אלא אדרבה מתקנים על ידו ולכן ראוי לאדם לתקן בעת אכילתו ולא לאכול כמנהג הבהמות · אמנם מי שהוא עם הארץ אינו מתקן שום מדרגה כלל ולא די שאינו יכול לתקן שום מדרגה הרחוקה ממנו הרבה אלא גם הקרובה אליו אינו יכול לתקן כמו מי שהיה מגולגל בב"ח ונתגלגל בו שאינה רק מדרגה אחת על כל זה לא יוכל לתקן כלל ולזה אסור לאכול בשר אבל שאר דברי' יכול לאכול כי אין מענישין אותו על רק כשאינו יכול לתקן אפילו מדרגה אחד · ודע כי התלמידי חכמי' שיודעי' בתורה ואינם יודעים בחכמת האמת והקבלה בסודות התורה אלו יכולין להעלות המגולגלים מדרגה אחת והוא מב"ח לאדם · והיודעים חכמת האמת והקבלה יכולין להעלות ב' מדרגות והוא שהם מצומח לאדם והמופלאים בחכמת האמת מאד מאד אלו הם יכולין להעלות אפילו מן הדומם לאדם · ובזה יובן מאמר רב חסדא שאמר אנא לא בעניותי אכלי ירקא ולא בעתירותי אכלי ירקא דאמ באתרא דליעול ירקא ליעול בשרא והנה הדבור הזה לא יאות אלא לכלבים הזוללים בשר וח"ו להאמין על קדוש כזה הדברים האלה וע"כ אין הדברים יוצא מידי פשוטו ·
אמנם הדברים הוא שאין עני אלא עני מן התורה וזהו המכוון ולכן אמר רב חסדא כי לא בעניותי פירוש בהיותי עם הארץ קודם שהיה חכם בתורה ולא בעתירותי פיר' אחר שנתחכם בתורה מעולם לא רצה לאכול ירקות ולדבר הצומח והטעם כי כשהיה עני שהוא עם הארץ לא היה יכול בודאי להעלות מצומח לאדם ומכל שכן שלא היה אוכל בשר כי עם הארץ אסור לאכול בשר · וגם בעשירותו שהיה חכם והיה יכול להעלות אפילו שני מדרגות כגון מצומח לאדם לא היה רוצה להטריח עצמו לאכול ירק ולתקן שני מדרגות ביחד כי צריך תיקון גדול ולכן היה אוכל בשר כי בטורח מועט היה יכול

לתקן

לתקן מעלה אחד ולתקן כמה גלגולים של אותה המדרגה · אמנם אם יפגע המגולגל במי שאינו יכול לתקן כגון מגולגל מבעלי חיים באדם עם הארץ או מבומח באדם ת"ח שאינו יודע חכמת האמת הנה יזיק לו מאד ויפיתנו בכל דרכיו וימנעהו מכל המצות וזהו סוד שתראה כמה צדיקים ויש להם איזה מעשה רע שאינם יכולין להפרד ולהמנע ממנו והוא לסבה זו הנזכר כי פגע בו מגולגל אחד שהיה דרכו באותו העבירה והוא מרגילו כמוהו באותו העבירה · ולפעמים יתגלגלו באדם כמה גלגולים ביחד רחמנא לצלן ולשזבן וזמש"ל מהר"י זלה"ה ועיין מה שכתבתי לעיל בעין הקורא נהר מ"ז :

נהר יח

מודיע כי יש כמה מיני גלגולי' וכפי חטאו של אדם כך יתגלגל ·

הנה הרשעים אחר פטירתם הם נענשים בגיהנם ומתכפרים והטעם לפי שהאל ית' רואה שבכל גלגול וגלגול יעשה הרבה עבירות יותר מזכיות לזה אחר שרואה שעשה הזכיות הצריכות לו אינו חוזר לגלגולו והעבירות שלו ממרקים בגיהנם אך הצדיקים והחכמים אינן יכולין לכנוס לגיהנם כמו אלישע אחר ולכן צריכין להתגלגל בעולם הזה למרק איזה עון ודע כי הצדיק מוכן אחר פטירתו לעלות במעלות ואינם שוים כי תחלה ימורק קצת עונותיו ואז יתן לו מעלה אחד וכשירצה להעלותו מדרגה אחת יותר גדולה יענישוהו וימריק חטאיו היותר קלים וקטנים כדי שיעלה שנית · אח"כ מענישין אותו על דקדוקי מצות כחוט השערה כדי להעלותו במעלות האמיתית · ודע כי רוב בני אדם לא ימלטו להתגלגל כל כך זמן בכל מיני הנבראים כדי שיקבל עונשו בגוף ונפש כי צריך להגשימו כדי שיסבול וירגיש הצער על עונשו ולכן אפילו הת"ח והצדיקים יש בהם קצת מי שנתגלגלו בכמה מיני גלגולים הנזכרים מחמת שבא לידם עון גדול ולכן לא די זה אלא גם אחר כמה שנים שנחו בעולם הבא כשרוצים להעלותם יותר חוזרי' שנית להענישם כנזכר ואין להאריך באלו הפרטים כי הם כבשי דרחמנא ועיני בשר לנו עיינין דסתימין והצדיקים כדניאל וכדוד המלך ע"ה הוצרכו להתכפר היכוהו בעה"ב ולא הוצרכו להתגלגל כמ"ש ואתה לך לקץ ותנוח ובדוד אמר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים ועל כל זה מצינו איך היה ירא ומצטער כל ימיו מן הפחד הזה כמו שאמר לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים קל וחומר לשאר בני אדם ועל כל זה מצינו שדוד ישב ז' שנים אחר מיתתו שלא נכנס לירושלים של מעלה למחיצתו העליונה וכו' ואין לנו להאריך במקום שאמרו לקצר · ודע כי אין שום אחד מאלו הגלגולים שאין לפניו כרוז שמכריז עונשו ועונו כל אותו הזמן של אותו הגלגול הנגזר עליו : גם יש עמו מלאך שוטר אחד המחניקו בתוך המים או הגלגול ההוא ואינו נפרדים ממנו עד תשלום עונשו · גם יש לפניהם ב"ד אחד שדנין אותו בכל עת ומשנים אותו מעונש לעונש כפי הדין הראוי לו וזמש"ל מהרי"א זלה"ה :

נהר יט

בסוד הגלגול :

דע כשחטא אדם הראשון או הבל וקין הנה כל ניצוצי נפשו ורוחו ונשמתו נפגמו אז והנה הנפש היא דוגמת הגוף ממש תרמ"ח איברים ויש ניצוצים בראש ויש בעינים וכיוצא עד הרגלים וכן אל הרוח וכן אל הנשמה · ודע כי כל אלו האיברים הניצוצים נתערבו בקליפות וזהו סוד גלות הנשמות · ובכל דור ודור יוצאים אותם הניצוצות ובאים לעולם כפי בחינת הדור או מניצוץ הראש וכיוצא כנזכר ודע כי לפעמים יחטא אדם בגלגול ההוא ויחזור להשתקע בקליפות הוא וניצוצות הנמשכות ממנו ונמשכין בעמקי הקליפות ולזה כשהנפש מתגלגלת אין עיקר גלגולה אלא באותו החלק הניצוץ הראוי לגוף ההוא והשאר הניצוץ לעשו' אותה המצוה · ואחר שהיא סובלת אותם היסורין בגוף הזה כזה וגם עונש המיתה ושאחרי' בזה יכפר עונותיו הראשוני' · וכבר קדמו לו זכיות מצות מן זמנו הראשון וגם חלק שלוקח עתה ממצות שעושה ניצוץ זה ובזה היא נשלמת וכה דרכה בכל הגלגולים עד שיושלמו ניצוציו עד הרגלים ובדין יתי משיחא · ודע כי בענין העבירות שעושה עתה אין לזה הניצוץ עונש עליהם רק מן הזכיות כי הוא מסייעת עתה במצות דוקא ונמצא כי כל הנפש היא מתגלגלת בכל חלקיה אמנם מה ששייך לזה הגוף הוא אותו חלק הניצוץ ההוא ובו תלוי העונש · אמנם בסוד היבום מתגלגלת כל חלקי הנפש בעצמה לצורך עצמה והענין כי המתגלגל מחמת עבירות שלו תקנה ביסורין וכיוצא אך מי שאין לו בנים ולא הניח כלל ועיקר והרי הוא כאלו אינו וצריך להתגלגל הוא עצמו בגוף השני הזה והוא גוף העקרי ולא ישוב בעת התחייה אל גוף הראשון ולא יזכה רק אל אותו רוח דשביק ביה באנתתיה וכמו שזכרנו בענין הנפש כן גם כן נוהג בחלקי הרוח והנשמה גם כן ודע שאמרז"ל כי הרשע אינו מתגלגל אלא עד שלשה גלגולים הוא סוד נפש המתגלגלת תחלה לבדה ב' פעמים ואם בפעם הג' לא התחיל לתקן שום תיקון ואז נכרתת הנפש ההיא לגמרי · אמנם אם התחילה לתקן אז חוזרת להתגלגל אפילו אלף דור ודע שאם בגוף הראשון עסק הרבה בתורה ולא נשאר לו רק דבר מועט להשלים הנה

אים

אין כזה ודאי שכל מה שעסק בתורה ומצות הגוף ודאי הכל הוא לצורך תיקון נפשו לבד והנפש תחזור בגוף הא' העקריי' כי הב' הוא השאלה לבד ולזה נראה לי שזה היה שמחת רב ששת כשהיה עוסק בתורה אמר חדאי נפשאי לך תנאי לך קראי והענין הוא כי רב ששת כבר היה בגלגול ראשון אדם גדול כי היה גלגול חסיד בבא בן בוטא אמנם נתגלגל על דבר מועט והיה עצב על גופו כי יגע לריק לכך היה אומר על נפשו חדאי לך נפשאי פי' אני הגוף איני יכול לשמוח על שאני קורא בתורה רק השמחה היא לבדך כי לך תנאי לך קראי והכל לתועלתך ולא לתועלת הגוף הזה כי אתה תחזו' בגוף הראשון ולא בגופי זה ודע כי המתגלגל בשביל הבנים הראשון יחשב כמי שאינו כנזכר ולא כשיחזור להתגלגל יוכרחו לבא נפש ורוח ונשמה שלשת' יחד כי הוא דומה לבנין חדש וזה אם יעשה מעשים ראוים יזכה אל ג' חלקים נפש רוח נשמה חדשים ודע כי מי שהוא חוזר להתגלגל מאמת שלא היה לו בנים ואפילו יהיה כשמעון בן עזאי שלא הוצרך להתגלגל על בני' עכ"ו כשיבא להתעבר באיזה אד' להתגלגל באיזה תיקון אחר שחסר ממנו או לתועלת אחרים א"א לבא יחידי כי הלא הוא פלג' דגופ' וצריך לבא בשיתוף אחר בהכרח אמנם כל שאר הגלגולים אינם יכולין להשיג ביחד נר"ן רק תחלה יתגלגל נפש עד שתזדכך וימות ואז תתגלגל הרוח לבדו וסוד הנפש מתגלגלת עמו בסוד עיבור לבד להשלימו וליקח ממעשיו הטובים ולא מן הרעים כנ"ל וכן בנשמה וכול' ודע כי לפעמים אפשר שיזכה אדם אל כל ג' נפש רוח ונשמה בפעם אחד וזה כאשר נתגלגלה הנפש לבדה תחלה אם אז היא מזדככת תחלה כ"כ יש לה תקנ' כי כשישן בליל' ומפקיד נפשו ביד הש"י ע"ד נפשי אויתיך בלילה כמו שנתבאר אצלינו אז נפשו נשארת למעלה בסוד בער בסוד מ"ן וכשהוא נעור משנתו נכנס בו הרוח לבדו וזה נחשב לו כאלו נתגלגל פעם אחרת והולך ומשלים הרוח ואז תבא נפשו ותהיה מרכבה אל הרוח ואז אפשר להיות שניה' יחד בזה הגוף וכן הענין בחלק הנשמה כי יצא הרוח ותכנס הנשמה ואחר שנשלמה אז יבואו נפש רוח ויעשה לה מרכבה · ודע כי מה שאמרנו שלא יכול המתגלגל לזכות בנפש רוח ונשמה ביחד היינו דוקא לפי מה שהשיג פעם אחד סוד נפש רוח נשמה ואחר כך פגם אותה ולזה כשיצטרך להתגלגל אחר כך לא יוכל לחזור לקחת נר"ן בגלגול אחד · אמנם מי שתחלה לא זכה אלא לחלק הנפש לבד והוא פגם אותה והוצרך להתגלגל אז אפשר להשיג לו נפש רוח נשמה יחד בגלגול אחד והנה הוא יורש את הראשון ולוקח ממנו נפשו ורוחו ונשמתו ואין להראשון רק אותו חלק הניצוץ שתיקן הוא שזוכה בו · אמנם אם לא זכה זה השני אחר כך מתגלגלים בגלגול כפול ר"ל כי הם מתחברים עם ניצוץ נפש אחרת ואחרכך חוזרין אל הראשון וגומר ודע כי אחר שאין בדורות אלא מי שיזכה אל הנשמה ולא אל הרוח והם צריכים לתקן אם כן איך יעשו · וביאור כי הנשמה שאינה יכולה לשרות בו בנפשה היא מבקשת נפש הגר כדי להשתלם על ידו ולעתיד לבא משתתפת עם נפשו ממש ודע כי יש יכולת בנפש או ברוח או בנשמה לעלות וללקוט ניצוצו' נפשו ורוחו או נשמתו אשר הם למט' בקליפות ויש להם תקנ' על ידו וזהו סוד עשרה הרוגי מלוכה כי על ידי הריגתם זכו ללקט כל הניצוצות שתחתיהם ולהעלותם אל מציאות יותר מובחר לתקנם · ודע כי כל אחד מהניצוצות של שורש הנשמה צריך לקיים כל תרי"ג מצות כי אין לך אבר שאינו כלול מכלם אך אינו דומה מי שכבר קיים שרשו כל המצות אף על פי שהוא לא קיימם למי שלא קיימו עדין מן השורש שלו ודע כי המצות שאינן יכולין לקיימם בעולם הזה כמו הקרבנות וכיוצא הנה לזה צריך להתגלגל כל אותם שלא קיימו מצות אלו אחר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו לקיימם · וזה שאמר ר"י בן אלישע כ"ג כשהטה את הנר בליל שבת לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה · אמנם שאר המצות כמו יבום וכיוצא שאין יכולת באדם לקיימם אם לא שהקדוש ברוך הוא אנה אותם לידם הנה כאשר איזה אד' שבא לידו מצוה זו ולא קיימה צריך להתגלגל להתקיימה לפי שבא לידו ולא עשאה אבל מי שלא בא לידו יתעבר בזה האחד דרך עיבור ולא גלגול ממש ואז יקיימנה · ודע מי שנתגלגל מפני שנתעצל מלקיי' את המצוה ולא קיימה זה יותר מובטח שלא יחטא אבל מי שבא לידו לעשות מצוה ולא עשאה ועבר עליה זה ודאי אינו מובטח שלא יחטא ומי שלא נשלם בכל התרי"ג מצות במעשה בדיבור במחשבה יתגלגל בהכרח · גם מי שלא עסק בפרד"ס שהם פשט רמז דרש סוד יחזור להתגלגל לקיים כלם · ודע כי על ידי חטא קין והבל ואדם וחוה נתערבו כל הנשמות זה עם זה ולזה ימצא נפש אחת מקין ובאה עם הרוח של הבל וכדומה בזה מכל הנשמה והנה כשיהיה הרוח שוה במעלתו אל הנפש ויתקן האדם את נפשו אז יכול אותו הרוח לבא בו אף על פי שאינו מסוג הנפש וזה יהיה עד ביאת משיח אמנם אחר כך ישובו כל אחד לשרשו כי זה הנפש של קין ילך אל הרוח של קין וזה הרוח של אדם ילך אל נפש האדם וזה סוד והשיב לב אבות על בנים וגומר כי ענין זה יעשה אליהו כי אליהו היה כן כי רוחו היה מצד אדם ונפשו מצד נדב ואביהו שהם משרש קין ואז ישוב כל א' לשרשו

וזה מה שנראה לי מהרי"א זלה"ה:

נהר כ

לבאר סוד הגלגול והעיבור:

הענין כי תחלה תבא הנפש מיום הלידה ואם יוכשר מעשיו יזכה לרוח ביום שנת י"ג ואם יוכשרו אז מעשיו יותר תבא אליו הנשמה בשנת העשרים ואם לא יוכשרו מעשיו ישארו הנפש והרוח בלתי נשמה ולפעמים לא יזכה אלא אל הנפש לבדה ונשאר בלתי רוח ונשמה ואחר כך נשארים הרוח והנשמה באתר מסותר ידוע להקב"ה ותחלה תתגלגל הנפש כל כך עד שתזדכך כל צרכה ואינה יכולה לקנות רוח עד אשר תתגלגל פעם אחרת אשר נתקנה ואז תזכה אל הרוח הראשון שלה ואחר כך תתגלגל הרוח ההוא ג"כ פעמים עד שיתקן פגם הרוח גם כן לגמרי ואז צריך שתתגלגל פעם אחרת עד שתתקנה ואז ישיג אל הנשמה ותתגלגל כמה פעמים עד שיתקנו שלשתם ואז אין צורך עוד לגלגול ודע כי אחר שנתקנה הנפש ונתגלגלה עם הרוח לתקן את הרוח אם יעשה איזה עון ופגם ברוח אינו נקרא פגם בנפש כדי שנאמר שצריכה נפש להתגלגל עוד פעם אחרת יחידית והפגם ההוא הוא לרוח בלבד עד יתתקן וכן הדין בנשמה שאחר אשר נתקנה הנפש והרוח ונתגלגלה עם הנשמה לתקן את הנשמה אין הפגם מכוכה אלא אל הנשמה לבדה כנ"ל לגבי רוח. ודע כי לפעמים יהיה ג"כ שתקנה הנפש את מעשיה שאין צריך לגלגול כלל ותשאר למעלה במקומה ואז הרוח יבא בגלגול מלובש בנפש הגר עד שיתקן ואחר כך יבא בגלגול עם הנפש גם כן כדי לקבל את הנשמה עד שיתקן את הנשמה ולפעמים יבוא ג"כ הרוח לבדו עם הנשמה ויתחברו שלשתם יחד למעלה והנה אותו נפש הגר להיותו שכן הנפש הגר בהאי עלמא יוכל להתעלות במדרגו' הנפש הנזכר ויהיו שכינים בההוא עלמא גם כן ודע כי לפעמי' כאשר תתגלגל הנפש לתקן תהיה כל כך מתתקנת ומכשרת את מעשיה עד שהיא זוכה אל מדרגות ואז אין יכול' לרוח שלה כי ראוי לך לדעת כי אין שלשתם או ב' יכולין להצטרף בגלגול אחד אם לא בתיקון גדול כל אחד ואחד לבדו כנזכר. א"כ זאת הנפש שנתקנה עד שראוי לקבל הרוח מה יעשה ממנה. דע כי אז כפי הזדככות ומעלה תיקון הנפש ההיא אז בגוף ההוא בחיים חיותו יתגלגל נפש אחד מצדיק אחד אשר כבר השלים גלגלו ולא היה צריך להתגלגל ואז נכנס שם וזהו סוד העיבור ונעשה אותו נפש הצדיק במקום הרוח אל נפשו: ודע כי לפעמים יתגלגלו הנפשות עד אברהם וכיוצא או כמשה רבינו עליו השלום וכיוצא ויתגלגל שם בסוד העיבור כנ"ל כפי ערך זיכוך הנפ' ההיא וכן אפשר להיות שיזכה הנפש הזאת בזמנים זה אל הרוח מן הרוחות הראשונים עד האבות כנ"ל והכל תלוי כפי ענייני מצות האדם ההוא כי יש מצות זוכים להשיג נפש ויש מצות להשיג רוח ולפעמים יתעבר שם נפש איזה צדיק ואחר כך זוכה יותר ומתגלגל שם נפש צדיק אחד יותר גדול מן הצדיק הראשון והוא במקום נשמה כי נפשו מתלבשת בנפש צדיק הראשון אשר הוא במקום רוח ונפש זה הצדיק השני יהי' לה במקום נשמה ודע כי לפעמים יתתקן כל כך עד שישיג עוד לרוח צדיק אחר יותר גדול מכלם והוא בחינה רוח ממש יוכל להיות עד שישיג רוח אברה' אבינו עליו השלום כי כפי בחינות תיקון הנפש היא תזכה להשיג נשמת צדיקים הראשוני' עדי תכלית האחרון וזמש"ל דבכל דרא אית כגוונא דאברהם יצחק ויעקב ומשה וגומר. ודע כי ענין עיבור זה הוא לב' פני' הא' הוא על ידי עיבור נפש הצדיק ההוא תזדכך הנפש ההיא דוגמת הצדיק ההוא ותוכל לעלות במעלות הנפש הצדיק ההוא. גם כי הצדיק ההוא ג"כ זוכה ממעשה המצות אל הנפש הזו כיון שסיים את האיש ההוא להזדכך וזהו שרז"ל גדולים צדיקים שאפילו במיתתם זוכים לבנים. ודע כי גם אחר שנתגלגלו הנפש והרוח ונתקנו שניהם אז גם כן כפי הזדככותם מתעבר עמהם נפש צדיק אחד או רוח או נשמה והיא להם במקום הנשמה שלהם. גם עתה יש כמה פרטים דוגמת מה שכתבנו לעיל בהיות הנפש לבדה וכן הענין לפעמים אחר גילגול שלשתם יחד אשר כפי הזדככותם להתעבר שם נפש או רוח או נשמה צדיק אחד לסייע כנ"ל ודע כי הצדיק ההוא אשר נתעבר שם הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד ואם יתמיד האיש ההוא בצדקתו גם כן הצדיק ההוא יתמיד שכונתו עמו ואם חזר וקלקל אז הצדיק ההוא הולך משם כי אינו דבוק שם ממש כמו נשמת האיש בעצמו כי אינו שם רק בהשאלה ולזה אינו סובל כלל מיסורי הגוף ואינו מגיעים לו כלל ועיקר. ודע שיש עיבור בחיים כי אם יש צדיק אחד בדור ההוא אם יעשה האדם מצות אשר הם מתייחסות אל הצדיק ההוא אז מתעברות בו בהיות שניהם ביחד בחיים בסוד ותדבק נפש דוד ביהונתן וגומר ודע כי יש אנשים מתגלגלים על עבירה ויש אשר מתגלגלין על חסרון מצוה ויש שמתגלגלין לתקן אחרים ולזכות' והנה ראשון מהם קרוב לחטוא והשני מהם רחוק לחטוא אך הג' ודאי שלא יחטא ולפעמים מתגלגלים ליקח בת זוגו ולפעמים שלקח בת זוגו וחטא והוצרך להתגלגל ובא יחידי ולפעמים יש לו זכות ומביאים אשתו עמו אף על פי שהיא אינה צריכה להתגלגל גם זה צורך אף על פי שאשתו אינה בת זוגו ודע

כי

כי האדם כשבא בפעם ראשונה והיה חדש ואז באה בת זוגו עמו כנודע וכאשר בא לישא אשה אז מזדמנת לו בת זוגו בלי שום טורח כלל· אמנם אם חטא אדם ונתגלגל והוא מאותם שנתגלגלה אשתו עמו הנה האדם כזה כאשר יבא לישא אשתו לא ישא בת זוגו אלא על ידי צרה גדולה וקטטות כי יש לו מקטרגין ועליו אמרו קשה לזווגן כקריעת ים סוף ולכן תראה כמה פעמים שנעש' זיווג אחד ברגע בלתי שום קטטה ויוצא לאורה וזה יורה היותו בת זוגו ובסוד פעם ראשונה ויש זיווגים שיש בהם כמה קטטות רבות ומניעות גדולות קודם שיגמור לעשות ואחר כך נמשך השלום גדול ואין עוד קטטה כלל וזה יורה היותו זיווג שני ודע כי הזכרי' הם המתגלגלי' לעולם אבל הנשים אינם מתגלגלות אבל באים בסוד עיבור עם ניצוצי נשמות חדשות ולכן הנשים מרובות מן האנשים כי כן הדינים מרובים מן הרחמים וזה אחד מארבע מאות איבעיות ששאל דואג ואחיתופל והטעם שאין האנשים מתגלגלות לפי שהאנשים עוסקים בתורה ואינם נכנסים בגיהנם ולכן צריכין אל הגלגול אבל הנשים הם נענשים בגיהנם ואינם צריכין עוד להתגלגל אמנם מתגלגלת האשה לפעמים בסיבת בעלה כאומר ויבא אשתו עמו כנזכר בסבא· ודע כי הזכר מתגלגל בנקבה וזה א"א להוליד אם לא שתתעבר בו נשמת נקבה אחת ולזה גם כן א"א שהזכר מגולגל בנקבה יוליד זכרים כי הלא האיש והאשה זכרים ואשה כי תזריע כתיב גם כן לפעמים אותה אשה שנתעברה בזה הזכר המגולגל בגוף הנקבה הנה בעת ההריון כשתלד אז תגלגל אותה הנקבה של עיבור הולד ההוא ותהיה הנקב' ואז אפשר שתתגלגל ואז כשתחזור ללדת אות' צריך שתתעב' עמה נשמת נקבה אחרת או שתמו' אותה הבת שילדה ותחזו' להתעבר בה וגומר ודע שמה שאנו אומרים שנשמות הצדיקי' ורוחיהן הם באות ומתעברות בנשמות האדם לסייע בעולם הזה אינם הם עצמ' כי הם למעלה בצרור החיים אבל הבורא יתברך אך אותו הרוח שנשאר מהם בכל בחינה שבצירה הם שיורדים למטה ומתעברים באדם לסייעו וזמש"ל:

נהר כא
לבאר סוד הגלגול וסוד נשמה חדשה ובלתי חדשה: רע

כי כל הנשמות שנשארו מאדם הראשון ונפלו בעמקי הקליפו' אלו הם ישינות לגמרי ויקראו גלגול ראשון וכאשר איזה נשמה מהם תחזור בעולם ותחזור ותמות נקרא אז מגולגל ב' פעמים וכן כיוצא בזה עד כמה פעמים· אמנם אותם שנשארו באדם הראשון עצמו הם אשר יצאו מהם קין והבל ונעצמות הנשאר לחלק אדם אך שת היה מאותם שנשארו איבדיו: ולזה קין והבל להיות שלא נשארו רק נשארו בו באדם לכן גדולה מעלתם אחר שיתוקנו יותר משאר השרשי' ובפרט בענין זה כי לא יחשבו הם לגלגול אחד רק עדין הם בכללות אדם הראשון וכאלו לא נשרו ממנו וכאשר יצא איזה ניצוץ מהם לעולם זה יקרא נשמה חדשה בבחינה אחד כי עדין לא נחלקה לניצוצות בפני עצמן אם אחר שבאו פעם א' ומתו כאשר יחזרו לבא יקראו מגולגלים פעם אחד ודע כי הנשמה החדשה האמיתית זה יוכל לבא לעולם ולהשיג בפע' אחד עד נשמה לנשמה דאצילות כפי מעשיו בקלות גדול ואם חטא בפעם ההיא ומת והלאה יקרא מגולגלת רק אינו יכול להשיג הרוח רק עד י"ג שנים ואילך והנשמה מבן עשרים ואילך וכן הולך עד שקונה נפש רוח ונשמה דאצילות כפי שניו· אמנם בחי' קין והבל והיא אשר נקראת נשמה חדשה בנגד מה הנ"ל כאשר יצא ניצוץ ממנו בעולם הזה גם היא תוכל להשיג בפעם ההיא הראשונה נפש רוח נשמה ונפש דאצילות ולא יותר והטעם לפי שנסתלק מאדם הראשון זיהרא עלאי ולא נשאר בו רק הנפש דאצילות לבד ובזה יש יתרון לזאת הנפש של שורש קין על הנשמה החדשה כי היא יש לה יכולת להשיג כל זה קודם תשלום הי"ג שנים· ודע כי הנשמה החדשה במורה יכולין לבא לו כל החלקים נר"ן זה אחר זה כפי השנים וכלם יחד בגוף אחד ויעשה הנפש משכן אל הרוח והרוח אל הנשמה אך מי שבא משורש קין והבל א"א לו לקבל הרוח אחר שתיקון נפשו אם לא בלילה ע"י יבום כי יוצאות נפש מן אדם אחר תקונה בעת השינה והולכות לה ובבוקר נכנס הרוח אל האדם ומביא עמו נפש הגר כדי להיותה משכן אליו עד שיתקן הרוח ג"כ ואחר תיקונה באה הנפש ושורה ונקשרת עמה ואחר כך אי זכה יתיר יוצאות נפשו ורוחו ובאה הנשמה עד שנשלמת ונתקנת ואחר כך חוזרין שם שלשתם אך קודם תיקונה אי אפשר להם לבא כלל וגומר והיינו סוד הצדיקים גמורים שמתים כי כבר תיקנו נפשותם ואינם יודעי' להמשיך הרוח ומתים כי כבר השלימו נפשם והיינו ימותו ולא בחכמה· אמנם בחי' הב' והיא שאר בני אדם שנקראו נשמות ישינים אין בהם שום יכולת בעולם רק לתקן בחי' אחד לבדו פי' הענין כי אם בא לתקן את הנפש הזה כאשר ישלים נפשו ימות ויבא אחר כך הרוח שלו בגוף אחר והשלימו ימות וכן בנשמ' ואם לא השלים יתגלגל כמה פעמים עד שישלים הנפש ואחר כך יבא הרוח בגוף אח' על ידי נפש הגר וכן הנשמה ואם הוא מאותם שכבר תקנו נר"ן וחטאו והובא עתה בגלגול גם כן יהיה לו כדין הנזכר ואם ביאתו תהיה לתיקון זולתו ובפעם הראשונה השיג

הרבה אפילו עד הנשמה דאצילות הנה עתה כשמתגלגל יכול ליקח כלם בבת אחת וז"ש אותם היונקי שהיו מופלאים במעשיהם והיה טעם לפי שבאו יחד נפשם ונשמתם · והנה הנשמה החדשה צריכ' לקיים כל התרי"ג מצות אך המגולגל הישן אינה צריכה לתקן עתה רק אותה המצוה שהיתה חסירה ממנו לבד ולכן כל חכם וחכם מהראשונים היה זהיר במצוה ידוע יותר משאר המצו' זה בציצית וזה בתפילין וכיוצא כל אחד כמה שחסר לו כפי גלגולו והיינו סוד ארז"ל אבוך במה זהיר טפי וגומר ודע כי בעל הבחי' הג' שהיא נשמה הישנה אפשר ע"י זוגתו בעת נפילת אפים שיוציא את רוחו מן עמקי הקליפות ותבא לעולם הזה בגוף אדם אחר או ע"י בנו בעצמו אך שורש קין והבל אי אפשר לבא על ידי אחרים רק על ידי עצמו לבד ולכן אי אפשר לרוח שלא יצאת אלא עד תשלום תיקון נפשו · אמנם בעל הבחי' הג' הוא עומד בשיקול גדול וכנף מאזנים והוא שאם אותו שלקח הרוח שלו תיקן והשלים תחלה את הרוח אז בתחיית המתים הנפש והגוף ילכו מאותו הגוף השני שבא בו הרוח אך אם השלים תחלה זה הגוף אל הנפש שיהיה יכנסו בזה הגוף של הנפש · ודע כי אפילו תיקון זה של הרוח שתקנו אחר הנה הוא עומד בשקול והוא כי אם אותו האדם יזכה יוכל להמשיך כל הטוב של הרוח ההוא אליו והשאר האחר כולו רע וגומר וכל זה לא שייך רק בבחינ' הנפש והרוח אך הנשמה לא תמצא כלל לעול' עד שיתוקנו הנפש והרוח וימותו האנשים שלקחו נפש ורוח ואחר כך תבא הנשמה לעולם וזמש"ל ממהרא"י זלה"ה:

נהר כב

לבאר סוד שרשי נר"נ: דע כי יש נפש בעשי' ורוח ביצירה · ונשמה בבריאה · ונפש באצילות במלכות · ורוח בז"א ונשמה בבינה · ונשמה לנשמה בחכמה דאצילות ואין לך שום שורש שאין לו שום חלק באלו החלקים ודע כי רוב בני אדם אין להם נפש רק מן העשי' אך יש בהם חלקים רבים כי הלא העשי' עצמה נחלק' לה' פרצופין אריך ואו"א וזו"ן · והנה האדם קודם שיהיה לו רוח מן היצירה צריך שיהיה שלם בכל ה' פרצופים דעשי' שאף על פי שיש מי שנפשו ממלכות שבעשי' ויש מי שנפשו מיסוד שבעשיי' וכיוצא בזה על כל זה צריך לתקן כל העשיי' בכללותיה כדי שיקבל אחר כך רוח מן היצירה גדול מכל העשיי' כלה וכן לקבל הנשמ' צריך לתקן האדם כל חלקי רוחו בכל היצירה ואחר כך יוכל לקבל נשמה מן הבריאה ואין מספיק לו במה שיתקן שרשו לבד עד שיהיה ראוי אל כל העשיי' ואז ישיג היציר' וכן בשאר העולמות · אמנם מי שלא תיקן רק מלכות דעשי' הנה אין בו רק נפש מן נפש דעשי' ומי שתיקן גם ז"א דעשי' אז יהיה לו נפש ורוח דעשי' ואם תיקן גם עד הבינה דעשי' אז נאמר שיש נפש רוח נשמה מן העשי' ומי שהשלים כל העשי' אז נאמר כי יש לו נפש רוח נשמה ונשמה לנשמה שהם יחידה וחיה כנודע וכלם מן העשי' וכל זה קרוי נפש ואז יזכה לרוח מן היצירה וגם שם שייכות כל המדרגות הנזכר ואין להאריך · ודע כי מי ששרשו במלכות דעשי' לעולם נפשו הוא במלכות דעשי' אך נפשו מזדככת מדרגה אחר מדרגה עד שתתעלה עד הכתר דעשי' ועדין שם בכתר יהיה בחבר שמלכות וצרי' להזדכך עד שיעלה אל הכתר ממש אז יקרא מלכות דעשייה והטעם הוא שעולה עד הכתר בעשיי' כי העשיי' היא למטה בקליפות וצריך שיעלה מפחד הקליפו' למעלה בכל מה שיכול אך ביצירה בריאה אצילות אין הדבר כן רק מי שהשלים מלכות דיצירה ושם היה שורש רוחו הנה כאשר יתקן יותר ביסוד של יצירה אז יקבל רוח אחר מצד היסוד דיצירה ממש והרוח האחר נשאר למטה במלכו' דיצירה וכן בעלייתו בהוד דיצירה יניח רוח של היסוד ביסוד היציר' ויקבל רוח אחר של הוד דיצירה וכן עד סיום היצירה כי אחר שתיקן נפשו בכל העשיי' יש לו יכולת לקבל רוח בכל חלקי היצירה כלה וכן הענין בבריאה בסוד הנשמה ואין צריך לעלות לרוח הראשון למעלה כי אין שם פחד מהקליפות כנזכר וסוד הענין כי העשיי' אינה רק ספיר' אחת ולכן יכולה לעלות עד הכתר שבה אך היצירה הוא סוד ו' קצוות והם ו' ספירות ממש · ודע כי לפעמים אפשר להתעלו' כל כך נפש האד' עד שתהיה נפשו מן האצילות וזה כי הענין הוא נפש מעשיי' ורוח מיציר' נשמה מבריאה כנזכר ולפעמים יתעלה לנפש ממלכות דאצילות רוח מת"ת נשמה מבינה נשמה לנשמה מחכמה ולפעים שלשתם מיצירה ולפעם שלשתם מבריאה ולפעמים נפש מבריאה ורוח ונשמה מאצילות וכן כמה מיני פרטים עד אין מספר ואין להאריך והמשכיל יבין · ודע כי כאשר נאמר כי הנפש רוח נשמה מאצילות או מבריאה וגומר אין כונתינו לומר שאין לו נפש מצד העשיי כלל כי אפי' השכינה מתלבש' בעשיי' אך הכונה כי חלק העשיי' מזדכך כל כך עד שאינו נרגש בערך באור נפש היצירה ונקרא הכל נפש היצירה וכן הענין בכל הפרטי' כי כשנאמר נר"נ מאצילות הוא בהתלבש' בי"ע רק שאינן עולין בשם והכל נקרא בשם אצילות · ודע כי לפעמים עושה אדם איזה מצוה גדולה ואז יוכל לסית כי יזדכך כ"כ עד שתשוב נפשו במדריגת הצדיק ההוא ואז צריך להשלים רוחו ונשמתו עד מאד עד שיהי' ראוים להתלבש בנפש ההיא ואחר כך יהיה שקול במדריגת הצדיק ההוא

ויעלה למעלה משורש נשמתו וזה בסיוע הצדיק ההוא· וזה מה שרציתי לבאר מהרא"י זלה"ה:

נהר כג

לבאר סוד נשמרת צדיק בן רשע וגלות שכינה:

דע שכל נשמות כלם נפלו תוך עמקי הקליפות ע"י חטאו של אד"הר והנה כשיש נשמה אחת יקרת הערך תוך הקליפות אינם מניחים אותה הנשמה לצאת משם מתחת ידם כי הם ניזוני' על ידה· וסוד הענין וגם סוד למה החיצונים מתאוים כל כך להחטיא את האדם ולגרום חרבן בית המקדש ולהכעים את ה' ולהגלות שכינתו· והענין כי החיצונים הם שיורי זוהמא ממה שנברר מן הקדושה והם נקראים מותא והם רוצים לחיות והנה החיים הספיר' הקדושה והנה בעוד שהקדושה היא ביניהם יש להם חיות ומזון ושפע וכשאין ביניהם הקדושה הם מתים לכן בראותם כן הם טורחים להחטיא את האדם כדרך הטורח אחר מזונותיו כי כשהאדם יחטא אז יגרמו אל אותה נשמה שתכנס ברשותם ואז הם חיי' על ידה כי הקדוש ברוך הוא ממקום קדושתו ממשיך מזון לאותם הנשמות העומדות תוך הקליפות ומשם ניזונים הקליפות· והנה כשגברו העונות ונחרב בית המקדש גלתה השכינה בין החיצונים וסוד הדבר כי הנשמות שביניהם אינן יכולין לצאת משם ולכן השכינה שהיא אם הכלה נכנסת שם והיא מלקטת אותם הניצוצות של הקדושה מבין הקליפות ומעת שנחרב הבית המקדש עד עתה היא עושה מעשה זה ועד שתכלה ללקוט כלם עד סיום הרגלים שהם אותם שנפלו בעמקי הקליפות גם אותם תקח· והנה השכינה צריכה אלינו בסוד תנו עוז לאלהים וכפי מעשינו יש בה יכול' להוציא ואלולי היינו שבים בתשובה היה בה כח להוצי' כל הנשמות ברגע אחד אך חטאתינו מתישים כח של יוצר כביכול וכשיכלו כל אותן הנשמו' לצאת אז תצא משם השכינ' וימותו הקליפות כי אין עוד להם שום חיות ובהיות השכינה בתוכם הם מקבלין שפע לכן כל מגמתם להמשיך את השכינה ואת הנשמות בגלות כדי שיחיו ודע החיצונים כשיש נשמה יקרת הערך ביניהם הם ניזונים על ידה ואינם מניחי' אותה לצאת משם כלל וכונתם הוא לטנפה בכל כחם כדי שתשאר תמיד בידם שהם יראים אולי יהיה שום זכות באיזה אדם להוציאה משם בעת זיווגם ולכן כשרואים איזה מקום פגום וזיווג פגום עד מאד הם נותנין שם אותה הנשמה ומניחים אותה לצאת כדי שתתקלקל ביותר ממה שהיתה בידם יותר פגומה מבראשונה כדי שתעמוד בידם ימים רבים· והנה תרח עובד ע"ז ואשתו עובדת ע"ז כמוהו ודאי ואז בראות הקליפות מקום מטונף ביותר כזה אז הניחו נשמת אברהם לצאת מהם ונכנסה שם ולפי שנשמת אברהם היתה ביניהם לכן נקרא גר צדק כי שרשו היה תוך הקליפה והטומאה· והענין כי סוד אברהם היה סוד אדם הראשון שעבד ע"ז ולכן נתגלגל בטיפת תרח העובד ע"ז לכפר עליו ודע כי תרח הוא פסולת של שורש נשמת אברה' ולכן נתגלגל הדבר לתקן על ידו וז"ש כמה אנשים גדולים לאין קץ שהיו בני גוים או בני א"ה וכיוצא בזה· ודע כי כמה נפשות קדושות אתעשקו בטיקלא וגם עכו"ם ולזה ישראל היוצאים למלחמה שהיו כלם הצדיקים כאשר יראה אשה ויחשוק בה זה יורה כי ודאי אותה אשה היא משורש ישראל שלקחו ושבו אותה הקליפות ולכן ולקחת לך לאשה· וזה שאמר ושבית שביו וגומר כי היא שבוי' בידם מההוא טיקלא וגומר וזמש"ל ממהרי"א ז"ל ה"ה:

נהר כד

בסוד הגלגול ופרטיו·

דע כי נפש הרשע אין הקדוש ברוך הוא מגלגלו בגלגול יותר מג' פעמים שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר ר"ל פעמים ושלש בצורות גבר אבל בפעם רביעית בבהמה טהורה והאדם כשהולך להביא קרבן הקדוש ברוך הוא על דרך נס מזמין לפניו בהמה שנפש אדם מתגלגל בה נמצא בזה שקרבן מועיל לשני דברים להמביא קרבן ולהנפש המתגלגל בבהמה זו שעל ידי שחיטת הבהמה מקבלת עונש ומתכפר ובעליית עשן הקרבן הנפש עולה למעלה וחוזרת לשלימותה וסוד זה נרמז בפסוק אדם ובהמ' תושיע ה'· ודע כי יש ד' עבירות ידועות חמורות שעליהם ארז"ל יהרג ואל יעבור ואם מת בלא תשובה יתגלגל בבהמה טמאה והם ג"ע ש"ד ע"ז וסימן געש· והד' שהיא קשה מכולן הרכילות ולשון הרע· והענין כי מי שעבר גילוי עריות יתגלגל בגמל כתיב הכא גומל נפשו איש חסיד הוא וכתיב בעריות חסד הוא· ועל ע"ז יתגלגל בשפן מאי שפן שפנה אל אלקים אחרים· ועל שפיכות דמים יתגלגל בחזיר כתיב ברואו ביער לחטוב עצים וכתיב יכרסמנה חזיר מיער ואם הוא מלך או נשיא יתגלגל בכלב ודוק' אחד מג' העביר' חמורות שעליהן אמרו רז"ל יהרג ואל יעבור יתגלגל בבהמה טמאה ובפעם שנית בטהורה אבל בשאר כל העבירות אין שום בר ישראל מתגלגל בבהמה טמאה אלא בבהמה טהורה ואפילו על רכילות ולשון הרע אינו מתגלגל אלא בבהמה טהורה בשינוי הרגלים בעון לשון הרע ברגל אחד ובעון רכילות בב' רגלים וסוד זה רמז הפסוק הולך רכיל מגלה סוד איש רכיל לא נאמר אלא הולך רכיל וכתיב

לא תלך רכיל בעמך לא תדבר רכיל לא נאמר אלא תלך רכיל לרמוז שסופו להתגלגל בבהמה חסירת רגל או יתרת רגל וחוץ מאלו הד' עבירות לא יש עבירה שמתגלגל בבהמה טהורה אלא י"ט עבירות לבד. וכנגדן יש י"ט שינוין בטריפות שאינן פוסלין מטעם מום כי אינם בגלוי גם אין החיות תלוי בהם ואפילו הכי אינם אסורים אלא משום שינוי וטעם איסור' הוא כי יש י"ט מיני עבירות חמורות זולת הד' הנזכר וכנגד' יש י"ט מיני שינויים בטריפות והם אסורים ובשביל עבירה אחד מהם יתגלגל בבהמה טהורה שיש בה טריפות אחד מהי"ט ואלו הן חסרה המרה נמצאו ב' מרות · חסרה הקיבה נמצאו ב' קיבות · חסר הכרס נמצאו ב' · חסר המסס נמצאו ב' · חסר בית הכוסות נמצאו ב' · חסר אחד מן המעיים נמצאו ב' · חסר הריאה ממנין האונות נתחלפו האונות · הותירו האונות · נמצא הריאה בלא חיתוך האונות · חסר מקצת הריאה · חסר אחד מן הרגלים או יתיר · והנה בשביל עבירה אחד מהי"ט הנזכר יתגלגל בבהמה טהורה בעלת טריפות אחד מהי"ט הנזכר ודע כי שמונה טריפות יש מהיים והם דרוסה · נקובה · חסרה · נטולה · קרועה · פסוקה · נפולה · שבורה · וסימנך ד"ן חנ"ק נפ"ש ר"ל שתיקן דין חנק קנה לנפש ודע כי ב"א טריפות מהע' טריפות תלוין בז' טריפות מהח' הנזכר חוץ מחסירה ובטריפות חסירה נמצא בה י"ט מיני טריפות ב' מהם שהם אחד חסירות רגל ב' יתירות רגל אלו הב' טריפות מתחשבות עם הכ"א טריפו' היוצאים מהז' טריפות הנשארי' שהם דרוסה · נקובה · נטולה · פסוקה · קרועה · נפולה שבורה · ויעלו כ"ג ואלו הכ"ג מיני טריפות היו פסולות לקרבן אחר ידיעתן ושאר י"ז טריפות היוצאים מחסירה לא היו נפסלים לקרבן כי היה רצונו ית' לקרב את הרחוקים ודווקא בעולה שהיא כולה כליל אבל בשלמים ובשחיטת חולין שהם אכילת הדיוט כל אחד מהי"ט אסורים באכילה מטעם איסור אכילת בשר אדם שהיא אכזריות ע"כ מסכ"י · ודע כי על עון המשמש מטתו לאור הנר יתגלגל בעזים והפרנס המתגאה על הציבור מתגלגל בדבורה כי הדבורה היא גוותנית גם היא דברנית · גם המדבר דברים שלא כהוגן מתגלגל גם כן בדבורה · והשופך דמים יתגלגל במים שאין להם מנוחה ועיקר צערו שנופל במקום שמקלח המים ונופל על הקילוח וסי על הארץ תשפכנו כמים ואלו הוו ידעי בני עלמא בצערא הדין הווין בכיין תדיר · גם מי שעונשו במית' חנק הוא נענש במים ונחנק שם בכל עת · והבא על אשת איש מתגלגל ברחיים הטוחנים על ידי מים והם נידונים

שניהם שאים והאשה בסוד תטחן לאחר אשתי והמדבר לשון הרע וכיוצא מתגלגל באבן דומם ולזה בלעם נתגלגל באבן ואחר כך בדומם וכל זה על עון לשון הרע והמאכיל נבלות לישראל מתגלגל בעלה של אילן והרוח בא ומגלגלו והוא צער גדול וסוף עונשו הוא כשנופל העלה על הארץ אז נחשב לו למיתה ממש כעת שנכרת מן העולם ומי שלא נטל ידיו גם הוא מתגלגל במים וז"ש אזי עבר על נפשנו המים הזדונים ברוך ה' שלא נתננו טרף לשניהם ר"ת נט"ל גם תחבר תיבות שלא תהיה שלא נטל הוא אשר יעבורו עליו המים הזדונים הנזכר אמנם אשר קיים ברוך ה' שנטל על ידי זה לא נתננו טרף לשיניהם · גם מי שלא היה מקפיד לברך ברכת הנהנין נידון בעונש הזה במים · ודע שאין לך מעין או בור או מקוה מים ונהר שאין שם כמה וכמה מגולגלים לאין קץ ואין מספר לכן לא ראוי לאדם להניח פיו על הסילון לשתות רק ליקח בידו כי יוכל אחד מהם להתגלגל בו כנודע ואז מתעבר בו נשמת הרשע ההוא כי לפעמים על ידי איזה חטא בא לאדם איזה מקרה רע ואז מתעבר בו נשמת הרשע ההוא ומסייעו להחטיא וזה אותו מעשה דההוא רוחא דהוי דר בההוא מעיינא וכו' ולכן ראוי לאדם להזהר מאד בברכתו בשתיה מן המים מן המעיין והלואי יוכל להנצל וגם זה הוא נוהג בב"ח ולכן האדם על ידי אכילתו ושתייתו כמה מיני גלגולי' מתגלגלי' בו בכל עת ומי שהוא ת"ח ומכוון אכילתו בכונה יכול להעלות ולתקן אותם המגולגלים ובהפך מי שאינו מכוון בהם שניזוק מהם ומחטיאים אותו חטא גדול ודע כי המים אשר שהביאו אותם מן המעיין לבית אין שום חשש כלל ועל כל זה טוב לשפוך מעט מים קודם שישתה אפי' בביתו · ודע כי כל דור זה או רובם היו מגולגלים תחלה בבהמות וחיות ולכן הם עזי פנים ובלתי שלימות אם לא השרידי' אשר ה' קורא ודע כי האדם יתגלגל באשה על עון שעשה כגון משכב זכור וכיוצא · ודע כי זכריה לפי שחירף את ישראל לכן נענ' ונתגלגל בשני גירי צדק שמעיה ואבטליון כי שמעיה היה נשיא היה בו רוח של זכריה ואבטליון אב ב"ד נפשו של זכריה ונתגלגל בגרים רק שהיו גירי צדק ונדבקו תחלה באלהים אחרי' דוגמת מה שחירף בישראל שאמר למה עזבתם את ה' וגו' וזמש"ל ממהרי"א זלה"ה:

נהר כה רע

בגלגול קצת תנאים והצדיקים ז"ל · כי יוכבד היתה גלגול חוה ואולי כי גם עמרם גלגולו של אדם ולכן פירש מאשתו ק"ל שנה ואחר כך הוליד משה שהם כנגד ק"ל שנה שהולידו כל אותן הניצוצות ואחר שנשלמו נולד משה שהוא ש"ת · ודע כי

ראובן גלגול קין ולא נתקן וביתרו נתגלגל נשמתו ונתקן · ודע כי בלעם הוא הרע של הבל ומשה הוא הטוב של הבל ולכן בפתסיר נמכין הבל ממשה נשאר קרח כי בהבל לא היו אלא ל"ז ניצוצות טובות ונתקנו במשה וגם אותם הם"ח רעות · וכן יתרו הוא הטוב של קין ובלק הוא הרע של קין · וכן עמלק הוא הרע של קין · וגם כן בישראל היו גם כן ב' מינים כי ישראל היו סוד כללות משה שבא מן הבל · וערב רב שבו הם מן קין · ודע כי יתרו נשמת קין ושמואל רוח קין ונדב ואביהו הם נפש ורוח ושניהם נתלבשו בשמואל · ודע כי סוד אברהם הוא סוד אדם הראשון שעבד ע"ז ולכן נתגלגל בטיפת תרח שעובד ע"ז לכפר עליו ותרח הוא משורש נשמת אברהם בנו והיה בחינת פסולת של שרש נשמת אברהם ולכן נתגלגל הדבר להתתקן על ידו · ודע כי גלגול תרח ואשתו הם אביו ואמו של אברהם נתגלגלו באיוב ואשתו כי אמו של אברהם היתה אמתלאי בת כר כבו ונתגלגלה בדינה בת לאה ונשאת לאיוב · ודע כי אליעזר עבד אברהם היה תחלה נשמה קדושה שנכנסה תוך קליפות כנען הארור ובשבול שעזר יצאה אותה הנשמה מאותה קליפה הארורה ונקרא ברוך ואחר כך הוברר יותר ונתגלגל בכלב בן יפנה והיה מתענה כל ימיו כדרשו רז"ל כדי שיצא לגמרי מכלל ארור הראשון וכאשר רצו ישראל לכנס לארץ ושלחו מרגלים נתעברו י"ב שבטים בי"ב מרגלים כדי שלא יחטאו ונשמת לוי נתעברה ביהושע בן נון ויהודה בכלב ולא נסתלקו מהם מאלו השנים ולפי שהיה כלב גלגול של אליעזר עבד אברהם לזה נשתטח על קבר אברהם להתפלל ואח' כך הוברר יותר ונתגלגל בבניהו בן יהוידע גם נתגלגל ביהוידע אביו של בניהו ואחר כך נתגלגל בבניהו בנו וכן נתגלגל בזכריהו וביהוידע אביו וזכריהו לפי שהחריף את ישראל שאמר למה עוזבתם את ה' נענש ונתגלגל נפשו ורוחו בשני גירי צדק שמעיה ואבטליון ואח' כך רוח זכריהו נתגלגל ברבי משה קרדוויר"א זלה"ה ונפש זכריהו במהור"ר אליהו די וידאש ז"ל ולכן היו אוהבין זה לזה · ודע כי בימי' הללו בדרא בתראי יתגלגל משה עמנו עם הערב רב וסוד הגלגול הזה הוא דבר נעלם ולזה רוב אנשי דורינו נשותיהם מושלים עליהם לפי שהיו בזמן העגל והנשים לא רצו לכן הם מושלות עליהם נמצא כי בדורינו זה הוא גלגול דור המדבר וערב רב גם כן ומשה בתוכם · ודע כי רב המנונא סבא הוא גלגול משה והרשב"י גם כן דוגמת מרע"ה אך לא בסוד זיהרא עילאה כמשה בפעם ראשונ' שקבל הלוחות רק בבחינת נשמה שהיתה לו בלוחות שניות · אמנם תחלה היה הרשב"י למטה ואחר כך עלה למדרגת משה כנזכר · ודע כי הלל ור' אליעזר הגדול ורבינו הקדוש וכן האר"י וכן הרשב"י כלם היו סוד היסוד דאבא או דז"א או דיעקב · ודע כי ר' יוחנן בן זכאי ור' עקיבא היו ב' זרועות ימין ושמאל דמשה מעורבין בקין ולכן שנותיהם ק"ך שנה ולכן רצה משה להנתן התורה על ידי רבי עקיבא · ודע כי משה הכה לעוג מלך הבשן כי בעוג היה ניצוץ קדושה אחת והוא ניצוץ ש"מעון ב"ן נ"תנאל ר"ת בשן שמעון בן נתנאל וניתן ביד משה כי כן רבי שמעון בן נתנאל היה תלמידו דריב"ז שהוא שורש זרוע ימין דמשה ולפי שהיה ירא חטא נאמר אל תירא אותו וגם הארץ רחב"ת ידים ר"ת ר"בי ח"נינא ב"ן ת"רדיון ואפשר שנלקח בתוך קליפות שכם בן חמור ולכך הוצרך להרוג ולהתלבן · ודע כי נשמה דאדם הראשון נטלה חנוך ולכן היה מלאך בשמים ואליהו נטל סוד רוח דאצילות דאדה"ר ונפש דאד' נטלוהו קין והבל כדי לתקן אותה שיוכלו לתקן הפגם אחר שנתערבו טוב ורע · אמנם חלק קין נתגלגל כל הגלגולים שידעת בקינן ובמהללאל עד נדב ואביהו כי תרי פלגא דגופא ניכהו ומשם נעלם פנחס והיינו אומרו אכתבו טמאים לנפש אדם כי הוא ממש נפש אדם הראשון שנתגלגלה בנדב ואביהו · ודע כי חלק מנשמת אדם הראשון נמשכה אחר כך ביוסף הצדיק ולכן היופי של אדה"ר בא לו ליוסף מאותו זיהרא עילאה ויוסף זכה לזאת הנשמה באותו לילה שנאמר שעבודו כדי לעלות למלוכה ולזה למד שבעים לשון לפי שזכה לאותו הנשמה של מטטרון הממונה על ע' אומות ויודע לשון כלם · וסוד נשמת רבי ישמעאל בן אלישע כ"ג הוא נשמת יוסף ואדם הנזכר ולכן היה יפה עד מאד דוגמת יוסף והיה ראוי לענש לתקן הפגם עשר ניצוצות של זרע יוסף הצדיק ולכן הפשיטו את עור פניו כנגד ויפשיטו את כתונת יוסף וכמו שיוסף נשבה בין המצרים כן נשבה רבי ישמעאל בין הגוים כשמצאו רבי יהושע בן חנניא ואמר מי נתן למשיסה יעקב וגו' שאותו תינוק היה ר' ישמעאל כ"ג · ודע כי רב ששת הוא גלגול בבא בן בוטא הנקר' חסיד כדרשו רז"ל שהי' מקריב כל ימיו אשם ספק כי ששת בא"ת ב"ש בב"א · ודע כי רבקה האמוהא נמשך מנשמה העמונית בת לוט כי כאשר הקליפות שבו את לוט גם נשמת רבקה שבו עמו עד שיצאה נשמה העמונית בת לוט ויצאה רבקה עמהם וזה אומרו ויקחו את לוט ואת ר"כוש ב"ן א"חי ר"ת רבקה וכן ב' לעדיר"ק א"שר אכלו הנערים ר"ת רבקה · ודע כי בן זומא סוד הבל והענין שנתערבו ניצוצות אדם תוך הבל נתערב סוד הכהן השימיני של אדה"ר ולקחו בן זומא וכבר ידעת שאין לך אבר ואבר שאין בו הס' רבוא ניצוצות לפעמים הכה הוצרך בן זומא להתעבר ולהתגלגל עם כל הס' רבוא של הכהן הנזכר כיון שנפלה בחלקו

בחלקו לתקנם וזה סוד שאמר בן זומא ברוך שברא כל אלה לשמשני כשראה אוכלסא בהר הבית. כי כלם תלוים בו והוא מתעבר בהם כדי לתקנם: וכבר ידעת כי המתגלגל עם איזה נפש כדי לתקנה הנה הוא נוטל חלקו מן אותם המצות שעשה אותה הנפש נמצא כי כל אלו הם רבוא הם משמשים לו כי הם עושים מצות והוא נוטל חלק עמהם בלתי ידיעה: ועוזיהו המלך שרצה להקטיר ונצטרע הוא גלגול עוזא אשר שלח ידו בארון האלהים והנה נשמתו היתה יודעת כי מתחלה היה כהן ונמשכה גם עתה אחר הכהונה ופגם בזה: ודע כי שת ונח ומשה כלם שורש אחד והם מצד החסד של הבל וז"ש כי מן המי' משיתיהו וזה סוד ואתה אמרת ידעתיך בש"ם וגם מצאת ח"ן בעיני הוא גלגול משה בש"ם ונ"ח: וסוד הלל הזקן הוא מצד החסד של הבל ושמאי הזקן הוא מצד הגבורה של הבל ולכן היה קפדן מסוד הדינין וכן אביי מסוד זה ולזה לא היה הלכה כמותו: ודע כי מצד קטא קפדנותא לכן נתגלגל בשמעון בן עזאי ולא נשא ואז היה בורא נפשו' הגרים על ידי עסקו בתורה ובזה סוד הגבורה דשמאי נהפכה לחסד כי מצד החסד דאברהם הוא אתערו נפשין דגיורין וכן היה משה עושה כשפירש מן האשה לפי שהיה בסוד החסד כנזכר: וכן אביי החזיק בדבריו של בן עזאי להמשיך נפשות הגרים ע"י התורה כי כר"ן דאביי היו כלם מסוד קין וכלם מבחינת נפש שהיא סוד המלכות ולכן היה יתום שלא ראה אביו ואמו ותקן נפשות הגרי' שאין להם אב ואם וזה שאמר אביי כשהיה שמח הריני כבן עזאי בשוקי טבריא והטעם השמחה שעל ידי שהיה ממשיך נפש הגרים כבן עזאי בזה היה מתקן עטרה דגבורה כנזכר: וגם רבי עקיבא היה בורא נפשות הגרים דוגמת אביי ובן עזאי: ודע כי יואב שר הצבא אשר היה לדוד אשר הרגו בניהו בן יהוידע בימי המלך שלמה נתגלגל אחר כך והיה יואש המלך שהמליכו יהוידע הכהן כי רצה יהוידע לתקן מה שהרג בניהו בנו ליואב ועל כל זה לא נתקן כי אחר כך חזר יואש והרגו לזכריהו שהוא גלגול בניהו לפי שהוא הרגו תחלה בימי שלמה ואף על פי שהרגו בדין על כל זה יואב היה כמעט ראש הסנהדרין ואין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקי' והוצרך בניהו לנקות אותו עון והוצרך להתגלגל בזכריהו והרגו יואש המלך שהוא גלגול יואב ונתחלף אות ב' בש' בא"ת ב"ש: ודע כי אהרן הוא גלגול הרן ולפי שהוא מת תחלה על פני אביו גם בניו נדב ואביהו מתו על פני אהרן אביהם: ורחב נתגלגלה בחבר הקני ואחר כך נתגלגלה בחנה: ועלי הוא גלגול יעל אשת חבר הקני וזהו מנשים באהל תבורך שנתברכה משאר הנשים שעלתה למדרגת איש ושמשה באהל גלגול עלי הכהן: ושמשון גלגול נדב בן אהרן ולכן נכנס בבית האסורין בהיות טוחן בבית האסורין בשבי פלשתים לפי שנדב לא רצה ליקח אשה: עוד מ"ש בענין דברי האלה"י כמוהרר"ח ויטל ולא ידעתי אם הוא ממהרי"א זלה"ה וז"ל זמרי נתגלגל ברבי עקיבא והכ"ד אלף שמתו במגפה היו כ"ד אלף תלמידים של ר"ע שמתו בין פסח לעצרת: ואשת טורנוסרופוס היתה גלגול כזבי עצמ' ונתגיירה וזכת' להעמיד את ישיבתו שהיא היתה אחד משלשה דברים שהעשיר את רבי עקיבא: וענין הפרים של אליהו היו דתן ואבירם שנתחללו שם שמים על ידם כנודע וניתקנו פה ואבירם היה חלק הפר שבא לנביאי הבעל לפי שהיה יותר אביר לב במחלוקת ואלו היו שמעון הפרין וחביריו שמתו על קדוש ה': ודע כי אריסט"ו היה ניצוץ מאבשלום בשביל שלמד לתלמידי' שאינם מהוגנים שנעשו צדוקים ולכן אריסט"ו היה מכחיש התורה ולבסוף חזר בתשובה אם לא כדברי רז"ל ואחר כך נתקן באנטונינוס שהיה למוד עמו רבינו הקדוש ז"ל: וענין תמר ומלכת שבא ורחב היו גלגול א' והיינו ר"ת של תמר ושלשתם אירע להם דבר אחד שהנה תמר ילדה תאומים: גם מלכת שבא ילדה משלמה שנים: ורחב שגילה ב' השלוחים כנודע: עוד מצאתי כתוב שדינה בת יעקב נשאה ז' אלופים אחד שכם בן חמור: ב' שמעון בן יעקב: ג' איוב: ד' נבל: ה' דוד: ו' טורנוסרופוס: ז' רבי עקיבא עד כאן מצאתי: ודע כי הבל נולדו עמו ב' תאומות ועל זה הרגו קין שהיה לו משפט פי שנים שהיה בכור: והב' תאומות הם סוד צפורה והב' בתיה בת פרעה: עכ"מ: ודע כי האדם מניח חד רוחא במעי' אתתא בביאה ראשונה והנה ההוא רוחא דאנח יעקב ברחל יצא ממנו בנימין והוא סוד ויהי בצאת נפשה וגו' כי אותה הרוח נקר' נפשה הוא אשר יצא ונעשה בנימין: אמנם הרוח שהניח בלאה יצא ממנו אביגיל ומן הראוי היה להיות זכר רק לפי שעבד באשה לבד באשה שנו': וענין ההוא שפח' דרבי היתה מסוד גלגול השפחות שהין על הים וגו' ומעלתן גדולה מן החכמים לכן כתבו רבנן נדוי בההוא גברא בשבילה וכמה דברים שלמדו ממנה כנזכר בפרקים מהרי"א זלה"ה:

נהר כו לבאר סוד הדין שלוחי עליון:

דע שהעולם המרכבה לכל העליון הרוחני אם יגבר החסד הרי כל התחתונים שלוחי חסד והם כלים מלאים חסד ומשפיעים אותו לכל: ואם יגבר הדין בעולם מפני השפעת הרשעים יתפשט הדין בעולם וכל העולם יתמלא מדין ופועלים הדין ברצון ובאונס ולכן אין טוב אלא להסתיר אדם עצמו וכאמור חבי כמעט רגע וגו' דכד שריא

דינא בעלמא שריא על כולא שיעשה הדין מיני מקרים באבנים ובעצים בכל פגע ומכשול בבהמה בחיה בעוף בבני האדם האומות כל מיניהם ובישראל הרשעים באומר וחובה על ידי חייב. ויותר נמצא הדין במקומות הדין ממש כגון לצאת לשוק כדפי' רז"ל יוצא אדם לשוק דומה כמי שנמסר לסרדיוט ואין רשות לכוחות הדין לכנס אל ביתו של אדם אלא בבואם ממש בשליחות. אמנם בשוק עומדי' להמתין שם על אחרים ואגב אורחייהו יעבור שם אחד ויפגע בו הדין כענין הכלב שהיה מזיק בדרך והיינו כח רוחני של דין מתלבש בגשם ההוא עומד בפרשת אורחים בשווקים ושם ידוכו אחרים או יעמדו שם בטלים שלא באו שם לשליחות אלא מחמת שנתן רשות להתפשט הם מתפשטים בכל העולם ומי שעובר וחייב פוגעין בו וכשיעמוד אדם בביתו מכות מזוזה ישמרנו מאלו ומכיוצא בהם וישמור מב' ענינים שלא יוזק מאחרים שהם מתפשטים בשווקים מלאים חמת ה' גערת אפו וגם נשמר שלא יזיק הוא אחרים שאם לא יוזק לפחות יתלבש בו וגם כן כוחות הדין יגרם על ידו נזק לאחרי' ויהיה בו כסים ומזומן לרעה ויתלבש בו להזיק לאחרים וזמש"ל:

נהר כז לבאר סוד הכרוז העליון ושיחת העופות:

דע כי כל מה שנגזר למעלה מכריזין אותו ובפרט בעולם העשייה אבל מצד עובי האויר אינו נשמע. אמנם כשהעופות פורחין דרך שפרחתם ועפיפתם הם חותכין האויר וחולקים אותו ואז קול הכרוז עובר שם ואלו הם העופות שאין להם דבור הנקרא אבי"ש מודא"ש בלע"ז. ויש עופות על דרך דבורם וצפצופם נצטרף קול הכרוז. וגם כל העברות שאדם עובר כלם נכרזות על ידי ב"ד אחד ושליח ב"ד אחד ההולך עמהם. אמנם מצד עובי האויר כנזכר אינו נשמע וזה סוד כי עוף השמים יוליך את הקול כי מתערב קולו עם קול הכרוז ועל ידי זה הוא מוליך את הקול וכנגד האלמים הנזכר הוא אומר ובעל כנפים שהוא העוף שאין לו דבור כלל רק בחינה היותו בעל כנפים לבד על ידי כנפיו מגיד דבר כי בכל הנדה זו ברמז ובקשאי וכפי תנועות עפיפתן ניכר קול הכרוז. גם ב' הענינים יחד הם העופות שהם בעלי נפנוף כי לפעמים מנפנפים ולפעמים מעופפים. אמנם טעם העופות הנקרא אבי"ש מודא"ש דע כי כל אלו הם נמשכות מצד לילית ההורגת הילדים שעדין לא הגיעו לעדך דבור וכל אותן הנשמות בפרט אם הם רשעים כלם הולכים ודבקים עם אלו העופות האלמים והולכים עמהם ועם לילי"ת ולכן אין להם כח הדבור. ודע שיש עוף שממונה להודיע גזירת רעות כגון הרעב. ואחר על הדבר. ואחר על הארבה וכן כיוצא. וכן יש ממוני' על הטובות והבשורות הטובות. ויש ממונה על כמה דברי' חלוקים. אמנם העופות האלמים הם ממונים על גזירת הילדים המתים קטנים. וכן יש להם שליטה לידע על בשורות אחרות. והעורב כלו בשורות רעות ובפרט על הדבר והמגפה ובדרך מקרה ולפעמים אומר בשורה טובה. והנה הנקרא מולי"אבו מבשר בשורות טובות. והגולוכדי"נא כפור דרור על בשורות טובות ובפרט על בשורות עצירת המגפה וכמעט שכל ימי המגפה אינם נמצאות בעיר שיש שם מגפה. ודע כי אחר שנשרפה התורה בזמן חורבן הבית נמסרו סודותיה וכחה ביד הקליפות בעונות ולכן כל נברא בעולם אפילו הטמאים השקצים והרמשים מודיעים איזה דבר כי השרים הממונים עליהם יודעי' כחות וסודות התור' ומי שיבין בצפצופי הנבראי' יוכל להבין סודות התורה ולפעמי' מצד הנשמות המגולגלים באותם הבריות והם היו יודעות בתחלה ולפעמים כי נשמת צדיק מן עולם העליון מתלבש באותה הצורה. ודע כי אפילו שקצים ובהמות ורמשים קטנים וגדולים כלם מכוין במקום אדם להגיד להם פשעם וקורתם. וזה מה שרציתי לבאר מהרי"א זלה"ה:

נהר כח לבאר סבת הדבר ב"מ

הנה משמע מהזוהר כי השמירה מן הדבר הוא להסגר בחדרים כאומר בא בחדרך וסגור דלתותיך וגו'. והנה דבריו אלו יחרדו לבות בני אדם בלי ספק שראוי לאדם להסתיר עצמו בזמן הדבר ויעסוק בתורה ויסך ה' בעדו. ונראה כי בזמן הזה שאינו עושים כן אלא הם הולכים ומתפזרים בכפרים בביטול תורה ותפלה והנפש אבודה והעבירה עשויה שהרי מתראים יותר בכפרים בגילוי דרכים ולא כך התורה אלא שזה דרך חוקות הגוים שלמדו מעשיהם ואינם שומעים אלינו בכל מה. נראה כי בזמנים הקודמים היה זמן דבר יום או יומים יעמוד. אמנם עתה יעמוד ח"ו ג' או ד' חדשים ואם ח"ו יחזיק אדם בדברים אלו וכיוצא תבאש הארץ מהמתים ח"ו ואין דורש אותם אדרבה מנוס לשכם מתכיו לבקר את החולים ולקבור את המתים ושומר פתאים ה' ולא עדיפא דא ממים מגולים וכן שיבתא שפי' בגמרא שהוא רוח רעה ששורה למי שמאכיל התינוקות בלא נטילת ידים ואינם נזהרים כלל. וכמה ענינים אחרים ועל כיוצא בזה אמרי' מאן דקפיד קפדין ליה ואין הקב"ה משליט בעולם אלא מה שיכולין לסבול לכך כל אדם ישמור ויזהר מהסתכל בפני הנשים וכן כמה גופי עבירות שהם גורמים הרעה ועל היותר יבטח בשם ה' וישען באלהיו ואם רוצה לקיים

דברי הרשב"י שהם דברי הנביא לך עמי בא בחדריך וסגור דלתותיך וגו': ומכלל הדברים אתה למד שאין הדבר תלוי הדבקיי מעיפוש האויר ושינוי כמו שאמרו הטבעיים ומדין תורה אפשר למות ולחי לישן על מטה אחד והכל תלוי דוקא בשעה שמלאך המות עובר לנגוף שלא יפגע ושמירת זה אי אפשר אלא דוקא כל אחד בביתו: וא"ת שהרי אנו רואים כמה וכמה שהוכו בפעם אחד במגפה וניצולו ועל כרחך הם ניצולין וזה קשה להאמין שיאמר הקב"ה כיון שעשינו לפלוני כבוד שניצול מדבר שבא בזמן פלוני ככבדיהו גם בזמן פלוני ולא ימות שגזירת שמים מצד המעשים הוא בא והכל גזור ואם נוסיף עליהם מעט בהשגחת מ"ה מעט מזעיר הם. ועניין זה מחזיק סברת הטבעיים ודעתם: ואפשר לומר שקרובה דעתם לדעת התורה עתה בזמנינו זה שהדברים קרוב אל הטבע ומדרך הטבע מלאך המות נכנס עם בני אדם בעסק זה כנזכר פרש' נח בעניין המבול דהכנסו מיה מלאך המות אזיל בהו גם בדרך הטבע הוא נכנס בו אל חלושי הטבע הואיל ואיתרע מזלייהו יכול עליהם מלאך המות יותר ועל דרך זה המורכב מדעת הטבעיי' ומדעת הרשב"י ע"ה יתורצו הדברים הרבה שהם מתמיהים בעניין זה כי הטבע חפץ בו הקדוש ב"ה וקשה בעיניו לדחותו ומטעם זה אפשר לומר שאותם שהם מורגלים בדבר והם ניצולי' וחזקי המזג יגזור עליהם הקב"ה מיתה בדרך אחרת ולכך לא ימותו במגפה רק אות' הקרובים אל העניין ההוא. כמו הבאים מארצות רחוקות בשינוי אויר והילדים והילדות ומי שלא הורגל בהם ואלו מהם בגזירת ה' ומהם מצד שליטת המלאך המות ופגיעתם בהם אלו נסתרו ניצולו או אם ברחו למרחקי הארץ ואותם שהם חזקי המזג לא ימותו אלא אותם שנגזרו למיתה מיד הקב"ה ימיתם במיתה אחרת וכל זה אני אומר לדרך הדבר הנהוג בזמנינו זה שבני אדם חולים חולה כדרך החולים ואין זה דרך קדמון של מלאך המות פוגע בבני אדם ברגע וממיתם כנזכר בזוהר ויקהל והקב"ה אינו מביא רעה לעולם אלא בדרך שיוכלו בני אדם לסובלם וזמש"ל:

נהר כט

לבאר סוד המיתה והגלות והמטר׃

העניין שאם לא חטא אדה"ר שאכל מעץ הדעת טוב ורע שהיה מעורב והיה הזיווג העליון עושה בליל שבת מתפרד הטוב מהרע לגמרי והיה הטוב מתפרד למעלה והרע יורד למטה׃ וכיון שחטא נשארו מעורבי' ונפלו הניצוצות הקדושה בתוך הקליפה׃ והנה כל מעשה המצות אשר נעשה כל ימי חיינו וגם המיתה הכל לצורך הבירורין הללו ואחר שיושלמו כל הבירורין אז יבא משיח במהרה בימינו אמן׃ וזהו עניין המטר שיורד מלמעלה וגורם להוציא את הצמחים כי מי נתן אותם הצמחים שיוצאים מן העפר העכור הזה אם לא הם ניצוצות קדושה המעורבי' בתוך הקליפה ויוצאים לחוץ׃ והנה עניין הבירור הוא כי יורד אור עליון מן הקדושה שלמעלה ואז ניצוצות הקדושה אשר בעמקי הקליפות עולים לקראת האור היורד ומתדבקים ומתחברים ועולים׃ והנה המטר הוא אור עליון היורד מלמעלה שהם מ"ד וכנגדם עולים המ"ן שהם ניצוצות כאמור וזהו אומרו אין לך טיפה יורדת מלמעלה שאין טיפיים עולות מלמטה מפני שניצוצות אלו שהם מן הקדושה והם אסורים בכבלי ברזל בעמקי הקליפה והם מתאוים וחושקים לעלות אל מקורם ואין לאל ידם עד שיהיה להם סיוע מן עליונים ואז עולות בחשק גדול טיפיים כנגד טיפה אחד ולהיות כל טובותינו תלוים בזה הבירור כי כשיושלם יבא משיח צדקנו בע"ה׃ והבירור תלוי במטר לכן לא נזכר עונש גדול בתורה כמו מניעת המטר והנזכר יותר גדול ונתתי מטר ארצכם בעתו ממש דבמטר תלוי ביאת משיח וזה מה שאמרו רז"ל גדול יום הגשמי' כיום קיבוץ גליות כי מה שייכות לזה עם זה אם קבוץ גליות עצמה הוא קבוץ כל הניצוצות הללו שבוים בגלות ולכן גדול יום הגשמים כיום קבוץ גליות כי הוא הקבוץ גליות עצמו וזמ"ש שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב וגומר׃ והנה עיקר הבירור תלוי במצות הנוגעים בארץ כשאדם חורש בשור וחמור או זורע כלאי' גורם שתוציא הארץ ג"כ מעורב טומאה וקדושה ואין זו הכונה וכשהם שומרים המצות אז מתבררת הקדושה בפני עצמה וזהו לעבדה ולשמרה אלו מצות עשה׃ והנה כמו שיש באדם בחינות בנשמתם יש אדם שכל מעשיו טובים ומדותיו טובים והוא כשיש לאדם נשמה משורש טוב ומחמת זכותו בא לו נשמת צדיק לסייעו והוא מקיף עליו הרי זה טוב בכל ויש בהפך שכל רע במעשיו ובמדותיו מצד נשמתו ומצד הקליפה החופפת עליו ויש רע במעשיו ובמדותיו טוב וזה שעיקר נשמתו מן הקליפה שהיא חופפת עליו וגורם לו להיות מדות רעות׃ וכנגד אלו יש באילנות כי התאנה היא כנגד מה שנתבאר שהכל טוב ואילן סרק הכל רע שהכל קליפה ויש אילנות שהפרי שהוא המוח הוא מלגאו והקליפה חופפת עליו מבחוץ כגון אגוזים ורימונים וכנגדם בקליפה שלקחה הניצוץ הקדושה בתוכה להיות עליה והיא חופפת עליה בקליפה אל המוח׃ ויש אילנות שהפרי כגון זתים ותמרי' שהמוח מלבר והקליפה בפנים שהוא הגרעין שבתוך הענבים וכיוצא והוא כנגד זה בקליפה כשניצוץ הקדושה שנפלה שם היתה גדולה ולא יכלה הקליפה לסבול כל אותו

האור

האור בקרבה נכנסה הקליפה בתוך הקדושה ונעשי' הקדוש' מקיף והוא כמו הרשע שבא אליו נשמת צדיק לתקן אותו ועיין מה שכתבנו בענין גדי נהר ז' בס"ד והנה העובד עבודה זרה דוחה מעליו כל הקדושה ונשאר הקליפה ולזה נקרא צואה צא תאמר לו שכולו פסולת והנה נשפלו ניצוצות בכל הבריות יש מהם שנפלו בבחינת הדומם ולפי שהם ז' מלכים שנפלו לזה יש ז' מיני מתכות זהב וכסף חסד וגבורה נחושת ת"ת בדיל נצח עופרת הוד כסף חי הוא יסוד ולכן נקרא חי ברזל מלכות וזהו שגם הדומם הוא גדל מכח ניצוץ הקדושה שבקרבו וכן נפלו בצומח ולכן יש בחינת באילנות כנזכר וכן נפלו בשבעים אומות ולהיות עיקר אחיזתם כשהטיל כחם וזוהמא בחוה על ידי היסוד שלו לכך במצרים שהיא ערות הארץ שם נתערבו הרבה מניצוצות על כן גלו ישראל לשם גם השכינה עמהם להעלות אותם הניצוצות אשר שם ולכך הוצרך הוא יתברך בכבודו ובעצמו ליכנס בתוך גילולי מצרים להוציא הקדושה כי יש קליפה קשה שאפילו המלאך אם יהיה שם אפשר שמתאחז בו ולכך אני ולא מלאך ועל כן נצטוו ישראל לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם כי כבר נתברר כל הקדושה כשיצאו ישראל ממצרי' משם אחר שיצאו בפרהסיא יצאו כל הניצוצות משם אמנם בבבל שיצאו במטמוניות עדין נשארו שם ניצוצות ולכן כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה כאומר בבלה יובאו ושם יהיו: ועל כן נגזר על ישראל שישתעבדו בהם שבעים אומות כלם להוציא כל הניצוצות שנפלו בכל אומה ואומה ואז"ל שאם יהודי אחד נשבה ביד אומה אחד כיון שגלה שם אותו יהודי די והרי מעלה עליו כאלו נשתעבדו שם כל ישרא' כי די באותו יהודי לעלות מה שנפל שם כי כפי המועט שנפל באותה אומה תספיק ביהודי אחד ועל זה הוצרכו ישראל להתפזר בארבע רוחו' העול' להעלות הכל והנה כל הבירור שאדם עושה בחייו הוא במעשה המצו' ובאכילתו אבל במותו כשיצאה נשמת צדיק מן הגוף כי אז הנשמה היא בלא לבוש הגשמי אז אין אחיזה לחיצון בנשמה ואז היא נכנסת בתוכם ומשברת כל הקליפות ומלקטת כמה ניצוצות הכל כפי כח הצדיק שמת ומעלה אז בשעת מותו יותר ממה שהעלה בחייו וזהו שאמרו חז"ל גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם נמצא שהצדיק מתקנם ממלאך המות מיד וזהו עת אשר ישלוט האדם באדם לרע לו ר"ל האדם הבליעל באדם הצדיק לרע לו ודאי לבליעל כי לוקח לו הקדושה ונשאר מות וזהו "האדם "באדם "לרע ר"ת "בלע "המות "לנצח וע"כ הצדיקים עוברים בגיהנם להעלו' הניצוצות אשר שם כי שם דירת הקליפות וזהו עוברי בעמק הבכא וגו' וזה מה שנראה לי מהרי"א זלה"ה:

נהר ל

לבאר סיבת המיתה: דע כי אין האדם מת אלא בעבור השגגות שעשה כל ימיו והיינו איש בחטאו ימות. אמנם העונש הם נשארים אחר כך לבנים כדי שיקבלו יסורים על עונות אביהם כאומר פוקד עון אבות על בנים וגומר והענין כי האב נותן חלק מנשמתו אל בנו ונעשה אותו חלק מלבוש לנשמת הבן ומצד זה חייב הבן בכבוד האב וזה נשאר לו אפילו לימות המשיח א. ל לא לעולם הבא כי כל אחד חוזר לשרשו לגמרי. והיינו כל זה בשאין חלק האב אל הבן רק פחות מת"ק מדריגות אבל אם יש ביניהם ת"ק מדרגות או יותר אז ודאי מתבטל זה בזה ונעשה שורש אחד גמור לעולם. אמנם הרב המובהק בשנותן רוחא בנו תלמודא דאז נדבקים נשמותם בסוד ותדבק נפש דוד ביהונתן אז הם לעולם מתחברים תמיד ואם בנו של אדם הוא רבו ויש ביניהם יותר מת"ק מדריגות כל"ל אז שניהם מתדבקין זה בזה וזה בזה מב' בחינות: וזמש"ל מהרי"א זלה"ה:

נהר לא

לבאר סוד האבילות: דע כי האדם יש לו נשמה פנימיית ומקיף והמקיף הוא סוד הצלם: ודע כי שלשים יום קודם שימות האדם מסתלקין ממנו בחינות המקיפים בסוד ונסו הצללים וגומר ובעת פטירת האדם אז חוזרים כלם יחד בו כדי שכלם יסבלו כח המיתה ועונשה: ודע כי במות האדם הנשמה והרוח הולכים עם המקיפים שלהם למקום הראוי להם והנפש עם הז' מקיפין שלה שהם ל' מ' של צל"ם נשארים בבית האבל כי יש צלם לנפש וצלם לרוח ולנשמה וחיה וגומ'. והנה הצלם של הנפש נחלק לשנים לפנימי וחיצון והיותר פנימי שהוא ה"צ דצלם הוא ההולך עם הגוף אל הקבר בסוד ונפשו עליו תאבל והיינו סוד פנימי של נפש אך הז' מקיפין שלהנפש שהם ל' מ' של צלם אולי נשארים בבית האבל כי אינו יכולים להפרד כ"כ ממקום שנפטר בו וזהו מאמרז"ל כי נפש המת בא כל ז' ימי אבילות אל בית האבל והוא סוד המקיפין של נפש: ואמנם הם הולכין ובאין כי הם רוצים להיות בבית שמת בו גם רוצים להשתתף עם הנפש הפנימי שלו ולכן הולכת אל הקבר וחוזרת אל הבית: ודע כי בכל יום מז' אבילות מסתלק מקיף אחד מן הז' ונשאר דבק עם הנפש וכן עושים עד ז' ימי אבילות שעדין הנפש בבית האבל ודע כי כאשר היו המקיפין עדיין בבית אז היו הקליפות אחוזות בנפש המת בקבר כי במקיף אין להם אחיזה ובכל יו'

מסתלק

מסתלק כח קליפה אחת עד כלות ז' ימים ואז אין נשאר שם רק מה שהוא הכרחי לשאר הגוף בעוד הבשר קיים וזהו סי' ב' עונש המת באלו הז' ימים כי אין המקיף שומר את הפנימי גם טומאת המת הוא לטעם זה כי יש אחיזה להחיצונים עמו מאד ואחר כך מתמעט והולך · ודע כי מה שהתחיל לילך מחלק המקיף אל הקבר הוא ל' של צל"ם · יום אחד דעת · יום ב' בינה · יום ג' חכמה · ואז בג' ימים הראשוני' עיקר דיני המת בקבר ומשם ואילך שהולך בחינת המ' של צל"ם · אז מתמעטים הדינים · ודע כי מנהג האשכנזים שלא לעשות ציון על הקבר עד אחר ז' ימי אבילות וטוב המנהג כי הלא הציון ההוא לתת כח אל המקיף לעמוד שם ואם יניחוהו קודם שבא המקיף נמצא שאנו נותנין כח אל הטומאה האחוזה במת שישרה שם ולא תלך משם דוגמת הבונה בית ולא הזכיר את השם מן שמות הקדושים דרואה מסאבא שריא בגוויה אך אחר שבא כל המקיף אז מצוה לעשות ציון להכין כסא אל המקיף ודע כי סוד קבור' המת צריך שתכוין שתתעכל אותה הזוהמא שנתערבה בחטא אדם הראשון ושתתעכל בקרקע וישאר נקי וזמש"ל מהרי"א זלה"ה:

נהר לב בסוד השחיטה וה' דברים הפוסלים אותה: **העניין**

כי השחיטה מאליה היא הריגתה על ידי הטומאה הרגונה הממונה על דבר זה ובלי ספק האוכל אותה משליט עליו כח הקליפות ומן הטעם הזה שחיטת נכרי פסול' מפני שהריגת' היא על ידי החיצוני וידמה ענין זה כאומר ואותו הרגת בחרב בני עמון כנזכ' בזוהר והיינו ואת בלעם הקוסם הרגו בחרב ר"ל ממש בחרבו הטמאה הרגוהו מפני שבחרב ישראל יש קדושה והיינו מלכות ושם המפורש הוי"ה כתוב עליה ואין ראוי לטמא ההוא להרגו בסוד הקדושה אלא בחרבו ממש הנקרא חרב בני עמון נחש חקוק בו והיינו סוד סמא"ל ולילי' שכן דרך החיצונים המשתמש בהם נוטלי' נקמתם מהמטפל בהם והיינו חטא דוד ונאמר נמצא כלי המיתה מקנה בגוף ונפש או קדוש או טמא אם חרב ישראל ואם חרב בני עמון וכפי בחינת הכלי הנשחט בו כך נשאב שם נשמתו שא"א שתסתלק משם נפש אם לא שתדבק נפש בנפש אם ישחוט הבהמה בחרב ישראל הנה תדבק נפש המגולגל ההוא בסוד חרב ישראל ואם על ידי חרב בני עמון דהיינו שחיטת נכרי פסולה שסתם מחשבת' לע"א או נבילה ואתה צריך להתגלגל שנית והכל על ידי שר הממונה על זה בסילוקה ובירידתה · ולכך אבר מן החי נאמר בו לא תאכל הנפש שאין אחד משני סכינים הנזכר בא אליה כדי שידבק נפש בנפש וכמעט ידבק שיתבטל חלק הנפש שבאבר עמו ותפגם ושם ישלוטו בו החיצונים ולכך פוגם ואולי ימשך לענין סכינים אלו סוד ג' מדות בסכין אוגרת ומסוכסכת עולה ויורד כנחש:

אוגרת היינו שהיא סוד אגרת בת מחלת שהוא אחד מהפגימות והיא פוגמת הנפש מכל צד וקשה היא הרבה לבני אדם והיינו נבלה נבל ה' נבל סמאל נבל לילית והיינו אוגרת אוספת כל החיילים טמאים אמן דשדים אגרת ודאי ופגימתה קשה הרבה ובה פוגמין אלו שמחטאין עצמן בזרע לבטלה והיא האוספת אותם הטיפין לעשות בה ברגונה מולידה בנים זרים רחמנא לצלן והיא אוגרת ועושה נבלה:

מסוכסכת זו קשה ולא כל כך מפני שיש בה צד טהור האמ' כשנסבכת באדם תשוקתו קשה הרבה ואוחז בו מרוח אחד טמא ושני סכינים כנזכר הם עושים נבלה ולכך שליטתן מיתה ממש נמצא שם סמא"ל בחרבו לילית והבש' טמא ואסור לאכלו מפני שנאחז בחיצוני':

עולה ויורד כנחש כשרה והטע' שסוד העלייה והיריד' טוב שעולה בשורשו ומתמתק והיינו שהית' קוד' פגומה ונטהרת ונכשרת על ידי שתקנה ונעשית עולה ויורד' כנחש · ונודע היות סוד הבדיקה מג' צדדים שהם י"ב בסוד י"ב כוחות טמאי' שמכנגדם לישמעאל י"ב נשיאים יוליד · וצריך בדיקה מג' רוחות כדי שיהיה הסכין דהיינו חרב נקי וטהור מג' רוחות ג' אבות שהם מימין ישמעאל ומשמאל עשו ומאמצע ערב רב ואחרי טהרתו יכשר הבשר · וטעם שחיט' ב' סימני הקנה והושט בבהמה הטעם הוא שהאד' מסמן מה שהוציא מפיו ומה שמכניס לפיו ולטהר' הרשע צריך להענישו בשני סימנים דהיינו על עמל פיו באכילת האיסור והיותו מדבר המגונה ולכך יענש בשתיהן ועל ידי עונש הזה נטהר לאכילה להיותו חלק אבר כנזכר בדרשה קודם לזה וכל עוד שלא שחט רוב שנים לא נטהר · אמנם בעוף אינו מתגלגל אלא על א' ובסימן אחד יספיק ויקבל עונשה ותטהר לאכילה והטעם ה' דברים המפסידים אמנם כי **שהייה** שהנפש רוצה לעלות מפני עיכוב שיש לה עדין בקליפות ופסולה:

חלדה ביונא בה עברי היא טמאה כחולדה הזו שהיא מסתתרת עצמה מחיצונים ואינה יכולה טמאה היא ובשרה פסול: **דרסה** שהיא דרוסה מהעכו"ם וטמאה היא: **הגרמה** שהיא יורדת דרך מעלת מות ודרכי שאול צעדי' יתמוכו: **עיקור** שהיא קשה מן הכל שנעקרה מן הקודש ולא תשוב עוד לראות אור ומפני שהסכין פגום הפוגמת הנפש ושוהה ואינו עולה למעלה מיד וכן מחליד אותה אל

תוך הקליפות וכן דורסת אותה וכן מורידה לשאול וכן עוקרות אותה מן הקודש אבל בהכין כשר מוליך ומביא מוליך הנשמה של הקודש ומביאה באדם אחר כך בגילגול כשר וזה שלא כן עשה טמאה היא הנפש הזאת ולא תקרב ותבא החונה וזה מה שרציתי לבאר:

נהר לג

לבאר סוד יסורי ת"ח ומזונם:

הענין כי כל שהוא משכן לרוחני יש לו חלק בנפש יותר מועט והעד הר הבית רוחניותו מעט בערך המקדש עצמו והעזרות רוחניותם מעט בערך ההיכל וההיכל רוחניותו מעט בערך קודש הקדשים וקודש הקדשים אין רוחניותו בערך הארון וכן היא ארץ ישראל לערך העולם כולו מפני שכל מה שיתאחז ברוחניות ימעט גשמיותו ולזה ת"ח מזונם בנפש מעט אמנם רוחניות התורה במזון שאר בני עולם שאינם ת"ח מעט הוא כי מזון בני עולם יש בו רוחניות להתפרנס אבל מעט אמנם מזון התלמידי חכמים מעט הכמות ורב האיכות וזמש"ל:

נהר לד

לבאר טעם העונש לעבירות לישראל ולא לא"ה:

הענין כי הדברים שאסרה תורה הם דברי' מזיקים לנפש ומעכירי' אותה הרבה מאד אמנם לא יהיה זה אלא לנפש הקדושה שהיא ממוצא דאילנא כי הקליפות וכל כוחותם מזיקים לה מפני שהוא תערובות מין בשאינו מינו אמנם נשמות שאר העכו"ם שהם מן אותן הקלי' ורמשים אין מזיקין אותן מפני שהם מין במינו ואינו חוצץ וזה טעם כרת בחלב ושאר העריות לישראל ולא לעכו"ם וזמש"ל:

נהר לה

לבאר סוד הגלות וידיעת הקץ:

הענין כי העולם כשברא בראו הקדוש ברוך הוא ברום המעלות בעת בריאתו וקשרו על ידי אדם הראשון ממש באלהותו והיינו מדה האחרונה שהיא השכינה ובחטא אדם הראשון ירד כל המציאות כלו והשכינה עמו וירידה גדולה שנתגשם כל המציאות וקבלה הפסד גדול ולבשה לבוש החיצוני ושלטו קללות בכל השפלים התחתונים ולא נתקן זה עד עמדו ישראל על הר סיני לקבל את התורה ובמעשה עגל נתקלקל וכן היה העולם מתתקן ומתקלקל פעם אחר פעם עד בנין בית המקדש ובזכותו שעה עמד העולם על התיקון היפה ולא כמתחלה רק על רום המעלות מה שלא חזר כך העולם ומחורבן הבית ועד עתה התחיל העולם ושכינה עמו לרדת דרך ומורד הקליפות והקליפות שולטות ואין לך יום שאין בו קללה יותר מחבירו מפני שבכל יום יורד מדרגה אחת ממדרגת החיצונים וכל מדרגה שהיא למטה היא קשה יותר ממדרגה שלמעלה ממנה והיינו סוכת דוד הנופלת שלעול' נופלת ויורדת וקץ הימין תלוי בירידתה ובכלותה לרדת מיד תעלה בבת אחת ולכן מי שידע ויבין בעמקי תהום רבא שהוא משכן החיצוני' הטמאים וספירותיו והיכלותיו הטמאות משם ידע סוד הקץ כי יראה ירידת השכינה ובמקום שהיא עומדת וכמה מדריגות נשאר לה עד ירידתה וכמה יורדות בכל יום ומזה ידע ויבין עמקי סוד הגלות והקץ דהא בהא תליא וזמש"ל:

נהר לו

לבאר סוד חבלי משיח:

הענין כי מסיטרא דאילנו' התורה מתבארת מכל הספירה הנאצלת וכל ענייני התורה פירושם אינו מכל הגשמיות אלא מכל פירו' הזוהר ע"ד הסוד וכאשר יהיה הקץ הימין שיתבטלו הקליפות ויתבררו ישראל אוכל מתוך פסול' ויהיו כלם בסוד הטוב ואין רע עמהם כלל אותן שקשטו עצמן בסוד מעשי' טובים ונתעסקו במעשה מצותם ותפלת' ע"ד הסוד בטהרה ונקיות אלו בלי ספק בהתבונן סוד עץ החיים דהיינו סטרא דנשמתא דאילנות ואלו אינם צריכין לעת הקץ לנסותם מפני שהנסיון הוא לאותם שהם בסוד הפשט מסיטרא דעץ הדעת טוב ורע שנשמתם מסיטרא דבריאה ויצירה שהם סביב רשעים יתהלכון וצריך לנסותם לראות אם יתדבקו בטוב או ברע אבל אלו שהם מסיטרא דאילנא דחייא עליהם נאמר והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע דהיינו מסיטרא דאילנות ולא יכבד עליהם נסיון הגלות באחרית הימים כהתם הפושעים ואחר הקץ יתגלה סוד התורה הנעלם לכל ישראל ואפילו אותם שלא עסקו ע"ד הסוד אחר שעסקו בנגלות בתורה לזה ישיגו דרך הסוד אח"כ וב' אלו הכתות לעתיד לבא יתעסקו בדיני התורה ע"ד הסוד בפירוש המשניות והמצות ע"ד הנסתר בטעמי המצות שבספ' רעיא מהימנא וכיוצא מפני שהם יתפרנסו מהמן מעץ החיים ואינם צריכין לאיסור והיתר טמא וטהור וכיוצא ולא א" שתתבטל התורה והתלמוד ח"ו אמנם הכונה כשהיו ישר' במדבר מתפרנסים מהמן מפני שהוא טעם וכח כל מאכ' שבעולם ודאי שלא היו צריכין לדין בשר בחלב וגם לדיני חלב ודם ולא דיני שחיטה ובדיקה וע"ד זה כל דיני איסור והיתר וכן אם לא ימותו ולא ימצא ביניהם הרגים ונבילו' לא יצטרכו לדיני טומאה וטהרה כ"ש שלא יהיה ביניהם נדה ומצורעים ולידה בזוב וכיוצא מפני שלעתיד יתפרנסו מהמן מעץ החיים אמנם ע"ה שלא יתפרנסו מהמן אלא מהבשר ולחם מעץ הדעת טוב ורע להם יצטרכו כל דיני התורה כפשטן ויהיה הענין בדיני נדה שלא יצטרכו אלא למי שהי'

נדה

כידה וכיוצא לשאר הדינים וזמש"ל:

נהר לז

לבאר סוד חבלי משיח וסוד בעתה אחישנה: **הענין** שהקץ יש לו שני עתים וסוד בעתה דהיינו שתהיה הגאולה לישראל בנחת עת לשחוק ולא יזכו אלא כשרים שבהם וימית הש' כל החוטאים ולא יזכו אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה ויש עתה שילחץ עני בעניו וישובו בתשובה ויזכו כלם החייבים והיינו שתרבה הצרה אשר כמוהו לא נהייתה שאין לישראל אז כי אם גוייתם מרוב עוני ותרבה השביה ויתרככו הלבבות הקשות מרוב הצער והיינו שכבר לא נשאר הבטחה אלא בבורא כי פעמים הרבה יתעורר השביה על צרת ענין אחד הם בנחת מצרת הלחם או בצער מצרת הלחם והם בנחת מצרת המות או הם בצרת המות והם בנחת מצרת העוני וכיוצא והיינו משגב לעתות בצרה: אמנם צרה זו שתהיה להם אז היא כוללת כל הצרות יחד עד שאין שום נחת משום בחינה דהיינו בחינת הדלות אין לחם ואין שמלה ואין נחת ואין מושב ואין בית ואין עיר ואין להם כח מפני הקור אלא כל אחד ואחד אין לו כי אם גוייתו מצר מהשביי' והמיתה והחרב והקדוש ברוך הוא מחליף להם מיתה בעוני ולכן לא יהיה מיתה כימות המ': והיינו מהימים שעתידין ישראל לצאת מירושלים להיות במדבר העכו"ם כענין שהיה לוט בהפיכת סדום שלא הציל בידו אפילו פיסת בר ויצא אל המדב' ממש דומה בדומה כך יהיה צרתן של ישראל וכלם נפוצים על פני המדבר שכל צרות שעברו ישראל מעולם לא היה כצער הזה עד שאז יתגלה משה רבינו ע"ה לישראל שיחיה ויבכה עמם בצרתם כדרך שבא ובכה עמם על נהרות בבל ושם ישבו ישראל מ"ה ימים כנגד מדת משה רבינו ע"ה כנגד שם של מ"ה ולא יאכלו שם אלא מה שימצאו שם במדבר שרשים מלוחות אז ישובו כלם בתשובה ומי שלא יסבול ויאמר אלך אל העכו"ם אז יכלה עמהם והשאר יצורפו בצער ההוא כל אחד כפי שיעור עונו והצדיק יתברך שורש המלוח במעיו כמן ויחזיק באלהיו והבינוני ישוב: והרשע ידחה או ישוב ויצטער ואין כח ביד משה רבינו עליו השלום אלא לבכות עמהם ותרבה השביה והתשובה שם ומיד יקומו מיתי מדבר ותצמח הקץ ותקום השכינה מעפרה שתחלת נפילתה היה מעת שמתו דור המדבר ויהיה דור יובל דור גאולה וחירות ומיד יבואו גאולים לירושלים הבנויה ובית המקדש בנוי ותבא עמהם השכינה ותשרה במקדש ויבאו דגלים כימי צאתם מארץ מצרים ואז יאחוז הקב"ה בכנפות הארץ וינערו רשעי' ממנה. ועל כל זה אין להם כי אם גוייתם ואחר כך יעשרו עושר גדול מביזת גוג ומגוג שימצאו ועל כל זה אין להם שמחה אלא בה' כדכתיב זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו אכי"ר וזמש"ל:

נהר לח

לבאר סוד הקץ וסוד בעתה **הענין** שהגאולה תהיה בע"ה בסוף שמאל דוחה דהיינו מאריכין בגלות עוד ו' חדשים מתשרי שמאל דוחה עד ניסן וימין מקרבת כי בששה חדשים אלו יהיו בעוני וצרות ורדיפ כנ"ל עד שישובו כלם ויהיו כל ישראל זוכים לגאולה על ידי הצרות והיסורים לעת בקר כאומר והשארתי בכם עם עני ודל וחסו בשם ה' והתועלת המגיע בזה הוא כי אם יגאלו בסוד הגבורה ימעטו חס ושלום כי מצד הדין יהיה כליה בשונאי ישראל ורק אותם הנשארים יהיו בכבוד גדול ואין זה הכונה אלא שישובו ויזכו כלם לגאולה כי אם יתמעטו ח"ו יתמעט כבוד עליון וברוב עם הדרת מלך שהוא סוד גלגול נשמות ס' רבוא ויעמוד העולם עד מלאות הגאולה ולא יפחתו משיעורם ואם ח"ו יתמעטו וישארו אחד מעיר ושנים ממשפחה ימעט כבוד גבוה שאין לך עולם פחות מששי' רבוא ויתמעטו המקורות אם יתמעטו הנשמות ויצטרפו בגלגולים: אמנם אם יצטרפו בחיים ימעט אורך גלגול ויזכו כולם וירבה כבוד שמים וירבו מקורות השפע:

נהר לט

לבאר ענין שכר טוב לאדם בגן עדן: **והנה** בענין זה של גן עדן יש לחקור שבמקום אחד בזוהר נראה שהנשמה מקדמת אל פתח מערת המכפלה ובמקום אחר נראה שהיא מקדמת אל היכל לבנת הספיר ומשם נדחית לגיהנם רוחני או נכנסת מיד ובמקום אחר נראה שהיא נכנסת בגן עדן של מטה ולובשת לבוש הרוח עד שיצא הרוח וילבש לבושה והיא תתעלה משם אל גן עדן של מעלה דרך העמוד האמצעי וגו' וא"כ מה החלוקים האלו: ותחלה נדבר בנשמה הטהורה וכזה שהרי היא בצאתה מן הגוף תדבק בשכינה אבל אין עלייתה מיד מכאן לגן עדן ואל תשיבני מפרטים: אמנם הכולל הוא הדרך הזה והוא שהאדם ממעשיו יעשו שלשה לבושים האחד תמכות המעשיות הגשמיות נעשית מתכונת הגוף מאותו המציאות הגשמי יעשה לבוש בעשיי' הרוחנית הנמצאת בעולם הזה והיא רשות סנדלפ"ון שהוא שולט בעול' הגשמי שעליו נאמר אופן אחד בארץ אצל החיות בענין שרוחניות נפש לעולם הזה מציאת נפש היא הנפש הרוחני' בדקות העליון ויש לה מדור במציאות רוחניות כאשר יתבאר בס"ד: ומיד הנשמה בצאת מן הגוף תלבש לבוש הזה ותכנס

בו אל מדור הנפשות ויתהלך בו כאשר יתהלך בעוד שהנפש והרוח מתקנים עצמן אל הכניסה אל מקומן ותחלה יתוקן הנשמה לכל מפני דקותה שאין חשבונה למטה לא יתן חשבון ותתקן הנשמה עצמה על ערך הרוחניות הזה ותעכב שם עד בא הרוח שהוא ג״כ מקדים אל הלבוש הזה לכנוס דרך עשיי׳ ואחר שהרוח נטהר ובא לו אל העשיי׳ הזאת מיד הנשמה פושטת הלבוש הנזכר ותתעלה לגן עדן תחתון ושם בפתח גן עדן פושט׳ הלבוש הזה שהוא בעשיי׳ ונשאר אל הרוח ומתלבש בו והנשמה לובשת לבוש שני אשר הוא ממעשה התחתונים ורוחניות המצות ולא רוחניות עליון אלא בינוני מעין הרוח מהרהורי הלב במעשה המצות ודיבור התורה וכיוצא · ועתה הרוח במדור הנפש והנשמה במדור הרוח והנפש עדין נעה ונדה עד שהקבר נתעכל הבשר ובא מדין הקבר מיד נפש מקדים אל לבושה והרוח פושטו בפתח גן עדן תחתון ונותנו אל הנפש בעשיי׳ והרוח מקדים לגן עדן התחתון אשר תחת ממשל׳ מטטרו״ן ונשמ׳ פושטת הלבוש ההוא ומתעלה בדרך נעלם להתעלות אל הרקיע שעל הגן שהוא סוד היכל לבנת הספיר ויכנס דרך היכלות וילבש לבושה אמיתי ע״י צדקיא״ל והיינו דכתיב מעיל צדקה יעטני והגוף נא מדיכים והנפש לובש לבוש הרוח בעול׳ הזה ומחלין העצמות בקבר ועל זה נאמר שהנשמות פוקדות המתים בקברות כי ממש נכללות אל תוך הקבר ומחליפין עצמות מחליפות הלבוש ההוא וע״ז נאמר ועצמותיך יחליץ ולפעמים יתקשרו שלשתם יחד כנז׳ בזוהר וזמש״ל:

נהר מ ביאור מציאות מנוחת הנפשות:

היינו בסוד עה״ז הנפש אשר בו רוצה לומר העולם הזה הגשמי ויש לו רוחניות מתלבש בתוכו לא יתן רשות אל העין לראותו · אמנם החכמים הצדיקים החכמים הקדמונים היו יודעים להזדכך והיו נכנסים אל המדריגה ההוא בחיי׳ לשאול צרכיהם והיינו מה שאמרו בגמרא דשמואל הלך לחצר מות כדאיתא במסכת ברכות פ׳ מי שמתו ואפשר שהיו נכנסים על ידי איזה סגולה או על ידי שם או מפני צדקתם כיון שהולכים לבית קבורתם נראה אליהם הענין ההוא וכבר אמרו מי שנוטל עפר זבולא קדמאה מחפירת הקבר ויחזיקנו בידו עד שיניחנו המת לקוברו יתראו אליו כל המתים תוך י״ב חודש · אמנם אמרו שימות תוך שנתו ומה שנראה שקפיד׳ גדולה הם מקפידין בענין זה שהרי שמואל נאמר לו דלעגל׳ אתית וכן בזוהר פרשת בראשית דר׳ חייא אתענה מ׳ יום למחמי לרבי שמעון אמרו ליה לית אנת רשאי למחמיה ליה בכא ואתעני מ׳ יום אחרינא אחזיאו ליה בחזווי לרבי שמעון ורבי אליעזר בריה ושם בסוף המאמר אמר שאמר המשיח כשראה לרבי חייא יושב לרגלי רבי שמעון אמר מאן יהיב הכא בר נש לבוש מדא דההוא עלמא אמר ליה רבי שמעון בן יוחאי דא הוא ר׳ חייא נהירא דבוצינא אורייתא א״ל ויתכנש הוא ובנו ולהוון ממתיבתא דלך אמר רבי שמעון זימנא איתייהב ליה יהבו ליה זימנ׳ ונפיק מתמן מזדעזע וגו׳ הרי מי שהכניס עצמו שם מוסר עצמה למיתה · אמנם נראה שאפשר לאדם להכנס במדה זו שם ויובן הענין שאינו במציאותם מפני שמציאותם נפש ומציאות זה גוף ונפש ויש קפידה ומזכירים אותה למית׳ ועל כל זה יש מעשיות אחרות מעין אלו דאין בהם סכנה כאשר נבאר · והנה אלו הצדיקים עומדים בעולם הזה ועולים למתיבתא דרקיע וכן לוי בגין דחלש דעתיה דר׳ אפס לא מעלין אותו למתיבתא דרקיע כמו שמפורש שם ואחר כך יורד ממתיבתא דרקיע אבוה דשמואל כדפי׳ שם אדהכי והכי אתי אבוה וכן בזוהר פרשת בראשית בעובדא דרבי חייא לאומר אדהכי חמי כמה גדפין דרברבין עילאין וסליקו עלייהו רבי שמעון ורבי אליעזר בריה וסליקו למתיבתא דרקיע וכל איגון גדפין היו ומחכאן להו חמא דמתהדרין ומתחדשין בזיוון ונהירו יתיר מנהירו דשמשא הרי מכל זה שישיבות אלו למטה בעולם הזה בסוד נפש עשיה רוחניות העולם · ומתיבתא דרקיע היינו סוד הרוח עצמו העומד בגן עדן שלמעל׳ בעולם היצירה ושם מתבארי׳ הדברים והנפש עולה לשאוב מן הרוח כענין שהלבנה מאירה מן השמש והיינו שהרוח בבחינת ת״ת והנפש בבחינת המלכות ולכך מאיר זה מזה כענין הסרסים כן ענין הכנפי׳ ולזה המאמר שאמר שהיה ר״ש מאיר וגומר · אמנם בשמוא׳ לא אמר שהיה עולה על ידי כנפים ואפשר שהוא מעלה בפני עצמו לעלות בכנפים שהם מלאכים דכתיב ושא אתכם על כנפי נשרים וגומר ואפשר שלא נתגלו לשמואל וזה מה שרציתי לבאר:

נהר מא לבאר ענין הנפשות אם יש להם שעשוע כעין שיש אל הרוחו׳ בחצות לילה:

נראה כפי׳ פרשת בלק שהנפשות פוקדות קברם בתחלת הלילה שהיו באים לרבי שמעון ב׳ צדיקים לדבר עמו כל היום ובתחלת הלילה לא היו יכולין לדבר עמו מפני שהיה זמן פקידת קברם ובפרשת בראשית נראה כפי׳ שכאשר נטה השמש להעריב ראו ושמעו שהיו אומרים בני אלהין קדישין איכון דאתבדרין ביני חייא דהאי עלמא איכון בוצינא ביני מתיבתא אתכנשו בדוכתייכו לאשתעשע במאריכון דאורייתא · עוד שמעו קול שני שאמר

טינרין

טינרין תקיפין פטישין דמחין הא מארי דגונ' מרקמ' בציורין קם על אכטוונא עולו ואתכנשו · דההוא שעתא שמעו כל ענפין דאילנין רב ושליט ותקיף והוי אמרי קול ה' שובר ארזים · הנה ג' קולות אלו מוכיחין שהיה עת מעריב עת שעשוע וזהו אמר אל הרוחות שעת שעשועם בחצות לילה ועוד לא שייך דאינון מתבדרין ביני דהאי עלמא אלא דוקא בנפשות שהם הקרובים אל בני אד' ועוד דאתיא הא כהיאך דאמרן דפקדן לקברי בתחלת הלילה ואף על פי שנא' שיהיו רוחות פוקדים בתחלת הלילה בקברות יצא לנו שעשוע אל הנפשות שא"א שיהיו הרוחות פוקדו' הקברות אלא באמצעו' הנפשות א"כ שעשוע הנפשות הוא אם יהיו בו הרוחות :

נהר מב לבאר מנוחת הרוח · ענין הרוחות מנוחתם בג"ע

עליון וכמו שבארנו שהרקיע שעל הנפשות הוא מקום מושב הרוחות כך ממש רקיע שעל גן עדן תחתון הוא מקום מושב הנשמות וכמו שעולות הנפשות אל מקום הרוחות במתיבתא דרקיעא כך הרוחות עולות ופורחות באויר אל מתיבתא דרקיעא מקום הנשמות וכך פי' בפרשת בראשית מהזוהר · והענין כי הנפש תתאוה לעלות ותדבק ברוח ושם יודיעוהו הרוח ממציאות חדושי התורה אשר לו מפני היות שבגוף הם ג' קשורות יחד אחר המיתה יתפרדו ויהיו שלשה וכן פיר' רבי אלעזר בפטירת אביו ולזה יהיה כל אחד ואחד מכיר כפי שיעורו שהרי אין אור הנפש כשיעור אור הרוח ואין אור הרוח כשיעור אור הנשמה · והעד הספירות העליונות בינה נשמה · רוח ת"ת · נפש מלכות · ולזה ממש יתעלה הנפש אל הרוח שישמע מסודותיו ויאיר מאורו ויתעלה הרוח אל הנשמה לשמוע מסודותיו ולהאיר מאורו · עוד פירש שם כי בעלותה לא לבד יהיה הנאת הרוח ללמוד מסודות הנשמה אלא זוכה אל הארת ג' ראשונות וזה שאמר שם ג"ע דלתתא כל צדקיא קיימין תמן ברוחא דוקא רוח ולא נפש כי מקום הנפש הוא בקבר כדפי' דתתלבש בלבוש יקר דהיינו הלבוש שנתקן לו ממעשה המצות כדפירשנו לעיל ודיוקנא דההוא עלמא ודא איהו פעלת לחוסי' בך נגד בני אדם ירצה בצורות בני אדם ממש אלא שהוא לבוש יקר דיוקני דבני אדם וקיימי תמן כי עיקר עמידתם בגן עדן תחתון ופרחי לעיתים ידועים באוירא וסלקי להו ממתיבתא דרקיע בההוא גן עדן דלעילא דהיינו שגן עדן עליון על רקיע שעל גן עדן תחתון ופרחי ואסתחיין בנוף ההוא לנהורא ולענגו בטלא נהרי אפרסמון דכיא · ונודע סוד אפרסמון בבינה ונודע כי טלא סוד טל אורות דהיינו יה"ו כזה יו"ד ה"א וא"ו בגימ' טל ומציאותיו הרבי' טלי נהרי אפרסמונא היינו משך סוד ענ"ג עד"ן נה"ר ג"ן ונחתי מן העדן הזה העליון אל ג"ע תחתון ושריין לתתא מפני שהם מקומן וכאשר יעלו יהיו פורחים אל הנשמה ועיקרם למטה ג"ע תחתם מנוחתם וזמש"ל :

נהר מג לבאר סוד ג"ע שהצדיקי' מתענגים בו ·

ראיתי בו דרכים וכלם מסכימים שהם ז' היכלות מסודרים למכונות הנשמות כל זמן שלא הגיע זמנם להסתלק ואחר שיסתלקו הנשמו' כאשר יבואר יותן המנוחה אל הרוחות כנ"ל והם ז' היכלות ויש היכלות עליונים למעלה בסוד הכסא והם מדורות הנשמות ומציאות ההיכלות אלו כנודע ממציאות אחד מפני שכאשר ברא הקב"ה בראו באותיות התורה ואלו האותיות היו מצוירות ציורי עולמות העליונים וציורי העולמות התחתונים והיה הכונה שיהיה מדור האדם בגוף בעולם הזה בסוד ההיכלות האלו שהם בסוד גן עדן הארץ שהוא רוחניות ההוויות כלם ומשם יתעלה לגן עדן עליון רוחני בכם' ויורד עוד למציאות העולם הזה הגשמי כשיצטרך להסתכל בעניני הגשם ומפני חטאו גורש מהמנוחה הזאת ואינו נכנס אליה עד אחר הפרד מן הגוף · והענין שהגוף הזה לא היה לבוש אדם כשהיה בגן עדן אלא כתנות אור אחר כך חטאו והלבישו עצמן בכתנות עור זה צריך לעמוד בעולם הגשמי הזה כל זמן שהלבוש הזה עליו עד שיפשוט עורו מעליו כנחש ואח' כך יכנס שם במקום מנוחתו הראשונה · הנה האדם לא נברא מעפר גן עדן אלא מעפר גשמי כדי להתעלות לכנסו לג"ע והיה סוד ד' יסודות עפריות אלו מזדככות והיינו דכתיב ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם ואינו שנטעו ביום אחד אלא כל זמן שהיה העולם הולך ונבנה היה גן עדן הולך ונטע · ויש בו ז' היכלות כנגד ז' ימים כלם וכן פי' בפירוש בפרש' בראשית ולזה ג"ע כנגד כל מעשה בראשית והיו האותיות מתפשטות מאצילות אל בריאה ומבריאה אל יצירה ומיצירה אל עשייה יורדות אל הנשמות · והנה המציאות אשר באצילות שורש הכל וירדו ויצאו מאצילות אל בריאה ושם נתהוה בבחינה ידועה בבריא' סוד גן עדן עליון בו מנוחת הנשמות ובו יסוד כל הנמצאים וירדו משם אל היצירה דהיינו גן עדן זה תחת ז' היכלי היצירה שהרקיע שעל הגן הוא היכל לבנת הספיר וירדו האותיות משם וחתמו החותם הנזכר למטה בעשייה רוחניות בגשמיו' עד הגשם הזה אשר אנו בו אבל לא בירידה שירד בסוד שנתקללה הארץ ונתמעטה צורתה בחטא אדם הראשון ונמצא עולמות כלם חתומים בחותם אחד · והנה האדם נמצא ביום הששי חוץ מגן עדן ואחר כך לקחו הקב"ה

ונתנו

ונתנו בגן עדן אשר נטע בששת ימי' ונלקח עפרו מהגשמיות הזה ונתן שם בתוך גן עדן כדכתי' וישם שם את האדם אשר יצר · והטעם שלא היה כלו מגן עדן אם יחטא אין לו תקנה שלא יוכל למות כדרך עזא ועזאל שעדין הם קיימים מפני שהיו מעולם המלאכים ונמצא שיתגרש מגן עדן לעולם והקדוש ב"ה נתן גבול לגירושיו שהגוף לעולם שיחזור ליסודו כי עפר אתה וגו' · והרוח תשוב אל גן עדן מקום מנוחתו מקודם ולא עוד אלא שמקודם היה הגן שתם מדור לכלם בשוה ומפני שעל ידי חטא האד' הם בני אדם בעלי מדריגות הרבה לכך התקינו למעמד מושב הנפשות חופות חופות מדורין מדורין לפי שכר המעשה וכן פי' בפרשת בראשית שהתקינו אחר כך לנשמות וזה סוד תיקונו · וענין גן עדן הוא סוד נשמה לעולם הזה ומציאותו נעלם והוא אינו בעל מציאות גשמי ואינו חוץ מהגשמי והוא ענין דק רוחני ולכנס אליו צריך לעבור גבולי החיצונים למטה כדכתיב וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים והענין שהכרובים שומרים גן עדן שלמטה שכל הנכנס יעבור דרך שם ועל זה אמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע · וכן פירוש בפרשת בלק בעובדא דההוא ינוקא שהיו תופשים בו הכרובים ולהט החרב שומרי דרך עץ החיים הוא סוד הכניסה דרך ההיכלות אל גן עדן העליון וסוד להט החרב היינו סוד נהר דינור שטובלת בו הנשמה כדפירש בהיכלות פקודי וזמש"ל:

נהר מר בהיכל א

הנה ההיכל הזה מכוון כנגד מדת המלכות כנגד היכל לבנת הספיר וענין מציאותיו מורים על סוד המדה ההיא לפי שסוד הגן כלו העתק חותם הספירות והיכל הזה בעניניו מחתים סוד הספירות ולזה ישתעשעו יושבי הגן להכיר גדולת בוראם כמו שהיה אדה"ר מכיר גדולת בוראו מתוך הגן · ועם היות שיחסו אל הגן מקום דהיינו לצד מזרח דכתיב גן בעדן מקדם אינו מושג כלל אלא אל נשמות הצדיקי' · והגן מכוון נגד כל העולם כלו ויש בו צד מתקרב אל העולם הזה שכל מי שיכנס אליו בחיים יכנס דרך שם מפני שהוא נכנס בגוף ונפש ושם בחינתו הדבק בגוף עם הנפש ומשם יסתעף על פני כל העולם כלו ואפילו כנגד ישובנו זה · והפתח שדרך בו נכנסות הנשמות הוא דרך מערת המכפלה מפני ששם הוא פתח לדבק בו אות' הפשוטי' מן הגוף ולא שיהיה הגן במערה תחת הקרקע אלא שמשם יכנסו מהגשם אל הרוחני · והנה הגן ממש חותם הספירות שהחתימו עולם היצירה אל העשיה דהיינו כמו חותם מעשה העולם חותם הספירה ולכך תחלת שכר הצדיקים הוא ההיכל הזה מפני שהצדיקי' עוזבי' הזונה החיצונית ושולטים ביצרם ומתדבקים בבוראם ועובדים אותו אם כן תחלת שכרם הוא שיעזבו מהחיצונים ויתדבקו בקדושה וזהו ההיכל העוזב החיצונים ומתחיל תחלת הקדושה וכמו שהוא היה נשמר מאשה זרה בעה"ז אשר אמריה החליקה כך הקדוש ב"ה שומרו עתה בבואו לכנס שלא יתדבקו בו אמנם אם נדבקה בבואו אל הכניסה הזו תופסין בו הכרובים ואין מניחין אותו לכנס והשער אינו נפתח · ומטעם זה מיד כשתצא הנשמה מן הגוף אם זכתה תכנס דרך ההיכלות האלו התחתונים ושם תרגיל עצמה בפשיטות החומריות אשר הורגלה כל ימי היותה בגשם ואם דבקה מאד בגשמיות תתעכב מאד כאן ואם פשוטה היא לא תתעכב אלא מיד תעלה וחז"ל פי' שנים עשר חדש וזה גבול הבינוני ויש שלעולם לא יעלה:

ובכל היכל והיכל שבהיכלות יש חותם דיוקן השורש העליון במציאת דק רוחני עליון ובמציאת גשמי קרוב כדי שיהיה אמצעי אל הגשם ואל הרוחני וכן כל אותו הלבוש שמתלבשים שם הצדיקים כדי שמתוך גשמי יסתכל ברוחני להרגיל עצמם אליו לכשיגיע זמנם להתעלות כל אחד ואחד כפי שיעור וזמן שצריכה להתעכב · ומתוך הלבוש הזה בינוני בין הגשם והרוחני · וכן העולה בעצמו מסתכל למעלה ומדריך עצמו להסתכל ולידע בספירות עליונות וכן בפעולתם ודבר זה שוה בכל ההיכלות · אמנם ההיכל הזה פתח לכנס לכלם ודרך בו נכנס · **והנה** יהיה סוד ההיכלות כענין הגוף שבגבוליו גשמיים ורוחו ונשמתו פנימה אליו רוחני כך הוא ההיכלות יש להם גבולים גשמיים מצד גשמיותו והוא כענין גבול מצד רוחניו המשיגי' בסוד פנימיות ולכך חומות ההיכל הזה גבוליו הגשמיים אבני' טובות וזהב מובחר כל הציור הגשמי · אמנם פנימיותו כמה ענינים ציורים רוחניים ודיוקנאות להסתכל בהם הנשמות לדעת גדולת הספירה הלז היא מדת המלכות · ונודע שספירת המלכות היא חלק הגרים דהכי אקרי גר צדק לכך בהיכל הזה היא השגתם · והענין שהם עזבו את עצביהם ודבקו בקודש גם כן ראוי שתהיה שכרם במדה זו ובהיכל זה שעוזב החיצוני בו וידבק בקדש כנזכר וכל ענין שכרם כאן הוא · ואם תאמר המשל בזה אלו שזכו לקדיש ולעניית אמן שאנו אומרים לקמן ששכרם בסוד היכל ב' היאך יהיו למטה · הענין שההיכלות ברוחניותם יתאחדו אלו באלו וכאן יאיר להם

להם שברם בכל המדות ודרך זה יתקשרו עם חכמיהם המשל בזה איש אחד חבר לגר ושניהם עשו כאחד המצוה ההיא וראויים כלם לשכר בשוה יתדבקו שניהם בהיכל פלוני כל אחד כפי מה שהוא חברת הצדיקים אשר לו: זה הכלל ההיכלות יש להם כד רוקניות ומאותו כד יתאחדו ההיכלות בדרך אחדות הספירות. וכמו שמדת המלכות בה פתח להשתכל אל החיצוני' למטה כנזכר בפ' פקודי בפסוק תחלת דבר ה' בהושע כך ממש יש בהיכל זה פתח ההולך לגיהנם כדי שיראו הגרים בדיני המשפטים הנידונים רשעי עכו"ם והיאך מורידין אותם לגיהנם וישמחו ויגילו שניצולו מדיניהם. וכמו שמדת המלכות יחודה עם הספירו' העליונים שלשה יחודים ערב ובקר וצהרים כך ממש ההיכל הזה שלשה פעמים מאיר מאור העליון ומשתעשעים בשעשוע גדול כשנהנים מאור ההיכל ההוא ובכל היכל והיכל ראש ממונה מן הצדיקים של כלם וכן ראשי ההיכל אונקלס הגר וכיוצא מאותם שגיירו עצמן בחיבה גדולה שיוצא בהן ומעין מנוחה זו נסתלקת אל כיוצא בה בג"ע בסילוקם לעת זמנם כנזכר וזמש"ל:

נהר מה בהיכל ב

בהיכל הזה נגדיי להיכל עצם השמים והוא כנגד מדת הוד והנה ההיכל הזה מתעלה ופנימי אל ההיכל הא' כגוון הספירות וההיכלו' העליונים דא קליפה לדא ודא מוחא לדא כך הם היכלי ג"ע ממש זה פנימי אל הראשון ומתעלה עליו כעילה על עלתו. ופתח היכל זה סמוך אל תוך מערת המכפלה והוא מצד שבני אבות יכנסו אל אביהם ושם יטלו כח ורשות לכנס לג"ע כאשר יתבאר בס"ד וגבולי ההיכל הזה הוא מוקף כל אבן יקרה בעילוי ובתוך היכל הזה מאיר אור כולל כל גוונין דהיינו מכל אורות העליונים והוא מאיר מלמעלה למטה מפני היותו מצד העליונים. ואפשר מפני שההו"ד כלל כל החמשים דהיינו ה' ו"ד: אמנם היותר נראה שהוא גם כן כנגד היסוד ועם ההיכל שלישי שהוא נצח לשלש מדות אל ההוד ואל הנצח ואל היסוד ששניהם פועלים אחת עד היסו"ד: ויושבי ההיכל הזה כל אותם שסבלו יסורין בעולם הזה לתקן עצמם לנקות מעשיהם ולא קצו בהם אלא היו משבחין להקדוש ב"ה עליהם בכל יום ומודים לפניו דהיינו מצד הו"ד להודות על הדין ועל היסורין והיו מתמידין להודות כל היום על יסוריהן ולא בטלה תפלתם מפיהם כל ימיהם אף אם יסורין קשים באים עליהם אף על פי כן מתקנים יחוד הזה ביסורים וראויים אל אור ההיכל הזה. וכבר נודע שההיכל הזה כלול מיסוד לכך צריכים תפלה תמיד כדי שלא תפרד המלכות ממנו. והנה ההיכל הזה כלול משניהם דהיינו ההיכל והאור המאיר בהיכל לכך הוא כולל שתי מדות ההו"ד והיסו"ד. ואלו הנזכרים הם מבחינות ההו"ד ומבחינת היסו"ד הם אותם הפנימיים ופנימים בתוכיות ההיכל היינו אותם שענו קדיש אמן יהא שמיה רבא בכל כחם דהיינו סוד אמן ביסוד וכן קדושה היו הם מקדשים בכל יום בכח גדול. ונודע שסוד הקדושה הוא קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו דהיינו היסו"ד והקדושה מן ההו"ד ולכך אלו הם בתוכיות ההיכל הזה פנימיותו ומאותו אור רואים כללות האורות העליונות שהם מבחינת הת"ת כענין היסוד המאיר מהספירות העליונות ורואים ואינו נראים מפני שהם נעלמים. וראש ליושבי היכל זה הוא משיח מפני שסוד מדת הוד הוא במלכות ומשם היא משיחת מלכים בשמן כנזכר בפרשת בראשית. ולא שהוא עיקר המשיח כאן אלא הוא נכנס כאן ומנחם אותם על שסבל היסורין שמלך המשיח בעל היסורין כנודע וכדכתיב והוא מחולל מפשעינו וגו' והוא נכנס מהיכל זה אל היכל שלישי וממנו אל היכל רביעי כאשר יתבאר בס"ד:

נהר מו בהיכל ג

ההיכל הזה הוא כולל הנצ"ח וההו"ד והוא היכל נגדיי להיכל נוג"ה. והנה יושבי ההיכל הזה ב' מעלות האחד למודי ה' שהם אותן תינוקות של בית רבן שלא השלימו ימיהם שמתו בקצרות שנים בתלמוד תורה אלו הם ודאי באו המדות מפני שהם עסקו בתורה בסוד למודים אלה כנודע והם מצטערים על שלא השלימו ימיהם ואלו ודאי בעלי יסורים בחייהם ממש: הב' כל אותם שסבלו יסורין קשים מאד מאו הנזכר כגון אותם שסבלו חלאים רעים וכאבים קשים מצד הגבורה והדין דהיינו בהו"ד וכל אותם העצבים ומתאבלים על החורבן בית המקדש דהיינו בסוד ונהר יחרב ויבש ואלו הם שופכים דמעות בעולם הזה תמיד אלו כלם מנוחתם בהיכל הזה ואלו הם מצטערים והמשיח מנחם אותם חלף צערם שסבלו בעולם הזה. וכבר פירשתי שהמשיח נכנס מהיכל שני להיכל שלישי מפני שאלו סבלו יסורין כמוהו ועוד שמכח זכות של תינוקות של בית רבן הוא מתחזק על הגאולה לנצח. וכל אלו שסבלו היסורין מקלין יסוריו שאינו סובל כל כך כיון שאלו סבלו יסוריהן מצד עצמן לכך מנחם אותם והאורות הבאות עמו מאירים בההיכל הזה כדפי' בפרשת

בראשית

בראשית ז"ל משיח אתי בכל אינון מתיבתא וחתים אורייתא מפומייהו דרבנן ובההיא שעתא אתי משיח מתעטר מן רישא מתיבתא בעיטרן עילאין · הנה שמשיח פוסק הלכה וחותם התורה לכל יושבי ישיבות שבהיכלות הם ישיבות ישיבות כעין שהם בעולם הנפשות ומתעטר המשיח מראשי הישיבות באור התורה להתעלות וכאשר נכנס מהיכל אל היכל מאיר ההיכל מזיוו ועטוריו וכן ראוי והיינו נהם לן שאין נחמות דברים בעלמא אלא הארת אור העליון וזמש"ל :

נהר מז בהיכל ה״ד

הוא היכל הגבורה והוא היכל נגדיי להיכל הזכות ויושבי ההיכל הזה הם אבילי ציון וירושלים ירצה אותם המתאבלים תמיד קבועים באבילות על החורבן וכן אותם ההרוגים בידי עכו"ם מפני שאלו נהרגו בזרוע בגזירת דין הגבורה ולכך מקומם בהיכל הגבורה וכן חורבן בית המקדש שמתאבל עליו מבטל הדינים מפני שזה סוד לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה · לכך כלם בהיכל זה וכל אלו ההיכלות תמצא בהם מצד הגבורה שכן כל אלו כלולים בהיכל זכות לכך כלם דין וגבורה · והמשיח כשנכנס להיכל שלישי נכנס אליהם בהיכל רביעי וכיון שנזכר שם צרתם של ישראל שהאומות הרגו בהם ונזכר חלל מקדשו ביד עכו"ם בוכה על אלו ומצר עליהם ותיד נזדמנים שם נשיאי בית דוד ואוחזים בו ומנחמים אותו בנקמות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות על ידו וחוזר ובוכה פעם שנית ואין הנחמה הזאת מועלת אלא לבני האדם האלו · אמנם על מציאות הקול הזה שנאמר בו קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה קול זה אינו שקט אלא ברמה נשמע עולה עד אין תכלית ואז נאחז המשיח בקול ההוא והקול הזה יוצא מעת לעת דוקא בחסרונה של לבנה שאז רחל מאנה הנחם על בניה כי איננו אינם לא נאמר אלא איננו דהיינו שאין הת"ת עמה והיינו סוד חסרון הלבנה וכיבוי אורה ואז המשיח מרכבה אל הלבנה מלכות בית דוד עולה עם הקול ההוא ואורו נמשך מכל הישיבות שכאשר אור שכינה עליהם הם באור הגאולה עמהם והמשיח אצלם וכשהלבנה מתמעטת אור משיח מתעלם ולכך סוד קול עולה ושכינה אשר עם ישראל בגלות · וכאשר קול זה יוצא קול בכיה שבכתה שכינה עמה נאחז בקול ההוא ועולה אל עולם עליון למקום שעולה ושם עומד ומצפה חידוש הלבנה ועומד שם מתחבא ונעלם עד שהלבנה תתחדש בראש חודש ואז יורד ומוריד עמו זיו שכינה לכל ההיכלות להאירם וזהו ראש חודש לשון חידוש מתחדשים שם מעולם עליון וכעין שהלבנה בחסרונה סובלת כאיבין ומכאובין וצער גדול של גלות כך המשיח סובל כל חסרונה של לבנה עולה להטמן במקום שלא יראו פנימות אורו וכאשר הלבנה העליונה תתמלא פגימתה גם הוא יתרפא עמה ואלו כלם שסבלו בעולם הזה מכאובות וצער על פגימתה נאמר בה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה לכך כלם מתחדשין מאורה על ידי משיח בירדתו ומביא להם אור הכתר המרפא חולים להוסיף להם אור רפואה חלוף הצער שנצטערו עמו בעולם הזה ועם צער המשיח המחולל מפשעי ישראל :

ובעלייתו בסוד קול בכיה גם לובש לבוש שצורות כל אותם הרוגים מצויר בהם כל פצעיהם וכל מכותם כדי להזכיר כל צערם שסבלו להתלבש נקמת הגבורה העליונה כל אותן הדינים וההריגה והמיתות ופגעים שפגעו עכו"ם בישראל ולבוש זה עתיד הקדוש ברוך הוא ללבוש ונקרא בגדי נקם שיבא לנקום נקמת עמו ישראל הה"ד ידין בגוים מלא גויות יהיה הדין הנעשה בגוים מלא גויות על ידי הגבורה שהיא מליאה לבוש גויות אלו ודינה שעשו עכו"ם בהם · וכשהוא בא ומביא נחמות ואור זיו השכינה שמתמלאת ומתחדשת מביא לצדיקים האבילים אור נחמה ולהרוגים שהם עלובים מפצעיהם ומעלה צורתם ומביא אור לבוש להלבישם נוסף על הנחמה הנזכר וכל אחד ואחד מהם מתלבש באור הלבוש ההוא ושם בהיכל מתעדנים כל זמן החודש בעוד שעולה ויורד אליהם ומחדש להם האור ומלבישם חידוש לבושם כנזכר שהם מתעדנים בעוד שהוא מסתתר באותו האור הנשאר להם והנה סוד הגבורה מסורה לדוד ולשאר הנשיאים לכן הם נמצאים באלו ההיכלות שאלו היתה מלכות בית דוד בשלוה ובשלימותה כל צערם של אלו היתה מתתקנת והמלכות והגבורה שלהם היא אלא שאינה נתקנה מטעם חסרון הלבנה · וראשי ראשים אל ההיכל הזה הם עשרה הרוגי מלוכה שיש להם כמה תוספת מעלה שהיו קדושים ולא נתחייבו מצד המית' ומתו על קדושת השם לזה הם פנימיים בהיכל פנימי מאד ואלו עומדים נהנים מסוד המלכות המאירה מאור הת"ת ומאיר מאור החכמה והבינה בסוד כך עלה במחשבה ונהנים מזיו המחשבה המאירה על ידי הבינה שעל סוד זה נאמר עליהם חלקם בחיים וצפונך תמלא בטנם דהיינו עין לא ראתה אלהים זולתך מעלה עוד שאין מי שישיגוהו אלא הבינה דהיינו מסוד החכמה דהיינו העליונים ומאור זה

מאיר

מאיר עליהם. וזמש"ל:

נהר מח בהיכל הה

היכל הזה הוא היכל האהבה היכל החסד שסודו וימינו פשוטה לקבל שבים לכך ההיכל הזה מקום שבעלי תשובה עומדים. אמנם אותם שהם בעלי תשובה יראה שקבלו סיגוף ויסורים כנגד העון דהיינו תשוב' המשקל ושבו מחטאם דהיינו תשובת הבאה שאפילו החטא בא לידם פירשו ונתרחקו מחטאתם דהיינו שגדרו לעצמן גדרות שלא לשוב לכסלה וזה נקראת תשובת הגדר ויצאה נשמת' בטהר' דהיינו אותן שמיתה ממרקת שצריכין וידוי בעת מיתה כדי שמתוך תשובה תצא נשמתם ואחר כמה מיני בעלי תשובה כלם בהיכל זה וכל אותם שקבלו מיתה בידם שלא לעבור על התורה כגון אותם שמפילים עצמם לבורות או באש שלא יאנסו אותם על התורה שכל אלו מורה אהבתו של הקדוש ברוך הוא שאינם חשים שיתרעם האויבים מפני פחדם שלא לבטל את התורה כי יראים אהבת ה' וכן בעלי תשובה מחמ' אהבת ה' דהיינו תשובה שלימה לפיכך כל אלו בכלל אהבה ה' מצד החסד:

ובשער ההיכל הזה ממונה מנשה מלך יהודה ששב אל ה' וחתר לו מחתרת מתחת כסא הכבוד וקבל תשובתו מפני שהיתה שלימה מאהבה. ויש פנימה להיכל זה מדריגה עליונה לאותן שנתמרמרו על עונם ומתוך מרירת' יצאה נשמתם כגון רבי אלעזר בן דורדאי וכיוצא בהם והנה נודע שמדת התשובה היא הבינה ולכך מצד הבינה המאירה בחסד אור עליון בא לתוך ההיכל הזה ומאיר להם ג' פעמים ביום נוסף על העידון העליון אשר להם תמיד. ולהיות מיני התשובה רבים מאד ומציאת חרטת הלב עד כמה לכך רבו בהיכל הזה חופות הבעלי תשובה וכל אחד נכוה מחופתו של חבירו ולא אלו בלבד אלא כל בעלי ההיכלות הם חופות חופות ואין אחד נכנס לתוך חופת חבירו אלא כל מדרגה ומדרגה לעצמן ומה שנאמר שהצדיקים נעשים מפול יחד נראה שהם מתקבצים יחד וזה ענין לעצמו ויתבאר במקום אחר בס"ד והנה ההיכל הזה מתעלה על כל הנזכרי' ועל זה נאמר במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. ויש בזה כמה טעמים האחד שנמשך משבר מתלעות החיצונים בתוכו ומכניעם מה שלא עשה הצדיק שלא נכנס אליהם לשבר כחם. הב' שהרי התשובה מצוה המאירה כל העבירות שבתורה ומשם כל זדונות החפוכים העושים פגם האור העליון בא עליהם אור התשובה ונעשה זכיות. ירבה אורות זכים מאירים נמצא אלו עבירות כלם מצות תשובה מתקנם שהרי עושה תשובה על כל אחד ואחד מהם ובהיותו מתמרמר ושב מכל אחד ואחד הרי זכו כלם ואלו הם מצות שאין לצדיקים גמורים כמותם יכולים לעשות ודאי שמצות התשובה היא מצות המטהרת הטמאים ומלבנת השחורים ומהפך הטמא לטהור וזה מה שרציתי לבאר:

נהר מט בהיכל הו

ההיכל הזה הוא היכל הרצון והוא כנגד מדת הת"ת וזה נקרא היכל החסידים דהיינו בסוד מוליך לימין משה והוא היכל משובח על כל ההיכלות ואין מי שיוכל לעמוד בו אלא אותם החסידים הקדושים שנכנסים בעניינים לפנים משורת הדין וכל אותם האוהבים לקונם אהבה רבה וענין האהב' הזאת היא אהבה שאין דבר שיעמוד אליהם נגד העבודה. ומפני שענף העבודה הזאת הי' ק"ש בסוד הייחוד שסוד הייחוד והאהבה נמשכים זה כל אותן המייחדים בכל יום זכו לעמוד בפתח ההיכל ובעת עלות הנשמות להתקשר למעלה בגן עדן עליון אלו מזומני' לעלות קודם הכל. והם ד' ראשים בהיכל הזה בפתח הימין אברהם ובפתח השמאל יצחק שהם הראו אהבה רבה של הבורא. ואל המזרח עומד יעקב שלם בחיר האבות כלם כדבקו באהבה עזה בקונם. ויעקב י"ב שבטים סביב לו שהוא מתעטר עליהם בבחינת י"ב פנים לחיות. ובפתח מערבי הם אותם המייחדים כדפי' ועל ראש ג' אבות שכינה שהרי הם סוד המרכבה כנודע. אמנם אדם לא נזכר כאן ולפי הנראה אליו ראוי פתח המערב שהוא במערה עמהם. וכן נראה בזוהר שאדם בחברת האבות בגן עדן שהם יחד במערה והנ"ל עמהם במדור הנזכר כדאי' בפרשת תרומ'. וא"ת והרי הענין בגן עדן זה הוא לעלות לגן עדן עליון עד י"ב חודש וכיוצא והיאך אלו הצדיקים מונחי' כאן ולא עלו עד עתה. וי"ל שהאבו' והצדיקים הקבועים אינם בנשמה אלא ברוח ונשמתם בגן עדן עליון וכן הוא סוד כל העולים שיפשוט הנשמה הלבוש בגן עדן זה וילבש הרוח וכדפי' לעיל. וכמו שהנפשות מעוררות לאבות במערת המכפלה כך הרוחות מעוררות לאבות כשיש צער בעולם והאבות מעוררות השכינה והשכינה היא עולה מבחינה זו אל היצירה והבריאה ומשם אל האצילות ומרחמת על כל העולם ומגינה על ישראל בשפע הספירות העליונות שהיא מקבלת בהתעוררות האבות שהי' עוררת מדתם למעלה על ידי נשמתם בכסא מבחינה אל

בחינה שבגן העולם נקשר הצדיקים בנפש ונפש ברוח ורוח בהנשמה והנשמה בשכינה ובעשייה ועשייה ביצירה ויצירה בבריאה ובריאה באצילות דהיינו גן עדן תחתון בגן עדן עליון והיינו היכלות גן עדן בהיכלי יצירה והיכלי יצירה בקודש הקדשים והיכל קודש הקדשים בכסא הכבוד וכבר פי' קשר זה במקום אחר וזמש"ל:

נהר נ בהיכל הז

כל ההיכלות האלו הנזכרים מתקשרים יחד בהיכל שביעי אשר עליהם במציאות היכלי היצירה שהם נקשרים כלם בהיכל קודש קדשים והנה ההיכל השביעי בכל מקום הוא כנגד ג' ראשונות והם נעלמות וכך דפוס מציאותם נעלם בלתי מתגלה והיכל הזה אינו אלא כדי לעלות מתוכו הנשמות למעלה דהיינו עליות הנשמות מגן עדן תחתון לגן עדן עליון וסוד עלייתו הזו היא דרך עמוד שבאמצע הגן· והעמוד הזה הוא בגן שהיכל קודש הקדשים והנה הלבושים אינם עולים מהגן מחופתם כלל אלא תפא' הנשמה מופשטת מהלבוש ותדבק על העמוד ותכנס בתוכו ומתוכו תתעלה למעלה וסוד העמוד הזה מחוצ' לו הוא בסוד ענן ועשן ונוגה אש להבה כדכתיב וברא ה' על מכון הר ציון והטעם שהנשמ' תפשוט לבושה ותשאר ערומה ואין ראוי שתעלה כך לעיני הכל ואין ראוי שתתלבש עד שתתעלה אל סוד הכסא ושם היא במציאות הגן עדן שלמעלה סוד לבוש רחוק מהלבוש הזה לזה כשיבא זמנה להתעלות כדכתיב וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה היא מתקרבת אל העמוד הזה ומשתאבת בתוך העמוד שהעמוד מבחוץ ענן ועשן כדי שלא יתראה מה שבתוכו ולא יוכר ומתוכו נוגה אור לסבה והיינו סוד כבוד חופה שלא יראו הרוחות בכבוד הנשמות בעליית'· והעמוד מתוכו הוא עשוי ד' חופות שהם ד' גוונין חיוור סומק ירוק אוכם לנכח ד' פרצופין שהם אריה חיוור אדום שור ירוק אוכם אדם נשר וכל נשמה תתדבק בסוד גוונה ופרצופ' עולה ונקשרת בבחינתה ומכאן מתחלת נורה עליונה להזדכך· והעמוד הזה הוא עומד באמצע ההיכל מעין שיש אל ההיכלות העליונים היכלי היצירה עמוד שדרך בו יורדות ונזדקות אל הייחוד ודרך בו עולות למעלה והיכל הזה אין בו שום מדור כלל אלא עשוי לעליות הנשמות· ואמנם יקשה אם העמוד הזה אינו יורד למטה בכל ההיכלות אלא עומד בהיכל הז' דוקא והלבושים אל הרוחות אינם עולות מהיכל אל היכל מפני שנכוון התחתונים מחופות חבריהם אם כן היאך תעלה הנשמה מלמטה ממנוחתה בהיכל ראשון או שני או שלישי אל היכל השביעי להתעלות דרך העמוד ולומר שתעלה (הנשמה) פשוטה בלי עמוד ואורה אין ראוי וכפי פרושנו בפרשת תרומה· ואמנם נראה שכל ההיכלות יש להם קשר ודרך אל היכל השביעי כדרך הספירו' שכולם קשורות בבינה ויש לה דרך לכנס אליה וכן פי' בזוהר בהיכל זה ואמר וכולהו היכלי מתתקנים ומתקשרין בהד היכלא שביעאה הרי שיש דרך לכל היכל והיכל לקשר בהיכל השביעי וזמש"ל:

נהר נא

בביאור סוד גן עדן תחתון:

דע כי גן עדן תחתון נברא אלף ותת"ח שנים קודם עולם השפל שאנו בו ושיעור זה העולם אחד מס' בגן וזה הגן עומד על צד ימינו של גן עדן לרוח דרומית מזרחית ודומה זה העולם לפני ג"ע כילד בן יומו לפני אמו וקרקע עולם השפל רחוק מקרקע הגן טפח וכפוני של עולם השפל בצד דרומי של הגן ולצפוני של עולם השפל שם גיהנם מדור המזיקין ומלאכי חבלה וצורת העולם השפל כצורת אות ב' ואף על פי שהוא קשה בין לחיים בין למתי' ללכת לגן עדן מפני פחד המזיקין של גיהנם העומדי' בצפונו של עולם לכן גזירת חכמתו יתברך לעשות מחילות עפר ממערת המכפלה שבחברון עד חוץ העולם השפל סמוך לגן כדי שיעברו נשמות הצדיקים דרך ישר שם ולא יפגעו המזיקים ואדם וחוה שידעו סוד זה השתדלו להיות שם קבורתם ומיום שנקברו שם אדם וחוה נסתם פי המערה מפני הבריות שלא ידעו מעלת המקום ובאותו יום שהלך אברהם אל הבקר עם ישמעאל בנו ליטול ג' פרים ממקנה שלו הלך אחריו רפאל בנסתר ולאחר שנטל אברהם ב' פרים ונתן ביד הנער להוליכן היה משתדל עוד ליקח פר שלישי ונדמה רפאל לפניו כפר חשוב ומשובח וזהו רפא"ל פ"ר א"ל פר חשוב וכשבא אברהם ליטלו היה הפר נשמט וצורח מעט מעט עד שהוליכו בפתח המערה ונפתח פתח המערה וכל זה בשליחותו של מקום וכשראה אדם וחוה קבורי' שם והריח ריח גן עדן מיד ידע מעלת המקום וחמד להיות שם קבורתו ומיד נמסר הפר מאליו ביד אברהם וכשהגיעו לאהלו לא מצא אלא שנים והוצרך אברהם לברא פר שלישי על ידי ספר יצירה כדי שלא יתעכב בסעודת אורחים שאם היה חוזר אל המקנה היה עובר זמן המאכל וז"ש וכן הבקר אשר עשה ממש ודע כי המערה כחצר לגן עדן וזה הוא שאמר הפסוק עובר לסחר כי לסחר בגי' אור"ח לג"ן ובגימטריא חצ"ר כי המערה היא חצר לג"ע מסכ"י:

גמר נ"ב תמצא בסוף בריכת אברהם בדף כ"א עמוד ד'

מעין ששי עין גנים
ובו טו נהרות

נהר א
לבאר ענין ע' שרים ושליטתם:

דע כי סוד לילית נקרא אימ' דערב רב וערב רב נקראים ע' שרים ערבוביא ביאה של לילית שהולידה אותם מייחוד סמאל והם בשפל כל המדרגות החיצונים למטה מכל ההיכלות והם ע' כינויות כדרך הקדו' בת שבע בת שבעים כך החיצונים בת שבע היכלות החיצונים בת ע' אומות כנגדם ע' שרים שאין שום שר כנגד ארץ ישראל שהרי אין להם חלק בארץ · אמנם בח"ל ניתן להם שליטתם והם ממש כינויי מהחוצה מתפזרין בארץ כל אחד לגבולו בקצהו והרי אלו השרים שליטתם באלו הקצונים וקצהו שלכל אח' מגי' עד פשט הרקיע העליון והוא מתגלגל בכל יום כדרך מהלך גלגלי המזלות בכל יום והשרים אינם זזים ולא מתגלגלין כלל אלא קבועים נגד ארצם ממש עומדים ומשגיחים בגבול הקצוב אליהם כדכתיב ולבני לוט נתתי את ער ירושה וכתיב ולבני עשו נתתי את הר שעיר וכן כל אומה ואומה למטה יש לה שר נגדיי לארצו מלמעלה שהוא עומד נגד ארצו והוא מקבל מעשרה כתרים וז' היכלות החיצונים ומשפיעים אל האומה את שפע הנשמות את שפע מזונם וכל אשר בארצו הכל שפע בשפע נוכח ארצם מהשר ההוא השופע כי חלק הרקיע העליון חלקו וצבאו ופקודיו בשמיים כצבאיו ופקודיו רוחניים ועמו כעמו וארצו כארצו וכל ענין העליון כענין התחתון והתחתון כעליון · ואין מלך נוכח מלך למטה שלא יקדים תחלה המלחמה בין שני השרים וצבאם למעלה ועל זה נאמר יפקוד ה' על צבא המרו' במרום וגו' כדפי' בזוהר בכמה דוכתי וכדברי רז"ל והרמז בפסוק יצב גבולות עמים למספר בני ישראל · ועתה נמצא למדין פי' דברי הזוהר בפ' תרומה כי הרקיעים הם מתגלגלי' דרך העולם כולו כבואם נוכח כל גבול וגבול לכל שר ישפיעו אותו השפע שהשר משפיע דרך גבול אשר לו ואם יתגלגל חלק הרקיע ההוא אותו חלק הרקיע ישפיע חלקו ג"כ נגד גבולו לעולם תהיה סוד השפעה מן השר ועל דרך זה כל השרים · אמנם הרקיע שכנגד א"י אין לו שום שליטה בארץ ישראל מפני שהם יונקים מהשר אשר עליהם הם כל מדריגו' הקודש עשרה כתרי קדושים וז' היכלות קדושים שהם נפתחים על ארץ ישראל ממש פתח היכל לבנת הספיר אינו לשום גבול אלא לגבול א"י ולכך אויר ארץ ישראל מחכים בסוד חכמת שלמה השולט בה ואויר ח"ל שהם כולו חיצון שהקליפות שולטות בה ועוד כל גבול וגבול שליטתו מעין השפעת השר אשר עליו וסוד אוירו אויר חיצוני מהשר ההוא אשר משפיע עליו שם תמיד · אמנם אין כח בשרים לבטל שליטת הגלגל כלל אלא אותו השר שפעו יתמזג בשפע הרקי' שהוא מגלגל עליו שהרי הרקיע י"ב מזלות וסוד גלגל מזלות זה מגלגל על הארץ כל יום מהלך אחד נמצא משפיע בכ"ד עתים י"ב מזלות שתי שעות כל מזל הנה בעבור תחת השר יתמזג השפעתו בהשפעת השר ויתן השר שליטה למזל ולא ישביתוהו שאין כח בשר להשבית שליטת המזל · אמנם בא"י פירשו שהם הרקיעי' לבטל' מכל וכל שאין שום שליט' למזלות לפני פתח היכל לבנת הספיר וזמש"ל ·

נהר ב
להוסיף עוד ביאור בדרוש הזה:

ונאמר אחר שהוכרח שקבלת המזלות והכוכבים מההיכלות הקדושי' כנזכר בזוהר הנה יפגשו שתי שליטות זו בזו שליטת החיצונים שהיא ע"י השרי' ושליטת המזלות והככבים הרקיעים שהיא ג"כ מהיכלות א"כ לא יוכל השר להתגבר על הנהגת המזלות מפני שהוא ממקום גבוה ויתן מקום אל המזל לשלוט ונמצאו שרים עם היותם גבוהים על הרקיעים משועבדים אל הנהגות המזלו' ולכך יש מזל לא"ה · אמנם ישראל השר שלהם הוא היותם יונקים מלמעלה מפתח היכל לבנת הספיר ומעלה ולמטה אין להם אחיזה בו כלל וז"ש האמונה התקוע בסוד שמע וברוך ואוחז והולך וכולל מא"ס ועד פתח היכל לבנת הספיר לבד ושם פוסק להראות שיש למטה כוחות המזלות שאין מזל לישראל כלל ואדרבה הם משביתים כוחות המזלות כדפי' למגנא קיימא רקיע בארעא דישראל שאין המזל גורם לישר' או מכריע דבר כלל כאלו לא היה ואין שום שליטה לרקיעים וככבים ומזלות בארץ ישראל אלא מה שכתוב בתורה והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים כאכן השעות לבד מה שאין כן בחוצה לארץ והטעם שלא רצה הקב"ה שיהיה שליטת החיצונים לבדה בח"ל מפני שימותו ברעב יושבי העולם שהר' עובדי עכום משתחוים להבל וריק שרי החיצוני' רק וניעור מכל טובה א"כ מאין יפרנס לטפול ערב רב אלא מאת הקודש יותן שם ברקיעים ע"י ההיכלות כח מן הקדושה כנזכר שכל מזל יקבל מי"ב פנים שבחיות וכל כוכב מקבל מהיכל עליון נמצאו להם לשרים אלו האוצרות לתת מהם לאומתם ולזה אין לשום גבול וגבו' בחוץ לארץ אלא כפי מה המביט של אותו כוכב השליט עליו · אמנם משאר הכוכבים הצפוניים או הדרומיים שאינם עוברים על אותו הגבול אין להם מפני

שאין השר יכול ליכנס בגבול פלוני מפני שנוטה מגבול צפון אל דרום א"כ לא יוכל להתמזג. כוכב ההוא לעולם ולכן לא ימצא בגבול פלוני ענין פלוני מהעשבים והמתכות ומיני צמחים וכיוצא מן המעדנים: אמנם ארץ ישראל שהיא נשפע מן המקור כתיב לא תחסר כל בה שהמקור נשפע למזלות בנז כר והנה לא יתבטל כח המזל אלא מידי עברו בחתיכת הרקיע שכנגד חתיכת ארץ ישראל דהיינו ת' פרסה על ת' פרסה ובהיותו שם נופל כחו וכאשר יעבור ויכנס אל גבול העמים ידלק ויתלהב כחו וזהו ענין קרוב מאד אל הטבע הנקרא במזל שפל כבוד לפעמים לסיבות ואין לך סיבה גדול' מזו: ועתה נמצא שאם היות שהמזלות יונקות מפתח היכל לבנת הספיר מההיכלות כדפי' ונזכר בפ' תרומה סוף סוף שליטתן הוא בכח הכתרים החיצונים וההיכלות ונתן להם השפע להתמזג בהנהגה חיצונית לשלוט וכאשר יתבטל כח החיצוני ויכנע אז יגבר במזל קבלת שפעו מן הקודש לבד וכאשר יגבר החיצוני ימזג כח בכח המזל ויחלש כח הקדושה שנשפע במזל ולפעמים ישלוט החיצוני ויחלק שפע המזל ברצונו ובהנהגתו וז"ס שליטת החיצוני וסוד ע"ז אשר מקדם היו מתכהנים בטלסמאות ובקטורת עבודות זרות להוריד כח אלו הכוכבים והמזלות והיה ענין הכתרים העליונים החיצונים והיכליהם על המזלות והכוכבים כנזכר וכבר נתבאר ענין ההשפעות בארץ ובחוצה לארץ: אמנם יקשה עתה שאלו העובדים עבודות אלו בח"ל ניחא אלא בארץ ישרא' שאין שליטה אלא בחוץ מאי אהני להו וי"ל שהיו מכחישים פמליא שלמעלה ומשליטים הרקיעים והחיצונים גם בעברם בארץ ישראל ומכחישים כח ההיכלות הקדושי' וזה פגם גדול שהיו גורמים בארץ עד שנתגרשו בגלות וזמש"ל:

נהר ג

לבאר הנהגת ישראל והעכ"ום:

הענין להיות מציאת משכן חיצונים למעלה מן הרקיעים והיות ההנהגה הזאת שהיא הנהגת השמים מבולבלת פעמים שהיא תחת שליטה עליונה ולפעמי' תחת שליטת השרים כך ממש היא הנהגת הגוף שההנהגה הזאת הנזכרת תמצא אל כל החיים בין מן העכ"ום בין מישראל מפני שהם יסודות מיוסדות מעת בריאת האדם אין בהם תוספות ומגרעת לכל אדם יגבור בהם קדושה עליונה ויקדשם ומה גם מהצד הכנת אביו ואמו בעת ההולדה לכך ילבישו בחיים אלו הקדושה והעכ"ום ילבי' שהם החיצונים: אמנם אל העכ"ום והישראלי בחיים כל בני אדם שוים. אמנם ישתנו בסוד שתי בחינות ההנהגת הנזכר כי העכ"ום תחת שליטת השרים החיצונים ושואב החיים הנז' בעת שהחיצונים מתפשטים וישראל שואב בעת קדושת האדם בחיים כענין ממש שליטת הקדושה העליונה בהנהגת הרקיעים והחיצונים נכנעים וכמו שסוד ההנהגה היא תלויה במעשה בני אדם אם מטיבין מעשיהם יכנעו החיצונים ותהיה ההנהגה הזאת נמסרת אל הקדושים ואם ח"ו מקלקלים מעשיהם נמסרת אל החיצונים כך הוא האדם ממש בהיותו מגביר צד הטומאה יתן ההנהגה אל החוץ ובהיותו מגביר קדושה שבו שהם בנפש הקדוש' ושאר הפרטי' יתן ההנהגה זו כולה אל הקודש ויתקדש וזמש"ל:

נהר ד

לבאר סוד נפש הגר ועמון ומואב:

הענין כבר נודע בכל הזוהר שאין נפש הגר ממעלת נפשות ישראל ולזה נקרא גר צדק לפי שאינו נכנס אלא למדת צדק ונראה שאינו תופס אלא במדת נפש אבל רוח ונשמה אין בו וכן נשנא לפרש מדריגות ההיכלות בג"ע מפרש שמדרגות הגרים היכל ראשון שהם כנגד מדת מלכות. אמנם אם פשוטן של דברים שאין להם נשמה כלל אלא נפש א"כ למה יהיה בסוד ג"ע תחתון שהרי ג"ע תחתון מדור לרוחות לא לנפשות ואם אין להם רוח מנין להם ליכנס לג"ע אפילו לג"ע תחתון לכן נראה שבלי ספק שהם זוכים אל נר"ן וכולם מצד המלכות ות"ת ובינה שבמלכות. והנה מציאות הנפשות ורוחות ונשמות תלוי' כפי זמן הזיווג העליון ותמיד הוא מתייחד אפילו ביום מר ונעשה מהייחוד נר"ן וכאשר יהיו ימי רעה שהם בין המצרים יהיה הייחוד כפי בחינת הגבורה וכך יהי' ההנהגה בעולם ולפי מה שבני אדם חוטאים פעמים שכינה מתלבשת בחוץ ומצד הפגם ועכ"ז תעשה ייחוד ואז אותם הנשמות גרועות מאד ולא יש בה כח להתעלות להתקשר בסוד המדות העליונות בענין שלא עלתה הנשמה זאת להיותה בסוד עול' הזכר ויהיה מצד עולם הנקבה ויהיו אותן נשמות לגרים וכאשר תטיב ותזכה תעלה במעלת נר"ן בסוד היכל ראשון וחופה ראשונה שהם שורשה. ומעתה יש גרים שהם גרים גרועים אפילו בזמן גרותם כגון עמוני ומואבי מצרי ואדומי אלו אינם יכולים לזכות להם נפש אפילו מבחינה זו שהרי אסורים לבא בקהל. אמנם יש ג' בחינת עוד במדת מלכות שהם בחינת קדושת ב"ה אבל בבחינת זרות שאינם פנימיות לכך אלו זוכים אל אותן הנפשות:

נהר ה

לבאר סוד נשמות חיצונית וערב רב:

הנשמות החיצונות הם ממש נשמות מלילית וסמאל והם סוד ערב רב שנשמותיהם עיקרם נתונות לשכינים זרים להוליד בנים זרים ואלו הם

העכ"ום

שעכו"ם · אמנם אלו לא חטא אדם לא היו ראויות להתגלגל בבני אדם מפני שאין להם לחיצוני' חלק בשיעור קומת אדם · אמנם בחטא אדה"ר הטיל בחם זוהמא בחוה נשמה רעה מכשכשת במעיה וכשבא אדה"ר על חוה הגשים וברא גוף לאותו הנשמה הטמאה ונולד קין אמת שהיה בו ניצוצות טובות מפני אדם וחוה שהולידוהו והם מצד הקדושה ולזה יצא ממנו בד טוב כדכתיב קניתי איש את ה' שראה תיקונו שחבר שקיני נפרד מקין הטוב ההוא ונתגייר · אמנם כל הנשמה רעה ולכך משם נטלו חוזק אלו חיצונים להתגשם בגוף ולהיות להם חלק באדם ואלו הם הנשמות בישראל לפעמים ע"י הזיווג המכוער בכי ט' מדות וכיוצא ואלו הם רובם רעה והם אחריתם לרעה שעוזבים אביהם ואמם הקדושים והולכים אחר אב ואם הטמאים והם יצאו חוץ לדת ואלו הם הנולדים לריק ולבהלה ונעשים בנים לנכריות לילית הרשעה ואלו הם בנים זרים כולם לרעה ועכ"ז יש בהם בד טוב לפעמים ולזה יתגלגלו ויתגיירו · ודע שכל הנשמות החולפות הכשרות שנשתלחו בעולם עד דור הפלג' שהיה אז אוצר הנשמות פתוחה לכל הנולדים עד דור הפלגה שחלק הקב"ה העכו"ם לשרים ולא נתן עוד נשמה קדושה בבני אדם שהם תחת השרים ואינם שואבים אלא מתחת יד שריהם מצד החיצוניות השולטות עליהם בסוד הקליפה התחתונה שהם ד' קליפות מלמטה למעלה שהם רוח סערה ענן גדול ואש מתלקח' ונוגה לו היא הד' הקרובה אל הקדושה שבה נאחזים חסידי אומות העולם · אמנם הג' קליפות האחרות שהם ג' קליפות אגוז הקשות הנה הקליפה הג' הנקרא אש מתלקחת יש בה ע' ענפים הנכללים בהם ע' שרי' והם תחתונים למטה שולטים למעלה מגלגלי העולם והם מחלקים העולם לע' חלקים ע' גבולי העכו"ם כל אחד ואחד ממש מכוון חלק ממשלתו כנגד אומתו כמו שנתבאר לעיל כאומר יצב גבולות עמים וכן אומר כי לבני לוט נתתי את ער ירושה והם שואבים מבחינת שרשם ואחדותם קליפת אש מתלקחת האוחזת ע' ענפים ונעשה בה כולם כאחד ובחינה זו עולה ומשתלקת מבחינה אל בחינה עד הנוגה והיא מקבל' נשמות מסוד הקליפות ונותנת לע' שרים וכן השפע נשפעת לשרים והשרים לרקיעים המכוונים כנגד כל חלק וחלק שכנגד גבול העכו"ם והנה מיום שחלק ה' גבולות עמים אין אותה הקליפה שהיא שורש לשרשיהם נוטלת נשמות קדושות מלמעלה מאוצר הקודש כלל אלא יש להם נשמות מזיווג לילי' וסמאל שרי הקליפות הנזכרים והם מייחדים עושים נשמות לשרים ונותנים ומשפיעים להם והם שורצים שרץ נפש חיה טמאה לרוב · ולפעמים יש מהם נוחלים נשמות בעם ה' והיינו סוד ערב רב אשר בין קדושי ישראל ומהם פריצי ישרא' והכל מגידינו שאלמלא היו הכשרים נזדווגת בכשרות לא היתה חיצוניות נכנסת שם · ולפעמים יש נשמה קדושה תחת יד הקליפה שהיא מהם בסוד הגלגול ומהם בסוד עשוקים וממזירים וכיוצא וערבוביא זו היא מצד פגם עוונותינו וע"י פרצת עם ה' כחטאם יתערבו הנשמות ערבוביא בישא כי יצאו עשוקות בעוונם לחוץ כנזכר בשבא וזהו סוד הגלות כדי לברר וללבן סוד גלגולי הנשמות וזהו כמה מתים קטני' בדורות אלו האחרונים יותר משאר דורות בסוד הצירוף והליבון שיש נשמה שהיא צריכ' להתלבן ולהתגלגל ד' פעמים ויש חמשים ויש מאה ויש אלף מיתות או יסורים קשים ובזה תלוי ענין הנפלים וענין מיתת הקטנים מה שלא היה כן מקודם בבית ראשון ושני שהיו ישראל רבים לאין תכלית מפני שעמדו על הטהרה ונתקדשו בביאתם וזיווגם ולא הוצרכו אל הצירוף וכל ייחודם היה עושה פירות עד שנתקלקלו ונצטרפו ומתו בחורבן כמה וכמה והכלל חמלת האב הרחמן יתברך על בנו לבלתי ידח ממנו נדח · וזמש"ל:

נהר ו

לבאר סוד ערב רב וסוד שאין מקבלין גרים לימות המשיח וסוד שאור וחמץ:

דע שענין ביטול ערב רב אפשר על ב' דרכים הא' שממש יתבטלו פריצי בני ישראל דמינייהו הוו בלי ספק ואין ספק שכמו שנצטרפו ישראל במצרים בג' ימי אפילה כך יצרפו ויתלבנו בגאולה העתידה · ואחר שנמשך הגלות כל מה שנמשך לא נטהרו אלו ונתבטלו להשיב עוונם אל חיקם · הב' ערב רב הכוונה אל סוד קבלת הגרים שבהם נאמר אין מקבלין גרים לימות המשיח והטעם שהשכינה בכנפיה פרושו' לע' עכו"ם ע' שרים לקבל מהם כל הבא לחסות תחת כנפי השכינה ומפני שבסיבת ערב רב נמשך להם לישראל כל הגלות והטלטול שגלו ונטלטלו מיציאת מצרים ועד הנה לכן כדי שלא יערבבו עוד שמחת' יבערם מן העולם ואין מקבלין גרים עוד בשום ענין וב' דרכים בערב רב הם חמץ ושאור והיינו שאור העכו"ם חמץ הם פריצי בני ישראל שיש להם קצת אחיזה עם הנוגה · וסוד ערב רב הוא כשישראל עמדו על פרק יציאת מצרים נשלמו ס' ריבוא נשמות כשירות מצורפים צירוף הגון ולא היה במציאות כלל יותר מהם לא פחות ולא יותר כאומר ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה כשש מאות מרכבה שלימה ונצרפו הנשמות · וכאשר אלו נתגיירו ונימולו בימי משה כולם השלימו נשמות לפי שיעורם נשמות הגרים מלמעלה וכאשר היה אח"כ גופם גוף טמא

שהחיצוני' לילית הרשעה שלא היה ממשפחת ישראל הכשירי' גברה יד הרשעה עליהם ומשכה אותם לחלקה וטמאו ופגמו אותם הנפשות שהשליכו עליהם מלמעלה ואלו לא נתגיירו ולא נימולו אין ע"ז שהעכ"ום עובדים פוגמין בקדושה מפני שנשמתם מהחוצה אמנם הם היו פוגמין בשר שלהן כדדרשו בזוהר בפ' וירא בפסוק וגם אנכי מנעתי אותך מחטו לי אבל הבשר שלהם היה לוקה עליהם מפני שהשר בעלי הנשמות החיצונים וכל פגם שעושים לשריהם עושים · זה הכלל אין מעשה מגיע אלא בחלק האחוזה בהן ואלו ערב רב לא מלו לא היה מגיע ענין הפגם אלא בשר החיצוני · אמנם כשקבל' משרע"ה וניירם המשיך להם מהקדושה ונכללו בשם שד"י שהוא שם הברית כנודע א"כ מטעם זה אמר כי המר לי שדי מאד אותו חותם שד"י דברית דיהיב משה בערב רב כנודע גרם לי מרירות זה ולא עוד אלא שלא הוצרכנו לגלות עד הצטרף כל אותן הנפשות וטהרתם ולא עוד אלא אותן הנפשות מולידות ומוסכות פעמים מתכשרות פעמים פוגמו' מחמת הפגם הקודם הדבוק בהם בענין שנמשך הענין כל זמן שנמשך ולזה קשים גרים לישראל כספחת והיינו שגרם למשרע"ה דנחית מדרגיה מפני שהפגם הגיע אליו בנשמי שקבל אותם גרם כל זה ברוחני שהגיע פגם למדריגת מדתו שהגיע פגם לת"ת בסיבות פיזור השכינה כנז' בזוהר ויקרא ובאומר לך רד כי שחת עמך א"כ כשיגמור התיקון לנשמות ויעמדו ישראל על תיקונם בצירוף כדרך שנצטרפו בעת גאולת מצרים יחזור משרע"ה לאתנו הראשון · וזמש"ל:

נהר ז לבאר סוד אין מקבלין גרים לימות המשיח וסוד הגלות:

הענין שכל זמן שהנשמות פוגמות אוחזות בקליפות ואין הקב"ה חפץ באיבודן כאומר וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וגו' לכן ההנהגה בחיצונים לקבל הנשמות המלובשות בחומר שהם צריכים אל הגלגול לשלחם ולכך הקב"ה יניחנו בהנהגת אל נכר מפני שנעשו הנשמות נכריות ונמכרו לאל נכר וההנהגה היא בתערובות עד שיתוקנו הנשמות ויופשטו מאל נכר אשר בקרבם ואז יתקיים בטח בדד עין יעקב ה' בדד ינחנו ויהיו כולם נשמות מקובצות אל הטהרה נקיות וברות והקליפה שמרים בלי יין סיגים בלי כסף וישראל כסף בלי סיגים כלל כאומר וצרפתים כצרוף כסף וגו' ואומר וברותי מכם המורדים וגו' ולזה אין מקבלים גרים לימות המשיח שסוד הגרים הוא אסיפת הנשמות שיצאו לחוץ כאומר העושה עבירה ושנה בה הותרה לו דהיינו שמתגלגל בעכ"ום והיינו סוד הגרים ולא גרים דוקא ממש אלא אפילו הנשמות הבאות בקדושה לישראל גרים מקרו והיינו טעם גלות ישראל שיצאו אל תחת השרים לאסוף הנשמות המפוזרות שם תחת יד הקליפות והיינו קחו נשים והולידו בנים ובנות כדי לצרף ולטהר הנשמות המפוזרות שם ולכך צורך גבוה היות השכינ' גולה כדי להנהיג את בניה נשמותיהם שם והיינו נאי לך ודאי וגו' כנזכר בפי' שיר השירים נאי לך בגלות ולכך שכינה היא מתלבשת בהם ומנהגת החיצוני' בסוד המשכ' נשמותיה' שם לצרפן ולבררן ולכך לימות המשיח כלה הצירוף החיצוני ואז אין מקבלין גרים אלא יהיו שאר הנפשות אשר שם בסוד גרים תושבים ויתקבצו לדרך אחרת כל שש מאות שנה עד חידוש העולם וזמש"ל:

נהר ח לבאר מעלת האומו' בגלות השכינ':

הענין להיות אמת שהצדיקים נשמתם מהקדושה כי אין חלק לקדוש' רק באנשים צדיקים ואין חלק לקליפה רק באנשים רשעים ונמשך דבר זה מעת בריאת אדה"ר כי היה נשמה קדושה ובזוהמת הנחש נולד קין קנה דמסאבותא והבל נשמה קדושה ותחתיו שת והיו שתי משפחות קין ושת זה קדוש וזה רע ונמשך עד דור המבול שבטל הקב"ה כל נשמת הקליפות מן העולם וחזר חם אבי כנען ואתי לווטין על עלמא וחזר לעשות קנה דמסאבותא ונתקלקל כל הדור במעשה דור הפלגה ואז היה רצון לפניו יתברך כיון שגברה יד הקליפה כ"כ בנשמותיהם הרעות והטמאות יהיו ע' עכ"ום תחת ע' שרים נשמתן מהחוצה מהקליפו' ויהיה אברה' וזרעו לחלק הקדושה והתחיל הקדוש' להתכונן בנשמות מעט מעט וחזר הדבר אל יסוד העולם אדה"ר בחכמה התגלגל באברהם יצחק ויעקב חג"ת ויעקב הוציא י"ב גבולי אלכסון מרכבה אל השכינה ולהיות שעדיין היה תערובת טוב ברע לצרף הקדושה הוצרך גלות מצרים ובצאתם ממצרי' נשלמו הנשמות בקדושתם בשלימות בעול' ס' ריבוא ואז היה זמן ביטול שליטת הקליפות אמנ' נתקלקל הדבר במעשה העגל ונשתברו הלוחות שנא' בהם חרות וגו' ועי"ז נשאר הדבר שהם לבני ישראל נשמות קדושות ושהם עכ"ום נשמות טמאות אלו בני קב"ה ושכינתיה · ואלו בני סמאל ולילית · והנה בהיות הקדושה נוכר' מראות פעולותי' בעם בני ישראל ושאר העכ"ום ככנען ואין להם חשיבות הן בענין שאין ביניהם חשיבות רק ככושיים הללו שאין בהם חשיבו' עם כנודע כך היו כל העכ"ום לבד ל"א מלכים ושיחון ועוג שהכניעו ישראל ואלו השאר היה מלכות ע"י השרים העליונים אך לא מלכות חשוב וכבוד · והטעם כי השרים העליונים לא היה להם שליטה כלל · אמנם היה להם כח

העמדת

שעמדת והנה' האומה ההיא רק לא כבוד מלכות והיינו שפי' רז"ל הרואה מלכי עכו"ם צריך לברך שאם יזכה וכו' להיות עיקר כבוד מלכות לקדושה · והנה כבוד מלכות היה לנו בזמן שלמה דכתיב ביה ותרב חכמת שלמ' וכבוד מלכות נתן לו השי' והטעם להיות אז הקדושה והשרים בלתי יונקים ממרכז תפקידם הקדושה הית' עקרית אל ההנהגה העליונ' וכן כשמותיהן הקדושות והטהורות שהם ישראל היו עומדים על מעלה רמה וכבוד מלכות נתן לו וכו' והנה בהגלות השכינה בין האומות ונכנעה הקדושה אל הקליפה ונתלבשה בלבוש נכרי נתן לאומו' כבוד מלכו' ונטל' מישראל כי הקליפ' לבוש מעלמת הקדושה והיא מגדלת בניה לפי הרצון לפני היוצר לעשות והגביר תחילה סנחרב ונתן לו כבוד מלכות והגלה עשרת השבטי' ונק' סנחרב שעשה ריב עם שוכן סנה · עוד ישראל שקבלו התורה מסיני חרב כנודע שהוא הגלה ישראל מעל אדמתם וגרם זה להיות שכינה גולה כזור אחור ימינו מפני אויב וגברה יד הרשעה ונשמו' קדושות נפלו לארץ ונשמות טמאות גוברות ונטלה גאותן של ישראל ונתנה לעכ"ום ועמדו ישראל בתכלית הדלות בזמנם זה וכבוד מלכות ניתן לעכ"ום כיון שישראל ושכינה גולה וסורה בעכם ומה גם עתה שנפלה לארץ שחה לעפר נפשינו ודאי דבקה לארץ בטנינו בגין שהיא עבורינו ודאי ואין לך יום שאין בו קללה מרובה מחבירת' ואין לך באומות יום שאין בו כבוד מלכות יותר מחבירו כשהקדושה נופלת היא קמה עד ישקיף וירא ה' משמים:

נהר ט

לבאר סבת השפלות וסוד התמצית מהו: **כבר** נרמז במקומות רבים כי בהיות ישראל ראויי' הם ניזונים מן השבח ובהיותם בלתי ראויים הם ניזונים מן התמצית ויתבאר ענין שבח ותמצית במה שנודע היות העה"ז כולל שתי מערכות עליונות קדושו' וטמאות כיצד הב"ח הטהורי' בריאתם מן הקדושה ובעלי חיי' הטמאים בריאותם מן הטומאה והמלאכים השולטים עליהם הם מלאכים טמאים מן הקליפה וז"א ז"ל השוחט לשם הרים וכו' ומפרש בגמרא לשם גדא דהר מורה היות אפילו שלשול קטן מזל ומלאך ממונה עליהם אלא שהבריות המזיקות המלאך הממונה עליהם הוא חיצוני ומזיק יותר ולפי' בביטול הקליפה מן העולם כתיב וגר זאב עם כבש ושעשע יונק על חור פתן וכו' **האמנם** הקב"ה יושב וזן מקרני ראמים עד ביצי כנים שהיא הבריה היותר גדולה שבעולם ועד ביצי כנים שהיא הבריה היותר קלה שבעולם המזיקה הא כיצד שהוא משפיע במזלם הוא מלאך הממונה עליהם והקב"ה משפיע ממלאך הטוב ועד מלאך רע שאין קיום והעמדה לשו' בריה בעולם חיצוני או פנימי זולתו הא כיצד העה"ז נשכן לשניהם כדפי' לרעים ולטובים ישראל קדושים וניזונים מדברים טהורים וקדושים ועכ"ום טמאים וניזונים מדברי' טמאי' לכך אוכלין השקץ והעכבר והבריות הטמאות ומטעם זה הטמא מזיק לישראל ואם אכל חלב יכרת והעכ"ום אוכלו לעולם ומאריך ימיו ואדרבה זה קיומו · והטעם שישראל שהוא קדוש אם ישלח ידו לדברים הפגומים אף אם יהיו תרופיים לעכ"ום יאריך בחליו וימות וזה טעם שאין מתרפאין מן האמגושי כדאי' במסכת ע"ז וכן אין מתרפאין מעבי אסרה מפני שעם היותם בנסיון תרופה לעכ"ום כיון שהדבר תלוי בע"ז בלי ספק הוא סם ממית לישראל ומטעם זה יושכל עתה בלי ספק כי חלק השפע היותר הטמא הנשפע לעכ"ום שהוא חלק הקליפות אין הקדושים שולחים שם יד כלל לעולם מפני שיטמא ויהיה לה' סם ממית ולפי' מותר שפעם שהוא שפע המותר ותמצי' שפע הקדוש כאשר עוד אבאר אין ממנו מזון לפנימיים כלל ועיקר ח"ו · **אמנם** מזון הפנימיים מהדם הכלול היא השפע הטהור והקדוש הנשפע לקדושים וענין שפע זה בא דרך פתח לבנת הספיר והוא נתן משם ע"י טהרי"אל המלאך לכל המלאכים הממונים על מערכות העולם הב"ח והנשמות הכל לפי נורכם ומשם ניזונים הכל והשפע המותר שהוא הראוי אל החיצונים נעשה לו דרך יושפע בתוך ד' חיות ע"י נהר דינור הנעשה מזיעתן של חיות ולו לנאת ידים מהיכל הרצון להיות נמשך בדרך נפני עצמו על ראש רשעים יחול ומשם נשפע להן התמצית והזיעה ההיא שהיא התמצית הנעשה לשפע מכח המשכתו והתהפכו מענין לענין כמו הפת לחם שמכח התהפכו לדם המזוני נעשה ממנו המותר הפגום כן למעלה מכח ההתהפכות השפע לקבלת התחתונים נעשה מותר וכמו שבאדם התחתון יש לו מעבור יעבור המותר לצד האחוריים כן מבשרי אחזה אלהי וז"ש אשר יצר את האדם ת"ת בחכמה ודאי וכו' שאם יסתם אחד מהם שלא יושפע לחיצונים בו המותר או אם יפתח אחד מהם מאותם שהם קדושים לחיצוני' או בהפך א"א להתקיים כל התחתוני' ולא זו בלבד אלא אפילו המלכות הנקרא שעה אחת אי אפשר להתקיים והענין שראשונה ניזונים הקדושים מהכלול שבשפע והפרש והמותר הוא מזון החיצונים ולעמוד על תוכן דברינו אלה ענין המותר עיין בספר שער התמורו' ע"ש · והנה הטמאים אם יזונו משפע הכלול לא ימותו הם בזה אלא אדרבה יתקיימו יותר ולכך דבר הכשר אינו סם

המות

האומות לנשמת העכו"ם כמו שהוא הטמא לנשמת ישראל ומטעם זה הקליפות לעת כזה נוטלים כל השפע כאשר עוד נבאר: **והנה** מיני השפע נתחלק לחלקים רבים. הא' הוא המשובח בכולם והוא היות ישראל ניזונים והקדושי' כולם כי כאמרנו ישראל הינו כד הקדושה כולו עליונים ותחתונים וכל המלאכים הממונים על תפקידי הקדושה והטהרה אשר אפילו על החיה ובהמה ודגי הים הטהורים וחגבים הטהורים בכלל כאומרנו ישרא' אוצר הקדושה שהכל אחד וזה תלוי בזה וזה בזה. ובהיות כד הקדושה ע"י ישראל יהיו מכינים עצמן לזון ולקבל השפע הדקות ביותר הנה לא יצטרך השפע להתהפך פעמים הרבה ויקבלו אותה בדקות מרוב אדיקתם למעלה הנה אז ימעיט תמצית השפע וקליפו' מיתות ברעב ואינם ניזונות אלא קצת כפי רצון ישראל הקדושים להשפיעם מהקדושה חלק נודע והם נכנעות לקדושה וזה סוד מן שנבלע בין האיברים ואינו עושה מותר והיינו כמו השפע העליון שהאדם העליון ניזון ממנו בדקות ואינו עושה מותר ומגואל שהי' המן נמס היו אוכלים אפילו הבהמו' הטמאות נמצא אפילו החיצוני' ניזונים מהקדושה מה שרמסו ברגליהם ותמצית דבר מועט והקדושים הם ראשוני' לקבל השפע בדקות ונמעט אין מותר להם כדפירשי' והמין הב' הוא שיצטרך המזון והשפע להגלם ולהתהפך יותר כי לא יוכלו הקדושים לקבלו ברוב דקותו ומזה יתרבה המותר: ועכ"ז לא יתפרנסו העכו"ם אלא מהתמצית דהיינו מותר מה שהוא מתמצה מהדם הכלול ונעשה זיעה וזהו מזונם ומאכל' ונשפע להם מאחורי ההיכלות דרך צינורו' ידועים וזה להם טובה מועטת. אמנם אינם טועמין מהטוב והכלול והקדוש אלא חלק הניתן להם ע"י ישראל בסוד פרי החג. **והמין** השלישי הוא שיכנסו טמאים להיכל ויקחו מהשפע הכלול ראשונה ומה שמתמצה מהם יקחו הקדושים שזהו הגלות שאין לך יום שאין בו קללה יותר מחבירו ואם היינו שוים כולם ניזונים מהקדוש' הי' ניחא אלא שאדרבה הם נוטלין הכל והדברים רעים מתרבים ולכך כל העולם נעשה יער ושפע אילני מאכל מתמעט והעולם חרב ואבד ונחשים ועקרבים ממיתים בני אדם מכמה צדדים וזהו כי מפני רעה נאסף הצדיק שלא להשפיע ושכינה גלתה ונותנת מובחר לסמאל ולילית כדכתיב שמוני נוטרה את הכרמים וכרמי שהוא כרם ה' צבאות לא נטרתי ויכרסמנה חזיר מיער ודאי ומה שהיה הפך כי כרם ה' צבאות היא יונקות השפע ומשעול הכרמים יורד למטה מפני שהכרמים שהם השרים החיצונים הם עומדים מזה ומזה לינק ואינם יונקים שיש גדר מזה וגדר מזה ואתוכו של בל עם החיצוני' רוצה לינק משם ובשים זכות מלאך ה' עומד שם וחרבו שלופה בידו שלא יניח לינק משם וגו' כדפי' בזוהר פ' בלק וכאשר הוא להפך אדרבה היא שותמות יונקות הכל כדפי' והנה ע"י העבוד' האלהית וקשר הספי' וביטול הפגם היה מועיל לבטל שליטת העכ"ום כי בהיותם יונקי' התמצית אין להם שליטה וכבוד מלכות ניתן לישראל לבדם. וזמש"ל:

נהר י לבאר סוד התגברות אומה על אומה:

העניין השר שהוא המופקד על אומה בלי ספק שכל שפע שיושפע לאומ' הוא ע"י השר וכפי שיגדל מעל' האומה יגדל מעלת השר והוא מרכבת אל המלך על האומה וכפי המקרה אשר יקרה למלך האומה כן יקרה שישתעבד מלך תחת מלך שר תחת שר וכופהו תחתיו ועל דרך זה אם יצליח מלך על מלך מורה היות ענין ממש כך במרו' כדכתיב יפקוד ה' תחלה על צבא המרום ואח"כ על מלכי האדמה באדמה וגו' והיינו מזלם ושפעם בשר העליון וכפי השבתתו למעלה כן השבתתו למטה. והנה אם תתחסד אומה מן האומות בין אומה כללית כענין אנשי נינוה בין פרטי כגון חבירי איוב לדעת שהיו מן האומות אם לא יתגיירו לא יצאו מתחת ידי השר. אמנם תתעלה מעלת השר על ידי חסידות ההוא והמעשים טובים והצדקות שיעשו בני אומתו ואם יחטאו וימלאו סאת' יפגם השר מעט מעט ויורידוהו מגדולתו או יבטלוהו או ימיתוהו וכיוצא לפי מה שיהיה הענין הגזירה מבית דין העליון ועל אומתו תחזו' ולא תרב' כנור או תתבטל לעול' ככשדיי' וכיוצא והענין אחר שהם תחת השר ושיעבודו וכל עבודתם להשפיע לשר וכן פגם שיעשה ולא יפגמו פנימ' בקודש כלל אלא יפגם השר שעליה' לבד כנזכר בזוהר בפסו' ואחשוך גם אנכי אותך מחטו לי לשון מחט דהיינו השר מעט כדי שלא יפגום השר ויתמלא סאתו ויפסיק אורו והטעם היות מסך נשמתם דוקא מן השר והם עובדים השר והם משתחוים למי שלא בידו טובו והיינו השרים וכל סטרייהו אף אם לא יעבדו ע"ז וזמש"ל:

נהר יא לבאר סוד ע' לשון:

דע כי אין כל הע' לשונות שוות כי כל לשון ולשון יש לה מדרגה בפני עצמה והס"ח לשונות הם חיצונית וכל אחד מדרגות חיצונה למעלה מחבירו אבל הב' לשונות הנשארות שהם לשון יונית ולשון ארמי אעפ"י שאין להם קדושה שהם סוף גם חיצוני אין להם ונקראים חול ומדרגות לשון יוני היתה עד פטירת רבי אבל אחר פטירתו נתגבהה לשון יונית באופן שלא נשארה מכל ע' לשונות

בלי

בלי חיתוכי זולת לשון ארמי שהוא טהור ולא קדוש · וזהש"ל : מהרא"י זלה"ה מש"כי :

נהר יב לבאר שורש נשמות העכ"ום לארצותם לגויהם:

דע שהנפשו' של אומות אדום וכל הנלווים עמה נפשם ורוחם ונשמתם מעולם רה"ב ודע כי ע' שרים כל אומה ואומה נפל לחלקו של שר אחד מהע' וכל הע' שרים תחת רשות סמאל וסיעתו · ולרהב בת זוגו של סמאל ניתן לה חלקה כל גבול מצרי' שהם ת' פרסה על ת' פרסה ולסמאל ניתן ד' מלכיות לו בפני עצמו וכל מלכות ומלכות יש לו פלגש אחד שהם ד' פלגשים ושמותם הם א' לילית שלקחה לבת זוגו והיא הוה ראשונה · ב' נעמה · ג' אבן משכית · ד' אגרת בת מחלת · והד' מלכיות הם אחד מלכות דמשק שיש בתוכו בית רימון · ב' מלכות צור · הנקרא דומה · שהיא כנגדו לארץ ישראל שא"א שיהיה שניהם בנויות ולא שתיהן חריבות אלא אחד מהם · והג' היא נקראת מלכות ינכת ומקודם היתה שמה רודוס · והד' היא מלכות הנקרא ראתט"כנ וככל אחד מהד' מלכות הנזכרת יושבת א' מד' פלגשי' הנז' וכל שאר מדינות ועיירות שבחוצה לארץ הם נחלקין לע' כל חלק לאחד מע' שרים ואומות · והקב"ה בחר לחלקו מכל העכ"ום ישראל להיות לו לעם נחלה ומכל ארצות ארץ ישראל כדכתיב כי שם ה' נקרא עליך ועל עמך · וזהש"ל מהכ"י :

נהר יג לבאר שורש נשמות ישראל ועכום:

דע כי ג' עולמות של טהרה נבראו לצורך ישראל וג' עולמות של חיצוני נבראו לצורך עכ"ום כי נפשם באה מעולם המכונה בשם רהב ורוחם מעולם המכונ' בשם סמאל ונשמתם מעולם התמורות המכונה מרכבת המשנה · אמנם ישראל נפשם באה מעולם האופני' המכונה בשם סנדלפ"ון שהם מקננת המלכות · ורוחם בא מעול' היצירה המכונה בשם מטטר"ון שהם מקנן הת"ת · ונשמתם מעולם הבריאה שהם מקנן הבינה ועם הקודש אין לו חלק בסיטרא דשמאלא כדברי ירמיהו לא כאלה חלק יעקב · ודע שכל עוד שלא נימול הישראל · אינו משיג כי אם המדרגה התחתונה מכל מדריגות הטהרה והיא היותר תחתונה שבעולם האופנים מסיטרא דמלכות ולאחר שנימול זוכה לרוח הבאה מעולם היצירה מסיטרא דת"ת הנזכר בזוהר פ' אמור דף צ"א ב' ז"ל ת"ח ברנש דאתיליד לא אתמנא עליו רוח עלאי וגו' וזהש"ל · מהכ"י :

נהר יד בענין השרים הממונים על כל הנמצאות:

דע כי אין דבר בעול' שאין שר ממונה עליו והוא סוד אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מכה עליו מלמעלה ואומר לו גדל · והנה ע"י אותו שר נמשך אליו שפע וחיות · והנה אותו השר אינו יכול להשפיע כלל עד שיאמר תחלה שירה וע"י אותה שירה יקבל מזונותיו וחיותו להשפיע על התחתונים והיינו סוד פרק שירה · ודע שהאילנות כשהעלין נופלין מהם גם איזה כח עליון מן אותו שר נחסר באותו שעה ממנו · והנה ההרים הגבוהים יש להם שרים גדולי' למעלה כדמיון ההרים עצמן כגבהות' כי הלא השמים דוגמת הארץ הם בכל הדמיונות · ואמנם המעיינות שבקרקע כנגדן יש למעלה במלכות ארץ עליונה וכן אין לך מקום מעין למטה בארץ שאין כנגדו אור עליון מלמעלה ואם אנו רואין איזה מעין או בור שיבש ונסתם הענין הוא כי כחו למעל' נפסק ואינו מעל' מ"ן גם המעיינות החדשים הוא כי נתחדש ג"כ למעלה איזה אור עליון או נשמה המעלה מ"ן · וכמו שהארץ נחלקת לז' אקלמים כך למעלה נחלקת המלכות ונק' בת שב"ע · וכפי המקום שנו מתחדש המעין למטה כך כנגדו מתחדש למעלה · ודע שההרים נוכרים וגדלים מיום ליום מעת בריאת העולם רק שאין הגידול ניכר בהם ויש הרים שמתגדלי' ויש הרים שמתמעטי' ע"ד ארץ ישראל הנקראת צבי שנתכווצה ונתקצרה כך הענין בהרים עצמן כי מתמעטים ומתקצרים לפי מיעוט כח השרש כנגדו או גדל כפי כח השר שעליו ולפעמים שהשר כנגדו למעלה מתבטל לגמרי ואז זה ההר שכנגדו אינו מתבטל מציאותו אך הוא מצטרף ומתערב עם איזה שר אחר ומתבטל בו ואינו ניכר בו ופעמים שיראה בקיעות גדולות בסלעים ובהרים ואינו בקועות העפר רק הסלע עצמו שנבקע ממש וענינו הוא כי למעלה השר שלו נחלק לשנים ומושל למחצ' וניתנ' חצי ממשלתו לשר אחר בשותפות עם שר אחר עמו כלל הדברים תבינם אתה מעצמך · מהר"י זלה"ה :

נהר טו לבאר כי תחילה היה ניצוץ קדושה ונבואה מתפשטת אל האומות להנהיגם:

על זה התפלל משה"ע ונפלינו אני ועמך וגו' שהתפלל שלא יתפשט סוד הקדושה אליהם · שלא תהיה להם אלא הנהגה רחוקה והיינו שלא תהי' ניצוץ קדושה ממש מתפשט אליהם אלא סוד מה שיונקין מלמעל' מחוץ להיכלו' על ידי מה שמשתלשל אליהם מבחוץ · אמנם אור קדושה ממש לא תהי' מתפשטות אליהם כענין ויקר אלהי' אל בלעם שאין להם אור כלל והנה ניצוץ קדושה המתפשטת אליהם היתה להם מכח סוד ז' מצות בני נח שהיו מופקדים עליהם אמנם אח"כ בשעת מתן תורה נסתלקה מהם שכינה ונבואה

דהיינו

דהיינו ראש ויתר גוים. והיינו ממש סוד וזרח משעיר למו וגו' הנז' בזוהר פ' בלק שהיה אור הקדושה מתנוצץ אליהם דרך הנהגתם והיה זה מכח סוד ז' מצות בני נח אליהם והיה להם אור שכר עמלם והיה מגיע עליהם קצת אור הקודש ואז בשעת מ"ת אסף אותו אור של הקדושה על ישראל והיינו וזרח משעיר למו ממש נשבר שעיר ושר פארן שהם שני שרים ל"ו שרים תחת סמאל ול"ו שרי' תחת עשו כנז' בתיקוני' ולזה ראש ויתר גוים התיר להם ז' מצות שלא יהיו מצווין ועושים וחסידי א"ה אינן נהנין רק מאור המתנוצץ מעט מזעיר בשלש ראשונות אל החיצונות דהיינו ראש הנחש הנתון למעלה בקודש והוא ראש עשו הקבור עם יעקב במערה וזמש"ל:

מעין שביעי עין גדי

ובו כח נהרות

נהר א

לבאר סוד מי יתן טהור מטמא:

הנה הא"ס יתרחקו ממנו כל גשמו' וכל ריבוי וכל חסרון וכל דין וכיוצא ואל כלם יפול השאלה מהיכן יצא החסד מהיכן יצא הריבוי מהיכן יצא התכלית והגבול ועל דרך זה לכל המציאות ולא יכולו משאלת אלו מחייבי הקדמות הכופרים בבריאה יש מאין. אמנם דת ה' המאמינים יש מאין אין להם בזה שאלה כלל מפני שהכל יש מאין. וכמו שהיה יצא מהאין המוחלט כך הטמא מהטהור שהרי יותר נמנע היש מאין מיש מהיש עם היותם דברים מתחלפים. ושאלת הריבוי ג"כ יותר נמנע הוא להוציא היש מאין ממה שימנע השנים מן האחד או האלף מן השנים ועל דרך זה ברחנו מהשאלות כלם ולא הכנסנו עצמינו אנחנו המאמיני' בתיקון הענייני' אלא מצד האמיתו' הדבר בעצמו. ועת' נאמר דע כי ההעדר אינו כאשר חשבו בני אדם שההעדר העדר ואפס ח"ו שהרי הוא עצמו הוא כל המציאות ואין ההעדר ח"ו שהרי לא יחשב ההעדר אלא בשתצייר יש ותצייר מקום היש והעדרו. אמנם אם תצייר א"ס לבדו הוא ואין זולתו הרי הוא ממלא כל המציאות שכל פשוט והוא החשיבות והיש אמיתי שלא יעדר לעולם וכן כל המציאות ואין חסר דבר ואל יעלה בדעתך לומר שזה השלימו' חסר בו העדר שיעדר ח"ו לעולם שהוא הוא הנמצא הקיים והעומד שלעולם לא יעדר ולא נעדר אמנם הלביש והעלים והסתיר עצמותו והגלה השכל בשכל יותר נגלה בערך עצמותו הקודם והעומד והמאוחר שלא יוסיף ולא יחסר ולא קוד' מציאת השכל הזה הנמצא המתחדש הנק' אין ולא אחר מציאותו כלל הנקרא י"ש. והנה השכל הזה שהוציא להלביש את עצמו אינו נחוצ' ממנו שהרי לא היה זולתו אלא הוא ממש כוחו הנעל' והנסתר העומד בעצמו היוצא. והנה זה השכל הלבוש נקרא יש בערך שקודם לא היה ועתה היה. אמנם לא בערך שהיה העדר שהרי הוא וידיעתו אחד ובזה אתה המעיין יתישב בלבך כל הספיקות והבן וזמש"ל:

נהר ב

לבאר מהיכן יצא הגוף והחומר:

הנה השאלה הזו שאלוהו החוקרים ואמרו שמהצורה לא ימשך חומר ומטעם זה דברו על ה' תועה. אמנם הם חשבו שידעו הצורות והחומרי' ולזה הקשו מה שהקשו ולא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו מפני שחשבו שהצורה אינו מורכבת אלא פשוטה שכל ולזה שכלו זה. גם חשבו שהשמי' גשם חמשי פשוט ובזה יצאו אל מה שיצאו והנה רז"ל פירשו שהם נקראים שמים שהם אש ומים ועל דרך זה חשבו על הנמצאות העליונות שהם פשיטות ולא עמדו על סוד ה' ואינם אלא מורכבות שהנפש והרוח והנשמה הם מורכבות מד' יסודות רוחניות כדכתיב מארבע הרוחות באי הרוח כנזכר בפ' שמות ולא עוד אלא חיות הקודש הם חיות מורכבות מד' יסודות רוחניים וכל אחד כלולה מכולם וכן הכסא דהיינו עולם הבריאה יש בו ד' יסודות שהם ד' עמודי כסא ויסוד היסודות באצילות דהיינו חסד ומים. גבורה אש. ת"ת רוח. מלכות עפר. ויש עוד ליסודות אלו שרשי' בתוכיות הבינה והם מתעלמי'. ועתה לדרך זה נאמר יהיה הענין המציאות מתפשט ומשתלשל מאצילות אל בריאה ומבריאה אל יצירה ומיציר' אל עשיי' ברצון הרצונות להתפשט הפעולות ובהיותם משתלשלות הם צורה וחומר כי הנה א"ס צורה אל אצילות והאצילות כלים וחומר אל הצורה העליונה דרך משל. והאצילות צורה אל הבריאה והבריאה היא חומר אל אצילות. והיציר' חומר אל הבריאה. והבריאה צורה היצירה והיציר' צורה אל העשיי'. והעשיי' חומר אל היציר'. וישתלשלו מעילה לעילול מצורה אל צורה והם חומר וצורה לחומר עד הגיע העניינים ממציאות אל מציאות בכוונה מכוונת בשיעור

בשיעור ומשקל ומדה לכל נמצא ונמצא שיעור מציאותו ומקו' עמידתו וענייני כמדד מאת המאציל ע"י סוד עצמות וכלים ויתפשטו מרצון עליון ויצא ממנו תחלה מאחדות פשיטתו ברצון ומשם ישתלשל ממציאות אל מציאות עד שהגיע אל מקום עמידתו ואין לך דבר שלא יהיה חומר למה שלמעלה ממנו ואין לך דבר שלא יהיה צורה למה שלמטה ממנו אלא שאנו בקנה התחתון משיגים אל החומריים התחתונים ומתעלים לנו הצורות העליונות ולכן יקשה להשכלותינו הקושיא הזאת אבל במציאות האמת אין קושיא כלל :

נהר ג

לבאר סוד מציאות הקליפה:

העניין כי כל העתק שיעתק ההויה ממציאות אל מציאות יעשה מותר בבוא השינוי מאור אל מים וממים אל רקיע׃ והעניין הוא כי הספירות העליונות סדר השתלשלותם מעילה לעלול והעיקר הם חג"ת והחסד עילה לגבורה וגבורה לת"ת ואלו הג' הם עיקר ויסוד לשאר הספירות׃ והנה בחסד אור זך ובהתפשט הגבורה יתעבה יותר כמו המים שהם עבים יותר מן האור והם דקים בערך הרקיע המתעבה בתוך המים וכשאר העכירות שלא נתעבה ולא נתפשט והם מים עכורים מותר הרקיע ובזה תמשיל בדעתך שיתפשט ההנהגה ומציאות האצילות אל מציאות הבריאה ויהיה שם אור מים רקיע וכל מה שאנו מכנים באצילות כמוהו ממש למטה בבריאה ואחר כך כמו כן נעשה ביצירה ועל דרך זה ימצאו בתיכונים מותר וירד סוד המותר אל החוץ והנה מציאותם למעלה אינו מותר תיכוני ממש אלא מציאות ההתפשטו' כשנתפשטו כמו שנדחו כל מציאו' ההנהג' ע"י האצילו' והוצרך לבריאה כך נדחה ממש סוד ההתפשטו' הזה שאינו הגון להתנהג בו הנהגת הדיני' וסיומו הגבורות כן נדחה הבריא' גם כן שאין העול' הגון להיות נידון בשרשי הגבורות והמותר אשר בכסא וכן ביצירה עד שירד מציאותם מציאו' אחר מציאות עד שהגיע אל סוד מציאות למט' במקומ' הם מושרשות ביצירה ושורש שרשם בבריאה ושורש שרשם באצילות׃ ועתה כאשר יפעלו למט' לא יפעלו אלא בהתאחז מציאו' במציאו' ושורש בשורש עד התגבר' מצד רום המעלות וזמש"ל:

נהר ד

לבאר ענין הקליפות ומהותם:

העניין כמו שהקומה הקדוש' האדם יש בו איברים פרטיים תכלל כולה בד' יסודות דהיינו סוד עשר ספירות נכללות בד' אותיות כך ממש החיצונים שיעור קומתם נכללת בד' יסודות ואלו הם ד' יסודות קליפות ממש ד' יסודות יסוד המים היינו המים הזדונים לתת לבנה כחה לתת עלפה ותרדמה ולהחטיא בענין זה האדם והיינו סוד ענן גדול׃ יסוד האש היינו המרה המררת העול' במריתות' ושורף העול' באשה וממנה סוד אש גיהנ' והיינו האש מתלקח׃ הב' יסוד הרוח סערה באה מן הצפון המתעורר כל העולם כולו׃ הד' העפר השחור החושך המשחיר היכם הריקן כאמרו הבור רק אין בו מים והנה ליחות אלו הם שולטות בכל ד' יסודות שבעול' להרע וכענין זה הם שולטות באד' ומהם באי' לאדם חלאי' רעים ובאמני' משליטת אלו על מציאות בענין שהם שולטי' על כללות העולם ועל ישראל בגלות ועל האד' בחליו וכן פי' בתיקוני'׃ ודע שהקדושה בלי ספק היא דבר יקר מאד ובלתי נמצאת לאדם אלא אחר טורח מרובה וקלה לאבד אם יתעורר האדם ברוח קדוש כל ימיו ברגע קטן ירד אל התכלית ודוד אמר כי כפשע ביני ובין המות ירצה שעם היות שהיה אחוז למעלה במדה עליונה ירד בטלטולה והיותו יוצא חוצה עד מדרגה אל הקצה שלא נשאר בינו ובין המות אלא כפשע דבר דק מאד עם היות שעמד בטהרתו׃ וכן אמר על דרך אחרת מצד העון במעט שהכל דומה נפשי כמעט בטע' גדול לא נשאר בינו ובין מדריגת דומה אלא דבר מועט מפני שהקדושה יקרה היא מאד להמצא וקלה מאד להתאבד והספק הוא על דהדהוה מי שנדבק בו הרע לא בקל מאד יחזור להפרד ומי זמי מהיורדי' אינו עולה בקל כיון שנדבקה האררה הזאת באד' עד כמה שנים היא דבוקה בו עד שיפרד ממנה מכל וכל׃ וזה מפני שהיא קלה להמציא ומזומנת לאד' מיד אפילו מי שאינו רודף אחריה נמצאת לו מיד והיא מזדמנת לו ומי שמכין עצמו לה לא כ"ש ולזה נקראו החיצוני' אל"ה אלו"ה כל הבריות אלה אלהיך ישראל וגו' כלומר המכווי' המזומני' שאדם מורה באצבע אלה׃ אמנ' הקדושה נעלמה מאד נסתרת דבר ה' יקר אינה נמצאת ואינה מזומנת׃ והטע' כי הזונה מופקרת נמצאת בכל מקום ואם בישיבתה היא יושבת אל פתח ביתה והיא מתהלכת פעם בחוץ פעם ברחובות ומבקש מיד והנה אשה לקראתו׃ אמנם הקדושה אינה כן היא בת מלך יושבת בביתה נעלמה והרודף אחריה צריך כמה דברים קשים מאד עד לכנס אל היכל המלך אל החדר עם בתו שאינה נמצאת לכל ולא הכל זוכים אליה והזוכי' יש כמה מדריגות וכמה טורח והטע' שהחומר שהוטבע באדם ע"י חטא אדה"ר גרם לו שנעל' ממנו הקדוש' והחיצוני' מיד קופצות עליו ובדבר קל מסר' החיצוני ומטמא עצמו והרי האדם מטבעו רחוק מאד מן הקודש מצד החומר והטבע שהוטבע בו מצד הלבשו בכתנות עור ממש מעורו של נחש ממש הפשיט הנחש עורו כי מלך היה הנחש בעולם העשי'

בחומריות הזאת וכשהחטיא אדם והורידו נתגרש הנחש ממקומו ונתגרשה עמה שכינה ונתבזה הנחש והפשיטוהו עורו ובטל ממנו שררה שלא ישטשט העולם שלא יהיה לו אותו השליטה בחומר כקוד' חטא אדה"ר ועשה לאדם כתנות עור מחומר הזה שהפשיט הנחש · ועכ"ז ידי אדם הם כמו כוחות מלאכים רוח אלהי מתכונן בהם שהם מתחת כנפיהם ר"ל למטה ממחנות אלו כולם מתפשטות בעולם לסייע אותם בתשובה כדי להפשיט מעליהם לבוש ככר שלבשו בעוונות כדי להעלות' אל מקו' שבת מלך שם וזה אחר הפקיד' בעבוד' כמה ימים ושנים והיינו אומר' הבא לטהר מסייעין לו והיינו שלשה נערותיה תקרא · אמנם בא לטמא פותחין לו מיד מדרגות הקודש שהוא בתוכם עושין לו פתחין מכל צד לא מסייעין לרעה ח"ו אלא הוא מפיל עצמו מלמעלה למטה וכל דבר כבד שהוא למעל' בטבעו הוא שבקל יפול וירד ומיד שירד יקפון החיצוני עליו ובחון כמה חיצוני' מסייעין אותו לרעה וכל תשוקתם להרע עמם והיינו סיוע ב"כ מאדם · וזמש"ל:

נהר ה לבאר סוד פועל הקליפה והפגם:

דע שעם היות שעיקר עבודתינו להבדיל החיצוני' מן הקודש וזה עיקר טעם מצות לא תעשה שבתורה ועם היות שהם נבדלים בתכלית ההבדל מכל מקו' לא נאמר שפעולת' לעצמן בלי השגחה עליונה ח"ו אלא שאין להם שום פעולה אלא מתוך הקדושה ולכך פי' בתיקונים ואינון כתרין תתאין איכון קליפין לעש' ספירין ועשר ספירין מוחין בגווייהו · והענין שהם משמשות אל הקודש בשני ענינים הא' שכאשר יגבר האשם שלהם שהוא היצה"ר בבני אדם למטה תתלבש הקדושה באלו הקליפות אליהם ולא ישנחו מן הקודש אלא יבא להם ההנהגה מאלו החיצונים כדי שלא יגיע דעתם למעלה בעין הקליפה אל האילן שמשמש לשומרו מכל הפגעים כך אלו שומרים וז"ש ואינון כתרין תתאין איכון קליפין לעשר ספירין · וכאשר יגיע הרע אל בני אדם לא יגיעם מן הקדושה אלא מאלו השומרי' הקדושה שלא יפגעו החוטאים בנפשותם בה · הב' שאין להם שום פעולה מבלעדי הקדושה העליונה כלל כי הקדושה העליונה היא הפועלת העונשים · אמנם הם מגיעים הדינים אל בני האדם ע"י אלו בענין שהקדושי' הטהורים אין בה שום עונשי' כלל אלא גוזרים והעונשים מושכים מן החיצונים ואין לך שום פעולה במציאות שלא תהא מן הקודש מפני שאלו הם גופים מתים אין בידם כלום · אמנם פעולת' מצד הקדושה שהיא נשמה פועלת בתוכם ואינם יכולים לפעול פעולתם אלא ע"י המוח הפנימי אשר בתוכם וז"ש ועשר ספירין מוחא בגווייהו דהיינו התפשטות עשר ניצוצות לפעול בהם והיינו אומרו ומלכותו בכל משלה שלא יפעלו אלא בדין עליון · ויש ענין ג' שהם ממש נעשים מחיצה להבדיל ולסתום השערים שלא יכנסו התפלות עד שיקבלו עונשם ואז ישראל בצער גדול והיינו אומרו כי עוונותיכם היו מבדילין ביניכם לבין אלהיכם ועם היות שנאמר לא יגורך רע פירשו רז"ל לא יגור במגורך רע למעלה · אמנם הקב"ה ושכינתיה מתפשט אל התחתונים להשגיח בהם והיינו ע"י לבוש כנודע עוד אמר לא יגור דרך גירות דוקא · אמנם דרך עראי יעלה לעיתי' כאומר ויבא גם השטן וגו' וכן אומר היתפאר גרזן על החוצב וגו' שאינ' אלא כלי מפץ אבל היד המניף הוא מלמעלה כנזכר ועכ"ז מצוה עלינו לבטל פעולתם מכל וכל שיתפשט המלך והמלכה מאלו הלבושי' ומשל ענין הקליפות למה הדבר דומה לרופא חכם שיש לפניו שוטה שנשתט' ורפואתו להכותו מכות עצומות אכזריות והרופא רחמן ואיש חכם נוה לבקש איש אכזרי שוטה שיכה השוטה עד שיתרפא · ועתה ימצאו כאן ג' דעות הרופא החכם דעת מיושב רחמן מצוה להכותם אותם ההכאות כדי שיתרפא השוטה ודעת השוטה המוכה הנידון בשטותו ואדם סבור שאין אכזריות גדולה מאכזריות הרופא המצוה להכותו וזה שקר שהרופא מחזיר אחר כל תיקוני תועלת החולה כדי לרפאותו · ודעת המכה שאין כוונתו בהכאות אלו אלא להתאכזר ולהכות כדרכו הרע שמכה כל מי שימצא בלי שום תועלת · והנה הג' דיעות אלו הא' היא הכוונה העליונה והנהגת הדינים מלמעלה שהכל בכוונה לסיבת הצורך · והב' האדם הנידון הכל תועלתו שאלו לא נשתטה לא היה צורך בזה כלל והרי שטות המוכה ממש גרם לזה להיות מוכה והיינו יצה"ר המחטיא · הג' המכה הם החיצונים המחטיאים האדם ואח"כ מכים בלי כוונה רק באכזריות מפני שרודף אחר הטומאה · וזמש"ל:

נהר ו לבאר סוד כח הקליפות ·

דע כי כמו שהקדושה נוטלת כח ממעשה האדם כך החיצונית ממש היא נוטלת כח מבני אדם ומעשיהם: אמנם הקדוש' היא באמת וייחוד והחיצונים בשקר ופירוד כי השכינה מתקשטת ומתתקנת מעשה בני אדם אל העבודה בפנים זועמות בתוכחות על עון איננה מתקשטת פנים למט' אלא למעלה כדרך שעשה משרע"ה עם ישראל להקב"ה כי למטה הראה להם פנים של זעם ולמעלה אמר והנחם על הרעה לעמך זכור לאברהם זכור אהבתם וטובת' הרי בפני' עליונים טובים על ישראל כך היא ממש פני השכינה למעלה מלמד זכותם ואומר אלו ואלו עשו כך וכך מצות · אמנם

למטה

אמר הפך מזה כל דין וכל פנים זועפות כך הוא תמיד ממש דרכה של שכינה מביאה צרות על הצדיקים ומיסרם ומראה להם פנים של זעם ומתקשטת במעשיהם למעלה והארורה הטמאה הזונה לא כך היא אלא מראה להם פנים מקושטת וממתקת אליהם הרשע' והעבירה ואומרת לרע טוב ולטוב רע ומראה פנים והיא גוזלת מעשיה' ומראת לבעלה ואומר' לו עלה והביא דבה שהרי עשה מעשה רע כזה וכזה להמשיך הרגז רב ואבדן ובעל' כועס במרירות המרה שהיא זורקת כלפי מעלה ומיד מתאכזר ועולה ומקטרג ויורד ונוטל נשמה כמלא ממש דרך הנואפת היא עושה היא מתקשטת לזרים ומבזות לבעלה ואינו נותנת לבעלה אלא שיורי פורעניות · וזמש"ל:

נהר ז

לבאר סוד מציאת יצה"ר וקליפה וכמה מיני פירות יש : יש לשאול אחר שהנפש היא מעולם האופני' מסטר ימינא סטרא דדכיו מאין נולד הקליפה ויצה"ר התשובה עיין מה שכתבנו בעין משפט נהר כ"ח · ודע כי ל' מיני פירות האילן נבראו בעול' ואכל מין ומין יש הרבה מינין כמו שדרשו רז"ל על פסוק ושבעים תמרים ע' מיני תמרים וכן בכל המינים · עשרה מעול' הבריאה סוד עשר ספירות דבריאה ולפי שהם רחוקים מן הטומאה וקרובות לאצילות אין להם קליפה לא מבפנים ולא מבחוץ ונאכלים כמות שהם ואלו הן ענב"ים תאנ"ים תפו"חים אתרו"גים לימונ"ים אגס"ים חבו"שים תות"ים סורא"בים חרו"בין · ועשרה מהם מעולם היצירה סוד עשר ספירות דיצירה שהם בינונים בין עולם הבריאה ובין עולם העשיי' שאינם קרובי' לטומאה כמו עולם העשיי' ולא רחוקי' כמו עולם הבריאה לכן גרעיני הזרע בתוך הפירי אינו נאכל לפי שאינו רך כגרעין שבתוך הפירו' דבריא' ואלו הם זית"ים תמר"ים גודג"ניות סופיי"פאס פריס"קוס סירו"לאס משמי"שוש ניכ"אדם אקרא"בים נוספו"לאס · ועשרה מהם מסוד עולם העשיי' ולזה נאכל מה שבפנים וזורק מה שבחוץ שקליפת הפירי היא מחיצת בינו לבין העולם התמורות הקרוב לו כדי שלא לקבל הטומא' והם אלו רמו"נים אגוז"ים שקד"ים ערמו"נים לוז"ים אבול"ייא בלעז אלבו"טאס פיוש"ים פיניי"נוס פיסט"וקים מאו"זים · ומנין שאותם ומספרם קבלתי אבל סידורם על סדר לא קבלתי עד יערה עלינו רוח ממרום · וכנגד אלו הל' מיני פירות יש ל' אחרים מסיטרא דשמאלא שצומחין בעצי היער מאליהם ורובם אין בהם אוכל כי אם קליפה ואין מברכין עליהם בורא פרי העץ ומי שמדקדק במעשיו לא יאכל מהם מפני שהם רומזים לסטרא דשמאלא ודע שפירות האדמה הראויים לאכילה נבראו כ"ה כמנין האד"מה והשאר אינם ראויים לאכילה · ולהיות שהם פירו' האדמה שהם שפלים ר"ל שאינם מתגאין לזה הם מוציאים פירותיהם וגדילים על כל מים · והענין שכל מה שברא האל י"ת ברא זכר ונקבה כדי שיפרו וירבו ואפילו המים יש בהם זכר ונקב' כשנבראו וברא רקיע להבדי' בין מים הזכרים לנקבות ודע כי כל פירות האדמה אינם צריכים למים זכרים אלא אפילו ע"י מים נקבות מוציאים פירותיה' והטעם כנזכר חוץ מן החטה מן הטעם שיתבאר · אמנם כל פירות האילן שהם בעלי גאוה אינם מוציאים פירותיהן אלא ע"י מים זכרי' חוץ מן האתרוג והטעם שהוא המובחר שבמיני פירות שנאכל כולו ועכ"ז אינו מתגא' כשאר אילנות לזה גדל על כל מים בין זכרים בין נקיבות · אמנם החטה להיות שהאל ית' נתן בה סגולת המזון והיא חשובה יותר מפירות האילן לזה היא במעלות פירות האילן ואין מוציאה פירותיה אלא ע"י מים זכרים לבד ולכן תמצא שנה שיהיו בה ריבוי גשמים ואין מוציאה ריבוי תבואה ויש שנה שיהיו בה מיעוט גשמי' ומוציאה תבוא' הרבה לפי שהדבר תלוי במים זכרים ואל יקשה בעיניך שארץ מצרים מוציאה החטה ע"י מים הנקיבות כמו הירקות שאין הענין כן אלא כדר"זל שבכל שנה ושנה בימי תקופת תמוז הקב"ה מטיל טיפה אחד כמו כדור ממים זכרי' לתוך נילוס ואותה הטיפה היא כמו שאור שבעיסה ונעשים כל מי נילוס מים זכרים ואינה צריכה למי גשמים וזאת הטיפה אינה נמנעת מלבא בכל שנה ושנה לפי שנתנה למצרים בשביל זכות ותפלת אברהם והענין נרמז בפסוק וישכם אברה' בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה וגו' והענין שסר של ישמעאל הוא רהב של מצרים ולפי שמצרים הוא שניי' לארץ ישראל וכמו שארץ ישראל היא בתכלית הטהרה והקדושה לזה היא ניזונת ממים זכרים כן יש במצרים אותה הטיפה ואפשר שזהו סוד אמרו לא כארץ מצרי' וגו' והשקית ברגליך כגן הירק · אמנם אברה' לאהבת ישמעאל בנו התפלל עליו ואמר לו ישמעאל יחיה לפניך פן יהי' ניזון ממים נקיבות ויהיו חייו אינו חיים והאל יתברך השיבו ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אותו והברכ' היא סוד הטיפה והענין אחד שכבר גזרה חכמתו ית' שלא ירדו גשמי' בארץ מצרים וא"א שתהיה גזירתו בטלה לזה בשביל תפלת אברהם ניתן למצרים ואת הטיפה · ודע שהמים הנקבות נחלקים לג' חלקי' ומדריגות זו למעלה מזו · המדרגה א' היותר פחותה היא המי' השאובין ששואבי' בני אדם ביד מן הנהרות ומן המעיינו'

להשקות גני הירק ואלו נקראים מתים וזהו מעלת מצרים קודם תפלת אברהם ואשר שאומר לא כארץ מצרים וגו' והשקית ברגליך וגו'· המדרגה הב' למעלה מזו היא המים הנמשכים מן המעיינות והנהרות ואלו נקראים מים חיים׃ המדרגה הג' הוא מי גשמים שהם נקיבות וכשהם ממלאים העבים מימיהם מנהרות המרים והרעי' מתתקני' ומתהפכי' למים מתוקים וטובים ויורדים אלו יותר טובים ומשובחים מן הראשונים עם היות שהם נקיבות וכמו שהמים הנקיבות נחלקין לג' חלקים כנזכר כן הענין במים הזכרים ונחלקים לג' חלקים· המדרגה הא' כשהגשמים יורדים ואויר הגשמי' כולו גוון אחד ר"ל שאינו טלאים טלאים מגוונים משונות׃ המדרגה הב' היא כשיצא חתן לקראת כלה׃ המדרגה הג' היא יותר מעולה היא כשהגשמים מגשימי' ב' ימים רצופין יום ולילה בלי הפסק ודע שכ"ט מיני פירות והשטה אינן מוציאין פירות אלא ע"י אחד מאלו הג' מיני מים הזכרים והאתרוג גדל אפילו במים שאובים וז"ש רז"ל אתרוג גדל על כל מים ולזה הוא שוה לירק לענין המעשר מצד שפלותו הוא הדור שאין חשוב והדור לפני ית' אלא מי שהוא שפל ודע כי אין דבר גשמי למטה שלא יהיה תחלה רוחני דוגמתו למעלה והגשמים הם כלם רוחניים באופן שכל הל' מיני פירות הנזכרי' כולם נמצאים למעלה בגוונם וצורתם למעלה כן גוונם וצורת' למטה אלא שהעליונים הם רוחניי' והתחתונים גשמיים והם כל הרוחניים ואם לא היה מכל לא היה כל מהכ"י׃

נהר ח

לבאר מהות יצה"ר ויצ"ט׃

נרצה לפרש מהות יצה"ר ויצ"ט׃ והענין דרך כלל הוא התעוררות סמאל וניצוצו המתפשט ונובע בחומר הזה ומדבק בו עד שרוצה להחטיאו והיינו משל הזונה הנז' בזוהר תרומה· ויש כח ביד האדם לבחור הטוב ולמאוס ברע· וכמו שהרע הוא התעוררות סמאל ויש לו בחינת האדם ונכנסה בו ואותו המנעת אליו ממנו יקרא יצרו הרע אחיו קשור בחומר למעלה בקרבו סוד יצרו ואחיו קשור בשכל האדם ונשמתו והיינו שיש באדם להגביר בו היצ"ט והיצ"הר אם ימשוך דבקותו בבורא יגביר בו יצה"ט ויתעבה החוט הזה כעבות העגלה ויתרבה בו התעוררות בוראו· אמנם יוסיף סמאל אומץ שם כי כאיש גבורתו וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו· והרשע הפסיק ע"י חובו חסד ורחמי יוצרו אשר הי' עליו ונאחז בסבך ובקרניו של סמאל קרני רשעים׃ ועכ"ז נשאר לו עצת יצה"ט פעם ביום או ב' פעמי' יתעורר בלבו ניצוצי תשוב' כנז' בספר ואם יש בו דעת לאחוז בתקות חוטי התשובה ישיב יצה"ט אל קדמותו ולזה נקרא יצה"ט החובל שמנהיג הספינה בעצתו מאת הבורא בהתעוררות סוד אור אצילות מתפשט מבריאה אל יצירה ובזה נתבאר ענין יצה"ט ויצה"ר על שורשו וזמ"ל׃

נהר ט

לבאר בחינת יצה"ר והשדים ובחינת הנשמה׃

הענין שהנשמה באדם מאצילות והיא נקראת בת להקב"ה ויש נשמ' מבריא' והיא נקרא אמה ויש נשמה למטה מבריאה והיא נקרא שפחה הדיוטה· וכן יש ביצה"ר כמה מדריגות בי' סוא למטה מבחינת הקדושה היינו למטה מהיכל לבנת הספירי' שם ולמטה ויש בו כמה בחינות לפי קורבת המדרגות אל הקדושה ויש בחינות מבח יצה"ר שהם רחוקים מסוד הנוגה שהיא קליפה קשה ויש מבחינה אחרת כאשר יתבאר ויצה"ר לא נברא אלא לשרת הנשמה כלי מוכן לעבודתה וכן קראו הכתוב עבד כאומר הפסוק מפנק מנוער עבדו ויצה"ר יבריח הנשמה שתתלבש בגוף נרכן קונו ויש לכל אדם ואדם יצה"ר שהוא נק' שד אחד בגופו המחטיאו שד ודאי כי היצה"ר והשדים מחצב שלהם אחד והנה היצה"ר מחצב שלו מאיזה קליפה הוא כן הפנתו לעניני העולם ולכן יש בני אדם שחומרם זך מוכן לשכל ויש שחומרם עכור הכל לפי בחינת יצה"ר מאיזה קליפה וכאשר תתלבש הנשמ' בסוד רוח ונפש ביצ"הר ויצ"הר בגוף אין ספק שהנשמ' בעלת עשר כלולה ודאי ולזה היא יו"ד ובהיות הנשמ' גוברת על יצה"ר ומטהרתו ומכניסו בקדוש' ומשעבדו לעבוד' השם הנה יאמר עת' על יצ"הר זה שהוא שד יהודי ואז מזדווג הנשמה ויצ"הר יחד באמצעות רוח ונפש ויטהר היצ"הר ע"י הנשמה היא ויעשה מלאך והיינו שיעשה ע"י הנשמה שד"י והיינו בגי' מטט"רון ואם ח"ו יהיה בהפך שמחטיא הנשמ' לא לבד שיאבד הנשמה והרוח ע"י יצה"ר אלא גם הנפש כאמר הכרת תכרת הנפש ההיא ואדרב' יצ"הר גורם שתהיה הנפש שד והיינו הרשעים הם הם המזיקים כנודע· ודע כי יצ"הר משפיע באדם בסוד הקליפה הקרובה אל המוח כנז' במקום אחר ומפני קורבתה יש בכחה להטהר ולהתקרב יותר לכנס אל הקודש והיינו יצ"הר יכול למהוי יצ"ט מפני שיש לו שורש מתוק וז"ש היאך ממתקין התורמסן שידע שלמה והכל לפי כשרון המעשה· ודע כי יש קליפה בעצמה בלי הכ' רפות הקדושה אליה אבל יש בה קצת הכנה אל הקדושה והכל לפי מחצב היצ"הר כי יש שיצ"הר מוכן לקבל כל חכמ' וחושק בה ויש שיצ"הר גס ועב וחשק התאוות הגשמיות והמדות המכוערו' וזה שפי' רז"ל בענין השדים הפשוטי' שהם נחצבי' מהקליפות ואין הרכבת כבני אדם ועכ"ז יש בהם חכמי' וזהו

ידאה

יראה ומפני שיצ"הר משורש הקליפה בעצמה יש בתכונת' טבע וחשק בידיעה · וכשיתגלגל יצ"הר באדם מקליפ' זו בקל יוכל להתחכ' בתורה ויהיה ת"ח בתור' מפני דקותו וקורבתו אל הידיעה ואם לא יחפוץ לעסוק בתורה ובעניני הקדושה לפחות יתחכם בחכמה חיצונית בתכונה וכיוצא בהם דברי' טבעיים ידע בהם להתגאות בבני אדם שהרי לא יפתוהו יצ"הר אלא בעסק החכמה וזה מפני מחשב יצ"הר ומחשב דרך החושק בחכמה · דע כי יש בחינות בשדים עצמן כמו שיש ת"ח בבני אדם הבלתי שוים כפילוסופים תוכניים וכיוצא יש שמדקדקי' ועוסקים בתורת ה' ויצ"הר כהפך מהם למט' דהיינו מטט"רון כנזכר ויש אחרים שבשדים עצמן הם כבהמ' שאינם רודפי' אלא אחר הנזק והקלקול ואינם יודעים מאומ' וזה לסיבה היות מחשב שלהם רע ומפחיתות ועביות מחשב שלהם אינם חושקים בכל חכמה רק רודפים אחר המאכל והמשתה והמשגל וכיוצא · ובשמתגלגל יצה"ר מבחינ' זו בבני אדם יש בהם שתי בחינות הא' השוטים בתשוב' והם ת"ח קשי העיון והב' גסים בשכלם טרחם טורח מרוב' ויש בחינת השוטים הדבקים בת"ח להשיג דבר מועט והם בחמורים נושאים סבל עבודתםבמשא עד שמשברי' הקליפ הגסה מעליהם וטורחים כמה טרחות להטהר מכמה מדות מגונות שבהם · ויש שאינם שוים והם עמי הארץ שמדותיה' רעות בוזים התורה והעוסקים בה ואינם אוהבים שום עסק חכמה והם בעלי מדות מגונות וחושקים המאכל והמשתה והמשגל והם שקץ ובנותיהם שרץ · אמנם בחינת השבי' הוא כמו שזכרנו · וזמש"ל :

נהר י לבאר סוד חלק הניתן לקליפה :

דע כי הקדושה והקליפה הם צרות זו לזו וא"א בשום אופן בעולם להשלים ביניהם כלל מה שאין כן בשאר חלקי העולם אע"פ שכולם משלימות ומתקשרות יחד ונהנין כלם מהקרבן · אמנם הקליפ' אי אפשר להשלי' עמהם אלא או יהיו כלם לקליפה והד' מערכות יסתלקו שה' עד עולם המלאכים והמערכ' אחרונה שהוא זה העול' השפל לבד היא נוכרחת ומוכנעת תחת הקליפה והיינו סוד קרבן לע"ז ויין נסך ושאר הדברי' האסורים כי ממש כל צד הקדוש' מסתלק משם ואז הקליפות בכח הקליפות ההוא עושים עסק ונלוז בקדושה ופורצים פרץ בעולם המלאכים וגורמים כמה רעות וזה כי צריך לדעת לפי שהמלכות היא המדה המנהגת העולם בדין וצדק לכך היא מפנ' באלו הרשעי' שהם הקליפות לייסר בהם בני אדם והם נקרא' נגעי בני אדם ושבט אנשים והם אבן נגף וצור מכשול והם על פי הבא' ר"ל על פי הקדוש' נוסעים וחונים לנגוף כל המעוותים אורחותם · ואחר שכן היא חייבת לזונם ולפרנסתם והם תובעים מזונותם ממנה דכתיב הכפירים שואגים לטרף וגו' וכתיב ותקם בעוד לילה זמן שליטת חמור הנוער וגו' ותתן טרף לביתה מזון הקבוע להם מידוים ביומו למאכלם · אמנם בעת שימצאו עונות וחטאים יחלקו שלל יותר ויותר עד שיגרמו לסתום מעין הקדוש ויגרמו לפתוח מקום עכור מקום שהי' שם הגבורה זך ונעשית חלב ויגרמו שדדיה נומקים ונהפך לדם טמא ודין קשה להשפיע עבירות לרשעים ואז ויצם ויצא והם אוחזים בה וזהו סוד גלות שכינה ואז אי אפשר שיהיה הייחוד כלל בקדושה ח"ו ודע ג"כ כי כאשר יקריב אדם קרבן במקום הראוי ובקדושה הראויה אין ספק שאין להם הנאה כלל עד שאפילו במקום שנקרא שם הקדושה אין לה אחיזה כלל עד שאמרו בזוהר שמי שטובל והזכיר שם ה' ודבר של קדושה בדברים שבזה קליפה נסתלקת · ואם ח"ו מזכירים באיזה דבר שבעולם אפילו מלה מטונפת יתאחזו במלה או בדיבור ההוא או בענין ההוא כ"ש לומר דבר זה יהי' לפלוני השר כמו שאומרים הרבה שזה ח"ו ממש כמקריב לע"ז וכאשר האדם יעשה דבר של קדושה הנה הרעים האלה כיון שרואין שאין להם אחיזה לא בדיבור ולא במעש' הם עולים למעלה מקנא' מפני שכל המערכות נקשרות והיא נבדלת כמצורע ואז עול' והולכת ומקטרגת על הקרבן ההוא או על השמח' ההיא לכך צריך לתת חלק לקליפה ומעשה אברהם בסעודת שמחה הגמל יצחק יוכיח כדפי' בזוהר שלא זז מקב"ה עד שנגזר יצחק למיתה כל זה גורמת הרשעה הזאת אם לא יתנו לה חלק מה וענין זה צריך דעת הרבה שא"א שישלימו ביניהם שהם צרות זו לזו וכנז' לולי חכמת התורה ע"ד שצותה התורה ליתן לה חלק · והנה החלק הנותן לקליפה הא' הוא אב לכולם והוא השעיר לעזאזל · הב' שעיר ר"ח · הג' שער של תפילין · הד' מים אחרונים · הה' ערלה בעפר · הו' שער נזיר וצפורניו · כנזכר בזוהר · הז' פירות ערלה · הח' פרי החג · הט' וידוי הקרבן · הי' בשר הגוף הבלה בעפר כנזכר בזוהר בפסוק הכסיל חובק בשרו · הי"א מי רחיצת ידים מבית הכסא · והשינה · ויש רבים · והכוונה בכל אלה להבדיל' שלא יקנטר בקדוש' ולא יקטרג כי בחלק ההוא נהנ' ושמח' ואינה תובעת כלל אלא אם יתן לה פתח במעשה כגו' או בהדבור כגון בקרבן או מצוה שלא לשמ' והנ' בזה כמה בחינות אמנ' ע"ד כלל הם שתים · הא' לתת הזוהמא לבד ובכלל זה שעיר עזאזל שנותנים לו שם זוהמת עוונות וקדוש' נטהרת לכן מים אחרוני' לפי שהאדם כמשף

אחר

אחר המאכל ורוצה לברך לקדושה כדי שלא יהיה לה חלק שם נותן לה זוהמת הידים שהוא התאוה החומריות שאכל בה ונוגע בה ידיו. וכן בכלל זה הוידוי על הקרבן וכן בכלל זה מי רחיצת בית הכסא שהוא כיעור הקליפה מגיף שהוא מותר המטונף ובבית הכסא שורה רוח הטומאה והוא שורה בידים בהכנסו שם צריך לתת לו חלק הטינוף ההוא להעבירו מידיו וכן בכלל זה רחיצת ידים בבוקר שעל ידי השינ' שור' שם רוח הטומאה נותן לו חלקו ומטהר. והחלק הב' לתת לו חלק מהקדושה ממש והיינו פרי החג. וכן שעיר ראש חודש וכן שיער של תפילין זה הכלל אין הכוונ' לשתפ' אל הקדושה אלא לתת לה חלק עם החולה בתוך נוקבא דתהומ' רבא ולא יבלבלו חלק הקדושה כלל. וזמש"ל:

נהר יא

לבאר סוד שפחה כי תיר' גבירתה:

הנה להכיל המעיין שלא יחשוב בראותו בספר הזוהר שפחה כי תירש גבירתה וכיוצא בהן כפשוטו ח"ו כי הק"בה טהור וכי יעלה על הדעת ואפילו בקודש הקדשים שלמטה אין מלאך ולא שרף ולא שום בריה יכולה לכנס ואיך יעלה על הדעת שתכנס שפחה במקום גבירתה למעלה אך הכוונה כי העולם מתנהג על פי המדות העליונות והמדות העליונה כולם משפיעות וממשיכות שפע אל המלכו' והיינו היות הת"ת מתייחד עם המלכות והמלכו' מחלקת מזון מהשפע הנזכר מנהגת ומנהלת העליונים והתחתונים חיצוניים ופנימיים ובהיות ישראל על אדמתן היתה בחינה אחת אל המלכות הנק' אופן אחד בארץ שפי' שהיא בארץ לנהל התחתונים ומשם מקבלת שפעם ומזונם ישראל ומה שרמסו ישראל ברגליהם היה נמשך אל החיצונים לזון את בניה וז"ס פרי החג וכאשר גרמו עונינו ונחרב בית תפארתינו באופן הזה אשר בארץ היא עמנו בגלות שוממה פירש שאין ההנהגה אלינו ונתלבש' בלבוש גלות לבושי החול והיא מנהגת על ידו השפע ההוא התחתונים ואותו לבושי החול שהם מגד מטט"רון סביב למשכנו יחן החיצונים ואמן החיצונית תובעת חלקה וחלק אנשיה ואנחנו בגלותינו יונקים משדיה המקולקלת מפני שאנו ניזונים על ידה וזה לעומדי' חוצה לארץ שהם עובדי' עבודה זרה בטהר' שהם אומרי' ברך עלינו וגו' ואין ספק ששפע זה ניתן לחיצוני' לזון בניה שהם עיקר ואנחנו טפלים להם ומתמציתם אנחנו ניזונים כי אין שפע מתחלק חוצה לארץ שלא ינתן לשר של אומה ההיא והמדינה ההיא כאומר ועל המדינות בו יאמר וגו' והנה אמנו אין בידה להשפיענו מפני שנטלה ההנהגה ממנה בערך שאין ההנהגה ממנה אלינו בלתי אמצעי ולכן ענין זה יוצא בלשון שפחה תירש גבירתה שהיא נוטלת חלק השפע ומחלקת לבניה כרצונה משל לבן מלך בהיותו בהיכל אביו היה' פרנסתו ומנות מזונותיו נתונות לאמו ואמו זנה אותו בהנהגה הראויה וכאשר הרבה לפשוע גרשו אביו מאת פניו והוא בגול' נטרד הלוך בין הגוים בהיותו שם המלך אביו נתן מזונותיו במכמוס ע"י השפחה ההיא שהכן בביתה והשפחה ההיא נותנת לבניה ומיתורה ניתן לבן המלך ואין לה דעת ותבונ' להשיג השכל המזון ולא ניתן לה אלא על ידי בן המלך שברשותה. והנה בערך נתינת המזון הרי שפחה יורשת גבירתה כי הנהגת בן המלך על ידה והיא נושאת משאת פני המלך לא שהיא תכנס לפני המלך ח"ו אלא שהמלך נותן את המשאת ביד השר והשר אל העבד ועבדו אל השפחה ומטעם שמתוך היכל המלך אל השפח' ניתן אין לך פגם גדול מזה אל המלך ואל המלכה:

נהר יב

לבאר סוד ריבוי הקליפה אע"פי שאינו עושה פירות:

כי היה ראוי שיתבטל ותלך מיום שנברא העולם אלא אדרבה שאנו רואין שמתפשטות והולכות וגדלה והקליפ' בעצמ' אינו עוש' פירות. אמנם יש גורמים ובעביר' הם מרבים אותה כענין העושה עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד וזה לא נקרא עוש' פירות אלא שהרשעים גורמין אותה שתתפשט מה שאין כן הקדוש' שאם עשה האדם מצוה אחת שהמצו' עצמ' עוש' פירות וה"תת והמלכות מתייחדים ומוסיפין קדושה אם לא היו מונעים אותם מה שאין כן החיצונים שהם בעצמן אינם מתייחדים אלא שהרשעים מחזיקין אותה כנזכר וזמש"ל:

נהר יג

לבאר מיני הקליפות ומקור' ומקום חנייתם וסוד טומאת המת ושאר הטומאות:

דע כי בעשר' מקומות יש שיער בגוף כנגד עשרה כוחות הטומא' שער הראש רומז לראשונ'. שער של הלחי הימין רומז לב' שער של הלחי השמאל רומז לג'. וזה רומז לג' עליונות שלשתן חשובות א'. ודע ששער הזקן מחבר שער ב' הלחיים ושער הלחיים מחובר עם שאר פאות הראש לרמוז שלשתן א' ודע כי שערות פיאות הראש רומזות לכוחות אלהית של טהר' ולכן צוות' תור' לא תקיפו פאת ראשיכם שאסור לגלחם עם שער הראש ושער הלחיים הרומזות לכסא כוחות הטומא' דגזר' חכמתו ית' שיהיו אלו הב' פיאות כמו מחיצ' להבדיל שלא יתחברו ג' כוחות הטומא' יחדיו וכמו כן פיאות הזקן שהם למעלה בסוף הלחיים הם ב"כ רומזים לכוחות אלהית טהורות ומחוברות עם פיאות הראש באופן שהם כמו מחיצות זו אצל זו כמו ב' תקיעות בין ב' תרועות:

ב׳ תרועות להבדיל ולהפריד כוחות הטומא׳ שלא יתחברו לכחות הטהרה ויהיו מופרדים׳ וכן הפיאות שבסוף הזקן להפריד בין שער לחי הימין ובין שער לחי השמאל כדי שלא יתחברו כחות הטומא׳׳ וחמשה פאות הם בזקן ב׳ בראש לחי עליון א׳ בימין וא׳ בשמאל וב׳ פיאות אלו סמוכות אצל פיאות הראש כנזכר וב׳ פיאות בראשי לחי התחתון אחד מימין וא׳ משמאל הנק׳ שבולת ואחד במקום אמצע לחי התחתון שהוא כנגד הגרון וכל שערות שבחמש אלו הפיאות הם רומזים לכוחות אלהים כמו השערות שבשני הפאות הראש ואסור לגלחן שכל שער שבז׳ פאות אלו הם כשא לז׳ כוחות הטהר׳ לחול עליהם בהיותו טהור׳ ונחזור לענין ושער בית השחי הימיני רומז לרביעית שהוא זרוע ימין ושבשחי השמאל רומז לחמישית ושער שבחזה רומז לו׳ שהוא גוף האילן והשער שבירך ימין רומז לז׳ ושבשמאל רומז לח׳ ושסביב לצדיק רומז לט׳ ושל אחוריו רומז לעשירית ודע כי השערו׳ שבעשר מקומות הנזכרים הרמוזים לטומא׳ אל יעל׳ על הדעת אפילו במחשב׳ לומר שגוף השערות בעצמ׳ הם טומא׳ ח״ו כי ישראל קדושי׳ וא״א שימצא בגוף דבר טומא׳ אלא שהשערות שהם בעשר מקומות אלו הם כמו כסא לעשר כוחות הטומא׳ לחול עליהם אם יטמאו ודע כי יש ו׳ מדרגות לסטרא דסמאלא׳ **המדרגה א** שהיא עליונה היא מדרגת המלך והמלכ׳ שהוא סמאל ורהב וסיעתם הנק׳ עבד׳ בישא ושפחה בישא ונקראת טומאתם אבי אבות הטומאה ובשביל רוב גודל מעלתן של ישראל לא ניתן רשות לשום אחד מאלו המדרגות של טומא׳ ליגע בהם בשעת הפטיר׳ ולאחר הפטירה אלא דוקא סמאל וסיעתו׳ **המדרגה ב** יקראו עבדים דסמאל וכן על זה הדרך עד ו׳ מדרגות והמדרג׳ הב׳ נחלק׳ לד׳ מאות כתות וכולם חונים על הטמא שנטמא בא׳ מט׳ טומאות אלו זב מצורע בעל קרי נדה יולדת זיבה טומאת שרץ׳ נבלה מי חטאת ויש הכשר ע״י מקו׳ טהר׳ להעלותו מטומאתו בין שהי׳ טמא מטומא׳ א׳ מן הט׳ טומאות בין שהי׳ טמא מכולם׳ וידוע שכל אחד מט׳ מיני טומאות אלו נקראו אב הטומא׳ והמת נקרא אבי אבות הטומא׳ בעבור ששולטים בו מהמדרגה הא׳ באופן שאין מסתלקין מעל טמא מת אעפי שיטבילו בים הגדול ולא שום דבר אחר אלא דוקא באפר פרה׳ וסוד ענין זה שכבר נתבאר כי אין רשות ליגע בנפטר הישראלי אלא סמאל שהם המדרג׳ הא׳ וכשמזין על הטמא אפר פרה מיד הטומא׳ הנק׳ עגל מסתלקת ממנו׳ כי ידמה לו כאפר פרה כאלו אמרו ישרפו אותו כמו ששרפו את אמו ומיד מסתלק והולך ובעבור שכל ענייני התורה אינו מתקיים אלא על פי שני עדים לכן הוצרכו ב׳ הזאות׳ ועוד בשביל שניתן רשות לטומא׳ לחול עליו ז׳ ימים כנגד ממשלות ז׳ כוכבי לכת שכל כוכב מושל ביומו על סדר זה לבנה ביום א׳׳ מאדים ביום ב׳׳ חמה ביום ג׳׳ נוגה ביום ד׳׳ כוכב ביום ה׳׳ שבתי ביום ו׳׳ צדק ביום שבת׳ למח״נך ש״ץ׳ וידוע כי ביום ג׳ רומז לת״ת שהוא קב״ה ויום ז׳ למלכות שהיא שכינת עוז ולכן צריכי׳ הזאות ג׳ וז׳ שיסתלק הטומא׳ בכח הקב״ה ושכינת עוז בחיבור שניהם כי בכח ההזא׳ שביום ג׳ הרומז לת״ת מסתלקים כל כוחות סטרא אחרא דסמאלא שהם מסיעתו של סמאל ועדיין נשארים אותה של סיעת׳ של רהב׳ ובכח הזאות יום ז׳ הרומז למלכות מסתלקים כל כחות הטומא׳ שהם מסיעתן של רהב׳ באופן שנשאר הטמא טהור מטומא׳ המת אבל עדיין נשאר לו טומאת מי נדה ולכן אינו טהור עד שיטבול כי טומאת אפר פרה הנק׳ מי נדה היא א׳ מט׳ אבות הטומא׳ והנטמא באחד מהם אינו טהור עד שיטבול ולכן הטמא בטומא׳ מת אחר הזי׳ ג׳ וז׳ צריך שיטבול׳ וזמש״ל׳ מש״כ:

נהר יד

לבאר פרטי החיצונים כגון השדים וכוחות אחרים המתפשטים במציאות: **חכמי** הקבל׳ הקדושים אומרים כי קבלה מסורות לאבותיהם כי זה האויר נחלק לג׳ חלקים עליוני ואמצעי ותחתון׳ עליון נתן לאשמדאי מלכא רבא דשידא ואין רשות לקטרג ולא לחבל אלא ביום שני בשבוע ואשמדאי אע״פי שנקרא מלכא רבא דשידא הוא תחת ממשלת סמאל ונק׳ שרא רבא כנגד אצילות של מטה ואשמדאי תחת ידו וממשלותיו ולילית שבתא משמש בה סמאל׳ ואשמדאי משמש בלילית זעירתא׳ והב׳ כיתות האלה עם בת זוגם כל אחד מהם נולד עם בת זוגו דו פרצופים כאדם וחוה׳ ולילית עולמתיה כלתא דאשמדאי היא ברתיה דמלכא דשמה **קפצפוני** שנבאר לקמן ואמרו החכמים הקדמונים שסמאל מלכא רבא השר הגדול נולד קנאה בינו ובין אשמדאי מלך השדים על לילית שקוראים אותה לילית עולימתא שהיא כצורת אשה יפה מהראש עד הטבור ומהטבור ולמטה אש לוהט כי כאמ׳ בתה שהיא **מהטבאל** אשת **קפצפוני** אם לילית ועולימתא ושתיהן אם ובת טרודות במלחמותם עם לילית רבתי אשת סמאל **ומתולדות** אשמדאי ולילית אשתו נולד שר גדול בשמים מושל על שמונים אלף משחיתים ומחבלים וקוראים חרבא דאשמדאי מלכא ושמו **אלפפי״ניאש** ופניו מלהטים כאש ולהבה ועוד קוראים אותו **ער יהודה** פירושו מקטרג ומתגרה עם יהודה

שהם ג' שרים המלמדים זכות על יהודה ושמם **מלכיאל עטוריאל נשריאל** ובשעה שנולד אותו משחית כ"ל ד ג"כ בשמים שר משורש המלכות נקרא חרבא משיחא ויש לו שני שמות ואלו הם **משתיאל נונגיאל** וכשיבא ויגיע הרצון אז יצא חרב מתער' ויתקיימו הנבואות כי רותה בשמים חרבי וגו' דרך כוכב מיעקב וגו' **החלק ב קפקוני וצרעיתא** אשתו שמשמש בה חצי שנה וחצי שנה משמש באשה אחרת ושמה **סגריתא** והתולדות היוצאות מהם צורות משונות זו מזו יש להם גופות והכרת פניהם בשני דמיונים בני צרעיתא כמו דמות מצורעים ויש אומרים כי המצורעים בני כדה שמצטרעים לי' לכ' לג' למ' לנ' לס' לע' לפ' כדפי' רז"ל הם הנולדים מהם מכח התולדה הזאת המגונה ובני סגרי"תא הם אין להם הכרת פנים אלא כדמות מכונעים ומלחמה ארוכה ביניהם והם רוחות רעות מתפשטות באויר וכל הזיקים והזועות יוצאים מכח אלו התערובות וממשלת אשמדאי ואימתו מוטלת עליהם ומה שמתחדש עליהם הם מודיעים את שלמטה מהם **החלק הג'** הם המזיקים נבראים ומלובשים בכמה מיני צורות משונות זו מזו יש מהם בצורות כלבים ואם עון אדם גורם והכלב המצוייר מאותה תולדה הרע' יקרה באדם ונושך אותו ורפואתו קשה עד מאד להרפא · ולפעמים ישתנה צורתו בעוונו בצורות הכלב ההוא ומתחלף באותה הצורה ונובח וצועק ונושך וחוזר ונושך ההוא אין לו רפואה עולמית עד שימות וחוזר ומתלבש בערוב האויר ההוא בכח אותו הצורה וזהו עונשו ואפיסתו ועל זה הסוד התפלל דוד הציל' מחרב נפשי מיד כלב יחידתי ויש מהם שצורתם צורת שעיר עזים ומאלה היה רהב עזא ועזאל ושניהם לבדם צורתם דמות אדם ממש וכשנפלו ממקום הקודש נתלבשו בכח זה האויר אשר עלינו ונתלבשו בגשמות בני אדם · ונחלש כח עליוני וקבלו כח תחתוני אלה תולדות שיצאו מהם היו גיבורים בקומה יתירה ובגבורה וחזקה מכל בני אדם ויש מהם צורות אחרות כצורת בני אדם מתולדותם מהם צורו' אנשים ומהם צורות נשים נראין לבני אדם ואין ביניהם רק השקר והכזב ויש להם קנאה מבני אדם וכוונתם לטמאם ולהכשילם וכמעט שהיו מכלים ומשחיתים כל מה שנראה להם לולי מדת מלכות המושל מאצילותה שר ידיד וחביב לפני השכינה שמו **יופיאל** שר הפנים ולולי השגחתו ואימתו עליהם לא היו מניחין שום בריה בעולם והשר הזה מכניעם ומשפילם והשר על החלק השלישי הזה שמו קפ"נפו"ני ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד והתולדות היוצאי' ממנו מקפיצים בקפיצ' א' מקצה האויר ועד קצה האויר וניתן להם רשות לפעמים להטיב ולהדיח הנזקין מבני אדם ומודיע להם עתידות כי נראה להם בצורת בני אדם ואין לה' ממשלות לא בשקרים ולא בכזבי' והשואל מהם תמצא שאלתו כרצונו אם השואל ראוי לענות אותו ואם לאו משיבים לו בכח ההשבעה שהשביע שלא ניתן לענות שאלתו · ולפעמים לפי הכח והממשלה הנתון להשר הזה קפנפ"וני מתחבר ומתדבק עם בת א' אשר לו ושמה לילית אשת אשמדאי כנ"ל וחיבתו הוא דבוקה בלילית הזאת (ע"כ דברי הגאונים בקיצור מופלג ·) שוב מצאתי בדברי המפרשים ג' כתות של מלאכי חבלה נבראו בעולם ואלו הם כת אחת נבראו כשבא נחש על חוה בע"ש והכת השניה נבראו מנגעי אדם הראשון מקרי שראה אד"הר כל אותן ק"ל שנה שפירש מחו' וכך הם מתהוין מקריין של בני אדם והכת הג' נבראו מהם שהם פרים ורבים כדפי' רז"ל ו' דברים בשדים ג' כמלאכי השרת ג' כבני אדם וא' מהם הוא שהם פרים ורבים כבני אדם עכ"ל ובאמת בב"ר בפסוק כי היתה אם כל חי קאמר אמר ר' סימון ק"ל שנה שפירשה חוה מאדם היו רוחות זכרים מתחממין בה והיא יולדות מהם ורוחות נקיבות מתחממות מאדם ויולדות ממנו הה"ד אשר בעוותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם בנוי דאדם קדמאי ע"כ · לפי דברי זה המאמר הם שתי משפחות או אומות שהם מצד הזכר אדם גשמי או אומ' שנולד הנקיבה גשמי כמוהו ושתי משפחות האלו הם מורכבות מאד' גשמי ורוחני רע ויתקרבו זו בזו ויולידו וא"כ הם כהם מולידין אלו באלו · אמנם יש מינים אחרים רבים אבאר עוד בע"ה · ותחלה ראוי לנו לשאת בעניינים בענין אחר כמו שיבא בסייעתא דשמיא · וזה מה שנראה לי:

נהר טו לבאר שמלאכי חבל' אינ' השדים: הם מלאכי שלוחים שנבראו מכח החיצונים שהם משחיתים לחבל ואלו הם לגבי השדים כמלאכים הקדושים לגבי בני אדם רחוקים מהם ומעולים ואלו לא נבראו להתגשם כלל אלא מציאותם נמצאו לשליחות ופעולת החיצוני' על ידם יוצאות לפועל ואלו אינם מתמעטי' ולא מתרבים אלא הם במספר כמפקד המלאכים הקדושים והם סוד התפשטות המרכבה החיצוניות וכחותיה שאינם מתבטלים אלא עומדים על משמרתם יוצאים ממציאותם המושרש למעל' ובאים לעולם לקיים גזירות איזה צורך והם פועלים ברוחניים כשאר החיצונים ובאלו אין אנו צריכין לשאת ולתת על מציאות הרכבתם ממה הם מפני שנודע היותם ענין השורש והמקום שממנו נמצאו לקיים גזירת

ההנהגה

ההנהגה העליונה מהם לפתות מהם לענוש מהם לחבל הוי נמצאו מהיכלות עליונות כפי כחן ועניינם מתפשט כח הנהגתם למטה בהתפשטות סגולת המלאכים והשפעתם שאינם פועלים בפנימות גשם בגשם כלל אלא פעולת ההשגח' והמשכת השפע · אמנם יש להסתפק באלו המתפשטין בעול' איך ענייניהם אם הם למעלה מהכוכבים או למטה מהם כי בבחינ' א' נראה שהם למטה מהכוכבים מפני ששליטת הכוכבים בעולם אינו עניינים רעים אלא טובים כגון צד"ק וכו"כב ונו"גה וח"מה ולב"נה שליטת טובות וכיוצא · אמנם שב"תי ומא"דים שליטתם רעות א"כ משמע שהכוכבי' למעלה מאלו ואלו הכוחות יהיו מענין עץ הדעת טוב ורע לכך יצא מהם פעולות טובות ורעות ובדרך אחרת קיימא לן שאין מזל לישראל ואינם תחת רשות כוכב א"כ נמצא שאלו הכוכבים להנהגת הרעים ושואבים מהם והם למעלה מהכוכבים ועיקר הנראה בזוהר שהכוכבים יקבלו מהיכלות הקדושים דהיינו מהיכל לבנת הספיר מקבל שבתאי והיכל עצם השמים מקבל צדק · ומהיכל נוגה מקבל מאדים · ומהיכל אהבה מקבל נוגה · ומהיכל רצון מקבל כוכב · ומהיכל קודש הקדשים מקבל לבנה · עם היות שלא נתפרשו שם כלם אלא ד' מהם נראה שהוא הדין לכולם אלא שסמך על המבין ובחיצונים בז' היכלות הנז' פירש ממש הם מקבלים מז' היכלות קדושים כי כל הגזירות היוצאות מההיכלות הקדושים לדין כלם ניתנין לכנגדם היכל נוכח היכל גם את זה לעומת זה · וא"כ עתה חזרנו על ענין ז' כוכבים ולא נודע ענין השפעתם ממה הם אם הם מהקדושים אם מהחיצונים ובספרי החכמות חכמת הגבה מצינו באופני ענייניהם שכלם נראים להם שהם עבודות זרות בחיצונים וא"כ ראוי שנדע איך יהיה ענין זה · ודרך קצרה נראה שמדור אלו החיצונים למעלה מרקיעים אלו שהם רקיע הכוכבים ומכח דרך אלו הגשמיים יתפשטו בעולם כח אלו ואלו הם קדושים וחיצונים איך קדושים לא יתפשטו הקדוש' אלא בארץ ישראל וחיצונים יתפשטו בחוצה לארץ בהתלבשו' לבושי אוירי חוצה לארץ החיצונים לכך המלאכי' כתות כתות כת ארץ ישראל אינה כת חוצ' לארץ מפני שהכת היוצאת חוצ' היא בחינת המלאכים שאינם חוששין בשום ענין לאויר חוצה לארץ מפני הלבוש אשר להם להתפשט בחוץ ואינם מטנפים עצמן אמנם כתות ארץ ישראל קדושים וטהורים אינם יוצאים החוצה זולתי בגלות שכינה שכתוב בענין חלל מחוללה ושריה ממש ושכינה שהיא נקראת מלכות לא היתה יוצאות חוצה ח"ו ולחלל קדושתה עם שריה רק יצאה חוצה

והוצרכה להתלבש השכינה בכוחות התחתונים החיצונים כאשר נתבאר לעיל בענין כל כה"ד ולזה תמצא שאויר א"י קדוש מוכן לקדושים זולתי אותם החיצונים שהם שליטת יצ"הר וגיהנם נחש עקלתון ונחש בריח שבע' היכלות שולטי' בארץ ישראל דוקא להסית ולהחטיא ולהשטין ולהעניש שהם ד' פנים פני הנהגתן · אמנם שליטת מזון להנהיג לפרנס אין ארץ ישראל תחת ידם וממשלתם כלל שאויר ארץ ישראל ישראל טהור מצד זה כנ"ל בענין הארץ · וכנזכר בזוהר שמיתי ארץ ישראל מתים ע"י סכין בדוק דהיינו מלאך קדוש מתלבש באכזריות המות · ומיתי ח"ל מתים ע"י סכין פגום סמאל והכוונה כי בשליטתן בארץ ישראל אותה השליטה אינ' דומה לשליטתם בח"ל ששליטתם בח"ל חזקה ותקיפה יותר מדאי ובארץ ישראל חלושה וקלושה עד שאפילו לענין יצ"הר אמרו זה לענין ירידת האבות לח"ל:

נהר טז

לבאר לפי זה הנזכר שליטת החיצונים בג' בחינות: **הא'** בארץ ישראל כנ"ל שאינם שולטות אלא בבחינת חטא אד"הר כדאי' בענין נגעים ובענין הארץ ולזה שם ימצא המיתה והחלאי' והייסורי' והתוכחות על עון ועל עוני והחורבן והמפולת וביוצא מן הדברים המיוחסי' אליהם כענין הקוצים והדרדרי' וכל שאר דברים המיוחסי' לל"ט קללות שנתקלל אדם ואשתו ונחש והארץ אלו לא תמלט א"י מהם על הדרך שהם נכנסות בארץ · הב' בחוצה לארץ שאין לך טובה או רעה בה שאינה מהם ממש ע"י הנהגת השרים כדפי' ולא יוכל אדם לתפוס ענין בחוצה לארץ שאין החיצוני שולט בו זולתי בכניסתו לארץ יסתלק הכח החיצוני ממנו ויעשה אפר א"י קדוש · הג' עיקר שליטתם אינו אלא במקום החורבן והשממון כגון המדבריות החזקים ארץ גזירה ארץ מליחה ולא תשב שמה שולט החיצוני לבדו בכח המזל מאד"ים ושב"תאי לבדם והחריבו העולם · ומן הטעם הזה תמצא מדור אלו השדים במקום המדבריות והחורבות ושממה מפני ששם הם נמצאים לכך כל מציאותם לרדוף אחר מקום שיהנו מהכתרים העליונים ההם ומן ההיכלות שמציאותם במקום החורבן כנזכר עד שיש מי שפירש שהם נקראי' שדים בעבור שמשכנ' במקום שדוד כגון המדבר ועיקר מציאות' בקצוות כגון פאת צפון בחורב מפני הקור · והנה ימצא דירתם במקומות רבי' משונים וכל אחד ואחד כח לעצמו הנה משכנם במקום המדבריות ומקום שאין דירת בני אדם ונראה שבני אדם מחלישין כחם שאין שליטתם בישוב כמו במדבר וכל מקום שנעשה בו ישוב בני אדם כחם נחלש וכן הם דרים בחורבות

מפני המזיקים וכן הם דרים במרחצאות מצד הטינופות וכן דרים בבתי כסאות והם אלו מצד שהם צואה רותחת וכן דרי' בביבין ובמקום המרזבין כנז' בגמרא והם הם הדרים בבית המטבחיי' מפני שמלאכת המקום טינופת ההוא גורם ענין שחיטה ודם ובשר:

נהר יז לבאר משפחות השדים לגוייהם ומיניהם:

רבים הראשונים לכל' הם מלאכי חבלה והם מיני' רבים לפי מלאכות שיש לחיצונות לעשות ואלו אינם שדים אלא רוחניים כנזכר ולהם ולמיניה' שמות בתורה כגון מזי רעב היינו ע"י סוד וכפן וכחותיו · לחומי רשף · וקטב מרירי · ושן בהמות · חמת זוחלי עפר · פח יקוש · דבר באופל יהלוך · קטב ישוד צהרים · היינו קטב מרירי הנזכר · ושן בהמות · שחל ופתן · כפיר ותנין · אלף ורבבה · רעה ונגע · פחד לילה · חץ יעוף יומם · דבר הוות · שעירים ושדים · ולכל המציאות האלו פי' בזוהר פ' בראשית שהם נבראו לצורך העולם והיינו להוכיח בהם בני אדם והיינו דכתיב והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם מאן נגעי בני אדם אלו מזיקין ואינון תיקונא עלמא לאלקאה בהן חייבי עלמא ולכך הם נבראים מלמעלה אמת שהם שמרי ההוויות כמו שיש שמרי ההוויות העליונות כך התחתונים האלו הם שמרי ההוויות התחתונו' והיינו דקאמר בזוהר ואינון זוהמא דדהבא והיינו שמרי הפעולות כלם שנבראו והיינו אשר ברא אלהים לעשות אלו מזיקין שמהם נמצאו ממדת מלכות · בדרך שברא כל הנמצאו' ברא אלו לצורך כמו שהשמרים העליונים לצורך קיום הנמצאות העליונות דהיינו כל פגם ניתן ונשפע אליהם כך שמרי ההוויות התחתוני' האלו הם קיום הנמצאות שכל פגם נשפע אליהם כדי שיוכיחו בני אדם · המשל בזה כאשר ישתבר לאד' כליו או יאבד פשתנו או יחריך גדישו הכל מעוזר אלו והם הנהנים מזה דהיינו כאשר יפסיד כל מציאותו ויעש' העדר הם ממש נהני' משם והרי תראה בחוש שיושבי המדבר היו נהנים מן המן ולא היו מוציאין הפסד ובני אדם נהנים מן הלחם ומוציאים הפסד והם רודפים אחריו ונהנים ועל מכלה דברים יש להם שליטה ומן הדבר שהכוח מן הלב כגון המניח מעות אכיסרא וכיוצא דלא צייר ולא חתים ולא מני שולטים בו ומייסרי' בני אדם וניתן להם ולזה יש בהם ידיעה הזאת לדעת כמעט כל הגשמי הנעשה תחת השמים כדי שירדפו אחר ההפקר והנפסד והדברים המסורים להם ויקחוהו ויהנו ממנו ולזה נתייסד בהם האכילה כדי שיאכלו ברכת בני אדם ויקחו מזונם מן השדה ויאכלו את תבואתם זורעים אוספים כבני אדם ואינו אוכלי' ואינם יודעים ממש והוא מאלו שהם באים ונוכחים כשנתן להם רשות להוכיח ולייסר בני אדם ולעולם הכל תיקון העולם · וזמש"ל:

נהר יח לבאר משפחות השדים ממש:

הראשונים שאין בהם תערובו' כלל הם אותן שנבראו בערב שבת בין השמשות שהם הנהגה אלהית · אחריהם באו שניים מן התערובת זכר אדם עם נקבותיהם שהיו מתחממין מהם · אחריהם באו רביעיים מתערובות אלו ואלו שהם פרים ורבים כבני אדם · אחריהם באו חמשיים שהם מהתחממות בני אדם בקריין · אחריהם באו ששיים שהם מנעמה אמהון דשדים שהולידה מעזא ועזאל · אחריהם באו שביעיים מאגרת בת מחלת כדפי' בגמרא · אחריהם באו שמיניים ממחלת עצמה כדפי' הגאוני' · אחריהם באו תשעיים עוד בני לילית הרשעה כדפירשו הגאונים · אחריהם באו הנולדים מאדם וקין בז' ארכות שהם מנשותיהם שנתגרשו עמהם · אחריהם באו נפשותם של רשעים שהם המזיקין ומשוטטות בעולם יחידות אינם פרים ורבים ולא מתקבצות אל השדים · ועתה נבאר המשפחות האלו כדפירש בזוהר והגאונים בס"ד ועל **המציאות** הראשון קשה וכי לא היה יודע הקב"ה לעכב את השבת שהם אותן שנבראו בין השמשו' בערב שבת שהקש' בזוהר פ' בראשית קושיא זו שם ואמר וכי לא היה יודע הק"בה לעכב את השבת עד שיעשו להם גופות ופי' הוא שכך הוא הענין שאלו הם נשמות טמאות שהם מסטרא דשמאלא ונודע קדימת הקדושה על החיצונים ולכך הקדימ' הקדושה והוציא' בסוד זיוונין עליונים כל בריות שנבראו במעשה בראשית וכשנגמר כל מעשה בראשית של הקדושה התחלה החיצונית להוציא גם כוחותיה. והם המזיקין למשפחותיהם ואלו היה הק"בה מניחם שתגמר מלאכתן היתה חיצונית מתחזקות בעולם מפני שנגמר ההויות וסיומן וחתומן הוא גורם שלטות בכל הנמצאות התחתונים ומציאת חותם הנמצאו' היא כמו שהוא סוף המדרגות למעלה ברוחני גם היא היתה סוף המדרגות בגשמי ובמצאת שהיתה שליטתה בעולם בכל ההויות וזה ענין קשה שיטשטש העולם ולא הי' אפשר לאדם להתקדש על ידם וגם כל ההויות הגשמיות נכרסין היו ומתפלגי' על ידם ולזה כאשר בא להוציא אלו הנשמות ורצת' להכלל בגשמיות ולהיות לה אחיזה בגשם הקדיש הק"בה קדושת שבת ונשארו בריותיה במציאות עצמה ואין להם אחיזה בגשם כלל אלא מה שבני אדם פוגמין במעשיהם וניתנה להם כללות בגשמיות · אמנם מצד עצמן אין להם

כללות

כללות כנגדם אלא הם הד' יסודות גרועים · המשל בזה סוד יסודות אלו הגשמיים אשר לנו ואשר במציאות העולם כאשר יצאו מתוך הקדושה העליונה סוד יסודות קדושים ונתפשטו לבאת אל הגשמיות הזה עברו מדרך הקליפות דהיינו ההעדר הקודם אל ההויה המתפשטות ומתהוות מעט מעט ואין ספק שההעדר ההוא משל החיצונים הוא שהם ההעדר והתוהו והריק ויתחילו משם ההוי' לתת אל המציאו' והיינו והארץ היתה תחלה הויות יסודותיה תוהו ובוהו וחושך ותהום ואז ד' יסודות יוצאים מהעדר אל ההויה והם היו בתחלה הויה גרוע תחת ממשלת החיצונים ונתפשטו עוד ובאו אל התיקון ויצאו הנמצאות הגשמיות מהעדרם ונתבשלו בבישול גמור פרי ההויה גמורה אחד לאחד עד שנאמר יהי אור וגו' עד שבאו לסוף הויותם בערב שבת בין השמשות שהוציאו המדריגות הקדושות דרך היסודות האלו הגרועים כל מעשיהם אל הפועל וגמרו מעשיהם והתחלו אז החיצוני' להוציא מעשיה' ובריותי' הקשים מזיקים ומחבלי' והתחילו לעוברם דרך תוהו ובוהו וחושך ותהום הם על פתח יציאתם אל הגשם ראה הקב"ה שאם יצאו ישטפו העולם ולא יהי' ליסודות הגמורים הקדושות שום קיום מפניהם אז הקדים שבת אינו מחמת חסר זמן אלא אדרבה בכיוון קצר הזמן והוסיף מחול אל הקודש כדי שלא יהיה זמן אל החיצונית להגלם כלל ונמצאו הבריות הטמאות ההויות לילית וסמאל נשארו היסודות תוהו ובוהו וחושך ותהום ולא הגיעו אל הגשם ואין להם קיום בו אלא בגריעות זה ולזה הם יסודות קלים שלא נגמרה מלאכת גופן ולזה הם בין הקדושה ובין החיצונית אל הגשמיות ויש להם דברים כאנשים ודברים כמלאכים כאשר נבאר והנה בכל מקום שהחיצונית מחזיקות ותופסות בגוף קצת עד אכות הלילה ובמרחצאות ובבתי כסאות וביוצא יכולים להגלם בגוף מעט שיש להם לגשמי' שורש ושליטה ואז נראים לבני אדם ומזיקין אותם · וזמש"ל:

נהר יט

לבאר שמצינו תערובות רוחניות וגשמיות אפילו במלאכים ובני אדם: **הפסוק** אומר ויבואו בני אלהי' אל בנות האד' וגו' ופי' הכתוב שאמר וילדו להם דייקי מורה שנתערב הרוחני עם הגשמי וכן פי' בזוהר בפסוק הרפאים יחוללו מתחת מים שחציים אדם היה מת וחציים מלאך היה קיים ולכך היה משליכין עצמן אל תוך הים להמי' עצמן וכן השדי' יתערב עצמן ביסוד האדם ויעשה מהם ענין בינוני לא שד גמור ולא אדם גמור אלא אמצעי · אמנם אנו מודיעים הדבר בנעלם ממנו שנה שם מיבעיא לן היאך יתערב יסודי מלאך ביסודי אדם וכן יסודי שד עם יסודי אדם · והענין אלו המלאכים ברדתם יסודם הרוחני גלה ונתעבה ביסודי העולם מפני שאותם היסודות העליונות הם שורש לאלו העבים אשר לנו ומפני רדתם נתעבו ע"י ונעשו גולמיים גשמיים · גם אלו אשר למלאכים ברדתם יתעבו ויתגלמו וישתוו אל בני אדם וכיון שכלם מד' יסודות נתערבו אלו באלו אלא שחלק יסודיהם קיימו מפני שסוד סם המות המפסיד היסודות ומרקיבן דבק באדם מיום שנגזר גזירת המית' · אמנם אלו אין בהם סם המיתה ההוא ולכן יתקיימו ולא ימותו וכאשר יתערבו אלו באלו ימצאו חלק היסודות המתים כמשא על חלק היסודות הקיימים ולזה הם בחרו במות וממיתין עצמן במים מפני שאינו מיתת עצמן מאפיסת כוחות אלא הריגת עצמן וכמו שישלט זה בבחירת בני אדם כך ישלוט בהם אפילו שהם קיימים ויהרג' וכן ממש נתבאר בזוהר · ויש שיאמר שם שהיו אוכלי' מיני עשבים שהיה בהם סגולת המית' לאותו החלק א"כ עתה מזה נלמד לענין השדי' שהם קרובים לבני אדם יותר מן המלאכים שהם מתים כבני אדם ופרים ורבים כבני אדם ואוכלים ושותים כבני אדם · א"כ יתערב יסודם ביסוד אדם ויולידו · אבל הטעם שהם רודפי' אחר בני אדם הוא מפני שיסודיהם הם גרועים שאינ' בכלל אדם וכל כוונתם להכלל בכלל אדם כל מה שיוכלו ולכך יחפצו להדבק עם בני אדם לא לכוונת זכות אלא לכוונת הנאה זו שהם חפצים להדבק אל בני אדם ויש להם הנאה גדולה מפני שבני אדם מהיסודות הגמורים כלולים בשיעור קומה ואלו אינם בקומה גמור' מפני שהם רוחות בלי גוף ואותם היסודות הם יסודות גרועים וכאשר יתערבו עם בני אדם יצא משם תולדה בינונית · אמנם מה שיקש' להולמו באיזה בחינות דירתם ומה מציאת משכנות' ואני אומר שסוד תוהו ובוהו וחושך הגשמיים הם מקום עמידתם וישכנו בכל מקום הגשמי שיגמור שם התוהו והבוהו והחושך וענין זה יהיה בכל מקום אשר תפיסתם גובר שם ובאותו חלק הוא משכנם · ובזה נראה לי שיתיישב ענין גדול מן הדרוש הזה · כי איתא בגמרא שתפש שלמה לאשמדאי והיה אסור בכלי זכוכית ושם המפורש חתום עליו והנה אחר שהתירו הניח כנף אחד בארץ וכנף אחד בשמי' והשליך לשלמה ק"ד פרסאו' היאך ישכיל השכל ויחשב לו דבר גדול כזה יהיה בתוך כלי קטן ויהיה מצומצם אל שיעור זה · ועוד היה מפיל כתלים כדפי' בגמרא ואיך מחיצת זכוכית קלה יכבשהו ואם היות שיהיה כח השם החתומה בפיו סוף סוף הדבר קשה מאד ·

ועוד כזה מצינו מכניסין מלך ושרים ועבדיו באושפיזא ושואלין וגו' כל זה ענין אחד ודרך אחד והנה בזה יובן שהם מסוד שתוהו שישנו במציאות שהרי אלו היסודות אשר אנו בהם תחלה היה תוהו וא"כ בוהו וא"כ חושך וא"כ תהו' שהם ד' העדרים קודם אל המציאות הגשמי ועדיין מציאותם קיים שזהו שגילה לנו התורה היתה תוהו ובוהו וחושך ואלו הם מלאכות קיימת ועברה הארץ דרך בם והולידה מציאות תוהו ועברה והוליד' מציאת בוהו וכן כול' עד נאתה ואלו ההעדרי' דבקים בה כענין רוחניית במציאותה בלתי מושגים ובהם משכנותם של שדים וכאשר יגלימו עצמן מפני שיש להם כח להגלים עצמן בשעות הגרועות שמשליט החיצוני' כגון ביום בחצות היו' בלילה מתחלת הלילה ועד חצות וכיוצא ויש כח בידם ליקח אדם ממנו ולהעבירו אל המציאות ההוא אל משכנותם ועם היות שהוא לבוש גשם עב יש בידם כח ליקח אותו אל ההעדר ההוא להרגישם אבל זה קשה מאד בעיני כי בשלמא הם מהתוהו יעלו ויגלימו עצמם · אמנם אנחנו שאנחנו גשם עב היאך יזדכך אל התוהו ויעבור על משכנות' · וזמש"ל:

נהר כ

לבאר מה שפי' רז"ל אוכלים ושותים כבני אדם: י"ל מה אכילתם וממה הם מתפרנסים אם זורעים וקוצרים באיזה מקום זורעים ומה מציאות זרעם אם הוא מאכילת בני אדם או בענין אחר והנה בשתייתם פי' במסכת חולין עד שיעברו הרעים וכו' בבחי' אלו השדים בארקא פירשו שזורעים וקוצרים · אמנם אלו אינם שדים אלא בני קין כנזכר שם ואני שמעתי שאוכלי' ממה שזורעים בני אדם וזהו מארה המשתלחת בזרעים שיש להם רשות ליקח ברכתם כנ"ל · אמנם אמרם ז"ל פרים ורבים כבני אדם יש לדקדק מה מציאותם אחר מיתתם אם הם כבהמות שאין להם השארות או יש להם השארות מפני שברעיא מהימנא נראה שיש מהם יהודים וכן מעידים אותם שהם העוסקים בחכמת השדים שיש בהם מכל מיני העמים ואמונתם ויש בהם יהודים ר"ל מאמינים באמונת ישראל וחז"ל פירשו שאין מזכירין שם שמים לבטלה ואפשר שהוא מצד העונש שיתענשו מיד ואין ראיה גמורה והנה אין ספק שיש להם רוחות לילית וסמאל ויש בצד הקליפה הטובה המשועבדת אל הקדושה ומשתעבדים אל הכשרים בישראל כמעשה דיוסף שידא עם היות שיש שפירשו חכם בקי בחכמת השדי' וכמעשה בן תלמיון · והנה מצינו שעמדו לדין לפני רב פפא וקיימו גזירת דינו ואפשר שכל זה מצד פחד עונש גופם ומיתתם וכל יונם מכל וכל · אמנם נראה לי שאם נאמר שיהיו להם השארות יהיה בהשארותם דבקותם במקו' הקליפה בבחינה ידוע שיהיה מרגוע לכשרי' כענין חסידי א"ה אמנם העידו קצת בני אדם שמתפללין ואין תימא שכן פי' בזוהר ביושבי ז' ארצות ואין לי שום ראיה מפני שנראה שהם שהם בסוד הגלגול · אמנם השדים ממש יש לדקדק בזה ולפי הנראה מדברי הזוהר מפ' בראשית שהם רוחות ודוחק גדול שנאמר שיתלבשו רוחות ברוחות המות רוחם הגשמי וחלק החיים ישאר · אמנם יהיו כאותן הנבראי' שבמיתת' אין השארות אלא יכלה חיותן ככליון השלהבת מפני הפתיל' מפני ליאות אותם היסודות הגרועי' שאינ' יכולי' שוב לסבול וימותו ויהיה חלק החיים אשר להם נאחז באסיפת יסוד האש אל יסודו לא שיהיה בו דבר ממשות כרוח האדם שיש לו דבר ממש אחר מיתתו והחיים ההם נשפעים להם מלילית וסמאל רוח חיים ונשלם אותו הרוח ונשל' גופם ומתי' אותו היסודות וקוברים אותם לפי מה שהעידו העוסקי' בזה · ואות' שיהיה להם יותר מזה יהיה אותם הבחינות הטובות שיזדככו כגון יוסף שידא וכיוצא יקנו להם השארות מאותם החיי' להתקרב אל בחי' חסידי אומות העולם בקרוב · וזמש"ל:

נהר כא

בביאור רז"ל יודעים עתידות כמלאכי השרת:

הנה מציאות הידיעה הזאת וענייניה אינה תלויה בלימוד כענין ידיעת בני אדם שעל ידי הלימוד יודעים אל הידיעה הזאת ושגל' בהם ממש וראוי לדקדק מה הוא חכמת' ומהיכן מושפע' ולמה היא גדולה מידיעת האד' וכדרך זו מצינו לגדולי ישראל כגון רשב"י בעובדא דפניאל וכמה ענייני' אחרי' וכן לר' אליעזר בהסוא נחש וכיוצא · אמנם היה הענין תמיה גדולה ולחד בדרא וכיוצא · אמנם השדי' חכמה זו מוטבעת בהם · והנה בזוהר שאלו על ענין עופות מה טעם חכמה גדולה מצויה בהם בצפצופיה' כנזכר בענין משפט נשר כ"ז ותרגו מפני שהם פורחי' והם עומדי' גבוהי' מבני אדם והם קרובי' אל החכמה העליונה ולכך חכמה נראית בהם ועתה לדרך זו נאמר שהחכמות הם ב' או חכמה פנימיות או חכמה חיצוניות והנה מן הראוי שבני אדם לא יתחכמו אלא מן הפנימיות מפני שהם קרובי' אל הקדושה עשויי' בצל' ודמות ואלו היו כשרי' היה חכמה חיצוני ופנימיות עומדת בהם אלא שפגמו וקלקלו ונתרחקו מן הפנימיות ואל החיצונית לא באו שאינה שלהם · אמנם השדי' חכמי' בחכמה חיצונית שהם בטבעם קרובי' אליה מאד יותר ויותר מבני אדם וחסרי' מן החכמה הפנימיות מפני שהפנימיות גבוה מאד והחיצונית תחתונה מאד והשדים דקי' וזכי' אל ערך החכמה ההיא ובני אדם רחוקי'

רחוקי' מחכמה עליונה מפני שהיא גבוה מאד וכאומר נתרחקו ובעון נתרחקו מאד עד שנתעלמה מהם זולתי לאותם המזכים עצמן · ואומר אני שהוטבעה בהם הידיעה הזאת מכמה טעמי' הא' שהיא סיבת קיומם שהרי אינם מתקיימין אלא ממה שהם ניזונין מבני אדם ורודפ' אחר הגזל ר"ל שהאדם הגוזל מחבירו או שחומס או שעושק יש להם שם שליטה וכל דבר הנאבד מגזירת שמים להענים האובד הוא מהם וכיוצא מזה מהם הוא וכל הנקרע והנפסד כדפי' בגמרא הני מאני דרבנן דבלו א"כ בהכרח גמור צריכין ידיע' ללכת אל מקום הנדיק להדבק בו וצריכין התעופפות כדי שימצאו מוכני' בכל מקום הצורך ואלמלא יחסר להם הידיעה לא יוכלו לדעת מקומות אלו להיותם נמצאים שם לבקש דבר לא נייר ולא חתים אלא שמתוך אות' הידיעה הם הולכי' לריח הענין ההוא עד שמוצאין אותו כההוא עובדא דפרק כל הכש' ואמנם אופן ידיעה זו עיין במה שכבר כתבנו בעין יעקב נהר כ"ו · וזמש"ל:

נהר כב

בביאור ענין מה שפי' בפ' בראשית שיש להם אימרת השם וכן פי' בגמרא בענין אשמדאי שאמר ליה שמיה דמרך עליך פחד ועמד: פי' בזוהר מפני שאלו הם נפשות פגומין דהיינו שאינ' שלימין בגוף והענין הוא שהאד' בע"הז גופו נאחז בהשכינה דהיינו דנוות מהרוחני מן הת"ת דהיינו כלה אבל אלו לא נבראו בעת הזיווג דהיינו בעונת שבת אלא בין השמשות לא מוכר כראוי מפני שנבראו מן הקרי כיון שלא היה שם נקבה כלל והיינו שנשארו פגומין מלמטה ולא נשלמו בגוף מלמעלה כי לא נקשרו בזכר מפני שאין אותיות יה"ו עולם הזכר שורה אלא במקום שהשם משתל' בו וכיון שאלו אין בהם אות ה' שהיא גוף גם אין בהם אותיות יה"ו שהם הרוח ונשארו עזובים ואין להם חלק לא מזה ולא מזה ומפני פגימה זו אינם בשם הוי"ה ולא תופסין בו ולזה כל אותן שהם נתפסין בשם הוי"ה הם נצולים מהשם מפני שהם מושרשים בו · אמנם אלו אין להם חלק בשם הוי"ה ובקדושה נבהלים ממנה ונע ונד כששומעים השם נבהלי' ונחפזים ואינם יכולים להתעכב כשומעם יראתם ופחדם ולזה כל מציאות השם בורחים ממנו ונרתעים ממנו שהוא דבר שאין לו חלק בו גם פירשו רז"ל שאין להם שער בראש' בפסוק ויחרד האיש וילפת שחשב היותה שידא כשראה בשער' אמר שהכיר שהיתה אשה וזהו וירא והנה אשה שוכבת מרגלותיו כמה שפי' כאן נראה שהשערות הם אחיזות סוד האדם למעלה שהם שרש שהאדם משתרש בעולם העליון ואלו עזובים מלמעלה ועזובים מלמטה לכך אין להם שערות להראות שאינם נכללי' בשערין דמלכא דתמן משתרשין בסוד המחשבה העליונה כל אותם שהם קדושים ולא עזובים · אמנם קשה דגבי קללות חוה אמר שהיא מגדלת שער כלילי' נראה שלילית יש לה שער וזה הפך הנזכר וי"ל שלילית היא קליפה אינה שידה ולכך היא מושרשת למעלה: (ועדיין קשה דלמא לגבי בועז היתה לילית והיאך ידע שהיא אשה שמא היא לילית ולילית בא לדברי' אלו ועיי' בילקוט חדש בע' כשפים טי' כ"ה) אמנם השדי' אינם קליפות אלא ענין נפרד שאפילו שורש חיצונים אין להם ולכך לילית יש לה שער והשדים אין להם שיער וזה דוקא בממשות היד דרך כאשר ימשמשם כי להדמיון הם מתדמין בעלי שער אלא כאשר יסתפק צריך למשמשן בידים והם כולם קרוחי' ראש ועוד גופם אינו כגוף האדם כלל למשמש הידים מפני שבשר אדם הוא מושלם בשלימות ואלו הם רק רוחות לכך כשאד' ממשמש בהם ימצאום כמשמוש האפילה דבר קר רק שאין בו ממשות האדם ואפילו שיתקשה למשמוש ידים יהיה קר כאבן שאין היסודות בו שלימים כשלימות יסודות האדם ומשמושם ·

נהר כג

לבאר ענין השדי' שהם מתערובו' אדם ממש: פי' בזוהר פ' בראשי' שיש כח אחר הנקרא שהיא לילית זעירתא לא לילית רבתא שהיא נבראת ביום שני אלא זעירתא והיא כח מתפשט מהיכל שלישי מפתח רביעי וזה כח הרודף להדבק אל בן זוגה ורצתה להדבק ונדבקה אל האד' הראשון עד שראתה שלא היה לבדו אלא אדם וחוה בכלעו ביופיה ברחה משם ונתמנת על מיתת הקטנים כמו שפי' שם כשנולד קין נראה אנפי זוטרא והיא חשקה אליו ולא יכלה להדבק לו מפני שאינו מאותם המתי' בקטנות אמנם כשנתגרש מאשתו נזדקקה לו והולידה ממנה מין ב' ממיני השדים שהם מתערובת קין ולילית זאת ואלו הם מין אחד שהם מצד הזכר בני אדם וצד הנקב' שידה מפני שאמם לילית זאת ויש עוד אחרים שהם משדות נקיבות שהיו מזדווגות לאדם כל אותם ק"ל שנים שפירש מאשתו אמנם עדיין הם מצד הזכר אדם ומצד הנקיבה שד · וחוה ג"כ עשת' כמוהו והולידה משדי' זכרים והיינו קריי הנקבה ועיבורה מצד הזכר שדים ומצד הנקבה בני אדם אמנם זה היו מעט עד שנולדה נעמה ומצד יפיה טעו אחריה עזא ועזאל בתחל' שמושם ועליה נאמר ויראו בני אלהים את בנות האדם כי טובות הנה ולמדוה להתהפך מצד הגוף אל צד המלאך וכענ' כעין שידא יפה מאד וכל מה שילדה מהם בתחלה הם היו שדים מפני שהם דומים למלאכים ודומין לבני אדם כד

הנקיבות

הנקיבות אדם לבד הזכרות מלאך והקב"ה שומרת אותה כדי להעמיד' עמה בדין כדרך שהם עתידין לעמוד בדין ולכך הם עומדים בהרי חושך ועדיין הארורה מחטיאה בני אדם והיא שדה עם השדים ויולדת שדים והיא ולילית כל אחת לעצמה מזדקקת לבני אדם · והענין שסוד אותן שני כחות העומדי' בארקא שהם נקראי' **עפרירא וקסטימין** מעוררים אותה בכל לילה והיא מתפשטת בעולם ומצד אחד לילית והיא מצד אחר ומשחקות עם בני אדם ומחטיאים אותם בקרי מוניאים והענין כיון שהאדם מהרהר ביום אותו הדיבור דבוק בנפש וכיון שהם פוגעות בנפש הפגומה בלילה מיד יורדים ומחטיאים אותם בקרי בניף באותו הדיבור ועל זה הזהירה התורה ונשמרת מכל דבר רע כדפי' רז"ל שלא יהרה' וגו' והיינו מכל דבר רע אפילו מאלו הרוחות מכ"ש הקליפות הגדולי' הקשות מאד אלא מכל דבר רע שהם לילית זעירתא ונעמה וכיון שהם באים על האדם תופסי' בהם ממש ועושי' אותו שיהא שופך זרעו והם נהנים שם ברוחניות מאותו הטיפה והזכות ההוא ומולידים שם שדים רעים ואל תחשוב שנברא דבר לבטלה שהכל היה לצורך העולם · הנה האדם המהרהר נקרא חוטא וכשהוא נתענג בלילה בחלו' אלו לא היה דבר מה לא היה עונש החטא לכך עושה הקב"ה דבר זה בעול' שכל אותם המנבלי' פיה בדיבור רע וכן אותם המזני' במחשבת' יענשו ע"י אלו שהם נזקקות אליה' ומולידי' בנים ואלו הנקראי' בנים זרים והם המענישי' האד' בפתח קברו וע"ז נאמר בה' בגדו כי בני' זרי' ילדו וגו' והם ב' מיני' שברא הקב"ה בעולמו להחטיא בני האד' אלו החוטאי' כפי מציאות' אם בהרהו' אם בהסתכל בדבר רע כל אחד ואחד יש לו עונשו להבין ולהשכיל בני אדם שאין הארץ עזובה אלא יש דין ויש דיין על כל המעשה אפילו על דיבור קל או המחשבה או הסתכלות הקל והיינו בה' בגדו כי בני' זרי' ילדו אוי לו לאד' נוח לו שלא נברא וכאשר רואי' בני אדם ישינ' לבד' אלו הם מסתכני' בעצמ' שאז ממש היא באה וקופצת עליה' ומחזיקין בהם ומחטיאי' אות' בזנות פעמי' בחלו' ופעמי' בהקיץ מביאי' לו אשה נאה מכוונתיה' מקושטות ואוחזות בו ואומרי' שהיא נשאת לו להחטיאו להוליד בני' זרי' הרבה מאד לכן יש לאד' להזהר מאד שלא לישן בבית יחידי כלל והנה על סוד אלו ירד שלמה ונרא' מהם וזה שאמר אל גנות אגוז ירדתי דהיינו סוד דקליפה אגוז וראה והסתכל בכל אותן רוחין ושדין ולילין שהם קליפות וידע שכל ענג אלו ועידונין אינו אלא להדבק אל בני האד' כמה מיני רוחין ושדין ולילין ממיני' המשונים שהם יוכלו להחטיאו ברצונו ושלא ברצונו בהקיץ ובחלומו ברצונו להדבק עליה' ובהיותו במקו' סכנה או לבדו בחורבות בשדות בלילה כשהוא יחידי הכל מאת הארורה הזאת הקליפה הרודפ' אחר בני האד' ומענגת אות' ומתענג' עמה' לרעת' והיינו תענוגי בני אדם שאמר שלמה שהם המתענגי' בשינה בחלום הלילה שהם עושי' שדה ושדות ע"י תענוגי' רעי' שהם הקריי' והם מזומני' לרעתו להענישו זולתי אם יקדי' רפואה למכתו יבטל המשחיתי' בתשובה ומעשי' טובי' וייסורי' ותוכחות ויברח מתחת יד הארורה הזאת · וזמש"ל :

נהר כד

בביאור מה שפי' בזוהר במעלי שבתא כל רוחין וכל' עלעולין ושדין וכל סטרא דמסאבא כלהו שמירין ועאלין בעיני דרחייא דנוקבא דתהומא רבה : ויש לדקדק אם כדבריו הוא היה ראוי שלא ימצאו שדי' בליל שבת וזה בעול' אינו שהרי נמצאי' והחוש יכחיש הענין ועוד כפי' פירשו רז"ל שבלילי שבת ישנן בעול' והכי איתא בזוהר · וי"ל שהמיני' הם רבי' ואות' שה' נבראי' בע"ש מלמעלה הם אות' הנאספי' שם שאינ' מתפשטי' אלא להזיק ועתה עת מנוחה בטל כחם · אמנם יש אחרי' שהם אות' המורכבי' מבני אדם כנ"ל ואלו אינ' מתקבלי' שם אלא הם עומדי' במדור שלפ' מקומת שהם מחזיקי' בהם לדירת' · אמנם מה שאמר שהם נאספי בעיני דרחיא דנוקבא דתהומא רבה וגו' נראה שאי אפשר ממש בנוקבא דתהומא שהוא לצפון פתח לבנת הספיר שהם ראה הנחש והקליפות עליונות כי מי יעלה אות' שם והם קטני קטני' למטה אלא הענין הוא שלא אמר בנוקבא דתהומא רבה סתם דהיינו נקב נפוני לפתח היכל במדור ראשון אלא אמר בעינא דרחיא לפיכך נראה שלצד צפון אויר העולם יש נקב בגיר הגלגלים שהנקב ההוא הוא נגד מדור אלו האחרונים התחתוני' ועל הכוחות אשר שם נאמר עד בכור השפחה אשר אחר הרחיי' והיינו שהשפחה לילית זו ובכור שלה הנח המתפשט ממנה שהוא אחר נקב זה שהוא בגיר הצפוני בענין שהוא סוד הרחיי' ששם המקו' מתפשט הרחיי' כמו שיש שחקי' אל הקדושה שהם שוחקי' מן קדושי' בסוד היכל עצם השמי' ולבנת הספיר שהם יריני' נכחיי' לנגה והסוד בנודע כך יש מדרגה הזאת מדרגה ריחיי' אל החיצונות ויש נקב בצד הצפון לכנוס שם ולהיות שההיכלות האלו הקדושים מתפשטי' אלו הרחיי' החפציים אוספים נבאות' שהם רוחין ועלעולין ושדי' והם מטמינין עצמן בנקב זה שבצד צפון העול' התחתון דהיינו שנכנסין אל מקומן ואויר העול' ניתקן ואם נפרש שזה הנקב דוקא בא"י ואויר א"י בלבד הוא המתקדש יבא היטב

וזה הוא ממש לצפונה של ארץ ישראל שהשפחה החיצונות שם שאינה נכנסת לארץ ישראל אלא כוחותיה נכנסי' להוכיח ולייסר בני אדם בחטאם אבל כיון שבא שבת נטמנים כנודע סוף דבר עינא רחייא הוא למטה והוא איננו נוקבא דתהומא כנזכר. וזמש"ל:

נהר כה

לבאר ענין מה שפי' שכל אותן ק"ל שנים שפירש אדם מאשתו הוא היה מוליד שדים עם נקבות טמאות והיתה היא מולידה שדים עם רוחות זכרים:

בזה יפול לב האד' עליו ויאמר מה תשובת אדה"ר וחסידותיו וכן תשובת חוה שהיו פורשין עצמן מן ההולדה הטבעיית העקריית שעליה נבראו והיו עושי' בני' שעליה' נאמר כי בגדו כי בנים זרי' ילדו: ובזה פירש בזוהר בראשית טעם יאות כי בעת שחטא אדה"ר וחוה הטיל בה נחש זוהמא ומאותה הזוהמא הולידו את קין והבל קין מצד רע והבל מצד טוב ואע"פי שהבל מטוב עכ"ז היה פגו' קצת מפני שאותה הזוהמא היה מכשכשת בהם לא היה אפשר שיולידו תולדה ראויה הסכימו שניה' לפרוש זה מזה עד שאותה זוהמא שהיא שאובה בה תתעכל וישארו הגופי' טהורי' להוליד ככל' ודמו' כמו שהיה אח"כ דכתיב ויולד בדמותו כצלמו ולזה כל אותה הזוהמא שהית' מתעכלת והולכת היו יוצאות אות' התולדות הרעות ואלו הוליד' בזיווג אדם וחוה היו גשמיי הקליפות נותנין להם מציאות בגוף כדרך שנתנו לה בקין שהיא קינא דמסאבותא ומדור השדים והרשעי' הכל מאותו הנזכר שם לכך אמרו מוטב שהזוהמא הזאת תתעכל ותטהר עצמה על ידי אונסין והיו הם רוחות בלי גשמיות כלל ממה שיולידו רשעי' שיטשטשו העול' ומאבדין אותו כדרך שהיה קין וכל תולדותיו ולזה אדרבה קדושה גדולה היה באד' וחוה ופירשו שכלו אותה הזוהמא ע"י המציאות ההוא וכאשר השלימו לטהר אותה הזוהמא וראו עצמן טהורי' מאותו הזוהמא והיכ' שפגו' נתלבשו קנאה זה בזה ונזקקו והולידו את שת שממנו היה קיום העול' ותיקונו ונקוד' עת זו לא היתה שעת זיווג' כלל והיא היא סיבת הקריין שימשיך האד' על עצמו זוהמא במחשבה ודיבור שאינו הגון ואם יתחמ' האד' מתוך חימו' לילית ויתעורר לאשתו יוליד דבר שאינו הגון מן הטע' הזה מפני שאותה הזוהמא נתעורר בו ואם יטהרנה ויעבירנה מעליו ואח"כ יתעורר לביאת מצוה ויוליד בן כשר ואם לא יזהר בזה אלא שיעורר אותו בטומאה על אשתו וביאה דזוהמא נתערב בה ויוליד אחד משתים או בן עשוק שהוא מאות' הנשמות העשוקות מיד לילית ויצאות גמולי מחלב או עתיק משדי' או יוליד בן פריץ שהנפל טוב ממנו מפני שאותה אינה מתעוררת לאד' אלא מצד הפריצות שהאדם נהג בעצמו על ידי הרהור או דיבור כדכתיב אל תפנו אל האלילי' ואלהי מסכה לא תעשו לכם וכיון שלילית רואה מיד היא מזומנת לקבל את שלה לכך הזהירה לטהר המחשבה והדיבור ושלא לתת חלק אל הטומאה הזאת שלא ישלוט באדם ולא יוליד בחוץ זוהמת הנחש אלא יעכלנו בכל יכולתו בטהרת הלב וכך היה עושה אדם הראשון שהיה מטהר עצמו מכמה כדרי' בתשובה וסיגוף וקריים המוכרחי' שלא היה רוצה להוליד כעין קין בן פריץ או כעין הבל בן עשוק אלא המתין עד שנתקן מעיינו והוליד בן צדיק בן קיימא וזה טעם אל אדם ואל קריו ורמזו זה בפ' בראשית שם באומרו מאה תלתין שני' אתפרש אדם מאו' וכל איכון מאה תלתין שני הוא אוליד רוחין ושדין בעלמא בגין ההוא חילא דזוהמא דהוי שאיב ביה כיון דאעדיה מיניה ההוא זוהמא תב וקני לאתתיה ואוליד בר כנזכר. וזמש"ל:

נהר כו

יג לבאר כי ג' נשים היו ממונים על' הקריים להחטיא בני אדם:

הא' לילית זעירתא אותה שהיא נזדמנת לאד' כנ"ל והיא ממש מזוהמת סיגי הזהב כשאר כוחות הטומאה נמצאת מן החיצוני' העליוני' ולה שתי מלאכות הא' לפעול אסכרה ברבוי על זרע האדם: הב' להטעות האד' לחממן על דבר העבירה ונוטלה מהם זוהמא ומולידה בני' זרים ואל יעלה בדעת שהיא נוטלת הטיפה הגשמיית ממש אלא החימו' שהם מחממין עצמן לדבר היא נוטלת ומאותו חימו' היא מולידה זרים ורוחות רעות שמורי' להענים בהם האדם לעת תמוט רגלו ויש אומרים בכניסתו אל הקבר אם לא תיקן בתשובה שע"י התשובה מעכל הזוהמא ההיא כולה ומטהר: הב' היא אחות תובלקין שמה שהיא אם השדים וזו היא זונה שזנו בה וטעו אחריה בני אדם ושדים ומלאכים מפני יופיה ומאתנן זונה יצאה ואל אתנן זונה עמדה שהיא מזרעה של קין מדור הרשעי' ושדים ואותה הזוהמא עמדה ונתחזקה בה ועליה נאמר ויראו בני אלהים את בנות האדם כי טובות הנה וטעו אחריה ועם היות שהיה ראוי שתמות אפילו נאמר שהיא שידא הרי נאמר שהם מתים כבני אדם עכ"ז הקב"ה מעמידה להעמידה בדין עם כל הזוני' אחריה ועם עזא ועזאל וכאשר יעביר הרוח הטומאה מן הארץ יעביר זאת בכלל כל רוח הטומאה: הג' אגרת בת מחלת היא ג"כ אם השדים כך פירשו בזוהר פ' בראשית ואלו הנשים שאמרנו לאו דוקא הם אלא מבנותיהם שהולידו ומבניהם הם נזקקין והם וחייליה' להטעות

להטעות בני אדם בזה שהם רבות מאד מאד כולם להטעו' ולפעול הרעה הרבה הזאת וזה פירשו הם בפי' דאמר כעמה אמו דהדין הוות ומסט' דא אתיין כל אינון דחייבין בהו ועבדן לן בעלי קריין וקודם לזה אמר ר' יצחק ברגע כד איהו בחלמא אתיין רוחין נוקבין וחייכין ביה ואתחממין מניה ואולדין לבתר רוחין וכלהו נגעי בני אדם אקרין ולא מתהפכין אלא לדיוקני בני נשא ולית לון שעריה ברישא · ירצה שיש מיני שדים שמתהפכין לאתולין ויש לשעירי' וכיוצא ואלו שהם מקריין כיון שעיקרם צורות אדם אינם מתהפכין אלא לצורת אדם בלי שער ראש ועל דרך דכתיב בשלמה והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם ואפילו כה"ג רוחין דכרין אתיין לנשא עלמא ומתעברין מנייהו נשי עלמא ואוליד רוחין וכולהו נגעי בני אדם איקרן מפני שהם מזומני' לעשות נגעים לבני אדם ועל זה נאמר ונגע לא יקרב באהליך וצ"ל שהם המזדמנים לאדם לשבר כדו ולשרוף גדישו או להחריב ביתו ולספוק ייכו וכיוצא כאלו הענינים הקטנים הבאים לאדם בגרמא כאלו ביד עשאום והם אלו המופקדים על כך מתקרבי' אל אהל האדם ואל משכנותיו להחריבו כמו שאפשר ברשות ושלא ברשות כשהוא מוציא מפיו דבר תקל' ולזה צריך לכל בר ישראל להזהר ולהשמר בכל לילה ולילה בעת שכבו להציל נפשו מכל המזיקין ומכל רוחין בישין הנז' ולהרחיקן מעליו ומסביבות מיטתו ק"ו ממלך שלמה מלך ישראל שהיה אדון החכמים ומושל על השדים והיו תחת רשותו ועכ"ז הוצרך לתקן ולסדר מטתו בסוד גדול כמו שנבאר בס"ד כדי להנצל מפחד בלילות מפחדן של רוחין בישין הנקראים לילי' על שם ששולטים בלילות ואם שלמה כך ק"ו לכל העולם ולכן צריך להזהר ולומר סמוך למטתו הסד' אשר נזכר בס"ד אמנם ענין מטתו שלשלמה יש בה סוד גדול וכל מה שיש לנו רשות לפרסם נפרסם דע כי מטתו של שלמה היתה חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב ועשר אמות קומתה והיתה מרובעת בארבע זוויות לארבע רוחות העולם וסגורה מד' רוחותיה וכל רוח ורוח היו בה ט"ו דפין וכל דף ודף רחבו שני טפחים באופן שכל ג' דפין היה ברחבן שיעור אמה א' נמצא בכל ט"ו דפין חמש אמות ועל קומת העשר אמות מהם ולמעלה סובר כל המטה לגמרי וגובה מקרקע המטה אמה נמצא מהמטה עד הגג הוא המכסה הנזכר ט' אמות והיתה סגורה משלשת רוחותיה לגמרי שהם רוח מזרחי ורוח דרומי ורוח מערבי ובכל אלו הג' רוחות היו הט"ו דפין שבכל רוח ורוח שלימות כל דף ודף עשר אמות ומה"טו דפין שברוח צפוני ב' מהם הסמוכים לרוח מערבי היה שלימות כל דף ודף

מעשר אמות · אמנם הדפין הסמוכין לרוח מזרחי היתה כל אחד ואחד חתוכה לג' חתיכות על דרך זו אמה א' מהדף סגורה מלמטה שהוא שיעור קומות גובה המטה מהקרקע עד המטה ושיעור שש אמות הם שיעור גובה הפתח וג' אמות עליונות סגורות נמצא שהיה לה בכל ארבע רוחותיה ששים דפין שהוא סוד ס' גיבורים כאשר יתבאר בס"ד · ודע שהמט' עצמה ר"ל קרקעיתה היתה מששה דפין וכל דף ודף ארכו חמש אמות שהם שלשים טפחים ורוחב הדף חמשה טפחים נמצא בכל הששה דפין שלשים טפחים מרובעות ארכה ברחבה וגובה המטה מן הקרקע אמה והמטה סגורה מארבע רוחותיה וחלולה מתחתיה גבוה אמה חסר עובי הדף והיו מגיעין בה י"ח כרים וכל כר וכר ארכו חמש אמות ורחבו ארבע ובכל הי"ח כרים היה גובה שיעור שלש אמות וממעל לכרים עד גג המטה היה גובה ו' אמות וגג המטה ו' דפין ובכל דף ודף ארכה חמש אמות ורחבה ה' טפחים נמצא שהיה ששים דפין סביב המטה שבארבע רוחותיה וכל דף ודף ארכה ששים טפחים ורחבה שתי טפחים נמצא קו המקיף המטה בארבע רוחותיה שיעור מאה ועשרים טפחים שהם עשרים אמות וכל הדפין שהיו במטה בכל ו' רוחותיה היו בסד' הזה ס' בכל הד' רוחות ט"ו בכל רוח ורוח ושש' של מעל' וששה מלמטה הרי ע"ב וסביב המטה מבחוץ היו הז' אמות תחתונות חלקות בלי חקיקה שום אות והג' אמות עליונות חקוקות על דרך זה · בדף האמצעי שברוח דרומי היה בראשו אות י ולמטה ממנה **חסד** ולמטה ממנו **אברהם** ולמטה ממנו **אריה** ולמטה ממנו **מיכאל** ולמטה ממנו **מים** · בדף האמצעי שברוח צפוני אות **ה** ולמטה **אלהים** ולמטה ממנו **פחד** ולמטה ממנו **יצחק** ולמטה ממנו **שור** ולמטה ממנו **גבריאל** ולמטה ממנו **אש** · בדף אמצעי שברוח מזרחית אות **ו** ולמטה ממנו **יהוה** ולמטה ממנו **תת** ולמטה ממנו **ישראל** ולמטה ממנו **ארם** ולמטה ממנו **אוריאל** ולמטה ממנו **רוח** · בדף אומצעי שברוח מערבית היה אות **ה** ולמטה ממנו **אדני** ולמטה ממנו **מלכות** ולמטה ממנו **דוד** ולמטה ממנו **נשר** ולמטה ממנו **רפאל** ולמטה ממנו **עפר** · **זרע** כי בה' דפים ששביבות המטה היו חקוקים בהם ס' אותיות שבברכת כהנים על כל דף ודף אות א' כמ"ש ותיבה א' מה' תיבות שב"קש שבפ' האפונה בדרך זה ו' תיבות בפסוק ראשון של שמע וצריך להאריך בד' רבתי שבמלת אחד לכוון להמליכו בכל ששה קצוות מעלה ומטה מזרח ומערב צפון דרום כמנא שבפסוק

שבפסוק ראשון בלולים בו י"ב תיבות ששה מן הפסוק וששה תיבות מן השם' הכוות הרי י"ב תיבו' וששה בפסוק בשכ"מלו הרי י"ח כמנין ח"י ומ"ב תיבות בפ' ומסכת עד ובשעריך הרי ס' וס' תיבות משיר של פגעים מן יושב בסתר עד מחסי ומשנה א' מס' משניות שבספר יצירה ומשנה א' משית סדרי משנה וזהו סדורן:

ברף ח סברוח דרומי י של יברכך ולמטה ממנו תיבת שמע ולמטה ממנו תיבת יושב ולמטה ממנו משנה א מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת א שב"שם:

ברף ט סברוח דרומי ב של יברכך ולמטה ממנו תיבת ישראל ולמטה ממנו תיבת בסתר ולמטה ממנו משנה ב מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ב שב"שם:

ברף י סברוח דרומי ר של יברכך ולמטה ממנו תיבת יהוה ולמטה ממנו תיבת עליון ולמטה ממנו משנה ג מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ג שב"שם:

ברף יא סברוח דרומי ך של יברכך ולמטה ממנו תיבת אלהינו ולמטה ממנו תיבת בצל ולמטה ממנו משנה ד מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ד שב"שם:

ברף יב סברוח דרומי כ של יברכך ולמטה ממנו תיבת יהוה ולמטה ממנו תיבת שדי ולמטה ממנו משנה ה מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ה שב"שם:

ברף יג סברוח דרומי י מן יהוה ולמטה ממנו תיבת אחד ולמטה ממנו תיבת יתלונן ולמטה ממנו משנה ו מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ו שב"שם:

ברף יד סברוח דרומי ה מן יהוה ולמטה ממנו תיבת מעלה ולמטה ממנו תיבת אומר ולמטה ממנו משנה ז מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ז שב"שם:

ברף טו סברוח דרומי ו מן יהוה ולמטה ממנו תיבת מטה ולמטה ממנו תיבת ליהוה ולמטה ממנו משנה ח מבספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ח שב"שם:

ובכאן מתחיל רוח מערבי

ברף א סברוח מערבי ה אחרונה מן יהוה ולמטה ממנו תיבת מזרח ולמטה ממנו תיבת מחסי ולמטה ממנו משנה ט מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ט שב"שם:

ברף ב סברוח מערבי ו מן ויסמרך ולמטה ממנו תיבת מערב ולמטה ממנו תיבת ומצודתי ולמטה ממנו משנה י מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת י שב"שם:

ברף ג סברוח מערבי י מן ויסמרך ולמטה ממנו תיבת צפון ולמטה ממנו תיבת אלהי ולמטה ממנו משנה י"א מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת י"א שב"שם:

ברף ד סברוח מערבי ש מן ויסמרך ולמטה ממנו תיבת דרום ולמטה ממנו תיבת אבטח ולמטה ממנו משנה י"ב מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת י"ב שב"שם:

ברף ה סברוח מערבי מ מן ויסמרך ולמטה ממנו תיבת ברוך ולמטה ממנו תיבת בו ולמטה ממנו משנה י"ג מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת י"ג שב"שם:

ברף ו סברוח מערבי ר מן ויסמרך ולמטה ממנו תיבת שם ולמטה ממנו תיבת כי ולמטה ממנו משנה י"ד מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת י"ד שב"שם:

ברף ז סברוח מערבי תיבת ך מן ויסמרך ולמטה ממנו תיבת כבוד ולמטה ממנו תיבת הוא ולמטה ממנו משנה ט"ו מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ט"ו שב"שם:

ברף ח סברוח מערבי תיבת י מן יאר ולמטה ממנו תיבת מלכותו ולמטה ממנו תיבת יצילך ולמטה ממנו משנה ט"ז מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ט"ז שב"שם:

ברף ט סברוח מערבי תיבת א מן יאר ולמטה ממנו לעולם ולמטה ממנו תיבת מפח ולמטה ממנו משנה י"ז מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת י"ז שב"שם:

ברף י סברוח מערבי תיבת ר מן יאר ולמטה ממנו תיבת ועד ולמטה ממנו תיבת יקוש ולמט' ממנו משנה י"ח מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת י"ח שב"שם:

בדף יא סכרות מערבי י מן יהוה ולמטה ממנו תיבת ואהבת ולמטה ממנו תיבת מדבר ולמטה ממנו משנה י"ט מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת י"ט שבש"ס:

בדף יב סכרות מערבי ה מן יהוה ולמטה ממנו תיבת את ולמטה ממנו תיבת הוות ולמטה ממנו משנה כ' מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ' שבש"ס:

בדף יג סכרות מערבי ו מן יהוה ולמטה ממנו תיבת יהוה ולמטה ממנו תיבת באברתו ולמטה ממנו משנה כ"א מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"א שבש"ס:

בדף יד סכרות מערבי ה מן יהוה ולמטה ממנו תיבת אלהיך ולמטה ממנו תיבת יסך ולמטה ממנו משנה כ"ב מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"ב שבש"ס:

בדף טו סכרות מערבי פ מן פניו ולמטה ממנו תיבת בכל ולמטה ממנו תיבת לך ולמטה ממנו משנה כ"ג מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"ג שבש"ס:

וכאן מתחיל רוח צפוני

בדף א סכרות צפוני נ מן פניו ולמטה ממנו תיבת לבבך ולמטה ממנו תיבת ותחת ולמטה ממנו משנה כ"ד מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"ד שב"שס:

בדף ב סכרות צפוני י מן פניו ולמטה ממנו תיבת ובכל ולמטה ממנו תיבת כנפיו ולמטה ממנו משנה כ"ה מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"ה שב"שס:

בדף ג סכרות צפוני ו מן פניו ולמטה ממנו תיבת תחסה ולמטה ממנו משנה כ"ו מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"ו שב"שס:

בדף ד סכרות צפוני א מן אליך ולמטה ממנו תיבת ובכל ולמטה ממנו תיבת צנה ולמטה ממנו משנה כ"ז מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"ז שב"שס:

בדף ה סכרות צפוני ל מן אליך ולמטה ממנו תיבת מארך ולמטה ממנו תיבת וסוחרה ולמטה ממנו משנה כ"ח מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"ח שב"שס:

בדף ו סכרות צפוני י מן אליך ולמטה ממנו תיבת והיו ולמטה ממנו תיבת אמתו ולמטה ממנו משנה כ"ט מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת כ"ט שב"שס:

בדף ז סכרות צפוני ך מן אליך ולמטה ממנו תיב' הדברים ולמטה ממנו תיבת לא ולמטה ממנו משנה ל מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל שב"שס:

בדף ח סכרות צפוני ו מן ויחנך ולמטה ממנו תיבת האלה ולמטה ממנו תיבת תירא ולמטה ממנו משנה ל"א מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"א שב"שס:

בדף ט סכרות צפוני י מן ויחנך ולמטה ממנו תיבת אשר ולמטה ממנו תיבת מפחד ולמטה ממנו משנה ל"ב מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"ב שב"שס:

בדף י סכרות צפוני ח מן ויחנך ולמטה ממנו תיבת אנכי ולמטה ממנו תיבת לילה ולמטה ממנו משנה ל"ג מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"ג שב"שס:

בדף יא סכרות צפוני נ מן ויחנך ולמטה ממנו תיבת מצוך ולמטה ממנו תיבת מחץ ולמטה ממנו משנה ל"ד מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"ד שב"שס:

בדף יב סכרות צפוני ך מן ויחנך ולמטה ממנו תיבת היום ולמטה ממנו תיבת יעוף ולמטה ממנו משנה ל"ה מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"ה שב"שס:

בדף יג סכרות צפוני י מן ישא ולמטה ממנו תיבת על ולמטה ממנו תיבת יומם ולמטה ממנו משנה ל"ו מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"ו שב"שס:

בדף יד סכרות צפוני ש מן ישא ולמטה ממנו תיבת לבבך ולמטה ממנו תיבת מדבר ולמטה ממנו משנה ל"ז מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"ז שב"שס:

בדף טו סכרות צפוני א מן ישא ולמטה ממנו תיבת ושננתם ולמטה ממנו תיבת

באופל

באופל ולמטה ממנו משנה ל"ח מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"ח שב"שם :

וכאן מתחיל רוח מזרחי

ברף א סברוח מזרחי י מן יהוה ולמטה ממנו תיבת לבניך ולמטה ממנו תיבת יהלוך ולמטה ממנו משנה ל"ט מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ל"ט שב"שם :

ברף ב סברוח מזרחי ה מן יהוה ולמטה ממנו תיבת ודברת ולמטה ממנו תיבת מקטב ולמטה ממנו משנה מ מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ שב"שם :

ברף ג סברוח מזרחי ו מן יהוה ולמטה ממנו תיבת בם ולמטה ממנו תיבת ישוד ולמטה ממנו משנה מ"א מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"א שב"שם :

ברף ד סברוח מזרחי ה מן יהוה ולמטה ממנו תיבת בשבתך ולמטה ממנו תיבת צהרים ולמטה ממנו משנה מ"ב מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"ב שב"שם :

ברף ה סברוח מזרחי פ מן פניו ולמטה ממנו תיבת בביתך ולמטה ממנו תיבת יפול ולמטה ממנו משנה מ"ג מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"ג שב"שם :

ברף ו סברוח מזרחי נ מן פניו ולמטה ממנו תיבת ובלכתך ולמטה ממנו תיבת מצדך ולמטה ממנו משנה מ"ד מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"ד שב"שם :

ברף ז סברוח מזרחי י מן פניו ולמטה ממנו תיבת בדרך ולמטה ממנו תיבת אלף ולמטה ממנו משנה מ"ה מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"ה שב"שם :

ברף ח סברוח מזרחי ו מן פניו ולמטה ממנו תיבת ובשכבך ולמטה ממנו תיבת ורבבה ולמטה ממנו משנה מ"ו מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"ו שב"שם :

ברף ט סברוח מזרחי א מן אליך ולמטה ממנו תיבת ובקומך ולמטה ממנו תיבת מימינך ולמטה ממנו משנה מ"ז מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"ז שבש"ס :

ברף י סברוח מזרחי ל מן אליך ולמטה ממנו תיבת וקשרתם ולמטה ממנו תיבת אליך ולמטה ממנו משנה מ"ח מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"ח שבש"ס :

ברף יא סברוח מזרחי י מן אליך ולמטה ממנו תיבת לאות ולמטה ממנו תיבת לא ולמטה ממנו משנה מ"ט מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת מ"ט שבש"ס :

ברף יב סברוח מזרחי ך מן אליך ולמטה ממנו תיבת על ולמטה ממנו תיבת יגש ולמטה ממנו משנה נ מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ שבש"ס :

ברף יג סברוח מזרחי ו מן וישם ולמטה ממנו תיבת ידך ולמטה ממנו תיבת רק ולמטה ממנו משנה נ"א מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ"א שבש"ס :

ברף יד סברוח מזרחי י מן וישם ולמטה ממנו תיבת והיו ולמטה ממנו תיבת בעיניך ולמטה ממנו משנה נ"ב מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ"ב שבש"ס :

ברף טו סברוח מזרחי ש מן וישם ולמטה ממנו תיבת ולטוטפת ולמטה ממנו תיבת תביט ולמטה ממנו משנה נ"ג מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ"ג שבש"ס :

וכאן מתחיל רוח דרומי

ברף א סברוח דרומי מ מן וישם ולמטה ממנו תיבת בין ולמטה ממנו תיבת ושלומת ולמטה ממנו משנה נ"ד מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ"ד שבש"ס :

ברף ב סברוח דרומי ל מן לך ולמטה ממנו תיבת עיניך ולמטה ממנו תיבת רשעים ולמטה ממנו משנה נ"ה מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ"ה שבש"ס :

בדף ג שברוח דרומי ך מן לך ולמטה ממנו תיבת וכתבתם ולמטה ממנו תיבת תראה ולמטה ממנו משנה נ"ו מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ"ו שב"שס :

בדף ד שברוח דרומי ש מן שלום ולמטה ממנו תיבת על ולמטה ממנו תיבת כי ולמטה ממנו משנה נ"ז מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ"ז שב"שס :

בדף ה שברוח דרומי ל מן שלום ולמטה ממנו תיבת מזוזות ולמטה ממנו תיבת אתה ולמטה ממנו משנה נ"ח מספר יצירה ולמטה ממנו משנה נ"ח שב"שס :

בדף ו שברוח דרומי ו מן שלום ולמטה ממנו תיבת ביתיך ולמטה ממנו תיבת יהוה ולמטה ממנו משנה נ"ט מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת נ"ט שב"שס :

בדף ז שברוח דרומי ם מן שלום ולמטה ממנו תיבת ובשעריך ולמטה ממנו תיבת מחסי ולמטה ממנו משנה ס' מספר יצירה ולמטה ממנו מסכת ס' שב"שס :

ודע שמכל הנשים שהי' לשלמה לא נכנסה בהמט' שום אשה מעולם לבד הי"ח נשים שלקח בדין תורה לכך היה במטה הי"ח נרים כנזכר וכל נר ונר מאשה אחת ובכל לילה ולילה היו מוציאין מן הנר של אותה האשה המיוחדת אל אותה הלילה למעלה מכלם · ודע כי סוד טעם היות עד גג המטה עשר אמות כנגד י"ס דעשייה ג' עליונות למעל' ושש באמצע וא' מהמט' ולמטה · ודע שהו' דפין עליונים רומזים לו' רבתי הרומז לת"ת והששה דפין התחתונות רומזים לאות ו' זעירא הרומז ליסוד והמט' הרומזות למלכות מונחת בין ת"ת ליסוד כדי להצילה ולשומר' מסטרא דשמאל' שלא יגע בה ולזה כיוונו מרדכי ואסתר לסדר המגילה בין שתי וו"ין בין וי"ו של ויהי בימי אחשורוש ובין וי"ו של תיבת זר"עו והעול' בידינו · שצריך כל בר ישראל להזהר ולשמור בכל לילה בעת שכבו להציל נפשו מכל מזיקין ורוחין בישין ולהרחיק מסביבות מטתו ויעשה ק"ו משלמה המלך כנזכר שהוצרך לתקן מטתו בכל הנזכר כדי להציל מפחד בלילות שלא יבא לידי קרי לכך הוצרך האדם להתקן ולסדר מטתו במקום הראוי ושתהיה חלל שתחת המט' פנוי ולהרחיק ממנו כל מיני טינוף ולכלוך ולא יניח מראשותיו לא מנעלים ולא מכנסים אעפ"י שיהיו חדשים ונקיי' ולא שום ברזל וצריך לומר סמוך למטתו ברכת המפיל ופרשה ראשונה של ק"ש ולכוין בה' תיבותיה כנ"ל ולדעת האלהי הא"רי זל"הה צריך לומר כל הג' פרשיות דק"ש וא"חכ יאמר פסוקי הנה מטתו שלשלמה וגו' כולם אחוזי חרב וגו' עד מפחד בלילות ג' פעמים שהם ס' תיבות סוד ס' גיבורים · אח"כ יאמר ג' פסוקים של ברכת כהנים ויכוון בה' תיבות · וא"חכ יאמר מה רבו צרי עד לה' הישועה שהם ס' תיבות וא"חכ יאמר ה' צבאות עמנו · ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך · ה' הושיעה וגו' ג' פעמים שיש בהם ס' תיבות וא"חכ יאמר חדשים לבקרים רבה אמונתיך · שהם ס' אותיות · וא"חכ יאמר יחדיו אשכבה ואישן וגו' שהם בהם ס' תיבות אח"כ ג' פעמים בידך אפקיד רוחי וגו' ס' אותיות הרי בין כולם עשרה פעמים ס' סך הכל ת"ר לרמוז לת"ר אלף בני ישראל שהם סוד ס' ריבוא שהשכינה שורה בהם כדדרשו רז"ל ביבמות שאין השכינ' שורה מפחות מס' ריבוא · וא"חכ יתוודה מעומד · וא"חכ יאמר תפילת אנא בכח וגו' שאין לנו לגלות כאן יותר וכבר הארכנו בזה בספר מעשה חושב בס"ד וכתב האלהי האר"י זלה"ה כדי שתוכל נשמת אדם לעלות למעלה בלילה בסוד פקדון ולא ישלטו בה החיצונים צריך לזה ו' תנאי' א' הוא שבאותו יום נתכוון היטב בתפילתו עד שגרם לזיווג עליון בעת נפילת אפים וז"ש מי יעלה בהר ה' מי הוא האיש שיכול לעלות נשמתו בלילה בהר ה' שהוא ג"ע שלמעלה ואמר נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו פי' כי כשעשה באותו נשיאות נפשו שאומ' לדוד ה' אליך נפשי אשא ואומ' שכאשר נשא נפשו ביום ההוא לא היתה לשוא ועל חנם רק שהיה כח בידו לגרום זיווג עליון ע"י נפילת אפים שלו ונמצא שלא היה לשוא נשיאת נפשו והנה איש כזה תעל' נשמתו בהר ה' ובמקום קדשו לעשות ע"י נשמתו הייחוד הנעשה אחר חצות הלילה כנודע · ב' צריך שיתן צדקה ביום הוא כתקנה שהוא לא ידע למי נותנה וגם המקבל לא ידע ממי נוטלה ושיהיה במקום הגון וראוי לתת לו צדקה ואין צריך שיעשה כלם רק אפילו אם לא עשה אלא אחד מאלו כתקנה יספיק לעלות נשמתו בלילה ההוא · אמנם אם עשה עבירה גדולה המונעת אותו מלעלות צריך שיהיו נגד עיניו כל החטאים שעשה באותו היום ויהיו נגד עיניו בעת שכיבתו ויתוודה עליהם בפיו אחר ק"ש כנודע ולא ישכח אחד מהם : ד' שיהיו עליו כל היו' תפילין בלי שום היסח הדעת מהם עם הכוונה שידוע אצלינו · ה' מאן דזכאי לחייבא באותו היום ומנע לאיזה רשע מאיזה רשע והחזירו בתשובה מעון ההוא או שמדבר על לבו דברי תשובה · ודע שהאמת הוא מי שהוא שלם

שלם תעלה נשמתו אך אלו המצות יש בהם סגולה להעלות הנשמה בלילה כנזכר: וזהש"ל:

נהר כז לבאר ביטול הקליפות ואומות העולם:

הענין כי סדר המציאו' של הקליפות הם כי צריך רצועה להלקותו בו בן המלך וכיון שגדל בן המלך והטיב עצמו אין צריך לזה הרצועה וישרפוה באש ויבטלוה וזה משל אל המציאות החכמה העליונה לשמש הוא כח הקליפה הרעה המייסרת בני עולם ומה גם אל הצדיקים והעכו"ם שהם הרשעים שלוחי סמאל לייסר ישראל והם כוחותיו המתלבשים בשומר להוכיח בנגעיהם לבני אברהם יצחק ויעקב ומאז דור הפלגה שפגמו הנשמות הוצרפו והיינו הבה נרדה ונבלה שם שפתם ונתן הקב"ה ע' אומות לע' שרים שאין בהם כל נשמות קדושות כלל אלא להוכיח הנשמות הקדושים והם מלאכי חבלה לדון על כל החיים ולזה בחר אברהם לחלק משכן הנשמות וכהתם פשע וחטאת מן העולם אין צורך לעכום עע"ז כלל ולזה עכו"ם עע"ז כולו רע תתבטל מכל וכל כאומר ולא יהיה שר ד וגו' ועל דרך זה יתבטל גם מן העכו"ם כל רע ולא ישאר בהם אלא החלקים הטובים שהוא השפעת הקליפ' מנגה' ראשונית שבה שמשם חסידי א"ה שיש לעולם הבא חלק להם ועל אלו נאמר כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה ובהתבטל שאר הקליפות הרעות יתבטלו עמהם העכו"ם · אמנם הקליפו' שהם שומר לפירות יתקיימו כדי שיגיע מהם תועלת ולא נזק והנה עתה אל הקליפות ב' בחינות האחד בחינ' הקליפה שאינה רעה אבל טובה שממנה שומר לפירי והוא סוד יצה"ר המטיב עצמה נכנס פנימה וזה לא יתבטל · והב' הקליפה הרעה שהיא המטונפת המבטלת הצדיקים והמוכיחים מהמצות והמשטנת אותם ואחר שאין בן המלך צריך לתוכחו' מה צורך לרצועה · וזהש"ל:

נהר כח לבאר במה מיני קליפות הם ואימת זמן השלום וסוד היצה"ר:

הנה יש לדקדק אומרו לעתיד וגר זאב עם כבש וגו' זה מורה שיהיה לעתיד לבא קשה אם רוח הטומאה בטלה כוחות הטומאה למה ועוד קשה באומר לעתיד והחזיקו ז' אנשים מכל לשונות הגוים ע' לשון למה · ועוד כי הנה אומרו בורא שמים חדשים וגו' ממיל' נשמע מזה שיהי' אחר ביטל הקליפו' וכתיב הנער בן מאה שנים ימות וגו' מיתה וחטא וקללה למה לי אע"פי שאר"ל שהוא לעכו"ם סוף סוף אם שלם אלה נמצאים ביטל הקליפות היכן הוא · עוד קשה כשעמדו ישרא' על הר סיני פסקה זוהמתן דכתיב חרות על הלוחות וגו' א"כ למה חטאו בעגל מאחר שלא היתה קליפה נחטא · · אמנם לפי הנראה לומר אע"פי שזה הדרוש נסתר ונעלם מצד קוצר המשיג ועומק המושג מ"מ נודיעך במקצת שהדברים בענין החיצונים והקליפות הם רבים ובחינות שונות א' ביום ב' שנברא גיהנם · ב' ביום ד' לקתו המאורות בו נפל אסכרה בתינוקות · ג' עוד ביום הששי בעון אד"הר · ד' עוד ביום ששי בין השמשות כדפי' רז"ל שנבראו המזיקין עוד ראוי שנבאר בענין החיצונים כי אין בריאתם לריק ולבטלה כמו הקליפה לאילן שהוא יופיו ונויו כדפי' בזוהר פ' נח בפסוק ואני אמרתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות ומטעם זה ברא הק"בה אד"הר ביצ"הר בתחלת בריאותו כנודע ואין ספק שהית' עצה מאתו להשכירו על טוב מעלליו לתת חלק לנפשו לאותו קליפה שהיא קליפת האילן וזה אם לא חטא אד"הר היה בו חלק ההוא וזה אמת שאין בו ספק שא"לכ לא היה שכר לפעולתו וזה כענין הכסף נקי והטהור שיצטרף ויתלבן ע"י עירוב העופרת ויתעלה עוד ענייננו כי בטוב טבעו היותו בוחר בטוב ומואס ברע הוא ישברהו עד שיחזרהו אל עיקרו יצרפוהו וזה כמו שאר"זל בזוהר משל הזונה שנס אל הזונה יש שכר ומעלה שאין בן המלך נפתה אחריה כי כמו שהוא מגביר היצ"ט שהוא מצד הקדושה כן מגביר הימין על השמאל ואפילו גם החיצוני' יתענגו על רוב שלום כי יתערבו ויתלבנו ויצטרפו עד שיכנסו אל מקורם ויתוקן הרע · וקרוב לומר כי זה לבד צורך בריאת אדם להמציא בעולם התחתון הויה דקה וקדושה ורוחניות לתקן כח הגבורה החזקה ודיני' אף המתפשטים בחוץ בזולת טעמים שיש בדרוש הזה וז"ש יצה"ר הנעשה יצ"ט כדפי' בזוהר כמו שהשמאל גבורה נעש' ימין בסוד עליתה בימין כן יצ"הר בהיותו נכלל ביצ"ט נעשה יצ"ט וימין ונשכר בג"ע בימין בעידון הנפש במקור השרשים כן ענין הענפים ואולם חלק זה אשר באדם הוא אשר נתן הק"בה באדם בתחלת בריאותו היה רצונו מאתו מצד אחד ובלתי רצונו מצד ב' כי הקליפה החיצונית מאתו להמציא במציאות לענין זה גם להשכיר ולהענים בענין הניסכ' שהשכר עבירה היא הנבראת ביום ב' מצד הגבורה לבד והוא הנמשל לזונה שפי' · אמנם נתן בו חלק ב' בלתי רצונו ית' והוא סוד הקליפה הנוספת ע"י מיעוט הירח שאז ביום ד' נתחזקה הקליפה יותר ויותר למאד מאד ולכך חלק היצ"הר מאתו נד חזק יותר עד שמטעם זה נתקללה הארץ כדפי' בתיקונים דהדרא לאימא תתאה מפני שהיא גרמה חוזק היצ"הר באדם בלי רצון קונו כדפי' וזה עולם שלא ברצונו ובהיות לבנה במילואה והקליפה נטהרת ולא יהי' מארת חסר ותתבטל

הקליפה

הקליפה אז היא עלמ' די ברא ברעותיה עוד ניתוספה הקליפ' ונתחזקה ונתחזק יצה"ר באדם בעת חטא אד"הר כי במשל שלא נתנו בו חלק רק שיוכל שאת מהחומר ועכירות יצה"ר אבל הוא לקח והגביר על עצמו חלק גדול כמה פעמים וזהו אומרו אד"הר משוך בערלתו היה וזה היה ביו' ששי בחט' אד"הר ומטעם זה נתקללו אדם וחוה ונחש · והנה הקליפה רביעית שהיא המזיקין שנבראו בששי היא מעין קליפה שנבראת בשני דהיינו גיהנם אמנם נתחזקה הרבה מכח מה שקדם אליהם ענין יסוד יום ד' מיעוט הירח וחטא אדם ביום ששי · ועתה נאמר כי כאשר עמדו ישראל על הר סיני פסק' זוהמתן אין ראוי שנאמר שפסקה עד שהיו כמו מלאכי השרת אלא חזרו אל מציאת הראשון רצונו יתברך בבריאת אד"הר ביצ"הר דהיינו תוקף מה שנמשך בערלתו וחלק הב' שהוא מיעוט הירח היו תלוי עד שיכנסו לארץ ושם תהיה לבנה במילואה כמו שהיתה בזמן שלמה ואז נתקן גם מה שנתוסף להם על ידי מיעוט הירח · אמנם נשאר להם חלק יצ"הר שאינה זוהמא דהיינו סוד הזונה שיש לה שכר בפעולת' כי זוהמת הנחש אין שכר לפעולתה כלל אבל היצ"הר יכול למהוי יצ"ט דהיינו חלק שניתן בו רצון קונו ואחר אריכת ימים זמן מה בארץ ישראל יזכו אל זמן התחיי' כי נודע אל יזכר הכל כי באותו זמן ע"י קיום המצות בארץ זמן מה יגביר יצ"ט על יצה"ר ונתקן הכל ולזה יהיה ג"כ זמן התחייה אל הקודמים שמתו כגון אבות העולם ושאר מיתי ח"ל ומיתי ארץ ישראל והטעם כי כשיקומו הצדיקי' שהם הגבירו חלק יצ"ט על יצה"ר כבר נתקנו ונעשו ימין וא"כ שוב לא ישוב לבטלה וחלק הנתוסף בעון הנחש והמיעוט כבר נתקן עם המיתה והגאולה כאשר נבאר א"כ שוב לא ישוב לעפרם · אמנם חזרו וקלקלו בעגל כעין חטא אד"הר ממש שמשך עליו ערלתו אף הם משכו עליהם ערלתם ונשאר העולם כשהיה וע"כ אפשר להם תיקון שני שפי' ע"י הכניסה לארץ ולא זכו וקלקלו עצמם כדפירש בזוהר בההוא עובדא דינוקי בפסוק ופגריכם אתם וגו' · **ובהקדמה** הזאת נאמר שזמן ביטול הקליפות הם ג' זמנים הא' הוא בבוא הקץ הימין · הב' הוא אחר הקץ בעת שיבוא זמן התחייה · הג' אחר זמן התחייה שאז חידוש העולם · והנה הא' בזמן הקץ בזמן הזה יתוקן מה שניתוסף מכח מיעוט הירח ויהיה אור הלבנה כאור החמה וחלק גדול למאד יתבטל מיצ"הר וישארו אנשים קרובים לעבודת קונם ועוד יתוסף לנו אז שנהיה פנויים מעניני העול' הגשמי' לרוב העידון והזהב והכסף והמזון עד שיתבטל חלק גדול מהחמדה והצורך אל הדברים הגשמיים · ועוד כתיב והיו מלכים אומניך הרי שאין צער גידול בנים · עוד והיה איכריכם וכורמיכם הרי שאין צער למזון וכיוצא ותהיה הכונה רבה אל העבודה עד הגביר יצ"ט על יצה"ר ואז הרי נתקנו שתים כי ימין גובר ואפילו חלק מה שנתן בו הבורא · ואולם בבוא זמן התחיי' שיקומו כבר תקנו שתיקן ודאי לכך בלי ספק אינן חוזרים מפני שהמיתה הוא תיקון אל מה שמשך בערלתו והוסיף בידו לכך עונשו ותיקונו כי עפר אתה ואל עפר תשוב ומכל שכן מה שנתן בהם הבור' שנתקן במה שהם צדיקי' והגבירו ימין על שמאל ויצ"הר נעשה יצ"ט · אמנם החיים שלא מתו אם יהיו חיים או שימותו לפחות שעה אחת לתקן מה שמשכו בערלה זה מקום ספק אצלינו · ואחר התחייה עדיין ישארו הדברים הטמאים מבעלי חיים מפני שהם חלק צד הרע הנכנע אל הטוב אבל נכנעו אל הימניים כאמרו לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו' וגר זאב עם כבש · וכן עכו"ם שלא יתבטלו אבל יהיו כנענין איכריכם וכרמיכם וכן ראוי שיעמדו לעתיד ויחוגו חג הסוכות בסוד ע' פריהחג כנודע · ואולם בזמן התחייה בעת זמן השמיטה חידוש העולם הוא דבר לא נודע מה שיהי' וצדיקים בג"ע כדפירש בזוהר רות ובזה נתבאר הדרוש בסייעתא דשמיא · וזה מה שרצינו לבאר ·

נודה לאל אב רם שסיימנו ספר
חסד לאברהם

על ידי הפועל באמונה במלאכת הקדש נאם חיים בן לא"א יעקב ז"ל מק"ק
ערוויך במדינת ורנקי לנד זעצר

אשר בה נבאר נהרי נחלה שבעה ענינים הנז' לבאר דרך הישר שיבור לו האד'. והתבודדותו ותכליתו והתבוננו דרכיו כי זה כל האדם ונחלקת לשקתות המים:

השקת א

האדם ראוי שידמה לקונו ואז יהיה בסוד הצורה העליונה בצלם ודמות שאם ידומה ולא ידמה בפעולות הרי הוא מכזיב הצורה ויאמרו צורה נאה ומעשיו מכוערים שהרי עיקר צלם והדמות העליון הם פעולותיו ומה יועיל לו היותו בדמות צורה עליונה דמות תבנית איבריו ובפעולות לא ידמה לקונו א"כ ראוי שימצא בו י"ג פעולות כנגד י"ג מדות של רחמים של הכתר ורמוזות בסוד מי אל כמוך:

א מי אל כמוך

מורה על היות הקב"ה מלך נעלב סובל עלבון מה שלא יכילוהו רעיון הרי אין דבר נסתר מהשגחתו בלי ספק ועוד אין רגע שלא יהא האדם ניזון ומתקיי' בכח עליון השופע עליו והרי תמצא שמעולם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו רגע ממש שופע שפע קיומו ותנועת איבריו ועם היות שאדם חוטא בכח ההוא לאו מנע ממנו כלל אלא סובל עלבון כזה שיהיה הקב"ה משפיע בו כח תנועות איבריו והאדם מוציא אותו כח איבריו באותו רגע בחטא ועון ומכעיס והקב"ה סובל. ולא תאמר שהוא מפני שאינו יכול למנוע ממנו הטוב ההוא ח"ו שהרי בכוחו ברגע כמימריה יבש ידיו ורגליו כעין שעשה לירבעם ועכ"ז שהכח בידו להחזיק הכח הנשפע ההוא והוי ליה למימר כיון שאתה חוטא כנגדי תחטא בשלך ולא בשלי תחטא כנגדי ע"כ זה לא מנע הטוב מן האדם אלא סובל עלבון והשפיע הכח והטוב לאדם טובו והרי זה עלבון וסבלן מה שלא ישוער והרי על זה קוראים המלאכי השרת להקב"ה מלך עלוב והיינו אומרו מי אל כמוך אתה אל חסד המטיב א"ל הוא בעל כח לנקום או בעל כח לאסוף את שלו וע"כז אתה סובל ונעלב עד ישוב בתשובה הרי זו מדה שצריך האדם להתנהג בה בסבלנות וכן היותו נעלב אפילו למדרגה זו ועכ"ז לא יאסוף טובתו מן המקבלו.

השקת ב נושא עון

הרי זה ענין זה גדול מ מהקודם שהרי אין לך מעש' האדם שלא יברא משחית כאומר העושה עביר' אחת קנה לו קטיגור אחד והרי אותו הקטיגור עומד לפני הקב"ה ואומר פלוני עשאני ואין לך בריה שיתקיי' בעולם אלא בשפעו של הקב"ה והרי המשחית הזה עומד לפניו ובמה יתקיים הרי הדין נותן שיאמר הקב"ה איני זן משחיתים ילך אצל מי שעשאו ויתפרנס ממנו והיה המשחית יורד מיד ונוטל נשמתו או כורתו או נענש עליו כפי ענשו עד שיתבטל המשחית ההוא ואין הקב"ה עושה כן אלא נושא וסובל העון וכמו שהוא זן העולם כולו זן ומפרנס המשחית ההוא עד שיהיה אחד מג' דברים או שישוב החוטא ההוא בתשובה ויעכלהו ויבטלהו בסיגופיו או יבטלוהו ביסורין ומיתה או ילך בגיהנם ושם יפרע חובו והיינו שאמר קין גדול עוני מנשוא ופי' ז"ל כל העול' כולו אתה סובל ירצה זן ומפרנ' ועווני כבד שאין אתה יכול לסובלו פי' לפרנסו עד שאשוב ואתקן א"כ הרי זו מדה סבלנות גדולה שהרי סובל היזון ויפרנס בריה רעה שברא החוטא עד שישוב ילמוד האדם כמה צריך שיהיה סבלן יסבול עול חבירו ורעתו שהרע לו עד שיעור כזה שעדיין רעתו קיימת שחטא נגדו והוא יסבול עד יתקן חבירו או עד יתבטל מאיליו וכיוצא. וזה מה שרציתי לבאר:

השקת ג ועובר על פשע

זו מדה גדולה שהרי אין המחילה על ידי שלי' אלא ממש על ידו של הקב"ה כדכתיב כי עמך הסליחה וגו' ומה היא הסליחה שהוא רוחץ העון כדכתיב אם רחץ ה' את צואת בנות ציון וכתיב וזרקתי עליכם מים טהורים והיינו ועובר על פשע שולח מימי רחיצה ועובר ורוחץ הפשע והרי ממש כדמות זה צריך להיות האדם שלא יאמר וכי אני אתקן מה שפלוני חטא או השחית לא יאמר כך שהרי האדם חוטא והקב"ה בעצמו שלא ע"י שליח מתקן את מעוותו ורוחץ את צואת עוונו ומכאן יתבייש האדם לשוב לחטוא שהרי המלך בעצמו רוחץ לכלוך בגדיו: וזמש"ל:

השקת ד לשארית נחלתו

הנה הקב"ה מתנהג עם ישראל בדרך זו אומר מה אעש' לישראל והמה קרובי שאר בשר יש לי עמהם כדפירשו רז"ל לאומי אמ' וגו' ונאמר ישראל עם קרובו ממש קורבה יש לו עמהם בני

כתיב

כתיב כדפי' רז"ל דהיינו לשארית לשון שאר בשר נחלתו סוף סוף הם נחלתו ומה אומר אם אענישם הרי כתב עלי בכל צרתם לו צר כתיב ותקצר נפשו בעמל ישראל וכיוצא א"כ למה אהבם ואיני סובל צערם ולא קלונם אלא מפני שהם שארית נחלתו כך האדם עם חבירו כל ישראל שאר בשר הם אלו עם אלו מפני שהנשמות כלולות יחד יש בזה חלק זה ובזה חלק זה ולכך אינו דומה מרובים העושים את המצוה וגו' מפני כללות' וכן פי' רז"ל אפילו מאה באים אחריו מקבל שכר כנגד כלם ממש כנגד מאה כמשמעו מפני שהעשרה הם כלולים אלו באלו הרי הם עשרה פעמים עשרה הם מאה וכל אחד נעשה כלול ממאה א"כ אפילו יבואו מאה וכן מטעם זה ישראל ערבים זה לזה מפני שממש יש לו חלק אחר ממנו וכשחוטא חבירו פוגם את עצמו ופוגם החלק אשר לו עם חבירו א"כ מצד החלק ההוא אתערב עליו א"כ הם שאר זה לזה ולכך ראוי לאדם להיות חפץ בטובתו של חבירו ועינו טובה על חבירו כשלו ובכבודו חביב עליו ככבודו שהרי הוא הוא ממש ומטעם זה ואהבת לרעך כמוך ומטעם זה היה ראוי בכשרות חבירו ולא ירבה בגנותו ולא בצערו מטעם הקורבה אף הוא לא ירבה בגנות חבירו ולא בצערו ולא בקלקולו וירע לו ממנו כאלו הוא ממש היה שרוי באותו צער או באותה טובה. וזמש"ל:

השקת ה לא החזיק לעד אפו

זו מדה אחרת שאפילו האדם מחזיק בחטא אין הק"בה מחזיק אף ואם יחזיק לא לעד אלא יבטל כעסו אפילו שלא ישוב האדם כמו שמצינו בימי ירבעם בן יואש שהחזיר הק"בה גבול ישראל והם היו עובדים עגלים וריחם עליהם ולא שבו. א"כ למה רחם מפני מדה זו שלא החזיק לעד אפו אדרבה מחלים אפו עם היות שיש טעם שעדיין חטא החוטא קיים אינו מעניש אלא מצפה ומרחם אולי ישוב. והיינו כי לא לנצח אריב ולא לעולם אקצוף אלא הק"בה מתנהג ברכות ובקשות הכל לטובת ישראל וזו מדה הראויה לאדם עם חבירו אפילו שהוא ראוי להוכיח ביסורין עם חבירו או עם בניו והם מתיסרים לא מפני זה ירבה תוכחתו או יוסיפנו או יחזיק כעסו אפילו שכעס אלא יבטלנה לא יחזיק לעד אפו גם אם היא המותרת לאדם כמו שפי' רז"ל על פסוק כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו. ופי' מה השנאה הזאת שראה עובר עבירה והוא יחיד אינו יכול להעיד ושונא אותו על דבר עבירה ואפילו הכי אמרה תורה עזב תעזוב עמו שבוק מה דבלבך וקרב אותו באהבה אולי יועיל בדרך זה והיינו ממש מדה זו לא החזיק לעד אפו. וזמש"ל:

השקת ו כי חפץ חסד הוא

הענין שיש בהיכלות מלאכים ממונים לקבל גמילות חסדים שבני אדם עושים בע"הז וכאשר מדת הדין מקטרגת על ישראל מיד אותם המלאכים מראים החסד ההוא והק"בה מרחם על ישראל מפני שהוא חפץ בחסד ועם היות שהם חייבים אם הם גומלי' חסד זה לזה מרחם מצד זה וכמו שהיה בזמן החורבן כתיב בא אל בינות לגלגל וקח וגו' פי' דהיינו גבריאל לקח גחלים להשליך על ישראל והיינו סוד גבריאל היה הגבורה שר ונתן לו רשות לקבל כוחות הדין בינות לגלגל מתח' הכרובי' מאש המזבח דהיינו דין גבור' המלכות והיה הדין החזק עד שבקש גבריאל לכלות הכל ולקעקע ביצתן של ישראל מפני שנתחייבו כליה וכתיב ויראו ידי אדם מתחת וגו' והיינו שאמ' הק"בה לגבריאל הם גומלי חסדים אלו עם אלו ומפני שהם גומלי חסדים אלו עם אלו אף אם חייבים כילו והיה להם שארית והטעם מפני מדה זו כי חפץ חסד הוא רוצה במה שישראל גומלים חסד ואותו צד מזכיר להם עם היות שאינם כשירים בצד אחד א"כ במדה זו ראוי לאדם להתנהג אף אם יראה שאדם עושה לו רעה ומכעיסו אם יש בה צד טוב' שמטיב לאחרים או מדה טובה שמתנהג כשורה יספיק לו צד זה לבטל כעסו מעליו וירצה לבו עמו ויחפוץ חסד ויאמר די לו בטובה זו שיש לו וכ"ש באשתו כדפי' רז"ל דיות שמגדלות דיות שמצילות אותנו וגו' כך יאמר בכל ענין די לו בטובה פלונית שיש לו ויהיה חפץ חסד. וזמש"ל:

השקת ז ישוב ירחמנו

הנה הק"בה כשהאדם בתשובה אינו כענין האדם שחבירו מכעיסו כשהוא מתרצה עמו. עתה לא באהבה הקודמות ח"ו אין מדתו של הק"בה בכך אלא אדרבה מעלתו יותר גדולה והיינו מקום שבעלי תשובה וגו' והטעם כדפי' בפ' הבונה בענין ה' למה היא עשויה כאכסדרא שכל הרוצה לצאת מעולמו יצא ירצה העולם נברא בה' והק"בה ברא העולם ברא העולם לצד הרע והחטא לרוחה אין צד שאין בו חומר ויצ"ר נפגם כמו אכסדרא שאינה בכל

נדרים אלא פרצה גדולה לצד הרע לצד מטה כל מי שירצה לצאת מעולתו כמה פתחין לו לא יפנה לצד שלא ימצא צד חטא ועון לכנס אל החיצונים והיא פתוחה למעלה שאם ישוב יקבלוהו ויקשו ולהדרוהו בהאי לא מסתייעא מלתא ירצה בזה שהשב בתשובהלא יספיק גדר מעט אלא צריך להגדיר עצמו כמה גדרים קשים מפני שאותו הגדר המעט כבר נפרץ פעם אחת אם יתקרב בקל יפתהו יצרו אלא צריך להגדיר עצמו כמה גדרים קשים להרחיק הרחק גדול מאד ולזה לא יכנס דרך פתח האכסדרא שהפרצה שם אלא יתעלה ויכנס דרך פתח צרה ויעשה כמה צרות לעצמו ויסתום הפרצות ומטעם זה במקום שבעלי תשובה עומדים מפני שלא נכנסו דרך פתח הצדיקים כדי שיהיו עם הצדיקים אלא נצטערו ועלו דרך פתח עליונה וסגפו עצמן ונבדלו מן החטא יותר מן הצדיקים ולכך עלו ועמדו במדרגה ה' היכל ה' שבג"ע דהיינו גג הה"א וצדיקים הם במדרגה מיד, כפתח הה"א בכניסת האכסדרא ולזה כאשר האדם יעשה תשובה דהיינו תשוב ה' אל מקומה ויחזור הקב"ה שכינתו עליו אינו שב באהבה ראשונה ח"ו אלא יותר ויותר והיינו ישוב ירחמינו יוסיף רחמים לישראל ויתקנם יותר ויקרבם יותר וכך האדם צריך להתנהג עם חבירו ולא יהיה לו נוטר איבה מהקודם אלא אדרבה יקדים לו אהבה כשיראה שחבירו יבקש אהבתו יהיה לו במדרגת רחמים ואהבה יותר מקודם ויאמר הרי הוא לי כבעלי תשובה שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד ויקרבהו תכלית קורבה יותר ממה שהוא מקרב אותם שהם צדיקים גמורים שלא חטאו כנגדו · וזמש"ל :

השקת ח יכבוש עוונותינו

הרי הקב"ה מתנהג עם ישראל במדה זו והיא סוד כבישת עון · והענין שהמצוה היא כפורחת עלתה נגה נכנסת עד אין תכלית עד שתכנס לפניו ית'· אמנם העונות ח"ו אין להם כניסה שם אלא כובשם שלא יכנסו כדכתיב לא יגורך רע לא יגור במגורך רע · א"כ אין העון נכנס פנימה ומטעם זה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא מפני שהם לפניו ית' והיאך יתן לו ממה שלפניו רוחני שכר גשמי והרי כל העולם אינו כדאי למצוה אחת אלא יקורת רוח אשר לפניו ומטע' זה לא יקח שוחד של מצות במשל כזה אין הקב"ה אומר עשה ארבעים מצות ועשר עבירות נשארו שלשים מצות וילכו עשר בעשרה ח"ו אלא אפילו צדיק ועשה עבירה אחת דומה לפניו כאלו שרף את התורה עד ירצה חובו וא"חכ ילך ויאכל מצותיו וזה חסד גדול שהקב"ה עושה עם הצדיקים שאינו מנכה להם מפני שהמצות חשובות מאד הם מתעלים עד לפניו ית' ואם ינכה על העבירות העבירות שכרם שכר גיהנם מהנכוה והמצות שכרם מהנכבד זיו שכינה היאך ינכ' אלו נגד אלו אלא הקב"ה גובה חוב העבירות ומשכיר שכר כל המצות והיינו יכבוש עונותינו שאין העון מתנכר לפניו כמצות אלא כובשם שלא יתעלו ולא יכנסו עם היות שהוא משגיח על דרכי איש הטוב והרע על כל זה הטוב אינו כובש אלא פורח ועולה עד למאד ונכלל מצוה במצוה ונבנה ממנו בנין ולבוש · והעונות אין להם סגולה זו לא כובש אותם שלא יעליתו הצלחה זו ולא יכנסו פנימה · אף מדה זו צריך האדם להתנהג בה שלא יכבוש טובת חברו ויזכור רעתו שגמלהו אלא אדרבה יכבוש הרע ויכבשהו ויזניחהו ולא יגור במגורו הרע ויהיה הטובה תמיד סדורה לפניו ויזכור לו הטובה ויגביהה לו על כל המעשים שעשה לו ולא ינכה בלבו ויאמר אם עשה לי טובה הרי עשה לי רעה וישכח הטובה לא יעשה זה ברעה יתרצה דרך ריצוי שיוכל והטובה לא יזניחנה לעולם מבין עיניו ויעלים עינו ויסתיר הרעה כל מה שיוכל כדרך שהקב"ה כובש עונות:

השקת ט ותשליך במצולות ים כל חטאתם

זו מדה טובה להקב"ה שהרי ישראל חטאו מסרם ביד פרעה וכן סנחרב. וכן המן וכו' כלם אין הקב"ה מתנחם לאמר שב בתשובה א"כ לא יהיה עוד רעה א"כ נבטל המן מעליהם או פרעה או סנחרב זה יספיק אלא ישוב עמל המן על ראשו וכן פרעה וכן סנחרב והטעם להכנסה בו זו הוא בסוד ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה · ופירש שהשעיר נושא עוונות ממש וזה קשה מאד וכי ישראל חטאו והשעיר נושא עליו ועל האומות אלא המדה היא כך האדם מתודה וכוונתו בוידוי לקבל עליו טהרה כענין שאמר דוד הרב כבסני מעוני וכן הוא אומר מחוק ברחמך הרבים אינו מתפלל אלא שיהיו יסורין קלים שלא יהיה בהם ביטול תורה וז"ש אבל לא ע"י יסורים רעים וכן הוא מכוון בהיותו אומר ואתה צדיק על כל הבא עלי ממש הוא מקבל יסורין בסבר פנים יפות להתכפר מפני שיש עוונות שיסורים או מיתה

מרקת וכך הוא ממש הקב"ה נוצר מיד שזה מתוודה בתפלתו כדפי' בזוהר פ' פקודי שהוא חלק סמאל כענין השעיר ומה חלקו שהקב"ה גוזר עליו יסורים ומיד מזדמן שם סמאל והולך שם ונוטל חלק חובו והרי נושא השעיר העוונו' שהקב"ה נותן לו רשות לנבות חובו וישראל מתטהרים והנה הכל יתגלגל על סמאל והטעם שהקב"ה גזר על עולמו שכל שיעשה דין הק"בה מתבטל וזה טעם ואת הבהמה תהרוגו וזה טעם שקוברין האבן שנסקל בו ונסייף שנהרג כיון שהשלי' דינו נתבטל ונקבר והרי זה ממש סוד הגלות שנמסרו ישראל ביד נבוכד נצר רישא די דהבא אבד נבוכד נצר נמסרם ביד פרס אבד מלכות פרס מסרם ביד רומי אבד מלכותם ומה יהיה תכלית הכל הק"בה מעמידם ועושה בהם דין חוצי אכלה בם חיצי כלים והם אינם כלים באדיין דקו כחד' דהבא וגו' הנה בתחלה כתיב ומחת לצלמא על רגלוהי אין מכל הגלות אלא רגליו שכבר נתבטל כחם ונכרת ראש ודרעוהי ומעוהי וגו' וע"כו בסוף דיקו כחדא עתיד הק"בה להעמיד סמאל ורשעים שעשו פעולתם ויעשה בהם הדין והיינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם יהכה משליך כח הדין להפעל על ידי אלו שהם מצולות ים והרשעים כים נגרש וגו' רפש וטיט אלו הם עושים דין בישראל אמנם שב אח"כ גמולו בראשו · והטעם אחר שישראל קבלו את הדין הק"בה מתנחם אפילו על מה שקדם ותודע עלבונם · גם במדה זו צריך ישראל להתנהג עם היות שיהיה הפשע מדוכה ביסורין אל ישנאהו שאחר שנקלה הרי הוא כאחיך ויקרב המדופים והנענשים וירחם עליהם ואדרבה יגילם מיד אויב ואל יאמר עוונו גרם לו אלא ירחמהו במדה זו כנזכר וזמש"ל:

השקת י תתן אמת ליעקב

הרי מדה זו שיש בישראל מעל' אותם הבינונים שאינם יודעים להתנהג לפנים משורת הדין וגם נקראים יעקב מפני שאינ' מתנהגים אלא עם הנהגה אמיתית · גם הקב"ה יש לו מדת אמת שהיא על צד מציאת המשפט היושר ואלו הם המתנהגים בעולם ביושר והק"בה מתנהג עמהם באמת מרחם עליהם על צד היושר והמשפט ג"כ האדם צריך להתנהג עם חבירו על צד היושר והאמת בלי נטות משפט חבירו כמו שהק"בה מתנהג עם אלו במדת אמת ג"כ הוא יהיה מתנהג והיינו לרחם עליהם באמת כמו שהק"בה מרחם על הבריות שהם בינונים באמת לתקן עולם · וזמש"ל:

חשקת יא חסד לאברהם

הם אלו שהם מתנהגים בעולם לפנים משורת הדין והם כאברהם שהיה מתעסק לפנים משורת הדין גם הק"בה מתנהג עמהם לפנים משורת הדין אינו מעמיד עמהם הדין על תקפו אף לא בדרך היושר אלא נכנס עמהם לפנים מן היושר כמו שהם מתנהגים והיינו חסד לאברהם הק"בה מתנהג במדת חסד עם אותם שהם כמו אברהם בהנהגתם גם האדם עם היות שכל האדם יהיה להתנהג ביושר וצדק ומשפט עם אלו יהיה הנהגתו לפנים משורת הדין מפני שהם חסידים יותר להם מחלקו ממש ואם לשאר האדם היה שבלן לאלו יותר ויותר וירחם עליהם לכנוס להם לפנים משורת הדין שהוא מתנהג עם שאר האדם צריך שיהיו אליו חשובים לפניו מאד מאד וחביבים לו והם אחיו מאנשי חברתו וזמש"ל:

חשקת יב כאשר נשבעת לאבותינו

יש בני אדם שאינם הגונים והק"בה מרחם על כלם ופי' בגמרא וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם שאמר הק"בה אוצר זה לשאינם הגונים יש אוצר תחנונים שהק"בה מתחנן עליהם ונותן להם מתנת חנם ומהו הענין הזה אמר הק"בה אשר נשבעת לאבותינו הרי יש להם זכות אבות אני נשבעתי לאבות א"כ עם היות שאינם הגונים יזכו בשביל שהם מזרע האבות שנשבעתי להם וכיון שהם מזרע האבות אנהילם ואנהיגם עד שיתתקנו וכן יהיה האדם אף אם יפגע ברשעי' אל יתאכזר כנגדם או יחרפם וכיוצא אלא ירחם עליהם ויאמר סוף סוף הם בני אברהם יצחק יעקב אם הם אינם כשירים אבותיהם כשרים והגונים והמבזה הבנים מבזה האבות אין רצוני שיתבזו אבותיהם על ידי ומכסה עלבונם ומתקנם כפי כחו · וזמש"ל:

השקת יג מימי קדם

הרי זו מדה שיש להק"בה עם ישרא' כשתמה זכות אבות וכיוצא מה יעשה והרי הם מצד עצמם אינם הגונים כתיב זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך וגו' ממש זוכר הק"בה ימי קדמונים אהבה שהיה מקודם ומרחם על ישראל ובזה יזכור להם כל המצות שעשו מיום שנולדו וכל הטובות וכל

מדות טובות שהקב"ה היה מטיב עולמו ומכלם עושה ענין אחד לרחם והרי זו המדה כוללת כל המדות כלם כדפיר' באדרא שכך האדם יתקן את עניינו עם בני אדם שאפילו לא ימצא שעשה מאלו הנז' יאמר כבר היה שעה שלא חטאו הרי אותה שעה או בימים קדמונים היו כשרים ויזכור להם הטוב' שעשו בקטנותם ויזכור להם אהבת גמולי חלב עתיקי משדי' ובזה לא ימצא אדם שאינו ראוי להטיב ולהתפלל על שלומו ולרחם עליו · ע"כ יגיע שלש עשרה מדות שהאדם ראוי להתנהג בהם מצד היותו דומה אל קונו מצד הכתר על ידי אלו הי"ג מדות של רחמים עליוני' וסגולתם כי כמו שמתנהג האדם למטה כך יזכה לפתוח לו מדה עליונה מלמעלה ממש כפי מה שיתנהג כך משפיע מלמעלה וגורם שאותה המדה יאיר בעולם לכך טוב שלא ילוזו מעיני השכל י"ג מדות אלו והפסוק לא יסוף מפיו כדי שיהי' לו למזכרת כאשר יבא לו מעשה שיצטרך להשתמש דמדה אחת מהם יזכור ויאמר הרי ענין זה תלוי במדה פלונית איעשנה כדי שלא תסתלק מדה זו מן העולם · וזמש"ל :

השקת יד

הענין להיות האדם דומה לקונו בסוד מדת הכתר

צריך שיהיו בו גופי פעולות שהם עיקר ההנהג' אחד הכוללת הכל היא מדת הענוה מפני שהיא תלויה בכתר שהרי היא מדה על כל המדות ואינה מתעלת ומתגאת למעלה אמנם יורדת ומסתכלת למטה תדיר וזה מפני ב' דברים האחד שהוא בוש מלהסתכל לצד מעלה להתגאות אלא תמיד יסתכ' לצד מטה להשפיל עצמו כל מה שיוכל והרי המדה הזאת היא תלויה דרך כלל בראש שאין אדם מתגאה אלא בהרמת ראש כל פי מעלה והעניו משפיל עצמו למטה והרי אין סבלן ועניו כאלהינו במדת הכתר שהוא תכלית הרחמים ולא יכנס לפניו שום פגם ולא עון ולא דין ולא שום סיבה שימנעהו מלהשגיח ולהשפיע ולהטי' תדיר כך צריך האדם שום סיב' שבעולם לא ימנעהו מלהטיב לאותם הצריכים טובתו בכל עת ובכל רגע וכמו שהוא יושב וזן קרני ראמים עד ביצי כנים ואינו מבזה שום בריה שאלו יבזה הבריות מפני פחיתותם לא יתקיימו בעולם אפילו רגע אלא משגיח על כלם אפילו בזויה מאד ומכוערת ומאום הוא נותן רחמיו על כלם כך צריך שיהיה האדם מטיב לכל בריה ולא יתבזה שום בריה לפניו אלא אפילו הקלה שבקלות יהיה מאד חשובה ויתן דעתו עליה וייטיב לכל המצטרך לטובתו וזה כוללת כל עליוני כתר בסוד הראש דרך כלל · וזמש"ל :

השקת טו במחשבה

מחשבתו תדמה למחשבת הכתר כמו שאותה החכמ' לא תפסוק מחשבה תמיד מלפעול מחשבות טובות ושום מחשבות רעות לא יכנוס בה מפני שהוא רחמים גמורים ואין שום דין ולא קושי כלל כך יהיה האדם תמיד מחשבתו פנויה מכל דבר מכוער וכמו שהוא סוד חכמה תורה קדומה ולא יחסר שם סוד תורה כך לא יפנה אל שום פנייה חוץ ממחשבת התורה ולחשוב בגדולת האל ופעולותיו הטובות ולהטיב וכיוצא שבכלל שלא יכנוס במחשבתו אפילו מחשבה בטילה ברוח והבל העולם וזו היתה מעלת רשב"י וחביריו וראה בשהפריד ר' יוסי מחשבתו כמה הוכיחו הרשב"י כנזכ' בפ' תרומה · וזמש"ל :

השקת טז במצח

מצחו לא יהיה בו קושי כלל אלא יהיה תמיד מצח הרצון שירצ' הכל אפילו שימצא בני אדם כועסים ירצם ויתקנם ברצון טוב אשר בו בענין מצח הרצון שהוא תדיר רוצה ומרצה הגבורות ומתקנם אף הוא ירצה הגבורים המתגבר כעסם כה' וברצון הטוב ובחכמה גדולה שישתתף שם שלא יבא לפגום ולקלקל בענין הצירוף העליון שהוא נמשך מן החכמה הנפלא' במצחא ומשם מרצה הכל וזה יהיה מטוב מדותיו שאם מדותיו קשות מצד אחר עם בני אדם לא יתרצו ממנו אמנם כאשר יהיה מטיב מדתו ויהיה סיבה שיתרצו בני אדם ממנו · וזמש"ל :

השקת יז באזנים

שיהיו אזניו כוטות תמיד לשמוע הטוב · אמנם שמע שוא או מגונה לא יכנסו בהם כלל כדרך שסוד האוזן העליונה אין שום צעקת דין ולא פגם לשון הרע נכנס בהם כך לא יאזין אלא הטובות והדברים המועילים ושאר הדברים המגבירים כעס לא יאזין עליהם כלל וכמו שהנחש ודבורו ולשונו אינו נכנס שם כך לא יכנס אליו שום דבר והיינו לא תשא שמע שוא כל שכן שאר הדברים המגונים שלא יכנסו לאזניו כלל ולא יתן האוזן אלא לדברים טובים ·

השקת יח בעינים

עיניו לא יסתכל בהם כלל בשום ענין שיהא בו מגונה ·

אזנים תמיד פקוחות להשגיח לרחם על האומללים כפי כחו וכשיראה צעקת דל או עני לא יעלים עיניו כלל אלא יתבונן ברעתו עליו כפי כחו ויעורר רחמיו עליו בפני שמים ובפני הבריות ולא יכנס בעיניו שום השגח' רעה כלל כדרך שהעין עליונה פקוחה תמיד ומסתכל תדיר אל הטוב וזמש"ל:

השקת יט בחוטם

לעולם לא ימצא בחוטמו חרון אף כלל אלא תמיד באפו חיים ורצון טוב וארכת אף אפילו לאותם שאינם הגונים ותמיד ירצה למלאות רצון ולהפיק כל שאלה ולהחיות כל נשמה ויוציא מחוטמו תמיד מחילת העון והעברת פשע ואינו כועס לחוטא לו אפילו בעת חטאו אלא מתרצה לעשות נחת רוח בכלל:

השקת כ בפנים

תמיד מאירים פניו ומקבל אדם בסבר פני' יפות כענין אור פני הכתר שהם תמיד רצוני' ואור פנים ואין שום אודם ודין נכנס שם כלל כך אור פניו לא שונה וכל המסתכל בהם ימצא השמחה והאור והסברת פנים והרי סוד הפנים יאירו תמיד ושום סיבה לא יטריד הסברת פנים טובי' לכל בכל ענין:

השקת כא בפה

פיו לא יוציא אלא טובה לא שום דבר מגונה כלל אלא גזרת אמריו טהורות והפקת רצון טוב אל הכל תמיד מברך וקללה כלל בשום ענין לא יוציא מפיו ולא דבר רוגז וזעם כלל ואז יהי' דומה לאותו הפה העליון שאינו נסתם כלל ולא מנע הטוב ולכך צריך שלא יחשה לדבר הטובה על כל ולהוציא ריח תורה מפיו וברכה תמיד לא יפסוק מפיו וזהו השלמות הרי ז' פעולות כולם הם תחת רגלי הענוה שהם כלם למעלה בכתר באברים העליונים ובעת שיהיה האדם רוצה להתקרב למעל' להדמות אליו לפתוח מקורותיו אל התחתוני' צריך שיהי' משתלם ומתעטר בכל שקתות המים שהם תחלת הענוה מתחת רגלה ז' פעולות יב' מדות הקודמות שהם תיקונא אז האדם שלם ומשתלם במדה העליונה אמנם ידעתי שאין אדם יכול לסבול תמיד אלו המדות מפני שיש מדות אחרות שהאדם צריך להשתלם בהם והם מהגבורות התחתונות כאשר נבאר אבל יהיה הענין שיש ימים ידועים שאין הגבורות פועלי' ואין בני אדם צריכות איהם והם ימים שהכתר שולט בהם או שעות שהכתר מתבקש צריך עבודה אז שישתמש בכל אלו וכל שאר המדות עם היות שהם צורך עבודה אינן עת להשתמש בהם מפני שאור הכתר מגין כך הוא המשתמש באותם המדות הקשות כגון שבת שהעולם מתעדן בסוד עה"ב ואין דינים בשבת אז ישתמש במדות אלו כלם כדי לפתוח המקורות עליונות שאלו יכוון בכוונתו אל אורות הכתר בתפלתו והוא יפעול בפעולותיו בהפך היאך יפתח מקור הכתר והרי הוא דומיהו במעשיו ועוד שאלו הספירות העליונות אם יגבירו הדינים הקדושים ויכעסנו הקדוש לא ישרה הכתר שבהם ואלו האדם יגביר הכעס החיצונים אפילו אם יהיה לש"ש כ"ש שלא ישרה הכתר ואורו עליהם ומה גם שהוא בא לעוררו על המדות העליונות והרי יאמרו תרא' עזות פנים שיש בו לכך צריך האדם בימים טובי' ובשבתות וביום כיפורים ובשעת התפלה ושעות ידועות שאינם שעות הגבורות אלא שעות גילוי הרצון העליון לכוין להיות דיעותיו במידותיו עליונות האלו כלם ושאר שעות היו' ישתמש במדת הנשארות לעבודת השם כאשר נבאר לא המונעה מהם שהמונעה אין לו עת לשלוט באדם אל לרעתו כאשר יתבאר ואז כאשר ישתמש במדות האלו יהיה נכון בטוח שיפתח מקורות העליונים ויתנהג האדם באלו המדות מעט מעט והעקרית שיתפוש שהיא מפתח הכל וכן היא ראש לכלם היא מדת הענוה שהיא ראש כוללת כל המדות כלם והוא כולל בחינה ראשונה בכתר ותחתיה יכללו הכל והנה עיקר הענוה הוא שלא ימצא בעצמו יקר כלל אלא יחשוב שהוא כאין וכמאמר הענו ונחנו מה כי תלנו עלינו עד שיהי' הברי' השפלה בכל הנבראי' לעיניו בזוי ומאוס מאד וכאשר יגע תמיד להשיג המדה הזא' כל שאר המדות כרוכות אחרי' שהרי הכתר מדה הראשונה אשר בו שנראה בעצמו לאין לפני מאצילו עד שיחשוב עצמו לערך מאצילו לאין כך יהיה האדם עצמו אין ממש ויחשוב העדרו טוב מאד יותר מהמציאות ובזה יהיה לנכח המבזים וכאלו הדין עמהם והוא הנבזה אשר עליו האשם וזה יהי' סבת קנין המדות טובות:

השקת כב

והנה מצינו תרופה להרגיל אדם עצמו באלו הדברי' מעט מעט עד שאפשר שע"י התרופה להרגיל אדם עצמו באלו הדברי' יתרפא מחולי הגאוה ויכנס בשערי הענוה והיא תחבושת הנעשה מג' סמים הא' שירגיל עצמו שיברח מהכבוד

מהכבוד כל מה שיכול מפני שהכבוד שהאדם מתנהג בו יהי' סיבה שיכבדוהו בני אדם ויתלמד בהם על צד הגאוה ויתרג' הטבע בנמוך בענין הזה · הב' שירגיל מחשבתו לראות בזיונו ויאמר עם היות שבני אדם אינם יודעים גריעותי מה לי מזה וכי אין אני מכיר בעצמי שאני נבזה בכך וכך אם בהעדר הידיעה וחלישות היכולת ובזיון המאכל והפרש היוצא ממנו וכיוצא עד שימאס בעיניו כדכתיב נבזה בעיניו נמאס · הג' שיחשוב על עונו תמיד וירבה בטהרה ובתוכחות וביסורין ויאמר מה הם יסורין היותר טובים שבעולם שלא יטרדוני מעבודה אין חביב מכלם כאלו שיבזוהו ויחרפוהו וינדפוהו שהרי או לא ימנעהו ממנו כחו ואינו כחלאים ולא ימנעו אכילתו ומלבושיו בעוני ולא יגרמהו בחייו ובחיי בניו מיתה א"כ ממש יחשוב בהם ויאמר בלבו מה לי להתענות ולסגף בשקים ומלקיות המחלשים כחי מעבודת הש"י ואני לוקח אותם בידי טוב שאסגף בבזיון בני אד' וחרפתם לי ולא יסור כחי ולא יחלש ובזה כשיבאו העלבונות עליו ישמח בהם ואדרבה יחפוץ בהם ויתאוה ויעשה מג' שמים אלו תחבושת אל לבו ויתלמד בהם כל ימיו ·

השקת כג

עוד מציאות משקה טוב מאד אבל לא יועיל המשק'

כל כך ענינים האחד הוא לכבד כל הנבראי' כלם אחר שיכיר בהם מעלת הבורא אשר יצר את האדם בחכמה ובין כל הנבראי' חכמת היוצר בהם וידמה בעצמו שהרי הם נכבדים מאד מאד עד שנטפל היוצר כל בחכמה על בריאותם ואלו יבזה אותם ח"ו נוגע בכבוד יוצרם והרי זה ידמה אל חכם צורף עושה כלי בחכמה גדולה והראה מעשיהו אל בני אדם והתחיל אחד מהם לגנותו ולבזותו כמה יגיע מהכעס אל החכם ההוא מפני שמבזין חכמתו בהיותם מבזין מעשה ידיו ואף הקדוש ב"ה ירע בעיניו אם יבזה שום ברי' מבריותיו וזה שאמר מה רבו מעשיך ה' לא אמר גדלו אלא רבו לשון רב ביתו חשובים מאד כלם בחכמה עשית ומאחר שניכר חכמתך בהדר ובו גדלו מעשיך ראוי לאדם להתבונן מתוכם חכמה ולא בזיון · הב' ירגיל עצמו להכניס אהבת בני אדם בלבו כלם ואפילו הרשעים יאהב אותם בלבו ויאמר מי יתן ויהיו אלו צדיקים שבים בתשובה ויהיו כלם נביאים ויראה מאמר אוהב נאמן לכל ישראל ומי יתן כל עם ה' נביאי' וכמה יאהב אותם בהיותו מזכיר במחשבתו טובה שבהם ויכסה מומם ולא יסתכל בכיעורם אלא במדות הטובות שבהם ויאמר בלבו אלו היה העני המאום הזה בעל ממון רב כמה הייתי משמח בחכמתו כמו שאני שמח בחכמת פלונ"י והרי זה אלו ילבישוהו הבגדים הנאים כמו פלוני הרי אין ביני לבינו הבדל א"כ למה יעדר כבודו בעיני והרי בעיני ה' חשוב ממני שהוא נגוע מדוכא עוני ויסורין ומנוקה מעון למה אשנא מה שהקדוש ב"ה אוהב ובזה יהיה לבבו פונה אל צד הטוב ומרגיל עצמו במדות טובות הנזכרים כלם :

השקת כד

היאך ירגיל האדם במדת החכמה העליונה · הנה

מדת החכמ' הוא שהי' פרושה על כל הנמצאי' עם היות שהיא נעלמה ונשגבה ועליה נאמר מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית כך ראוי לאדם שיהיה חכמתו מצויה בכל ויהיה מלמד להועיל לבני אדם כל אחד ואחד כפי כחו מה שיוכל להשפיע עליו מחכמתו ישפיעהו ולא יעכבהו סיבה · והנה של החכמה ב' פנים הפן אחד העליון הפונה של הכתר ואין אותם הפנים מסתכלים למטה אלא מקבלין מלמעלה · הפן הב' התחתון הפונה למטה להשגיח בספירה שהי' מתפשטת אליה בחכמתה כך יהיה אל האדם ב' פנים הפן האחד הוא התבודדות בקונו כדי להוסיף חכמתו ולתקנה · הפן הב' ללמד בני אד' מאותה חכמה שהקב"ה השפיע עליו · וכמו שהחכמה משפיע לכל ספירה וספירה כפי שיעורה כך ישפיע לכל אדם כפי שיעור שכלו אשר יוכל שאת והנאות אליו וצרכו וישמור מלתת יותר מכשיעור שכל המושפע שימשך ממנו תקלה כענין שהספירה העליונה אינה מוספת על שיעור המוגבל במקבלי' · ועוד מדרכי החכמה להיותה משגחת על כל המציאות מפני שהיא המחשבה החושבת על כל הנמצאים ועליה נאמר כי לא מחשבותי מחשבותיכ' וכתיב וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח ונאמר אשר חושב עליכם בית ישראל כך צריך האדם להיות עיניו פקוחות על הנהגת עם ה' להועילם ומחשבותיו יהיו לתועלת הנמצא כלו וכן יחשוב הוא תועלת החברים ויתיעץ עצות טובות עם ה' ועם עמו בכלל ובפרט והיוצא מההנהגה הטובה ינהלוהו אל הנהגה הישרה ויהיה לו חכמה ושכל ומחשבה להנהיגו ולנהלו של מנהג הטוב והישר כמחשבה העליונה המישרת האדם העליון · ועוד החכמה מחיה הכל כדכתיב והחכמה תחיה בעליה כך הוא יהיה מורה חיים לכל העולם וגורם להם חיי עולם הבא ומוציא להם חיים זה כלל נובע חיים לכל · ועוד החכמה אב לכל יצורי הקב"ה כדכתי' מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית והם חיים ומתקיימים משפעו כך הוא יהיה אב לכל יצוריו של הקב"ה ולישראל עיקר שהם הנשמות הקדושות הנאצלות משם ולבקש תמיד רחמים וברכה לעולם כדרך שהאב העליון רחמיו על הויותיו ויהיה מתפלל בצרת המצירים בצרה כאלו היו בניו ממש וכאלו הוא

יצרם

יצרם שזהו רצונו של הקדוש ב"ה שאמר הרועה נאמן האנכי הריתי את העם הזה וגו' כי תאמר אלי שאהו בחיקך וכזה ישא את כל עם ה' כאשר ישא האומן את היונק בחיקו ישא ובזרוע יקבץ טלאי' עלות ינהל הנכחדו' יבקש ויפקוד והנעדר יבקש הנשברת ירפא הנצרכה יכלכל האובדו' יחזיר וירחם על ישראל וישא בסבר פנים יפות משאן כאב הרחמן העליון הסובל כל יכול ולא יתעלם רק ינהל לכל אחד כפי צרכו אלו הם מדות החכמה האב הרחמן על בניו · ועוד צריך להיות רחמיו פרוסים על כל הנבראים לא יבזם ולא יאבדם שהרי החכמה העליונה היא פרוסה על כל הנבראים דומם צומח חי מדבר ומטעם זה נצטוינו בביזוי אוכלין ואחר זה ראוי כמו שהחכמה עליונה אינו מבזה שום נמצא מאתו דכתיב כלם בחכמה עשית כך יהיו רחמיו על כל מעשיו ומטעם זה היה ענין רבי שעל ידי שלא היה חס על בעלי חיים באו לו היסורין שהם מצד הדין שהרי הרחמים מגינים על הדין וכאשר ריחם ניצול מן הדינים מפני שהיה אור החכמה עליו ונסתלקו היסורין ועל דרך זה לא יבזה שום נמצא מן הנמצאים שכלם בחכמה ולא יעקור הצומח שלא לצורך ולא ימות בעלי חיים שלא לצורך וירחם כל מה שאפשר זה הכלל החמלה על כל הנמצאי' שלא לחבלם תלוי בחכמה זולתי להעלותם ממעלה אל מעלה מצומח לחי ומחי למדבר לצרכו וזמש"ל:

השקת כה

היאך ירגיל עצמו במדת בינה והוא לשוב בתשוב'

אין דבר חשוב כמוהו מפני שהיא מתקנת כל פגם · וכמו שדרך הבינה למרק כל הדינים ולבטל מרירותם כך האדם ישוב בתשובה ויתקן כל המהרהר בתשובה כל ימיו גורם שמאיר הבינה בכל ימיו ונמצאו כל ימיו ימי תשובה דהיינו יכלול עצמו בבינה שהיא תשובה ויהיו ימיו מעוטרים בסוד התשובה העליונה · וראה כי כמו שהתשובה בה שורש כל הנמצאות בסוד היובל והרי הקיצונים סוד נהר דינור הנכלל בקדושה בסוד הגבורו' שרעם מתפשט שם ויקרא התפשטות חרון אף ובסוד וירח ה' את ריח הניחוח יחזיר העשן ההוא אל מקורו וימתקו המים והשקיט החרון וינחם ה' על הרעה כך האדם בסוד תשובתו עושה סוד זה שלא תאמר שהתשובה טובה לחלק הקדושה שבאדם אלא גם לחלק הרע שבו מתמתק כענין המדה הזה · בזה תדע שהרי קין רע היה ומנחש היה ונאמר לו הלא אם תיטיב שאת אל תחשוב מפני שאתה מצד הרע אין לך תקנה זה שקר אלא אם תיטיב ותשרש עצמך בסוד התשובה שאת תסתלק משם בסוד הטוב המושרש שם כל מר עליון שרשו בתשובה מתוק ויכול ליכנס דרך שרשו

ולהטיב עצמו ולזה הפעולות עצמן מטיב האדם ומזדככות ונעשה לו זכיות · הנה אות' הפעולות שעשה הם מקטרגים וסטרא דשמאלא · שב בתשובה שלימה הרי מכנים ומשרש אות' המקטרגי' ואינ' מתבטלי' אלא מטיבין עצמן ומשתמשים בקדושה כענין השבות קין והרי אם קין שב בתשובה היה זדון הראשון נחשב לו כזכיות אמנם לא רצה לשוב ולכך כל סטרא דשמאלא מאתו · אמנם עתידין לשוב והם שבי' ומתתקנים והיינו ממש מן הטעם שפירשו שהאדם משרש בעצמו סוד הרע וממתיקו ומכניסו אל הטוב ומטעם זה האדם מטהר יצר הרע ומכניסו אל הטוב והוא משתרש בקדושה למעלה וזו היא מעלת התשוב' שהאד' מתנהג כה צריך שכל יום ויום יהרהר בה ויעשה ענין תשוב' דבר מה ולא ישכח ממחשבתו שום דבר כדי שיהיו כל ימיו בתשובה וזמש"ל:

השקת כו

היאך ירגיל אדם עצמו במדת החסד · עיקר כניסת

האדם אל סוד החסד הוא סוד האהבה ועיקר האהבה לאהוב את ה' תכלית האהבה שלא יניח עבודתו על שום סיבה מפני שאין דבר שלא יהיה אהוב לפניו ולזה יכוון תחלה צרכי עבודתו ואח' כך המותר יהיה לשאר הצריכים ויהיה האהבה הזאת תקוע בלב בין יקבל טובות מאת הקב"ה בין יקבל יסורין ותוכחות יחשב לאהבה לו כדכתיב נאמני' פצעי אוהב וכדכתיב בכל מאדך ופירשו בכל מדה ומדה וגו' כדי לכלול כל המדות בחסד ונמצא סוד הנהגתו במלכות ועם היות שהיא פועלת דין קשורה בחסד והיינו מדת נחום איש גם זו שהיה אומר גם זו לטובה רצה לקשרה במדת החסד הנקרא טוב והיה אומר גם זה שנראה שהוא בשמאל קשורה בגבורה אינו אלא לטובה שהיא קשורה במדת החסד והיה שם דעת אל צד הטוב במדה ההיא ומסתיר דיניה וזו היא הנהגה גדולה לקשר בחסד תמיד · בתיקונים פירשו איזו חסיד המתחסד עם קונו והענין שגמילות חסדים שאדם עושה בתחתונים אינה במדת החסד העליונ' אלא חסד בתחתוני' ועיקר החסד לגמול חסד עם קונו · ועתה צריך לדעת כמה הם מדת ג"ח בבני אדם וכלם יעשה עם קונו למעל' אם ירצה לקנות מדת החסד ולזה נאמר כי גמילות חסדים הם אלו · ראשונה בלידת האדם לגמול עמו כל מה שיצטרך למזונו אם כן גם יעשה מזונו ויעלה בדעתו עד אציל הבינ"ה הת"ת ויתקן שם כל מה שיצטרך שיהיה אצילו' הת"ת לצד ימין כדי שיצא הולד בלי מום כלל בדאחרינן ותזכיא לאור משפטינו קדוש דהיינו שיצא הת"ת משפט לצד האור שהוא הימין ויהיה קדוש נבדל מן הגבורות ובזה פועל היותו מכוון במעשיו לקושרו

תמיד

תמיד בחסד ולהוציא מן הבינה בצד ימין ואז יצא הולד מזורז ומסוים וכמעט בזה נכלל כל זהירות שבתורה כדי שלא יעורר התגבורת הדינים שם ויהיה קושי בלידתו · שנית למול את הולד דהיינו לעשות בתיקונו מצותיו שכל איזה צד קליפ' וערלה המטפלת אל היסוד ימול אותו וירדוף אחר כל אותם הגורמים שם ערלה ויחזירם בתשובה בענין שבהיותו מל את ערלת לבו גורם שיהי' צדיק בלי ערלה ולזה פנחס כשמל ערלת בני ישראל זכה אל הכהונה מפני שגמל חסד עם קונו בסוד המילה שמל היסוד מערלת בני ישראל זכה אל החסד ומזה ילמוד ע' כל שאר מדות החסד · ג' לבקר את החולים ולרפואת' כך ידוע שהשכינה היא חולת אהבה אני ורפואתה ביד האדם להביא לה סמוכי' יפים כדכתיב סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים ופירשו בתיקונים שסוד אשישות דהיינו כל הדברים הנקשרים במלכות באיש חסד ובאשה גבורה בשתי זרועות ושם היא נסמכת עליהם והעושה זה סומך החולה בחוליו · הב' רפדוני בתפוחים פירוש שהיא קשורה בין נצח והוד שהם רפידתו והכל נכלל שם ומלת לבקר החולה יורה לבקרה ולזכור ממנה ולחלות פניה יקבל מאכל עליון ומשתה עליון כדרך שהוא בחולה הגשמיי' כך יהיו בחולה העליונים ורפואתם בידנו וראוי לבקרם · ד' לתת צדקה לעניים וכן הם יסוד ומלכות עניה והצדקה לעניים פירשו בתיקונים דהיינו לקיים צ' אמנים ד' קדושות ק' ברכות ה' חמשה חומשי תורה בכל יום · ועל דרך זה צדקה הוא מהת"ת וניתנת לעניים יסוד ומלכות וכל מה שימשוך עליהם לק"ט מהספירות כלם · שבח"ה מסוד עומר העליון · ופא"ה שהיא מסוד המדות כדכתיב לעני ולגר תעזוב אותם שאפי' הת"ת גר למטה במלכות וצריכה לתת לו משו העניני' · וכן מעשר עני לתת המלכות מעשר אל היסוד הנקרא עני ואם יקשרנה בת"ת יתן המעשר אל הגר וכמה ענינים נכללים בזה · ה' כניסת אורחים הם הת"ת אל היסוד אורחים לתת להם בית מנוחה שינוחו בה דהיינו המלכות כיון שהם הולכי דרך לשכינ' שם ולפי המתבאר בזוהר שזו המצוה מתקיימת שם באותם שהם הולכי דרך שיחו בתורה שגורמי' שיהיו האורחי' במלכות · וכן בזה הוא כל העושה יחוד אל הת"ת במלכות וקובע מקום לתורתו וכיוצא בזה ועושה שהת"ת יעשה מלונו במלכות ולתת לה שם בה אכילה וכן פירש בתיקונים ואלו האורחים צריכים אכילה ושתייה לווי' דהיינו שצריך להכניס הת"ת והיסוד במלכות ולתת לה שם בה אכילה שפע עב שהוא מצד הגבורה המתוקה ושתייה מן היין המשומר ומחלב המתמתק לייסר הת"ת והמלכות וכן פירש ברעיא מהימנא ·

והלויה להביא שם עצמו ונשמתו עמה' כדיוקן עליון ללותם שם עוד להביא הספירה שם לעשות להם לויה טובה והיינו ללותם וכיוצא כמה דברים הם כלולים בענין זה · זה הכלל ידמה צורך הדיוט ברמיזותו ויעשה למעלה כיוצא בו אחר שיהיה בקי בסודות וזמש"ל:

השקת כז

היאך ירגיל האד' עצמו במדת הגבורה · **דע** כי כל פעולת התעוררות יצה"ר הם ממש מעוררות גבורות החזקות לכך לא יתכנע האדם בשום צד אל יצה"ר שלא יהיה התעוררות הגבורה ומה יעשה האדם תבין צד הזה שהרי לא יתכנע בצד היצה"ר שלא יעורר גבורה · והטעם שהאדם נוצר בשתי יצירות יצר טוב ויצר הרע זה חסד וזה גבורה · אמנם פירשו בזוהר בראשית שהיצר טוב נברא לאדם לעצמו לצרכו ויצר הרע לצורך אשתו והכונה שהת"ת נוטה אל הימין וכל הנהגותיו בימין ויצר הטוב והנקבה שמאלית וכל הנהגותיה בגבורה ומצד העולם אם כן כל מדות שיעורר היצר הרע לתועלת עצמו לצד הגבורה ויצר הרע פוגם למעלה כנזכר ומכאן יראה כמה רע הכעס וכל אלו הענינים וכיוצא בהם שהוא מגביר הגבורות · אמנם יצר הרע צריך להיות קשור ואסור לבלתי יתעורר לשום פעולה שבעולם לצורך אשתו מפעולות גופו לא לחימום ביאה לא לחמדת ממון לא לצד כעס לא לצד כבוד כלל · אמנם לצורך אשתו יעורר יצרו הגבורות המתוקות כגון להלבישה לתקן לה בית ויאמר הרי בזה שאני מלבישה אני מתקן השכינה מתקשטת בבינה שהיא גבורות הבינה וצרכי הבית הם כלם תקונים שהיא מתקנת מצד יצה"ר ולא יכוון לבו בשום הנאה שבעולם מפני שהיא מתנאה לפניו בדירה כאה מורה הכל תיקוני השכינה שהיא מתקנת בגבורות שלימות שמאליות שהם העושר ומצד זה יעורר יצר הרע לאהבתה ואז יכוון אל השמאל המתעורר לקרבה בסוד שמאלו תחת לראשי שאינה מתקשרת אלא מצד השמאל ואח"כ וימינו תחבקני יכוון למתק כל אותן הענינים ביצרו הטוב וכן הוא לטובה למצוה ושמחת מצוה לשם יחוד עליון הרי המתיק כל הגבורות ותיקנ' בימין והרי בזה קשרם בימין בסוד וימינו תחבקני ודרך זה יהיה לכל עניני מדות היצה"ר עיקרם לתקוני האשה שמצד היצה"ר הם ויהפכו כלם אח"כ לעבודת השם לקשרם בימין וזמש"ל:

השקת כח

היאך ירגיל אדם עצמו במדת הת"ת:

אין ספק שמדת הת"ת הוא העסק בתורה אמנם צריך זהירות גדול שלא יתגאה בד"ת שכאשר הוא מתגאה בד"ת

ממש גורם רעה גדולה שהרי כמו שהוא מתגאה גורם שמדת הת"ת שהוא התורה תתגאה ותסתלק למעלה ח"ו אלא כל המשפיל עצמו בדברי תורה גורם שהת"ת שירד וישפיל עצמו להשפיע למלכות והרי הם למטה מהת"ת ד' מדות מדרגות ספירות הת"ת · ג' גאות פוגמות ממש כג' או הא' שמתגאה על תלמידיו הנה הוא גורם שיתגאה הת"ת ויתעלה מעל גבם הוד שהם לימודי ה' תלמידי הת"ת וכמו שהוא משפיל עצמו ומלמדם גם הת"ת ישפיל עצמו אל תלמידיו וישפיעם אלא יהיה האדם כוח אל תלמידיו וילמדם כאשר יוכלון שאת כפי כחם כך הת"ת ישפיע בלמודי ה' כפי בחינתם הראויה להם · הב' המתגאה בתורתו על העני ומטה אותו כההוא עובדא דאליהו עם ר' שמעון בן אלעזר זה גורם שהת"ת יתגאה על היסוד שהוא עני ולא ישפיע ח"ו אלא צריך שיהיה דעתו מתיישבת עם עני אז הת"ת ישפיע על היסוד ויחשוב העני לפניו למאד וכן יחשוב למעלה ויתקשר הת"ת עם היסוד · הג' המתגא' בתור' על עמא דארע' כלל עם ה' גורם שהת"ת מתגא' מעל המלכות ולא ישפיע בה אלא יהיה דעתו מעורבת עם הבריות וכל העם היות' חשובים לפניו מפני שהם למטה בסוד הארץ וח"ו אם קורא אותם המורים מורידם אל הקליפות לכך לא יזנח לבו שיהיה בו אור תורה אלא יהיה דעתו מתערבת עם הבריות ומנהילם על פי דרכם כמו הת"ת שהוא משפיע למלכות ומנהיגה כפי ענינה ועניות דעתה שכן נאמר דעתן של נשים קלות ובכלל זה שלא יתגאה על כל אלו שידע' שהיו בכלל עפר הארץ ומפני זה הקדמוני' לא היו מתגאים בתורה כעין עובדא דרב המנונא בפרשת בראשית וכן בתיקונים כשהיו רוצים לנשקא ליה ברם שלא היה רוצה להתגאות בד"ת וכיוצא גם רבי חגי שם · עוד יהיה רגיל לכוין בהיותו נושא ונותן בד"ת שיהיה מכוונה אל תקוני השכינה ולקשטה אל הת"ת דהיינו הלכה אל האמת והיינו מחלוקת לש"ש דהיינו חסד וגבורה לבא אל הת"ת ש"ש להסכים הלכה עמו וכל מחלוקת שיצא מן המדה הזאת יבדיל ממנו כי לא יתאחז אלא בחוץ. כפנים מדת שלום ת"ת ואין לך מחלוקת שלא יפגום הת"ת אף מחלוקת התורה שלא לש"ש יתרחק ממנה שסופה גיהנ' כנז' בזוה' בראשי' · והעסק בתורה יהיה אל כונת קישוטי שכינה לייחדא עם קב"ה שזו תור' לשמה עושה ממש שמדת הת"ת שהוא נותן לה קישוטים בם הוא בתורתו נותן קישוטים אל השכינה ואם יכוין להנאת לעצמו שזה אוכל הנאות מד"ת פוגם במדה הזו שהיא קודש ומוציאה אל דברי חול וכאשר יעסוק בתורה להנאות גבוה אז שזה ממש מתנהג על פי המדות אלו ועיקר הכל הוא צריך עצמו לכוין במחשבתו באמצע משא ומתן ואם יראה בעצמו ערות דבר יחזור בו ולעולם יודה על האמת כדי שימצא שם הת"ת מדת אמת שאם יכחיש מטרידו מעליו וכן צריך לכוין בכל עניניו אל האמת שהוא מדה זו ובזה כשיבא לו שקר ידע שמכחיש המדה זו ויברח מפניו:

השקת כט

היאך ירגיל אדם עצמו במד' נצח והוד יחד וכל א' לעצמו.

האחד עיקר הוא לסייע לומדי תורה ולהחזיקם בממונם ובמעשיהם להזמין להם צרכיהם ממש הזמנות מזון זה והספקת כל רצונם שלא יתבטלו מד"ת וכן שלא לגנות תלמוד' שלא יתגנו מעסק התורה ולכבדם ולהלל מעשהם הטוב שיתחזקו בעבודה ולהזמין להם ספרים לצרך עסקם ובית המדרש וכל כיוצא בזה שהוא חוזק וסעד וסומך לכל עוסקי תורה הכל תלוי בזה ברב או במעט סוף דבר כל מה שירבה בזה לכבד התורה ולהחזיקה בדיבור בגופו ובממונו ולעורר לבם אל התורה שיחזיקו בה הכל תלוי באלו השתי ספירות מפני שאלו הם נקראים מחזיקים ותומכים וכיוצא · עוד צריך שילמוד מכל אדם הענין מכל מלמדי השכלתי והיינו וכל בניך למודי ה' וכיון שהוא נעשה תלמיד לכל זוכה להיות מרכבה לנצח והוד לימודי ה' והמשפיע שיהיה תורה במדרגת הת"ת והרי בהיותו יושב ולומד אותו הענין זוכה אל הת"ת שישפיע בנצח והוד והוא במדרגתם ממש והיינו אומרו ומורא רבך כמורא שמים וזמש"ל:

השקת ל

היאך ירגיל אדם עצמו במדת היסוד · **בזוהר** פרשת בראשית אמרו שצריך אדם להזהר מהדיבור המביא לידי הרהור כדי שלא יביא לידי קרי ואחז"ל שלא ידבר בנבלה אפילו דבר טהור המביא לידי הרהור ראוי להשמר והכי דייק לישנא דקרא אל תתן את פיך לחטוא את בשרך דהיינו שנותן את פיו בדיבור שמביא להחטיא בשר קודש אות ברית בקרי וכתי' למה יקצוף אלקים וגומ' ואם הוא נבלות הפה מאי להחטיאו הרי הוא בעצמו חטא אלא אפילו שהדיבור לא יהיה חטא שהו' דיבור טהור אם מביא לידי הרהו' אין צריך להרהר ולזה אמר להחטיא את בשרך למה יקצוף על אותו הקול אף על פי שהי' מותר על ידי פעולה חזרו הקול והדיבור רע ע"כ צריך זהירות באות ברית שלא להרהר שלא להשחית וצריך להזהר שלא יתקשה בשום צד אלא לנכח קשתו בטהרה מפני שזה אות ברית הקשת והקשת אינו דרוכה למעלה אלא לשלח חצים למטרה המלכות השומרת החצים ומאד מאד צריך הזריזות והשמירה בהיותו שומר הברית וזמש"ל:

השקת לא

היאך ירגיל אד' עצמו במדת המלכות · ראשונה

בכלם שלא יתגאה לבו בכל אשר לו וישים עצמו תמיד כעני ויראה בעיניו ויעמוד עצמו לפני קונו עני מתחנן ולהרגיל עצמו במדה זו יהיה אפילו שיהי' עשיר במה שחשוב ואין דבק עצמו מכל אשר לו והוא לבדו יהיה צריך לרחמי הבורא תמיד שאין לו כל דבר אלא הלחם אשר אוכל ויכניע לבבו ויאמר וכי כל זה מה יגיעני ממנו אלא פת לחם אשר הוא לפני בלבד ויעני עצמו ומה גם בעת תפלותיו שזהו סגולה נפלאה ולהפך מזה נאמר ורם לבבך ושכחת שהשפה' חיצונית מכוי' שם כן התנהג דהע"ה בזה המדה הרבה מאד שנאמ' כי יחיד ועני אני שהרי כל אנשי ביתו כל א' וא' לעצמו השמה כלום שיו אפילו בני ביתו כלום הם אצלו לפני הבורא או בעת סילוק נשמתו כלם ילווהו עד קברו מה הם לו בעת דינו מפתח הקבר ואילך בזה יעני עצמו ויתקן עצמו בסוד המדה הזאת עוד שני' פירוש בזוהר והוא תשובה יגלה ממקום למקום ובזה יעשה מרכבה אל השכינה הגולה וידמה בעצמו הרי אני גליתי והרי גלו כלי וכרכי עמי מה יעשה כבוד גבוה שגלתה השכינה וכליה אינה עמה שחזרו בסבת הגלות ולזה יוגע בכליו בכל יכלתו כדכתיב כלי גולה עשי לך ויכניע לבבו בגולה ויתקשר בתורה ואז שכינה עמו ויעשה לעצמו גרושין ויתגרש מבית מנוחתו תמיד כדרך שהיה מתגרש ר"ש וחביריו ומנהגם שיכתת איש רגליו ממקום למקום שעל בזה נאמר שברו על ה' אלהיו · וסוד כניעת העבודה היא ליראה את ה' הנכבד והנורא והנה היראה מסובבת מאד לפנים ולהיכנס בה אל החיצונים שהרי יש ירא מן היסורין או מן המיתה או מן הגיהנם הרי זה יראת מן החיצונים שכל פעולות אלו מן החיצונים אמנם היראה עיקרית מן השם הנכבד והנורא והיינו ליראה את ה' והוא שיחשב בג' דברים אחד ליראה גדולתו של יוצר הכל על כל נמצא והרי אדם ירא מן הארי ומן הדוב מן האנס מן השד מן המפולת אלו הם שלוחים קטני' ולמה לא ירא מן המלך הגדול ויהיה פחדו על פניו מפני גדולתו ויירא היאך יחטא לאדון רב כזה והרי אלו היה הארי והדוב יאכלוהו ואלו הקדוש ברוך הוא סובל עלבון מפני זה לא ירא מפחדו מגדולתו · הב' כאשר ידמה השגחתו תמיד צופה ומביט בו והרי העבד ירא מרבו תמיד בהיותו לפניו והאדם תמיד לפני הבורא ועיניו פקוחו' על דרכיו ירא ויפחד היאך יראהו מבטל מצותיו · הג' היותו שורש כל הנשמות וכלם מושרשות בספירותיו והשוטה פוגם היכלו ולמה לא יראה היאך יהיה היכל המלך מלוכלך ממעשיו המלוכלכים · הד' יראה שפוגם מעשיו הם דוחים שכינה מלמעל' ויירא איך יגרום הרעה הגדולה הזאת להפריד חשק המלך מן המלכה והיראה אשר היא בזה היא יראה המיישרת את האדם אל תיקון המדה הזאת והוא דבק בה ודע שהרבה זהירות צריך האדם לעשות שתהיה השכינה דבוקה בו עמו ולא תפרד ממנו והנה האד' בעוד שלא ישא אשה פשיטא שאין עמו שכינה בכלל שאין שכינה מתחבר' לאדם בעוד שהוא איננו נשוי אשה כי עיקר שכינה לאדם מצד הנקבה והאדם עומד בין שתי נקבות תחתונה גשמיית שהיא נוטלת ממנו מזון שאר כסות ועונה והשכינה עומד עליו לברכו בכלם כדי שיתן אל האשה התחתונה כענין שהת"ת שהוא עומד בין אמא עילאה להשפיע לו בכל הצורך והמלכות לקבל ממנו שאר כסות ועונה כנודע לא תבא אליו השכינה אם לא ידומה אל מציאת העליון והנה בהיות האדם פורש מהנקבה לא' מג' סיבות · האחד שהיא נדה · הב' שהוא עוסק בתורה ופורש ממנה כל ימי החול · הג' שעוסק בתורה בזמנים אלו בסיבת הנקבה הגשמיית הרוחניות קשורה עמו ואינה מנחת אותו כדי שלא יהיה שם פירוד אלא לעולם אדם שלם נפרד מהנקבה והרי השכינה מזדווגת לו צריך האדם להזהר שלא תפרד שכינה ממנו ובהיותו יוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך ולאחוז בתורה שבסיבה זו שכינה שמירת הדרך עומדת תמיד ובבית בהיותו עוסק בתורה גם כן שכינה עמו בהיותו זהיר מן החטא ועוסק בתורה בהיות אשתו נדה עומדת לו כהשומר הנדה כראוי אחר כך בליל טהרתה או בליל שבת או בבוא מן הדרך ליל ביאת מצוה היא ושכינה נפתחת למעלה לקבל נשמות קדושות וגם כן נקבתו ראוי לפקוד אותה ואז בזה שכינה עמו תמיד כנזכר בזוהר בראשית והפקידה לאשתו צריך שתהיה דוקא בזמן שהשכינה במקומה כשהיא בין שתי הזרועות · אמנם בזמן צרת השבור שאין השכינה בין שתי הזרועות אסור וכן פי' בתיקוני' בפ' בראשי' והרוצה לידבק עם בת המלך שלא תתפרד ממנו לעולם צריך תחלה שיקשט עצמו בכל מיני קישוטי' ומלבושים נאים והם תיקוני המדות הנזכרים כלם ואחר שתקן עצמו בתקנה הנזכר יכוין עצמו לקבלה עליו בהיותו עוסק בתורה ויקבל עול מצות בסוד כונת היחוד ולקיים לה ג' דברים ותמיד היא נמשכת לו ואינה פורשת ממנו וזה שיטהר עצמו ויקדש עצמו ואחר שהוא טהור וקדוש יכוין לקיים לה שאר כסות ועונה שהם שלשה דברים שאדם חייב לאשתו · האח' להשפיע לה בכל מעשיו שפע מן הימין מזוגה · הב' לכסות עליה מצד הגבורה שלא ישלטו בה החיצונים וזה בכל הענינים שלא יהיה בה צד היצר הרע

בעסק מכותיו כגון לשבור את הגוף או שישכחוהו וכיוצא בזה שהיצה"ר מצוי באותו מקום והיא בורח' ממנו מפני שהיא ערוה אם כן צריך לכסות הערוה ולהסתירה שלא ישלטו בה תמיד יכלה כל מעשיו לש"ש בלי חלק היצה"ר · וכן ציצית הם מגינים גדולים בעדה שלא ישלטו החיצונים ויהיו רגיל בהם · הג' ליחדא עם הת"ת בעונות ק"ש בקביעות עתים לתורה וכשיקבע עונה לכל דבר ויכוין שזה עונת השכינה עונת בת מלך ויש רמז לג' אלו בזוהר ובתיקונים :

השקת לב

הרשב"י ע"ה פי' בפרשת בראשית בזוהר עצה רבה וגדולה מן התורה היאך יתקשר האדם בקדושה העליונה ויתנהג בה ולא יפריד מן הספירות העליונות תדיר וצריך האדם להתנהג בה כפי הזמן ר"ל לדעת איזה ספירה שולטת ולהתקשר בה ולעשות ענין הנוגע של המד' השולטות והתחיל מהלילה עד שכיבת האדם על מטתו דהרי השליטה היא לילה מדת המלכו' והוא הולך לישן והרי שינה היא מיתה ואילנא דמותא שלטא מה יעשה יתקן ויקדים להתקשר בסוד בחינת הטובה והקדושה דהיינו סוד מדת המלכות בבחינת קדושתה ולזה ילך על מטתו ויקבל עול מלכות שמים שלימה בכונת הלב והרי בזה קבל עליו סוד קדושה עליונה קם בחצות הלילה יטול ידיו מהקליפ' השולטות עליהם ויעבור רוח רעה מבשרו ויברך ויתקן השכינה בעסק התורה ועל זה נאמר עליה בשכבך תשמור עליך מן החיצוני' והקיצות היא תשיחך ותתקשר עמה והיא עמו ותתעלה בדיוקן נשמתו בג"ע עם השכינה ונכנסה עם הצדיקים לגן עדן והת"ת יצא שם להשתעשע עם הצדיקים ועמו בחברתם שכלם מקשיבים לקולו הרי ממש נסע עמו מהמיתה ושינה אל סוד החיים העליונים ונקשר בסוד גן עדן והתחיל להתבונן עליו אור הת"ת המתבונן בג"ע על הצדיקים וכן פי' בפרשת תרומה · השכים ועלה עמוד השחר התחיל לבא ג"כ לכנוס לבה"כ וקשר עצמו בג' אבות בפתח בית הכנסת אומר ואני ברוב חסדך וגו' וכולל עצמו בסוד הת"ת אדם כולל חסד וגבורה ות"ת ונכנס לכנסת המלכות ומכוין בפסוק הג' אבות והרי כלל עצמו בהם במחשבה ודבור ומעשה דהיינו דבור הפסוק מחשבה הכונה מעשה הביאה לבה"כ להשתחות נגד היכלו · קודם התפלה עומד בבה"כ פיו מקור נובע תפלה ויחוד יסוד הבאר נפתח כבאר שהוא ב"ה ומתקן שכינה בכל יכולת כונתו בתפלתו יוצא משם עולה בסוד תורה ומתקשר בה בסוד מדת יום ומתנהג עמה כל היום עד שעת המנחה שמתקשר בגבורה ובבקר נקשר במדת יום בחסד בתפלתו וביום בת"ת בעסק התורה ובערב בגבורה במדת יום ובא לבה"כ ליחד בסוד הגבורה כדרך שעשה בכל החסד ופין זה לזה קושר השכינה עמו בסעודה שגומל חסד עם העניים הזאת כמו שהיה אומר הלל בר"ה יודע צדיק נפש בהמתו וזה תהי' כונתו ביום בסעודתו לגמול חסד לנפש הבהמ' ולקשר למעלה בסוד המזון ואחר שעלה שעת המנח' ונקשר בגבורה המתין למעריב וירד הת"ת של המלכו' והרי הוא עמה בתחלת הלילה עצמה בה ונכנס לבה"כ עם הכונה הנזכ' וקושר עצמה למטה ת"ת בא לבית מלונו יצא מבה"כ יחד עצמו ממש במלכות לבד בסוד קבלת עול מלכות שמים וזהו תקופת היום עם תקופת הספירה ולעולם דבק באור השולט · עצה זו היא עיקרת בפ' בראשית והשאר מקובץ ממקומות רבים מהזוהר והיא עצה כוללת באדם להתקשר בקדושה תמיד ולא יחסר עטור קדושה מעל ראשו · ודי בזה הדרוש בזה הספר שאין לנו רשות לגלות יותר וכבר הארכנו בעומק הענין הזה בספר מעשה חושב בסייעתא דשמיא והאל ברחמיו ידריכנו בדרך עבודתו אכי"ר :

שייך לעיל לסוף מעין עין משפט

נהר נב

לבאר החילוק שנמצא בדברי רז"ל בין יש לו חלק לעולם הבא ובין אמרו הרי זה בן עולם הבא ובין אמרו מזומן לחיי עולם הבא: **והענין** הוא כי הנה הצדיקים אחר פטירתם וגם באותו שעה עצמה אשר הם נפטרים אז עולים עד היכ' הנק' עולם הבא ועולים שם בסוד מ"ן לעורר הייחוד העליון אל חכמה ובינה וזו מעלה גדולה ואמנם יש צדיקים אשר אינם כדאים לעורר היחוד הם לבדם רק צריכים להצטרף עם שאר הנשמות ובאמצעיתם יעוררו גם הם היחוד וזה נקרא פלוני יש לו חלק לעולם הבא כי כל ישראל הם כדאים לזה זולת אותם שהם מפורשים במשנה שאין להם חלק לעולם הבא אמנם ישארו למטה בסוד מ"ן לשכינה אמנם יש יותר גדולים מאלו הנזכר' והם נקראי' בני עולם הבא שהם כמו הת"ת שהוא בן לבינה הנקרא עולם הבא והוא לבדו עושה היחוד העליון בלתי הצטרפות אחרים עמו · ואמנם אמרו מזומן לחיי עולם הבא הוא לעתיד לבא שאז כתיב ביה והיה אור הלבנה כאור החמה וגו' וזה יקרא חיי עולם הבא ומי שיהיה ראוי אל אותם המ"ן בעת ההיא אל הכתר הוא מזומן לחיי עולם הבא ואין לנו רשות לפרסם יותר בזה הספר וזמש"ל ממהרי"א זלה"ה:

הועתק

ביאור מאמר רז"ל ע"ד הנסתר להרח"ו זלה"ה כב

הועתק מכתב אחד אשר שלח הרב מהור"ר חיים ויטל לגביר אחד להפקת רצונו בביאור המאמר וזה לשונו :

רבי לוי בשם רבי יוסי בן זמרא אמר פסיעותיו של אברהם אבינו היו שלשה מילין וגומר :

והנה קודם שאבא בביאור המאמר הזה אני מוכרח להודיע לך קצת הדעות הכללי' בחכמ' זו כדי שתוכל להבין מעט מהם ואקצר ואעלה בחוזק היד :

הנה תחלת הכל ביאור ענין אדם וחוה עם הזעי"ר ונוקבי"ה והם אותיות ו ה של שם יהוה אשר בזעיר שהוא כולל ששה ספירות מחסד ועד יסוד ולכן נקרא בשם אות ו ונוקביה היא שלישית מלכות היא ה תתאה · הנה שמעיין בראותו כי הזעיר נקרא ו אל יטעה לומר כי אין רק ששה ספירות אלו כי אין כל דבר שבקדושה פחות מעשרה · והנה עם השלש ראשונו' הוא מושלם לי' ספירות · והענין כי כל עשר כלולה משלשה בסוד רישא גיזעא שבילא הנזכר בזוהר פ' בלק והוא מה שכתב פ' ויקרא דף י"ב בגין דהאי יו"ד קוצא אחת לעילא וגו' · והענין בקצור מופלג הוא זה כי אין לך דבר שבקדוש' בפחות מי' כמו שזכרנו · והנה הוא"ו שלו יש תוך ראש וסוף והם סוד ג' יודי"ן שכל אח' מהן נחלקת לרישא גיזעא שבילא והרי הם ט והם הכת"ר בינ"ה דע"ת יו"ד עילאה · וחס"ד גבור"ה ת"ת יו"ד אמצעי · ונצ"ח הו"ד יסו"ד יו"ד תתאה · ושלשתן הם אות ו כזה ⁝ ולכן נקרא הזעיר א"ח בגימט' ט והתחברות הנוקבא ה תתאה עמיה נעשית א' · ונודע כי ה תתאה היתה ד והתחברות האות ו עמה כאשר דנגיד ונפיק בחינת היסוד ו זעירא בלתי ראש נעשית אז הה' ד על ו כי הנקודה היא צורת יו"ד אשר באחורי הדל"ת וכשהדלת נשבר ניר שלה אז נעשית ד בסוד אל אחד ואין כזה להאריך · אמנם לכן הד' של אחד רבתי להיות בה שיעור עובי שני דלת"ין · וכזה מצאנו להיות בה ב' דלת"ין וב' צורות והתחברות הב' דלת"ין אלו יהיו ם סתומה ונעשית אז עשר ספירו' כי תחלה בהיותה ד של אחד לא היה היסוד נכנס בה רק צורת ו עם ה ונעשית ה ועתה בעשותה מן אות ד צורת ם סתומה גם הוא עלה במחשבה להרים ראש באות ו שלו ונעשה אל מנין עשר שהוא י ונתחברו ונעשה י"ם · והנה ה' וי"ם שם שוים במספרם אלא שזה הוא בחושבנא זעירא וזהו בחושבנא רבה · ועתה נחזור לענין כי הזעיר נקרא ו רק בתחלה היה קטן בסוד מי יקום יעקב כי קטן הוא ועי"ב הוא נקרא ו של יהוה כי הב' אותיות ראשונות יה אין בהם שום שינוי · אמנם הב' אותיות אחרונות יש עלייה וירידה והכל הוא תלוי במעשה התחתונים בסוד תנו עוז לאלהים על ישראל גאותו ואין גאוה אלא בראש בסוד מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש כי ע"י נחל קדומים שהיא הבינה מרים הזעיר ראשו ונעשה אות ו בסוד כונן שמים בתבונה וזש"ה מ"י יקום יעק"ב כי מ"י שהוא הבינ"ה היא תקום ראש יעקב כי עתה בימי הגלות קטן הוא ואין לוא"ו זו ראש אבל לעתיד לבא יתגדל אל הוא"ו ראש ולא יקרא עוד ו כי יהיה יו"ד ויהיה שלם בכל היו"ד ספירות וזש"ה לא יעקב יאמר עוד שמך המורה לשון עקב בלתי ראש כי אם ישרא' יהיה שמך כי ישראל הם אותיות לי' ראש וז"ש שאמר הזוהר פרש' ויקהל דף רי"ו שמע ישראל הוא' ישראל סבא בגין דאית ישראל זוטא ורזא דא הוא ביום ההוא יהי"ה יהוה אחד ושמו אחד פירוש כי מה שהוא עתה חיבור הראשון יה והשני וה לעתיד יהיה שניהם שוים יה יה וזהו יהי"ה יהו"ה גו' ובגימטריא ב' פעמים אחד שהם שני יחודים הנזכרים שניהם שוים · והנה ש' תתמה אם שם הזוהר מפרשו בעת התפלה של כל יום ויום כי כן הוא המאמר כי מה שיהיה לעתיד תמידיי הוא עתה לפרקים ע"י מעשינו ·

והנה אוחילה למי שישכיל בכתבי זו שישים עינו ורעיונו היטב כי לא אוכל להרחי' פה ולהאריך לשון כמ"ש ולא במרכבה ביחיד · אמנם לא יחשוב הקורא בביאורי זה כי יוכל להבין במגע השיבולת דרוש הזה כלו כי אלף שנים אלו חיה לא יתחיל אפילו בהתחלת הקדמה אחת וענין הזה אינו כמנין המקומות אשר מנו חז"ל בדרך גוזמא כי התורה רחבה מני ים ועל כל קוץ וקוץ תלי תילין של הלכות · ואם יחשוב המעיין כי הוא מבין הדבר בלתי הקדמו' הצריכות ש' החכמה כי הוא רוצה להגביה את כבודו על כבוד התורה בחשבו כי כמו שיעור אורך שכלו כן הוא מדת שיעור אורך תורתינו הקדושה אשר זה הוא סיבת הנמנעי' מלעסוק בחכמה זו הגם כי היא מראית פנים עם כל זה לא יוכלו להסתתר מפני בעל המחשבות וידוע הוא כי הם אינם נמנעים זולתי כי יחשבו הפתאים בעת עסקם בחכמה זו ורגו שיתקיים בהם ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו וגומר

כי החכמה תעדר מהם אבל שם בעלי החכמה לא ימנע מהם מלהקראות בשם חכמים ועל כיוצא באלו נאמר אוי להם לבריות מעלבונה של תורה כי לא יחפצו להראות כבוד וז"ש רז"ל משמת רבי בטל כבוד התורה וכמו שפי' רש"י שם ולא יצאתי מכונת הדרוש זולתי שלא אעבוש חלילה אם לא אזהיר לכל המסתכל בביאורי זה שלא יחשוב שיבין בו כמלא נימא בלי ספק · ואילולי הייתי יכול להתווכח עמהם בעל פה הייתי מכריח אליהם סברא הזו · אמנם לא על זה אמנע מלהתרות התראה זו הצריכה לחכמה זו הנאמר עליה ראה לפני מי אתה עומד נכנס למקום שלהבת גחלת · ובאמת הייתי רוצ' להמנע מזה זולתי חיוב מורי זלה"ה אש' הכריחני לזה מצורף חסידו' הגביר הנז' ובו בטחתי יקבל דברי בסבר פנים יפות · ועתה נחזור לענין לבאור דברינו כי הלא הזעיר הוא בעל עשר ספירות שלימות אך לא בכל הזמנים שוים · האמנם ג' ספירות עליונות הניתוספים בו אינם חכמה בינה דעת העקריים הג' ראשונים אשר בעשר הספירות אלא הם ג' ספירות הנמצאים בזעיר עצמו · ובזה יהיה לך מפתח גדול בראותך אשר הזוהר לפעמים אומר אב"א ואמ"א ולפעמים אומר חכמה ובינה והבן זה ·:

וכבר נודע שבדרך הטבע קומת האשה היא קצרה משל האיש וראש האשה מתחלת מאמצע קומת האיש שהוא אחורי החזה בזעיר מאחוריו עמ"ש במדרש נשא דף שמ"א בהאי אדם שארי ותקן כללא דדכר ונוקבא ואסתליק מאחורוי ועבר גולגלתא דנוקבא וגו' והבן אמרו בהאי אדם להורות כי כל זה הוא בזעיר אשר הוא אדם שלם בכל היו"ד ספירות · ועוד יש גבוה גבוה וכלם נקראים בשם אדם וזה סוד הצלע אשר משם נבראת חוה מאחורי אדה"ר כי בצלע שאחורי החזה שם הוא התחלת ראש הנקבה ונמצא כי הנוקבא דזעיר היא מתחלת מחצי גופא דזעיר אשר הוא סוד מדת הת"ת אשר בזעיר ומחציו ולמטה מתחלת ראש הנקבה הרי כי י' ספירות דנוקבא הוא שיעור קומתה במדת ג' ספירות וחצי שלו שהם חצי הת"ת והנה"י · אמנם שיעור כתר דידה כשיעור חצי ת"ת האחרון שבו ושאר ט' ספירות הם כמו שיעור נה"י שלו ונמצא כי כל ספירה אחד מאלו הג' נה"י הם כוללים שיעור ג' ספירו' שלה כי קו ימין דילה הם חכמה חסד נצח הנאחזי' בנצח שלו וקו שמאל דילה בינה גבורה הוד הנאחזים בהוד שלו והקו האמצעי שלה שהם דעת ת"ת יסוד נאחזים ביסוד שלו הרי כי הנה"י שלו נקראים שלש על שלש ומכל אחד מהם והם סוד התקיעות של ראש השנה אשר בו ביום נבראו אדם וחוה כמ"ש זה היום תחלת מעשיך וכנגד תשעה ברכות של ר"ה ג' ראשונות ג' אמצעית ג' אחרונות ואלו הנה"י עצמן הם סוד מלכיות זכרונות ושופרות ואין להאריך יותר מזה · והנה כתר דידה מקומה בת"ת שלו וז"ש עטרת תפארת לעמוסי בטן כי עטרת דידה בת"ת דידיה מחציו ולמטה שהוא סוד הבטן אשר שם המעים ומשם נשמת בני ישראל נגוזים קודם נתינתו ברחם הנוקבא · וז"ש לעמוסי שהם ישראל הנקראים עמוסים מני בטן וגו' · והנה אין דרכינו להאריך פה ולהרחיב לשון בענין מציאות הכתר רק דרכינו להבנים במעיין היו"ד ספירות דעת במקום הכתר לא כי ח"ו נסתלק הכתר ממעין הזה · ואמנם טעם הדבר לא ניתן כעת לכתוב כי הדברים הם ארוכי' ואין הדעת סובלתן כלל העולה מכל הנזכר כי קומת המלכות היא מתחלת מחכמה דידה ולתתא עד מלכות שבה הם באחורי הזעיר כנגד נה"י דידיה ממש וזה סוד הכתוב וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה נה"י דידיה ממש הרובצי' על כל מדת המלכות הנקראת באר בשדה · ובאגב אורחי' נבאר ענין באר בשדה כי שני כנוים אלו נראו שהם במלכות ומה ענינם · ואמנם הענין הוא כי בית הוא נקרא מושב בני האדם והוא מושב הספירות עצמן ואף גם אחורי הזעיר אינו נקרא בית זולתי שדה כי יצא מכלל מדבר שממה ונכנס לכלל שדה הראוי לזריעה בסוד אסתר קרקע עולם היתה ולכלל בית לא באת עד היותה פנים אל פנים ואז תקרא בית ואין בכח הזה זולתי ביעקב שהוא המזווג פנים אל פנים · ונמצא כי בית שדה ומדבר שלשה כינויים אלו הם במלכות · אמנם בית תקרא בהיותה פנים בפנים נגד הנה"י ולכן נקראת בית כי צורת הבי"ת הם ג' קוין כזה ב אחד מכאן ואחד מכאן ואחד באמצע והוא היסוד האוחז בנצח והוד והם צורת ג' ווי"ן כי כלם הם סוד ו' דשמא קדישא **יהוה** המכונה בשם הזעיר ולכן כי צורת ווי"ן הם בי' ספירו' בסוד כל נפש הבאה לבית יעקב מצרימה ששים ושש כי שש הוא הוי"ו עצמה והלקים המתחלקים לעשר הם הו' קצוות הנעשים ששים ועצמות ויו זו הוא היסוד אשר עליו פירש הזוהר פרשת שמות ששים דא יעקב · ושש דא יוסף תרין ווי"ן · ואין להאריך בזה כי הגם שיראה למעיין כי הדברים סותרין זה את זה כי אי אפשר להאריך בזה · ונמצא שסוד בית מורה על עת הזווג בהיותם פנים בפנים ובהיותם אחור באחור כנגד נה"י דידה אלא שכבר היא מוכנת ומקשטת ואין חסר בה זולת החזרת פנים בפנים ואז נקראת שדה הראוי לזריעה · אך עדין אין בה ישוב ונקראת אז חקל תפוחין קדישין הם הנה"י הנקרא תפוחין והסברה להאריך בענין זה החקל הוא אחורי הנה"י

והתפוחין

והתפוחין הם אחורי חג"ת וקדישין הם אחורי חב"ד שהם סוד הקודש כי לעול' כל קודש אינו רק במוחין ובג' ראשונות ונאמר כלל זה כי בערב שבת היא מקבלת מכל אחורי הזעיר עד הג' ראשונות ולכן ראוי לבעל מעשה לצאת השדה בע"ש לאקל תפוחין קדישין להכניס הכלה העומדת שם בשדה כדי להכניסה אל הבית פנים בפני' וזה סוד בתי בראי בתי גוואי ואין להאריך בזה: ואמנם נקראת שדה כי ש' צורתה היא ג' ווי"ן והם אחורי נה"י דידה אלא רק שלהיותם אחור באחור הוצרכו להתחבר אורה ונמצא כי צורת הש' הוא לעזור כח מאינות הקליפות העומדים באחוריים אשר זה הוא סוד אלהים אחרים מלשון אחוריים וגם ז"ש לא יהיה לך אלהים אחרים על פני והבן זה היטב: וז"ש ש' של שער הנאחזים החיצונים שהם ק"ר ולוקחים ש' ונעשית שק"ר: ואמנם גם את זה לעומת זה עשה האלהים וכמו שיש נה"י בקדושה כמו כן יש נה"י בקליפה וגם הם צורת ש' אלא דאינון בפרודא פירוש ק"ר גימטריא ש' שנפרד היסוד של הזעיר מנצח והוד דידיה וז"ש ק"ר כי אז נתקררה הנחש ולא יוכלו אז להזדווג יחד כי היסוד שלו נכרת מנ"ה שלו ונעשה סרים וזש"ה כי הנה אויבך ה' כי הנה אויבך יאבדו יתפרדו כל פועלי און בסוד כחי וראשי' אוני כי הטפה נקר' און והסטרא אחרא רוצה להתחבר עם הנה"י שבקדושה כדי להיות להם כח לזווג גם הם ונפרדו מלהיות פועלי און וזש"ה יתפרדו כל פועלי ולכן נרמז זה ביום השבת כי בתחלת ליל שבת נעשית שדה כנזכר והם שם בשדה רוצים להתחבר כענין מעשה קין וזוהמא דנחש ויהי בהיותם בשדה וגו' ואז יתפרדו כל פועלי און ואין להם כח להזדווג יחד וז"ש שדי' הנבראים בערב שבת שלא נבראו בגופם כי אל אחר נסתרם ולא עביד פירין כמ"ש בסבא פרש' משפטים דף ק"ג וע"כ נקרא אל אחר דיתיב באחוריים וז"ש בזוהר פרש' בלק דף קנ"ו בפסוק אשר הלך שפים ואין נוגה לו שארין בחיבורא ואתפרדן כמ"ש בסבא פר' משפטים על ההוא נחשא דפרח באוירא הוא הנחש העליון הפורח באויר ואין לה על מה לסמוך כי הרגלים הם סומכי הגוף והנחש אתקצצו רגלוי ופורח באויר ואין לה על מה לסמוך וזש"ה שקר אין לו רגלים והנה הוא רוצה לעוף ולפרוח עד מקום אחורי הנה"י דזעיר באויר הבנים אשר שם וזש"ה אם תגביה כנשר האמור בעשו ואם בין הככבי' תשים קנך הוא הרקיע אשר שם נתונים הכוכבים והמזלות הוא אחורי יסוד דזעיר כי עד שם רוצה נחש ההוא לעלות כדי ליקח הארה משם לתקנם בדמות אדם שרוצה להזדווג עם חוה בע"ש ביום שנברא ואז עלה להטיל הזוהמא ומשליכין

אותו למטה כמש"ה משם אורידך נאם ה' וז"ש שארי בחיבורא ושיים בפרודא וז"ש הנזכר פ' ויקהל תא חזי יומא שתיתאה כד מטי זימנא דערב דליג וגו' וע"ש: ועתה נחזור לענין בהיותם אחור באחור אז היא שדה עפר הראוי לזריעה ומאחורי הנוקבא עומדים הקליפות כי שם מקומם ונקראת מדבר על אשר העפר שלו נקר' אבן שאינו ראוי לזריעה בסוד ויאבק איש עמו הנזכר בפ' וישלח: ואמנם נקראת שדה על שעומדת אחורי הש' שהוא נה"י דידה והוא סוד ד' של שדה והיא מתקשטת בקישוטים היא הארת פני הנה"י עצמן מכל הפנים שאז הם ג' ווי"ן כנזכר ונעשית מכחה ה' שצורתה ג' ווי"ן כי עם היות אשר בתחלה מקבלת היא מנ"ה בלבד אינה ראויה לזווג ונקראת ד' ואחר כך נתוסף בה בחינת וא"ו דיסוד ונעשית ה' ראויה אל הזווג ואחר כך חוזרת פנים בפנים ונעשית בית כנזכר: כלל העולה מזה שקומת המלכות נחלקת לשלשה קוין קו ימין חח"ן שיעורם באחורי נצח דזעיר: וקו שמאל דידה בג"ה באחורי הוד זעיר וקו אמצעי דת"י באחורי יסוד שלו: ואמנם כל זה בהיותם בבחי' שדה הראוי לזריעה כי במקום ההוא נקרא שדה: אמנם בחינת המלכות עצמה נקראת באר נובעת מיין נוקבין לקבל מיין דוכרין ונבעלה בסוד הבאר שעלה לקראת יעקב כמ"ש רז"ל וזהו והנה באר בשדה פירוש כי ראה יעקב שהיתה כבר רחל עליונה מוכנת להזדווג כי כבר היתה באר בשדה אשר לפעמי' אין שיעור קומתה זולתי באחורי היסוד לבד ולפעמי' תחת היסוד בסוד הכתוב השליך משמי' ארץ ולפעמי' יורדת בבריאה בסוד לכי ומעטי את עצמך בהיותה בסוד נקודה בלבד ולא בסוד פרצוף והיא תמן ראש לשועלים: וזהו סוד מחלוקת רב ושמואל במסכ' ברכות מר אמר פרצוף היתה ומר אמר זנב היתה אלו ואלו דברי אלהים ואוי לו למי שמתגאה עצמו ומחמת שאינו יודע לתקן הענין אומר כי הם מדרשים חלוקים וכן בכל מקום כיוצא בזה ולא קרא כי לא דבר רק הוא כי אין בדברי רז"ל שום דבר לבטל' רק הכל אמת ואמונ' ואוי לבריות מעלבונה של תורה כי גם לפי הפשט יש כח בשכל האדם להבין וליישב את המקראות לפי פשטן ולקיים דברי רז"ל באין נפתל ואין עקש ושני הסברות הם אמיתיות ולא יחשבו הפשטנים כי בלבד ע"ד הקבלה אפשר להעמיד המחלוקת כי גם ע"ד הפשט הכל אמת ואמונה כי ידעתי שיש כת שאינם רוצים להתעסק רק עד מקום שיד שכלו מגעת בפשטי התורה ומרחיב פה ומאריך לשון על חכמת האמת: ויש מי שמתעסק בקבלה כפי דעתו בפשטי התור' ושני דעות אלו הם נפסדות בתכלית ההפסד כי פשטי התורה הם

כדוגמת

בדוגמת הגוף כמ"ש במסכת חגיגה הן הן גופי תורה לרמוז כי כל אלו הם גופי תורה אך נגד חכמת הקבלה הם גופות לנשמות ונמצא כי כל העוסק בזה בלתי זה במעט אינם מקיימים בעצמם תורת חכם מקור חיים כי אין חיים זולתו בהיות גוף ונפש יחד וז"ש לאשר נגע אלהים בלבו ואגיד הענין ברמז הגם כי קשה הדבר מאד בעיני לגלות דבר הזה הגם שהוא ע"ד הפשט אבל כיון שנכנסתי לא אצא והענין הוא זה כי שתי נשי' היו לאדם הראשון חוה ראשונ' וחוה שניה וכנגד' נשאר שני האשה וז"ש מרז"ל בסוף מסכ' בבא בתרא פ' הספינה ואולך אתכם קוממיות שני קומות של אד"הר והם מאתיי' אמה כי כל א' כלולה מי' והם י' פעמי' י' שהם ק' והרי ק' לזה וק' לזה ולדברי האומר ק' בלבד הם נ' לזה ונ' לזה בסוד הי"הן שכל אחד כלולה מי' והם שני-חצאי הנכללים בספירות וכל אחד כלול מהסוד שלו לבד והם נ' נ' · ואמנם הראשונה היתה פרצוף ואח"כ כתיב ויבן ה' אלהים את הצלע וכל מי שיחפוץ להבין יסתכל במאמר רב ושמואל ותן לחכם ויחכם עוד כי איני יכול להאריך בזה ומה גם בדרוש הזה אשר לאו כל מוחא סביל דא ומה גם תוך פנימיותו · ונחזור לבאר הך דרב ושמואל על דרך האמת כי נודע אשר שופריה דיעקב היה מעין שופריה דאד"הר והיו לו שני נשים חוה ראשונה ושניה וכן היו ב' נשים ליעקב לאה ורחל כי חוה ראשונה היתה קליפה הנוספ' על לאה ראשונה לילית שבתא פלתא דסמאל שרו של עשו וע"י תפלותיה ודמעותיה לקתה יעקב · ולאה היא בסוד פרצוף לפי שיצאה מאחורי פרצוף הזעיר והוא סוד קשר של תפילין של ראש מאחוריו · ורחל בסוד זנב כי היא מאחוריו למטה ואחר כך גם היא נתקנה ונעשית פרצוף והיא תפלה של יד במקום החזה כנגד הלב וע"כ בלאה נאמ' ועיני לאה רכות כי היא יונקת מצד הפנים כי היא במקום הפרצוף אך רחל לא יש בה מציאת עיני' זולתי נאמר בה ורחל היתה יפת וגו' וזה סוד בסבא פרש' משפטים עולמתא שפירתא דלית לה עיינין וז"ש כוס של ברכה שצריך לתת בה עיינין כדי להמשיך אליה אור העינים שאין לה · וענין השתי נשים הם בסוד לחמא עניא מה דרכו של העני בפרוסה שהוא סוד המלכות הנקרא עני ובהיותו בסוד עני שהוא בפסח קוד' נתינת התורה שאז היא פרוסה בסוד פרוס פריסת מלכותך וגו' שני מיני פריסות האחד מה שנטלה המלכות ממנה ונתנה לזולתו וגם כינה שם היא פרוסה וזהו שאמרו ויהיבא למדי ופרס חציה למדי וחצי' לפרס והתנו ביניהם אי מינן מלכי מינייכו איפרכי והענין הוא שבכל מקום שגלו השכינה עמהם ומלכות העליונה גלתה לבבל

רישא די דהבא וכאשר נשתיים גלות ההוא ניטלה העטרה מבבל בסוד היו צריה לראש וניתנ' למדי ופרס ונגלת' השכינה בין שני המלכי' ההם ונמצא כי אותה המלכות שהית' שלימה אצלך פרס פריסה ויהיבא למדי ופרס. וסוד הענין הוא זה כי בבל הוא נגד הרישא ולכן אין שום פירוד · אך מדי ופרס הם נגד חדוי ודרעוי די כספא והם נחלקו לשני הזרועו' גם מלת פרס נקרא גם כן על שם החלוקה והפריסה שנעשית בימיו כענין שנאמר אשר שם שמות בארץ וכיוצא בזה נזכר בזוהר פ' שלח לך דף קס"ו ע"א כמ"ש ופרסין מלכא דפרס אשתמע הכא · ונחזור לענין כי אלו הם סוד ה' תתאה וז"ש הא לחמא עניא כי אות ה' היא לחמא עניא ולכן נפרסת לשנים כי כן אות ה' יכולה היא להפרים וניכר בה יותר משאר אותיות כי ד' על ו' כנגד רחל שלקחה ד' אורות באחורי הזעיר והם ת"ת נה"י והוא"ו כנגד לאה שיעורה ו' אורות באחורי הזעיר וכשנפרשת הם שתים · אך בעת העיבור אז נעשים כלם בחינה אחת ואין ביניהם פירוד וזש"ה יתן ה' האשה הבאה אל ביתך כלאה וכרחל וגו' וקשה דהל"ל אשר בנו בית ישראל ומלת שתיהן מיותרת כי נודע שלאה ורחל שתים הם ולא שלשה · אך הענין הוא זה כי נודע שלאה ורחל היו נפרדות כי עדין לא ניתנ' התורה ועדין היא לחם עוני שהיא בפרוסה אך בימי רות כבר ניתנה התורה והיא בלבד כוללת שתיהן יחד והענין הוא זה כי ערפה היא כנגד לאה כי כן שמה מורה על שהיא בסוד העורף דוגמת לאה קשר של תפילין ולא זכתה להתגייר היתה נתקנית דוגמת לאה שניתקנה ולא ניתנה לעשו על ידי תשובתה ודמעתה וכאשר לא נתגיירה אז חלק הטוב שבה הוברר ממנה וניתן לרות וחלק הרע שבה שבה אל עמה ואל אלהיה והיתה רות כלולה מרחל ומלאה וזש"ה יתן ה' את האשה הזאת אל ביתך כרחל וכלאה אשר הם היו שני' נפרדות וזו היא כלולה משתיהן וכן היה הענין בבעליה' כי היו שנים מחלון וכליון ושניהם בחינה אחת להם לפרקים אך יש זמן אשר הם משמשים דוגמת יעקב וישרא' וכשנתקנת רות נתקנו גם מחלון וכליון ושניהם נכללו בעובד אבי ישי והדברים אלו עומדים ברומו של עולם ולא יחשוב האדם כי ע"י מקרה היה דבר הזה של אלימלך ונעמי ושני כלותיה כי דוגמת שרחל ולאה היו גיורות אחיות בנות לבן כך רות וערפה היו גיורות אחיות בנות עגלון ואין להאריך בזה כי הוא סוד נמרץ · וזה סוד דינה בת לאה ג"כ כי נודע כשהטיל נחש זוהמא בחוה אז כל הנשמות נתערבו טוב ברע וע"כ יצא ישמעאל מאברהם ועשו מיצחק ואז נתבררו ונתלבנו מקליפה הדבוקה עמהם ולכן חוה ראשונה היתה קליפת לאה ולאדם

לא

לא ניתנה לאה כי עדין לא נתקנה ולכן יעקב דשופריה מעין שופריה דאדה"ר לא מצא נחת רוח אלא ברחל דוגמת אדם שאמר לזאת יקרא אשה לזאת דייקא ולא לחוה ראשונה וע"כ היתה לאה מעלמא דאתכסייא דלא אתגליא ליעקב ועל כן אעפ"י שלאה נתקנ' והוסר ממנ' הקליפה שהיא חוה ראשונה ונשארת קדושה ונדקת לגמרי עם כל זה לתוקף הדינים הנדבקים בה יצא ממנה דינה קשיא והיא דינה בת לאה אשר ע"כ נקראת על שם הדין וגם היא היתה קדושה אלא שהיה בה עדין קצת אחיזה כי לא נבררה לגמרי כמו שהיתה לאה מוכנת להנשא לעשו אלא שע"י תשובתה ודמעתה נתקנית ודינה היתה נשארת במקומה להנשא לעשו אף שיעקב טמנה אותה בתיבה ומיכו לרז"ל בפירוש שנענש על זה יעקב כי היתה ראויה אליו ועל ידה היה נתקן גם הוא כי עדין היה בו ניצוצי קדוש' וזהו הטעם של ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו להיות לו כד ניצוצי קדושה מחלק הגבורה של יצחק אביו נתונים בפיו ונבלעים בתוכו ולכן היה כל כונת יצחק לתקן אותן הניצוצים שהם חלק נשמתו ׃ ומעתה אין לתמוה על יצחק אשר אהב לעשו על שהיה מאכילו כי דברים כאלו אפילו לקלי הדעת הם גנאי גדול ומכ"ש ביצחק שהוא עולה תמימה יותר מכל האבות והדברים אלו הם עתיקים וראוי לקבר בהם ׃ והענין כי ברישא דעשו בלבד היו אותן הניצוצות ולא בשאר גופא וע"כ רישא דעשו אתקבר במערה אצל יעקב והבן זה היטב ׃ והנה עשו הוא סוד הנחש והית' דינה ראויה אליו וכשטמנה יעקב הית' ניצלת ממנו וכאשר היתה יצאנית בסוד ותצא דינה בת לאה כי לולי נשארת במקום הקדושה לא היה הנחש יכול להדבק בה אך אחר יצאת' למקום הקליפו' אשר זה"ה שאמר לראות בבנות הארץ אז הנחש נשכה וזה"ה שכם בן חמור החוי מלשון חוי"א שהוא הנחש הנקרא ג"כ חוי ע"ש דאתא מחוה ראשונ' לילית כנזכר ובכח זה יכול לקחתה וע"י זה ותדבק נפשו בדינה בת יעקב כי מתחלה היה קליפה זו עם זה הקדושה ועכשיו בצאתה חזרה להתדבק עמה וזהו אמרם הכזונה יעשה אחותינו כי לילית חוה ראשונה היא נקראת אשת זנונים אשר גם המתרגם תרגום נפקת ברא והענין הוא זה כי סתם זונה היא לילי' ובתחלה היתה בביתו של אד"הר ואח"כ יצאה לחוץ ולעול' שוכנת במדברות כנודע ולזה נקרא זונה נפקת ברא כי היתה אשת אדם ויצא' לזנוני' לזנות עם סמאל וזה"ה הכזונה יעשה את אחותינו פירוש וכי עדין אחותינו דומה לחוה ראשונה הנקראת אשת זנונים כאשר מתרגם גם התרגום שהיא נפקת ברא והלא כבר נטהרת ואיך הנחש בא לקחתה והנה אחר כך נשאה שמעון

כנודע כי ראובן הוא חסד ושמעון גבורה וכל הקליפות אינם יונקים אלא משם ולכן נקרא גבורה רע דאסבר פנים לר"ע וזה סוד שמעון נוטריקון ש"ם עו"ן כי שם עון סמאל ושט"א נאחז שם ודינה שרשה מן הגבורה דינא קשיא לכן לקחה שמעון ולהיות כי עדין לא נטהרת ומה גם לאחר שנבעלה לכנעני שהוא הנחש אשר עליו נאמר ארור כנען כנודע ולכן יצא ממנה שאול בן הכנענית כמ"ש רז"ל שהוא עצמו שלומיאל בן צורי שדי שהוא זמרי בן סלוא כדאיתא במסכת סנהדרין פ' בן סורר ומורה ומכח אותה זוהמא נדבק בכזבי ואולי גם כזבי שייכת בקליפה אשר בדינה אמו של שאול והיתה בת זוגו זולתי שאכלה פגה ועדין לא היתה ראויה וע"כ נקרא שלומיאל בן צורי שדי השודד כל הקליפות ומכניעם ולא כצור אביה דכזבי דסטרא אחרא ׃ ונחזור לענין כי כל מעשה הראשוני' ומה גם הנזכר בתורה אינם בלבד כפשטן והינו בדרך הזדמן ומקרה ח"ו כי אל תחשוב אשר שלומיאל שהיה השני לנשיאים ממבחר דור המדבר בימי משה רבינו ע"ה אדונינו שיהיה פרוץ בעריות כדעת הפתאים בני הכסילים ׃ ואם באתי לבאר הפסוקים הצריכים לדרושים אלו יכלה הזמן והם לא יכלו כי התורה היא אינה סיפור נשי' ופטפוטי עופות חלילה ודי בזה למבין כי דברים אלו הם כבשונו של עולם ואם יפלו דברים אלו ביד מי שאין לו מוח בקדקדו לעמוד בו יטיח דברים כי לא יתפוק כסיל בתבונה ומה גם דרוש הזה אשר אנו עתה בו כי הוא זר בעיני השומעים ומה גם בעיני הרואים מתוך כתיבת ידי אשר אינני יכול להאריך בדרוש כפי רצוני ולהביא ראיות חזקות נמרצות יכלה הזמן והם לא יכלו כי דברים אלו ברומו של עולם הם עומדים ובני אדם מקלקלים בהם כענין שנאמר כרום זולת לבני אדם כנזכר במזמור הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם אמרות ה' אמרות טהורות וגו' והכסיל עליו נאמר סביב רשעים יתהלכון כרום זולת לבני אדם וגו' כי המבזים והמקלקלים באמרות ה' ובהכרח הוא כי אמרותיו אין להם קץ כמו האומר כבי"כול בעצמו וע"כ רציתי להרחיב קצת בעניני הקדמות הצריכים לזה כדי להבין מעט קט המאמר שרצוני לבארו ׃

ועתה נבא בביאור המאמר עם שתבין מתחלה הקדמה אחת והוא זה כי הלא אף שבארנו שהזעיר כולל עשר ספירו' דידיה כנזכר כאשר נערוך בחינות הזעיר אל האורות הגבוהים מעליו לא יהיה נקרא זולתי בסוד ו' ולא בסוד י' ויקרא גם כן אבא ואמא ומזלא הנזכר באדרא זוטא יקרא ראש ו' זו ולכן השלשה מוחין דידיה אינם עולים בו עתה בשם מוחין אבל בערך גופא אל הנ"ר שהם או"א ומזל"א כי כלל זה בידינו

שכל

שכל בחינה ובחינה הוא אדם בפני עצמו והבחינה דרך כלל יחד נקרא אדם זה רגל וזה יד וכל כיוצא בזה עד אשר כל הבחינות ביחד נקרא אדם אחד · והמעין יראה הקדמה זו בזוהר ריש פ׳ תולדות ועיין שם · ונמצא כי הזעיר בהתחברו למעלה לא יקרא זולתי גופא שהוא סוד ו׳ דשמא קדישא והנה ו׳ זו נחלקת לשנים ב׳ דאשוכות חג״ת וג׳ שניות נה״י ושתים אלו הם ו׳ והנה הג״ר חג״ת הם נקראים בבחינה ידים והג׳ שניית נה״י הם נקראים בבחינה רגלים · והענין הוא זה כי חג״ת הם שני ידים והתכללותם במכריע שה״א הת״ת באמצעיתם נקרא גם הוא יד כי הוא יד אחד הכולל ב׳ הידים אחרות שהם חסד וגבורה וזה סוד יד הגדולה יד החזקה ויד הרמה באמצעית׳ כמ״ש בזוהר ובתיקוני׳ וכנגדם נה״י שלשה רגלים כי נצח והוד הם שני רגלים וכללים במכריע שהוא יסוד ונעשה רגל ג׳ וזהו סוד שלש רגלים תחוג לי בשנה כי המלכות נקראת ח״ג דכלהו כנזכר בריש הקדמת תיקונים דכתיבת יד והם נאחזים בנה״י כנ״ל ונמצא כי ג׳ רגלים אלו הם מאירי׳ בה שלשה פעמי׳ בשנה ובכח נעשה שלשה חגים בשלשה זמני׳ אלו והג׳ חגים או הם חג״ת ועכ״ז הארת חג״ת הוא בנה״י וע״י הנה״י הם מאירים במלכות וז״ש חובת ראיה ברגלים · והענין הוא זה כי מצות ראיה כך היא שיעלה כל אדם לעזרת ישראל להראות שם בחגים ואין חובה כי אם לאנשים זכרים ודוקא לעלות ברגליהם כדי להמשיך כח רגלים העליונים שהם הנה״י בג׳ רגלים וע״כ לא נאמר ג׳ מועדים אלא ג׳ רגלים לרמוז בו ענין הארת ג׳ חגים אלו שהם ע״י ג׳ רגלים העליונים הם הנה״י המאירים במלכות שהוא עזרת ישראל · והאמת כי עזרת הנשים הוא שיעור קומתה בבחינת המלכות שבה ועזרת ישראל הוא שיעור קומה של הנה״י אלא שעתה בחגים היא פנים בפנים כנגד חג״ת דזו״ה ולא יראו פני ריקם ועל כן כל חובת מצוה זו תלוין ברגלים ולטעם הזה החיגר והסומא המה פטורים כדאיתא בגמרא וכלהו ילפינן מלשון רגלים וגם קטן שיכול לעלות ברגליו אביו מחנך אותו כי הוא בבחינ׳ הזעיר בבחינת יעקב הקטן נורת ו׳ בלבד ולכן צריך או להמשיך הכנה מרגלי אותה בחינ׳ וכל זה הוא עדין בחצרות ועזרות בתי בראי ועד שם יכולין הנשמות לעלות כמ״ש פ׳ ויקהל דף קנ״ו ע״כ מי יעלה בהר ה׳ ומי יקום במקום קדשו דא עזרת יחזקאל וגומר עיין שם ואל תתמה אם גם היסוד נקרא רגל כי זהו הטעם שנקרא הזווג בלשון רגלים כמ״ש דוד המלך ע״ה לאוריה רד לביתך ורחץ רגלך אשר היה כונתו בודאי שיזווג עמה בשביל שאם יתה מעוברת מדוד ולא יוכר או הדבר אם נתעברה מדוד

או מאוריה בעלה וגם ז״ס רחצתי את רגלי איככה אטנפם שהוא סוד רחיצת המילה אפי׳ בשבת כדי להעביר את זוהמת הערלה הנדבקת שם וזהו הטעם אשר אמרו רז״ל מרגילין האדם לערוה בסוד רגלים וכן אם יהלך איש על גחלים ורגליו לא תכווינה כן הבא אל אשת רעהו וגו׳ וכאלה רבים וכמו שיש ביסוד תחתון בחינת רגלים כן ביסוד עליון שהוא הלשון נקרא בשם רגלים כענין שנאמר לא רגל על לשונו וגו׳ כי גם הלשון עם השפתים דוגמת היסוד בין נצח והוד · ובזה תבין גודל עונש מספרי לשון הרע כמה הוא · וכבר ידעת כי שפתים הם הנה תרין שפוון למודי ה׳ · וזהו סוד הפסוק ומפיבושת לא עשה את רגליו ולא עשה את שפמו לפי שדוד המע״ה היה סוד מלכות והיה בצער ואינו עת זיווג לא עליון ולא תחתון שהם רגליו ושפמו והנה גם האשה נקראת רגל שאדם בסוד יש רגל מבורכת וגו׳ · והענין הוא זה כי הלא היא עומדת במקום הזעיר כנגד הנה״י כנזכר וזה סוד הפסוק והנה אשה שוכבת מרגלותיו שנאמר ברות לפי שהיא כנגד רחל שעומדת למטה בין הרגלי׳ כמ״ש למעלה כי ערפה למעלה ורות למטה כנגד הרגלים וע״כ היה ענין הזה בחצי הלילה כענין שנאמ׳ ויהי בחצי הלילה והנה אשה וגו׳ כי לילה הוא סוד מלכות הנוקבא כנודע ונחלקת לחצאין בסוד מנס פרוסה כנ״ל וענין זה היה בחצי לילה האחרונה כנגד רחל וז״ש הזוהר פ׳ וירא ובגין כך רגלי חסידיו ישמור דא אתתא וגו׳ וגם בדף קי״ב ע״ב ומה דאמר רגלי דא אתתא וגו׳ ע״ש · גם ענין ויחלק עליהם הלילה · והענין יובן במה שבארנו ובזה יובדק היטב לשון חילוק הלילה כי לפי הפשט אל לילה אין בו ממשות ואיך יבדק בו לשון חלוק · ועתה נבאר את המאמר שהתחלנו ואם באתי לבאר כל ענין אברהם עם הד׳ מלכים ומה ענינם ומה הם המלכים ומי הם מלכי סדום ועמורה ומי אברהם ומי הוא לוט יארך עלי הסיפור · אמנם בקיצור מופלג אעורר קצת הערות ולבא אל הביאור המאמר בס״ד · ראשונה ראוי לעורר איך יעלה על הדעת שיהיה פסיעותיו שלשה מילין עם שבמדרש ילקוט הובא מאמר זה בענין אחר שהביא ענין זה ביהושע בפסוק האדם הגדול בענקי׳ זה אברהם בנראה שבא לאמת ענין זה ושאינו תימה שהיו פסיעותיו שלש׳ מילין אפי׳ בזה לא יצא ידי הובת הקושי׳ כי מי לנו גדול מאדם הראשון ולא היה גבוה זולתי ק׳ אמה · ועוד מנין לו הרמז בפסוק שהיו פסיעותיו שלשה מילין ולמה דוקא שלשה ולא שנים או ארבע ולמה מילין ולא פרסאות · וגם לר״י ב״ר סימון שאמ׳ מיל וכן נרמז בפסוק אורח ברגליו לא יבא ובילקוט מסוס הכי לא יבא מדת מו״ל · וגם ר׳ בחמיס

מס

מה כונתו באמרו לא נתאבקו רגליו וגו' אמאי נקט לשנא לא נתאבקו יאמר פסיעותיו של אברה' כזה שהולך מביתו לבית הכנסת · וגם אמרו כזה מורה באצבע יאמר כמי שהולך מביתו לבה"כ וגם מלת שהוא מיותרת יאמר כזה שהולך וגם לא השמיענו עדין ר' נחמיה כונת דבריו כאלו הכונה במשל הזה לומר שהי' הדרך קצרה עד כאן ועדין לא ידענו שיעורה כי אפשר שהבר היה רחוק מביתו ומה גם באותן הדורות שהיו הבתי כנסיות מחוץ לעיר ואפשר שנתאבקו רגליו בלכתו לשם והי' לו לומר יותר מבואר כזה שהוא הולך מביתו לבית שכינו או בכיוצא אשר במשלים אלו אלא ודאי הוא שלכונה גמורה בקט האי לשנא והאי משל ולא על דרך מקרה והזדמן והנה השנים ראשונים הם נתנו שיעור לדבריהם ומר' נחמי' לא ידענו שיעור דבריו · ואמנם כדי להבין כונת המאמר לא אעמיק בו ואבאר אותו ע"ד פשוטו כל מה שיעלה בידי כי לעולם המקרא אינו יוצא מידי פשוטו כמ"ש רז"ל בהדיא במסכת שבת וכל מי שמכחיש פשוטו של הכתוב הוא בודאי טועה כמ"ש לעיל הגוף והנשמה של התורה שניהם כאחד טובים הם וזה בלא זה לא יוכל להתקיים בלי ספק וכל העוסק באח' מהם בלבד הוא טועה בלי ספק · ותחלה נבאר מה שהקשה לשון החכמי' ז"ל בפסוק עד שפירש כל אחד מהם מה שפירש · וצריך לעורר ראשונה בפסוק כי הלא מדרך העולם שמתחלה הוא רודף את האויב ואח"כ הוא לוחם בו · אמנם בכאן הזכיר תחלה נפילת המלכות באמרו יתן לפניו גוים וגו' ואח"כ ירדפם וגו' וזהו אינו מסדר הספור כתיקונו גם אמרו ירדפם יעבור שלום כנראה שהשלום עצמו הוא העובר ואין הכונה כזה כלל · גם הל"ל מתחלה יעבור שלו' כי זהו תחלת המעש' והכונה ואח"כ יאמר ירדפם כי בתחלה רצה להשלים עמהם ולבסוף תיקן עצמו למלחמה ורדפם כי רדיפה למלחמה היא בודאי והל"ל יעבור שלום ירדפם · גם אומרו אורח ברגליו לא יבא מה ענינו וכי במקומו היה עומד ונלחם עמהם והלא מוכרח היה לילך בדרך כדי להשיגם כי רחוקים היו ממנו והפסוק אומר בעצמו ירדפם ואיך אמר אורח ברגליו לא יבא כי הרגלים הם ממשיים ובעלי תנועה ולא כן האורח שאינו ממשיי ולא בעל תנועה ואיך אמר שהאורח ברגליו לא יבא · ואם כרצה לסדר הכתוב ולבאר כך ברגליו לא יבא אורח ופירש הענין כי אברהם לא יבא ברגליו באורח הל"ל אורח ברגליו לא יבא והיה חוזר מלת לא יבא לאברהם אך עתה הוא חוזר אל האורח וכבר הקשינו שאינו ממשיי ובעל תנועה עד שאמר בו לא יבא גם אמאי נקט מלת אורח ולא אמר דרך כנראה כי אורח שהוא דרך קצרה לא יבא אך דרך שהיא ארוכה יבא כנודע כי זהו החילוק שבין הדרך לאורח כמ"ש בזוהר ובאמרו הכי אתי לאשמועינן הפך כונתו כי לא הלך בדרך קצרה כ"א בדרך ארוכה וזהו הפך כונתו בודאי · האמנם בתחלה נניח הנחה אחת והוא זה כי אברה' אע"ה בלכתו למלחמ' נעשה זו לו נס שקפצה לו הארץ כמ"ש במדרש תנחומא פ' ויצא בפסוק וילך חרנה שאמר זאת אחת מארבע קפיצות שקפצה הארץ הא' בימי אברהם וגו' · ואמנם תחלה נבאר מציאת קפיצת הארץ מה ענינו · וראוי לדקדק ג"כ מה כונת המאמר ההוא באומרו זו אח' מד' קפיצת הארץ וגו' מה ענינו באמרו זו אחד והלא גם בדורות אלו יש יכולת בידינו לעשות קפיצות הארץ בתיקונים כההוא מעשה בההוא דמוארי קבין דאמר שם מ"ב וקפצה לו הארץ · גם מבינא ל"ל ובגמרא דידן במסכ' סנהדרין פ' חלק פליג עליה בתרתי דאינו מונה שם יותר מג' קפיצות וגם לא מנה שם אברהם כמו הכא ומנה במקומו ישבי בנוב · והנה ידעתי כי מי שלא ירצה לטרוח להתיישב יאמר מדרשים חלוקים הם וכבר נת"ל שאין זה מסברת חכמי האמת אלא שכלם הם דברי אלהים חיים וכבר אמרתי שאין מחלוקת במציאות אלא לבל אחד מאלו שני המאמרים הוא שלכלם קפצה הארץ · האמנם בקפיצה עצמה יש כמה מיני קפיצות שונות ולכן יש בחינה אחת ששוו בה הג' בלבד ויש בחינה שסוגיא בה הד' שבמדרש תנחומא כמ"ש בס"ד · וגם ראוי לידע מהו הענין אמרו קפצה להם הארץ הל"ל קפצו את הארץ כי האנשים הם הקופצים את הארץ ומדלגים עליה ולא שהארץ מדלגת להם דאל"כ כל אותן בני אדם העומדים שם במקום ההוא יקפצו שמה וזה הוא מבואר לתינוק בן יומו שאינו כן ובהכרח הוא להבין מלת קפצה להם הארץ וגם החילוק שבה דאמר זה את' מד' שקפצה להם הארץ ובמסכת סנהדרין הוסיף מלת להם באומרו ג' קפצה להם הארץ לדייקא · ועתה נבאר ענין הקפיצ' והלא האד' הוא בעל חומר גס ועב ולא יוכל להתנג' מכח שנמסר בעת יצירתו ועל כן אלו יקפוץ האדם קפיצה שיעור יותר מטבעו לא יעלה בידו כי גב זה יגרום לו כבדות חומר העב שבו נתלבש האדם לבא בעה"ז ולולי זה היתה הנפש יכולה לעוף ולקפוץ ככל אות נפשה · ואמנם אם נבא לדקדק אל הדברים יותר נמצא כי הרוחניות עצמו יש בו הפרש והראיה לזה כי גם במלאכי' עצמן הם ד' חיות הקודש והם שוים במדרגה א' ובמקום א' ויש ביניהם שינוי לענין זה כמ"ש בפ"ק דמסכת ברכות א"ר אדא בר אבינא גדול הכאמר וגו' תנא מיכאל באחת גבריאל בשתים וגו' והרי כי כאשר גבריאל ירצה לעוף ולקפוץ אינו יכול לקפוץ הכל בפעם אחת

ופסיעותיו הם קרובות מפסיעות מיכאל וגם זה יהיה בעיני הפשטנים שגם בזה יש גורה ואין הדבר אלא כפשוטו כי הפשט והרמז הוא הכל אחד דוגמת הגוף והנפש שזה נלם ודמות לזה ואם הנפש משונה אבריה מאברי הגוף בהכרח לא יתלבשו זה בזה וכלי גדול לא יגביל אותו כלי קטן גם אם הכלי יהי' בעל קצוות וזרועות מחולקים לא יוכל לכנוס תוך כלי אחר פשוט בלתי מחולק לחלקים ועל דרך זה הם פשטי התורה שצריך להיות הפשוטו אל נשמת התורה ופנימותיה כי הגוף הוא נלם לנפש וא"כ מי שלא יהיה בידו הפנימיות של התורה בלי ספק הוא יטעה גם בפשוטי' ובמקום שלא ישכול בשכלו הפשט כפי דעתו אז לא יתלה החסרון והראון בשכלו אלא יטיל מום בקדשים ויאמר כי לא כן הוא וכל זה הוא רמז ודרך גורה אשר בעונותינו זה היתה הסיבה אל הפלוספיים להעתיק עצמם מגדי התורה וכילדי נכרי' יספיקו ובודים דברים אשר לא כן · אמנם תחל' נאמר כי מבלי ספק נשמת הצדיקים הם גדולים ממלאכי השרת כענין שנא' כי מלאכיו יצוה לך לשמרך וגו' והנה מי גדול השומר או הנשמר וגומר והנה שמציגו ה' ישמרך מכל רע אותו הענין לא ניתן לכתוב אלא במסירת פה אל פה וכל זה הוא תלוי בענין נדיק מושל בירחת אלהים וזה"ה לא זז מחבבה עד שקראה אמי · והנה מושב של הנשמו' הוא בערבות ושם אין מלאך או שליח כנזכר בזוהר פ' בראשי' מדורא שביעאה לא אשתכחא אלא נשמתין דנדקייא וע"ש וכעין זה הוא פשוט בכל הזוהר ובדברי רז"ל והלא אפילו קודם הבריאה היו נפשותיהן של הצדיקים כמ"ש רז"ל בבראשית רבה בנפשותיהן של נדיקים נמלך הקב"ה וברא את העולם שנאמר המה היוצרים אמנם המלאכים לא נבראו אלא עד יום ה' כענין שנאמר ועוף יעופף כנזכר שם בריש הפרשה והנה אז נפשות הצדיקים שנקראו' בנים אתם לה' אלהיכם יוצאים מתוך מעיו והם גדולי המעלה למעלה מן המלאכים ועם כל זה ברדתם למטה בעול' הזה א"א להם לעמוד בו כי אם בלבוש חומרי הזה ומכ"ש המלאכים אשר ברדתם למטה שצריכים להתלבש · וביאור ענין זה תלוי בדרוש הבי"ע כי האצילות דק עד מאד עב ממנו וברדת אור האצילות בבריאה אם יהיה כמו שהוא חוזר הבריאה להיות אצילות · אמנם מוכרח הוא שאור העליון נגנז ונתלבש בבריאה ואז יחשב אצילות היורד בבריאה בבחינת בריאה וכן בכל עולם ועולם דאם לא כן כל העולמות יהיו אצילות וכדוגמא זו הם הנשמות והמלאכי' ואף גם כביכול בשכינת עוזו יתברך ויתעלה כמ"ש רז"ל בעשרה לבושין לבש הקב"ה וברא את העולם כי א"א היה להעשות העולם חומריי כזה

ע"י רוחניותו ית' הפשוט זולתי שיתלבש אותן הלבושין וכמו שאמר הכתוב עוטה אור כשלמה כדי לברוא את השמי' ואח"כ נוטה שמים כיריעה ומה גם בבריאת הארץ השפלה הזו שנא' ה' מלך גאות לבש פירוש כשברא את העה"ז אשר אז ניכר היותו מלך כי אין מלך בלא חיילו' אז גאות לבש כמ"ש מסדרי התפלות ובהכינו יצורים עלי ארנות ה' מלך ולכן לא נאמר כאן ה' מלך גאות לבש בסגול כ"א בפתח · ונחזור אל הענין כי בהכרח הוא כד אזלית לקרתא אזל בנימוסא וכמו שאמרו במלאכים שנגלו לאברהם שאכלו ושתו הגם שהיו נראים כאוכלי' עכ"ז כלם מודים שאכלו ושתו ממש כי האומר בב"ר נראין כאוכלין חוזר ואומר ראשון ראשון מסתלק וזה הסתלקו' הוא לשון עליי' למעל' ומי שיודע סוד ההסתלקו' הוא יבין מ"ש בזוהר פ' וירא אר"מ ויאכלו ודאי כגון דאיכון אשא אכלא אשא וגו' והנה הענין של מלבוש המלאכי' ברדתם לעה"ז הוא מבואר כי בלכת' תוך האויר זה האויר עצמו הוא אויר נתפס כי לא יש אויר דק שאינו נתפס כמ"ש בספר יצירה אמנם כל שאר האוירים הם נבראים ונתפסים אלא שהם דקי' והנה אויר זה שעלינו הוא כלול מד' יסודות המתערבים בו וברדת המלאכים יתלבשו בכח היסודות המעורבים בו ואמנם עיקר יסודות הנזכרים בו הוא אש רוח מים כי גם יש מים מעל השמים וברדת' מתערבי' באויר ואמנם יסוד העפר אין בו ובזה נסתלק קושיא גדולה לפי דרכינו והוא זה כי כיון שבארנו שהנשמות הם רוחניות מאד יותר מן המלאכים א"כ הנשמה איך תתלבש בחומר הגם ועב עכור כזה ולא כן המלאכים כ"א בלבוש דק ואף לבוש ההוא אינו של קיימא רק תכף פושטי' אותו · אמנם בזוהר אמרו כשיושבים המלאכים שבעה יומין ומתעכבין בהאי עלמא לא יוכלו תו לאתפשטא לבושא וכן אירע לעז"א ועזא"ל ועל כל זה לא ינאנו ידי חובת הקושיא א"כ גם הנפשות תוכל להתפשט עד ז' יומין ללידתו והנה באמת לא כן הוא · ואמנם הענין הוא זה כמ"ש דעיקר של חומר עכור הוא חומר העפר · והנה מלבוש הנשמה הוא בכל הד' יסודות ולכן גם אם היא גדולה ממלאכים א"א לה כלל להתפשט אך המלאך מתערב באויר שהם ג' יסודות לבד שהם זכים וע"כ יש בהם כח ויכולת להתפשט עד ז' יומין לא כן הנשמות · וטעם היות ז' יומין לא פחות או יותר הענין הוא זה כי בכל רביעי' חדש הלבנה מערבת כל כחות הד' יסודות בהכרח ואז יש חדוש נוסף כנודע · והנה ענין התלבשות זה של המלאכים להיותם מוגלמים באוירים וביסודות כנזכר בזוהר בהרבה מקומות עצמו מספר · והנה נודע כי סדר יסודות העליונים הם חגת"ם שהם מים אש

רוח

רוח עפר הנה שבעה"ז אין כך סדרה ועל כן מיכאל הנגלה באויר זה איננו נגלה אלא ביסוד המים שהם חסד ועל כן בקפיצה אחת יוכל לקפוץ את כל העול' אחרי רדתו והתלבשו בו: אך גבריאל ברדתו לעה"ז הוא מתלבש ביסוד מים ואש שהם חסד וגבורה כי מדתו מלך הגבור' ואם יגלה באש מכ"ש במים כי לעולם שמאל אצטריך לימין אך הימין לא אצטריך לשמאל כמ"ש בזוהר ולכן מוכרח במים ג"כ ולהתלבש בשניהם ואמנם אליהו ז"ל בד' כי איהו דרגא לתתא מסאי באר כנזכר בפ' ויצא בפסו' והנה באר בשדה ולכן הוא מתלבש בד' יסודו' ואינו יכול לקפוץ כ"א בארבע קפיצות אשר קופץ ושט את כל העולם ודע והבן כי להיות אליהו בתחלה בשר ודם על כן הוכרח אחר כך להתלבש בד' יסודות ולא כשאר המלאכים שאינם מתלבשים אלא על ידי החו"ב ולא יותר ודי בזה לבל יתפשטו הדברי' יותר כי בדרוש זה יכלו ימים גם לילות והוא לא יכלה. והנה מי שעוסק בחכמה זו ידע כמה מיני אוירים יש כמ"ש בתשובת הגאונים דאיתא שמושא קדישא דאוירא ושמושא דאוירא דשדי' וגו' והענין כי גם השדי' הם מתלבשי' באוירים דומים למלאכים והיותם בעולם מתלבשים הם והם אינם מתפשטים כמו המלאכים ולענין זה הם דומים אל בני האדם בכל העולם מכל זה הוא שנה בעליונים שייך התלבשות בה' כי זה סוד שארז"ל נמנם שכינתו בין שני בדי ארון וגו' וכזה שאמרנו יובן ענין קפיצת הארץ מה היא כי הנה האדם הוא המדרגה התחתונה אשר בכלם מפני החומר גס ועב שיש בו ולכן אין בו כח לקפוץ הדרך בשו' אופן. אמנ' שדים השוכני' באוירים בהם כח לקפוץ באויר אך אינם כמו המלאכים וז"ש שארז"ל מלאך המות בח' והמלאכים יותר במעלה מהם בענין הקפיצה והשכינה למעלה מכלם וז"ה וירד ה' לראות וכמ"ש בזוהר דנחית ממדרגה למדרגה וכו'. ואמנם האדם הוא סולם אל כל העולמות וקושר את כל העולמות כלם כנודע כי יש גוף מבחינת עה"ז ונפש בהמיית של היצה"ר מפאת השדים השוכנים באויר ונפש השכליות מן האופנים והרוח מן המלאכים והנשמה מן הכסא והנשמה לנשמה מפאת השכינה ואשר למי שיש לו בחינה זו עליו נאמר בנים אתם לה' אלהיכם. ויש מי שלא נקרא אלא עבד ודבר זה נודע ומפורסם והנה על ידי קשר זה שיש באדם הוא קושר את כל העולמות ועל כן כאשר ירצה יהיה כח בידו לעשות קפיצת הדרך ע"י השדים וכנמצא למקובלים הראשונים כמו רבי אלעזר ז"ל מגרמייז"א שהיה משתמש בשמושא דאוירא דשדים הנקרא אצל המקובלים שמושא דקבלה זוטרא והיה עושה קפיצת הדרך ע"י אמצעותם בעת הצורך וכמו שעשה

הוא קפיצת הדרך כאשר בא מארצו עד מקום הרמב"ן ז"ל כדי ללמדו חכמת הקבלה האמיתית אשר מתחלה לא היה רוצה לעסוק בה כנודע למי שקרא בספרי הקדמונים והנה כל זה היה בשמושא דאוירא דשדים כמ"ש באותן הספרים ואמנם גם בבחינת הקפיצה יש שני מיני קפיצות האחד הוא ע"י הנוקבא דסטרא אחרא והאחד הוא ע"י הדוכרא דסט"א והענין הוא זה כי גם את זה לעמת זה עשה האלהים וכמו שיש רגלין לדכורא שהם הנה"י כמ"ש לעיל כן יש רגלין אל הנוקבא כמ"ש בזוהר בפסוק רגלי חסידיו ישמור כי הנוקבא איתקריאת רגלוי דבעלה משום דיתבא ברגלין כענין שנאמ' ותגל מרגלותיו כן הענין ממש בסט"א וקפיצת הדרך הנעשה ע"י הנוקבא דסט"א הוא אשר נראה אל האדם כעין ענן אחד והוא רוכב עליו ומוליך אותו ממקום למקום שהוא רוצה. והטעם כנודע כי הנוקבא נקראת ענן דוגמת הקדושה כענין שנאמר כי ענן ה' על המשכן יומם ולא השכינה הנקראת ענן רק הנוקבא דסט"א אתקריאת ענן כענין שנא' וחסדכם כענן בקר דא נוקבא דלית בה כח ממשא וכטל והולך תשכים דא דכורא דממנו אתי טל לארעא וז"ש בזוהר פ' משפטים דף קי"ב ע"ב וז"ל שלמה אמר שבתי וראיתי וגו' תמן תנינא בכל יומא הוי אקדים שלמא וגו' עמודא דעננא וגו' הוו אתוון וגו' ושני עמודים שתיהן בסוד הנוקבא דסט"א הלא יש בה שני בחות אשא ועננא ומטעם זה לא היה בא אליה זולתי נשר אח' לבד ולא שני נשרים להיות שהכל בחינת הנוקבא לבד ובשני בחות אלו נתאחזו עזא ועזאל ברדתם מן השמים זה באש וזה בענן שהם הב' כוחות ויראו בני האלהי' את בנות האדם הם ב' כוחות הללו שהם בנוקבא ומאן דאמ' האדם הוא אותו אדם בליעל כי גם הוא נקרא אדם כענין שנאמ' אדם בליעל איש און וע"כ היו שני עמודים הללו אל שלמה שמע"ש מפאת עזא ועזאל וזהו הטעם כי עזא אין בו אלא בחינת גבורה תקיפא והוא כנגד עמוד האש. ואמנם עזאל יש בו שני אותיות אל להורות שהוא נמתק יותר בסוד החסד אל כי הוא נאחז בעמוד הענן שהוא יותר נמתק וע"כ הממתין עמוד האש לעמוד ענן כמ"ש הא עמודא דא דאשא ועמודא דעננא הוי אתיין ונקט להו כסדר בחינת עזא ועזאל וז"ש נופל וגלוי עינים בנז' בזוהר פ' בלק דף ר"ח ע"א נופל דא עזא דאעמיק ליה הקב"ה בעמקא דתהומא כי הוא נאחז יותר בדינא קשיא כי הוא עמוד האש. וגלוי עינים דא עזאל דהא לא אזדריק עליה תהומא וגו' ודברים אלו הם גלוים וידועים למי שירצה להבינם. ואמנם ענין הנשר דהוי אכנש תמן על תרין אלין וזהו בסוד במרין אחר הנזכר בפסוק ואשא אתכם על כנפי

נשרים כנודע במ"ש רז"ל כי ביום הראשון נסעו לסוכות מרעמסס והי' שיעור ההוא כמה מילין והלכו הכל ביום אחד וזהו קפיצת הדרך אלא שזה היה ע"י השכינה שהיא נוקבא דקדושה הנחלקת לב' בחינות ג"כ בסוד לא ימיש עמוד הענן הוא הכח הנמשך אליה מצד הימין ועמוד אש לילה הוא הכח הנמשך מצד שמאל והנה ב' ענינים אלו נקפצה להם הארץ ושו הב' ענינים הם שני כנפי הנשרים כענין שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים וע"כ כנגדו גם בקליפה זו יש כיוצא בזה וזה סוד נשרא דהוות על גבי שני עמודי' הנזכ' בסבא פ' משפטים כי הנשר הוא גופא דילה והעמודים הם השני זרועותיו ובזה לא יקשה עתה לדברינו מ"ש בזוהר כי הנשר באמצעית כמ"ש דרך הנשר בשמים כנראה שהוא הת"ת והכל הוא אמת רק שהוא בת"ת אשר במלכות ובזה יוצדק אמרו דרך נשר בשמים בנזכר כי נשר חד ושמים חד והדברים מוכיחים למי שירצה להבינם וכן נמצא בתיקונים דף קי"ד ע"ב ושכינתיה ודאי אתכלילת בכלא ובגין דא זמנין אתקריאת נשר וגומר ואין הכונה זמנין על מציאת הזמן ממש כי אין למעלה שנוים חלילה כפי הזמני' אמנם אמרו אתקריאת פי' כשאנו מדברי' מת"ת שבה אזי נקרא נשר וגו' ודי למבין ׃ ואמנם עדיין יש מין קפיצה והוא ע"י השט"א בסוד נה"י דידיה הנקרא רגלים ואמנם זהו הנראה לאד' כשהוא בעצמו הולך ברגליו והארץ קופצת לפניו ואינו רואה עצמו רוכב עליו על הענן שא מציא' הענן הוא כי מתדמה אליו כאלו גבוה קומתו מאד ונתארכו רגליו בדבר נפלא עד אשר פסיעותיו מתרחבים מאד והכל כפי חפצו כי אם ירצה לרוץ מהרה יוגבה קומתו ויתארכו רגליו כפי שיעור המצטרך לאותו מרוצה ויהיו אז פסיעותיו מיל אחת או שנים כפי המצטרך לפעמים פחות או יותר הכל כפי מרוצתו ׃ אמנם מציאת קפיצה הזו נזכר בתיקונין דף ק"ו ע"א וז"ל תא חזי שמענא דעובדא הוי בחד בר נש מאינון בעלי קבין וגו' אדהכי והכי אחזור רישא לגבייהו וחמי ליה דהוה רהיט ככוכבא דשרביטא וגו' כי היה רץ ברגליו ולא רכב ע"ג הענן ׃ והנה ב' בחינות אלו נמצאו בספרי הקדמוני' והפרש אשר ביניהם הוא זה שכאשר רוצה לרכוב על הענן אז משביעין השבעות ויורד הענן ההוא ורוכב עליו או עושה קנה אחד מז' קשרים ומשביע השבעות אלו וירכוב על הקנה ויראה עצמו רוכב על ענן גבוה אך יש מיני השבעות אחרים שאין צריך ענין מעשה כמו קנה או ענן כי אם בדבור אחד אשר משביע בפיו ורץ ברגליו על הדרך שאמרנו ׃ וטעם של הענין הוא מבואר לאשר נגה אור הזוהר עליו כי הנוקבא היא עשייה ומלאכה ודכורא הוא דבור לחוד ודי בזה ׃ ואמנם כבר ביארנו כי קפיצותיו היו על ידי הדכורא ע"י נה"י דידיה כמ"ש לעיל שהוא סוד הג' רגלים תחוג לי בשנה ולכל רגל מהם יש קב אח' הנעשה בו ענין הקפיצ' דוגמת הקיטע שאינו יוכל להלוך זולתי על ידי הקב שלו גם אלו יש בחינות קבין ברגליהם לקפוץ בהם וז"ש עובדא הוה בחד בר נש מאינון בעלי קבין ׃ ואמנם אשר מאמר זה הוא נסתר מאד לקרות ולא נאמר לכתוב והסוד הוא עמוק עמוק מי ימצאנו ואמנם להוציאך שלא אי אפשר גם כן ואבאר בו עד מקום אשר יד כל השומעים יגיע לזה כי האיש הזה היה נפטר מן העולם ונתגלה לחכמים אלו כדי להודיעם דבר חכמה אשר לעולם הקב"ה לא ימנע טוב אל ההולכי' בתמים עמו ויהיב חכמתא לחכימין וכל הרוצה להתקרב לתורתו הוא מגלה לו את מסתוריו כאשר מצינו בתנא דבי אליהו ודבור' אשה וגו' מעיד אני עלי שמים וארץ בין איש בין אשה בין עבד בין שפחה הכל לפי מעשיה' מיד רוח הקודש שורה עליו וידעתי כי הכסילים לא יאמינו כי דא לאויל חכמתו כמקרה ארס"טו הכסיל גם הוא יקריהו כמ"ש בספרי פילוסופיא שאמר ארס"טו מכחיש את הנבואה באומרו כי אם אפשר להיות הנבואה בעולם לא היתה שורה אלא עליו ולכן הוא כופר בנבואות ומכחישה וגדולה מזו מצינו בר' ברוקא דהוה יתיב בההוא שוקא אתא ליה אליהו ז"ל ואמר איכא הכא מבני עלמא דאתי והשיב לו כי לא היה שם שום אחד מבני עלמא דאתא זולת האי בר נש דהוה לבוש נכרי כנזכר בתלמודא דידן אשר משפט האדם ומעשיו לא על דעת הבריות נתנו שא למי שאמר והיה העולם והיודע כל המחשבות על מתכונתם ובכל זה כתבתי להוציא מלב הדוברי' על צדיק מורינו ורבינו יצ"ו עתק בגאוה ובוז אוי לנפשם כי אילולי הביאו עצמן אל הנסיון היה אירע להם כמו מלכת שבא אשר לא האמינה בדברי שלמה המע"ה עד אשר ראתה בעיניה אשר הוסיף על השמועה ודי בזה ועל כיוצא בזה נאמר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם ואין ראוי אליהם לעמוד על דברי תורה עד שיראו וישמעו ואז מובטחני אשר בעל כרחם יענו אמן בקול רם ׃ ועתה נחזור לענינו כי בכל אתר דצדקייא יתבי הקב"ה שולח להם נשמת צדיקים או מלאכים או אליהו הנביא ז"ל ללמד להם תורתו וכמעשה דרב המנונא סבא אשר נגלה לר' אלעזר ולר' אבהו כדאיתא בהקדמת הזוהר ובפרשת בלק דף קפ"נ ע"ב וז"ל בכל יומא דצדיקייא קדישא אזלין באורח' אינון טייעא אבתרייהו ובאלה רבות עצמו מספר אך האיש הזה הי' נשמת צדיק נפטר מהעה"ז ואין להם כח לבא ולהתגלות לבני אדם חומריים זולתי על התלבשות באותן הקבין דוגמת מלאכי

אברהם

אברהם דאתגלמו בההוא אוירא כנ"ל · ואמנם יש נשמות גדולות מהם אשר אינם נראים חגרים אך הם שלמים לגמרי ובבואם לעה"ז ללמוד תורה לצדיקי' הם באי' מעוני בחומרי במעשה דרב המנונא סבא שם בהקדמת הזוהר אך אלו הם מארי קבין כי הם חגרים וזה סוד מ"ש רז"ל בסוד נפש והגוף שהאחד חגר והאחד סומא וקרא לנפש חגר בהיותה משוללת מן לבושה שהיא הגוף · ובכא אלו הקבין קפין ורהיט כמו כוכבא דשביטא עד שהגיע להוא מערה במקום משכנו ואז לא הוצרך אל הלבוש הזה הנקרא קבין ונתפשט ממנו ואז לא היה חגר כי אינו חגר זולתי בבואו לעול' הזה אשר הוא צריך בהכרח להתלבש ברגליו פה בעה"ז כנזכר וז"ש ההוא בעלי קבין אתפשט מההו' גופא וגו' והרי כי אותן הקבין הם דוגמ' גופין להתלבש בו הנשמה ואמנם הוא הזה רהיט ככוכבא דשביטא יתבאר לך במה שהקדמתי כי הג' רגלים הם נה"י וזה היה מבחינ' רגל הג' שהוא יסוד · והנה נודע כי השבעה כוכבים הם כנגד ז' רקיעים וכנגדם מתהוים ומתילדים בארץ בכח הבטתם שבעה מיני מתכות וזה הוא סדרן כסף זהב נחושת בדיל עופרת כסף חי ברזל והם עצמם כנגד הז' ספירות מחסד עד המלכות והם כנגד שבעה ככבי לכת שצ"ם חנכ"ל וכמש' כי הכסף חי כנגד הוא והוא כנגד ככב הז' הנקרא כוכב סתם בלי שום שם לווי וכבר ידעת כי היסוד נקרא ג"כ אל חי וכנגדו הוא כסף חי · אמנם לא נמצא זהב חי אלא כסף חי והענין כי הכסף הוא סוד החסד שהיא בפומא דאמה והוא טפת מיין דכורין דנפק מפומא דאמה כמו שכתב באדרא נשא וז"ש אברהם איש החסד שנאמר בו והוא יושב פתח האהל אחר שנימול ואז יצאה טיפת הזרע ונתגלית שם בפי האמה ועל כן כרדתו שם מלמעלה למטה עד היסוד הוא מתנונע ונקרא איש ח"י דוגמת כסף חי המתנענע יותר משאר מתכות וכנגד שהם ככבי לכת ככב הנקרא ככב סתם שעליו אמר הכתוב דרך ככב מיעקב וקם שבט בסוד דריכת הקשת שהוא טיפה היורה כחץ וזה שאמ' דהוה רהיט ככוכבא דשביטא פיר' שהיה רץ ע"י בחינה זו ואמנם לבוש זה נקרא ק"ב והרי הם ג' קבין לנה"י וז"ש שמאי אומר מקב לחלה הוא אמצעי של היסוד והלל אומר מקביים שהם נצח והוד וחכמים אומרים והכריעו קב ומחצה הוא נצח וחצי יסוד ימיני · וכדי שלא לצאת מכוונת הדרוש הזה לא אאריך בזה כי הוא דבר ארוך מאד ואמנם קב של יסוד כולל עשר קבין כנודע כי הטפה היוצא מן היסוד הוא יו"ד זעירא כוללת כל העשר ספירות והנה כמו שיש בחינת קבין בקדושה כמו כן יש ג"כ בקליפה וז"ש שארז"ל רוצה אדם בקב ותפלות שהוא הסט"א מיו"ד קבין ופרישות והם היו"ד זעירא דנפיק מן היסוד וז"ש קב חרובין דרבי חנינא בן דוסא כי בא בגלגול לעולם מפני שפעם הראשון לא זכה ש' בנים ועם זה החריב הק"ב הקדוש וברוך של היסוד כי ק"ב ר"ת קדוש וברוך פירוש שהוא הטפה הנמשכ' מן המוח שהוא החכמה הנקר' קדוש כנודע וכרדתה ביסוד נקרא ברוך הוא קב · אמנם היא עצמה אות יו"ד והרי יב"ק ע"כ אתיהיב ליה ק"ב חרובין וזהו תמצא בפ' פנחס דף רי"ו ע"ב וע"ש · וז"ש הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר וגו' וטעם הפלוגתא דר"מ ור"י הוא זה כי ר"מ סובר הואיל שקבין אלו הם לבושי הנשמה והוא לבוש החיצון אשר בכל לבושי הנשמה והוא המפסיק בין הנשמה והקליפה הנאחזת בה ולכן מותר הוא לצאת בה בשבת לרשות הרבים · והענין הוא זה כי רשות היחיד הוא סוד הקדושה גבוה י' ורחבו ד' שם יהוה כמ"ש שם בתיקוני' · ורשות הרבים הוא סוד החיצונים בסוד מה שאמר אליהו ז"ל לנביאי הבעל כי אתם הרבים · והמוציא חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים הוא גורם להוציא ניצוצי הקדושה אל הקליפה · ואמנם קב זה הוא לבוש החיצון של הקדושה אשר על ידו יונק הסט"א וא"כ יכול לצאת ברשות הרבי' ובהכרח צריכי' היות נהירו דקיקין כמ"ש בזוהר וז"ש הני ברכי דרבנן דשלהי מנייהו הוו כמ"ש בסבא · והענין כי היות הנה"י לבר מגופא יש בהם אחיזה ש' החיצוני' ואז הקדושה כביכו"ל נעשית קיטע וזה"ה ותקע כף ירך יעקב פירש כי נגנז אור הנה"י באותה שעה כאלו הוא קיטע ואז אינם נאחזים אלא בסוד הקב שלהם וזה"ה ויאבק איש עמו כי הסטרא אחרא נקרא אבק כמ"ש בזוהר פ' וישלח דף קע"ב מאי ויאבק איש עמו מאן אבק וגו' וביאור הדברים הוא זה כי החיצונים נאחזים בסוד הקב והם מתיחדים דכר ונוקבא דידהו לינק מקב של הקדושה ולהזדווג יחד ונעשית א' בסוד א' והקב שיונקים מהם נהפך להם אל כ"ק וזה הוא ביחד אב"ק · והנן זה כי אינו מועיל להם ודברים אלו כבשונו של עולם הם · ואין מן הראוי להאריך בהם · וגם אם נבאר פירוש מלת ק"ב יאריך לנו הסיפור וע"כ די בזה ·

ונחזור אל הענין שהיינו בו כי שני מיני קפיצות הם האחד בנוקבא והאחד בדכורא וכל זה הוא ע"י שדים וכן הם על ידי מלאכי' הקדושי' שיש בהם שני בחינות הללו כי ע"י האופנים הנזכרים הוא מציאת הקפיצה האחד בעשייה וע"י המלאכים של היצירה שהם החיות הוא הקפיצה הב' ע"י המלאכי' אשר שם הנקרא בשם רגלים כענין שנאמר ורגליהם רגל ישרה ושם הם המלאכים הנאחזים בנה"י דיצירה וכן מצינו באליהו ז"ל שהוא המלאך אשר הקפיץ את רב המנונא סבא בסוף

אודות נשא וכיוצא בזה יש שני קפיצות א' ע"י שכינתו יתברך וית' וכמ"ש למעלה בדרוש הקפיצה שיש קפיצה בקדושה וקפיצה בחיצונים ובזה נבא לביאור המאמר כי הנה היות פסיעותיו של אברהם שלשה מילין ודאי הוא שלא בהתמדה כי אם בעת ההוא כפי הצורך ולכן לא נאמר ענין זה אלא גבי קרא של ירדפם יעבור שלום כמ"ש כיון נאמר אורח ברגליו לא יבא שלא הי' הולך ברגליו אלא ע"י קפיצת הדרך ואז היו פסיעותיו שלשה מילין ומעתה אין לתמו' על מה שהיו שלשה מילין בעת הצורך ההוא וזה הוא מבוא' במדר' תנחומא שקפצה לו הארץ ועתה נבאר פירוש הפסוקי' לפי דרכינו מי העיר ממזרח וגו' פי' מי העיר לבן של המזרחיים אלו לבא וליפול ביד אברהם ומתרץ ואמר כי הקב"ה הנקרא בית דין הצדק מדת המלכות היא העירה את לבן לבא כענין שנאמר צדק יקראהו לרגליו פי' כי הקב"ה נקרא צדק אשר קראהו לאברהם והולך עמו לרגלו להאיר לו והוא אשר העיר ממזרח את המלכים וזה הצדק שאמר הוא אשר יתן את המלכים לפניו לפני אברהם את הגוים והמלכים הללו כענין שנאמר יתן לפניו גוים וגו' וכונת הכתוב הוא להודיענו שלא תחשוב שהיו הדברי' חלילה במקרה והזדמן ושאברה' בכחו ובגבורתו ובכח גבורת אליעזר עבדו ומה גם למאן דאמר שהוא עוג אל תחשוב כי בכחם ובגבורתם נצחו המלחמה אלא הכל היה מאתו יתברך כי הוא המעיר את לבן והוא עצמו יתן לפניו גוים וגו' והביא ראיה לזה ואמר ירדפם יעבור שלום · ובזה יתיישב אשה הוזכר ענין הרדיפה אחרי המלחמה · וביאור הדבר כך הוא בשלמא בענין המלחמה אפשר לומר בדרך הטבע בכח וגבורות אליעזר ואברהם ב' ענקים גדולים כנודע אשר אברהם אבינו נקרא אדם הגדול בענקים וגם היו לו שי"ח ילידי ביתו ועל ידי הכח שבעת יצירתו ע"י זה נצחו את המלחמה וזרועם הושיעה למו אמנם בענין הרדיפה אי אפשר לומ' כך כי הרי בעת שרדפם אורח ברגליו לא יבא והיה ע"י נס אשר קפצה לו הארץ וכיון שהרדיפה לא היתה אלא על ידי הקב"ה אשר הקפיצו והוא לא עשה כלום כמו כן בענין המלחמה הקב"ה יתברך עשה הכל והוא הפילם לפניו כענין שנאמ' מי פעל ועשה קורא הדורות מראש · ואמנם ביאור הכתוב כך הוא ירדפם פירוש כאשר אברהם היה הולך לרדוף את המלכי' היה הקב"ה ית' הנקרא שלום יעבור לפניו' להלחם בעדו כענין שנא' ירדפם יעבור שלום · ואמנם למה כינה פה שם הקב"ה יתברך בשם שלום הוא כיון שיצא למלחמה והטעם היה כי אלו המלכים אשר באו על סדום ועמורה לא נתכוונו אלא לבקש תואנה ליקח את לוט למען יבא אברהם להלחם בעד לוט ואז ילחמו עמו ויהרגוהו כמ"ש בב"ר על פסוק וישובו אל עין משפט וגו' וכ' בזוהר פרש' לך לך דף פ"ו ע"ב ועל כן השי"ת אשר שמו שלום וכל מעשיו שלום נתקנא לרשעים אלו המעוררים מדנים לאברהם שהיה איש שלום ומשים שלום אל הקב"ה יתבר' עם ברואיו על ידי שהיה מגייר כענין שנאמ' ירדפם יעבור שלום פי' כאשר רדפם לא היה רודפם אלא ע"י קפיצת הדרך שעשה לו הקב"ה בעצמו ולא ע"י שדים או מלאכים הקפיצה כ"א ע"י הקב"ה בעצמו כענין שנאמר ירדפם וגו' כי בעת שאברהם היה רודפם לא היה הוא העובר בדרך אלא הקב"ה הנקרא שלום הוא העובר ברגליו יתבר' אך רגליו של אברהם לא זזו ממקומם כענין שנאמ' אורח ברגליו של אברהם לא יבא אלא הקב"ה מוליכו באופן כי באומרו יעבור שלום השמיענו כי הקב"ה יתבר' הוא המקפיצו ולא אברהם בעצמו ובמלת אורח ברגליו לא יבא השמיענו פירו' יעבור שלום · והענין כי היה אפשר מקום לטעות כי גם אומרו יעבור שלום והקפיץ לו הארץ אין הכונה שיהא הקפיצת הדרך ע"י הקב"ה ממש רק שנעשה בכח הקב"ה יתברך כי הוא צוה למלאכים או לשדים להקפיץ לו את הדרך ולכן אמר אורח ברגליו לא יבא והבן זה במה שהקשינו דהל"ל רגליו באורח לא יבא אך ביאור הדברי' כך הוא בשני פנים האחד הוא כי מלת ברגליו חוזר להקב"ה ית' כי יש מלאכים הנקראי' רגליו של הקב"ה כי לשם ית' אין לו רגלים כ"א המלאכים העושים שליחותו יתברך הנאחזים בנה"י שהם נקראי' רגליו ית' ואמר כי לא יבא אברה' באותו אורח ע"י רגליו הם המלאכים אלא הקב"ה יתב' מעצמו עשה לו הקפיצות הדרך וגם במלת אלו ביטל ג"כ סברא אחרת שלא היה על ידי שדים או מלאכים הקפיצה · ואחשוב ודאי שראיתי בזוהר דוגמא הזה שפירשנו כי אברהם היה דואג על הריגת המלכים אלו שחטא והשיב לו הקב"ה אורח ברגליו לא יבא פירו' לכלוך ווהמא לית ברגלך בעידן דרדפת בתרייהו ואיני זוכר מקומו עתה · והענין הוא כי אורח הוא מלשון אורח כנשים דם נדות והם בחינות הקליפות הנאחזים ברגלים העליונים כמ"ש למעלה גבי רחצתי את רגלי וגומר ואמר כי סטרא אחרא הנקרא אורח ברגליו לא בא ברגלו של אברהם אלא הקב"ה ית' בעצמו · ובזה יתורץ אומרו אורח ולא אמר באורח וזה עצמו הוא כונת רבי נחמיה כי ריש לקיש ורבי יודן לא באו ללמדנו אלא ענין הקפיצה עצמו הנעשה לאברהם אבינו ע"ה וכמה היה שיעור פרסותיו בעת ההיא · ורבי נחמיה אתא לאשמועינן ע"י מי היתה הקפיצה וזש"ה ר' נחמי' אמר לא נתאבקו רגליו של אברהם אבינו וגו' ובאור הענין הוא זה כי הלא הסט"א נקרא אבק כנ"ל ואמר כי לא

תחשוב

תחשוב אשר הקליפה זו היתה על ידי שדים הנקראים אבק בענין שנאמר לא נתאבקו רגליו וגו' כי הלא הקליפה הוא כי האדם מתלבש בתוך אותו מלבוש של השדים ועל ידי זה אשר מתארכין רגליו של האדם והם מתרחבין פסיעותיו של אדם ואין לו שייכות פסיעות רגלי האדם אלא באותו לבוש שהוא הקליפה הנקרא' אבק רגליו אשר מתלבש ודומה לאדם בעת ההוא כאלו היו ברגליו קולקסי' גבוהי' מאד הנקר' קולקאבים בלע"ז וע"י זה מתרחבין פסיעותיו וז"ש לא נתאבקו רגליו כי הקפיצה לא היתה ע"י השדים אלא ע"י הקב"ה · ובזה יתורץ אמרו אורח ולא אמר באורח כנז' לעיל וז"ש אלא כזה שהולך מביתו לבית הכנסת וכדי להבין את זה נתן טעם למה היה חשבון שלש' מילין אך הענין הוא כי היו ג' מילין כנגד שלשה רגלים העליוני' שבהם נתלבשו רגליו של אברהם והם הנה"י כנז' כענין שנאמ' ירדפם יעבור שלום ירדפם היינו נצח הוד כי הרדיפה הם בשני רגלי' יעבור שלום הוא היסוד והרי זהו הטעם למה כינה לוית' בלשון שלום· ורבי יודן דרש סיפיה דקרא אורח ברגליו לא יבא דהל"ל לא יבואו אך אמרו לא יבא חוזר לאורח הנזכר כי אורח הוא היסוד בסוד אורח מברך כענין שנאמר ואורח צדיקים ואמר כי האורח שלו לא יבא ברגליו כל"ל עם רגליו אלא אורח העליון הוא שהיה מתלבש בו והכונה הוא כמ"ש בהוא עובד' דבעלי קבין הנז' בתקוני' דהוה רהיט ככוכבא דשביט' להורות כי היית' הקפיצה מכח היסוד ולא מכח הנצח והוד וכן היה באברהם לפי סברת ר' יודן וא"כ לא היו פסיעותיו רק מיל אחת לבד כנגד היסוד וז"ש רבי יודן אמר מיל שנאמר אורח ברגליו כי ספור דקרא מוכח שלא היה אלא ע"י היסוד וז"ש לעיל יעבור אך ירדפם קאי לאברהם ולא ע"י נצח הוד העליונים ובא ר' נחמיה לקיי' דברי ר' יודן ואמר לא נתאבקו וגו' פי' כו"ה שהוא יסוד הנק' זה כנודע ואמר כזה שהוא יסוד שהולך מביתו ממקומו לב"ה דא כנסת ישראל להתחבר עמה כי אז הסטרא אחרא הנקרא אבק יכולה להתדבק שם כמ"ש בשיר השירים של הזוהר א"ב דא"ת ב"ש וע"ש · כי בעת של הזיווג הוא הכל בחשאי והמלך והכלה הם בלחישו והנה כמו כן אברהם לא נתאבקו רגליו יען כי השלום הוא המקפיצו כענין שנאמר יעבור שלום ולא כח בסט"א להדבק שם · ואפשר לומר דרבי נחמיה פליג אכלהו כי לדעת ריש לקיש היו פסיעותיו רבות אלא שבין כל אחת ואחת היו ג' מילין ולר' יודן א' מיל ולר' נחמיה לא היה שם כ"א קפיצה אחת בלבד ולא היו בפסיעות רבות כי אם בפסיעה אחת הלך מביתו עד מקום של המלכים דוגמת זה ההולך מביתו לבי' הכנס' אשר הם דבוקי' זה בזה שהם יסוד במלכות ובפסיעה אחת בלבד הם מתחברים כמו כן היה אברהם:

והנה ידענו בבירור כי המלכות אינה מתרחקת מן היסוד אלא פסיעה אחת לבד ולכן נקראת מלכות פסיעה וז"ש רז"ל פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של האדם כי היסוד שהם ה' ספירו' מחסד עד הוד עם כל שהוא יסוד במלכות ואז נקראת כלה מלשון כ"ל ה' ואז כל א' מאלו הנ' בסודי' ונעשית ת"ק וז"ש מהלך עץ החיים שהוא ת"ק שנה כי בהיותו הולך מלמעלה עד למטה אז נשלמו בות"ק שנה והמלכות נוטלת ממנו בחינה אחת מת"ק אלו אלא שהיא כלולה מכל הת"ק וזהו שארז"ל פסיעה אחת נוטלת אחת מת"ק ממאור עיניו של אדם כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות כי שכבת זרע הוא מאור עיניו של האדם והבן זה · וזה סוד ומגבעות אשורנו כי מגבעות אשר היא בחינת המלכות הנקראת גבעה נוקבא הם יוצאים לחוץ כמו שיעור הפסיעה לבד וזהו אשורנו מלשון פסיעה וז"ש בזוהר פ' בלק דף ג' ע"ב מסטרא דילי' אתמחת ואושיט פסיעה לבר היא המלכות אשר יצאה חוץ מן הזעיר שיעור פסיעה ודי בזה למבין כי הם דברים עמוקים כבשונו של עולם ואין לגלות ביאור דברינו אלה ולמה שנקרא פסיעה כענין שנאמר ואתה תשופנו עקב שהיא המלכות הנקראת פסיעה שהוא העקב ודי בזה למבין ונמצא עתה שהמה מחולקים במציאות קפיצה זו של אברהם אם היתה ברגליו ממש שנתארכו פסיעותיו ואינו פוסע פסיעות גסות או אם נשאוהו על כנפי נשרים ובקפיצה אחת הלך וזהו סברת ר' נחמיה והם שני מיני קפיצות אשר בארנו לעיל ונקודות זה הקוטב שעליה יסובבו כל המאמרים אשר כתבנו למעלה בענין הקפיצה כי במדרש תנחומא מוכח ד' ובמסכת סנהדרין מוכח ג' ועוד יש חליפין בין זה לזה וגם כי בשניה' לא נמנה כלל קפיצת הדרך שבין רעמסס לסוכות אבל הענין הכל תלוי זה בזה כי קפיצה זו שהיתה על כנפי נשרים בפעם הראשון אינו נמנה אליבא דכ"ע · ואם לסברת האומר שגם קפיצה שבאברהם היה על כנפי נשרים על כן לא מנאוהו במסכת סנהדרין · אמנם המקומות המוכן מן פשטי הכתובים כי הם בעצמיהם וברגליהם הלכו ואלו נמנו הן במדרש תנחומא הן במסכת סנהדרין כמש"ה ביעקב ויצא יעקב וגו' ונאמר ג"כ וישא יעקב את רגליו וכן באליעז' נאמר ואבא היום אל העין תלה הביאה בעצמו ולדברי התנחומא מוכח כי גם באברהם היה כן וע"כ לא הביא פי' זה של אורח ברגליו לא יבא כי הוא מורה הפך זה אך הבי' מפסוק ויחלק עליהם לילה המורה כי הוא בעצמו הוא החולק ויוצא אליהם ואין לי פנאי להאריך בזה עתה כי מאליך תראה אם תדקדק ותבין

ביאור מאמר להרח"ו זלה"ה

ותבין מה שיש הפרש בין זה לזה אחר שאני מסרתי לך את מפתח מחלוקתם עם שכלם דברי אלהים חיים אשר לכל אלו קפצה הארץ אלא שלדברי הא' אין להכנים במנין כ"א קנתם ובזה תבין ג"כ כי במדרש תנחומא אמר קפצה ובמ' סנהדרין הוסיף להם ואמר קפצה להם הארץ לומר באותן שלשה דוקא קפצה להם הארץ בעצמם כי הם בעצמם היו רצים וקופצים להם הארץ מה שאין כן באחרים שהארץ נקפצת להם. והם אינם זזי' ודי בזה כי אין פנאי להאריך יותר זולתי לבאר ענין מילין מה ענינם וזה יובן עם מ"ש בהקדמת תיקונים דכ"י בג' ווי"ן של ויסע ויבא ויט קאמ' שהוא קפיצת שכינתא לגבי בעלה והן סוד ג' המילין שאמרנו כי הנה"י הם סוד ג' ווי"ן של פסוקי' הנזכרי' וענין קפיצה זו היא כי הלא המלכות היא לפעמים תחת היסוד כמ"ש לעיל וכדי להתחבר עם בעלה גופא בגופה צריכה לדלג ג' דילוגים שהם נה"י עד שתתחבר גופא בגופא שהוא ספירת הת"ת ואלו הם עצמם הג' דילוגים שאנו מדלגים בג' פעמים ק' ק' ק' והנה נודע כי קדוש הוא בחג"ת והענין כי נה"י מדלג ועול' בחג"ת ואלו הם עצמם הג' דילוגים של ברכת הלבנה כדי לחברה עם בעלה ודי לזה למבינים: ובזה ידענו שקפיצת הדרך הוא בסוד נה"י ובהיותם ג' ווי"ן הטעם הוא: כי הזעיר הוא הכולל הוא'ו ספירות ולכן הוא נרמז בוא"ו של הוי"ה כי כל ספירה כלולה מוא"ו והרי ו' ווי"ן ונמצא כי נה"י הם ג' ווי"ן אבל תתמה אם ויסע ויבא ויט הם ג' ווי"ן בחג"ת ואיך עתה הם בנה"י כי כבר ידעת שהם ב' ע"ב ולכן בפרשה והיה אם שמוע ע"ב תיבין עד ושמתם כנגד חג"ת ובפרשת ציצית ע"ב תיבין כנגד הנה"י כמ"ש בתיקונים דף קל"ב ע"ב ונודע שכל א' מאלו הוא'ו ספירות כלולה מחברתה והם י"ב ואלו הם סוד י"ב שבטי ישראל וכנגדם היה תחום מחנה ישראל י"ב מיל כמ"ש רבה בר בר חנה לדידי חזי לי והוא אחר ערבות מואב עד אבל השטים וגו' ולכן ס"ל לרבי עקיבא דאית תחומין מדאורייתא עד י"ב מיל אך רבנן גזרו עד מיל בלבד ולא אאריך בכתיבת טעם לזה כדי שלא יאריך הסיפור: והנה י"ב אלו הם ב' ווי"ן וא"ו עילאה וא"ו תתאה: הוא"ו עילאה הת"ת כולל עמו ח"ג וכל אחת ואחת כלולה מחברתה הרי וא"ו: וא"ו תתאה הוא היסוד כולל עמו נ"ה וכל אחת כלולה מחברתה הרי וא"ו תתאה ולכן ו' במלואה ו"ו כדי להורות על יעקב ויוסף: ולכן פסיעותיו של אברהם אבינו ע"ה שהם הנה"י שלו הם ג' מילין לפי שאינו רק ג' ספירות לכן היה כנגדם ג' מילין וכנגד היות כל אחת כלולה מחברתה לכן גם המיל כפולה אלפים אמה ושנה בהצטרף כלם יחד יהיו ג' מילין והם ו' אלפים אמה כי שאמה היא צורת ו' ולהיותם בנה"י דדכורא ע"כ היו מילין ולא פרסאות כי הפרסה היא הנוקבא שהיא בחינת המלכות והענין הוא כי נודע אשר המלכות מקנן באופן שהוא סנדלפון גימטריא פ"ר ואדנ"י גימטריא ס"ה הרי פר"סה כי כל בחינות פרסה הוא במלכות שהיא הנוקבא: אך המילין הם דדכורא ועתה אביא מאמר בס"ה לך לך דף פ"ו ע"א שהוא רומז לכל מה שאמרנו ובו נסיים בס"ד וז"ל מי העיר ממזרח צדק דא אברהם וגו' ע"ש טעמו נא וראו מה מתוק אמרו וכי ס"ד דסוס אברהם אזיל גו סוסון בשלמא גו עננא ניחא אבל גו סוסון קשיא דהל"ל על גב סוסון והנה קושיא זו מבואר לתינוק בן יומו: אך
הענין הוא כי העננים הם הנוקבא דסטרא אחרא
כנ"ל והסוסון הם הנה"י דדכורא דלהון
הרצים ברגלים ולובשין האדם והוא
מתלבש בתוכם ממש ולא עליהם
והסמך לזה כפל בו ולענין עבד
שמשין וגו' כי שמאל הוא
דכור' וכן כתות דיליה
הם נוקבא דאינון
בעננים ובחינת
דדכורא
בסוסון דילהון ע"כ:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

